

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΡΟΥ

**«ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ Β' ΜΙΣΟ ΤΟΥ 19^{ου}
ΑΙΩΝΑ»**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 17/01/2017

Ημερομηνία αίτησης της Αγγελικής Μάρου: 22/02/2013

Ορισμός Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής: Γ.Σ. 358/27.02.2013

Μέλη Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής

Επιβλέπων

Γεώργιος Παπαγεωργίου, τέως καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.

Μέλη

Γεώργιος Νικολάου, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.

Άννα Μανδουλαρά, επίκουρος καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.

Ορισμός Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής: Γ.Σ. 387/17-01-2017

Μέλη Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής

Γεώργιος Παπαγεωργίου, τέως καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.

Γεώργιος Νικολάου, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.

Άννα Μανδουλαρά, επίκουρος καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.

Κωνσταντίνος Χατζόπουλος, καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας Δημοκριτείου Παν/μίου Θράκης

Λάμπρος Φλιτούρης, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.

Κωνσταντίνος Καρανάτσης, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών Παν/μίου Ιωαννίνων.

Βασίλειος Σαμπατακάκης, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών Παν/μίου Lund (Σουηδία).

Ημερομηνία προφορικής εξέτασης: 17/03/2017 Βαθμός « ΟΜΟΦΩΝΑ ΑΡΙΣΤΑ»

«Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα (N.5343/32 αρθρ. 202 παρ. 2).

Περιεχόμενα

Προλεγόμενα.....	2
Εισαγωγή	11
Μέρος Α΄ Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Μονών	17
Α1. Περίγραμμα του οθωμανικού γαιοκτητικού συστήματος	18
Α2. Η μοναστηριακή ιδιοκτησία: ιχνηλατώντας το παρελθόν.....	29
Α3. Η νεότερη νομοθεσία: Το άρθρο 122 του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών.....	42
Α4. Η καταγραφή της μοναστηριακής περιουσίας στα Ιωάννινα: Τα εκκλησιαστικά κτηματολόγια.	50
Α5. Η καταγραφή της μοναστηριακής περιουσίας στα Ιωάννινα: Οι ανέκαθεν προσαρτημένες μοναστηριακές γαίες στο Νεότερο οθωμανικό Κτηματολόγιο.	74
Α6. Η καταγραφή της μοναστηριακής περιουσίας στα Ιωάννινα: η μέθοδος των αντεγγράφων.	90
Μέρος Β΄: Το Σύστημα Διοίκησης των Μονών.....	110
Β1. Ο καθορισμός του πλαισίου: Η συγκρότηση των οργάνων εποπτείας των Μονών.	111
Β2. Η επάνδρωση των μοναστικών καθιδρυμάτων: Οι Μοναχοί.....	129
Β3. Τα όργανα της διοίκησης των Μονών: Ηγούμενοι και τοποτηρητές	137
Β4. Οι εξωτερικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί: Οι κοινότητες και ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου	150
Β5. Η οικονομική κατάσταση των Μονών: Χρέη και δανειοληπτικοί μηχανισμοί.....	168
Β6. Η αξιοποίηση της μοναστηριακής περιουσίας	182
Β7. Οι αγαθοεργίες: Το εκπαιδευτικό, κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο των Μονών	196
Επίλογος.....	205
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.	212
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	337
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	342
ΠΗΓΕΣ - ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	351

Προλεγόμενα

Ο θεσμός των ορθόδοξων Μοναστηρίων, ένας κατεξοχήν θεσμός των μεσαιωνικών χρόνων που κατόρθωσε να επιβιώσει σε ένα αλλόθρησκο περιβάλλον κατά την μακραίωνη περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας στον ελλαδικό χώρο, έχει εύλογα συγκεντρώσει το ενδιαφέρον της επιστημονικής και όχι μόνο κοινότητας. Σήμερα, είναι βιβλιογραφικά διαθέσιμος ένας αξιόλογος όγκος πληροφοριών για τα σημαντικότερα και μεγαλύτερα μοναστηριακά συγκροτήματα, το Άγιον Όρος και τις Μονές των Μετεώρων. Από την άλλη μεριά, οι επιστημονικοί «προβολείς» στράφηκαν πολύ νωρίς και δικαιολογημένα στο ανεξάρτητο ελλαδικό κράτος και στη διερεύνηση του συνόλου των πτυχών της λειτουργίας του, μία από τις οποίες αποτέλεσε η αυτοκέφαλη Ελλαδική Εκκλησία και οι ορθόδοξες Μονές της Πελοποννήσου και της Στερεάς. Ωστόσο, για τις περιοχές εκείνες που εντάσσονταν στην Οθωμανική επικράτεια καθόλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα τα βιβλιογραφικά περιθώρια στενεύουν. Εάν δε εστιάσει κάποιος στην ιστορία των μοναστικών ιδρυμάτων της μητροπολιτικής επαρχίας των Ιωαννίνων κατά την ύστερη οθωμανοκρατία στην Ήπειρο, τότε μετά λύπης θα διαπιστώσει ότι στην πραγματικότητα όσα στοιχεία υπάρχουν είναι στην πλειονότητα τους αποσπασματικά, καθώς οι συστηματικές έρευνες προσανατολίζονται σε προηγούμενους αιώνες και σε διαφορετικές περιοχές του ελλαδικού χώρου.

Η βιβλιογραφική παραγωγή για τις Μονές των Ιωαννίνων, ως αποτέλεσμα της έως σήμερα ερευνητικής συγκομιδής, περιορίστηκε σε ιστορικολαογραφικά κατά κύριο λόγο έργα ιστοριοδιφών, τα οποία προσφέρουν στον αναγνώστη μία πρώτη και αρκετά σαφή εικόνα για τη λειτουργία κάποιων από τα πλέον ονομαστά Μοναστήρια της περιοχής. Κάποια μάλιστα από αυτά περικλείουν αξιόλογο πρωτογενές αρχειακό υλικό, που τους προσδίδει αξιοπιστία και σχετική τεκμηρίωση.¹ Ωστόσο, δεν εντοπίζεται καμία συγκριτική και εμπειριστατωμένη μελέτη, η οποία να επιχειρεί τη συνολική θεώρηση της υλικής διάστασης των Μονών αυτών στη δύση της οθωμανικής κυριαρχίας στην Ήπειρο. Στην κάλυψη

¹ Για την αξία και τη σημασία της τοπικής ιστοριογραφίας βλ. Παναγιώτης Μιχαηλάρης, «Η πρόσληψη της τοπικής ιστοριογραφίας», στο: *Επιστημονική Συνάντηση στη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά, εκδόσεις Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών*, Αθήνα 1994, σ. 211-221.

αυτού του κενού επιχειρεί να συμβάλει στο βαθμό του δυνατού το παρόν πόνημα.

Λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη ότι κάθε Μονή αποτελούσε ειδική περίπτωση και θα μπορούσε δυνητικά να καταστεί αντικείμενο ιδιαίτερης μελέτης (case study), στις σελίδες αυτής της εργασίας επιχειρείται η ανάδειξη μίας τυπολογίας μέσω της συγκέντρωσης, της ομαδοποίησης, της σύγκρισης και της αξιοποίησης των αρχειακών δεδομένων 35 Μονών, οι οποίες βρίσκονταν εντός των ορίων δικαιοδοσίας της Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων.² Οι Μονές αυτές είναι με αλφαβητική σειρά οι εξής:

Ιερά Μονή Αγγελομάχου Κουρέντων, Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής Άνω Πεδινών, Ιερά Μονή Ασπραγγέλου, Ιερά Μονή Βελλάς, Ιερά Μονή Βοτσάς, Ιερά Μονή Διχουνίου, Ιερά Μονή Δουραχάνης, Ιερά Μονή Δουρούτης, Ιερά Μονή Ελεούσης Νήσου, Ιερά Μονή Ευαγγελιστρίας Άνω Πεδινών, Ιερά Μονή Ζαγόριανης, Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία Ζίτσης, Ιερά Μονή Ηλιόκαλης, Ιερά Μονή Καστρίτσης, Ιερά Μονή Κατσικάς, Ιερά Μονή Λιγγιάδων, Ιερά Μονή Λυκοστάνης, Ιερά Μονή Λυκοτριχίου, Ιερά Μονή Μακρύνου, Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία Μονοδενδρίου, Ιερά Μονή Ντίλιου Νήσου, Ιερά Μονή Παλιουρής, Ιερά Μονή Παντελεήμονος Νήσου, Ιερά Μονή Πατέρων, Ιερά Μονή Περιστεράς, Ιερά Μονή Ραφταναίων, Ιερά Μονή Ρογκοβού, Ιερά Μονή Μαρμάρων, Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Σκαμνελίου, Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής Σκαμνελίου, Ιερά Μονή Στουπαίνης, Ιερά Μονή Σωσίνου, Ιερά Μονή όρους ή Τζιώρας, Ιερά Μονή Τσούκας και Ιερά Μονή Σπανού ή Φιλανθρωπινών Νήσου.

Επιπλέον, στο οικείο περί εκκλησιαστικών Κτηματολογίων κεφάλαιο γίνεται σαφής αναφορά στο ύψος της ακίνητης περιουσίας 22 Μονών της μητροπολιτικής επαρχίας Ιωαννίνων, οι οποίες διακρίνονται από το σύνολο των ανωτέρω 35 Μονών, εφόσον δεν εντοπίστηκε για αυτές κανένα προγενέστερο ή μεταγενέστερο λυτό έγγραφο ή παρεμπίπτουσα αναφορά σε οποιονδήποτε από τους λοιπούς σωζόμενους κώδικες. Για το λόγο αυτό, δεν είναι βέβαιο εάν μετά το 1865 συνέχιζαν να λειτουργούν αυτόνομα ή συνενώθηκαν με άλλες Μονές. Ούτε όμως

² Π.χ η Μονή Προφήτη Ηλία στο Δεσποτικό (Κρετζούνιστα) Ιωαννίνων συνέχιζε να λειτουργεί τουλάχιστον έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Βλ. Νίκος Κακαΐδης, *Το Μοναστήρι του Προφήτη Ηλία στο Δεσποτικό Ιωαννίνων*, Έκδοση κληροδοτήματος Έλλης Πασχίδη, Αθήνα 1996, όπου δημοσιεύονται μοναστηριακά έγγραφα της περιόδου.

μπορεί να υποστηριχθεί με βεβαιότητα ότι διαλύθηκαν. Οι Μονές αυτές είναι με αλφαβητική σειρά οι εξής:

Ιερά Μονή Βαλανιδιάς, Ιερά Μονή Βήληζας, Ιερά Μονή Βουργαρελίου, Ιερά Μονή Βουρούνης, Ιερά Μονή Γερασίου, Ιερά Μονή Γκριμπόβου, Ιερά Μονή Δερβεντίστας, Ιερά Μονή Δολιανών, Ιερά Μονή Θεοδωριάνων, Ιερά Μονή Καταμάχης, Ιερά Μονή Κράψης, Ιερά Μονή Κρετζούνιστας, Ιερά Μονή Μεσιανών, Ιερά Μονή Παρδάστανης, Ιερά Μονή Πάτερου, Ιερά Μονή Πλέσιας, Ιερά Μονή Πογδόριανης, Ιερά Μονή Ραψίστας, Ιερά Μονή Ρωμανού, Ιερά Μονή Σιούτιστας, Ιερά Μονή Σιστρουνίου και Ιερά Μονή Σκορέτζανης.

Για την πολύπλευρη και ολοκληρωμένη διερεύνηση του ζητήματος, μελετήθηκαν ενδελεχώς και εντέλει μεταγράφηκαν και αξιοποιήθηκαν χιλιάδες σελίδες ανέκδοτου αρχειακού υλικού, οι οποίες προήλθαν κατά κύριο λόγο από το ιστορικό αρχείο της Μητροπόλεως Ιωαννίνων. Οι πηγές αυτές είναι οι ακόλουθες:

- Πρώτον, «ο Μεγάλος Μοναστηριακός Κώδικας» ή «Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής 1871-1890». Πρόκειται για έναν χαρτόδετο κώδικα 358 σελίδων και διαστάσεων 45X30 εκατοστά, ο οποίος βρίσκεται σήμερα σε ικανοποιητική κατάσταση. Η αρίθμηση που φέρει είναι χειρόγραφη και συνεχής, ενώ τα φύλλα 316-333 και 360-386 είναι κενά. Εδώ είναι καταχωρημένες πολυάριθμες πράξεις που αφορούν στη διοικητική και την οικονομική λειτουργία 32 Μοναστηριών που βρίσκονταν το εν λόγω διάστημα υπό τη δικαιοδοσία του Μητροπολίτη Ιωαννίνων. Ο κώδικας αποδελτιώθηκε και στη συνέχεια μεταγράφηκε στο σύνολό του.
- Δεύτερον, ο Κώδικας Κτηματολόγιο των Ιερών Μονών Μαλακασίου 1865-1866, ο Κώδικας Κτηματολόγιο των Ιερών Μονών Κουρέντων 1865-1866 και ο Κώδικας Κτηματολόγιο των Ιερών Μονών Τσαρκοβίστας 1865-1866.³ Οι συγκεκριμένοι Κώδικες απαρτίζονται από 132, 126 και 57 φύλλα αντίστοιχα. Φέρουν χειρόγραφη άλλοτε κάθετη και

³ Δε στάθηκε δυνατή η ανεύρεση του αντίστοιχου Κώδικα – Κτηματολογίου για το Ναχιγιέ Ζαγορίου. Ωστόσο, υπάρχουν μαρτυρίες για την ύπαρξη κατάστιχου απογραφής των μοναστηριακών κτημάτων της περιοχής Ζαγορίου του έτους 1893: Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί στον ορεινό χώρο: Ζαγόρι (μέσα 18^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.)*, Εκδόσεις Ριζαρείου Σχολής, Ιωάννινα 1995, σ. 41 σημ. 2.

άλλοτε οριζόντια διαγράμμιση από μολύβι προς σχηματισμό στηλών και γραμμών, ενώ έχουν διαστάσεις 28 X 19,5 εκατοστά. Περιλαμβάνουν το σύνολο της ακίνητης περιουσίας των Μονών και των Ιερών Ναών του Ναχιγέ Μαλακασίου, Κουρέντων και Τσαρκοβίστας του Καζά Ιωαννίνων Στα πρώτα φύλλα παρατίθενται πίνακες γενικών περιεχομένων.

- Τρίτον, μία σειρά από εκατοντάδες λυτά έγγραφα, κυρίως επιστολές, ευρισκόμενα εντός 22 διαφορετικών φακέλων του αρχείου των Ιερών Μονών (I.M). Τα έγγραφα αυτά, ταξινομημένα σε οικονομικά, διοικητικά και κτηματικά, φέρουν συνεχή αρίθμηση με σφραγίδα, με εξαίρεση τα λυτά της Μονής Βελλά, για τα οποία αναγκαστικά οι σχετικές παραπομπές περιλαμβάνουν μόνον την ημερομηνία σύνταξης του εγγράφου.
- Τέταρτον, ο φάκελος υπ' αριθμόν 4 του αρχείου της Δημογεροντίας (ΔΗΜ.) με τίτλο: «Εκπαιδευτικά-Μοναστηριακή Επιτροπή».
- Πέμπτον, ο φάκελος υπ' αριθμόν 2.3.3 του αρχείου της Μητροπόλεως Ιωαννίνων (I.M.I), ο οποίος περιλαμβάνει την αλληλογραφία των τριών Μητροπολιτών της περιόδου.

Δευτερευόντως, χρησιμοποιήθηκε ένα μικρό μόνο μέρος του Α' Κώδικα Πατριαρχικής Αλληλογραφίας, ο οποίος υπάρχει στο αρχειοφυλακείο του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Τέλος, στο οικείο κεφάλαιο περί οθωμανικών κτηματολογίων, έγινε χρήση μέρους του οθωμανικού κτηματολογίου Yoklama (Υ.Κ.Ε) του έτους 1894, το οποίο σήμερα βρίσκεται στο Αρχείο Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Όσον αφορά στα χρονικά όρια της έρευνας, ο κύριος όγκος των εγγράφων που αναλύονται έχει αφετηρία το 1860, έτος που έπεται της εκδόσεως του Οθωμανικού νόμου περί Γαιών στη βάση των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ στην οθωμανική αυτοκρατορία, και εκτείνεται έως το 1898, έτος διάλυσης της Μοναστηριακής Επιτροπής και των δύο Δημογεροντιών, της πόλεως και της επαρχιακής, των σωμάτων εκείνων δηλαδή που ασκούσαν τη διοίκηση των Μονών. Η περίοδος αυτή παρουσιάζει ενιαία και συμπαγή χαρακτηριστικά και παρέχει τη δυνατότητα της διαμόρφωσης μιας ολοκληρωμένης εικόνας του

μοναστηριακού θεσμού, εξαιτίας και του πλήθους των τεκμηρίων. Ενίοτε παρατίθεται αρχαικό υλικό προγενέστερο ή και μεταγενέστερο, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο για την τεκμηρίωση. Γεωγραφικά, το πόνημα καλύπτει Μονές των τεσσάρων υποδιοικήσεων (Ναχιγιέδων) των Ιωαννίνων, του Μαλακασίου, των Κουρέντων, του Ζαγορίου και της Τσαρκοβίστας.

Το κείμενο διαιρείται σε δύο κύριες ενότητες-άξονες με έξι και επτά υποκεφάλαια αντίστοιχα. Η πρώτη αφορά στο ιδιοκτησιακό καθεστώς και το πώς αυτό διαμορφώθηκε για τις Μονές των Ιωαννίνων μετά το κομβικό σημείο της έκδοσης του Οθωμανικού νόμου περί Γαιών. Στο κεφάλαιο αυτό προτάσσεται μία υποενότητα στην οποία παρουσιάζεται συνοπτικά το ιδιαίτερα περίπλοκο οθωμανικό γαιοκτητικό σύστημα για την πληρέστερη κατανόηση των όσων έπονται. Εδώ, παρέχονται σαφείς απαντήσεις σε ερωτήματα περί της δυνατότητας των Μονών να αποκτήσουν ακίνητη περιουσία μετά το έτος 1858 αλλά και περί του τρόπου νομής όλων των ειδών των αποκτημάτων (mulk-miri). Επιπροσθέτως, η μελέτη εστιάζει στις οθωμανικές κτηματολογικές καταγραφές και στη χρήση αντεγγράφων από τις υπό εξέταση Μονές, εικονικών δηλαδή τίτλων ιδιοκτησίας απαραίτητων την εν λόγω περίοδο, εξαιτίας της μη αναγνώρισης νομικών προσώπων από το Ισλαμικό Δίκαιο. Επιπλέον, περιλαμβάνεται πλήρης απεικόνιση της μοναστηριακής έγγραφιας ιδιοκτησίας κατά τα έτη 1865-1866, η οποία πηγάζει από τους κώδικες-κτηματολόγια που είχε συντάξει η Μητρόπολη και τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για τη σύνταξη των αντιστοιχών οθωμανικών κτηματολογίων.

Η δεύτερη ενότητα περιγράφει εκτενώς τις αλληλεπιδράσεις όλων των οργάνων διοικήσεως και εποπτείας των Μοναστηριών, ήτοι Ηγουμενών, τοποτηρητών, λαϊκών επιτροπών, Δημογεροντιών, Κεντρικής Μοναστηριακής Επιτροπής, Μητροπολιτών και Πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως. Περιγράφονται αναλυτικά οι διαδικασίες διορισμού και παύσεως Ηγουμενών και Τοποτηρητών υπό το πρίσμα της λειψανδρίας, η οποία αποτελεί τον κανόνα για τις Μονές των Ιωαννίνων κατά την υπό εξέταση περίοδο. Γίνονται εκτενείς αναφορές σε ζητήματα εκκλησιαστικής διοίκησης, καθώς υπερθεματίζεται η ιδιαιτερότητα των μοναστικών καθιδρυμάτων των Ιωαννίνων στον εν λόγω τομέα, η οποία προκύπτει από τον εσωτερικό διχασμό που χαρακτηρίζει το κατεξοχήν όργανο της εποπτείας των Μονών, τη Δημογεροντία. Ιδιαίτερη έμφαση

προσδίδεται στο ρόλο που διαδραματίζουν οι λαϊκοί των όμορων των Μονών κοινοτήτων και στο πως οι ποικίλες και συνεχείς παρεμβάσεις τους επηρεάζουν την ευστάθεια των χριστιανικών καθιδρυμάτων.

Εν συνεχεία, σκιαγραφείται η αξιοποίηση της μοναστηριακής περιουσίας και η διάθεση των προσόδων των Μονών, ενώ παράλληλα επιχειρείται ερμηνεία της καθοδικής πορείας της οικονομίας των τελευταίων από τις αρχές τις δεκαετίας του 1860 έως και το τέλος του 19^{ου} αιώνα, μέσα από πολυάριθμα παραδείγματα δανείων, φόρων, εκποιήσεων κτλ. Καθίσταται εμφανές ότι πρόκειται για μια περίοδο παρακμής του Μοναστηριακού θεσμού στα Ιωάννινα. Το τελευταίο υποκεφάλαιο εστιάζει στο φιλανθρωπικό και εκπαιδευτικό έργο των Μονών των Ιωαννίνων (προικοδοσίες, πληρωμή διδασκάλων-συντήρηση σχολείων, χορήγηση υποτροφιών, κάλυψη υγειονομικών δαπανών κ.α.) σε συνδυασμό με τον αντίκτυπο που αυτό είχε στο εσωτερικό του Rum millet της πόλεως και των περιχώρων.

Στο τέλος της μελέτης υπάρχει πολυσέλιδο παράρτημα διαχωρισμένο σε τρία μέρη: πηγές-πανομοιότυπα, πίνακες/σχεδιαγράμματα και σύγχρονους χάρτες. Σε αυτό περιλαμβάνονται τα σημαντικότερα και ενδεικτικότερα έγγραφα που χρησιμοποιούνται στον κύριο κορμό της εργασίας, με σκοπό τη διαμόρφωση μίας πιο ολοκληρωμένης και εμπειριστατωμένης εικόνας των Μονών συνδυαστικά αλλά και σε μεμονωμένο επίπεδο. Για το λόγο αυτό, οι μετεγγραμμένες πηγές αριθμούνται και παρατίθενται διαχωρισμένες με κριτήριο την κάθε μία Μονή και, εσωτερικώς πια, σε απόλυτη χρονολογική και αλφαβητική σειρά. Επισημαίνεται ότι διατηρείται η γραφή και ο τονισμός των πρωτοτύπων, ενώ, όπου εμφανίζεται το σύμβολο {...}, πρόκειται για δυσανάγνωστη λέξη.

Οι πίνακες αφενός περιλαμβάνουν συνοπτικά την ακίνητη μοναστηριακή περιουσία, όπως αυτή προκύπτει από τα τρία σωζόμενα εκκλησιαστικά κτηματολόγια, και αφετέρου απεικονίζουν το ιδιοκτησιακό καθεστώς των περισσότερων χωριών του Καζά των Ιωαννίνων κατά τα έτη 1865-1866. Έτσι, η μοναστηριακή έγγεια ιδιοκτησία παρουσιάζεται ως μέρος μιας γενικότερης εικόνας. Τέλος, σε ειδικό πίνακα παρατίθεται η αντιστοιχία παλαιών και νέων ονομασιών των καταγεγραμμένων στα κτηματολόγια κοινοτήτων.

Ο υφιστάμενος δυισμός της ιστορικής πραγματικότητας, ο οποίος, ειδικά σε ότι αφορούσε στη μοναστηριακή περιουσία, παραδοσιακά

διαχωρίζει τις πράξεις και τις αντιλήψεις εντός του ελληνορθόδοξου μιλλέτ από όσα αναγνώριζαν και καταχωρούσαν οι Οθωμανοί στα δικά τους κατάστιχα, θα μπορούσε να δημιουργήσει δυσχέρειες στην έρευνα, δεδομένου ότι η πλειονότητα των πηγών είναι στην ελληνική γλώσσα και προέρχεται από τους κόλπους της εκκλησίας ή των κοινοτήτων. Εντούτοις, η περίπτωση των Μονών των Ιωαννίνων διαφέρει, εφόσον ακόμα και πηγές οι οποίες ήταν αναμενόμενο να είναι στην οθωμανική γλώσσα, όπως π.χ τα κτηματολόγια Yoklama, είναι κατ' εξαίρεση στην ελληνική και ως εκ τούτου απολύτως προσβάσιμα. Άλλωστε, η ίδια η φύση του αρχειακού υλικού επιτρέπει να γεφυρωθούν οι διαφορές, να αναδυθούν εναργώς και να αποσαφηνιστούν όχι μόνον οι εκκλησιαστικές πρακτικές αλλά και οι οθωμανικές, ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην εφαρμογή του Νεότερου Κτηματολογίου στον Καζά των Ιωαννίνων. Προς την ίδια κατεύθυνση συμβάλλουν και μεταφρασμένα στα ελληνικά από την οθωμανική γλώσσα έγγραφα.

Η συνδυαστική επεξεργασία και παρουσίαση των δεδομένων ασφαλώς δεν συνεπάγεται την παντελή αγνόηση των ιδιαιτεροτήτων της κάθε μίας από τις Μονές του δείγματος, ούτε την παραγνώριση των θετικών ή αρνητικών εξελίξεων που παρουσίασε η λειτουργία των καθιδρυμάτων αυτών κατά τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου. Παρόλα αυτά, η ενδελεχής μελέτη του συνόλου του αρχειακού υλικού οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το σύνολο των Μονών ακολούθησε μία κοινή με πολύ μικρές αποκλίσεις πορεία όσον αφορά στα θεμελιώδη ζητήματα. Εδώ επιχειρείται η ανάδειξη και η ερμηνεία των ουσιωδέστερων αξόνων και συστημάτων που διέπουν τους πρακτικούς τομείς του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, της διοίκησης και της απορρέουσας από αυτή οικονομικής διαχείρισης των μοναστικών καθιδρυμάτων με τελικό σκοπό την ανασύνθεση της ιστορικής πραγματικότητας, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό. Βεβαίως, για κάποιες Μονές οι σωζόμενες πηγές είναι λιγότερες και αποσπασματικές, ενώ για άλλες είναι πολυάριθμες και συνεχείς. Αυτό, όμως, δεν εμποδίζει την αξιοποίηση όλων των Μονών του πρωτογενούς αρχειακού υλικού για την επαρκέστερη τεκμηρίωση των όσων αναλύονται στο πόνημα.

Θεωρώ βαθύτατη υποχρέωσή μου να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου σε όλα εκείνα τα πρόσωπα που, με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο, με βοήθησαν στην εκπόνηση της διδακτορικής μου διατριβής. Καταρχάς, θα ήθελα να απευθύνω ένα μεγάλο ευχαριστώ από

καρδιάς στο σεβαστό μου καθηγητή κ. Γεώργιο Παπαγεωργίου, ο οποίος στάθηκε δίπλα μου πολύτιμος βοηθός παρακολουθώντας όλα τα στάδια της έρευνας, μελέτησε το χειρόγραφό μου και διατύπωσε ουσιαστικές υποδείξεις που εμπλούτισαν το πόνημα, προσδίδοντάς του μία ευρύτερη οπτική. Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα επίσης να εκφράσω προς τους κ. Γεώργιο Νικολάου και κ. Άννα Μανδουλαρά, επίκουρους καθηγητές της Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, οι οποίοι παρακολούθησαν με ενδιαφέρον την πορεία της εργασίας, και διατύπωσαν χρήσιμες παρατηρήσεις.

Ιδιαίτερα σημαντική για την ευόδωση της παρούσας εργασίας υπήρξε η δυνατότητα πρόσβασης σε πλουσιότατο ανέκδοτο αρχειακό υλικό. Για το λόγο αυτό οφείλω να ευχαριστήσω τον Παναγιότατο Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίο, τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Ιωαννίνων κ. Μάξιμο, τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνα, τον Μέγα Αρχιεπίσκοπο του Οικουμενικού θρόνου Πανοσιολογιότατο Αρχιεπίσκοπο κ. Βησσαρίωνα και τον Πανοσιολογιότατο Αρχιεπίσκοπο κ. Φιλόθεο Δέδε, οι οποίοι έθεσαν στη διάθεσή μου το πολύτιμο αρχειακό υλικό. Ξεχωριστή αναφορά οφείλω στη μνήμη του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Ιωαννίνων κυρού Θεοκλήτου, στον οποίο χρωστώ ευγνωμοσύνη, διότι μου επέτρεψε να αναδιφήσω στα αρχεία της Μητρόπολεως Ιωαννίνων. Τέλος, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τον Ηγούμενο της Μονής Σιμωνόπετρας του Αγίου Όρους Γέροντα Ελισσαίο καθώς και τον Μοναχό Κοσμά Σιμωνοπετρίτη, για τις ουσιαστικές παρατηρήσεις του, τις πολύτιμες πληροφορίες, την ανεξάντλητη υπομονή και την αμέριστη ηθική συμπαράσταση στο στάδιο της προσέγγισης του υλικού.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να ομολογήσω ότι το ανά χείρας πόνημα θα ήταν κατά πολύ φτωχότερο δίχως την υλική ενίσχυση του κοινωφελούς ιδρύματος «Ιωσήφ και Εσθήρ Γκανή», με τη συμβολή του οποίου πραγματοποιήθηκε μεγάλο μέρος της απαραίτητης για την εμβάθυνση και τη διεύρυνση του αντικειμένου επιτόπιας έρευνας.

Φυσικά δεν θα μπορούσα να ξεχάσω τον αρχιεπίσκοπο της Μητρόπολεως Ιωαννίνων κ. Γεώργιο Ζάρα και τον αρχιεπίσκοπο του Οικουμενικού Πατριαρχείου κ. Κωνσταντίνο Τσικάκη, οι οποίοι ήταν παρόντες στις «ανασκαφές μου» και με υπομονή με «μύησαν» στα μυστήρια του εντοπισμού του υλικού. Τέλος, ευχαριστίες οφείλω στη διεύθυνση και το προσωπικό της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών και της

Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης Ιωαννίνων για τη συνεισφορά τους στο βιβλιογραφικό κομμάτι της έρευνάς μου.

Εισαγωγή

Η κύρια φάση των μεταρρυθμιστικών μέτρων της Πύλης, γνωστών ως Τανζιμάτ (1856-1878),¹ που οδήγησαν το Οθωμανικό κράτος σταδιακά, αλλά όχι ομαλά, ευθύγραμμα και δίχως αντιδράσεις στο μονοπάτι του εξευρωπαϊσμού και του εκσυγχρονισμού, αποτέλεσε μία δύσκολη περίοδο για τους ελληνορθόδοξους πληθυσμούς της Ηπείρου. Παρά τις εξαγγελίες περί ισότητας, οι οποίες εγκαινιάστηκαν το έτος 1839 με την έκδοση του σουλτανικού διατάγματος (*hatt-i serif*) του Αβδούλ Μεζίτ και κορυφώθηκαν το 1856 με την έκδοση του *Hatt-i Humayun*, την τελική διακήρυξη της ισότητας της ισονομίας και της ισοπολιτείας όλων των Οθωμανών υπηκόων, ανεξαρτήτως θρησκευματος, η συνεχώς αυξανόμενη φορολογία δημιούργησε προβλήματα επιβίωσης για το χριστιανικό στοιχείο. Η επιβολή του στρατιωτικού φόρου συνέβαλε στην οικονομική εξαθλίωση ιδιωτών και κοινοτήτων και η πρακτική του δανεισμού και της τοκογλυφίας διευρύνθηκε, ώστε τα χρέη αποτελούσαν καθημερινό φαινόμενο ειδικά για τους ελεύθερους καλλιεργητές.²

¹ Εν γένει για το Τανζιμάτ και τον 19^ο αιώνα της οθωμανικής αυτοκρατορίας βλ. ενδεικτικά Βερέμης Θάνος, «Οι Οθωμανικές μεταρρυθμίσεις», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* τ. 13, Αθήνα 1980, σ. 168-171· Roderic Davison, *Reform in the Ottoman Empire 1856-1876*, Gordian Press, New York 1973· İlber Ortaylı, *Ο πιο μακρύς αιώνας της αυτοκρατορίας: ο οθωμανικός 19^{ος} αιώνας: Η πορεία προς τον εκσυγχρονισμό*, μετάφραση Κατερίνα Στάθη, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004. Bernard Lewis, *The Emergence of modern Turkey, Volume 1*, Oxford University Press, London 1961 (Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας, μετάφραση Π. Κωνσταντέας, τ. Α', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001), σ. 179-277· H. A. R Gibb – Harold Bowen, *Islamic Society and the West, Volume 1*, Oxford University Press 1950 (Η ισλαμική κοινωνία και η Δύση, μετάφραση Ηλίας Κολοβός, τ.1, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005). Stanford J. Shaw – Ezel Kural, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808-1975*, Cambridge University Press 1977· Halil Inalcik - Donald Quataert, *An Economic and Social History of the Ottoman Empire, Volume Two: 1600-1914*, Cambridge University Press, London 1994 (Οικονομική και κοινωνική ιστορία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, μετάφραση Μαρίνα Δημητριάδου, τ. Β':1600-1914, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2011), 390-535.

² Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος, *Ιστορία του βορείου ελληνισμού: Ηπειρος*, Εκδόσεις Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 486. Ειδικά για την έννοια και τη σημασία της επιβολής του κεφαλικού φόρου καθώς και για την αντικατάστασή του από το στρατιωτικό κατά την περίοδο του Τανζιμάτ: Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Μελέται Μουσουλμανικού Δικαίου Οθωμανικής Νομοθεσίας και Δικαίων των εν Τουρκία Χριστιανών*, Τεύχος Πρώτον, Τύποις Σάλπιγγος, Εν Μυτιλήνη 1912, σ. 7-29.

Μέσα σε αυτό το κλίμα η αυξημένη πολιτική σημασία της εκκλησίας και η πνευματική και υλική συνεισφορά της στο ελληνορθόδοξο μιλλέτ της μητροπολιτικής επαρχίας των Ιωαννίνων έλαβε νέα σημασία, προσαρμοζόμενη στο καινούριο νομοθετικό πλαίσιο. Κατ' επέκταση, η εκκλησιαστική διαίρεση, η οποία είχε συγκροτηθεί έως τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, γνώρισε πολλαπλές μεταβολές. Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και εντεύθεν το Πατριαρχείο, υιοθέτησε ορθολογικά κριτήρια στη χάραξη των ορίων των υποκείμενων σε αυτό Μητροπόλεων, λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα οθωμανική διοικητική διαίρεση. Έτσι, η Μητρόπολη των Ιωαννίνων διέθετε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα τέσσερις υποκείμενες Επισκοπές (Παραμυθιάς, Βελλάς και Κονίτσης, Δρυϊνουπόλεως, Δελβίνου και Χειμάρρας) και τρεις πατριαρχικές εξαρχίες (Μετσόβου, Πογδόριανης και Γηρομερίου).³ Από αυτές, προκρίνεται η ανάλυση της Επισκοπής Βελλάς και Κονίτσης, διότι σε αυτή υπάγονταν πολλές από τις επιφανέστερες Μονές των Ιωαννίνων.

Η Επισκοπή Βελλάς, λοιπόν, ενώθηκε με την επαρχία Πωγωνιανής τον Μάιο του 1834 και στη συνέχεια προήχθη σε Μητρόπολη υπό τον τίτλο «Βελλάς και Πωγωνιανής» με έδρα τη Μονή Μολυβδοσκεπάστης. Το καθεστώς αυτό διατηρήθηκε για οκτώ μόλις έτη. Το 1842 η επαρχία Βελλάς και Κονίτσης ενώθηκε με την επαρχία Ιωαννίνων και ο Μητροπολίτης ονομάστηκε αντιστοίχως «Μητροπολίτης Ιωαννίνων και Βελλάς». Όσον δε αφορά στην υπό εξέταση περίοδο, το 1863 ο Πατριάρχης Ιωακείμ Β', κατόπιν αποφάσεως του Εθνικού Συμβουλίου και της Ιερατικής Συνόδου, διέλυσε την ένωση Ιωαννίνων και Βελλάς, ανασυσταίνοντας την Επισκοπή Βελλάς ως υποκείμενη στη Μητρόπολη των Ιωαννίνων. Η Επισκοπή Πωγωνίου διαλύθηκε το 1863 και ένα μεγάλο μέρος της, μαζί με τη Μονή Μολυβδοσκεπάστης, περιήλθε στην Επισκοπή Βελλάς και Κονίτσης. Το καθεστώς αυτό διατηρήθηκε έως το 1895, όταν ο Πατριάρχης Άνθιμος ο Ζ' προήγαγε την Επισκοπή Βελλάς σε Μητρόπολη υπό τον τίτλο: «Ιερά Μητρόπολις Βελλάς και Κονίτσης» και έδρα την

³ Μιχάλης Κοκολάκης, *Το ύστερο γιαννιώτικο πασαλίκι: χώρος, διοίκηση και πληθυσμός στην τουρκοκρατούμενη Ηπειρο (1820-1913)*, Εκδόσεις Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών/Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, Αθήνα 2003, σ. 221-223. Εν γένει για τις Σταυροπηγιακές Μονές και το θεσμό των πατριαρχικών εξαρχιών: Μάχη Παϊζή Αποστολοπούλου, *Ο θεσμός της Πατριαρχικής Εξαρχίας 14^{ος} -19^{ος} αιώνας*, Αθήνα 1995. Για τη Μονή και την εξαρχία Γηρομερίου: Γιούλη Ευαγγέλου, *Σταυροπήγια και εξαρχίες σε σχέση αλληλεξάρτησης: Η περίπτωση της Μονής Θεοτόκου Γηρομερίου (16^{ος}-19^{ος} αι.)*, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών-Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2016.

Κόνιτσα. Συνεπώς, το μεγαλύτερο μέρος του υπό εξέταση διαστήματος η Επισκοπή Βελλάς υπόκειτο στη Μητρόπολη Ιωαννίνων και ο Βελλάς ήταν Επίσκοπος του Μητροπολίτη Ιωαννίνων.⁴

Εν γένει, στους κόλπους της εκκλησίας, και η Μητρόπολη των Ιωαννίνων δεν αποτέλεσε εξαίρεση σε αυτό, ο πλέον σημαντικός θεσμός ήταν ο μοναστηριακός. Οι πολυπληθείς Μονές των Ιωαννίνων είναι βεβαίως στο σύνολό τους ηπειρωτικές, με εξαίρεση τις Μονές της Νήσου της λίμνης Παμβώτιδας, οι οποίες εμφανίζουν αλιευτικές δραστηριότητες, χωρίς βεβαίως να μπορούν να συγκαταλεχθούν στις νησιωτικές με την κυριολεκτική τους έννοια Μονές. Εν συνεχεία, από τα σημαντικότερα κριτήρια για τη μελέτη της κοινωνικής και οικονομικής ιστορίας των Μοναστηριών κατά την οθωμανική περίοδο είναι η συνυφασμένη με το κύρος που απολάμβαναν στην τοπική κοινωνία παλαιότητα αυτών. Η εφαρμογή αυτού του αξιώματος για τις Μονές των Ιωαννίνων είναι ιδιαίτερα δυσχερής, καθότι η πρώτη διάδοση του μοναχικού βίου στην Ήπειρο και συγκεκριμένα στα Ιωάννινα δεν είναι γνωστή. Ωστόσο, εικάζεται ότι η ακμή των ορθοδόξων Μονών στα Ιωάννινα επήλθε κατά τον 11^ο αιώνα.⁵ Από τον αιώνα αυτό και μετά ιδρύθηκαν οι σπουδαιότερες από τις Μονές της επαρχίας. Τα ίχνη των περισσότερων όμως χάνονται στο χρόνο, αφού στις λιγοστές διάσπαρτες και αναξιόπιστες στην πλειονότητά τους βιβλιογραφικές πηγές γίνονται συνεχείς αναφορές σε ισοπεδώσεις και επανιδρύσεις Μοναστηριών υπό άγνωστες συνθήκες.⁶ Ωστόσο, για ελάχιστες από αυτές υπάρχουν κάποια στοιχεία, έως ένα βαθμό αληθή, τα οποία παρατίθενται με σκοπό την πληρέστερη κατανόηση των όσων έπονται για τη λειτουργία των Μονών το β' μισό του 19^{ου} αιώνα.

Ξεκινώντας με τις Μονές που τον 19^ο αιώνα ενέπιπταν στα όρια της Μητροπόλεως Ιωαννίνων, πέντε από αυτές δεσπόζουν στο Νησί των

⁴ Φώτιος Οικονόμου, *Η ιστορία των τοπικών εκκλησιών της Ηπείρου, Η εν Θεσπρωτία εκκλησία - Η εν Ιωαννίνους εκκλησία*, τ. Α', Αθήναι 1974, σ. 63-64.

⁵ Αυτόθι, σ. 71.

⁶ Την σημαντικότερη ίσως έως σήμερα βιβλιογραφική πηγή για την ιχνηλάτηση της ίδρυσης της πλειονότητας των καθιδρυμάτων αποτελεί το ανωτέρω έργο του Φωτίου Οικονόμου. Εδώ παραπέμπουν ως επί το πλείστον και οι μεταγενέστεροι σποραδικοί μελετητές. Με την επιφύλαξη έστω και της έμμεσης χρήσης του έργου ενός ιστοριοδίφη, τον οποίο χωρίζουν αιώνες από τα γεγονότα τα οποία περιγράφει, επιχειρείται μία χρονολογική προσέγγιση και ταυτόχρονα η τοποθέτηση των Μονών στο γεωγραφικό τους χώρο.

Ιωαννίνων. Πρώτον, η Μονή Φιλανθρωπινών ή Σπανού, η οποία ανεγέρθη το 1292 από την εύπορη οικογένεια των Φιλανθρωπινών. Δεύτερον, η Μονή Ντήλιου, η οποία ιδρύθηκε τον 15^ο αιώνα. Τρίτον, η Μονή Ελεούσης, κτίσμα του 14^{ου} αιώνα. Τέταρτον, η ενωμένη με την Μονή Ελεούσης το υπό εξέταση διάστημα Μονή του Σωτήρος, αγνώστου ιδρύσεως, και πέμπτον, η Μονή Παντελεήμονος, κτίσμα του 1078, στα κελιά της οποίας φονεύτηκε ο Αλή πασάς το 1822.⁷

Εν συνεχεία, στην περιοχή του Ζαγορίου, η Μονή Βοτσάς, η οποία βρίσκεται πλησίον της κοινότητας Γρεβενιτίου, ιδρύθηκε τον 7^ο αιώνα και επανιδρύθηκε το 1689. Η Μονή Ρογκοβού βρίσκεται στη νοτιοδυτική πλευρά της κοινότητας Τσεπελόβου και το καθολικό της ανεγέρθη εκ βάθρων το 1749. Η Μονή Ασπραγγέλου, ευρισκόμενη πλησίον της ομώνυμης κοινότητας, έχει πιθανό έτος ίδρυσης το 1600. Η Μονή Ευαγγελιστρίας στα Άνω Πεδινά Ζαγορίου, επανιδρύθηκε το 1793 και ιστορήθηκε το 1809, ενώ η χρονολογία της πρώτης ίδρυσης παραμένει άγνωστη. Η Μονή Μακρίνου, η οποία βρίσκεται κοντά στην ομώνυμη κοινότητα του Ζαγορίου, ιδρύθηκε το 1700. Η Μονή Λιγγιάδων βρίσκεται στο όρος Μιτσικέλι, εντός της σημερινής ομώνυμης κοινότητας. Η ίδρυσή της τοποθετείται στο διάστημα 1681-1683.

Προχωρώντας στις Μονές τις Επισκοπής Βελλάς, η Μονή Βελλάς βρίσκεται στην περιοχή του Καλπακίου βορειοδυτικά των Ιωαννίνων. Η πιθανή ίδρυσή της τοποθετείται τον 11^ο αιώνα, ενώ η υπάρχουσα Μονή ανεγέρθη το 1745, σύμφωνα με επιγραφή στο καθολικό της. Η Μονή Προφήτη Ηλία Ζίτσης, κείται εντός της σημερινής ομώνυμης κοινότητας, με πιθανή ίδρυση τον 15^ο αιώνα. Η παρακείμενη Μονή Πατέρων ιδρύθηκε το 1590 και επανιδρύθηκε το 1668. Η Μονή Παλιουρής ιδρύθηκε το 1690, καταστράφηκε ολοσχερώς από τον Αλή πασά το 1782 και ανασυστάθηκε το 1784.

Από τις Μονές του Μαλακασίου, η Μονή Όρους Τζιώρας βρίσκεται στην περιοχή του Δρίσκου. Ένα *terminus post quem* για την ίδρυσή της είναι το έτος 1319. Η Μονή Δουραχάνης, η οποία βρίσκεται στους πρόποδες του Όρους Μιτσικελίου, κτίστηκε από τον Μπεϊλέρμπεη της Ρουμελίας Δουραχάν τον 15^ο αιώνα. Επιπλέον, η Μονή Τσιούκας κείται βορειοανατολικά της σημερινής κοινότητας Ελληνικού. Είναι γνωστό ότι ιδρύθηκε το 1190 από τον αυτοκράτορα Ισαάκιο Άγγελο. Η Μονή

⁷ Αυτόθι, σ. 76-88.

Καστρίτσας βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της πόλεως των Ιωαννίνων, απέναντι από την περιοχή του Δρίσκου, στον ομώνυμο λόφο. Κτίστηκε τον 12^ο αιώνα.

Από τις Μονές της περιοχής Κουρέντων, η Μονή Διχουνίου τοποθετείται μεταξύ των κοινοτήτων Ραδοβιζίου και Κερασόβου. Καταστράφηκε μετά το κίνημα του Διονυσίου Φιλοσόφου το 1611 και επανιδρύθηκε εκ θεμελίων το 1763. Η Μονή Στούπαινας, πλησίον της κοινότητας Περιβλέπτου, ανεγέρθη εκ βάθρων το 1734. Η Μονή Λυκοτριχίου εντοπίζεται στην περιοχή της Κρούας Ιωαννίνων και ιδρύθηκε είτε το 1498 είτε το 1508 υπό των Μοναχών Νεκταρίου και Θεοφάνους Αψαράδων. Τέλος, η Μονή Λυκοστάνης τοποθετείται πλησίον της σημερινής κοινότητας Λύγγου Γραμμενοχωριών με άγνωστη ημερομηνία ίδρυσης.⁸

Όσο δύσβατο είναι το μονοπάτι του εντοπισμού της πρώτης ίδρυσης της πλειονότητας των Μονών των Ιωαννίνων, είναι αντιθέτως εύκολο να διαπιστωθεί ότι σε ένα σχετικά περιορισμένο γεωγραφικό χώρο συνωστίζονται πολυάριθμα μοναστικά καθιδρύματα, πολλά από τα οποία είναι γειτονικά, με αποτέλεσμα ο οικονομικός-παραγωγικός τους χώρος αφενός να συμπίπτει και αφετέρου η παρουσία μίας Μονής να συνιστά ενδεχομένως πρόσκομμα στη διεύρυνση της ακτίνας επιρροής της παρακείμενης. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής ήταν η λειτουργία πυρηνικών κατά βάση Μονών, με μικρό πλούτο και περιορισμένο κύκλο εργασιών, όπως θα καταστεί εμφανές στη συνέχεια. Αξιοσημείωτη επίσης είναι η σχετικά κοντινή απόσταση των Μονών από τις όμορες κοινότητες. Τα δύο αυτά δεδομένα απέβησαν κρίσιμα για την αυτόνομη ύπαρξη των Μονών κατά την υπό εξέταση περίοδο.

Το β' μισό του 19^{ου} αιώνα η διαδικασία της συγχώνευσης των Μονών είχε ήδη ξεκινήσει. Επί παραδείγματι, στο αρχαικό υλικό εντοπίζονται ενωμένες η Μονή Αγίου Γεωργίου Περιστεράς με τη Μονή Παναγίας Ψιάδη, η Μονή Λυκοστάνης με τη Μονή Τοπολιών, οι δύο Μονές του Σκαμνελίου (Άγιος Νικόλαος-Αγία Παρασκευή), η Μονή Ελεούσης με τη Μονή Προδρόμου στο Νησί της λίμνης των Ιωαννίνων, η Μονή Ρωμανού με τη Μονή Σιστρουνίου, η Μονή Ευαγγελιστρίας με τη Μονή Αγίας Παρασκευής Άνω Πεδινών κ.τ.λ. Η διαδικασία συγχώνευσης

⁸ Αυτόθι, σ. 88-106. Πρβλ. Παναγιώτης Αραβαντινός, *Περιγραφή της Ηπείρου εις μέρη τρία*, εισαγωγή Κ.Θ. Δημαράς, επιμέλεια Ε. Νικολαΐδου, τ. 3, Εκδόσεις Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1984, σ. 139-146.

των Μονών δεν θα κορυφωθεί παρά κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα.

Μέρος Α'

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Μονών

A1. Περίγραμμα του οθωμανικού γαιοκτητικού συστήματος.

Το 1858 συνιστά έτος ορόσημο για την κωδικοποίηση της οθωμανικής νομοθεσίας, με αποκορύφωμα την έκδοση του νόμου περί γαιών στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μολονότι η έκδοση του νόμου συνέβαλε στην άμβλυση των ιδιομορφιών και της πολυπλοκότητας του οθωμανικού γαιοκτητικού συστήματος, κατ' ουσίαν δεν παρέκλινε από το προϊσχύον καθεστώς, το οποίο είχε διαμορφωθεί στη βάση των κατά καιρούς εκδιδόμενων νομοθετικών αυτοκρατορικών διατάξεων (Κανουνναμέδων), είτε αυτές εφαρμόζονταν στο σύνολο της αυτοκρατορίας εν γένει είτε αφορούσαν σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα, μια περιφέρεια ή μια κοινωνική ομάδα.¹ Η αποσπασματικότητα και το πολυδαίδαλο των εν λόγω διατάξεων συνιστούν το κλειδί για την ερμηνεία των αποκλίσεων και των διαφορών που απαντώνται στα εδάφη της αυτοκρατορίας, ειδικά όταν πρόκειται για τον καθορισμό των εμπράγματων δικαιωμάτων επί των διαφόρων ακινήτων, ακόμα και μετά τον Οθωμανικό Νόμο Περί Γαιών, όπως θα καταστεί σαφές στη συνέχεια.

Ασφαλώς, όμως, το δίκαιο που βασιζόταν σε ορθολογικές αρχές και απέρρεε από το μονάρχη ήταν άρρηκτα και ουσιωδώς συνδεδεμένο με το θρησκευτικό Νόμο του Ισλάμ (Σεριάτ). Το μουσουλμανικό Ιερό Δίκαιο όριζε ότι η γη ανήκε στο Θεό (Αλλάχ) και ως εκ τούτου ο μοναδικός που απολάμβανε το προνόμιο της κατά βούληση διάθεσής της ήταν ο επίγειος

¹ Γενικά για τους κανονισμούς που θέσπιζε ο σουλτάνος ίδια πρωτοβουλία και αφορούσαν σε τομείς του δηmosίου και διοικητικού δικαίου (Kanun) και τη διάκρισή τους από το Ιερό θρησκευτικό Δίκαιο (Seriat): Halil Inalcik, *Η Οθωμανική αυτοκρατορία: Η κλασική εποχή 1300-1600*, μετάφραση. Μιχάλης Κοκολάκης, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1995, σ. 125-134· J. C Alexander, *Towards a History of Post-Byzantine Greece: The Ottoman Kanunnames for the Greek Lands circa 1500-circa 1600*, Athens 1985· Γεώργιος Νάκος, *Το νομικό καθεστώς των τέως δημοσίων οθωμανικών γαιών 1821-1912*, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 55-57, σημ. 80, 81· Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο και τίτλοι ιδιοκτησίας», *Επιστημονική επετηρίδα του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης* 3 (1982), σ. 32, σημ. 6. Λεπτομερώς για τον ισλαμικό νόμο και ειδικότερα για την εφαρμογή του στην οθωμανική αυτοκρατορία καθώς και για την προέλευση και τη φύση της κρατικής ιδιοκτησίας της γης: Joseph Schacht, *An introduction to Islamic law*, Oxford University Press, London 1964, σ. 89-93, 134-143· Halil Inalcik - Donald Quataert (eds), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire, Volume One: 1300-1600*, Cambridge University Press, London 1994 (*Οικονομική και κοινωνική ιστορία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας*, μετάφραση Μαρίνος Σαρηγιάννης, τ. Α':1600-1914, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2008), σ. 114-119.

αντιπρόσωπός του, η «σκιά» του στον κόσμο, ο χαλίφης σουλτάνος.² Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την παλαιότερη μουσουλμανική θεωρία μετά την κατάκτηση μιας περιοχής από τους Οθωμανούς, αναλόγως με την ύπαρξη αντιστάσεως ή συνθηκολογήσεως, και ενώ είχε ληφθεί υπόψη και το προηγηθέν κτηματικό καθεστώς, απαντώνται οι εξής δύο κύριες κατηγορίες γαιών:

1. Οι ιδιόκτητες γαίες (mülk)
2. Οι «κρατικές» γαίες (arazi- i memleket)³

Στην πρώτη κατηγορία των γαιών ενέπιπταν:

- i. Οι δεκατιζόμενες γαίες (arazi- i öşriye), οι οποίες απονεμήθηκαν κυρίως σε μουσουλμάνους πολεμιστές ως λάφυρα, με μόνη υποχρέωση την καταβολή του δεκάτου της ετήσιας παραγωγής. Εδώ εντάσσονταν και όσες γαίες παρέμειναν υπό την κυριότητα των αυτοβούλως εξισλαμισθέντων.⁴
- ii. Οι φορολογούμενες γαίες (arazi- i haraciye), οι οποίες ανήκαν σε μη μουσουλμάνους, που είτε δεν αντιστάθηκαν είτε συνθηκολόγησαν, κατορθώνοντας δι' αυτής της μεθόδου να διασώσουν την έγγεια ιδιοκτησία τους. Οι γαίες αυτές επιβαρύνονταν με διπλό φόρο, έναν στρεμματικό, ανάλογο με την έκταση του κτήματος, και έναν που αποκαλούνταν μεν «δέκατο», αλλά στην πραγματικότητα ποίκιλλε από το 10% έως και το 50% της ετήσιας παραγωγής.

² Δημήτριος Τσοποτός, *Γη και γεωργοί της Θεσσαλίας κατά την Τουρκοκρατία*, Εν Βόλω 1912, σ. 48-52, όπου γίνεται αναφορά στις τέσσερεις βάσεις του Σεριάτ: Κοράνι, Ιερά παράδοση περί των λόγων και των πράξεων του προφήτη Μωάμεθ (Σούννα), ομόφωνη Ερμηνεία των πρώτων μαθητών και διαδόχων του Μωάμεθ (Ισμαά) και αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις των μεταγενέστερων ιμάμιδων και νομομαθών. Οποιαδήποτε αυθαίρετη βούληση του σουλτάνου δεν συνάδει με το γράμμα ή το πνεύμα του Ιερού μουσουλμανικού Νόμου εθεωρείτο παράνομη και τυραννική. Ωστόσο ο ίδιος δεν δεσμευόταν από τους κανονισμούς των προκατόχων του, τους οποίους και μπορούσε δυναμικά να επικυρώσει, να τροποποιήσει ή και να ακυρώσει.

³ Γεώργιος Νάκος, *Το νομικό καθεστώς*, σ. 61-62. Πρβλ. Μιλτιάδης Καρατζίδης, *Ερμηνεία του περί γαιών νόμου εν Τουρκία*, Εκ του εθνικού τυπογραφείου, Εν Αθήναις 1914, σ. 6 όπου οι γαίες χωρίζονται σε γαίες καθαρής κυριότητας και γαίες μη καθαρής κυριότητας.

⁴ Το 16^ο αιώνα, με γνώμονα τους βασισμένους στην κλασική ισλαμική θεωρία φετβάδες (γνωμοδοτήσεις) του σείχουλισλάμη Εμπουσούντ (1545-1574), η φορολογία των δεκατιζόμενων γαιών αυξήθηκε αγγίζοντας το 1/8 της ετήσιας παραγωγής: Halil Inalcik - Donald Quataert (eds), *Οικονομική και κοινωνική ιστορία*, ό.π., τ. Α', σ. 125-126.

- iii. Οι γαίες εντός των πόλεων ή των χωριών που επαρκούσαν για την ανέγερση μιας κατοικίας και εκλαμβάνονταν ως παραρτήματα αυτής.
- iv. Οι γαίες που εντάσσονταν στις κρατικές και παραχωρούνταν από το σουλτάνο σε ιδιώτες, ώστε οι τελευταίοι να τις απολαμβάνουν κατά πλήρη κυριότητα.⁵

Σε όλες τις ανωτέρω υποκατηγορίες ο κύριος των γαιών απολάμβανε το δικαίωμα της αποκλειστικής και απολύτου εξουσίας επί των εδαφών, αλλά και όσων κείτονταν στην επιφάνειά τους (οικοδομών, φυτειών, δένδρων κτλ). Συνεπώς, νομιμοποιούνταν να τις διαθέσει όπως επιθυμούσε, με δικαιοπραξία εν ζωή (πώληση, δωρεά, υποθήκη, προικοδοσία κτλ) ή αιτία θανάτου (διαθήκη), ώστε να περιέλθουν στους νομίμους κληρονόμους του, ή και να φυτεύει και να κτίζει επ' αυτών. Είχε επίσης τη δυνατότητα να τις αφιερώσει υπέρ ευαγούς σκοπού, μετατρέποντάς τες έτσι σε βακουφικές.⁶ Τέλος, έως την έκδοση του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών το 1858, ιδιόκτητες υπήρχε η δυνατότητα να καταστούν και οι εκ φύσεως ή εκ των περιστάσεων άγονες γαίες (νεκρές γαίες-*arazi- i mevat*), με μοναδική προϋπόθεση την διά της συστηματικής καλλιέργειας αναζωογόνηση του εδάφους.⁷

Στη δεύτερη κατηγορία, αυτή των δημοσίων γαιών, εντασσόταν και το μεγαλύτερο ποσοστό αρόσιμων γαιών της οθωμανικής αυτοκρατορίας εντός των Βαλκανίων. Επρόκειτο για τα κτήματα εκείνα των οποίων η «ψιλή κυριότητα» (*ρεκαμπέ-tekabe*) ανήκε στην Πολιτεία (Δημόσιο) εκπροσωπούμενη από το σουλτάνο, ενώ οι ιδιώτες απολάμβαναν τη «νομή» ή «εξουσίαση» ή «επικαρπία» (*τεσσαρούφ-hakkk-i tasarruf*), την οποία τους παραχωρούσε αρχικά έναντι ετησίου μισθώματος ή φόρου.⁸

⁵ Δημήτριος Τσοποτός, *Γη και γεωργοί*, σ. 71-74 Μιλτιάδης Καρατζίδης, *Ερμηνεία του περί γαιών νόμου*, ό.π., σ. 5-11. Α. Ζ Καλλικλής, *Το Οθωμανικόν δίκαιον εν Ελλάδι*, Αθήναι 1931, σ. 22-23. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση Ιερών Μονών Αγίου Όρους*, Τύποις Κ. Σ. Παπαδόγιαννη, Εν Αθήναις 1939, σ. 49-52. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κοινώς λεγόμενο χαράτσι υπήρξε φόρος επί των προϊόντων της γης και δεν πρέπει να συγχέεται με τον κεφαλικό φόρο (*τζιζιέ-cizye*).

⁶ Α. Ζ Καλλικλής, *Το Οθωμανικόν δίκαιον*, ό.π., σ. 21: «Ὡς δικαίωμα, Μούλκ εἶναι αἱ ἐξουσίαι τοῦ χράσθαι, νέμεσθαι, τοῦ πωλεῖν, τοῦ δωρεῖν, τοῦ διαθέτειν μετὰ θάνατον, τοῦ ἀφιερῶναι κ.τ.λ.».

⁷ Αυτόθι, σ. 22.

⁸ Αυτόθι, σ. 41-43. Το μίσθωμα εν τοιαύτη περιπτώσει ήταν διπλό: ένα προκαταβαλλόμενο ονομαζόμενο «μουατζέλ» και άμεσα απαιτητό, και ένα ενιαύσιο εμπρόθεσμο

Συνεπώς, η κατάκτηση μιας περιοχής είχε ως απόρροια την ανάδειξη της Πολιτείας στη μοναδική νόμιμη αρχή που διένειμε περιουσιακά δικαιώματα επί των εδαφών. Με την πάροδο του χρόνου, βέβαια, το δικαίωμα τεσσαρούφ μεταβλήθηκε σε διηνεκή νομή και διευρύνθηκε, ώστε να μεταβιβάζεται από πατέρα σε υιό. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπερθεματιστεί ότι έως το 1868 ο οθωμανικός νόμος αναγνώριζε ήδη οκτώ τάξεις δικαιούχων κληρονόμων επί των δημοσίων γαιών. Ωστόσο, το δικαίωμα τεσσαρούφ ποτέ δεν εξομοιώθηκε με το δικαίωμα πλήρους κυριότητας -παρόλο που θεωρητικά μπορεί να υποστηριχθεί ότι το προσέγγιζε, τουλάχιστον ως ένα βαθμό- αφού ο έχων αυτό δεν μπορούσε να πουλήσει, να χαρίσει ή να μεταβιβάσει τη γη του άνευ αδείας, ούτε να αλλάξει την αρχική της χρήση μετατρέποντάς την σε αμπέλι ή κατασκευάζοντας κτήρια σε αυτή. Απολάμβανε, ωστόσο, το προνόμιο της μεταβίβασης (φεράγ-ferag) του δικαιώματος τεσσαρούφ σε άλλον αγρότη.⁹

Στις δημόσιες γαίες ανήκαν και όσες ήταν προορισμένες για την κοινή χρήση όλων των κατοίκων (προστατευόμενες-arazi- i mahmiyye), π.χ οι δημόσιοι δρόμοι, οι πλατείες κ.τ.λ., καθώς και όσες από τις νεκρές γαίες δεν είχαν καταστεί ιδιόκτητες μέσω της καλλιέργειας. Βεβαίως,

αποκαλούμενο «μουετζέλ». Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Τα Δίκαια της πολιτείας επί των εν Μακεδονία και Ηπείρω γαιών*, Τυπογραφείον της Β. Αυλής Α. Ραφτάνη, Εν Αθήναις 1915, σ. 9. Οι όροι «ψιλή κυριότητα», «νομή», «εξουσίαση» και «επικαρπία» χρησιμοποιούνται προς αποφυγή παρανοήσεων. Για την εννοιολογική οριοθέτηση του δικαιώματος τεσσαρούφ καθώς και για τις συσχετίσεις του με βυζαντινορωμαϊκούς θεσμούς βλ. Γεώργιος Νάκος, *Το νομικό καθεστώς*, ό.π., σ. 265-298.

⁹ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες ήτοι συλλογή απάντων των νόμων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας διαταγμάτων κανονισμών οδηγιών και εγκυκλίων*, τ. Β', Τύποις Αδελφών Νικολαΐδών, Εν Κωνσταντινουπόλει 1891, σ. 1023-1037 και ειδικά άρθρο 54. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση*, ό.π., σ. 55: «Ἐνῶ δὲ πρότερον κατὰ τοὺς παλαιότερους δηλαδὴ χρόνους τὰ ἐπὶ τῆς δημοσίας γῆς δικαιώματα τῶν εξουσιαστῶν ἦσαν πολὺ περιορισμένα, προσεγγίζοντα μᾶλλον πρὸς μίσθωσιν μακρᾶς διαρκείας, βαθμηδὸν ὅμως καὶ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀπλοῖ κάτοχοι καὶ καλλιεργηταὶ ἀπέκτησαν ἐν Τουρκίᾳ ὠρισμένα τινα δικαιώματα ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένης καὶ καλλιεργουμένης γῆς, μεταβιβαζόμενα μετὰ θάνατον καὶ εἰς τὰ τέκνα των ἢ καὶ τοὺς ἄλλους πλησιεστέρους συγγενεῖς των (ἀδελφούς, γονεῖς, σύζυγον) καὶ συνεχῶς εὐρυνόμενα καὶ οὕτω διὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ νόμου περὶ γαιῶν τῆς 7 Ραμαζάν 1274, ἤτοι καθ' ἡμᾶς 8 Ἀπριλίου 1858 κατήντησε νὰ ἀναγνωρίζηται εἰς αὐτοὺς ὄχι μὲν τὸ δικαίωμα τῆς πλήρους κυριότητος (μουλκιέτ, *dominium, proprietas*), πάντως ὅμως εὐρύτερον δικαίωμα ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ πολὺ προσπελάζον τῇ κυριότητι, τὸ καλούμενον "τεσσαρούφ", ἤτοι κατὰ λέξιν δικαίωμα χρήσεως ἢ ἐπικαρπίας.».

ακόμα και τα κτήματα που υπάγονταν στην πρώτη κατηγορία (mülk), περιέρχονταν στην κυριαρχία του οθωμανικού Δημοσίου σε περίπτωση που ο ιδιοκτήτης δεν κατέλειπε νομίμους κληρονόμους.

Συν τω χρόνω, η κωδικοποίηση των νομοθετικών διατάξεων των σουλτάνων (Κανουνναμέδες) σε συνδυασμό με πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, επέφερε μεταβολές στη διαρρύθμιση του οθωμανικού γαιοκτητικού συστήματος. Έτσι, ο ανωτέρω διμερής διαχωρισμός κατέληξε τριμερής:

1. Γαίες ιδιόκτητες (μούλκια-mülk)
2. Γαίες δημόσιες (εραζιΐ μιριγιέ-arazi- i emiriye ή μιρί)
3. Γαίες αφιερωμένες υπέρ ευαγούς σκοπού (βακούφια-arazi- i mevkufe).¹⁰

Την ίδια περίοδο σημειώνεται η ελαχιστοποίηση του ποσοστού των ιδιόκτητων εδαφών και η μεγιστοποίηση του αριθμού των δημοσίων, με την ταυτόχρονη, ωστόσο, διεύρυνση του δικαιώματος της διηνεκούς νομής (τεσσαρούφ) επί των τελευταίων. Πρόκειται για τη διαμόρφωση και την παγίωση του οθωμανικού τιμαριωτικού συστήματος, με αφετηρία τον 14^ο αιώνα και αποκορύφωμα τις αρχές του 16^{ου} αιώνα, οπότε εκτιμάται ότι το 87%-90% της γης αποτελούσε μιρί, ανήκε δηλαδή στο Δημόσιο.¹¹

Ο τιμαριωτισμός, που προέκυψε από την ανάγκη να συντηρηθεί ένας πολυάριθμος στρατός από τους πόρους μιας μεσαιωνικής αγροτικής οικονομίας με κυρίαρχη την έλλειψη ρευστού, ισοδυναμούσε στην πραγματικότητα με επιμερισμό της «κυριότητας», εφόσον το οθωμανικό Δημόσιο, ο ιππέας πολεμιστής (σπαχής) και ο χωρικός διέθεταν δικαιώματα στο ίδιο κομμάτι γης, και μάλιστα στην ίδια χρονική συγκυρία. Αδρομερώς, το Δημόσιο συνέχιζε να έχει την «ψιλή κυριότητα» των γαιών και ο σπαχής, ως εκπρόσωπός του, εφάρμοζε την αγροτική νομοθεσία παραχωρώντας εκτάσεις σε χωρικούς με την προϋπόθεση της καλλιέργειας και με αντάλλαγμα την πληρωμή εδαφονομίου (resm-i taru). Επομένως, ο καλλιεργητής ήταν εκείνος που στην ουσία νεμόταν την κρατική γη. Από την άλλη πλευρά, στα καθήκοντα του σπαχή εντάσσονταν η είσπραξη των επιβαλλόμενων φόρων, απαραίτητων για τη συντήρησή του και την πολεμική του ετοιμότητα, η επίβλεψη των μεταβιβάσεων των γαιών εντός του τιμαρίου του, η παραχώρηση χέρσας

¹⁰ Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Η ακίνητος ιδιοκτησία εν Τουρκία*, Εν Αθήναις 1903, σ. 23-43
Γεώργιος Νάκος, *Το νομικό καθεστώς*, ό.π., σ. 63-67.

¹¹ Halil Inalcik, *Η Οθωμανική αυτοκρατορία*, ό.π., σ. 192.

γης σε ενδιαφερόμενους χωρικούς με τη χορήγηση τίτλου (*tapu*) καθώς και η αστυνόμευση της περιοχής. Όσες γαίες παραχωρήθηκαν στους καλλιεργητές με την άδεια του σπαχή και την πληρωμή εδαφονομίου ονομάστηκαν «ταπουλού». Στον αντίποδα βρίσκονταν οι γαίες «μουκαταλού», δηλαδή όσες εκμισθώνονταν σε οποιονδήποτε με ένα απλό μισθωτήριο συμβόλαιο (μουκατά) διά της καταβολής ενός κατ' αποκοπή ποσού (μακτού) αντί του φόρου της δεκάτης.¹²

Με το οθωμανικό Δημόσιο να έχει την «ψηλή κυριότητα» και τον τιμαριώτη να ασκεί τον έλεγχο των εδαφών του τιμαρίου του, εύλογη είναι η παρουσία περιορισμών, οι οποίοι εντέλει δέσμευαν τον τελευταίο κρικό της αλυσίδας, το νομέα-καλλιεργητή.¹³ Σε αντίθεση λοιπόν με τις γαίες πλήρους ιδιοκτησίας (*mülk*), οι δημόσιες γαίες:

1. Δεν ήταν δυνατόν να μεταβιβαστούν με πώληση, δωρεά, κληρονομιά κ.τ.λ., χωρίς την άδεια και τη γραπτή αναγνώριση (*tapu*) του οικείου σπαχή.
2. Απαγορευόταν η αφιέρωση τους σε μουσουλμανικά ή χριστιανικά καθιδρύματα, άνευ ειδικής αυτοκρατορικής άδειας.
3. Σε περίπτωση που ο νομέας εγκατέλειπε τη δοθείσα σε αυτόν γη ακαλλιεργητη για περισσότερα από τρία χρόνια χωρίς σοβαρή αιτιολογία, η γη κηρυσσόταν αδέσποτη (μαχλούλ-*mahlül*) και ο σπαχής είχε το δικαίωμα να την εκχωρήσει σε έτερο πρόσωπο, το οποίο πάντως ήταν υποχρεωμένο να πληρώσει το εδαφονόμιο, ώστε να λάβει εις χείρας του τον επίσημο τίτλο.
4. Αδέσποτο κηρυσσόταν και το κτήμα του οποίου ο νομέας πέθαινε δίχως να αφήσει αρσενικό κληρονόμο. Στην περίπτωση αυτή σε κάποιες περιοχές της αυτοκρατορίας αναγνωρίζονταν σε ορισμένους μόνο στενούς συγγενείς το

¹² Για μια διεξοδική ανάλυση πολλών πτυχών του τιμαριωτικού συστήματος: Inalcik Halil, *Η Οθωμανική αυτοκρατορία*, σ. 183-207. Halil Inalcik - Donald Quataert (eds), *Οικονομική και κοινωνική ιστορία*, τ. Α', ό.π., σ. 119-131.

¹³ Δημήτριος Τσοποτός, *Γη και γεωργοί*, ό.π., σ. 76-95. Ο ίδιος αναφέρεται στις δημόσιες γαίες των τιμαριών με τον όρο «υποδημόσιες», για να τις διαχωρίσει από τις Γαίες του Στέμματος (Εμλιάκι χουμαγιούν-*emlak- i humayun* ή χας χουμαγιούν-*hass- i humayun*), κατ' ακρίβεια «αυτοκρατορικές γαίες», οι οποίες είτε εκμισθώνονταν προς όφελος του αυτοκρατορικού θησαυροφυλακίου είτε οι πρόσδοδοί τους απονέμονταν σε ευνοούμενους του σουλτάνου, μέλη της Αυλής ή του χαρεμιού του κ.τ.λ.

δικαίωμα της προτίμησης (*hakk-i tapu*), η δυνατότητα δηλαδή να κληρονομήσουν τον αποθανόντα πληρώνοντας το εδαφονόμιο. Αντιθέτως, ο αρσενικός απόγονος πρώτου βαθμού κληρονομούσε το δικαίωμα νομής της γης αυτομάτως και δίχως να καταβάλει οποιοδήποτε τίμημα (*hakk-i intikal*).¹⁴

5. Απαγορευόταν η ταφή νεκρού σε δημόσιες γαίες, ώστε να είναι απευκταία η μετατροπή αρόσιμων εκτάσεων σε νεκροταφεία και κατά συνέπεια να χάνεται η φορολογική πρόσοδος που αυτές απέφεραν.
6. Απαγορευόταν η κατασκευή πλίνθων και κεράμων προερχομένων από το χώμα των δημοσίων εκτάσεων χωρίς την άδεια του σπαχή, προς αποφυγή καταστροφής παραγωγικών εδαφών.
7. Απαγορευόταν η ανοικοδόμηση και η εμφύτευση στην επιφάνεια δημόσιας γης, χωρίς την ειδική άδεια του σπαχή. Αυτό συνέβαινε διότι τα κτήρια και όσα δένδρα, κλήματα κ.α. δεν ήταν αυτοφυή «*ἀλλ' ἰδρώτι τοῦ ἀνθρώπου φυτευθέντα καὶ καλλιεργηθέντα*», υπάγονταν στην κατηγορία των ακινήτων πλήρους και τελείας κυριότητας (*mülk*) και δεν ακολουθούσαν την οποιαδήποτε μεταβίβαση του εδάφους. Σε αυτή την περίπτωση η γη αποτελούσε παρακολούθημα των όσων υπήρχαν στην επιφάνειά της και κατά συνέπεια ο έχων την κυριότητα των πρώτων νεμόταν και την ίδια τη γη, έως ότου αυτά εκλείψουν.¹⁵

Από όλα όσα εκτέθηκαν ως αυτό το σημείο συνάγεται ότι η πλειονότητα των περιορισμών που ίσχυσαν επί των δημοσίων γαιών προέρχονταν από την αδήριτη ανάγκη για διατήρηση, και ει δυνατόν

¹⁴ Για πλήρη ανάλυση των τίτλων *tapu* μέχρι και την έκδοση του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών: Anton Minkov, "Ottoman Tapu Title Deeds in the Eighteenth and Nineteenth Centuries: Origin, Typology and Diplomats", *Islamic Law and Society*, Vol. 7, No. 1. (2000), p. 65-101.

¹⁵ Στο οθωμανικό δίκαιο λειτουργούσε αντίστροφα το αξίωμα του Ρωμαϊκού δικαίου: «*τα επικείμενα εἰκει τοις υποκειμένοις (superficies solo cedit)*», με αποτέλεσμα να προκύπτει ο ανωτέρω οριζόντιος διαχωρισμός της ιδιοκτησίας: Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Η ακίνητος ιδιοκτησία*, ό.π., σ. 38-40, 103-109. Για την κληρονομική μεταβίβαση καθώς και για περιπτώσεις όπου η αντίστροφη εφαρμογή του κανόνα καμπτόταν: Γεώργιος Νάκος, *Το νομικό καθεστώς*, ό.π., σ. 277-282.

διεύρυνση, της φορολογικής βάσεως μέσω της εκμετάλλευσης των κατακτημένων εδαφών. Ο περιορισμός του αριθμού αρόσιμων κτημάτων που τελούσαν υπό την εποπτεία του κράτους και των εκπροσώπων του, ήταν θανάσιμος κίνδυνος για το τιμαριωτικό σύστημα, που συνιστούσε τη ραχοκοκαλιά του διοικητικού και του οικονομικού τομέα καθώς και την ανθρώπινη δεξαμενή για την υλοποίηση της επεκτατικής πολιτικής της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Παρόλα αυτά, όλα τα παραπάνω καταστρατηγούνταν συστηματικά, εξαναγκάζοντας την κρατική μηχανή να παρεμβαίνει, ενίοτε αποσβεστικά, επιχειρώντας να περιορίσει την καθαρή ιδιωτική περιουσία, χωρίς όμως να σημειώνει ιδιαίτερη επιτυχία. Η διολίσθηση προς τον εκφυλισμό του τιμαριωτικού συστήματος και το σφετερισμό γαιών μισί από ιδιώτες, με λογική απόρροια το σχηματισμό των μεγάλων ιδιοκτησιών, είχε κάνει την εμφάνισή της πολύ πριν την εποχή του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς ή Νομοθέτου (1520-1566) και του Σελίμ Β' (1566-1574), όταν ο σείχουλισλάμης Εμπουσούντ (1490-1574) επεδίωξε να θέσει τέλος σε πρακτικές που απειλούσαν το ισχύον σύστημα γαιοκτησίας.

Οι εν λόγω πρακτικές αφορούσαν κυρίως σε αθρόες μετατροπές δημοσίων γαιών σε ιδιωτικές, από μουσουλμάνους και μη, με τη χρήση «παραθύρων» του νόμου. Η προσφιλέστερη μέθοδος ήταν η πώληση της γης με δικαστικό έγγραφο σε οθωμανικό ιεροδικείο. Από τη στιγμή εκείνη και στο εξής η γη δεν ήταν δυνατόν να επιστρέψει στο δημόσιο, εφόσον η πώληση είχε γίνει σύμφωνα με το ιερό ισλαμικό δίκαιο, το οποίο επέβαλε την πλήρη κυριότητα. Κατά κανόνα, τα εδάφη που μετατρέπονταν σε μούλκια με αυτό τον τρόπο αφιερώνονταν στη συνέχεια σε ιερά μουσουλμανικά ή χριστιανικά καθιδρύματα και έτσι γίνονταν βακούφικα. Στην ελάττωση της κρατικής έγχειας ιδιοκτησίας συνέβαλε και ο ίδιος ο σουλτάνος, ο οποίος πολλάκις παραχωρούσε σε προσφιλή του πρόσωπα, μέλη της κυρίαρχης τάξης, εκτάσεις του Δημοσίου, ώστε να καταστούν οι τελευταίοι, αδιαμφισβήτητα πλέον, οι απόλυτοι κύριοι των γαιών αυτών.¹⁶

¹⁶ Halil Inalcik - Donald Quataert (eds), *Οικονομική και κοινωνική ιστορία*, τ. Α', ό.π., σ. 122-126. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος των γαιών που παραχωρήθηκαν από το σουλτάνο σε ιδιώτες με διαδικασία αποκαλούμενη «τεμλίκ» (temlik), ώστε να καταστούν μούλκια, προέρχονταν από τις λεγόμενες «νεκρές γαίες», όπως επί παραδείγματι οι έρημοι, τα έλη κ.τ.λ. Αυτόθι, σ. 133-140. Halil Inalcik, "The emergence of big farms, ciftliks: land-lords and tenants" στο: C. Keydar- F. Tabak (eds), *Landholding and commercial agriculture in the Middle East*, New York 1991, p. 108-111. Διευκρινίζεται ότι ο όρος «τεμλικναμέι χουμαγιούν» (temlikname -i humayun) συνιστά

Τέλος, από τον 17^ο αιώνα έως και τον 19^ο αιώνα το πενόμενο οθωμανικό κράτος εισήγαγε και εφάρμοσε προοδευτικά το σύστημα των φοροεκμισθώσεων (ιλτιζάμ-iltizam), δηλαδή της παραχώρησης σε ενοικίαση μέσω πλειστηριασμού κρατικών πηγών εσόδων ιδιαιτούσης σημασίας, με σκοπό τη συγκέντρωση ρευστού στο κεντρικό θησαυροφυλάκιο. Η μέθοδος ιλτιζάμ εξασφάλιζε στους αναδόχους ιδιώτες ελευθερία κινήσεων στον τομέα της γαιοκτησίας, πλούτο και πολιτική ισχυροποίηση, με λογική απόρροια την ανάπτυξη κεντρόφυγων δυνάμεων και την εξασθένιση της κεντρικής εξουσίας.¹⁷

Έως το σημείο αυτό έχει καταστεί ήδη εμφανές ότι η διαδικασία υφαρπαγής γαιών του οθωμανικού δημοσίου υπήρξε πολύπλοκη και διαφεύγει των ορίων του παρόντος πονήματος. Πρέπει εντούτοις να σημειωθεί ότι η ιδιοποίηση γαιών, σύννομη ή έκνομη, οδήγησε σταδιακά στην παρακμή του τιμαριωτισμού και στο σχηματισμό των τσιφλικιών του 18^{ου} - 19^{ου} αιώνα.¹⁸

τον αυτοκρατορικό τίτλο με τη χορήγηση του οποίου δημόσια κτήματα έγιναν ιδιόκτητα μέσω της μετατροπής του δικαιώματος εξουσιασέως (τεσσαρούφ) σε δικαίωμα πλήρους ιδιοκτησίας και απαντάται και στον Οθωμανικό Νόμο περί Γαιών. Εντούτοις, δεν έχει αποσαφηνιστεί πλήρως ο ευρύτερα γνωστός στη βιβλιογραφία όρος «μουλκναμές» (mülkname –i humayun). Ενώ θεωρείται ότι αναφέρεται σε απόκτηση δικαιωμάτων πλήρους κυριότητας, μετά το Νόμο περί Γαιών υπάρχει διάταξη που κάμπτεται τον απόλυτο χαρακτήρα της ιδιοκτησίας που παρεχόταν στους δικαιούχους της: Καρατζίδης Μιλτιάδης, *Οθωμανικοί Δικαστικοί Νόμοι*, Τυπογραφείον Δημητρίου Μ. Δελή, Εν Αθήναις 1915, σ. 69 άρθρο 4: «*Επί τῶν ἀγροκτημάτων καὶ τῶν λοιπῶν γαιῶν, τῶν δι' Αυτοκρατορικῶν Μουλκναμέδων ἐξουσιαζομένων, ἐφαρμόζονται ὡσαύτως ἐπακριβῶς αἱ διατάξεις τῶν δημοσίων καὶ βακουφικῶν γαιῶν.*» Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τ. Β', ό.π., σ. 1024. Για το ίδιο ζήτημα βλ. Νάκος Γεώργιος, *Το νομικό καθεστώς*, ό.π., σ. 303 σημ. 156, σ. 334 σημ. 230.

¹⁷ Επιλεκτικά για τις μεθόδους μουκατά-ιλτιζάμ: Cvetkova Bistra, «*Η εξέλιξη του τουρκικού Φεουδαλικού καθεστώτος από τα τέλη του ΙΣΤ' ως τα μέσα του ΙΗ' αιώνα*» στο: Σπύρος Ασδραχάς (επιμ.), *Η οικονομική δομή των Βαλκανικών χωρών (15^{ος}-19^{ος} αιώνας)*, Εκδόσεις Μέλισσα, 1979, σ. 89-112. Halil Inalcik, «*The emergence of big farms*», ό.π., σ. 111-119. Για την προσπάθεια κατάργησης του ιλτιζάμ κατά τη διάρκεια του Τανζιμάτ: Stanford J. Shaw, «*The Nineteenth-Century Ottoman Tax Reforms and Revenue System*», *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 6, No. 4 (1975), p. 422-426.

¹⁸ Σημειώνεται ότι η πραγματική σημασία του όρου «τσιφλίκι» (çiftlik) είναι αγρόκτημα και προέρχεται από τη λέξη gift (ζεύγος), που συνιστά μονάδα επιφάνειας αρόσιμης γης, η οποία μπορούσε να οργωθεί από ένα ζευγάρι βόδια και αντιστοιχούσε, με ποικίλες τοπικές και χρονικές διαφοροποιήσεις, σε 60-150 στρέμματα: Σοφία Λαΐου, *Τα Οθωμανικά έγγραφα της Μονής Βαρλαάμ Μετεώρων 16^{ος}-19^{ος} αιώνας*, Ακαδημία Αθηνών Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού, Αθήνα 2011, σ. 442. Για τη

Το 19^ο αιώνα το οθωμανικό κέντρο, αγωνιζόμενο να επαναδιεκδικήσει τη γη και κυρίως τον έλεγχο των προσόδων που απέρρεαν από την αξιοποίησή της, επεδίωξε συστηματικά να υποσκάψει τη δύναμη των μεγάλων γαιοκτημόνων και να απεμπολήσει πρακτικές του παρελθόντος που παράπαιαν. Με το διάταγμα του Γκιουλχανέ (1839) κατήργησε επίσημα το τιμαριωτικό σύστημα, παρέχοντας στους χριστιανούς χωρικούς νομικά δικαιώματα στις τέως γαίες των σπαχήδων. Με το ίδιο διάταγμα θεωρητικά καταργήθηκε και το σύστημα των φοροεκμισθώσεων, στην πραγματικότητα, όμως, η πρακτική ιλιτζάμ συνεχίστηκε απρόσκοπτα καθ' όλη τη διάρκεια του αιώνα, μολονότι το διάταγμα Χάτι Χουμαγιούν του 1856 ανήγγειλε έτι μια φορά την τελική κατάργησή της.¹⁹

Ο Οθωμανικός Νόμος περί Γαιών απέχει μακράν από το να είναι επείσακτος-τυφλή απομίμηση των νομικών συλλογών των Μεγάλων Δυνάμεων. Αντιθέτως, πηγάζει από το οθωμανικό παρελθόν συνιστώντας την αποκρυστάλλωση όλων όσων προαναφέρθηκαν για το οθωμανικό γαιοκτητικό σύστημα. Σύμφωνα με το Νόμο λοιπόν τα είδη των γαιών, από του 1858 και εντεύθεν, ήταν τα εξής:²⁰

1. Γαίες πλήρους κυριότητας (μεμλουκέ-mülk):
 - 1.1. Τα οικοπέδα εντός των κωμών και των πόλεων, θεωρούμενα ως προσαρτήματα ή αυλόγυροι κατοικιών και μικρότερα του μισού στρέμματος.
 - 1.2. Όσες αποσπάστηκαν από τις δημόσιες σύμφωνα με τις διατάξεις του Ιερού Νόμου και υπήχθησαν στην πλήρη κυριότητα φυσικών προσώπων.
 - 1.3. Οι δεκατιζόμενες γαίες.
 - 1.4. Οι φορολογούμενες γαίες.
2. Γαίες του δημοσίου (εραζϊϊ μιριγιέ-arazi- i emiriye ή μιρί):

διαφοροποίηση της σημασίας του όρου κατά τους 14^ο – 17^ο αιώνα: Vera Mutafciyeva, «Περί του ζητήματος των τσιφλικιών εις την οθωμανικήν αυτοκρατορίαν κατά τον ΙΔ'-ΙΖ' αιώνα», *Δελτίο Σλαβικής Βιβλιογραφίας* τ. 29, μετάφραση Ι. Λαμψίδης, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 83-117.

¹⁹ Για το Χάτι Σερίφ και το Χάτι Χουμαγιούν: Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες ήτοι συλλογή απάντων των νόμων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας διαταγμάτων κανονισμών οδηγιών και εγκυκλίων*, Εκ του τυπογραφείου της Επταλόφου, Εν Κωνσταντινουπόλει 1869, σ. 13-17, 21-50.

²⁰ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τ. Β', ό.π., σ. 1005-1009.

- 2.1. Όλοι οι αγροί, οι λειμώνες, τα χειμαδιά, οι θερινές βοσκές και τα δάση των οποίων ιδιοκτήτης είναι το οθωμανικό Δημόσιο.
3. Βακουφικές γαίες (βακούφια-arazi- i menkufe):
- 3.1. Οι αληθώς ιδιοκτήτες γαίες, οι οποίες αφιερώθηκαν σε μουσουλμανικά καθιδρύματα σύμφωνα με το γράμμα του Ιερού Νόμου.
- 3.2. Οι γαίες που αποσπάστηκαν από τις δημόσιες και αφιερώθηκαν σε μουσουλμανικά καθιδρύματα με σουλτανική άδεια.
4. Οι εγκαταλελειμμένες στη γενική χρήση των κατοίκων γαίες ή γαίες κοινής χρήσης (μετρουκέ-arazi –i metruke).
5. Οι νεκρές γαίες (μεβάτ- arazi –i menat).

Ο Οθωμανικός Νόμος περί Γαιών συνεχίζει να είναι σημείο αμφιλεγόμενο για τους ερευνητές, καθώς μερίδα αυτών ισχυρίζεται ότι λειτούργησε υπέρ του Δημοσίου και διευκόλυνε την επικυριαρχία του στα εδάφη της οθωμανικής επικράτειας και τη συνυφασμένη με αυτή δημοσιονομική σταθερότητα, ενώ άλλοι τον χαρακτηρίζουν ως τον καταλύτη που μετέτρεψε επιτυχημένα την κρατική γη σε ιδιωτική περιουσία, κυρίως λόγω της επεκτάσεως και της κληρονομικής μεταβίβασης του δικαιώματος νομής και εξουσιάσεως (τεσσαρούφ) επί των εδαφών του δημοσίου.²¹ Όποια όμως και αν ήταν η πρόθεση του νομοθέτη, ένα είναι βέβαιο: Ούτε στην κωδικοποίηση του 1858 ούτε και στους πολυάριθμους Κανονισμούς που προηγήθηκαν γίνεται ρητή μνεία και σαφής διαχωρισμός της εν γένει μοναστηριακής περιουσίας, δηλαδή των ακινήτων των χριστιανικών καθιδρυμάτων.²²

²¹ Halil Inalcik - Donald Quataert (eds), *Οικονομική και κοινωνική ιστορία*, τ. Α', ό.π., σ. 499-504.

²² Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων στα πλαίσια του οθωμανικού εμπράγματου δικαίου (15^{ος}- 19^{ος} αι.)*, Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 113 σημ. 245.

A2. Η μοναστηριακή ιδιοκτησία: ιχνηλατώντας το παρελθόν

Αμέσως μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από το σουλτάνο Μεχμέτ Β΄ τον Πορθητή και την άνοδο στον πατριαρχικό θρόνο του ανθενωτικού Γεννάδιου Σχολάριου, παραχωρήθηκαν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο τα γνωστά Προνόμια, που ουσιαστικά διαμόρφωσαν το «νομοθετικό πλαίσιο» για τη συνύπαρξη μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων υπόσπονδων λαών της Βίβλου. Με βάση αυτά, ρυθμίστηκαν ζητήματα λατρείας, εσωτερικής οργάνωσης και διοίκησης του κλήρου και του συνόλου του ορθόδοξου χριστιανικού στοιχείου της αυτοκρατορίας. Στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως παραχωρήθηκε το δικαίωμα της αυτοδιοίκησης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μετά των θρησκευτικών της ιδρυμάτων, το δικαίωμα της οργάνωσης του τομέα της εκπαίδευσης αλλά και φοροαπαλλαγές και δικαιοδοτικές αρμοδιότητες σε ζητήματα οικογενειακού ή κληρονομικού δικαίου. Κυρίως όμως, ως επικεφαλής της Εκκλησίας, του παραχωρήθηκε ελευθερία διαχείρισης των εκκλησιαστικών και μοναστηριακών περιουσιακών στοιχείων.²³ Πάντα με σημείο αναφοράς τα δοθέντα στον πρώτο Πατριάρχη προνόμια, στα βεράτια, τα επίσημα διοριστήρια έγγραφα του εκάστοτε Πατριάρχη και των υπό τη δικαιοδοσία του Μητροπολιτών, επαναλαμβάνεται σχεδόν στερεότυπα η ιδιότητά του ως εξουσιαστή (*mutassarif*) τόσο του κλήρου όσο και της ακίνητης ιδιοκτησίας των ορθόδοξων καθιδρυμάτων.²⁴

²³ Για μια ενδελεχή ανάλυση των Προνομίων του Οικουμενικού Πατριαρχείου από ιστορική, θρησκευτική, πολιτική και νομική άποψη: Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Τα προνόμια του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, Εν Σμύρνη 1909· Καλλίνικος Δεληκανής, *Τα δίκαια και προνόμια του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1909· Παρασκευάς Κονόρτας, *Οθωμανικές θεωρήσεις για το Οικουμενικό Πατριαρχείο, 17^{ος} – αρχές 20^{ού} αιώνα*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1998, σ. 56-119.

²⁴ Βλ. επί παραδείγματι το βεράτιο του 1483: «Να είναι στην εξουσία του οι μητροπολίτες, οι επίσκοποι, οι ηγούμενοι, οι παπάδες, καθώς και τα βακούφια, αμπέλια, κήποι, τόποι, αγιάσματα, πανηγύρια, μύλοι, που είναι προσαρτημένα σε εκκλησίες. Εκτός από τον ίδιο και από αυτούς που όρισε, κανένας Μουσουλμάνος ή άπιστος να μην παρεμβαίνει, είτε είναι από αυτή τη μεριά, είτε είναι από την άλλη μεριά, είτε είναι στα νησιά. Τα παραπάνω μέρη να είναι στην εξουσία του, με τον τρόπο που αναφέρθηκε.». Ελισάβετ Ζαχαριάδου, *Δέκα Τουρκικά έγγραφα για τη Μεγάλη Εκκλησία (1483-1567)*, Εθνικό ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 1996, σ. 158. Για βεράτια άλλων ετών: Μανουήλ Γεδεών, *Επίσημα γράμματα τουρκικά αναφερόμενα εις τα εκκλησιαστικά ημών δίκαια*, Εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, Εν Κωνσταντινουπόλει 1910.

Στον αντίποδα του θετικού αντίκτυπου των Προνομίων για την επιβίωση και την ευημερία των Μονών μέσα σε ένα αλλόθρησκο περιβάλλον βρίσκεται μια ιδιαζούσης σημασίας και βαρύτητας πράξη του σουλτάνου Σελίμ του Β' (1565-1574). Την περίοδο 1567-1571, δυνάμει ιερονομικής γνωμάτευσης (φετβά) του Σείχ-ουλ-ισλάμ, δηλαδή του ανώτατου ερμηνευτή του ιερού ισλαμικού δικαίου, Εμπουσούντ, και αυτοκρατορικού φερμανιού, δημεύτηκε το σύνολο της μοναστηριακής περιουσίας εντός των ευρωπαϊκών κτήσεων της οθωμανικής αυτοκρατορίας.²⁵

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι, την περίοδο της δήμευσης η μοναστηριακή περιουσία δεν παρουσίαζε ομοιογένεια ως προς την κατηγορία της γης στην οποία είχε ενταχθεί και από την οποία είχε προέλθει. Συνεπώς, ένα άγνωστο ποσοστό μοναστηριακών κτημάτων πιθανόν να ανήκε σε τιμάρια, ένα άλλο να ενέπιπτε στην κατηγορία των γαιών *mülk*, ενώ υπήρχαν και κτήματα τα οποία χαρακτηρίζονταν ως βακούφια.²⁶ Είναι επίσης αποδεκτό από τους σύγχρονους ερευνητές ότι την περίοδο της δήμευσης οι μετατροπές δημοσίων γαιών σε ιδιωτικές με την επικύρωση των οθωμανικών ιεροδικείων και την ακόλουθη έκδοση χοτζετιών συνέβαλλε στην αποσταθεροποίηση του γαιοκτητικού συστήματος απειλώντας να ανατρέψει την καθεστηκυία τάξη. Η σύγχυση προερχόταν κυρίως από την ίδια τη νομική φύση της «πώλησης» ενώπιον του Οθωμανού δικαστή, του καδή, καθώς δεν ήταν πάντοτε ξεκάθαρο ποιο δικαίωμα επωλείτο: το δικαίωμα της απόλυτης κυριότητας ή απλά το δικαίωμα νομής και εξουσίασης (τεσσαρούφ); Η εν λόγω αμφισημία σε συνδυασμό με την πρακτική της δωροδοκίας και την άγνοια των ίδιων των καδήδων σχετικά με τον πραγματικό χαρακτήρα της ιδιοκτησίας επιδεινώνει την κατάσταση.

Δεν είναι γνωστό εάν και σε ποιο βαθμό οι διάφορες Μονές της οθωμανικής επικράτειας υιοθέτησαν την ανωτέρω πρακτική της συλλήβδην βακουφοποίησης με σκοπό την παγίωση και τη διεύρυνση της

²⁵ Aleksandar Fotic, "The Official Explanations for the Confiscation and Sale of Monasteries (Churches) and their Estates at the time of Selim II", *Turcica* 26 (1994), p. 38-39 όπου αναφέρεται ότι η δήμευση δεν αφορούσε μόνο σε Μονές της χερσονήσου του Άθω, αλλά εφαρμόστηκε σε ολόκληρο το μπεηλερμπεηλίκι της Ρούμελης, συνεπώς και στα Ιωάννινα, ενώ τονίζεται ότι η διαδικασία ήταν σταδιακή και όχι ταυτόχρονη για το σύνολο των Μονών των ευρωπαϊκών κτήσεων.

²⁶ Αυτόθι σ. 41.

έγγειας ιδιοκτησίας τους.²⁷ Εντούτοις, η συνεχής διαπάλη μεταξύ των ιδιωτών (ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται και τα ορθόδοξα μοναστικά καθιδρύματα) και του Δημοσίου για τον έλεγχο των αρόσιμων γαιών οδήγησε τον Εμπουσούντ, ως υπέρτατη θρησκευτική αυθεντία της αυτοκρατορίας, να αποφανθεί ότι τα χοτζέτια που βρίσκονταν στα χέρια των Μοναχών δεν θα επικυρώνονταν πλέον, εφόσον, σύμφωνα με τον Ιερό Νόμο του Ισλάμ (Seriat), δεν αναγνωριζόταν στο εξής κανένα χριστιανικό καθίδρυμα ως βακούφι για δύο βασικούς λόγους: Πρώτον, διότι οι Μονές δεν ήταν υπαρκτά φυσικά πρόσωπα και δεύτερον, διότι ο σκοπός του αφιερώματος αυτός καθαυτός, που δεν ήταν άλλος από τη συντήρηση των μοναστικών καθιδρυμάτων, δεν ήταν ανεκτός από την ισλαμική θεωρία. Τα μόνα αληθινά, γνήσια και έγκυρα αφιερώματα ήταν τα μουσουλμανικά.

Κατά συνέπεια, όλα τα ορθόδοξα βακούφικα κτήματα τα οποία προέρχονταν από κρατικές γαίες (miri) κηρύσσονταν στο εξής άκυρα. Επιπλέον, και τα ακίνητα της κατηγορίας mülk, τα οποία είτε είχαν αφιερωθεί από χριστιανούς ενώπιον των Ιεροδικών είτε είχαν προέλθει από αγορά ή δωρεά κ.τ.λ. κηρύσσονταν ομοίως άκυρα, εφόσον όριζαν ως δικαιούχους τις ίδιες τις Μονές και έγιναν επ' ονόματι αυτών. Τα ακίνητα αυτά θα επανέρχονταν στο πρότερο καθεστώς και στους οικείους δωρητές ή τους κληρονόμους τους, για να τα νέμονται κατά δικαίωμα τεσσαρούφ ή τελείας κυριότητας και να καταβάλουν τους συνηθισμένους φόρους. Σε περίπτωση που αυτοί δεν βρίσκονταν πλέον στη ζωή ή ήταν εξαφανισμένοι, κάτι που έμοιαζε να είναι ο κανόνας, εφόσον η πλειονότητα της μοναστηριακής περιουσίας ήταν αφιερωμένη από αιώνες πριν, θα «πωλούνταν» από το Δημόσιο σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο κατέβαλε την ορισθείσα τιμή.²⁸ Εξαιρούνταν οι περιπτώσεις όπου οι

²⁷ Οι οθωμανικές πηγές αναφέρουν ότι ηγούμενοι και Μοναχοί συχνά αγόραζαν ακίνητα που ανήκαν στο Δημόσιο με τίτλους (ταπί) και στη συνέχεια τα κληροδοτούσαν ως βακούφια στις Μονές τους, χωρίς να τα αναβαθμίσουν στο ενδιάμεσο στάδιο, στην κατηγορία των mülk. J. C Alexander, «The Lord Giveth and the Lord Taketh away: Athos and the Confiscation Affair of 1568-69», στο: *Ο Αθως στους 14^ο-16^ο αιώνες*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 1997, σ. 159-160.

²⁸ Αυτόθι, σ. 155-156. Aleksandar Fotic, "The Official Explanations", ό.π., p. 35-37. Eugenia Kermeli, "Ebu's Su'ud's Definitions of Church vakfs" στο: Eugenia Kermeli -Robert Gleave (eds), *Islamic Law-Theory and Practice*, London 2001, 141-156. Παρόλα ταύτα, πρέπει να τονιστεί ότι η δήμευση πιθανόν να μην ήταν καθολική, εάν οι Μονές νέμονταν δημόσιες γαίες δυνάμει ταπίων εκδιδόμενων επ' ονόματι Μοναχών που βρίσκονταν εν ζωή την

αφιερώσεις γνήσιων περιουσιών καθαρής ιδιοκτησίας (emlâk-i sahihe) είχαν πραγματοποιηθεί όχι προς τα ιδρύματα γενικά, αλλά προς συγκεκριμένους Μοναχούς, για φιλανθρωπικούς δηλαδή σκοπούς, και σώζονταν τα σχετικά ιεροδικαστικά έγγραφα. Τα αφιερώματα αυτά θα διατηρούσαν το πρότερο καθεστώς τους, υπό τον όρο ότι καταβαλλόταν βεβαίως η καθορισμένη φορολογία.²⁹

Με την ακύρωση του προηγούμενου καθεστώτος για τις γαίες που είχαν χαρακτηριστεί ως πλήρους κυριότητας ή βακούφια και δεν είχαν παραχωρηθεί με τίτλο, δημιουργήθηκε ένα αδιέξοδο για την εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία σε όλη την Αυτοκρατορία, η οποία είχε εδραιωθεί κατά κύριο λόγο στα χρόνια προ της οθωμανικής κατάκτησης, καθώς η ασταθής και ταραγμένη περίοδος πριν και μετά την κατάκτηση δεν ευνοούσε τη σύσταση νέων Μονών ή την απόκτηση περιουσίας στο διάστημα από τα τέλη του 14^{ου} μέχρι τις αρχές του 16^{ου} αιώνα. Επομένως, καμία Μητρόπολη ή Μονή δε θα είχε πλέον τη δυνατότητα να παρουσιάζει τις προ-οθωμανικές έγχειες κτήσεις της ως βακούφια, ενώ θίγονταν ακόμη και όλες οι αφιερώσεις που είχαν κάνει στις Μητροπόλεις και τα Μοναστήρια οι χριστιανοί στη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας.³⁰

Το φιρμάνι του Σελίμ θα μπορούσε να σημάνει το θάνατο των χριστιανικών καθιδρυμάτων, εάν δεν εφευρισκόταν μια νόρμα που θα επέτρεπε στις Μονές να εξαγοράσουν τη δημευθείσα περιουσία τους από το οθωμανικό Δημόσιο, καταβάλλοντας ενδεχομένως εδαφονόμιο (resm-i taru) για τις δημόσιες γαίες και βεβαίως πληρώνοντας στο εξής τους ορισμένους φόρους, όπως ακριβώς θα έκανε και οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο. Ομοίως χρησιμοποιήθηκε το πρόσχημα της αφιέρωσης ακινήτων τελείας κυριότητας (mülk) στους μοναχούς, τους επισκόπους, τους φτωχούς ή σε κρήνες, γέφυρες κ.τ.λ., με άλλα λόγια για θεάρεστους κοινωφελείς-φιλανθρωπικούς σκοπούς και όχι για θρησκευτικούς. Αυτού

περίοδο εκείνη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ακόμα και αν προϋπήρχε απόπειρα βακουφοποίησης, οι γαίες επέστρεφαν στους πρώην κατόχους του δικαιώματος τεσσαρούφ, δηλαδή στους ίδιους τους Μοναχούς. Η εν λόγω μέθοδος, όμως, δεν φαίνεται να ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένη την περίοδο της δήμευσης.

²⁹ Aleksandar Fotic, "The Official Explanations", ό.π., p. 53.

³⁰ J. C Alexander, -«The Lord Giveth, ό.π., p. 152-153.

του είδους οι αφιερώσεις κρίθηκαν σύννομες και επετράπη στους καδήδες να τις επικυρώνουν.³¹

Η θετική για τις Μονές εξέλιξη ήταν αποτέλεσμα των πιέσεων των Μοναχών του Αγίου Όρους, οι οποίοι εξαγόρασαν κατόπιν τη δημευθείσα ακίνητη περιουσία τους από το οθωμανικό Δημόσιο. Τα ακίνητα καταχωρήθηκαν στο αυτοκρατορικό Κτηματολόγιο επ' ονόματι του συνόλου των Μοναχών κάθε Μονής.³² Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι οι γαίες που επαναγοράστηκαν από τους Μοναχούς μετά τη δήμευση μετατράπηκαν σε γαίες καθαρής ιδιοκτησίας (μούλκ) και στη συνέχεια αφιερώθηκαν ως βακουφικές με βάση ιερονομική γνωμάτευση (fetva) του Σεϊχουλισλάμη Εμπουσούντ και την ακόλουθη έκδοση αφιερωτηρίων εγγράφων (βακουφναμέδων), όπου καταγράφονταν ολόκληρη η ακίνητη περιουσία των Μονών με τα όριά της εντός και εκτός του Αγίου Όρους. Συνεπώς, έτυχαν προνομιακής μεταχειρίσεως, αφού απαγορευόταν να ζητηθεί πλέον γι αυτές δικαίωμα ταπού, αλλά και δεν ήταν δυνατόν να καταστούν αδέσποτες (μαχλούλ) μετά τον θάνατο των Μοναχών ή του Ηγούμενου, εφόσον ίσχυσε γι' αυτές η αυτόματη κληρονομική διαδοχή εντός της Μοναχικής κοινότητας.³³

³¹ Ευγενία Κερμελή, «Το νομικό καθεστώς της αγιορείτικης μοναστηριακής περιουσίας το 15^ο και το 16^ο αιώνα» στο: Πρακτικά συνεδρίου, *Το Άγιον Όρος στον 15^ο και 16^ο αιώνα*, Αγιορείτικη Εστία, Θεσσαλονίκη 2012, σ. 100-102 όπου υποστηρίζεται ότι οι γνωματεύσεις του Εμπουσούντ βασιζόνταν στη χανεφίτικη νομολογία και ότι η ιδέα της αφιέρωσης υπέρ των πτωχών ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με το θεσμό των μουσουλμανικών οικογενειακών βακουφιών. Σε αυτά, όταν όλοι οι απόγονοι του ιδρυτή απεβίωναν, δικαιούχοι ήταν εν γένει οι άποροι. Επίσης βλ. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων*, ό.π., σ. 140-147 όπου γίνεται σύγκριση των χριστιανικών και των μουσουλμανικών αφιερώσεων και υπερθεματίζεται το αμετάκλητο των πρώτων σύμφωνα με το Ιερό ισλαμικό δίκαιο.

³² Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Το νομικό καθεστώς της ακίνητης ιδιοκτησίας των αγιορείτικων Μονών επί τουρκοκρατίας και ο μεταβολισμός του μετά την απελευθέρωση», *Χρονικά της Χαλκιδικής* 56-57 (2011-2012), σ. 94-97.

³³ Φιρμάνι του Σελίμ του Β' (31/01/1569) που εναπόκειται στο αρχείο της Ιεράς Μονής Κωνσταντινουπόλεως του Αγίου Όρους. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων*, σ. 194-199 Eugenia Kermeli, "Ebu's Su'ud's Definitions, ό.π., p. 149-150. Η αυτόματη κληροδοσία με βάση το προαναφερόμενο φιρμάνι και πολυάριθμα άλλα που ακολούθησαν ίσχυσε στην πλειονότητα των περιπτώσεων που αφορούν στις Μονές του Αγίου Όρους. Είναι επίσης γνωστό για τα αγιορείτικα κτήματα ότι το ευνοϊκό αυτό καθεστώς, το οποίο ίσχυε για τις συνηθισμένες δημόσιες γαίες, ήταν διαχρονικό και δεν περιορίστηκε μόνο στα κτήματα τα οποία είχαν οι Αγιορείτες Μοναχοί κατά την δήμευση του 1568, αλλά επεκτάθηκε και στα μετόχια που

Σημειώνεται επίσης ότι, το Κτηματολόγιο αυτό, όπου «μεταγράφηκε» και η δημευθείσα περιουσία του Αγίου Όρους, ήταν το αποκαλούμενο Παλαιό Κτηματολόγιο, το οποίο ανάγεται το αργότερο στη βασιλεία των σουλτάνων Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς και του εγγονού του Μουράτ Γ' (1586-1601). Αιτία δημιουργίας του ήταν η επιτακτική ανάγκη να εισπράττουν συστηματικά οι κάθε είδους δικαιούχοι (σπαχήδες, Δημόσιο, βακούφια) τις φορολογικές προσόδους. Έτσι, στα παλαιά κτηματολογικά βιβλία καταγράφηκε ενδελεχώς, μέσω των απογραφών (*tahrir*) που διενεργούσε το Οθωμανικό Κράτος, το σύνολο των ακινήτων εντός των ορίων της αυτοκρατορίας και συγκεντρώθηκε σε εννιακόσιους εβδομήντα χειρόγραφους τόμους, με τον κάθε ένα από αυτούς να φέρει ως επικεφαλίδα τον Τουγρά, τη σφραγίδα δηλαδή του σουλτάνου που βρισκόταν τότε στον οθωμανικό θρόνο. Οι απογραφές αυτές απετέλεσαν, μαζί με το γραφείο ημερήσιων καταχωρήσεων μεταβιβάσεων τιμαρίων, το «Αυτοκρατορικό Κτηματολόγιο» ή «Αυτοκρατορικό Κατάστιχο» (*Defter-i Hakkani*). Αποσπάσματα του Κτηματολογίου δίνονταν στους τιμαριούχους αλλά και στις Μονές, όταν υφίστατο ανάγκη απόδειξης της ιδιοκτησίας τους.³⁴

αποκτούσαν μετά από αυτήν: Ηλίας Ανδρέας Κολοβός, *Χωρικοί και Μοναχοί στην οθωμανική Χαλκιδική 15ος-16ος αιώνες: όψεις της οικονομικής και κοινωνικής ζωής στην ύπαιθρο και η Μονή Ξηροποτάμου*, Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 146. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση*, ό.π., σ. 70-71, 74-75, 77, 79-82. Αξιοσημείωτες είναι και οι γνωστές περιπτώσεις εφαρμογής της αυτόματης κληροδοσίας σε περιοχές εκτός του Αγίου Όρους, όπως π.χ στα μοναστήρια της Σάμου. Όπως είναι γνωστό, οι μοναστηριακές γαίες της Σάμου δεν περιλήφθηκαν στη δήμευση, αφού οι πρώτες Μονές στο νησί ιδρύθηκαν κατόπιν αυτής κατά το διάστημα 1586-1593: Σοφία Λαΐου, *Η Σάμος κατά την οθωμανική περίοδο*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 41, 98-99, 164-166.

³⁴ Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο», ό.π., σ. 32-34. Η υπηρεσία αυτή της οθωμανικής αυτοκρατορίας, η οποία είχε ξεκινήσει ήδη από τα τέλη του 15^{ου} αι. ως ένα γραφείο του Αυτοκρατορικού Συμβουλίου (*dıvan-ı hümayın*), αποκρυσταλλώθηκε κατά τη δεκαετία του 1540, λόγω της βαρύτητας που δινόταν στα έσοδα που εισπράττονταν από τη λειτουργία του τιμαριωτικού συστήματος. Παρόλο που η υπηρεσία υφίστατο και τους επόμενους αιώνες, με κύρια αρμοδιότητα την καταχώρηση των μεταβιβάσεων τιμαρίων στους δικαιούχους, από τα τέλη του 16^{ου} αι. σταμάτησε να διενεργεί φορολογικές απογραφές στις επαρχίες. Σημείο αναφοράς για τις Μονές είναι η απογραφή που έγινε μετά τη δήμευση των μοναστηριακών γαιών το 1568 επί Σελίμ Β', εφόσον τα κατά καιρούς εκδιδόμενα αποσπάσματα κτηματολογίου με την καταχώρηση όλων των κτημάτων τους προέρχονταν από το κατάστιχο (*defter*) του 1568, το πρωτότυπο του οποίου βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη. Από το 1600, λόγω των πολιτικών και

Μολονότι το κίνητρο της δήμευσης είναι αδιαμφισβήτητα δημοσιονομικό, αναδύεται εναργώς το καίριο κώλυμα που θα «καταδιώκει» τις Μονές της οθωμανικής επικράτειας ακόμα και μετά την έκδοση του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών το 1858· η απουσία νομικών προσώπων από το ισλαμικό δίκαιο. Για το λόγο αυτό οι αφιερώσεις ήταν αποδεκτό μιν να πραγματοποιούνται προς όφελος και επ' ονόματι φυσικών προσώπων, έστω και αορίστων, αλλά απαγορευόταν στο εξής ρητά η εγγραφή οποιοδήποτε ακινήτου επ' ονόματι των Μονών. Μια εξίσου οδυνηρή συνέπεια ήταν το δυσβάσταχτο οικονομικό βάρος, το οποίο πιθανότατα να ισοσταθμίστηκε και να αναιρέθηκε σταδιακά από εύρωστες Μονές, όπως π.χ της χερσονήσου του Άθω, αλλά είναι πιθανό να υπήρξαν και ενδεείς Μονές που να λύγισαν υπό την τεράστια οικονομική πίεση και να διαλύθηκαν ή να συγχωνεύτηκαν με άλλες παρακείμενες.

Στους αιώνες που ακολούθησαν, μολονότι ίσχυε θεωρητικά η νομική ρήτρα του Εμπουσούντ, συνεχίστηκαν εν πολλοίς παλαιές πρακτικές αφιέρωσης γαιών τις οποίες στα τέλη του 16^{ου} αιώνα ο ίδιος είχε επιδιώξει να αποτρέψει. Εντοπίζονται περιπτώσεις αφιέρωσης ακινήτων *mülk* και *miri* σε Μονές χωρίς να πληρούνται οι κατά τον Ιερό

οικονομικών ανακατατάξεων και των κοινωνικών μεταβολών στην οθωμανική αυτοκρατορία, οι αλλαγές που σημειώθηκαν στο οθωμανικό δημοσιονομικό σύστημα εκμηδένισαν τη σημασία των φορολογικών καταστίχων (*Defter-i Hakani*) στην οικονομική πρακτική. Από το 17^ο αιώνα η κεντρική εξουσία, λόγω του μετασχηματισμού του δημοσιονομικού συστήματος, έπαψε πλέον να βασίζεται στην απογραφή των φορολογικών εισοδημάτων με γνώμονα το τιμαριωτικό σύστημα. Το τελευταίο, στο οποίο όφειλε ως ένα μεγάλο βαθμό τη σύστασή του το *Defter-i Hakani*, ήταν ολοένα και λιγότερο αποτελεσματικό, διότι η ανάγκη άμεσης συγκέντρωσης χρημάτων ήταν αδήριτη. Οι γενικές φορολογικές απογραφές (*tahrir*) δεν εξυπηρετούσαν όμως αυτό τον σκοπό, αφού ένα μεγάλο μέρος των εσόδων συλλεγόταν σε είδος. Κατά τον 17^ο αιώνα η πραγματοποίηση λεπτομερών φορολογικών απογραφών από τους αξιωματούχους του οθωμανικού κράτους όλων των εισοδημάτων μιας περιφέρειας δεν ήταν αποδοτική για το κράτος. Αντιθέτως, υλοποιούνταν απογραφές συνόλου «αποκομμένων» εισοδημάτων (μουκατάδων, *mukataa*), τα οποία εισπράττονταν με βάση το σύστημα της εκμίσθωσης (*iltizam*). Επιπλέον, η μετατροπή διαφόρων έκτακτων φόρων σε τακτικών (*avariz-i divaniye* και *tekâlif-i 'örfiye*) και η βαρύνουσα σημασία που τους απέδιδε το κράτος, οδήγησαν στη συστηματική απογραφή αυτών των φόρων. Παρόλα ταύτα, οι απογραφές του Παλαιού Αυτοκρατορικού Κτηματολογίου συνεχίστηκαν σποραδικά και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα. L.T. Darling, *Revenue-Raising and Legitimacy. Tax Collection and Finance Administration in the Ottoman Empire, 1560–1660*, E.J.Brill Darling Leiden-N. Υόρκη-Κολωνία – 1996, σ. 81-82. *The Encyclopaedia of Islam* v.II, λ. “Defter-i Hakani”, Leiden 1965, σ. 82.

μουσουλμανικό Νόμο επιβληθείσες προϋποθέσεις, εγγραφές επ' ονόματι των ίδιων των Μοναστηριών, μετατροπές γαιών μιρί σε μούλκια μέσω πυκνής δενδροφύτευσης και ούτω καθεξής.³⁵ Υπάρχουν βεβαίως και πολυάριθμες περιπτώσεις όπου οι Μοναχοί αποκτούσαν γαίες μιρί εκ μέρους της Μονής των με τη συναίνεση των τιμαριούχων και τη συνακόλουθη έκδοση ταπίου.³⁶ Πρέπει, ωστόσο, να αναφερθεί ότι από τη δήμευση και εντεύθεν, και παρά τη γνωμοδότηση του Εμπουσούντ για αυτόματη κληροδοσία των Μοναχών, δύο ήταν οι γραμμές που εφαρμόστηκαν στην πράξη και αφορούσαν στην κληρονομική διαδοχή των Μοναχών που κατείχαν τίτλους ιδιοκτησίας δημόσιας γης και απεβίωναν. Η πρώτη, και ευεργετική για τις Μονές, όριζε την αυτόματη κληροδοσία της ακίνητης περιουσίας του αποθανόντος Μοναχού στο σύνολο των ζώντων πνευματικών αδερφών του, ήτοι των υπολοίπων Μοναχών. Η δεύτερη, και οπωσδήποτε ζημιογόνος για τις Μονές, όριζε ότι τα ως ανωτέρω ακίνητα των εκλιπόντων Μοναχών κατέπιπταν υπέρ του Δημοσίου και κατά συνέπεια οι τοιούτου είδους γαίες κηρύσσονταν αδέσποτες-σχολάζουσες (μαχλούλ), επέστρεφαν στο Δημόσιο και για την απόκτηση τους από τους εναπομείναντες μοναχούς κρίνονταν απαραίτητη η καταβολή εδαφονομίου και η έκδοση νέου τίτλου (ταπί).³⁷

Έτσι θα αναπτυχθεί μία διαρκής διαπάλη ανάμεσα στις Μονές και στους κατά τόπους αξιωματούχους, που αντιπροσώπευαν το Οθωμανικό Δημόσιο και ήταν γνωστοί με διάφορες επωνυμίες (σπαχήδες, τιμαριούχοι κ.λπ.), κυρίως όμως ως «κύριοι της γης» (sahib-i arz), οι οποίοι αμφισβητούσαν την αυτόματη κληρονομική διαδοχή. Η αιτία ήταν προφανής: οι αξιωματούχοι αυτοί έχαναν τα υπολογίσιμα έσοδα από την έκδοση των ταπίων (πληρωμή του resm-i tapu), στην οποία θα ήταν υποχρεωμένοι να υποβάλλονται οι εναπομείναντες Μοναχοί κάθε φορά που πέθαινε ένας από αυτούς, εάν δεν ίσχυε η ρήτρα του Εμπουσούντ και άρα υπάγονταν στο καθεστώς των κοινών δημοσίων γαιών. Δεδομένου

³⁵ Ιωάννης Αλεξανδρόπουλος, «Χριστιανικές προσηλώσεις και ισλαμικά αφιερώματα: Οι γκρίζες ζώνες της ορθόδοξης μοναστηριακής ιδιοκτησίας», στο: Ηλίας Κολοβός (επιμέλεια), *Μοναστήρια Οικονομία και πολιτική: Από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2011, σ. 228-233.

³⁶ Ενίοτε οι Μονές προσέφευγαν στο οθωμανικό ιεροδικείο για να επικυρώσουν τον ήδη δοθέντα από το σπαχή τίτλο (ταπί). Για παραδείγματα: Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων*, σ. 147-153, 238-240.

³⁷ J. C Alexander, «The Lord Giveth, ό.π., p. 176-178 και σημ. 71. Σοφία Λαΐου, *Τα Οθωμανικά έγγραφα*, ό.π., σ. 94, 96, 97-98, 116-117.

μάλιστα ότι η λειψανδρία ήταν ένα συχνό φαινόμενο για τις Μονές την οθωμανική περίοδο, τα περιθώρια αμφισβήτησης για τους κατά τόπους «κυρίους της γης» ήταν μεγαλύτερος, καθώς οι μοναστηριακές ιδιοκτησίες μπορεί να έμεναν για κάποια -άλλοτε μικρά και άλλοτε μεγαλύτερα- χρονικά διαστήματα χωρίς Μοναχούς και ανεκμετάλλευτες. Στην πρόκληση αυτήν, που αντιμετώπιζαν οι μουσουλμάνοι «κύριοι της γης», πρέπει να προστεθεί και η όχι σπάνια επιδίωξη χριστιανών ιδιωτών ή και ολόκληρων κοινοτήτων για σφετερισμό μοναστηριακής ιδιοκτησίας, μέσω της έκδοσης νέων ταπιών.

Εν κατακλείδι, από όσα προηγήθηκαν καταδεικνύεται ότι, ενώ οι Μονές τύποις στερούνταν νομικής προσωπικότητας, στην πραγματικότητα τους αναγνωριζόταν δικαιοπρακτική ικανότητα, έστω και εμμέσως πλην σαφώς.³⁸ Από όσα ακολουθούν θα αναζητηθεί απάντηση στο ερώτημα εάν ο τρόπος κτήσης των ακινήτων μέσω των πρακτικών του παρελθόντος καθόρισε και τη μοίρα της μοναστηριακής περιουσίας μετά την έκδοση του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών.

Η ιχνηλάτηση του παρελθόντος των Μονών των Ιωαννίνων είναι εν πολλοίς αδύνατη για δύο καίριους λόγους: α) εξαιτίας της παντελούς έλλειψης πηγών για τους 15^ο-17^ο αιώνες και συνεπώς και κατά την περίοδο της δήμευσης, β) λόγω της διάλυσης και επανίδρυσης πολλών

³⁸ Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων*, ό.π., σ. 132, 167-168: «Η ακίνητη περιουσία των χριστιανικών καθιδρυμάτων και ειδικότερα εκείνη των μοναστηριών, περιελάμβανε πέντε κατηγορίες ακινήτων: α) στην πρώτη εντάσσονταν τα ακίνητα κατηγορίας τελείας κυριότητας (*mülk*), κτηθέντα κατά κυριότητα (*rekabe*) με οποιονδήποτε νόμιμο τρόπο (από αγορά, δωρεά) παρόλο που οι Μοναχοί έχουν μόνον δικαίωμα διηνεκούς εξουσίασης *tasarruf* επί των ακινήτων τούτων, εφόσον ο «φορέας» της πλήρους κυριότητας είναι ο θρησκευτικός σκοπός που εξυπηρετείται και, κατ' επέκταση, το ίδιο το μοναστήρι, το οποίο πάντως στερείται νομικής προσωπικότητας κατά το οθωμανικό δίκαιο. β) Στη δεύτερη εντάσσονται τα ακίνητα της κατηγορίας τελείας κυριότητας (*mülk*), αφιερωμένα από τρίτους ως βακούφια προς το μοναστήρι με τη δικαιοπραξία της χριστιανικής αφιέρωσης ενώπιον του Ιεροδικείου, επί των οποίων και πάλι φορέας της «ιδιοκτησίας» είναι το μοναστήρι, μέσω του θρησκευτικού σκοπού τον οποίο εξυπηρετεί. γ) Στην τρίτη εντάσσονται τα ακίνητα εκείνα, κατηγορίας δημοσίας γης, που έχουν καταγραφεί ως βακούφικα στο παλαιό Κτηματολόγιο «επ' ονόματι» της συγκεκριμένης μονής, υπό τη γενική των βακουφικών-αφιερωμένων γαιών που κατέχονται ως τελείας κυριότητας (*mülk*), αλλά φορολογούνται ως δημόσιες γαίες με τους ετήσιους φόρους της δεκάτης και *salariye*, ενώ απολαμβάνουν του προνομίου να μην πληρώνεται γι' αυτές *tapu* σε περίπτωση θανάτου των Μοναχών που τις κατέχουν...».

βυζαντινών Μονών έως και τις αρχές του 18^{ου} αιώνα. Ωστόσο, επί του προκειμένου, αξίζει να γίνει λόγος για ένα σωζόμενο οθωμανικό ταπί σχετικό με τη Μονή Βοτσάς του έτους 1742.³⁹

Το τεκμήριο που τιτλοφορείται ως «Ταπί του Αλή»⁴⁰ συνιστά μια αδιάψευστη μαρτυρία για την ύπαρξη και την εφαρμογή της δυσμενούς για τις Μονές πρακτικής, εκείνης της έκπτωσης των γαιών στο πρότερο καθεστώς των δημοσίων μετά το θάνατο του μοναχού επ' ονόματι του οποίου ήταν καταχωρημένες. Ως αιτία έκδοσης του τίτλου αναγράφεται ο θάνατος ενός μοναχού ονόματι Αρσενίου, ο οποίος, εξαιτίας της ιδιότητάς του, αποθνήσκει άτεκνος (*bila veled*). Ο Αρσένιος απολάμβανε το δικαίωμα της νομής και εξουσιάσεως (*τεσσαρούφ*) επί αδιευκρίνιστου αριθμού καλλιεργήσιμων γαιών (*tarla*), οι οποίες με το θάνατό του περιέπεσαν στην κατηγορία των αδέσποτων γαιών (*μαχλούλ*) και έτσι επιστράφηκαν στον τιμαριώτη, ώστε να γίνουν διαθέσιμες διά ταπίου. Τρεις έτεροι Μοναχοί σπεύδουν να επαναγοράσουν το σχολάζον τεσσαρούφ των γαιών, καταβάλλοντας εδαφονόμιο (*resm-i taru*) και υποσχόμενοι να τις καλλιεργούν και να αποδίδουν την καθορισμένη δεκάτη.⁴¹ Για το λόγο αυτό εκδίδεται και ο εν λόγω ενσφράγιστος ταπουναμές από τον τιμαριούχο προς γνώση και απόδειξη των όσων προαναφέρθηκαν.

Στον ταπουναμέ αντικατοπτρίζονται εναργώς οι δυσχέρειες και τα εμπόδια που απέρρεαν εξαιτίας της μη αναγνώρισης της νομικής προσωπικότητας των Μονών από το ισλαμικό δίκαιο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η διαδικασία της εκ νέου καταβολής του εδαφονομίου

³⁹ I.M.9.3.Μονή Βοτσάς: Κτηματικά, αρ. εγγράφου: 10, ημερ. εγγράφου: 1155 (8.3.1742-24.2.1743). Βλ. Παράρτημα I. σ. 254-255, αρ. 66. Οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τον Πατέρα Κοσμά Σιμωνοπετρίτη για τη μετάφραση του ανωτέρω οθωμανικού τίτλου ιδιοκτησίας.

⁴⁰ Παλαιά χειρόγραφη σημείωση στα ελληνικά στο όπισθεν (*verso*) μέρος του εγγράφου.

⁴¹ Το *resm-i taru* έχει διάφορες σημασίες, κυρίως όμως ήταν ο προκαταβαλλόμενος και εφάπαξ φόρος που πλήρωνε κάποιος στον τοπικό «κύριο της γης» κατά τη μεταβίβαση ενός ακινήτου και θεωρητικά ήταν ίσος με το 1/10 της αξίας του τελευταίου ή με την ετήσια πρόσοδό του καθορισμένη από «αμερόληπτους εκτιμητές». Μπορούσε επίσης να δηλώνει το φόρο για τη μεταβίβαση μιας κληρονομιάς ή το φόρο που πλήρωνε κάποιος που αποκτούσε γαίες οι οποίες ήταν προηγουμένως *μαχλούλ* ή ακόμα και το φόρο για την μετατροπή άγονων γαιών σε αρόσιμες. Η πληρωμή του *resm-i taru* ήταν το σημαντικότερο βήμα στη διαδικασία για την απόκτηση γης: Anton Minkov, "Ottoman Taru Title Deeds", ό.π., p. 72, 75, 83. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο», ό.π., σ. 34 σημ. 27.

σαφέστατα επιβάρυνε οικονομικά τη Μονή Βοτσάς, αφού είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι οι γαίες αποκτήθηκαν μεν επ' ονόματι των τριών Μοναχών, αλλά με χρήματα του καθιδρύματος και προς όφελός του. Εντούτοις, εφόσον το γεγονός του θανάτου του Μοναχού, ο οποίος μάλιστα απεβίωσε δίχως να έχει αρσενικό απόγονο (όπου και θα κληροδοτούνταν αυτομάτως το δικαίωμα τεσσαρούφ-hakk-i intikal), άφησε περιθώρια αμφισβήτησης των εδαφών του, τα τελευταία φαίνεται ότι δεν έτυχαν κάποιας ιδιαίτερης προστασίας στη συγκεκριμένη περίπτωση, με αποτέλεσμα την επιστροφή τους στο οθωμανικό Δημόσιο.⁴²

Μολονότι δεν προκύπτει από το τεκμήριο εάν η όλη διαδικασία έλαβε χαρακτήρα δημοπρασίας ή όχι, από τη διατύπωση του εγγράφου διαφαίνεται η μη πραγματοποίηση πλειστηριασμού. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι ο νέος ταπουναμές είναι αρκούντως γενικός σε ότι αφορά στην περιγραφή των κτημάτων και ιδιαίτερος των συνόρων αυτών. Για την ακρίβεια, ενώ η έκδοση ενός τέτοιου τίτλου κατά κανόνα απαιτούσε ακριβή οριοθέτηση των γαιών, ο συγκεκριμένος ταπουναμές αναφέρεται εντελώς επιγραμματικά σε αυτές με τη χρήση της φράσης «... είτε λίγα είτε πολλά, χωράφια του, τα όρια και οι όμοροι ιδιοκτήτες των οποίων είναι γνωστά». Αναιρείται λοιπόν η τυπική διαδικασία, η οποία απαιτεί κατά την αλλαγή των κατόχων ενός ταπίου να περιγράφεται απαραίτητως και λεπτομερώς η γη που αλλάζει πλέον χέρια.⁴³ Μόνον οι Μοναχοί της ίδιας

⁴² Από τη διατύπωση φαίνεται ότι ο παρών τίτλος δεν ήταν ατομικός, αλλά οι Μοναχοί τον κατείχαν εξ αδιαιρέτου, εκπροσωπώντας τη Μονή συλλογικά και με προφανή σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία της από τους τιμαριώτες σε περίπτωση αιφνιδίου θανάτου ενός εξ αυτών. Επιφυλάξεις διατηρούνται, ωστόσο, για το ενδεχόμενο η Μονή Βοτσάς να ήταν ιδιόρρυθμη και οι γαίες να αποτέλεσαν προσωπική περιουσία των Μοναχών, εφόσον σε αυτή την περίπτωση δεν ίσχυε ο όρκος της ακτημοσύνης.

⁴³ Anton Minkov, "Ottoman Tapu Title Deeds", ό.π., p. 76-80: Η συνήθης μορφή των τίτλων του 18^{ου} αιώνα ορίζεται ως εξής: Εισαγωγικό πρωτόκολλο (hune), στερεότυπη διατύπωση της αιτίας έκδοσης του νέου τίτλου, ταυτοποίηση του πρώην ιδιοκτήτη, ταυτοποίηση του είδους της γης (αρόσιμη, λιβάδι, κήπος κ.τ.λ.) ακολουθούμενη από λεπτομερή περιγραφή των συνόρων (όμορες ιδιοκτησίες) και της γεωγραφικής θέσεως αυτής (Βιλαέτι, καζάς, ναχιγιές, πόλη ή χωριό και μαχαλάς). Επίσης υπάρχει και ποσοτική αναφορά, συχνά με τη χρήση του επιρρήματος tahminen (κατά προσέγγιση). Τέλος, αναγράφεται το όνομα και η ιδιότητα του εκδότη του ταπίου. Στον εν λόγω ταπουναμέ, εφόσον παραλείπονται αφενός η γεωγραφική θέση και αφετέρου τα σύνορα των κτημάτων, δημιουργείται η υποψία ότι ο χαρακτήρας του τίτλου είναι αμιγώς ανανεωτικός και ότι σε περίπτωση αμφισβήτησεων και διενέξεων πιθανότατα να προσκομιζόταν και αυτός αλλά και τυχόν

Μονής είχαν τη δυνατότητα να είναι ενήμεροι για το που βρίσκονταν και πόσες και ποιες ήταν οι αρόσιμες γαίες του αποβιώσαντος. Επομένως, οι τελευταίοι φαίνεται να κατοχυρώνουν, έστω και διά αυτής της δαπανηρής μεθόδου, την αξιοποίηση των εδαφών υπέρ της Μονής των. Εφόσον όμως η γη παραχωρείται από το Δημόσιο μέσω του εκπροσώπου του, υπόκειται στους αντίστοιχους περιορισμούς: την πληρωμή του φόρου της δεκάτης και τη συστηματική καλλιέργεια του εδάφους. Η αθέτηση ενός εκ των δύο όρων θεωρητικά συνεπαγόταν την απώλεια των κτήσεων.⁴⁴

Η προαναφερθείσα πραγματικότητα βεβαίως δεν αποκλείει την ταυτόχρονη ύπαρξη και εφαρμογή και στον καζά των Ιωαννίνων του κανόνα της αυτόματης κληροδοσίας της ακίνητης περιουσίας αποθανόντων Μοναχών στους ζώντες, η οποία μένει να αποδειχθεί από τη μελλοντική έρευνα. Μια πιθανή ερμηνεία για το ανωτέρω τεκμήριο είναι η επίμονη προσπάθεια τοπικών αξιωματούχων να εμπλέκονται σε υποθέσεις κληροδοσίας των Μοναχών, ώστε να διεκδικήσουν χρηματικά ποσά εκβιάζοντάς τους ενίοτε επιτυχώς. Είναι εξίσου πιθανό υπό διαφορετικές συνθήκες και περιστάσεις να διαφοροποιείται και η έκβαση μιας υπόθεσης, ακόμα και αν πρόκειται για την ίδια κατηγορία γαιών. Είναι γι' αυτό εύλογο σε γεωγραφικά πιο απομονωμένες και διαπραγματευτικά ισχυρότερες Μονές, όπως επί παραδείγματι του Αγίου Όρους, να εφαρμόστηκε περισσότερο απρόσκοπτα η ευεργετική για τα ορθόδοξα καθιδρύματα αυτόματη κληροδοσία, από ότι σε περιοχές όπου η πλειοψηφία των εδαφών ανήκε στο οθωμανικό Δημόσιο και επομένως η παρουσία των τοπικών αξιωματούχων που ωφελούνταν τα μέγιστα από την πληρωμή εδαφονομιών ήταν αισθητή.⁴⁵

παλαιότεροι τίτλοι συνδυαστικά, προς απόδειξη αληθούς κατοχής του δικαιώματος τεσσαρούφ επί των γαιών.

⁴⁴ Οι δύο αυτοί όροι περιλαμβάνονταν και στη ρήτρα του Σεΐχουλισλάμη Εμπουσούντ του 1568 «Αφού αποδώσουν τη δεκάτη και το *salariye* κανείς να μην επεμβαίνει στα χωράφια τους και στα άλλα και να μην τους ζητούν τίτλο («*özür ve salarilerin verdiklerinden sonra tarlalarına ve gayrima kimesne dahi etmeye ve tapu taleb etmeye*»): Ηλίας Κολοβός, *Χωρικοί και Μοναχοί*, ό.π., σ. 121 και σημ. 171. Επιπλέον, αυτή είναι συνήθως και η κατακλείδα των εγγράφων με τα οποία παραχωρούνταν δικαιώματα απρόσκοπτης γεωργικής εκμετάλλευσης με τίτλο (*tapu*) σε ιδιώτες: «εφόσον καλλιεργούν τα χωράφια αυτά και καταβάλλουν τα τέλη από την παραγωγή τους, ετήσια, στον κύριο της γης (*sahib-i arz*), κανείς να μην αντιτίθεται».

⁴⁵ Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Τα Δίκαια της πολιτείας*, ό.π., σ. 4. Ο κανόνας της αυτόματης κληροδοσίας δεν παραβιάστηκε εντός του Αγίου Όρους, που ήταν μία άγονη, άβατη και σχετικά απομονωμένη περιοχή, όπου δεν είχαν εγκατασταθεί μουσουλμανικοί

Τέλος, εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπου η ανομοιομορφία και η ετερογένεια απείχε μακράν του να είναι η εξαίρεση, δεν αποκλείεται να διαδραμάτιζε ρόλο, θετικό ή αρνητικό, η οικονομική κατάσταση στην οποία βρισκόταν ένα μοναστικό καθίδρυμα σε συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, ώστε να καθίσταται είτε ευάλωτο είτε ισχυρό και προνομιούχο απέναντι στις επιθέσεις των τοπικών Οθωμανών αξιωματούχων. Η οικονομική ευρωστία και οι προσβάσεις στην κεντρική εξουσία ήταν παράγοντες που επέτρεπαν σε μία Μονή να αναλάβει τα σημαντικά έξοδα που απαιτούνταν για την έκδοση ενός εγγράφου, συνήθως σουλτανικού φιρμανιού στην Κωνσταντινούπολη, ώστε να εξασφαλίσει την έγγεια ιδιοκτησία της από ποικίλες παρεμβάσεις, με αβέβαιη ωστόσο έκβαση.

Εν κατακλείδι, πριν από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, η ένδεια των πηγών δεν επιτρέπει την ανασύνθεση μιας απολύτως ευκρινούς εικόνας των Μονών της Μητροπόλεως των Ιωαννίνων, ειδικά στον τομέα της γαιοκτησίας. Μετά την έκδοση του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών η κατάσταση μεταβάλλεται και οι πηγές επιτρέπουν την πλήρη ανασύσταση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος που διέπει τις Μονές των Ιωαννίνων από το 1858 και έως την απελευθέρωση.

πληθυσμοί. Αντίθετα, εκτός της χερσονήσου του Αγίου Όρους, στα υπόλοιπα μετόχια των Μονών, εμφανίζονται τέτοια φαινόμενα παραβίασης του κανόνα της αυτόματης κληροδοσίας. Γύρω στα 1630 τα φαινόμενα καταστρατήγησης της ρήτρας του Σεΐχουλισλάμη και παράνομης εκζήτησης *resm-i tapu* από τους Οθωμανούς «κυρίους της γης» εις βάρος των εκτός Αγίου Όρους μοναστηριακών κτήσεων, ήταν τόσο συχνά, ώστε ανάγκασαν τους Αγιορείτες, σε μία επιστολή τους προς τον τσάρο της Ρωσίας Μιχαήλ Θεοδώροβιτς, να γράψουν: «Καί τήν σήμερον οὔτοι οἱ ἀσεβέστατοι οὔτε βῆμα ποδός τόπον δωρεάν ἡμῖν οὐκ ἐῶσιν, ἕως οὔ διπλασίως καί τριπλασίως ἐξαγοράζομεν»: Μοναχός Κοσμάς Σιμωνοπετρίτης, «Ο ρόλος των Ηπειρωτών στην αφιέρωση μετοχίων στις μονές του Άθω στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες τον 16ο αιώνα (οι περιπτώσεις του Γκιόρμα και του Μιχαήλ Βοεβόδα)», στο Πρακτικά Συνεδρίου, *Η εξακτίνωση τοῦ Αγίου Όρους στον ορθόδοξο κόσμο: τα μετόχια*, Αγιορείτικη Εστία, Θεσσαλονίκη 2015, σ. 230.

Α3. Η νεότερη νομοθεσία: Το άρθρο 122 του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών

Το νομικό καθεστώς της μοναστηριακής περιουσίας, όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά τη δήμευση του Σελίμ Β', στενά συνυφασμένο με την κάθε άλλο παρά γραμμική εξέλιξη του ισλαμικού δικαίου και με αποδεδειγμένη πλέον την ύπαρξη «γκριζών ζωνών» κατά την εφαρμογή των κανόνων του στην ιστορική πραγματικότητα, δίνει την εντύπωση ενός χαοτικού συστήματος, ολότελα ξένου προς την σύγχρονη με αυτό νομολογία άλλων κρατών της γηραιάς Ηπείρου. Εντούτοις, μια απαλλαγμένη από παντοειδείς συγκρίσεις θεώρηση επιτρέπει την αναγνώριση μιας λογικής συνέπειας και μιας εσωτερικής συνοχής που διέπει τη σχετική με τις Μονές νομολογία από τον 16^ο έως και τον 19^ο αιώνα. Ο Οθωμανικός Νόμος περί Γαιών, όσον αφορά στα μοναστικά καθιδρύματα, δεν αποτελεί τίποτα άλλο πέρα από την αποκρυστάλλωση του καθεστώτος που είχε εγκαθιδρυθεί για τις Μονές τρεις αιώνες νωρίτερα. Για το λόγο αυτό, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι σε αυτόν δεν υπάρχει άμεση αναγνώριση των μοναστηριακών γαιών ως μιας ιδιαίτερης κατηγορίας γαιών, όπως επίσης δεν εντοπίζεται και σαφής υπαγωγή των γαιών των ορθόδοξων καθιδρυμάτων σε καμιά από τις υπάρχουσες κατηγορίες.

Ωστόσο, για να συνεχιστεί η επιβίωση των μοναστικών καθιδρυμάτων ακόμα και χωρίς την αναγνώριση της ύπαρξης νομικών προσώπων -ένα εμπόδιο που συνέχιζε να υφίσταται καθόλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα- ελήφθη μέριμνα εκ μέρους του Οθωμανού νομοθέτη στο άρθρο 122: «Αί ανέκαθεν εις μοναστήριον τι προσηρτημένοι και ως τοιαῦται εις τὸν Δεφτερχανέν καταγεγραμμένοι γαῖαι δὲν ἐξουσιάζονται διὰ ταπίου, οὔτε πωλοῦνται καὶ ἀγοράζονται. Ἀλλ' αἱ γαῖαι, αἵτινες ἐξουσιάζοντο ἀνέκαθεν διὰ ταπίου καὶ περιελθοῦσαι μετὰ ταῦτα ὅπωςδήποτε εἰς τᾶς χεῖρας τῶν μοναχῶν, ἐξουσιάζονται ἄνευ ταπίου ὡς προσηρτημένοι εἰς τὸ μοναστήριον, ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἄλλων δημοσίων γαιῶν καὶ λαμβάνονται ὑπὸ κατοχὴν διὰ ταπίου ὡς καὶ πρότερον».⁴⁶

Από το ανωτέρω κείμενο, φαίνεται να προκύπτει διάκριση μεταξύ δύο κατηγοριών μοναστηριακών γαιών: α) τις εξουσιαζόμενες άνευ ταπίου από πάντα («άνέκαθεν») καθότι προσαρτημένες σε Μονές και

⁴⁶ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β, ό.π., σ. 1048.

καταχωρημένες ως τέτοιες στο Κτηματολόγιο της εποχής του Σουλεϊμάν· β) τις κοινές δημόσιες γαίες οι οποίες, επίσης «από πάντα», εξουσιάζονταν μεν με ταπί, αλλά «περιελθούσαι μετὰ ταῦτα ὅπωςδήποτε εἰς τὰς χεῖρας τῶν μοναχῶν», θα επανεύρισκαν το καθεστώς ταπίου «ὡς καὶ πρότερον». Η νομική υπόσταση των γαιών των δύο εδαφίων ήταν σαφέστατα διαφοροποιημένη, όπως διαφοροποιημένη ήταν και η σχέση που τις συνέδεε άρρηκτα με τις Μονές.

Η πρώτη κατηγορία αποτελείται από τις λεγόμενες «έκπαλαι προσαρτημένες» γαίες, τα κτήματα εκείνα δηλαδή που είχαν προσαρτηθεί παλαιόθεν στις Μονές, οπότε, αφενός μεν δεν υπήρχε η ανάγκη έκδοσης νέου τίτλου (*tapu senedi*), αφετέρου δε απολάμβαναν την εξαίρεση από παντός είδους δικαιοπραξία (*res extra commercium*) ως αναπαλλοτρίωτες εις το διηνεκές.⁴⁷ Μία και μοναδική προϋπόθεση ορίζεται από το νομοθέτη για την αναγνώριση αυτού του είδους των γαιών: η εγγραφή τους στο Παλαιό Κτηματολόγιο (Δεφτερχανέ).

Όσον αφορά στο τελευταίο κριτήριο, η καταγραφή στο Παλαιό οθωμανικό Κτηματολόγιο δεν φαίνεται να αποτελεί απαραίτητο όρο για την αναγνώριση των γαιών ως έκπαλαι προσαρτημένων. Οι εγγραφές του παλαιού Κτηματολογίου δεν φαίνεται να παρουσίαζαν συνέχεια και συνέπεια, αφού μετά το πέρας της πρώτης επίπονης προσπάθειας καταγραφής όλων των δημοσίων και βακουφικών γαιών επί της βασιλείας του Σουλεϊμάν και κατόπιν του Μουράτ, η διαδικασία ατόνησε

⁴⁷ Για ερμηνείες παλαιών νομομαθών επί του θέματος: Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση*, ό.π., σ. 115-127 όπου εντοπίζονται θεωρίες που εντάσσουν τις μοναστηριακές γαίες του πρώτου εδαφίου του άρθρου 122 στις βακουφικές, στις γαίες *mülk* ή στις γαίες κοινής χρήσεως (μετρουκέ). Ο ίδιος σε άλλο έργο του υποστηρίζει την ένταξη των γαιών αυτών στις γαίες μετρουκέ ως αφημένες στην κοινή χρήση των Μοναχών, συμπεραίνοντας ότι, διαλυμένου του Μοναστηρίου, περιέρχονται αυτοδικαίως στο οθωμανικό Δημόσιο: Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Μελέται Μουσουλμανικού Δικαίου*, ό.π., σ. 47. Το ζήτημα της νομικής υποστάσεως των μοναστηριακών γαιών μετά το 1858 δεν έχει κλείσει ακόμα βιβλιογραφικά. Μέσα από το ευρύ φάσμα των αντιλογιών ξεχωρίζει η άποψη του καθηγητή κ. Γεωργίου Νάκου, ο οποίος στη μονογραφία του αποδέχεται την οιονεί κατάταξη των μοναστηριακών γαιών σε ειδική κατηγορία: Γεώργιος Νάκος, *Το νομικό καθεστώς*, ό.π., σ. 78-82. Αντιθέτως, η κ. Τζαρίδου τις εντάσσει στην κατηγορία των αυτόνομων «εξαιρετικών (*mustesna*) βακουφίων»: Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων*, ό.π., σ. 50. Σημειώνεται επίσης ότι στους Οθωμανικούς Κώδικες περιλαμβάνεται ιδιαίτερος κανονισμός κατ' εξαίρεση αποκλειστικά και μόνο για τις γαίες των Μοναστηρίων του Αγίου Όρους. Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Γ', ό.π., σ. 2.803-2.840.

και η συνέχιση του έργου παραμελήθηκε σε τέτοιο βαθμό, ώστε τα βιβλία να αποκτήσουν με την πάροδο των ετών αρχαιολογική μόνον αξία. Συνεπώς, η χρησιμότητα των παλαιών κτηματολογίων μειώθηκε στο ελάχιστο, ενώ παράλληλα το σύστημα γαιοκτησίας κατέληξε να είναι τόσο περίπλοκο όσο και ρευστό, εφόσον πολυάριθμες πωλήσεις, μεταβιβάσεις κ.λ.π. πραγματοποιούνταν επί τη βάσει προφορικής ομολογίας, προκειμένου να επέλθει τελική συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα, δεν αποκαλεί έκπληξη ότι οι εγγραφές της ακίνητης περιουσίας των διαφόρων Μοναστηριών εμφανίζονται κατά βάση προβληματικές, εξαιτίας αφενός της σπάνιας ανανέωσης των εγγραφών στο Κτηματολόγιο και αφετέρου της ίδιας της φύσεως των χριστιανικών καθιδρυμάτων, τα οποία υπό το πρίσμα του οθωμανικού εμπράγματος δικαίου υφίσταντο μεν ως αυτοτελείς μονάδες, στερούνταν όμως τυπικά της αναγνώρισης ως νομικού προσώπου. Άλλωστε, μια κατά γράμμα εφαρμογή της προϋποθέσεως εγγραφής στο Παλαιό Κτηματολόγιο αποκλείει εκ των προτέρων και αμετακλήτως την αναγνώριση έκπαλαι προσαρτημένων γαιών σε Μονές που ιδρύθηκαν ή είχαν διαλυθεί και επανιδρυθήκαν μετά το 1600. Η ίδια η σύνταξη νέων κτηματολογίων για τις Μονές της Ηπείρου μέσω επιτόπιας έρευνας υποδηλώνει τον μάλλον προσθετικό χαρακτήρα της συγκεκριμένης διάταξης, όπως θα καταστεί σαφές στη συνέχεια. Από την άλλη μεριά βέβαια, η εγγραφή στο Παλαιό Κτηματολόγιο, εάν υπήρχε, είχε πλήρη αποδεικτική ισχύ, καθώς τα βιβλία εκείνα θεωρούνταν αυθεντικά και κατά συνέπεια ανώτερα πάσης υπόνοιας.⁴⁸

Μεγαλύτερη βαρύτητα στην πράξη φαίνεται ότι είχε το κριτήριο της παλαιότητας. Οι όροι «έκπαλαι» ή «ανέκαθεν» έχουν παρόμοιο σημασιολογικό περιεχόμενο με τη φράση: «από αμνημονεύτου χρόνου» που απαντάται στο βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο.⁴⁹ Μένει να αποδειχτεί πώς

⁴⁸ Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Η ακίνητος ιδιοκτησία*, ό.π., σ. 55-56. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Τα Δίκαια της πολιτείας*, ό.π., σ. 16-17.

⁴⁹ Γαβριήλ Φιλιππίδης, «Το νομικόν καθεστώς των εν Ελλάδι κτημάτων των Ιερών Μονών του Αγίου Όρους», *Κληρονομιά* τ. 12, Πατριαρχικόν ίδρυμα Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1980, σ. 340: «Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἀναγνωρίζεται καὶ θεμελιούται τὸ δικαίωμα κυριότητος των Μονῶν ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ ἐκ τοῦ Βυζαντινορωμ. Δικαίου θεσμοῦ τῆς ἀρχαιότητος ἀμνημονεύτου χρόνου... καὶ τῆς κοινῆς ὄλων κατὰ παράδοσιν ἐπὶ γενεὰς συνειδήσεως καὶ ἀναγνωρίσεως... Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἀποδίδει καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 6 τοῦ ὀθωμανικοῦ Ἀστυκοῦ Κώδικος: *Τὸ ἀρχαίον ἀφίνεται κατὰ τὴν ἀρχαιότητά του*».

το δικαίωμα λόγω παλαιότητας της κτήσεως προβλήθηκε από τη Μητρόπολη των Ιωαννίνων και τους χριστιανούς προκρίτους των όμορων των Μονών κοινοτήτων και αν, με ποιόν τρόπο και έως ποιο βαθμό το αποδέχτηκαν οι οθωμανικές Αρχές κατά τη νεότερη καταγραφή των μοναστηριακών γαιών.

Αξίζει ωστόσο να τονιστεί ότι με το πρώτο εδάφιο του άρθρου 122 ξεπερνιέται στην πράξη ο σκόπελος της έλλειψης νομικής προσωπικότητας, καθώς οι Μονές αναγνωρίζονται ως «περιουσιακές ολότητες», που φέρουν «κυριότητα», δίχως την απαίτηση έκδοσης ταπίου από το οθωμανικό Δημόσιο. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι εσαεί προσαρτημένες μοναστηριακές γαίες δεν διέπονταν από τις διατάξεις του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών και απολάμβαναν εν τοις πράγμασι την ίδια προνομιακή μεταχείριση με τις βακούφικες μουσουλμανικές, μολοντί δεν ανήκαν στην ίδια κατηγορία. Κατά συνέπεια, οι Μονές δεν διέτρεχαν κίνδυνο να τις απολέσουν.⁵⁰

Στον αντίποδα βρίσκονταν οι γαίες του δευτέρου εδαφίου. Ο νόμος όριζε ότι οι γαίες που είχαν μεν προσαρτηθεί σε Μοναστήρι, αλλά εξουσιάζονταν με ταπί, θα συνέχιζαν να είναι προσαρτημένες σε αυτό αποκλειστικά και μόνο εάν επανεκδιδόταν τίτλος εξουσίασης, δηλαδή νέο

Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση*, ό.π., σ. 116: «πᾶν δηλαδή ὅτι ὑφίσταται παλαιόθεν διατηρεῖται ἐν τῇ παλαιᾷ καταστάσει του καὶ ἐφόσον παλαιόθεν οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζον περὶ ὠρισμένης ἐκτάσεως γῆς ὅτι, αὕτη διετέλει προσηρτημένη εἰς τι Μοναστήριον, δηλαδή ὅτι ταύτην κατεῖχον καὶ ἐξουσιάζον οἱ Μοναχοὶ ὡς ἀνήκουσαν εἰς Μοναστήριόν των, ἢ τοιαύτη κατάστασις θεωρεῖται καὶ ἐκ μόνου τοῦ λόγου τούτου ἤτοι ὡς «καντέμι» (*vetustas*), καὶ νόμιμος, ἐπομένως μόνιμος, σταθερὰ καὶ ἀπρόσβλητος. Ὅταν δὲ μία τοιαύτη κατάστασις ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν ἐγγραφῶν τοῦ Κτηματολογίου, τοῦτο ἀποτελεῖ ἓνα ἰσχυρότερον ἐπὶ πλέον λόγον, ἵνα τὴν κατάστασιν ταύτην θεωρήσωμεν ὡς ὀριστικῶς μόνιμον, ἰσχυρὰν καὶ ἀπρόσβλητον.»

⁵⁰ Αυτόθι, σ. 122: «Συνάμα ὁ νόμος περὶ γαιῶν θέτει διαφόρους περιορισμούς ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς δημοσίας γῆς δικαιώματα «τεσσαρούφ» τοῦ ἐξουσιαστοῦ ἰδιώτου, ἐνῶ οἱ τοιοῦτοι περιορισμοὶ δὲν ὑφίστανται ἐπὶ τῶν μοναστηριακῶν, ἐξομοιουμένων καθ' ὅλα μὲ τὰ μούλκια ἤτοι τὰ πλήρους ἰδιοκτησίας κτήματα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τυγχάνουσιν, ὅπως καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ γνήσια (σαχηχᾶ) βακούφια, προσηρτημένα (*attachees*, προσκεκολλημένα) ἔσαεὶ εἰς τὰ Μοναστήρια. Τὸ κείμενον τοῦ νόμου δὲν λέγει ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ Μοναστήριον ... διότι, ὡς εἴρηται, ἡ Τουρκικὴ νομοθεσία καὶ τὸ Μουσουλμανικὸν δίκαιον δὲν ἀεγνώριζον τὰ νομικὰ πρόσωπα, ἐπομένως δὲν ἠδύνατο, ὅπως συμβαίνει παρ' ἡμῖν, νὰ λέγεται ὅτι τὸ δεῖνα κτῆμα ἀνήκει εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἢ τὴν Ἐκκλησίαν ἢ τὸ Μοναστήριον κτλ., ἀλλὰ ἐλέγετο μόνον ὅτι, τὸ κτῆμα εἶναι ἔσαεὶ προσκεκολλημένον, προσηρτημένον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἢ τὴν Ἐκκλησίαν ἢ τὸ Μοναστήριον...».

ταπί. Συνεπώς, παρόλο που οι ως άνω γαίες συνδέονταν με τις Μονές, δεν αλλοιωνόταν η ιδιότητα τους ως δημοσίων γαιών και γι' αυτό υπάγονταν άμεσα στις ρυθμιστικές διατάξεις του νόμου. Η διττή τους λοιπόν φύση σε συνδυασμό με την ανυπαρξία αναγνώρισης νομικού προσώπου στο ισλαμικό δίκαιο συνιστά το κλειδί για την ερμηνεία της διαμόρφωσης της μοναστηριακής ιδιοκτησίας με αφετηρία το 1858 και έως το 1913. Υπήρχε βεβαίως η δυνατότητα και οι γαίες του β' εδαφίου να καταστούν αναπαλλοτρίωτες με βάση το άρθρο 121 του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών το οποίο όριζε ότι: «Οὐδείς δύναται νὰ ἀφιερῶσιν εἰς κατάστημά τι τὰς παρ' αὐτοῦ διὰ ταπίου ἐξουσιαζομένας γαίας, ἂν προλαβόντως δὲν καταστῶσιν ιδιόκτητα κτήματα αὐτοῦ δι' ἐγκύρου κυριότητος καὶ δι' Αὐτοκρατορικοῦ Μουλκναμέ.»⁵¹ Επομένως η νόμιμη διαδικασία ήταν η μετατροπή των δημοσίων γαιών σε ιδιόκτητες με την άδεια του σουλτάνου και στη συνέχεια η αφιέρωσή τους σε ευαγές καθίδρυμα.

Ένα πρώτο και προφανές συμπέρασμα που προκύπτει από την ανάγνωση του άρθρου 122 είναι ότι ο Οθωμανός νομοθέτης επιχείρησε να θέσει ένα φραγμό και ένα οριστικό τέλος σε παλαιές πρακτικές, τις οποίες οι γνωματεύσεις του Εμπουσούντ δεν κατόρθωσαν να απεμπολήσουν επιτυχώς σχεδόν τριακόσια χρόνια νωρίτερα. Ουσιαστικά επεδίωξε να θέσει ένα τέλος στη συνεχή διόγκωση της μοναστηριακής ιδιοκτησίας, επιτρέποντας στα μοναστικά καθιδρύματα να διατηρήσουν παλαιό μέρος της ακίνητης περιουσίας τους άθικτο, αλλά εξομοιώνοντάς τα παράλληλα με τα φυσικά πρόσωπα σε ότι αφορούσε στη μετά την έκδοση του Νόμου αποκτηθείσα περιουσία.

Οι Μονές λοιπόν ήταν υποχρεωμένες να ακολουθήσουν επακριβώς την ίδια διαδικασία που θα ακολουθούσε και ο ιδιώτης που επιθυμούσε να αποκτήσει το δικαίωμα τεσσαρούφ επί δημοσίων εδαφών. Η διαδικασία αυτή δεν ήταν άλλη από την καταβολή εδαφονομίου και την έκδοση ταπίου.⁵² Ωστόσο, οι Μονές μειονεκτούσαν εκ των προτέρων, αφού δεν

⁵¹ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β', ό.π., σ. 1048. Ο Καρατζίδης διαφοροποιείται χρησιμοποιώντας στη μετάφραση του άρθρου 121 τον όρο «Αυτοκρατορικός τίτλος ιδιοκτησίας (Τεμπλικναμέι Χουμαγιούν)» και όχι τον όρο «Μουλκναμέ» για τον οποίο δεν υπάρχει ομοφωνία. Βλ. παραπάνω σ. 26, σημ. 16. Μιλτιάδης Καρατζίδης, *Ερμηνεία του περί γαιών νόμου*, ό.π., σ. 9, 99 σημ. 2. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γνωμοδοτήσεις περί κτηματικών ζητημάτων και διαφορών εν ταις Νέαις Χώραις*, Εκ του εθνικού Τυπογραφείου, εν Αθήναις 1916, σ. 44-48.

⁵² Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση*, ό.π., σ. 124: «Πᾶσαν λοιπὸν ἀπόκτησιν δημοσίας γῆς ὑπὸ τινος Μοναχοῦ ἐθεώρει ὁ Τοῦρκος νομοθέτης ὡς γενομένην δι' αὐτὸν καὶ μόνον ἥτοι

ήταν δυνατόν να εκδοθεί ο τίτλος επ' ονόματι τους και επομένως ήταν αναγκασμένες να καταφεύγουν συστηματικά πλέον σε εγγραφές που γίνονταν εικονικά στο όνομα φυσικών προσώπων, όπως ήταν επί παραδείγματι οι Μοναχοί. Οι εικονικοί τίτλοι, γνωστοί με τον όρο «αντέγγραφα», εξασφάλιζαν την αδιάλειπτη νομή όσων δημοσίων γαιών προσαρτήθηκαν στις Μονές μετά την εφαρμογή του Νόμου, αλλά όχι δίχως τις αναμενόμενες επιπλοκές στην κληροδοσία, που δεν ήταν καινοφανείς και μάλιστα εντάθηκαν μέσα στο νέο νομικό πλαίσιο.

Μια εύστοχη όσο και αναλυτική διατύπωση της μεθόδου των αντεγγράφων με βάση το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 122 παραδίδει ο νομικός των αρχών του 20^{ου} αιώνα Νικόλαος Ελευθεριάδης: «Ο σκοπὸς τοῦ Τούρκου νομοθέτου ἦτο προφανῶς νὰ ἐπιφέρῃ δυσκολίας εἰς τὴν ἐκ νέου ἀπόκτησιν δημοσίων γαιῶν ὑπὸ τῶν Μοναστηρίων. Καὶ μὲ ὅλας ὁμως τὰς τοιαύτας δυσκολίας καὶ τὰ Μοναστήρια ὅπως καὶ αἱ Ἐκκλησίαι κατῶρθωνον καὶ συνείθισαν νὰ ἀποκτῶσι ἔστω καὶ ἐπ' ὀνόμασι φυσικῶν προσώπων γαΐας, ἀφοῦ ἐλάμβανον ἀπὸ τὰ πρόσωπα ταῦτα ἀντέγγραφα, ὅτι ἐκτήσαντο διὰ χρημάτων τῆς Ἐκκλησίας ἢ τοῦ Μοναστηρίου καὶ ὡς ἀντιπρόσωποι αὐτῶν. Κατεχωρίζοντο δὲ τὰ τοιαῦτα ἀντέγγραφα ἢ περίληψις αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς Κώδικας τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων ἢ καὶ τῆς ἀρμοδίας Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου καὶ αἱ τοιαῦται γαῖαι, καίτοι ἀποθνησκόντων τῶν φυσικῶν προσώπων, ἐπ' ὀνόμασι τῶν ὁποίων εἶχον ἀρχικῶς ἐκδοθῆ οἱ ἐπίσημοι τίτλοι «ταπία», ἔδει νὰ περιήρχοντο εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἐξηκολούθουν ὁμως κατεχόμεναι καὶ ἐξουσιαζόμενοι ἔστω καὶ καταχρηστικῶς ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε Μοναχῶν τῆς Μονῆς ὡς γαῖαι μοναστηριακαί.»⁵³

Ενώ τα όσα προαναφέρθηκαν για τα ακίνητα που θα αποκτούσαν οι Μονές μετά τον οθωμανικό Νόμο περί Γαιών προκύπτουν σχεδόν αβίαστα, εντοπίζεται, ωστόσο, μια «γκρίζα ζώνη», η οποία απορρέει από την πιθανή εφαρμογή του β' εδαφίου του άρθρου 122. Πιο συγκεκριμένα, στο εν λόγω εδάφιο σαφέστατα περιλαμβάνονται όσες γαίες

διὰ τὸ ἄτομόν του, ἀφοῦ καὶ ἐπ' ὀνόματί του ἐξεδίδετο καὶ τὸ ταπίον καὶ ἐπομένως ἡ Μονὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀξιῶσῃ ἰδιαιτέρα δικαιώματα ἐπὶ τῆς τοιαύτης γῆς. Αποθνήσκοντος δὲ τοῦ Μοναχοῦ ἢ τῶν Μοναχῶν, ἐπ' ὀνόμασι τῶν ὁποίων εἶχον ἐκδοθῆ τὰ ταπία, ἢ γῆ περιήρχετο κατὰ νόμον εἰς τοὺς στενοὺς συγγενεῖς των, τοὺς ἔχοντας κατὰ τὸν περὶ γαιῶν Ὄθωμανικὸν νόμον τὸ δικαίωμα μεταβιβάσεως (χάκκη –ι ἰντικάλ) καὶ οὐχὶ εἰς τὸ Μοναστήριον ἢ τοὺς ἄλλους Μοναχοὺς» Καρατζίδης Μιλτιάδης, *Οθωμανικοί Δικαστικοί Νόμοι*, ό.π., σ. 118 σημ. 1.

⁵³ Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση*, ό.π., σ. 123-125.

αποκτήθηκαν επ' ονόματι Μοναχών μετά την έκδοση του Νόμου περί Γαιών. Είναι όμως δυνατόν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να επεκτάθηκε στην πράξη η εφαρμογή του και σε γαίες που είχαν αποκτηθεί από Μοναχούς για λογαριασμό των Μονών πριν το 1858; Με άλλα λόγια, μπορούσε το οθωμανικό Δημόσιο να απαιτήσει την έκδοση νέων ταπίων και την καταβολή του εδαφονομίου γαιών οι οποίες στο παρελθόν «εξουσιάζονταν διά ταπίου», αλλά είχαν «προσαρτηθεί» σε μοναστικά καθιδρύματα πριν από τον Οθωμανικό Νόμο περί Γαιών;

Σαφείς και οριοθετημένες απαντήσεις με βάση την παλαιότερη νομολογία δεν υφίστανται. Το 1916 ο Νικόλαος Ελευθεριάδης, ως ειδικός νομικός σύμβουλος του ελληνικού υπουργείου Οικονομικών, αποφαίνεται σε γνωμοδότησή του: «*Η έννοια τοῦ ἄρθρου 122 τοῦ περὶ γαιῶν νόμου εἶνε ὅτι ὁ Τούρκος Νομοθέτης ἤθελε νὰ περιορίσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὰς Μοναστηριακὰς γαίας, ἀναγνωρίζων ὡς τοιαύτας προνομιακὰς γαίας μόνον ἐκεῖνας, αἵτινες ἔτυχον ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων νὰ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ κατοχὴν τῶν Μοναστηρίων καὶ εἶνε ὡς τοιαῦται ἐγγεγραμμένα ἐν τοῖς ἀρχαίοις βιβλίοις τοῦ Κτηματολογίου (ὡς τοιαῦτα βιβλία ἐννοοῦνται τὰ τῆς καταγραφῆς τῶν κτημάτων τῆς διαταχθείσης ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν 1520-1565 μετὰ Χριστὸν) καὶ δὲν ἀναγνωρίζει ὡς γαίας Μοναστηριακὰς ἐκεῖνας, ἅς κατὰ νεωτέρους χρόνους ἔχουσιν ἀγοράσει τινὲς τῶν μοναχῶν, ἀδιαφόρως ἐάν οὗτοι ἔχουσιν ἀγοράσει ἐξ ἰδίων χρημάτων ἢ διὰ χρημάτων τῆς Μονῆς καὶ διὰ λογαριασμὸν αὐτῆς.*».⁵⁴ Ο ίδιος, είκοσι τρία χρόνια αργότερα στη μελέτη του για τις Μονές του Αγίου Όρους, αναφέρεται στο αυτό ζήτημα ως εξής: «*Τὸ δεύτερον ἐδάφιον τοῦ ὡς εἴρηται 122 ἄρθρου τοῦ περὶ γαιῶν νόμου ἀναφέρεται εἰς τὰς μοναστηριακὰς γαίας, τὰς νεωστὶ κτωμένας δυνάμει ταπίου οὐχὶ ἀπ'εὐθείας ἐπ'ὀνόματι τοῦ Μοναστηρίου, ἀλλ' ἐπ' ὀνόματι ὠρισμένου Μοναχοῦ.*».⁵⁵

Η ειδοποιός διαφορά στα προαναφερόμενα έγκειται στη χρήση των όρων «νεώτεροι χρόνοι» στο πρώτο απόσπασμα και «νεωστί», δηλαδή «πριν από λίγο» ή «προσφάτως», στο δεύτερο. Είναι γεγονός ότι και στις δύο περιπτώσεις δεν υπάρχει ακριβής χρονική οριοθέτηση, μολονότι, σύμφωνα με τη δεύτερη και καθόλα ηπιότερη διατύπωση, είναι μάλλον βέβαιο ότι υπονοούνται αποκλειστικά τα χρόνια της έκδοσης του Νόμου,

⁵⁴ Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γνωμοδοτήσεις περί κτηματικών ζητημάτων*, ό.π., σ. 45.

⁵⁵ Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Γαίαι και δάση*, ό.π., σ. 123-124.

χωρίς να είναι ξεκάθαρο εάν πρόκειται για όσα προηγούνται ή έπονται αυτού.

Εύλογα ερωτήματα ανακύπτουν σχετικά με το τι εντέλει εφαρμόστηκε στην πράξη. Ποιες μοναστηριακές γαίες εντάχθηκαν στο α' εδάφιο και ποιες στο β' εδάφιο του άρθρου 122 και με ποιο κριτήριο; Είναι καθολικό το επιχείρημα της ένταξης του συνόλου των μοναστηριακών γαιών που αποκτήθηκαν πριν από το νόμο στις «έκπαλαι προσαρτημένες», ανεξαρτήτως του χρόνου και του τρόπου κτήσεως ή μήπως το παρελθόν των γαιών καθόρισε και το πώς οι Μονές θα τις εξουσίαζαν και στο προσεχές μέλλον; Και κατ' επέκταση, για ποιο λόγο ο νομοθέτης επέλεξε να προτάξει την αναφορά στο πρότερο καθεστώς στο β' εδάφιο του άρθρου 122; Υφίστατο πραγματική ανάγκη ανανέωσης των τίτλων από την οθωμανική πλευρά; Τέλος, πόσο ευεργετική ήταν για τις Μονές η μέθοδος των αντεγγράφων και ποια είναι τα μειονεκτήματα και οι κίνδυνοι που απέρρεαν από αυτή;

Στις ενότητες που έπονται επιχειρείται συστηματική μία προσέγγιση σε όλα τα παραπάνω ζητήματα με άξονα τις Μονές των Ιωαννίνων, μέσα από το πολυσέλιδο αρχειακό υλικό των τριών εκκλησιαστικών Κτηματολογίων των ετών 1865-1866, του Κώδικα της Μοναστηριακής Επιτροπής των ετών 1870-1890 καθώς και δεκάδων λυτών εγγράφων διαφόρων Μονών του δείγματος. Το σύνολο του υλικού, μολονότι είναι καταγεγραμμένο στην ελληνική γλώσσα, με την εξαίρεση ολιγάριθμων οθωμανικών εγγράφων μεταφρασμένων ήδη από το 19^ο αιώνα ή τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ού} αιώνα, επιτρέπει να αναδυθούν εναργώς πτυχές του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των Μονών από την εκκλησιαστική αλλά και την οθωμανική οπτική.

A4. Η καταγραφή της μοναστηριακής περιουσίας στα Ιωάννινα: Τα εκκλησιαστικά κτηματολόγια.

Το 1859, δύο δεκαετίες μετά την επίσημη κατάργηση του τιμαριωτικού συστήματος το 1839 και την αντικατάσταση των τιμαριούχων από μισθωτές και εισπράκτορες φόρων, εκδόθηκε ο Οθωμανικός Νόμος περί Ταπίων.⁵⁶ Ο νόμος αυτός σηματοδότησε τη δημιουργία του Υπουργείου Κτηματολογίου (Ντεφτέρ Χακανί Νεζαρετί defter-i hakkani ή defterhane) με εκπρόσωπο τον «Υπάλληλο του Κτηματολογίου» (Μεμούρη) στις πρωτεύουσες των Βιλαετιών και των Σαντζακίων αφενός και τον «Γραφέα Ταπίων» (Ταπού Κιατιπή) στις πρωτεύουσες των επιμέρους Καζάδων αφετέρου.

Το πολυάριθμο ανθρωπινό δυναμικό του υπουργείου ανέλαβε να διεκπεραιώσει τη νέα κτηματολογική καταγραφή στο σύνολο της οθωμανικής επικράτειας μετά από ενδελεχή επιτόπια έρευνα και έλεγχο όλων των παλαιότερων τίτλων. Η αρχή έγινε με τις δημόσιες γαίες, εφόσον αυτό κρίνονταν απαραίτητο για την ακόλουθη έκδοση των ταπίων και την κατανομή των νέων φόρων που θα επιβάρυναν τους κατόχους του δικαιώματος νομής και εξουσίας, ενώ ακολούθησαν στη συνέχεια τα ακίνητα πλήρους ιδιοκτησίας και τέλος τα βακούφικα.⁵⁷ Γενικά, τα βιβλία της πρώτης μετά την έκδοση του Νόμου περί Γαιών καταγραφής αποκαλούνται βιβλία «Γιοκλαμά». Μετά τη σύνταξή τους, το πρωτότυπο φυλασσόταν στο Κτηματολογικό Γραφείο του Καζά, ένα αντίγραφο στην έδρα του Σαντζακιού και το τρίτο αποστέλλοταν στο Κεντρικό Κτηματολόγιο της Κωνσταντινούπολης, το οποίο και εξέδιδε τον οριστικό τίτλο.⁵⁸

Ως προς τις δημόσιες γαίες, εκτός του Νόμου περί Ταπίων, εκδόθηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα και διασαφητικές διατάξεις «Όδηγίαι περί έγγραφων ταπίου» καθώς και «Όδηγίαι περί τῶν

⁵⁶ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β, ὀ.π., σ. 1.075-1.087.

⁵⁷ Για τα μουσουλμανικά βακούφια από το 1826 έως τη δεκαετία του 1870 υπεύθυνο ήταν το «Τμήμα τίτλων του Υπουργείου των Αυτοκρατορικών Βακουφίων». Το τμήμα αυτό συγχωνεύτηκε με το Κεντρικό Αυτοκρατορικό Κτηματολόγιο το 1876. Βλ. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο», ὀ.π., σ. 37-38.

⁵⁸ Αυτόθι, σ. 36-38. Τα κατά τόπους κτηματολογικά γραφεία εξέδιδαν μόνον τους προσωρινούς τίτλους (ίλμι χαμπέρ), οι οποίοι ίσχυαν έως την έκδοση του ταπίου από το Κεντρικό Κτηματολόγιο.

ἀφορωσῶν εἰς τὰ ταπία ἔργασιῶν»,⁵⁹ που καθόριζαν επακριβῶς και λεπτομερῶς τη διαδικασία και περιελάμβαναν τα ειδικά τέλη και έξοδα απαραίτητα για την έκδοση των νέων ταπίων για τις δημόσιες γαίες, γνωστών πλέον ως *tapu senedi*.⁶⁰ Επιπροσθέτως, λίγα χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα το 1875, το σύστημα εκδόσεως τίτλων επεκτάθηκε και στα ακίνητα τέλειας ιδιοκτησίας. Ἐτσι, για τα ακίνητα της κατηγορίας *mülk* οι τίτλοι ονομάστηκαν κατ' αναλογία *mülk senedi* και εκδίδονταν ομοίως από το Αυτοκρατορικό Κτηματολόγιο παρουσία ειδικού υπαλλήλου (Εμλάκ Κιατηπί), βοηθού του «Γραφέα Ταπίων» (Ταπού Κιατιπή).⁶¹ Συνάγεται, λοιπόν, ότι οποιαδήποτε δικαιοπραξία, είτε αυτή αφορούσε σε δημόσιες είτε σε ιδιωτικές γαίες, κρινόταν απαραίτητο να συντελείται ενώπιον των υπαλλήλων του Κτηματολογίου και να έπεται η έκδοση των σχετικών τίτλων, ώστε να θεωρείται έγκυρη στο εξής.

Όλα τούτα συγκροτούν μια σαφή εικόνα για το τι ίσχυσε στο γαιοκτητικό τομέα μετά το 1858 εντός των οθωμανικών εδαφών. Είναι εντούτοις απαραίτητο σε αυτό το σημείο να υπογραμμισθεί ότι, το συνυφασμένο με το Νεότερο Κτηματολόγιο νεοεισαχθέν φορολογικό σύστημα, εφαρμόστηκε πρώτα επιτυχῶς στο Βιλαέτι των Ιωαννίνων (1859) και κατόπιν, με μια τυπική αναθεώρηση των οδηγιών, επεκτάθηκε στο σύνολο σχεδόν της οθωμανικής επικράτειας. Ἐτσι πραγματοποιήθηκε η λεγόμενη «νέα καταγραφή», η οποία, ωστόσο, ήταν ταυτόχρονα κτηματολογική και φορολογική, γεγονός που αποδεικνύει ότι τουλάχιστον στο εν λόγω Βιλαέτι δεν υπήρξε εξαρχής διαχωρισμός των δύο συστημάτων.⁶² Ἐτσι στην πόλη των Ιωαννίνων καθώς και στα

⁵⁹ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β, ὀ.π., σ. 1.088-1.094, 1.094-1.101, 1.101-1.110.

⁶⁰ Ο όρος «ταπίον» ή «ταπού σενεντί» (*tapu senedi*) μετά το 1858-1859 χρησιμοποιείται αποκλειστικά για να περιγράψει τους τίτλους που αφορούν σε δημόσιες γαίες. Εκτός από το ίδιο το αποδεικτικό έγγραφο, «ταπίον» αποκαλείται και το ποσό που καταβάλλεται στο Δημόσιο για την απόκτηση του δικαιώματος τεσσαρούφ. Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β, ὀ.π., σ. 1007 άρθρο 3.

⁶¹ Αυτόθι, σ. 954-955 άρθρα 1, 3.

⁶² Ο λόγος για τη λεγόμενη *Tahrir-i cedid*, (ταχρίρι Δζέτιτ), δηλαδή επί λέξει: «καταγραφή νέα». Πρόκειται για ταυτόχρονη κτηματολογική και φορολογική καταγραφή, η οποία έως το 1874 ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με την απογραφή του πληθυσμού. Για το σκοπό αυτό είχαν συσταθεί επιτροπές για την καταγραφή και την εκτίμηση του συνόλου των ακινήτων σε ιδιαίτερα «Γραφεία Καταγραφής, κατανομής και Είσπραξης του Κτηματικού φόρου επί των ακινήτων» (*Tahrir-i Emlak Nezareti*) σε κάθε Καζά. Αποτέλεσμα ήταν η έκδοση του "*wergi nufus tedhkeresi*", επί λέξει του «φόρου ταυτότητας», με διττή

περίχωρα πραγματοποιήθηκε συνολική καταγραφή και εκτίμηση της αξίας όλων των ακινήτων, της αποδοτικότητας των εμπορικών και βιοτεχνικών καταστημάτων καθώς και γενική απογραφή του πληθυσμού. Συνεπώς, τα Ιωάννινα συνιστούν ένα εξαιρετικό παράδειγμα πρότυπης εφαρμογής του νέου συστήματος καταγραφής και φορολόγησης των ακινήτων και των εισοδημάτων, αφού φαίνεται ότι είχαν επιλεγεί από την Πύλη ως πεδίο πειραματικής εφαρμογής και οι εργασίες είχαν ήδη ξεκινήσει πριν ακόμα καθοριστεί το νομικό πλαίσιο.⁶³ Για τον ίδιο λόγο και οι διαδικασίες που έλαβαν χώρα την έβδομη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα και που αφορούσαν στις ορθόδοξες Μονές της Μητροπόλεως των Ιωαννίνων προηγούνται χρονικά των αντίστοιχων σε άλλα μέρη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Ήδη το 1865, επτά χρόνια μετά την έκδοση του Νόμου περί Γαιών, η Μητρόπολη των Ιωαννίνων υλοποιεί το απαραίτητο για τη διαφύλαξη της μοναστηριακής αλλά και της εκκλησιαστικής περιουσίας σχέδιο της κατάρτισης Κτηματολογίων για το σύνολο των μοναστικών καθιδρυμάτων και των ναών που υπόκειντο στη δικαιοδοσία της. Ο διαχωρισμός γίνεται επί τη βάση των τεσσάρων Ναχιγιέδων (υποδιοικήσεων) του Καζά (δήμος) των Ιωαννίνων, του Ναχιγιέ Ζαγορίου, του Μαλακασίου, της Τσαρκοβίστας και των Κουρέντων.⁶⁴

Η μέθοδος καταγραφής των ακινήτων είναι απολύτως όμοια στο σύνολο των προαναφερόμενων κωδίκων. Πιο συγκεκριμένα, το περιεχόμενο διαχωρίζεται σε έξι κάθετες στήλες. Στην πρώτη στήλη καταχωρείται ο ακριβής αριθμός των μοναστηριακών γαιών καθώς και η διάκριση τους με βάση το είδος σε αγρούς (χωράφια), που αποτελούν την πλειονότητα, αμπέλια, λιβάδια και μπαχτσέδες (κήπους). Η δεύτερη, η τρίτη και η τέταρτη στήλη παρέχουν πληροφορίες για την ακριβή έκταση

σημασία, αυτή της ατομικής ταυτότητας, αλλά ταυτόχρονα και της φορολογικής, όπως η τελευταία αποκρυσταλλώθηκε μετά τη μεταρρύθμιση. Για τον κανονισμό περί απογραφής πληθυσμού και κτημάτων που εκδόθηκε δύο χρόνια μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας στα Ιωάννινα βλ. Δημήτριος, Νικολαΐδης *Οθωμανικοί κώδικες*, 1869, ό.π., σ. 707-722. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρχαν επαρχίες, όπως π.χ η Βαγδάτη, η Υεμένη κ.α., στις οποίες το νέο σύστημα δεν εφαρμόστηκε παρά μόνον στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Stanford J. Shaw, "The Nineteenth-Century Ottoman Tax Reforms", ό.π., p. 426-7.

⁶³ Μιχάλης Κοκολάκης, *Το ύστερο γιαννιώτικο πασαλίκι*, ό.π., σ. 268.

⁶⁴ Επισημαίνεται ότι το Κτηματολόγιο των Μονών της περιοχής Κουρέντων έχει εκδοθεί ολόκληρο: Κωνσταντίνος Βλάχος, «Κτηματολόγια των Μονών της περιοχής Κουρέντων Ιωαννίνων», *Ηπειρωτική Εστία* 25 (1976), σ. 155-160 κ.ε.

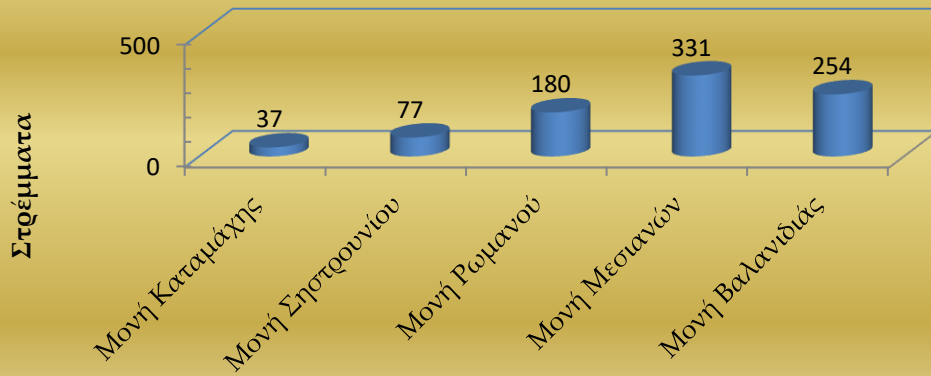
των γαιών, με βασική μονάδα μέτρησης το στρέμμα και εστιάζοντας κατόπιν σε αυλάκια έως και σε πήχες. Η πέμπτη στήλη περιέχει την ονομασία της περιοχής όπου υπάρχει το ακίνητο. Τέλος, η έκτη και πλέον κατάλληλη για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων στήλη περιλαμβάνει την οριοθέτηση των κτημάτων, δηλαδή τα σύνορα και των τεσσάρων πλευρών, με ταυτόχρονη αναφορά στον ιδιοκτήτη των γειτονικών γαιών ή στο νομικό καθεστώς που τις διέπει.

Στα μειονεκτήματα των εκκλησιαστικών κτηματολογίων συγκαταλέγεται και η έλλειψη οποιουδήποτε τοπογραφικού σχεδίου της εδαφικής περιοχής, με φυσικό επακόλουθο να δυσχεραίνεται ιδιαίτερα ο σύγχρονος ερευνητής στην πλήρη ταύτιση και την οριοθέτηση των γαιών, καθότι πολλές από αυτές έχουν μεταβάλει την ονομασία με το πέρασμα των χρόνων. Για τον ίδιο λόγο, ακόμα και τα οθωμανικά κτηματολόγια της περιόδου, δεν μοιάζουν με τα ανάλογα ευρωπαϊκά, κυρίως επειδή οι Οθωμανοί υπήκοοι, χριστιανοί και μουσουλμάνοι εξίσου, προφανώς δε διέθεταν τον κατάλληλο εξοπλισμό για την επιτυχή αποπεράτωση ενός έργου ευρείας κλίμακας.

Από τα τρία σωζόμενα εκκλησιαστικά κτηματολόγια προκύπτει μια πλήρης και αποκρυσταλλωμένη εικόνα του μεγέθους της ακίνητης μοναστηριακής περιουσίας στον Καζά των Ιωαννίνων στα 1865-1866.⁶⁵ Τα κάτωθι σχεδιαγράμματα είναι αποκαλυπτικά αυτής της πραγματικότητας:

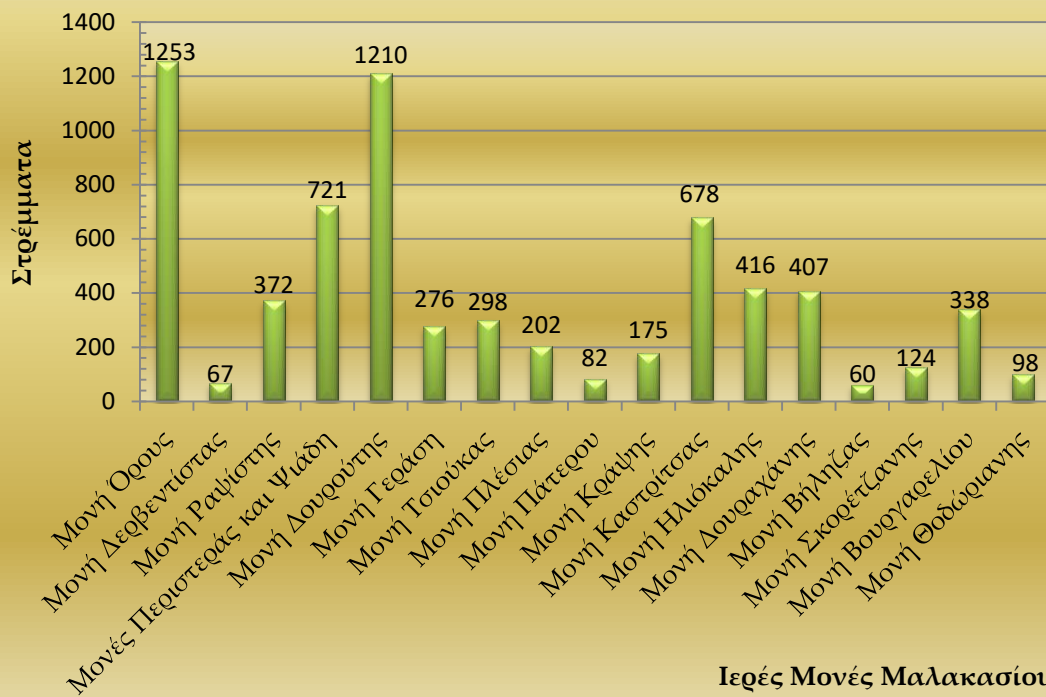
⁶⁵ I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου 1865-1866 (στο εξής: Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου). I.M.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας 1865-1866 (στο εξής: Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας). I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων 1865-1866 (στο εξής: Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων). Για τους αναλυτικούς πίνακες όπου περιέχονται και άλλου είδους μοναστηριακά ακίνητα, εκτός των γαιών, όπως π.χ οι μύλοι, οι νεροτριβές, οι ελαιοκαλλιέργειες κ.τ.λ. βλ. Παράρτημα III, σ. 342-343: Πίνακες 1, 2, 3.

Ακίνητη ιδιοκτησία των Ιερών Μονών Τσαρκοβίστας κατά τα έτη
1865-1866

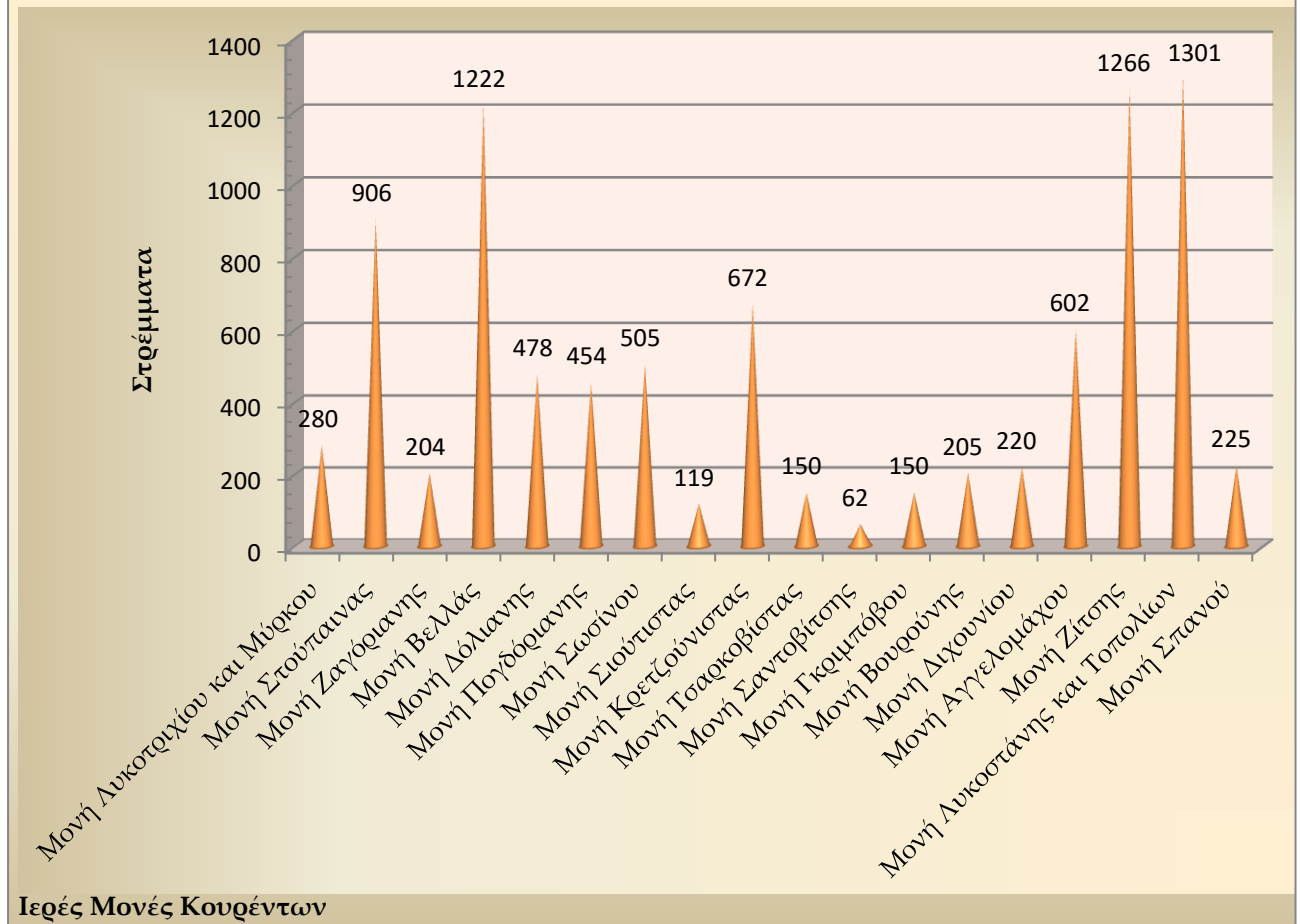
Ιερές Μονές Τσαρκοβίστας

Ακίνητη ιδιοκτησία των Ιερών Μονών Μαλακασίου κατά τα έτη
1865-1866

Ιερές Μονές Μαλακασίου

Ακίνητη ιδιοκτησία των Ιερών Μονών Κουρέντων κατά τα έτη 1865-1866

Μετά την επεξεργασία και την ομαδοποίηση των αριθμητικών δεδομένων καθίσταται εμφανές ότι η έγγεια ιδιοκτησία των Μονών των τριών εκ των τεσσάρων Ναχιγιέδων (εκτός του Ζαγορίου) δεν υπερβαίνει το όριο των 16.700 στρεμμάτων. Δεδομένου ότι πρόκειται συνολικά για σαράντα Μοναστήρια, το τελικό άθροισμα μοιάζει να είναι ιδιαίτερα χαμηλό, με έναν θεωρητικό μέσο όρο να αγγίζει τα 400 κατά προσέγγιση στρέμματα ανά Μονή.⁶⁶ Στα δύο άκρα βρίσκονται, αφενός η Μονή Καταμάχης του Ναχιγιέ Τσαρκοβίστας με μόλις τριάντα επτά στρέμματα και αφετέρου η Μονή Λυκοστάνης και Τοπολίων του Ναχιγιέ Κουρέντων με 1301 στρέμματα. Εμφανώς οι λιγότερες αριθμητικά Μονές, πέντε το σύνολο, εμπίπτουν στο Ναχιγιέ Τσαρκοβίστας, ενώ οι υποδιοικήσεις των

⁶⁶ Από τα ήδη δημοσιευμένα τεκμήρια για το Ζαγόρι, μολονότι αφορούν στο έτος 1893 και πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφύλαξη, δεν φαίνεται να υπήρχε ουσιώδης διαφορά ως προς το μέγεθος της περιουσίας σε σχέση με τις Μονές των υπολοίπων τριών ναχιγιέδων. Εξαιρέση συνιστά η Μονή Ρογκοβού Τσεπελόβου με σχεδόν 5.000 στρέμματα και η Μονή Βοτσάς με 1600 στρέμματα: Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί*, ό.π., σ. 36-41.

Κουρέντων και Μαλακασίου έχουν από δεκαοκτώ και δεκαεπτά μοναστικά καθιδρύματα αντίστοιχα. Από τη σύγκριση των τριών κτηματολογίων προκύπτει ότι οι Μονές του Ναχιγιέ Κουρέντων υπερτερούν με το τελικό άθροισμα των γαιών να ξεπερνά τα 9.000 στρέμματα σε σύγκριση με τα 6.780 στρέμματα των Μονών Μαλακασίου και τα 879 στρέμματα των Μονών Τσαρκοβίστας.

Η προσπάθεια καταγραφής του συνόλου της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας στον καζά των Ιωαννίνων διεξήχθη από τη Μητρόπολη και φαίνεται να είναι άρτια για τους τρεις Ναχιγιέδες. Οι ημερομηνίες διεξαγωγής των επιτόπιων ερευνών παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη διασαφήνιση της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, στο Ναχιγιέ Μαλακασίου οι καταγραφές της μοναστηριακής περιουσίας ξεκινούν τον Σεπτέμβριο του 1865 στη Μονή Όρους και ολοκληρώνονται τον Αύγουστο του 1866 με τη Μονή Θοδώριανης.⁶⁷ Σημειώνεται μια χειμερινή τρίμηνη παύση από τις αρχές Δεκεμβρίου έως τις αρχές Μαρτίου, η οποία κρινόταν αναγκαία λόγω των ακραίων καιρικών συνθηκών και της κακής κατάστασης του χερσαίου δικτύου επικοινωνίας, δύο παραγόντων που δυσχέραιναν τις μεταβάσεις στις περιοχές όπου δέσποζαν οι Μονές.⁶⁸

Στο Ναχιγιέ Κουρέντων η έναρξη τοποθετείται τον Οκτώβριο του 1865 με την καταγραφή της ακίνητης περιουσίας της Μονής Λυκοτριχίου και το έργο αποπερατώνεται τον Ιούλιο του 1866 με τη Μονή Φιλανθρωπινών στο νησί της λίμνης των Ιωαννίνων, μετά την προαναφερόμενη βέβαια χειμερινή παύση. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο Ναχιγιές Τσαρκοβίστας, όπου η καταγραφή για το σύνολο της μοναστηριακής περιουσίας λαμβάνει χώρα τον Αύγουστο του 1865, με μόνη εξαίρεση τη Μονή Βαλανιδιάς, η ιδιοκτησία της οποίας καταχωρείται το Σεπτέμβριο του 1866. Από τη σύγκριση των ημερομηνιών προκύπτει ότι η προσπάθεια της καταγραφής της μοναστηριακής και

⁶⁷ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 6.

⁶⁸ Οι σημαντικότερες οδικές αρτηρίες του 19^{ου} αιώνα ανέρχονται σε δέκα και είναι: 1. Ιωαννίνων - Άρτας - Σαλαώρας. 2. Ιωαννίνων - Συράκκου/ Καλαρρυτών. 3. Ιωαννίνων - Μετσόβου. 4. Ιωαννίνων - Κόνιτσας. 5. Ιωαννίνων - Πρεμετής. 6. Ιωαννίνων - Αγίων Σαράντα. 7. Ιωαννίνων - Σαγιάδας. 8. Ιωαννίνων - Ηγουμενίτσας. 9. Ιωαννίνων - Πάργας. 10. Ιωαννίνων - Πρέβεζας: Μακρής Γεώργιος - Παπαγεωργίου Στέφανος, *Το χερσαίο δίκτυο επικοινωνίας στο κράτος του Αλή Πασά Τεπελενλή: Ενίσχυση της κεντρικής εξουσίας και απόπειρα δημιουργίας ενιαίας αγοράς*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1990, σ. 131-132 και εξής.

εκκλησιαστικής περιουσίας ήταν εντατική, με καθημερινές επιτόπιες έρευνες και μεταβάσεις σε όμορες περιοχές. Επιπλέον διαπιστώνεται ότι καμία ημερομηνία δεν εμφανίζεται δύο φορές στα εν λόγω κτηματολόγια, γεγονός το οποίο αποδεικνύει την ύπαρξη μιας «ειδικής κτηματολογικής επιτροπής», η οποία μετέβαινε σταδιακά από τη μία περιοχή στην εγγύτερή της ερευνώντας παλαιούς και νέους τίτλους και καταγράφοντας τις μαρτυρίες των περιοίκων, ώστε να αποτυπώσει επιτυχώς στο χαρτί τη μοναστηριακή και εκκλησιαστική ιδιοκτησία.

Μολονότι είναι άγνωστο πόσοι και ποιοι εντεταλμένοι της Μητρόπολης ενεπλάκησαν στη διαδικασία, είναι σχεδόν βέβαιο ότι ο συντονισμός ανήκε στον επικεφαλής του Rum millet της περιοχής, τον τότε Μητροπολίτη Ιωαννίνων Παρθένιο. Πέραν όμως των υπαλλήλων της Μητροπόλεως, ενεργό ρόλο απολάμβαναν και οι μουχτάρηδες ως επικεφαλής των κοινοτήτων, οι οποίοι κατέθεταν ενσφράγιστη μαρτυρία, επικυρώνοντας τις αντίστοιχες μαρτυρίες των Ηγουμένων των Μονών και των υπολοίπων ιερέων και επιφανών κατοίκων των χωριών, οι υπογραφές των οποίων που προηγούνταν. Επομένως, ένα μικρό αλλά σημαντικό μέρος του ντόπιου χριστιανικού πληθυσμού επιφορτίστηκε με το ιερό καθήκον της καταγραφής των μοναστηριακών γαιών με σκοπό την προστασία και τη διατήρησή αυτών εις το διηνεκές.

Ο χρόνος διεξαγωγής της προαναφερόμενης καταγραφής συμπίπτει με την κατάρτιση των κτηματολογικών βιβλίων Γιοκλαμά από την οθωμανική πλευρά. Ήδη από το 1859 είχε δοθεί εντολή στους αρμοδίους υπαλλήλους του οθωμανικού Κτηματολογίου να μεταβούν στα διάφορα χωριά και, μέσω αυτοψίας και ελέγχου παλαιότερων τίτλων ή εφόσον εξακρίβωναν την ύπαρξη του δικαιώματος μόνιμου εγκαταστάσεως (χάκι καράο) για όσους στερούνταν τίτλων, να καταγράψουν με τη συνδρομή των κατά τόπους Δημογερόντων το σύνολο των γαιών του Δημοσίου.⁶⁹ Στη συνέχεια θα καταστεί εμφανές ότι τα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια δημιουργήθηκαν σε αυτή τη χρονική συγκυρία και κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτελέσουν τη βάση για τις μετέπειτα οθωμανικές καταγραφές της μοναστηριακής περιουσίας. Με την υπόθεση αυτή συνάδει και το γεγονός της αποπεράτωση ενός έργου τέτοιας κλίμακας σε έναν μόλις χρόνο.

⁶⁹ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β', ό.π., σ. 1.104-1.105. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο», ό.π., σ. 35-36.

Διευρύνοντας την ερευνητική ματιά στη γαιοκτησία στην περιοχή των Ιωαννίνων, στη Χρονογραφία του Αραβαντινού περιλαμβάνεται αναλυτικός πίνακας με το γαιοκτητικό καθεστώς του συνόλου των κοινοτήτων του Καζά Ιωαννίνων, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία κατατασσόταν η καθεμία από αυτές.⁷⁰ Σε αυτόν είναι πρόδηλο ότι το μεγαλύτερο μέρος των κοινοτήτων του Καζά εντασσόταν σε δύο κατηγορίες: πρώτον, στις λεγόμενες «γαίες του στέμματος» ή «εθνικά κτήματα» ή, συνηθέστερα, «μπλιάκια» (*emlak-i humayun*)⁷¹ και, δεύτερον, στα ιδιόκτητα «τσιφλίκια», με λογική απόρροια το καθεστώς δουλοπαροικίας για τους καλλιεργητές των γαιών αυτών. Η μικρότερη αριθμητικά κατηγορία ήταν αυτή των ελευθέρων κοινοτήτων.

Οι πίνακες του Αραβαντινού είναι μεν περιεκτικοί, αλλά υστερούν στο ότι στην κατηγορία των ιδιόκτητων γαιών δεν αναφέρεται το όνομα του ιδιώτη - τσιφλικά. Στον αντίποδα, το παρόν αρχειακό υλικό παρέχει τη δυνατότητα ακριβούς αποτύπωσης του γαιοκτητικού καθεστώτος για 131 κοινότητες των τριών Ναχιγιέδων Μαλακασίου, Κουρέντων και Τσαρκοβίστας.⁷² Το 1865-1866, λοιπόν, η γαιοκτησία στα $\frac{3}{4}$ του Καζά των Ιωαννίνων (με την εξαίρεση του Ναχιγιέ Ζαγορίου) διαμορφώνεται ως

⁷⁰ Παναγιώτης Αραβαντινός, *Χρονογραφία της Ηπείρου των τε ομόρων και Ιλλυρικών χωρών διατρέχουσα κατά σειράν τα εν αυταίς συμβάντα από του σωτηρίου έτους μέχρι του 1854*, τ. Β', Εκ του τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστού, Αθήνα 1856, σ. 328-338.

⁷¹ Τα μπλιάκια ως κατηγορία εδαφών ήταν ολόκληρα προϋφιστάμενα χωριά και σχηματίστηκαν μετά την πτώση του Αλή πασά των Ιωαννίνων, όταν ολόκληρη η περιουσία του κατασχέθηκε από το οθωμανικό Δημόσιο. Οι επιτακτικές ανάγκες του κρατικού υπολογισμού, όμως, σύντομα οδήγησαν το Δημόσιο στην παραχώρηση σε ιδιώτες του συνόλου των εισοδημάτων των μπλιακίων, συνήθως υπό το καθεστώς της διηνεκούς μίσθωσης. Έτσι, το οθωμανικό Δημόσιο ήταν ο πραγματικός ιδιοκτήτης των γαιών αυτών, αλλά οι ιδιώτες είχαν τη δυνατότητα να τις νέμονται, εφόσον κατέβαλαν το προκαταβολικό ή επικαταβολικό τέλεσμα. Για το ζήτημα των μπλιακίων στην Ήπειρο μετά την απελευθέρωση βλ. Γ. Ν Φιλάρετος, *Η μπλιακοποίηση των 79 κεφαλαιοχωρίων της Ηπείρου και αγώνες των κατοίκων των προς ανάκτησιν αυτών επί τε τουρκοκρατίας και ελληνοκρατίας*, Τυπογραφείον Π. Α Πετράκου, Εν Αθήναις 1915. Νικόλαος Ελευθεριάδης, «Τα μπλιάκια ή σουλτανικά κτήματα εν Ηπείρω», *Δικαστική* 11 (1939), σ. 481-482, 516-517, 550-551, 578-579.

⁷² Βλ. Παράρτημα III. σ. 343-348, τον αναλυτικό πίνακα των κοινοτήτων, όπως αυτές αποτυπώνονται στα τρία σωζόμενα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια. Εξαιρούνται 15 κοινότητες, εκ των οποίων οι πέντε ανήκαν στον Καζά Άρτης και οι δέκα στον Καζά Παραμυθίας. Αυτό συμβαίνει διότι η διοικητική διαίρεση δεν ταυτιζόταν με την εκκλησιαστική, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται το φαινόμενο της εισπήδησης.

εξής: 65 κοινότητες χαρακτηρίζονται ως ιμπλιάκια, 51 ως τσιφλίκια, 11 ως συνιδιοκτησίες του Δημοσίου και ιδιωτών και μόλις 6 ως τσιφλίκια Μονών.

Τα τσιφλίκια των Μονών βρίσκονταν αποκλειστικά στο Ναχιγιέ Κουρέντων και είναι τα εξής: Χωρίον Καλοχώρι, τσιφλίκι της Μονής Παλιουρής, χωρίον Λίθινο, τσιφλίκι της Μονής Πατέρων, χωρίον Ιερομνήμη, τσιφλίκι της ίδιας Μονής, χωρίον Πογδορά, τσιφλίκι της Μονής Λυκοστάνης, χωρίον Ριάχοβο, τσιφλίκι της Μονής Πατέρων και χωρίον Ψήνα, τσιφλίκι της Μονής Ελεούσης της Νήσου των Ιωαννίνων. Κάποια από αυτά αποτελούν συνιδιοκτησίες και δεν ανήκουν αποκλειστικά στις Μονές.

Η Μητρόπολη των Ιωαννίνων είχε άριστη γνώση της νέας νομοθεσίας και του καιρίου για τη μελλοντική διατήρηση της έγχειας μοναστηριακής ιδιοκτησίας άρθρου 122 του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τις εγγραφές των κτηματολογίων συνοδεύει πάντα ένα ακροτελεύτιο άρθρο ιδιαίτερα χρήσιμο για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Κρίνεται αναγκαίο να παρατεθεί εδώ αυτούσιο ένα τέτοιο χαρακτηριστικό ακροτελεύτιο άρθρο, από την πληθώρα που είναι καταχωρημένη στα τρία εκκλησιαστικά κτηματολόγια, για να γίνει κατανοητή η δομή και κυρίως ο σκοπός του.

«14. Τὸ Μοναστήριον τῶν Γενεθλίων τῆς Παναγίας ὀνομαζόμενον τζιοῦκα λοζετζιοῦ...

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν ἐξήντα τρία κομάτια χωράφια ξερικὰ ὁμοῦ μὲ δύο κομάτια ἀμπέλια εἰς στρέματα διακόσια ἐνεήντα ὀκτώ ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των καθὼς καὶ οἱ ἀλευρόμυλοι, νεροτροβιές καὶ ὀρμάνια καὶ στάνες εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τῆς Παναγίας τῶν γενεθλίων ἐπονομαζόμενον τζιοῦκα ἐξαμνιμονεῦτων χρόνων ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅσα χωράφια, μῦλοι καὶ λοιπὰ ὑπάρχουν εἰς τὸ χῶμα λοζετζιοῦ εἶναι ταπή ἀπὸ τοὺς τότε σπαχίδες, τῆς χώρας μας ἐπ' ὀνόματι τοῦ χωριανοῦ μας Χρήστου Γιάννη Μίχου, ὅστις ἦτον μουτεβελῆς εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ ἔδιδεν μόνον κεσῆμι εἰς τοὺς σπαχίδες, ὅσα δὲ χωράφια εὑρήσκονται εἰς τὰ ἔξω χῶματα καὶ εἶναι φανερωμένα μὲ τὰ συνόρατά των ἔχουν ξεχωριστὰ παλαιᾶ ταπιά τῶν σπαχίδων καὶ ἐδίδετο τὸ δέκατον, ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιληκὸν τανζιμάτι δίδεται τὸ δέκατον ἀπ' ὄλλα εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν. τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ προκατόχους μας, παπούδες μας, Πατεράδες μας καὶ ἕως τὴν σήμερον, καὶ ὀμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865 8βρίου: 10 χωρίον λοζέτζι.»⁷³

Το ανωτέρω κείμενο (καθώς και τα πολυάριθμα όμοιά του) επιβεβαιώνει πλήρως τη συνειδητή προσπάθεια της Μητρόπολης των Ιωαννίνων να επιτύχει την ένταξη ολόκληρης της μοναστηριακής έγχειας ιδιοκτησίας στο α' εδάφιο του άρθρου 122 του Νόμου περί Γαιών, ώστε να θεωρηθεί ως προσαρτημένη εις το διηνεκές στην κάθε Μονή, μη εξουσιαζόμενη με ταπί και αναπαλλοτρίωτη. Την προσπάθεια αυτή απηχεί η φράση «έξαμνιμονεύτων χρόνων», η οποία ταυτίζεται πλήρως με την έκφραση «έκπαλαι» ή «ανέκαθεν» του Νόμου. Με τα τελευταία συνάδει και η σαφής αναφορά σε προηγούμενες γενεές («τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζωμεν ἀπό προκατόχους μας, παπούδες μας, Πατεράδες μας...»). Είναι εμφανές ότι επιχειρείται επίκληση της αρχαιότητας της κτήσεως και της συλλογικής μνήμης, για την επίτευξη του στόχου της διατήρησης της ακίνητης ιδιοκτησίας. Η επίκληση αυτή είναι σταθερή και επαναλαμβανόμενη και αποτελεί το ουσιωδέστερο επιχείρημα εκ μέρους των χριστιανικών καθιδρυμάτων, καθώς εμφανίζεται ως «εφύμνιο» στο τέλος όλων των καταγραφών είτε της μοναστηριακής είτε εν γένει της εκκλησιαστικής περιουσίας.

Ενώ όμως το επιχείρημα της αρχαιότητας της κτήσης είναι παγιωμένο σε όλες τις μαρτυρίες, στις τελευταίες παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις σε σχέση με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Μονών, όπως αυτό είχε διαμορφωθεί έως τη σύνταξη των τριών κτηματολογίων στα 1865-1866. Στο σημείο αυτό ας τονιστεί ότι, εφόσον οι μαρτυρίες για το παλαιότερο καθεστώς των μοναστηριακών κτημάτων προέρχονται από μεταγενέστερες πηγές και μάλιστα από τα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια, τα οποία συντάχθηκαν με σκοπό την επιβίωση των μοναστικών καθιδρυμάτων και την αποτροπή της απογύμνωσής τους από την ακίνητη περιουσία τους, διατηρούνται αρκετές επιφυλάξεις ειδικά ως προς τη χρήση όρων του παρελθόντος μέσα στο νεοδιαμορφωθέν νομικό πλαίσιο. Παρόλα αυτά, παρατηρείται μια περιοδικότητα σε συγκεκριμένου τύπου αναφορές, η οποία με τη σειρά της επιτρέπει την ομαδοποίηση των δεδομένων για την πληρέστερη κατανόησή τους. Για τους παραπάνω λόγους επιχειρείται μια τόσο θεωρητική όσο και σχηματική

⁷³ Ακολουθούν υπογραφές και σφραγίδες. Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 30, 32. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 315-316, αρ. 49.1. Στο ίδιο παρατίθενται τα ακροτελεύτια άρθρα σχεδόν για όλες τις υπό εξέταση Μονές, με εξαίρεση τις Μονές του Ζαγορίου.

κατηγοριοποίηση των πληροφοριών των ακροτελεύτιων άρθρων, η οποία έχει ως εξής:

α) Στην πρώτη και πολυπληθέστερη κατηγορία εμπίπτουν όσες μαρτυρίες περιέχουν σαφή αναφορά στην ύπαρξη τιμαριούχων, και συγκεκριμένα σπαχήδων, των οποίων όμως οι παλαιοί τίτλοι είχαν χαθεί προ καιρού για συγκεκριμένους λόγους. Οι λόγοι αυτοί είναι: η εκστρατεία του Αλή πασά εναντίον των Σουλιωτών στα τέλη του 18^{ου} – αρχές του 19^{ου} αιώνα, η πολιορκία του ίδιου από τα σουλτανικά στρατεύματα τον Αύγουστο του 1821 και, λίγες δεκαετίες αργότερα, το αποτυχημένο επαναστατικό κίνημα στην Ήπειρο στα 1854. Οι τίτλοι, που σύμφωνα με τις μαρτυρίες έχουν απολεσθεί, κατονομάζονται ως επί το πλείστον «παλαιά ταπιά», «σενέτια»⁷⁴ και «χοτζέτια», δηλαδή ιεροδικαστικές αποφάσεις. Οι φράσεις που απαντώνται είναι οι εξής:

1. «... διὰ τὰ ὁποῖα ἦτον καὶ μερικὰ ταπιά ἀπὸ τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες, ἀλλὰ ἐχάθησαν εἰς τὸν καιρὸν ὅταν ὁ ἀλῦ πασᾶς πολεμοῦσε τὸ Σούλη»
2. «... διὰ τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον Χοτζέτια καὶ ταπιᾶ παλαιὰ ἄτινα διερπάγησαν ὁμοῦ μὲ ὄλων τῶν Ἱερῶν σκευῶν τοῦ Μοναστηρίου ἐν καιρῷ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀλῦ πασᾶ, καὶ οὕτω δὲν σώζεται κανένα ἔγγραφον.»
3. «κανένα σενέτι δὲν ὑπάρχει καθὼς διερπάγησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ ἀλῦ πασᾶ ὁμοῦ μὲ ὄλλα τὰ Ἱερά σκεύη καὶ λοιπὰ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου.»
4. «ὑπῆρχον καὶ ταπιά ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς σπαχίδες τοῦ τόπου μας, ἀλλὰ ἐχάθησαν μὲ ὄλλα τὰ Ἱερά σκεύη ἐν καιρῷ ἀνταρσίας ἣτις ἀκολούθησεν κατὰ τὸ ἔτος 1854 καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχει κανένα σενέτι.»⁷⁵

Στην παραπάνω κατηγορία εμπίπτουν Μονές όπως η Δερβεντίστα, η Καστρίτσα, η Σκορέτζανη, η Διχουνίου, η Φιλανθρωπινών, καθώς και οι τέσσερεις από τις πέντε συνολικά Μονές του Ναχιγιέ Τσαρκοβίστας, εξαιτίας ίσως της εγγύτητάς τους με την περιοχή του Σουλίου. Επιπλέον, από τους κώδικες δε λείπουν γενικόλογες αναφορές περί της απώλειας

⁷⁴ Τίτλος ή απόδειξη.

⁷⁵ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 18, 60, 102· Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας, σ 11, 13, 15, 47· Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 81, 123.

των παλαιών τίτλων ιδιοκτησίας. Η φράση: «διὰ τὰ ὁποῖα κανένα σενέτι δὲν ὑπάρχει ἔνεκα τῶν περιστάσεων» απαντάται στις εγγραφές των Μονών Θεοδωριάνων, Γκριμπόβου, Βουρούνης, Αγγελομάχου Ζίτσης και Λυκοστάνης.⁷⁶

Από όσα παρουσιάστηκαν έως εδώ δύο είναι τα καίρια σημεία. Πρώτον, η αδιαμφισβήτητη και διαχρονική παρουσία των σπαχήδων και δεύτερον, η αδυναμία των ανωτέρω Μονών να προσκομίσουν οποιοδήποτε έγγραφο που να αποδεικνύει την ύπαρξη δικαιώματος πλήρους κυριότητας ή νομής επί των καταγεγραμμένων γαιών. Το μεν πρώτο, εάν συνδυαστεί με την υπαγωγή σχεδόν του συνόλου των γαιών της Ηπείρου στο οθωμανικό Δημόσιο, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι εν λόγω μοναστηριακές γαίες προήλθαν κατά βάση από δημόσια εδάφη, ενώ παραμένει άγνωστος ο αρχικός τρόπος «κτήσης» και η κατοπινή διαχείρισή τους από τα καθιδρύματα. Για τη δε παντελή έλλειψη τίτλων, η οποιαδήποτε ερμηνεία θα ήταν μετέωρη, καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος της λανθασμένης απόδοσης των συγκεκριμένων διατυπώσεων. Έτσι, είναι πιθανό η αιτιολόγηση να είναι αληθής και τα έγγραφα να καταστράφηκαν πραγματικά σε μια από τις προαναφερόμενες περιστάσεις ή γενικότερα σε συμβάντα και αναταραχές του πρώτου μισού του 19^{ου} αιώνα, αλλά φαίνεται εξίσου πιθανό οι Ηγούμενοι, οι προεστοί και οι λοιποί μάρτυρες να απέκρυψαν παλαιούς τίτλους, είτε επειδή δε γνώριζαν το περιεχόμενό τους, λόγω άγνοιας της οθωμανικής γλώσσας, είτε επειδή δεν επιθυμούσαν να έρθουν στην επιφάνεια έγγραφα που ίσως ζημίωναν τις Μονές στο προσεχές μέλλον.

Από τα δύο αυτά ενδεχόμενα το δεύτερο είναι πιο ασθενές, δεδομένου του μεγέθους των αναταραχών κατά τη διάρκεια των σχετιζόμενων με τον Αλή πασά και το κίνημα του 1854 ιστορικών γεγονότων. Από τούτα τα τελευταία περιστατικά είναι εύλογο να υποθέσει κανείς ότι οι Μονές που βρίσκονταν εντός του θεάτρου του πολέμου υπέφεραν τα μέγιστα από τα τεκταινόμενα. Επιπροσθέτως, πρέπει να ληφθεί υπόψη και η κατάσταση των Μονών την ίδια εποχή, ιδιαίτερα ως προς το ανθρώπινο δυναμικό που τις επάνδρωνε και είχε τη δυνατότητα να προφυλάξει τους νομιμοποιητικούς τίτλους και κατ'

⁷⁶ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 110. Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 77, 79, 88, 101, 109.

επέκταση τα ίδια τα Μοναστήρια.⁷⁷ Άλλωστε, πρέπει να συμβιβαστεί κανείς με το προφανές (και τούτο θα χρησιμεύσει παρακάτω): οι Μονές που δεν προσκόμιζαν τίτλους κατά την εξέλεξη των Οθωμανών για την κατάρτιση των βιβλίων Γιοκλαμά είναι λογικό να ήταν σε δυσμενέστερη θέση και πιο επιρρεπείς σε ατασθαλίες εκ μέρους των Οθωμανών καταγραφών από όσες μπορούσαν να αποδείξουν έμπρακτα τα δικαιώματά τους επί των διαφόρων κτημάτων.

Πράγματι, μια μεταγενέστερη μαρτυρία έρχεται να ενισχύσει τα μόλις τώρα εκτεθέντα. Το 1888 εκδίδεται από το Μητροπολίτη Ιωαννίνων Γρηγόριο εκκλησιαστικό επιτίμιο για υπόθεση απώλειας Υψηλού Φιρμανιού της Μονής Λυκοστώνης. Το επιτίμιο δεν αποκαλύπτει το περιεχόμενο του εν λόγω φιρμανιού, αλλά το ίδιο το γεγονός της έκδοσής του οδηγεί στην εύλογη υπόθεση ότι προφανώς επρόκειτο για έγγραφο ιδιαίζουσας σημασίας για το καθίδρυμα. Αναλυτικότερα, κατά τη διενέργεια των απαραίτητων ανακρίσεων, η υπηρετρία της Μονής υποδεικνύει ως ενόχους δύο ιερείς παρακειμένων κοινοτήτων. Οι τελευταίοι, αρνούμενοι ότι υπεξαίρεσαν το φιρμάνι, δηλώνουν παντελώς ανίδεοι περί του ζητήματος και άρα αθώοι. Κατά συνέπεια, προκειμένου να ομολογήσουν την αλήθεια, απειλούνται με αφορισμό. Οι εκφράσεις που επιτάσσουν να επιστραφεί το φιρμάνι στη δικαιούχο Μονή είναι χαρακτηριστικές όσο και ενδεικτικές του συγκεκριμένου μηχανισμού υπεράσπισης της εκκλησιαστικής ιδιοκτησίας: «*ἐὰν μὴ ἐπιστρέψωσι τοῦτο, εἴπερ τὸ κατέχουσι, ἢ ἔὰν μὴ εἰλικρινῶς ὁμολογήσωσιν ὅτι σχετικὸν γνωρίζουσι, οὗτοι ὡς Ἱερόσυλοι καὶ σφετερισταὶ τοῦ φιρμανίου πρὸς τὸ καταστρέψαι τὰ συμφέροντα καὶ δικαιώματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, εἶψαν καὶ ἀφωρισμένοι παρὰ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος ὡς κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι. Ἔχοιεν δὲ καὶ τὰς ἀρὰς τῶν ὁσίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ θεοφόρων πατέρων τῆς ἐκκλησίας τῶν ἐν Νικαίᾳ ἄν μὴ συμμορφωθῶσιν ὡς Γράφομεν.*»⁷⁸.

⁷⁷ Για τους πολέμους μεταξύ του Αλή πασά και των Σουλιωτών βλ. Βάσω Ψιμούλη, Σούλι και Σουλιώτες, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1998, σ. 349-372, 391-447. Για το επαναστατικό κίνημα του 1854 βλ. Κώστας Παπαγεωργίου, «Η Ηπειρωτική Επανάσταση του 1854», *Ηπειρωτική Εστία* 8 (1959), σ. 640-646, 775-782, 861-866, 955-961.

⁷⁸ I.M.28.2. Μονή Λυκοστώνης: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 1, ημερ. εγγράφου: 04/02/1888. Βλ. Παράρτημα I. σ. 292-293, αρ. 27.9. Για μια πληρέστερη και εμπειριστατωμένη μελέτη των επιτιμίων και του φαινομένου του αφορισμού κατά την οθωμανική περίοδο βλ. Μιχαηλάρης Παναγιώτης, *Αφορισμός: Η προσαρμογή μιας ποινής στις αναγκαιότητες της Τουρκοκρατίας*, Αθήνα 2004.

Πέρα από το σύνθημα της δομής των επιτιμιών, όμως, είναι ευκρινές όσο και γνωστή πρακτική ότι η εκκλησία περιφρουρούσε τα δικαιώματα των Μονών μέσω της έκδοσης, της ανανέωσης και της διατήρησης οθωμανικών χειρόγραφων τίτλων. Συνεπώς, είναι λογικό, στην περίπτωση που υπήρχαν παλαιότεροι οθωμανικοί τίτλοι το 1865-1866, αυτοί να ελέγχονταν από τους χριστιανούς καταγραφείς και στη συνέχεια να προσκομίζονταν ενώπιον του Μητροπολίτη, ειδάλλως παρέμενε ανοιχτός ο δρόμος των διεκδικήσεων μοναστηριακών κτημάτων εκ μέρους του Οθωμανικού Δημοσίου αλλά και των πέριξ των Μονών κοινοτήτων και ιδιωτών.

Στην πρώτη κατηγορία έρχονται να προστεθούν Μονές για τις οποίες δεν υπάρχει μεν καμία νύξη για την ύπαρξη τίτλων, αλλά γίνεται σαφής μνεία σε σπαχήδες σε συνδυασμό με δύο εναλλασσόμενους φόρους: του φόρου της δεκάτης, από τη μία, και ενός «φόρου» που καταγράφεται ως «κεσήμι», από την άλλη. Η απόδοση δεκάτης στους κατά καιρούς σπαχήδες αφορά στη Μονή Όρους, τη Λυκοτριχίου, τη Ζαγόριανης, τη Βελλά, τη Σιούτηστας και την Κρετζούνιστας. Από την άλλη, κεσήμι κατέβαλαν η Μονή Πλέσιας, η Στούπαινας και η Δολιανών. Η Μονή Σαντοβίτσας είναι η μοναδική η οποία κατέβαλλε τη δεκάτη για όσα κτήματα βρίσκονταν εντός των ορίων του ομώνυμου χωριού, ενώ πλήρωνε κεσήμι για όσα στρέμματα βρίσκονταν στο γειτονικό Σταυράκι.⁷⁹

Με μια πρώτη ανάγνωση, η διττή αναφορά σε τιμαριούχους και σε απόδοση της δεκάτης επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό ότι οι μοναστηριακές γαίες προέρχονταν αποκλειστικά από την κατηγορία των δημοσίων και οι Μονές ή οι Μοναχοί κατείχαν το δικαίωμα τεσσαρούφ επί αυτών. Υπό το φως των όσων εκτέθηκαν σε προηγούμενα κεφάλαια όμως έχει καταστεί εμφανές ότι η ιστορική πραγματικότητα είναι ιδιαίτερος περίπλοκη σε σύγκριση με την αντίστοιχη νομική. Στην πράξη, ούτε η καταβολή δεκάτης αποτελεί αδιαμφισβήτητη ένδειξη ότι οι γαίες ανήκαν κατά «ψιλή κυριότητα» στο οθωμανικό Δημόσιο ούτε η εμπλοκή των σπαχήδων οδηγεί κατ' ανάγκη στην ίδια διαπίστωση.⁸⁰ Εφόσον παραμένει άγνωστος

⁷⁹ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 6, 39· Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 4, 7, 11, 15, 18, 34, 38, 50.

⁸⁰ Πριν από τις μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ η δεκάτη αποδιδόταν και για τις γαίες τελείας κυριότητας, αλλά και για όσες γαίες επαναγοράστηκαν από τους Μοναχούς μετά τη δήμευση του Σελίμ του Β', για τις οποίες είχε καθιερωθεί μέσω ιερονομικής γνωμοδότησης η κληρονομική διαδοχή των Μοναχών.

ο αρχικός τρόπος κτήσης και, κυρίως, η μετέπειτα «αντιμετώπιση» των υπό εξέταση γαιών, οποιαδήποτε προσπάθεια νομικού χαρακτηρισμού αυτών ως βακουφικών ή δημοσίων παραμένει έωλη. Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στην περίπτωση όπου εξισώνεται η δεκάτη της περιόδου που προηγείται του Τανζιμάτ με τη δεκάτη που εισήχθη κατά τη διάρκεια των μεταρρυθμίσεων, καθώς η πρώτη πιθανόν να ήταν μόνον κατ' όνομα «δέκατο» των προϊόντων της γης και στην πραγματικότητα να παρέκλινε πολύ της μετά του Τανζιμάτ κανονικότητας.

Στην περίπτωση του φόρου που αποκαλείται «κεσήμι», η ερμηνεία της ιστορικής πραγματικότητας γίνεται ακόμα πιο επισφαλής. Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, το κεσήμι ήταν κατ' ουσίαν μία αμοιβή «προστασίας» παρεχομένης εκ μέρους των ισχυρών Οθωμανών, την οποία οι ιδιώτες καλλιεργητές-χωρικοί ήταν αναγκασμένοι να καταβάλλουν περιοδικά σε χρήμα αλλά και σε είδος.⁸¹ Όπως αποδεικνύεται λοιπόν από τα προαναφερόμενα, κεσήμι ήταν υποχρεωμένες να καταβάλουν και οι Μονές στους τιμαριούχους, μολονότι δεν αποσαφηνίζεται εάν επρόκειτο αποκλειστικά για χρηματική καταβολή. Αναπάντητο παραμένει επίσης το ερώτημα γιατί κάποιες Μονές κατέβαλαν τη δεκάτη στους τιμαριούχους σπαχήδες και κάποιες άλλες πλήρωναν κεσήμι, και αν αυτή η διαφοροποίηση υποδήλωνε κάποια ουσιώδη διαφορά στο νομικό χαρακτηρισμό και το βαθμό προσκόλλησης των γαιών στις Μονές.

Παρά ταύτα, είναι δυνατόν να οριοθετηθεί με ασφάλεια ο χρόνος κατάργησης του κεσημιού, ο οποίος συμπίπτει με την οριστική κατάργηση του σώματος των σπαχήδων, που στην Ήπειρο συντελέστηκε μόλις το 1846 και επ' ουδενί λόγο δε συμπίπτει με την τυπική κατάργηση του 1839.⁸² Συνεπώς, το 1846 καθιερώθηκε στα Ιωάννινα νέο φορολογικό

⁸¹ Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί*, ό.π., σ. 69-70 και σημ. 3, όπου και βιβλιογραφία επί του θέματος. Η διατήρηση των τεσκερέδων (αποδείξεων) ήταν κρίσιμη για τη μελλοντική ασφάλεια των γεωργών, καθώς υπήρχε πιθανότητα κατά τη μετάβαση του τιμαρίου σε έτερο τιμαριούχο να επιβαρύνονταν οι καλλιεργητές με την καταβολή του κεσημιού για το διάστημα που το συγκεκριμένο τιμάριο είχε καταστεί σχολάζον. Για ένα τέτοιο παράδειγμα καθώς και για πολυάριθμες εξοφλητικές αποδείξεις των σπαχήδων του 19^{ου} αιώνα: Κώστας Λαζαρίδης, «Οι Τούρκοι Σπαήδες», *Ηπειρωτική Εστία* τ. 1 (1952), σ. 137-142.

⁸² Για την οριστική κατάργηση των τιμαριωτικών σχέσεων στην Ήπειρο: Παναγιώτης Αραβαντινός, *Χρονογραφία της Ηπείρου*, ό.π., τ. Α', σ. 405-406. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι ακόμα και μετά την κατάργηση του θεσμού, οι σπαχήδες εξακολουθούσαν να

σύστημα βασισμένο στη δεκάτη, το οποίο γρήγορα επεκτάθηκε και στις Μονές και ίσχυε έως το τέλος της οθωμανικής περιόδου. Έτσι, σε όλα ανεξαιρέτως τα ακροτελεύτια άρθρα των καταγραφών απαντάται η φράση: «*αφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιλικὸν τανζιματί δίδεται τὸ δέκατον ἀπ' ὄλλα εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν.*», η οποία αντικατοπτρίζει πλήρως την πραγματικότητα από το 1846 και εντεύθεν.

Τη σαφή εικόνα της απουσίας αποδεικτικών της ιδιοκτησίας στοιχείων, δίχως καμία αιτιολόγηση για την πλειοψηφία των Μονών αλλά και «*ἐνεκα τῶν περιστάσεων*» για κάποιες από αυτές, έρχονται να μεταβάλλουν οι Μονές που κατέχουν οθωμανικούς τίτλους ή άλλου είδους οθωμανικά έγγραφα, τους οποίους και δύνανται προφανώς να προσκομίσουν και κατά την εξέλεξη των Οθωμανών. Στις περιπτώσεις αυτές οι σωζόμενοι παλαιοί τίτλοι είναι: ταπιά σπαχήδων, χοτζέτια οθωμανικών ιεροδικαστηρίων, και, τέλος, άγνωστης φύσεως σενέτια.

Κατ' αρχήν, τέσσερεις Μονές της κατηγορίας αυτής κατείχαν ταπιά σπαχήδων: η Μονή Τσούκας, η Μονή Ηλιόκαλης και η Μονή Δουραχάνης.⁸³ Χοτζέτια ή ιεροδικαστικές αποφάσεις υπάρχουν μόνο σε δύο περιπτώσεις: για ένα λιοστάσι της Μονής Θεοδωριάνων και για τη Μονή Βουργαρελίου, η οποία, ωστόσο, ξεχωρίζει, καθώς οι οθωμανικοί τίτλοι κατοχύρωσης των γαιών είναι ποικίλοι, γεγονός που δημιουργεί υποψίες περί απόπειρας αμφισβητήσεώς τους στο παρελθόν.⁸⁴ Από την

λαμβάνουν από το βασιλικό ταμείο το ποσό που απέφερε η ετήσια μίσθωση των παλιών τιμαριών τους. Η πληροφορία αυτή επιβεβαιώνεται και από προξενικές εκθέσεις. Βλ. Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί*, ό.π., σ. 75 και σημ. 2.

⁸³ Σημειώνεται ότι και για τις ως άνω Μονές οι τίτλοι δεν αφορούσαν σε ολόκληρη την ακίνητη ιδιοκτησία τους. Επιπλέον, για τη Μονή Δουραχάνης αναφέρονται και σενέτια του πολιορκητή του Αλή πασά Ισμαήλ Πασιόμπεη. Βλ. Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 71· Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 81, 87-88.

⁸⁴ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 105: «54. Τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς χωρίον Βουργαρέλι. Τ' ἄνωθεν τριακόσια τριάντα ὀκτῶ στρέματα ὡς ἄνωθεν φαίνονται μὲ τὰ σύνορά των καθὼς καὶ ὁ ἀλευρόμυλος μὲ τὸ μεντάνι καὶ νεροτροβιά ὑπάρχουν κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου Βουργαρέλι ἐξαμμυμονεῦτων χρόνων, διὰ τὰ ὁποῖα Σῶζεται μπουγιουρδῆ του Μερχούμ ἀλύ πασᾶ ἀπὸ τὸ ἔτος 1805: καθὼς καὶ ἕτερον τοῦ Μουχτάρ πασᾶ υἱοῦ τοῦ ἀπὸ τὸ ἔτος 1807 πρὸς τούτοις ὑπάρχουν καὶ ἕτερα Μπουγιουρδιά ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν Βασιλικούς πασάδες καθὼς καὶ Ἰλιάμι τοῦ Μεχκεμέ ἄρτης καὶ Μαζμπατάς τοῦ Μηντζελησιῦ ἄρτης τοῦ ἔτους 1259 τουρκηστί (1852): ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅσα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν, τὸ δὲ ἡμороν ὁποῦ συνάζεται οἰκονομούνται τὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου, εἰς ζωοτροφίαν ἀνθρώπων, εἰς ἐπισκευὰς καὶ λοιπὰ, τοιαῦτα τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους

άλλη πλευρά, η Μονή Πάτερου, η Μονή Βήληζας, η Μονή Ζαγόριανης και η Μονή Μεσιανών είχαν στα 1865-66 μπουγιουρντί κατά κύριο λόγο του Αλή πασά και δευτερευόντως του πρωτότοκου γιου του Μουχτάρ και άλλων μεταγενέστερων πασάδων.⁸⁵

Είναι αλήθεια ότι από τα προαναφερόμενα οθωμανικά έγγραφα τα ταπιά και ιδιαίτερα τα χοτζέτια ήταν τα συνηθέστερα και απεικονίζουν την πάγια πρακτική των Μονών να προσαρτούν εδάφη, τα οποία υπήρχε η δυνατότητα να μετατραπούν κατόπιν σε βακούφικα μέσω της πεπατημένης οδού της αφιερώσεως ενώπιον του καδή. Αντιθέτως, για τα μπουγιουρντί των διαφόρων πασάδων και κυρίως του Αλή πασά δεν μπορεί να λεχθεί τίποτα το αδιαμφισβήτητο περί της νομιμότητας της επίκλησης τέτοιου είδους εγγράφων, καθώς θίγεται ένα τεράστιο και στο σύνολο του αδιερεύνητο ζήτημα, που δεν εντάσσεται στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης. Ασφαλώς τα μπουγιουρντί κατατάσσονται στα επιβεβαιωτικά της κυριότητας έγγραφα και όχι στους τίτλους κτήσεως ακινήτων. Φαίνεται όμως ότι χρησιμοποιήθηκαν ως τέτοιοι από τις Μονές ακόμα και πριν το 1865. Αρκεί εδώ να επισημανθεί ότι οι αναφορές σε μπουγιουρντί υπερτερούν αριθμητικά από τις αντίστοιχες των χοτζετίων, εξαιτίας της βαρύτητας που τα τελευταία αποκτούσαν μέσα στην

μου και τοιουτοτρόπως τὰ κατέχω εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μοναστηρίου μου μέχρι τὴν σήμερον, διὸ καὶ ὑποφαίνομαι. 1866: Αὐγούστου: 5: Μοναστήριον Βουργαρέλι». Ας σημειωθεί ότι η φράση «*Υλιάμι τοῦ Μεχκεμέ (mehkeme)*» αποδίδεται ως δικαστική απόφαση ιεροδικείου, ενώ «*Μαζμπατάς τοῦ Μηντζελησίου (meclis)*» είναι πρακτικό υπογεγραμμένο και επικυρωμένο από τοπικό πολιτικό συμβούλιο. Συνεπώς, προκειμένου να επιτευχθεί η κατοχύρωση της μοναστηριακής περιουσίας, οι Μοναχοί συχνά κατέφευγαν στο θρησκευτικό δικαστήριο αλλά και σε αρμόδια οθωμανικά πολιτικά όργανα. Για τη απόδοση των όρων στην ελληνική γλώσσα βλ. *Αρχείο Αλή Πασά Γενναδείου Βιβλιοθήκης*, Έκδοση- Σχολιασμός- Ευρετήριο Βασίλης Παναγόπουλος με τη συνεργασία των Δημήτρη Δημητρόπουλου - Παναγιώτη Μιχαλάρη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, τ. Δ, σ. 212, 229, 234, 235. Για τα ειδικά δικαστικά συμβούλια (μεδζλίσι δααβί, μεδζλίσι τεμγίζ), αποτελούμενα από τρία μουσουλμανικά και τρία μη μουσουλμανικά μέλη, μετά το διαχωρισμό εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας το 1864 και το νόμο περί οργανισμού των τακτικών δικαστηρίων βλ. Δημήτριος, Νικολαΐδης *Οθωμανικοί κώδικες*, 1869, ό.π., σ. 104-125· Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β, ό.π., σ. 1077 κε· Λεπτομερειακά για τα τέσσερα είδη των δικαστηρίων (ιεροδικείο, επαρχιακό, ποινικό και εμποροδικείο) στο Βιλαέτι των Ιωαννίνων μετά το 1865: Κωνσταντίνος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του βορείου ελληνισμού*, ό.π., σ. 491-497.

⁸⁵ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 44, 88· Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας, σ. 23· Ι.Μ.0.3.2.3. Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 12.

ιστορική συγκυρία.⁸⁶ Επιπλέον, κρίνεται σημαντικό ότι δε σώζεται απολύτως καμία αναφορά σε ύπαρξη των γνωστών βακουφναμέδων, όπου καταγράφονταν όλα τα κτηθέντα ακίνητα μιας Μονής με τα σύνορά τους.⁸⁷

Στην τέταρτη κατηγορία εντάσσονται Μονές για την ιδιοκτησία των οποίων δε γίνεται καμία απολύτως αναφορά στο παλαιότερο καθεστώς, παρά μόνον στην καθιερωθείσα μετά το Τανζιμάτ απόδοση της δεκάτης. Τέτοιες είναι οι περιπτώσεις των Μονών Δουρούτης,

⁸⁶ Για τις μεθόδους σφετερισμού των κτημάτων του Δημοσίου και των μικροκαλλιεργητών στην Ήπειρο και ειδικότερα στα Ιωάννινα και τη μετατροπή των τελευταίων σε κολλήγους γαιών στις οποίες έως πρότινος υπήρξαν ιδιοκτήτες-εξουσιαστές βλ. Παναγιώτης Αραβαντινός, *Χρονογραφία της Ηπείρου*, ό.π., τ. Α', σ. 239 σημ. 1. Η επίκληση σε κατά κύριο λόγο μπουγιουρντί και φορολογικά έγγραφα των περιφερειακών πασάδων, και ιδιαίτερα του Αλή πασά και των απογόνων του, δεν είναι καινοφανής το 1865. Αντιθέτως, τα μπουγιουρντί καθώς και άλλα συναφή έγγραφα απεδείκνυαν και παλαιότερα ότι, ακόμα και τα πρόσωπα εκείνα που επιδίδονταν σε σφετερισμούς γαιών και γαιοπροσόδων, είχαν αναγνωρίσει εγγράφως το δικαίωμα της ιδιοκτησίας στα καθιδρύματα. Συνεπώς, οι Μονές απέδιδαν μόνον τους αναλογούντες φόρους και όχι μέρος των προϊόντων, ισχυρισμός που χρησιμοποιείται πολλακίς για να καταδειχτεί ότι οι μοναστηριακές γαίες δεν αμφισβητούνταν. Ένα τέτοιο γλαφυρό παράδειγμα συνιστά μια επιστολή των όμορων της Μονής Παλιουρής κοινοτήτων προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων και Βελλάς το 1855. Αιτία της διαμαρτυρίας είναι ο σφετερισμός της γαιοπροσόδου κτημάτων της Μονής από τους φοροεκμισθωτές (μουλτεζίμηδες). Τα κτήματα χαρακτηρίζονται από τους προκρίτους «μούλκια του Ίερού Μοναστηρίου Παλλιουρής» και ο τότε Σεβασμιότατος παρακαλείται να επέμβει: «... να παρασταθήτε παρουσιάζοντες προς υπεράσπισιν του Ίερού Μοναστηρίου τους τεσχερέδες (tezkerе-απόδειξη) του Μερουχούμ (merhum-αποθανών) Μουχτάρμπασα και των άλλων έμπλιακι ναζιριδων (nazir-επιβλέπων, έφορος) και μουλτεζίμιδων, ότι έδιδε πάσαν χρόνον τον μουκατά χας Βελτζίστας, ήτοι τὸ βασιλικὸν δέκατον εἰς αὐτούς, διὰ τὸ μὴν γένη εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Σεβασμιότητός σας τὸ μέγαλον αὐτὸ κακὸ εἰς τὸ Μοναστήριον...». Η Μονή Παλιουρής, λοιπόν, μαρτυρείται ότι απολάμβανε ένα ειδικό ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, καταβάλλοντας «μουκατά» (ή μακτού), δηλαδή ένα ποσό κατ' αποκοπή για τα μούλκια της στο Δημόσιο ταμείο. Έτσι, αποδείξεις για του λόγου το αληθές, και προκειμένου να τονιστεί η ύπαρξη του δικαιώματος πλήρους κυριότητα επί των κτημάτων, παρέχονται από τους σωζόμενους τεσκερέδες του γιου του Αλή πασά Μουχτάρ και άλλων Οθωμανών αξιωματούχων. Σημειώνεται ότι με την κατ' αποκοπήν πληρωμή οι Μονές απέφευγαν τις αυθαιρεσίες των φοροεισπρακτόρων και εκμισθωτών, οι οποίοι επιδίωκαν συνεχώς να αυξήσουν τα κέρδη τους. Για την ανωτέρω επιστολή βλ. I.M.0.1. Οικονομικά Ιερών Μονών Μητροπόλεως Ιωαννίνων, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 01/09/1855.

⁸⁷ Ενδεικτικά για τους βακουφναμέδες των Μονών του Αγίου Όρους: Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων*, σ. 153-161.

Περιστεράς, Ραψίστας, Γερασίου, Κράψης και Παρδάστανης (Τσαρκοβίστας).⁸⁸ Η παντελής απουσία οποιουδήποτε παλαιού «ίχνους» για τις Μονές αυτές δυσχεραίνει την έρευνα. Ωστόσο, η διαφοροποίηση είναι εμφανής σε σύγκριση με όλα τα προαναφερόμενα ακροτελεύτια άρθρα, στα οποία γινόταν σαφής μνεία στην ύπαρξη και την ανάμιξη σπαχίδων σε ζητήματα μοναστηριακής περιουσίας. Η σιωπή θα μπορούσε να οδηγήσει στην υπόθεση ότι η έγγεια ιδιοκτησία των Μονών δε συνίστατο από δημόσιες γαίες, αν και το ζήτημα χρίζει οπωσδήποτε περαιτέρω διερεύνησης.

Στην τελευταία κατηγορία εμπίπτουν δύο Μονές το ιδιοκτησιακό καθεστώς των οποίων είναι ευκρινέστερο σε σύγκριση με των υπολοίπων. Πρόκειται για τη Μονή Πογδόριανης και τη Μονή Σωσίνου. Στα ακροτελεύτια άρθρα τους απαντώνται οι φράσεις: «ἀπὸ τῶν ὁποίων κτημάτων μόνον ἓν δέκατον δίδεται εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνὲν ἔκπαλαι καὶ μέχρι τὴν σήμερον», για την πρώτη, και «ἀπὸ τὰ ὁποῖα κτήματα δηλ(αδῆ) χωράφια καὶ ἀμπέλια δίδεται μόνον ἓν δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνὲν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν μέχρι τὴν σήμερον», για τη δεύτερη.⁸⁹ Είναι αλήθεια ότι μόνη η απόδοση δεκάτης απευθείας στο αυτοκρατορικό θησαυροφυλάκιο (Χαζνέ) δεν οδηγεί σε ασφαλές συμπέρασμα. Στην καταγραφή της ακινήτου ιδιοκτησίας της Μονής Προφήτου Ηλιού Πογδόριανης, όμως, εντοπίζεται μία και μοναδική για το σύνολο των Κτηματολογίων φράση και γι' αυτό σημαντική: «... μούλκια τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου». Η χρήση του όρου «μούλκ» για το χαρακτηρισμό των κτημάτων της συγκεκριμένης Μονής σε συνδυασμό με την απόδοση της δεκάτης στο Βασιλικό Χαζνέ δίχως την παραμικρή διαμεσολάβηση τιμαριούχων, συνιστά ισχυρότατη ένδειξη για την υπαγωγή αυτών στο καθεστώς τελείας ιδιοκτησίας.⁹⁰ Παρά ταύτα, δεν γνωστοποιείται η αιτία ούτε και η προέλευση των εν λόγω γαιών. Κατ' επέκταση, επιτρέπεται, με σχετική σιγουριά, και η υπαγωγή των γαιών της παρακείμενης Σταυροπηγιακής Μονής Σωσίνου στην ίδια κατηγορία. Άλλωστε, η Μονή Πογδόριανης έγινε μετόχι της Μονής Σωσίνου εννέα μόλις χρόνια μετά τη σύνταξη του Κτηματολογίου.

⁸⁸ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 22, 24, 26, 51. Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 42. Σημειώνεται ότι οι τέσσερεις πρώτες Μονές είναι όμορες.

⁸⁹ Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 21,23, 26.

⁹⁰ Το ίδιο μοτίβο εμφανίζεται και στην περίπτωση της Μονής Παλιουρής το 1855. Βλ. παραπάνω σ.68 σημ. 86.

Εν συνεχεία, από τα ίδια τα ακροτελεύτια άρθρα αλλά και από το κύριο σώμα των καταχωρήσεων προκύπτουν χρήσιμες διαπιστώσεις. Από τούτα τα τελευταία δε λείπουν πολυάριθμες αναφορές σε μοναστηριακά κτήματα που κατονομάζονται ως «μπατάλικα» (battal) ή «τόπος χαλί», δηλαδή χέρσα ή άγονα.⁹¹ Η συνήθης περιγραφή, με εκφραστικές παραλλαγές αλλά ίδιο σημασιολογικό περιεχόμενο, είναι η εξής: «... πολλά ἐξ αὐτῶν τῶν χωραφίων μένουν χέρσα ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι ξερικός στέρφος καὶ ἄκαρπος».⁹²

Η επίμονη αναφορά στην απουσία αρόσιμων γαιών αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα στην ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων καθόλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα. Μια επιτόπια έρευνα, ακόμα και σήμερα, θα έκανε και τον πλέον αδαή παρατηρητή να αντιληφθεί άμεσα το άνυδρο, το πετρώδες και, κατά συνέπεια, το άγονο της πλειονότητας των κτημάτων που είχαν υπό τη δικαιοδοσία τους οι Μονές. Επιπλέον, η πληθυσμιακή αιμορραγία εξαιτίας των μεταναστευτικών κυμάτων, τα πρωτόγονα άροτρα (ησιόδεια) αλλά και η ουσιαστική απουσία λίπανσης των κτημάτων σε συνδυασμό με την έλλειψη σύγχρονων εγγειοβελτιωτικών έργων και τις αστάθμητες καιρικές συνθήκες, όλοι ήταν παράγοντες που μείωναν την τελική απόδοση των κτημάτων και έφθειραν την ψυχολογία των καλλιεργητών.⁹³ Σε αυτά έρχονται να προστεθούν οι καταπίεσεις των τοπικών Οθωμανών αξιωματούχων καθώς και η εμπλοκή των φοροεκμισθωτών (ιλτιζάμ), οι οποίοι επεδίωκαν να αποζημιωθούν όσο το δυνατόν πιο γενναιόδωρα για την επένδυση του κεφαλαίου τους, του χρόνου τους και του κόπου τους. Ο

⁹¹ Βλ. επί παραδείγματι Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 3-6, 38-39, 71· Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 50, 87-88, 101· Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας, σ. 47.

⁹² Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 60.

⁹³ Βλ. Δελτίον του επί των Εξωτερικών Β. Υπουργείου Μέρος Δεύτερον, *Μελέται και Εκθέσεις επί πλουτολογικών, γεωργικών, εμπορικών, βιομηχανικών, ναυτιλιακών, στατιστικών κλπ. θεμάτων: Εκθεσις περί Γεωργίας, Βιομηχανίας και Εμπορίου εν Ηπείρω (1910-1911)*, Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, Εν Αθήναις 1912, σ. 14-19. Για το μεταναστευτικό ρεύμα βλ. Πλουμίδης Γεώργιος, «Ο ελληνισμός της Ηπείρου τις παραμονές της απελευθέρωσης του (1905- περ. 1912)», *Δωδώνη* 6 (1977), σ. 355-375. Ωστόσο έχει διατυπωθεί και αντίθετη άποψη σύμφωνα με την οποία η μετανάστευση δεν ήταν τόσο εκτεταμένη, ώστε να αλλοιώσει δημογραφικά σε μεγάλο βαθμό τον χριστιανικό πληθυσμό της Ηπείρου. Πρβλ. Κοκολάκης Μιχάλης, «Πληθυσμός και απογραφές στην Ήπειρο της Ύστερης Τουρκοκρατίας», *Ηπειρωτική Εστία* 38 (1989), σ. 1-7.

έτερος δε συμβαλλόμενος, δηλαδή η οθωμανική κυβέρνηση, στόχευε στην «ενοικίαση» κυρίως του φόρου της δεκάτης με τη λιγότερο δυνατή έκπτωση για τον πλειοδοτήσαντα, με εύλογο αποτέλεσμα την απουσία ενός πρακτικού συστήματος συλλογής των φόρων υπό τη δική της άμεση επίβλεψη και την τελική καταπίεση των χωρικών-καλλιεργητών.

Εφόσον λοιπόν αυτή ήταν η ευρύτερη εικόνα, οι Μονές όχι μόνο δεν διαφοροποιούνταν κατά τι, αλλά αντιμετώπιζαν μεγαλύτερες δυσχέρειες εξαιτίας της έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού, από την οποία και μαστίζονταν. Έτσι, την αξιοποίηση των γαιών αναλάμβαναν λαϊκοί, κάτοικοι των πέριξ των Μονών χωριών, σύμφωνα με το ήδη ισχύον και ευρέως διαδεδομένο και στην Ήπειρο σύστημα της «επίμορτου καλλιέργειας» ή, αλλιώς, της αγροληψίας, για το οποίο θα γίνει λόγος στη συνέχεια.

Παρόλα αυτά, είναι βέβαιο ότι οι συγκεκριμένες καταγραφές δε συνιστούν μονάχα μια απλή αποτύπωση της πραγματικότητας. Με μια πιο προσεκτική ματιά προκύπτει ότι οι Μονές για τις οποίες χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο ο χαρακτηρισμός μέρους των εδαφών τους με τον όρο «μπατάλικο» δεν είναι άλλες από όσες δεν διέθεταν κανένα παλαιό οθωμανικό τίτλο προς απόδειξη κατοχής ή νομής γαιών. Έτσι, οι γαίες των Μονών Μονή Όρους, Πλέσιας, Σαντοβίτσας, Αγγελομάχου και άλλων χωρίζονται σε όσες καλλιεργούνταν και αποδιδόταν τακτικά η φορολογία και σε όσες παρέμεναν αναξιοποίητες. Όπως ήδη έχει επισημανθεί προηγουμένως, ακόμα και πριν το Νόμο, σε περίπτωση που οποιοσδήποτε νομέας (και τα Μοναστήρια) εγκατέλειπε τη δοθείσα σε αυτόν δημόσια γη ακαλλιέργητη για περισσότερα από τρία χρόνια χωρίς σοβαρή αιτιολογία, η γη κηρύσσονταν αδέσποτη (μαχλούλ-mahlül) και ο τιμαριούχος είχε το δικαίωμα να την εκχωρήσει σε έτερο πρόσωπο, το οποίο πάντως ήταν υποχρεωμένο να πληρώσει το εδαφονόμιο, ώστε να λάβει εις χείρας του τον επίσημο τίτλο.

Φαίνεται λοιπόν ότι ο κανόνας της αφαίρεσης γαιών εξαιτίας της μη καλλιέργειας αυτών δεν ήταν απόλυτος και είναι πιθανό να μην ίσχυσε στην περίπτωση των Μονών των Ιωαννίνων, εφόσον τα χέρσα εδάφη μάλλον βρισκόνταν ακόμα «προορητημένα» στις Μονές το 1865-1866. Άλλωστε, αυτού του είδους οι γαίες συνήθως δεν αποτελούσαν συχνά αντικείμενο ερίδων λόγω της φύσεώς των και των παρελκόμενων

δυσκολιών που συναντούσε όποιος επιθυμούσε να τις εκχερσώσει και να τις αξιοποιήσει απρόσκοπτα.⁹⁴

Πάνω σ αυτό το θέμα, εάν οι σπαχήδες ως «κύριοι της γης» (sahib-i arz) ή οι μετέπειτα φοροεκμισθωτές ίσως περιστασιακά να αρκούσαν στην απόδοση γαιοπροσόδων όσων γαιών καλλιεργούνταν εντατικά από τις Μονές, με την κωδικοποίηση της οθωμανικής νομοθεσίας αναφύονται νέα ζητήματα. Ακόμα και στην περίπτωση έλλειψης τίτλων κυριότητας ή νομής ο Οθωμανικός Νόμος περί Γαιών αναγνώριζε στους δικαιούχους το δικαίωμα της μονίμου εγκαταστάσεως (hakk-i karar), σύμφωνα με το άρθρο 78, το οποίο όριζε: «Εάν καταλάβη και καλλιεργήση τις γαίας δημοσίας και αφιερωμένας επί δέκα ἔτη ἄνευ ἀμφισβητήσεως, ἀποκτᾶ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως καὶ εἴτε ἔχη ἀνὰ χεῖρας τίτλον ἔγκυρον εἴτε μη, αἱ γαίαι αὗται δὲν θεωροῦνται ὡς ἀδέσποτοι, ἀλλὰ δίδονται εἰς αὐτὸν νέον ταπίον δωρεάν...».⁹⁵ Το παρεχόμενο αυτό δικαίωμα ίσχυε για ιδιώτες αλλά και για τις Μονές, εφόσον βέβαια εξέδιδαν τίτλο επ' ονόματι ιδιώτη μετά την έκδοση του Νόμου, αφού οι ίδιες στερούνταν νομικής προσωπικότητας. Εντούτοις, καθοριστική προϋπόθεση ήταν η υπερδεκαετής καλλιέργεια, η οποία στις προαναφερόμενες περιπτώσεις σαφώς απουσιάζει. Επομένως, δεν είναι μακριά από την αλήθεια εάν υποστηριχθεί ότι ιδιαίτερα οι προαναφερόμενες χέρσες γαίες των Μονών, για τις οποίες δεν αποδίδονταν η δεκάτη, κινδύνευαν από καταπατήσεις ιδιωτών που διέθεταν τα μέσα να τις καλλιεργήσουν και να κάνουν χρήση του δικαιώματος της μονίμου εγκαταστάσεως. Κινδύνευαν ακόμα άμεσα από το οθωμανικό Δημόσιο, που είτε τις χαρακτήριζε «αδέσποτες» είτε, σε ακραία περίπτωση, «νεκρές» (mevat), είχε τη δυνατότητα, αφού τις καταχωρούσε στο Νεότερο κτηματολόγιο ως τέτοιες, να τις εκχωρήσει σε οποιονδήποτε κατέβαλε το νόμιμο αντίτιμο (resm- i taru).⁹⁶

Οδεύοντας προς το τέλος αυτής της ενότητας, υπάρχει ακόμα ένα αξιόλογο στοιχείο σε κάποια από τα ακροτελεύτια άρθρα των Κτηματολογίων που πρέπει να υπερθεματιστεί. Πιο συγκεκριμένα, στις

⁹⁴ Μολονότι η μη εγκατάλειψη καλλιέργειας αποτελούσε ιδιαίτερα σημαντικό όρο στο πλαίσιο της εκμετάλλευσης δημοσίων και βακούφικων γαιών, είναι συνήθης η περίπτωση η γη να μένει «αργή». Για παραδείγματα βλ. Σοφία Λαΐου, *Η Σάμος*, σ. 99-100.

⁹⁵ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β, ό.π., σ. 1.033-1.034· Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Τα Δίκαια της πολιτείας*, ό.π., σ. 22-26.

⁹⁶ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β, ό.π., σ. 1.006, άρθρο 3 και σ. 1.041, άρθρο 103.

Μονές Βουργαρελίου, Θεοδωριάνων, Αγγελολομάχου, Ζίτσας, Λυκοστάνης και Φιλανθρωπινών καταχωρείται ο σκοπός της αξιοποίησης της μοναστηριακής περιουσίας, ο οποίος είναι, αφενός μεν η συντήρηση των κτιρίων, αφετέρου δε η συντήρηση των ανθρώπων που διαβιούν εντός των Μοναστηριών, των επισκεπτών και οδοιπόρων και εν γένει των πτωχών.⁹⁷ Η φράση: «τὸ δὲ ἥμωρον λαμβάνει τὸ Μοναστήριον πρὸς ζωοτροφίαν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Μοναστηρίου, τῶν πτωχῶν, καὶ πολλῶν διαβατῶν» απηχεί αναμφίβολα την προ τριῶν αἰώνων γνωμοδότηση του Εμπουσούντ περὶ της αφιερώσεως κτημάτων ὄχι με αυτοσκοπὸ τη συντήρηση των Μονῶν, ἀλλὰ την ανακούφιση των Μοναχῶν, των διαβατῶν, των ἀπόρων και οὕτω καθεξῆς.

Το τελευταίό αυτό, σε συνδυασμό με την ὑπαρξη παλαιῶν τίτλων ταπίων κατὰ τα ἔτη σύνταξης των εκκλησιαστικῶν κτηματολογίων, θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ὅτι ἴσχυσε και στα Ιωάννινα η ρήτρα περὶ κληρονομικῆς διαδοχῆς των Μοναχῶν πριν ἀπὸ το 1858, παρότι δεν διαφαίνεται σε ποιο βαθμὸ και με ποιες αντιστάσεις ἀπὸ την πλευρὰ των τιμαριούχων. Ωστόσο, οι παρούσες ενδείξεις δεν επαρκούν για την τεκμηρίωση της παρούσας ἀποψης, εφόσον μάλιστα ἀπὸ τα μέχρι τώρα δεδομένα δεν προκύπτει καμία κανονικότητα, η οποία θα επέτρεπε την ασφαλή εξαγωγή συμπερασμάτων.

Εν κατακλείδι, τα τρία σωζόμενα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια των ἀντίστοιχων Ναχιγιέδων των Ιωαννίνων συνεισφέρουν στη δημιουργία μιας πρώτης ευκρινούς εικόνας για τη μοναστηριακή ιδιοκτησία την ἑβδομη δεκαετία του 19^{ου} αἰῶνα, αντικατοπτρίζοντας ταυτόχρονα εναργῶς την προσπάθεια των μοναστικῶν καθιδρυμάτων και της Μητρόπολης των Ιωαννίνων για τη διατήρηση του συνόλου αυτής μέσα στο νεοδιαμορφωθέν νομικό πλαίσιο. Επιπλέον, αποτελοῦν ἕνα βασικό ἄξονα ἀναφοράς για ὅσα προηγήθηκαν, ἀλλὰ κυρίως για ὅσα ἔπονται της εφαρμογῆς του Νεότερου Οθωμανικοῦ Κτηματολογίου. Απομένει να ἀναλυθεῖ το πῶς τα ἴδια χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τους Οθωμανοὺς και ἕως ποιο βαθμὸ εφαρμόστηκε η οθωμανική νομοθεσία στον Καζά, ἀναμορφώνοντας την ιστορική πραγματικότητα για τα Μοναστήρια των Ιωαννίνων.

⁹⁷ Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου, σ. 105, 110· Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων, σ. 87-88, 101, 109, 123.

A5. Η καταγραφή της μοναστηριακής περιουσίας στα Ιωάννινα: Οι ανέκαθεν προσαρτημένες μοναστηριακές γαίες στο Νεότερο οθωμανικό Κτηματολόγιο.

Τριάντα πέντε χρόνια μετά τη δημιουργία του Υπουργείου Κτηματολογίου, στο Βιλαέτι (Νομαρχία) των Ιωαννίνων διεξάγεται το έργο της καταγραφής των ανέκαθεν (έκπαλαι) προσαρτημένων εκκλησιαστικών και μοναστηριακών κτημάτων. Η αφετηρία του εγχειρήματος είναι άγνωστη, αλλά είναι αδιαμφισβήτητο ότι η καταγραφή των «έκπαλαι» μοναστηριακών γαιών έπεται της αντίστοιχης των δημοσίων αλλά και της ταυτόχρονης με αυτή φορολογικής, οι οποίες είχαν ξεκινήσει ήδη από το 1859.

Το σημαντικότερο σωζόμενο τεκμήριο σχετικά με τη διαδικασία καταγραφής των έκπαλαι προσαρτημένων μοναστηριακών κτημάτων από τους Οθωμανούς είναι ένα τετρασέλιδο έγγραφο, πιθανότατα μεταφρασμένο από τα οθωμανικά, το οποίο τιτλοφορείται: «*Οδηγίαι ἀφορῶσαι τὸν τρόπον τῆς καταγραφῆς τῶν ἀνέκαθεν ἐκκλησιαστικῶν καὶ Μοναστηριακῶν ἐν τῷ Βιλαετίῳ Ἰωαννίνων, αἵτινες δυνάμει Αὐτοκρ(ατορικῶν) Ἰραδὲ καταγραφῆσονται παρὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ διορισθέντων ὑπαλλήλων, ὡς καὶ τῶν γαιῶν τοῦ Χαζινὲ τῶν εὑρισκομένων ἐντὸς τσιφλικίων τοῦ Μιρί*».⁹⁸ Μολονότι το έγγραφο είναι αχρονολόγητο και ημιτελές, οι πληροφορίες που αντλούνται μέσα από αυτό είναι ιδιαίτερα πολύτιμες και συνάδουν με άλλα τεκμήρια που αφορούν στο ίδιο ζήτημα.

Καταρχήν, το πρώτο άρθρο των «Οδηγιών» πραγματεύεται τη συγκρότηση της επιτροπής της καταγραφής, η οποία συνίστατο από τέσσερεις υπαλλήλους του Αυτοκρατορικού Κτηματολογίου του Βιλαετίου των Ιωαννίνων συμπεριλαμβανομένου και του «Υπάλληλου του Κτηματολογίου» (Μεμούρη) της έδρας, ενός ειδικά διορισμένου υπάλληλου απεσταλμένου από το οθωμανικό Κέντρο, δύο γραμματέων και δύο καταμετρητών. Την εποπτεία της διαδικασίας είχε το Διοικητικό Συμβούλιο ολόκληρου του Βιλαετίου και μετά την οριστική σύνταξη των βιβλίων το ίδιο ήταν αρμόδιο να τα επικυρώσει, κατόπιν της αντίστοιχης

⁹⁸ Ιστορικό Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων (Ι.Α.Ι.Μ.Ι) (άγνωστος ταξινομικός αριθμός), *Οδηγίαι ἀφορῶσαι τὸν τρόπον τῆς καταγραφῆς τῶν ἀνέκαθεν ἐκκλησιαστικῶν καὶ Μοναστηριακῶν ἐν τῷ Βιλαετίῳ Ἰωαννίνων*, (στο εξής: *Οδηγίαι*), αχρονολόγητο έγγραφο, σ. 1. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 328-330, αρ. 51.3.

επικύρωσης από τα συμβούλια των κατά τόπους υποδιοικήσεων. Ας τονιστεί στο σημείο αυτό ότι στο ανώτατο Διοικητικό Συμβούλιο του Βιλαετίου συμμετείχε και ο επικεφαλής του Rum millet της περιοχής, ο εκάστοτε Μητροπολίτης των Ιωαννίνων.⁹⁹ Η επίσημη διαδικασία λάμβανε τέλος στην Κωνσταντινούπολη, στο αρμόδιο Υπουργείο Κτηματολογίου. Η περιγραφή της διαδικασίας είναι τυπική, όπως τυπική και αναμενόμενη είναι και η αναφορά σε ειδικό Αυτοκρατορικό Ιραδέ (διάταγμα), βάσει του οποίου συντάχθηκαν οι «Οδηγίες». Υπάρχει, ωστόσο, ένα καίριο αλλά γκριζο σημείο στο πρώτο άρθρο του τεκμηρίου, το οποίο χρήζει αποσαφηνίσεως.

Αναλυτικότερα, στο κείμενο των «Οδηγιών» γίνεται λόγος για έκδοση προσωρινών τίτλων, «ιλμουχαμπερίων», από το Κεντρικό Κτηματολόγιο Κωνσταντινουπόλεως.¹⁰⁰ Η πληροφορία αυτή έρχεται σε αντίθεση με την κείμενη νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία ως «Ιλμί Χαμπέρ» ορίζονται μόνον οι προσωρινοί τίτλοι των δημοσίων αλλά και των ιδιωτικών γαιών, οι οποίοι εκδίδονταν στα κτηματολογικά γραφεία των κατά τόπους Διοικήσεων και ίσχυαν μέχρι την έκδοση του οριστικού τίτλου (tapu senedi - mülk senedi) από το Κεντρικό Κτηματολόγιο.¹⁰¹ Επιπλέον, όπως έχει ήδη ειπωθεί, στο εδάφιο 1 του άρθρου 122 ορίζεται ότι: «Αί ανέκαθεν εις μοναστήριόν τι προσηρτημέναι και ως τοιαῦται εις τὸν Δεφτερχανέν καταγεγραμμέναι γαῖαι δὲν ἐξουσιάζονται διὰ ταπίου...», άρα η έκδοση προσωρινών τίτλων οπωσδήποτε αντιβαίνει σε αυτό. Κατά συνέπεια, η παρουσία του όρου «Ιλμί Χαμπέρ» στο συγκεκριμένο έγγραφο, όπου περιγράφεται η καταμέτρηση των έκπαιι προσαρτημένων μοναστηριακών γαιών, δημιουργεί εύλογα ερωτηματικά.

Η αλήθεια είναι ότι αυτή καθεαυτή η προσπάθεια του οθωμανικού Δημοσίου να καταγράψει τις ανέκαθεν σε Μονές προσαρτημένες γαίες δε φαίνεται να ευσταθεί πλήρως, εάν θεωρηθεί ως δεδομένο ότι οι τελευταίες ήταν ήδη καταγεγραμμένες στο Παλαιό Κτηματολόγιο του 16^{ου}

⁹⁹ Αναλυτικά για τη σύσταση των διαφόρων συμβουλιών από το επίπεδο των βιλαετιών έως το επίπεδο των ναχιγιέδων, σύμφωνα με την αρχική (1864) αλλά και την αναθεωρημένη νομοθεσία (1871): Κοκολάκης Μιχάλης, *Το ύστερο γιαννιώτικο πασαλίκι*, ό.π., σ. 142-152.

¹⁰⁰ *Όδηγίαι*, ό.π., σ. 1: «...θέλουσιν ύποβληθῆ εις τὸ ύπουργεῖον τοῦ Δεφτέρ Χακανῆ, ὅπως κατὰ τὸν Αὐτοκρ(ατορικὸν) Ἰραδὲν ἐκδοθῶσι τὰ δέοντα Ἰλμουχαμπέρια».

¹⁰¹ Βλ. Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Β', ό.π., σ. 956 άρθρο 7 (mülk) και σ. 1.106 άρθρο 7 (tapu). Επίσης βλ. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο», ό.π., σ. 36.

αιώνα, του οποίου μάλιστα η αποδεικτική ισχύ ήταν διαχρονική και αδιαμφισβήτητη. Επομένως, οι μοναστηριακές γαίες που καταγράφονται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στα Ιωάννινα, είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι δεν υπήρχαν στο Κτηματολόγιο της εποχής του Σουλεϊμάν, ειδήλλως θα γινόταν κάποια αναφορά στις παλαιές αυτές καταχωρήσεις. Ωστόσο, πρόκειται αναμφίβολα για «ανέκαθεν» προσαρτημένες μοναστηριακές γαίες, όπως φανερώνει ο τίτλος του εγγράφου και τα επόμενα άρθρα του, γεγονός που οδηγεί με σχετική ασφάλεια στο συμπέρασμα ότι, παρά τη ρητή διατύπωση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 122 (*«Αί ανέκαθεν εις μοναστήριόν τι προσηρτημέναι και ως τοιαῦται εις τὸν Δεφτερχανέν καταγεγραμμέναι γαῖαι δὲν ἐξουσιάζονται διὰ ταπίου, οὔτε πωλοῦνται και ἀγοράζονται.»*), οι Οθωμανοί αναγνώρισαν ως έκπαλαι προσαρτημένες και γαίες οι οποίες δεν είχαν προηγουμένως καταχωρηθεί στο Παλαιό Κτηματολόγιο, είτε λόγω άγνωστων συγκυριών είτε, διότι προσαρτήθηκαν στις Μονές σε μεταγενέστερο χρόνο.

Το σκεπτικό αυτό ενισχύεται κυρίως από τα εκτεθέντα στην προηγούμενη ενότητα σχετικά με τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισαν οι Ηγούμενοι και επίτροποι των Μονών κατά τη σύνταξη των εκκλησιαστικών κτηματολογίων του 1865-1866. Είναι λογικό ότι σε περίπτωση που υπήρχαν καταχωρήσεις στο Παλαιό Κτηματολόγιο, η τοπική εκκλησιαστική ιεραρχία θα είχε καταφύγει σε τέτοιους αδιαμφισβήτητους τίτλους, ώστε να κατοχυρώσει με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο τα δικαιώματα των Μονών. Στο συγκεκριμένο λοιπόν ζήτημα, η σιωπή των πηγών και για την οθωμανική και για την εκκλησιαστική πλευρά είναι «εκκωφαντική».

Το ερώτημα όμως παραμένει: για ποιο λόγο εκδίδονται τίτλοι από το Κεντρικό Κτηματολόγιο για τις ανέκαθεν προσαρτημένες μοναστηριακές γαίες; Μια πιθανή εξήγηση που συνάδει με τα ανωτέρω είναι αυτή της προσπάθειας εκ μέρους των Οθωμανών να συστηματοποιήσουν, δηλαδή να καταμετρήσουν και να καταγράψουν, όλες τις παλαιές εκκλησιαστικές και μοναστηριακές γαίες, θέτοντας ένα οριστικό τέλος στο θολό τοπίο που φαίνεται να επικρατούσε έως τότε. Και εφόσον οι συγκεκριμένες γαίες δεν είχαν ενταχθεί στο Παλαιό Κτηματολόγιο, εντάσσονται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στο Νεότερο. Έτσι, τα «ιλμί χαμπέρ» είναι μάλλον τίτλοι του Νεότερου Κτηματολογίου, που αφορούν όμως στις «έκπαλαι» μοναστηριακές γαίες και για το λόγο αυτό

επ' ουδενί ταυτίζονται με τα «ιλμί χαμπέρ» των δημοσίων γαιών.¹⁰² Εντούτοις, δεδομένου ότι για τη νομική φύση των γαιών του α' εδαφίου του 122 δεν υπάρχει ομοφωνία, μολονότι η άποψη ότι πρόκειται για μια ιδιόρρυθμη (suī generis) κατηγορία γαιών με εξωτερικές ομοιότητες ως προς τις μουσουλμανικές βακούφικες γαίες, τις ιδιόκτητες γαίες, τις αφημένες στην κοινή χρήση μιας ομάδας (μετρουκέ) γαίες κ.τ.λ. φαίνεται να είναι η ορθότερη, θα παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον το να αποσαφηνιζόταν εάν οι εν λόγω προσωρινοί τίτλοι εκδόθηκαν εντέλει. Κυρίως, όμως, καθοριστικής σημασίας θα ήταν οι πληροφορίες σχετικά με την ίδια την εγγραφή, εάν δηλαδή αυτή πραγματοποιήθηκε στο όνομα των μοναστικών καθιδρυμάτων ή όχι και επ' ονόματι ποιών εκδίδονταν οι προαναφερόμενοι τίτλοι.¹⁰³

Υπό το πρίσμα των όσων εκτέθηκαν παραπάνω, το δεύτερο άρθρο των «Οδηγιών» είναι απολύτως δεκτικό μιας τέτοιας ερμηνείας, συνεισφέροντας παράλληλα στην αποκρυστάλλωσή της. Σε αυτό σκιαγραφείται η διαδικασία της καταμέτρησης. Το αναμενόμενο όμως δε συμβαίνει. Οι εντολοδόχοι, δηλαδή οι Οθωμανοί καταμετρητές, δεν στηρίζονται σε κανένα απολύτως οθωμανικό τεκμήριο, ώστε να διεκπεραιώσουν την καταγραφή. Αντιθέτως, βασίζονται εξ' ολοκλήρου στο υποβληθέν «*παρά τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν Σ(εβαστὴν) Διοίκησιν Δεφτέριον ἑλληνιστὶ γεγραμμένον περιέχον τὰ ὄρια καὶ στρέμματα αὐτῶν*

¹⁰² Σαφῆς διαφοροποίηση μεταξύ των αφιερωμένων και των δημοσίων γαιών καθώς και αιτιολόγηση του μεταγενέστερου χρόνου διεξαγωγῆς της καταγραφῆς των αφιερωμένων γαιών προκύπτει ἀπὸ τὸ ἀρθρο 8 των Εργασιῶν περὶ Ταπίου: «Γενομένου ἤδη λόγου ὅπως οἱ ἐπὶ τῶν ταπίων ὑπάλληλοι καὶ γραμματεῖς ἐπιφορτισθῶσι καὶ τὴν περὶ γαιῶν, τῶν εἰς ἀφιερῶματα προσηρητημένων ἀναγκαίαν ἐνέργειαν, τὴν καταγραφὴν αὐτῶν καὶ τὴν παροχὴν τῶν δι' αὐτὰς ἐκδοτέων ἐγγράφων, θέλουσι βεβαίως δοθῆ εἰδικαὶ λεπτομερεῖς ὁδηγίαι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὅταν ἀποφασισθῆ οὐδὲ πρέπει ἀπὸ τοῦδε νὰ γενῆ τι περὶ τῶν γαιῶν τῶν εἰς ἀφιερῶματα ὑπαγομένων. Ἐπειδὴ ὁμως, ἂν διὰ τὰς ἐξ ἀφιερωμάτων ἐξαρτωμένας γαίας ἐδίδοντο ἐνδεικτικὰ ὡς ἂν ἐπρόκητο περὶ δημοσίων γαιῶν, ἢ ἂν αἱ δημοσῖαι γαῖαι διετίθεντο ὡς ἂν ἦσαν ἀφιερωμένα, τούτο ἤθελε συνεπάγη εὐθύνην εἰς τοὺς ἀρμοδίους ὑπαλλήλους, ἐν δὲ τοῖς περιληπτικοῖς βιβλίοις, τὰ ὅποια κρατοῦσιν οἱ ἐπὶ τῶν ταπίων ὑπάλληλοι ἐστὶν ἐγγεγραμμένον καὶ ὠρισμένον τὸ εἶδος καὶ ἡ κατηγορία ἑκατέρων διὰ ταῦτα καταβληθήσεται προσπάθεια ὅπως διακριθῶσι καὶ ὀρισθῶσιν ἀπὸ τοῦδε κατὰ τὴν γενομένην καταγραφὴν.». Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοὶ κώδικες*, τόμος Β, ὁ.π., σ. 1.107.

¹⁰³ Σημειώνεται ὅτι ὁ ὅρος «ιλμί χαμπέρ» ἀπαντάται καὶ σε τίτλους που ἀφοροῦν στα μουσουλμανικὰ βακούφια. Βλ. αναλυτικὰ: Νικόλαος Ἐλευθεριάδης, *Ἡ ἀκίνητος ιδιοκτησία*, ὁ.π., σ. 48-55.

καὶ ἐπειδὴ ἤδη τὸ δεφτέριον τοῦτο διὰ τῆς Μητροπόλεως μεταφράζεται τουρκιστί, ἀφοῦ τοῦτο παραβληθῆ μετὰ τὸ πρωτότυπον καὶ ἐπικυρωθῆ τὸ ἀκριβὲς αὐτοῦ παρὰ τοῦ Διοικητ(ικοῦ) Συμβουλίου τοῦ Βιλαετίου θέλει δοθῆ εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς καταγραφῆς...». ¹⁰⁴ Εἶναι ἐπομένως δεδομένο ὅτι οἱ Οθωμανοὶ γιὰ τὴν καταγραφή των ἀνέκαθεν προσαρτημένων μοναστηριακῶν γαιῶν χρησιμοποίησαν τὰ ἐκκλησιαστικά Κτηματολόγια των ἐτῶν 1865-1866 (ἐξ ου καὶ ἡ ἐκφραση «πρὸ πολλοῦ»), τὰ ὁποῖα εἶχαν συνταχθεῖ με ἐντολή τῆς Μητροπόλεως των Ἰωαννίνων, ἢ ἐνδεχομένως ἐνὸς ἐνιαίου ἕτερου κατάστιχου που εἶχε συγκροτηθεῖ ἀπὸ αὐτά, ἐνῶ γιὰ μίαν ἀκόμα φορά δε γίνεται λόγος περὶ ἐγγραφῶν μοναστηριακῆς περιουσίας στο Παλαιὸ Κτηματολόγιο. Συνεπῶς, ὁ ἔχων γνώση τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, ὅπως αὐτὴ προκύπτει μέσα ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικά Κτηματολόγια, γνωρίζει κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ προσέγγιση τι ἀναγνώριζαν καὶ καταχωροῦσαν καὶ οἱ Οθωμανοὶ στα δικά τους κατάστιχα.

Στὴν πράξη, ἡ διαδικασία καταμέτρησης των ἀγρῶν ἦταν κατὰ τέτοιο τρόπο δομημένη, ὥστε τὸ οθωμανικὸ Δημόσιο νὰ ἀπολαμβάνει τυχόν οφέλη ἀπὸ τὸ περίσσευμα. Συγκεκριμένα, προκύπτουν δύο μέθοδοι πρὸς ἐφαρμογή. Ἡ πρώτη ἀφορᾶ σε ὅσες μοναστηριακῆς γαίης τὰ σύνορα ἦταν φυσικά καὶ γι' αὐτὸ ἀμετάβλητα (π.χ. ρέμα, βουνὸ κ.α.). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, οἱ Οθωμανοὶ καταμετρητές, ἀφοῦ ἐντόπιζαν τὰ φυσικά ὅρια προχωροῦσαν σε ἐμβαδομέτρηση τῆς ἐντὸς αὐτῶν ἐκτάσεως καταγράφοντας τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖο ἦταν καὶ τὸ τελικόν, ἀκόμα καὶ ἀν τὸ κατάστιχο τῆς Μητροπόλεως ἀνέγραφε περισσότερα ἢ λιγότερα στρέμματα. Αὐτὸ γινόταν κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἀρθροῦ 47 τοῦ Οθωμανικοῦ Νόμου περὶ Γαιῶν, τὸ ὁποῖο ὀρίζε ὅτι, σε δικαιοπραξίαις ἀφορούσαις κτήματα, ἐὰν ἐξαρχῆς προσδιορισθῶν τὰ σύνορα, οὐδόλως λαμβάνεται ὑπόψη τὸ ποσοῦ των στρεμμάτων. ¹⁰⁵

¹⁰⁴ Ὁδηγίαι, ὁ.π., σ. 2 ἀρθρο 2^ο.

¹⁰⁵ Δημήτριος Νικολαΐδης, Οθωμανικοὶ κώδικες, τόμος Β', ὁ.π., σ. 1020 ἀρθρο 47: «Ὡς πρὸς τὰς γαίας, αἵτινες παραχωροῦνται, δηλουμένου τοῦ ποσοῦ τῶν στρεμμάτων ἢ πήχεων, λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν τὰ στρέμματα καὶ αἱ πήχεις. Ὡς πρὸς τὰς γαίας ὅμως, αἵτινες πωλοῦνται, ἀφοῦ προηγουμένως προσδιορισθῶσι τὰ σύνορά των, δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν τὰ στρέμματα καὶ οἱ πήχεις εἴτε δηλωθῶσιν εἴτε οὐχί, ἀλλὰ μόνον τὰ σύνορα. Π.χ. ἐὰν, ἀφοῦ πωλήσῃ τις τὰς γαίας του ὡς ἐχούσας ἑκτασιν εἴκοσι πέντε στρεμμάτων, δείξῃ αὐτὰς καὶ θέσῃ ὅρια, φανῆ μετὰ ταῦτα ὅτι αἱ γαῖαι αὐταὶ σύγκεινται ἐκ τριάκοντα δύο στρεμμάτων, δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ὑπὲρ οὗ ἢ παραχώρησις νὰ χωρισθῶσι καὶ νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ἑπτὰ στρέμματα, ἢ νὰ ἀπαιτήσῃ ἀνώτερον χρηματικὸν ποσόν. Ἄν μετὰ τὴν

Η δεύτερη και επωφελέστερη για το οθωμανικό Δημόσιο αφορά σε εκείνες τις μοναστηριακές γαίες των οποίων ένα, δύο ή τρία όρια-σύνορα ήταν σταθερά και αμετάβλητα, ενώ τα υπόλοιπα ήταν μεταβλητά (γαίες του Δημοσίου ή ιδιωτών κ.τ.λ.) ή και τα τέσσερα ήταν μεταβλητά. Σε αυτή την περίπτωση η μέτρηση ξεκινούσε από το τυχόν σταθερό σημείο, αλλά δεν προχωρούσε έως τα καταγεγραμμένα στα Κτηματολόγια της Μητρόπολης σύνορα. Αντιθέτως, λαμβανόταν υπόψη ο αριθμός των στρεμμάτων που αναγραφόταν στα τελευταία και το περίσσευμα επέστρεφε στο οθωμανικό Δημόσιο.¹⁰⁶

Οι δύο πρακτικές καταμέτρησης των «έκπαλαι» μοναστηριακών γαιών, βασισμένες αφενός σε όρια και αφετέρου σε στρέμματα, σε συνάρτηση με το άρθρο 47, αντικατοπτρίζουν μια οθωμανική πραγματικότητα στην οποία επικρατούσε σύγχυση στα μετρικά συστήματα, ενώ υπήρχαν εγγενείς αδυναμίες ως προς την κατάρτιση σύγχρονων για την εποχή κτηματολογίων.¹⁰⁷ Παρόλα ταύτα, η ωφέλεια

πώλησιν ἀποθάνη, τὰ τέκνα του ἢ ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ του δὲν δύνανται ἐπίσης νὰ ἐπεμβῶσιν ὡσαύτως, ἂν αἱ ῥηθεῖσαι γαῖαι εὐρεθῶσιν ὅτι εἶναι ἐκτάσεως δέκα ὀκτῶ στρεμμάτων, δὲν δύνανται ὁ ὑπὲρ οὗ ἢ παραχώρησις νὰ ἀπαιτήσῃ νὰ τῶ ἐπιστραφῇ τὸ εἰς τὰ ἑπτὰ στρέμματα ἀναλογοῦν μέρος τοῦ παρ' αὐτοῦ δοθέντος ἀντιτίμου.» Για ερμηνεία της εφαρμογής του άρθρου 47 μετά την απελευθέρωση βλ. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Τα Δίκαια της πολιτείας*, ὁ.π., σ. 12-15.

¹⁰⁶ *Ὁδηγίαι*, ὁ.π., σ. 2 ἄρθρο 2^ο : «*τουναντίον δέ, ἦτοι αἱ γαῖαι, αἵτινες ὀρίζονται μὲ ὄρια ἐπιδεχόμενα μεταβολὴν π.χ. ἐὰν ἔν μέρος ἢ δύο μέρη ἢ τὰ 4 καὶ τρία μέρη ὀρίζονται μὲ γαίας τοῦ δημοσίου, τότε θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει τὰ ἐν τῶ δεφερίῳ τῆς Μητροπόλεως γεγραμμένα στρέμματα καὶ τόσα στρέμματα θὰ καταγραφῶσι, τὸ δὲ περίσσευμα, ἐπειδὴ φυσικῶ τῶ λόγῳ θεωρεῖται ἐκ τῶν τοῦ δημοσίου θὰ ἐπιστραφῇ εἰς τὸν Χαζνέν...»*. Για την πληρέστερη κατανόηση της εν λόγω πρακτικής αξίζει να παρατεθεί ένα υποθετικό παράδειγμα: Στο εκκλησιαστικό Κτηματολόγιο της Μητρόπολης, έχει καταχωρηθεί ένα μοναστηριακό κτήμα 50 στρεμμάτων, το οποίο συνορεύει από τη μία πλευρά με ρέμα και από τα άλλα τρία μέρη με κτήματα του Δημοσίου, των οποίων το τεσσαρούφ έχει παραχωρηθεί σε ιδιώτες. Οι Οθωμανοί καταμετρητές, είχαν εντολές να ξεκινήσουν την εμβαδομέτρηση από το σταθερό όριο (ρέμα) και να προχωρήσουν προς τα άλλα τρία σημεία του ορίζοντα, έως ότου καταμετρηθούν και τα 50 στρέμματα. Σε αυτό το σημείο οι Οθωμανοί έπρεπε να σταματήσουν, ανεξαρτήτως εάν είχαν φτάσει στα καταγεγραμμένα στο κτηματολόγιο της Μητρόπολης όρια. Εάν όμως το σημείο όπου σταματούσαν απέιχε από την όμορη «ιδιοκτησία» δύο στρέμματα, αυτά δεν αποδίδονταν ούτε στη Μονή ούτε στον ιδιώτη που νεμόταν το γειτνιάζον κτήμα, αλλά επιστρέφονταν νομοτελειακά στο οθωμανικό Δημόσιο.

¹⁰⁷ Από αριθμητικές πράξεις με βάση τα κτηματολόγια της Μητροπόλεως των Ιωαννίνων προκύπτει ότι ένα στρέμμα στα Ιωάννινα το 1865 συνίστατο από τέσσερα αυλάκια. Εντούτοις, το συγκεκριμένο μετρικό σύστημα φαίνεται να είναι το παλαιό, εφόσον ένα

από την καταμέτρηση των εδαφών των μοναστικών καθιδρυμάτων για το οθωμανικό Δημόσιο είναι εμφανής διά γυμνού οφθαλμού, όπως επίσης πιθανές πρέπει να θεωρούνται και οι ατασθαλίες εκ μέρους των οθωμανικών κτηματολογικών επιτροπών, εφόσον το πλαίσιο ορισμού της διαδικασίας δεν φαίνεται να ήταν ασφυκτικό.

Σε θεωρητικό επίπεδο, θα μπορούσε να αντιτάξει κανείς ότι η καταγραφή των εκκλησιαστικών και Μοναστηριακών γαιών, όπως αυτή εμπεριέχεται στις «Οδηγίες», δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ, είτε λόγω πρακτικών δυσχερειών είτε εξαιτίας των εκπροσώπων των Μονών και των Εκκλησιών, οι οποίοι πιθανόν να διαφωνούσαν, να διαμαρτύρονταν κ.τ.λ. Άλλωστε το έγγραφο είναι και ημιτελές και αχρονολόγητο, γεγονός που δημιουργεί υποψίες για την αξιοπιστία του και την εφαρμογή των όσων περιγράφει στην πράξη. Υπάρχουν όμως τεκμήρια, τα οποία αποδεικνύουν ότι η παραπάνω καταμέτρηση και καταγραφή των έκπαλαι προσαρτημένων μοναστηριακών γαιών πραγματοποιήθηκε στο Βιλαέτι των Ιωαννίνων και συγκεκριμένα την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα και τα οποία ρίχνουν φως στο ίδιο το κείμενο των «Οδηγιών».

στρέμμα θεωρητικά ισοδυναμούσε με εννέα αυλάκια, σύμφωνα με τη νεότερη νομοθεσία (1870 και εξής). Εν γένει, ως προς την έκταση του λεγόμενου στρέμματος, ασάφεια επικρατούσε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, εξαιτίας της πολιτικής διατήρησης των παλαιών συστημάτων και εθίμων των περιοχών που κατακτήθηκαν από τους Οθωμανούς. Επειδή όμως η επιβολή έγγειων φόρων δημιούργησε νωρίς την αδήριτη ανάγκη του καθορισμού απόλυτης τιμής των μονάδων μέτρησης σε ολόκληρη την οθωμανική επικράτεια, στα 1509 κατασκευάστηκε ένα σχοινί, σφραγισμένο στα δύο του άκρα, το οποίο αντιστοιχούσε στο μήκος της πλευράς ενός στρέμματος και φυλασσόταν στο αυτοκρατορικό θησαυροφυλάκιο. Ούτε όμως η πρόωμη ούτε και οι μεταγενέστερες νομοθετικές προσπάθειες απέδωσαν καρπούς, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να δοθεί με ασφάλεια ακριβής αντιστοιχία του παλαιού στρέμματος και των υποδιαϊρέσεων του με το σύγχρονο μετρικό σύστημα. Βλ. Απόστολος Νέδας, «Εφαρμογές τουρκικών τίτλων ιδιοκτησίας και φορολογικών εγγράφων» στο: Πρακτικά Επιστημονικού Δημέρου, *Εφαρμογές διαγραμμάτων και τίτλων ακινήτων*, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 181. Αναλυτικά για πίνακες μέτρων και σταθμών βλ. Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τόμος Δ, ό.π., σ. 3.385-3.405. Εν γένει για το οθωμανικό μετρικό σύστημα: Halil Inalcik, "Introduction to Ottoman Metrology", *Turcica XV* (1983), p. 331-348. Σημειώνεται ότι τα οθωμανικά κτηματολογικά βιβλία πρακτικών (Νταϊμί) έχουν διαφορετική δομή από τα εκκλησιαστικά. Βλ. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο», ό.π., σ. 40.

Το πρώτο έγγραφο φέρει ημερομηνία 17 Ιουνίου του 1891 και είναι μια επιστολή του Βαλή (vali) των Ιωαννίνων προς το Μητροπολίτη.¹⁰⁸ Αφορμή για τη σύνταξή της ήταν η στάση του υπαλλήλου της Μητρόπολης των Ιωαννίνων, ο οποίος ήταν παρών στην καταγραφή, επιβλέποντας τη διαδικασία και περιφρουρώντας τα δικαιώματα των Μονών και των Εκκλησιών.¹⁰⁹ Η παρουσία ενός χριστιανού κατά τη διεξαγωγή των καταγραφών από την οθωμανική κτηματολογική επιτροπή εύλογα οδηγεί στη σκέψη ότι η αποστολή του ήταν να προστατεύσει τα χριστιανικά καθιδρύματα και να επιδιώξει ώστε να ενταχθεί στην κατηγορία των έκπαλαι προσαρτημένων όσο το δυνατόν μεγαλύτερος αριθμός γαιών προς όφελός τους. Η σκέψη αυτή δεν είναι μακριά από την αλήθεια. Πράγματι, στην επιστολή ο ανώτατος Οθωμανός αξιωματούχος του Βιλαετίου επιπλήττει τον Μητροπολίτη για την ανάρμοστη συμπεριφορά του υπαλλήλου του και απαιτεί την άμεση αντικατάστασή του, ξεκαθαρίζοντας ότι η κτηματολογική επιτροπή δεν είναι σε καμία περίπτωση υποχρεωμένη να αναμείνει την παρουσία του και ότι εν πάση περιπτώσει θα συνεχίσει το έργο της άνευ κωλυμάτων.

Η πρώτη και σημαντική πληροφορία που αντλείται από το εν λόγω έγγραφο αφορά στις «Οδηγίες», οι οποίες δηλώνεται ρητά ότι συντάχθηκαν στη βάση αφενός της προαναφερόμενης Υψηλής Διαταγής του Υπουργείου του Κτηματολογίου και αφετέρου ενός πρακτικού (mazbata-μαζμπατά) του Διοικητικού Συμβουλίου του Βιλαετίου, το οποίο τονίζεται ότι προσυπέγραψε και ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων ως μέλος αυτού. Η δεύτερη και ουσιαστικότερη σχετίζεται με τις παρεμβάσεις του υπαλλήλου της Μητροπόλεως, ο οποίος κατηγορείται ότι: «ἀντὶ εἰς τὴν ἐργασίαν νὰ ἐπιφέρῃ εὐκολίας ἔφερε δυσκολίας καὶ τῶν Μουχτάριδων τῶν χωρίων τὴν γνώμην διετάραξε καὶ τοιουτοτρόπως ἐπῆλθε βραδύτης εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς καταγραφῆς». Ποιές είναι όμως οι δυσκολίες και ποια η στάση του συγκεκριμένου υπαλλήλου, ώστε ο Βαλής των Ιωαννίνων να αιτείται την άμεση απομάκρυνσή του;

¹⁰⁸ I.M.I.2.3.3.Αλληλογραφία Μητροπολιτών/I.M.I.2.3.3.4. Μητροπολίτης Γρηγόριος, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 17/06/1891. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 330, αρ. 51.4.

¹⁰⁹ Η πληροφορία για την παρουσία υπαλλήλου της Μητρόπολης κατά τη διάρκεια των καταγραφών εμπεριέχεται και στο κείμενο των «Οδηγιών»: «...εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς καταγραφῆς, ὅπερ μετὰ τοῦ παρὰ τῆς Μητροπόλεως διορισθσομένου ὑπαλλήλου συμφώνως τῷ 1^ῳ ἄρθρῳ τῶν ὁδηγιῶν θέλει ἀρχίσει τὴν καταγραφὴν...». Βλ. Ὁδηγίαι, σ. 2 ἄρθρο 2^ο.

Η επιστολή είναι σαφής. Ο υπάλληλος της Μητρόπολης επηρεάζει τους Μουχτάρηδες επικεφαλής των διαφόρων χωριών, ώστε να μην επικυρώνουν τις οθωμανικές καταγραφές, διότι απαιτεί να συμπεριληφθούν σε αυτές γαίες που δεν είναι καταχωρημένες στα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια («ένεκεν τοῦ ὅτι ἔξαιροῦνται αἱ ἀναφυόμεναι ὅτι εἰσὶν ἐκτὸς τοῦ ὡς βάσιν ληφθέντος δεφτερίου τῆς Μητροπόλεως ὀλίγας ἢ πολλὰς γαῖας»). Είναι λοιπόν πρόδηλο ότι και στην πράξη βάση για το Νέο οθωμανικό Κτηματολόγιο ήταν τα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια της Μητρόπολης των ετών 1865-1866. Κατά συνέπεια, οποιοδήποτε ακίνητο δεν εμπεριεχόταν σε αυτά, δεν ήταν δυνατόν να συμπεριληφθεί στις οθωμανικές καταγραφές των έκπαλαι προσαρτημένων μοναστηριακών ακινήτων.

Δύο σημαντικά συμπεράσματα προκύπτουν από όσα εκτέθηκαν παραπάνω. Πρώτον, οι Οθωμανοί, βασιζόμενοι στα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια προκειμένου να συντάξουν το δικό τους και αναγνωρίζοντας γαίες για τις οποίες κατά τα φαινόμενα δεν υπήρξε εγγραφή στο Παλαιό Κτηματολόγιο ως ανέκαθεν προσαρτημένες σε Μονές, φαίνεται ότι παρέκλιναν από το α' εδάφιο του άρθρου 122 του Οθωμανικού νόμου περί Γαίων. Δεύτερον, το σύνολο των εδαφών που αποκτήθηκαν μετά την έκδοση του Νόμου και τη σύνταξη των εκκλησιαστικών Κτηματολογίων απαγορευόταν ρητά να συμπεριληφθεί στην εν λόγω καταγραφή των ανέκαθεν σε Μονές προσαρτημένων γαιών, γεγονός που συνάδει απόλυτα με το β' εδάφιο του άρθρου και την ακόλουθη εξίσωση των μοναστικών καθιδρυμάτων με οποιοδήποτε ιδιώτη ως προς το ζήτημα της προσάρτησης νέων γαιών.

Πέρα όμως από τα νομολογιακά ζητήματα, στην ίδια επιστολή του 1891 υπάρχει ένα ακόμα κρίσιμο σημείο το οποίο αξίζει να διερευνηθεί για την πληρέστερη κατανόηση της ιστορικής πραγματικότητας: η διαδικασία επικύρωσης των οθωμανικών καταστίχων από τους χριστιανούς προκρίτους (Μουχτάρηδες) των όμορων των Μονών κοινοτήτων. Λεπτομέρειες περί αυτού αναδύονται από σωζόμενα αποσπάσματα του οθωμανικού Κτηματολογίου Yoklama των δημοσίων ακινήτων του έτους 1893-1894.¹¹⁰ Στα βιβλία αυτά, γραμμένα στην ελληνική γλώσσα, δεν

¹¹⁰ Οι σωζόμενοι Οθωμανικοί κτηματολογικοί κώδικες Yoklama των δημοσίων ακινήτων των ναχιγιέδων Μαλακασίου και Κουρέντων του καζά των Ιωαννίνων έχουν συνταχθεί στην ελληνική γλώσσα, γεγονός που δεν προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη, εάν ληφθεί υπόψη ότι πολλοί Οθωμανοί, απόγονοι εξισλαμισμένων οικογενειών, χρησιμοποιούσαν την

καταχωρίζεται μοναστηριακή περιουσία. Ωστόσο, ιδίως η δέκατη και τελευταία στήλη των παρατηρήσεων καθώς και οι βεβαιώσεις-επικυρώσεις των πινάκων από την κτηματολογική επιτροπή, τον αρμόδιο υπάλληλο του Κτηματολογίου και, τέλος, από το Διοικητικό Συμβούλιο του Βιλαετίου, κρίνονται χρήσιμες για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετιζομένων με το ιδιοκτησιακό καθεστώς εν γένει των μοναστηριακών ακινήτων και όχι μόνο των γαιών.

Η ενδελεχής εξέταση ολοκλήρου του φάσματος των καταχωρήσεων διαλύει οποιαδήποτε αμφιβολία σχετικά με τη διεκπεραίωση της καταγραφής και το βαθμό συμμετοχής των μουχταροδημογερόντων σε αυτή. Χαρακτηριστικό αλλά όχι μοναδικό παράδειγμα συνιστά η καταγραφή του χωρίου Κράψη του Ναχιγιέ Μαλακασίου, όπου σημειώνονται αγροί (ποτιστικοί κ.τ.λ.), δάση (κουρί), καλύβες, ακόμα και οικίες που κατά τους χριστιανούς δημογέροντες ήταν προσηρτημένες στις

ελληνική γλώσσα στις διαπροσωπικές τους επαφές. Άξιο λόγου είναι ότι, κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων της επιτροπής του Βιλαετίου με θέμα το σχέδιο των μεταρρυθμίσεων της Υψηλής Πύλης το 1879-1880, η χρήση της ελληνικής γλώσσας ήταν τόσο συχνή, που ανάγκασε ένα από τα μέλη να υπενθυμίσει την ανάγκη οι συζητήσεις να διεξάγονται στην τουρκική. Βλ. Ελευθερία Νικολαΐδου, «Προτάσεις της επιτροπής του Βιλαετίου Ιωαννίνων πάνω στο σχέδιο των μεταρρυθμίσεων της Πύλης (1879-1880)», *Δωδώνη* 10 (1981), σ. 366. Για τη χρήση της ελληνικής γλώσσας από μουσουλμανικούς πληθυσμούς (Τουρκογιαννιώτες) στα Ιωάννινα κατά τον 18^ο αιώνα βλ. Φωκίων Κοτζαγεώργης, *Το Ισλάμ στα Βαλκάνια: ένα ελληνόφωνο μουσουλμανικό χειρόγραφο από την Ήπειρο του 18^{ου} αιώνα*, Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχιολιτών, Αθήνα 1997, σ. 77-87. Στα βιβλία Yoklama ο χριστιανός γραφέας δημιούργησε 10 νέες στήλες επάνω σε έγγραφα που φέρουν τυπωμένες στήλες με επικεφαλίδες στην οθωμανική γλώσσα. Στο άνω μέρος των φύλλων αναγράφεται: «Πίναξ (δεφτέρ, βιβλίον) των (εις το Δημόσιον ανηκόντων) κτημάτων και γαιών των κειμένων εντός των ορίων του υπό την διεύθυνσιν του Υπουργείου των Οικονομικών (Δημοσίου) διατελούντος και εις το δημόσιον ανήκοντος τσιφλικίου (γνωστού υπό το όνομα) Του τμήματος της υποδιοικήσεως και νομού Ιωαννίνων». Οι 10 στήλες περιλαμβάνουν: 1. Α/Α (αύξων αριθμός), 2. Περιφέρεια (ναχιγιές), 3. Όνομα χωρίου, 4. Τοποθεσία, 5. Είδος ακινήτου, 6. Έκταση, 7. Όρια ακινήτου, 8. Όνομα ιδιοκτήτη (πάντα το οθωμανικό Δημόσιο), 9. Όνομα ενοικιαστή ή Όνομα καλλιεργητή (ο τούτο εργαζόμενος - δικαίωμα τεσσαρούφ) και 10. Παρατηρήσεις. Για τα εν λόγω σπαράγματα του Νεότερου οθωμανικού Κτηματολογίου βλ. Μαίρη Ζάγκλη – Δέσποινα Γιαραλή, *Οθωμανικό Κτηματολόγιο 1894 και Φορολογικοί Κατάλογοι 1913 της περιοχής Ιωαννίνων*, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Δωδώνη Παράρτημα 68, σ. 11-19, 23 κ.ε.

Μονές Όρους και Ηλιόκαλης.¹¹¹ Η οθωμανική κτηματολογική επιτροπή όμως προβάλλει ως αντεπιχείρημα την απουσία των αμφισβητούμενων ακινήτων από τα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια και για το λόγο αυτό τα εντάσσει στο παρόν βιβλίο των ακινήτων του Δημοσίου.

Στο κατάστιχο αναγράφονται τα εξής: «Καίτοι ισχυρίζονται ότι ως βακουφικαί, εἶνε προσηρτημέναι εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ἡλιοκάλεως, ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἐμπεριέχονται εἰς τὸ βιβλίον τῆς Μητροπόλεως κατεγράφησαν (συμπεριλήφθησαν) ᾧδε ... Γενομένης προτάσεως εἰς τὸν πάρεδρον (μουχτάρ) καὶ δημογέροντας (συμβούλους) τοῦ χωρίου ὅπως σφραγίσωσι τὸ βιβλίον (τὸν πίνακα) τοῦτο, οὗτοι ἐπειδὴ ἀπέφυγον νὰ τὸ σφραγίσωσιν ἰσχυριζόμενοι ὅτι αἱ οἰκίαι εἶνε ἰδιοκτησία των καὶ στηριζόμενοι καὶ εἰς ἄλλους ἀβασίμους ἰσχυρισμούς καὶ ἐπειδὴ κατ' ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Νομαρχίας ἐν περιπτώσει μὴ σφραγίσεως τῶν βιβλίων (τῶν πινάκων) ὑπὸ τῆς ΜουχταροΔημογεροντίας, ἠρκήσθημεν μὲ τὴν ἐπικύρωσιν (βεβαίωσιν) τῆς εἰρημένης Ἐπιτροπῆς (τῆς καταγραφῆς). Ὅθεν βεβαιούμε ὅτι αἱ πράξεις τῆς καταγραφῆς εἶνε τακτικαὶ καὶ διενεργήθησαν συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν σχετικῶν ὁδηγιῶν. Τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1310 (1894) Τ. Σ Νουρουλάχ κτηματολόγος τῆς ἑδρας τῆς Νομαρχίας Ἰωαννίνων.».¹¹²

Εἶναι λοιπόν ξεκάθαρος ὁ ρόλος, ἀλλὰ κυρίως τὰ ὅρια που οἱ Οθωμανοὶ ἔθεταν στους τοπικοὺς χριστιανούς προκρίτους ὡς πρὸς τὴ συμμετοχὴ τους στο ἔργο τῆς καταγραφῆς των ἀνέκαθεν σε Μονές προσαρτημένων γαιῶν. Για ὅσες περιοχές εἶχαν συνταχθεῖ καὶ μεταφραστεῖ στὴν οθωμανικὴ γλῶσσα ἐκκλησιαστικά Κτηματολόγια, ἡ συσταθεῖσα κτηματολογικὴ επιτροπὴ τοῦ Βιλαετίου ὄφειλε νὰ τα αξιοποιήσει στο μέγιστο, ἐνῶ οἱ ἀντιδράσεις των περιοίκων χριστιανῶν φαίνεται ὅτι οὐδόλως λαμβάνονταν ὑπόψη. Σε περιπτώσεις ἀρνήσεως τῆς ἐπικύρωσης ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ rum millet, ἐπαρκούσε ἡ βεβαίωση τῆς οθωμανικῆς κτηματολογικῆς επιτροπῆς, περιορίζοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ δικαίωμα υπεράσπισης των μοναστηριακῶν κτήσεων ἐκ μέρους των χριστιανῶν.

¹¹¹ Ἀρχεῖο Βιβλιοθήκης καὶ Κέντρου Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, Yoklama Οθωμανικὸ Κτηματολόγιο 1894 (στο ἐξής: ΥΚΕ), Ι.5/7Α χωρίον Κράψη, σ. 18, 34, 36, 130, 132, 140, ἀρ. καταχ. 112, 113, 114, 242, 251, 1.015, 1.017, 1.083, 1.084.

¹¹² Αὐτόθι, σ. 18, 144. Για παρόμοιες περιπτώσεις που ἀφοροῦν σε ἀκίνητα των Μονῶν Σπανοῦ, Ελεούσης, Λυκοστάνης καὶ Αγίου Αθανασίου Ζαγόριανης βλ. ΥΚΕ.Ι.4/6Β Χωρίο Κοβίλιανη, σ.-, ἀρ. καταχ. 120-205. ΥΚΕ.Ι.1/1Α Χωρίο Βροντισμένη, σ.-, ἀρ. καταχ. 202-213, 217, 859, 873-894.

Παρόλα ταύτα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο απόλυτος χαρακτήρας του κριτηρίου της εγγραφής ενός ακινήτου στα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια, έτσι ώστε να είναι αναγνωρίσιμο και από τους Οθωμανούς, κάμπτεται. Στο χωριό Περάτι του Ναχιγιέ Κουρέντων, δώδεκα κτήματα και μια οικία, τα οποία αρχικά είχαν συμπεριληφθεί στο βιβλίο καταγραφής των δημοσίων ακινήτων, μεταφέρονται στο λεγόμενο «ειδικό βιβλίο» για τα βακούφια, ως ανήκοντα στη Μονή Φιλανθρωπινών στο Νησί των Ιωαννίνων, κατόπιν αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του Βιλαετίου, μολονότι δεν βρέθηκαν εγγεγραμμένα στο αντίστοιχο εκκλησιαστικό Κτηματολόγιο. Η αιτιολόγηση έγκειται στο γεγονός ότι για τις συγκεκριμένες περιπτώσεις ελήφθη ως βάση η φορολογική καταγραφή, η οποία συνάγεται ότι είχε προηγηθεί. Αν και ο λόγος της εξαίρεσης δεν προκύπτει από τα συμφραζόμενα, είναι ωστόσο απαραίτητο να σημειωθεί ότι υπήρξε η δυνατότητα να ενταχθούν στις έκπαλαι προσαρτημένες μοναστηριακές γαίες εδάφη που δεν κατεγράφησαν από τη Μητρόπολη των Ιωαννίνων, αλλά από τους Οθωμανούς, σε προγενέστερο χρόνο και για δημοσιονομικούς λόγους, και για τα οποία είναι εύλογο να υποθέσει κανείς ότι αποδίδονταν οι επιβαλλόμενοι φόροι.¹¹³

¹¹³ ΥΚΕ.Ι.4/6Α Χωριό Περάτι, σ-, αρ. καταχ. 371, 373-378, 380, 383, 384, 387, 389, 390. Στην καταχώρηση με αριθμό 371 αναγράφονται τα εξής: «Γενομένου ισχυρισμού ότι ή οικία αυτή ως βακουφική, είχε προσηρτημένη εις την Μονήν «Αγίου Νικολάου» εν τῇ νήσῳ, ἐπειδὴ ἐν τούτοις αὕτη δὲν ἦτο ἐγγεγραμμένη εις τὸ βιβλίον τῆς Μητροπόλεως κατεγράφη ὡδε. Ἐπειδὴ ὁμως συνῶδὰ τῇ ὑπ' ἀριθ. 254 καὶ ἡμερομ. 28 Μαΐου 1310 (1894) ἀποφάσει τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Νομαρχίας ἐλήφθη ὡς βάσις ἡ φορολογικὴ καταγραφή καὶ ἐπεκυρώθη ἡ βακουφικὴ ιδιότης τῆς, διὰ ταῦτα ἐγένετο ἡ παροῦσα σημείωσις πρὸς γνῶσιν ὅτι μετεφέρθη εἰς τὸ εἰδικὸν βιβλίον (τὸ βακουφικὸν) καὶ ἐπομένως ἡ γενομένη καταγραφή αὐτῆς ὡς ἐθνικῆς ἔμεινε ἀνίσχυρος.». Ομοίως και για τις λοιπές καταχωρήσεις. Είναι επομένως σαφές ότι υπάρχει ξεχωριστό ιδιαίτερο βιβλίο, στο οποίο οι Οθωμανοί κατέγραφαν την εκκλησιαστική και μοναστηριακή ιδιοκτησία, γεγονός μοναδικό για τα μέχρι τώρα δεδομένα της σχετικής βιβλιογραφίας. Εντούτοις, το ότι παλαιότερες φορολογικές καταγραφές υπήρχε η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν ως βάση για την αναγνώριση εν γένει ακινήτων ως μοναστηριακών δεν είναι μεμονωμένο χρονικά γεγονός εντός του Βιλαετίου Ιωαννίνων. Το 1866 οι μουχτάρηδες του χωριού Σαντοβίτσας (σημ. Μάρμαρα) λαμβάνουν μια δίγλωσση σε οθωμανικά και ελληνικά διαταγή σχετικά με τρέχον ζήτημα της Μονής Αγίας Παρασκευής. Το σωζόμενο τεκμήριο φανερώνει ότι ο φοροεκμισθωτής (μουλτεζίμης) του ρηθέντος χωριού Χατζή Αλή Αγά Ζαντές Αχμέτ Εφέντης επεμβαίνει στο εισόδημα που προέρχεται από την αξιοποίηση χωραφιών της Μονής προσξενώντας της ζημία. Η οθωμανική διοίκηση του Καζά των Ιωαννίνων διατάσσει την έρευνα της υπόθεσης και την παύση του σφετερισμού των δικαιωμάτων

Παρόλο που υπάρχουν ασφαλή τεκμήρια για την καταγραφή ανέκαθεν προσαρτημένων μοναστηριακών γαιών στους Ναχιγιέδες Κουρέντων και Μαλακασίου, για τις υπόλοιπες περιοχές του Βιλαετίου των Ιωαννίνων η έκβαση των διαδικασιών είναι άδηλη. Μια επιστολή του Επισκόπου Βελλάς προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων φανερώνει ότι έως το 1900 δεν είχε πραγματοποιηθεί ολοκληρωμένη απόπειρα καταγραφής των «έκπαλαι» μοναστηριακών γαιών εντός των ορίων της επισκοπής του. Ωστόσο, το ίδιο τεκμήριο αποκαλύπτει ψήγματα παρόμοιων προσπαθειών και σε αυτή τη γεωγραφική περιοχή. Συγκεκριμένα, ο Επίσκοπος Βελλάς Βασίλειος είχε πληροφορηθεί ότι κτηματολογική επιτροπή μετέβη το 1895 στο χωριό Λιτοβιάνιστα,¹¹⁴ με εντολή να καταγράψει το σύνολο των βακουφικών κτημάτων της Σταυροπηγιακής Μονής του Σωτήρος Χριστού.

Πέραν του ότι αποδεικνύει την πρόθεση της κυβερνητικής πλευράς να περατωθεί το έργο της εγγραφής των μοναστηριακών γαιών στο Νεότερο Κτηματολόγιο, η εν λόγω περίπτωση έχει ιδιαίζουσα σημασία, διότι αφορά σε μία γεωγραφική περιοχή του Βιλαετίου για την οποία φαίνεται ότι δεν είχαν συνταχθεί εκκλησιαστικά Κτηματολόγια. Εκ των προτέρων σημειώνεται ότι στο κείμενο των «Οδηγιών» προβλέπεται και αυτό το ενδεχόμενο, με τους καταμετρητές να εντέλλονται να διενεργήσουν την καταγραφή βασιζόμενοι στην επιτόπια έρευνα.¹¹⁵ Στην πράξη, η παρουσία των Μουχταροδημογερόντων και των «εκπροσώπων» της ειρημένης Μονής ήταν απαραίτητη για την επίτευξη του στόχου, καθότι εκείνοι, μέσω των μαρτυριών και των υποδείξεών τους, καθοδηγούσαν τους καταμετρητές.

Η πηγή είναι αποκαλυπτική: «*Σχετικῶς δὲ τῶν περὶ ἀπογραφῆς τῶν Μοναστηριακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τῆς ταπεινῆς μου παροικίας αἰτουμένων πληροφοριῶν γνωρίζει Αὐτῇ ὅτι, ὡς ἐπληροφορήθην, οὔτε εἰδικὴ τις Ἐπιτροπὴ συνέστη πρὸς τούτῳ ἐνταῦθα οὔτε ἀπογραφή τις ἐγένετο. Ἐβεβαιώθην δὲ ὅτι ἢ ἀπὸ μέρους μόνον τῆς σεβαστῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως διορισθεῖσα καὶ ἐξ Ἰωαννίνων σταλεῖσα*

της Μονής επί των γαιών της, με το επιχείρημα ότι τα εν λόγω κτήματα αποδεδειγμένα «εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ κειμένου ἐνταῦθα Μοναστηρίου», εφόσον ο ηγούμενος καταβάλει στο δημόσιο ταμείο («μάλ σεντούκι») τον έγγειο φόρο (βεργί), σύμφωνα με τη «νέα καταγραφή» του 1859. Βλ. I.M.31.2. Μονή Μαρμάρων: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 1, ημερ. εγγράφου: 15/09/1866.

¹¹⁴ Κλειδωνιά Κονίτσης.

¹¹⁵ *Οδηγίαι*, ό.π., σ. 2 άρθρο 2°.

Επιτροπή μετέβη περί τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ 1895 ἐν τῷ χωρίῳ Λιτοβιάνιστα τῆς ἐνταῦθα ὑποδιοικήσεως, ἐνθα καὶ ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ κεῖται, μὲ διαταγὴν τοῦ τότε ἐνταῦθα Καϊμακάμη¹¹⁶ καὶ κατέγραψε πάντα τὰ ἐν τῷ ἱμπλακίῳ τούτῳ (χωρίῳ) βακούφικα τι καὶ λοιπὰ κτήματα ἐπὶ παρουσίᾳ μόνον τῶν Μουχταροδημογερόντων καὶ τῶν ἐπιστατούντων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀλλ' ὅτι τὴν ἀπογραφὴν ταύτην ἠρνήθησαν νὰ ἐπικυρώσωσιν οὗτοι λόγῳ ὅτι οἱ εἰρημένοι Μεμούριδες ἀλλ' ἀντ' ἄλλων ἐν τοῖς Βιβλίοις αὐτῶν ἔγραφον...»¹¹⁷

Ἡ ἀντίδραση τῶν χριστιανῶν ἀπέναντι στις παρατυπίες τῆς οθωμανικῆς κτηματολογικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι μὲν ἐκδηλη, ἀλλὰ τα περιθώρια διεκδίκησης τῶν μοναστηριακῶν κτήσεων ἦταν μάλλον στενά. Σύμφωνα με τὴν ἐπιστολὴν, κατόπιν μεταβάσεως τῶν γραμματέων (Μεμούρηδων) στα Ἰωάννινα, δόθηκε τυπικὴ προθεσμία υποβολῆς οποιωνδήποτε ἐνστάσεων διάρκειας 31 ἡμερῶν. Οἱ «ἐκπρόσωποι» τῆς εἰρημένης Μονῆς, ἐσπευσαν νὰ δηλώσουν τὴν ἐντονὴ ἀντίθεσή τους ἀπέναντι στὴν ἀξιοπιστία τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς καταγραφῆς, ὅμως οἱ διαμαρτυρίες τους ἐπέσαν στὸ κενό, ἐφόσον «ἡ Α(ὐτοῦ) Ἐξοχότης, ὁ τότε δήμαρχος πρὸς ὃν ὑπεβλήθη ἡ αἴτησις τῶν, ἐδήλωσεν ὅτι οἱ Μεμούριδες προσκληθέντες κατέθεσαν ὅτι ἔγραψαν ὅτι αὐτοὶ ἐδήλουν αὐτοῖς».

Ἡ ἀρνητικὴ γιὰ τὸ καθίδρυμα ἐκβασή, καθὼς καὶ ἡ ἀπουσία περαιτέρω σχολιασμοῦ ἐκ μέρους τοῦ Ἐπισκόπου-συντάκτη τῆς ἐπιστολῆς, ἐπιβεβαιώνει τὴν ἤδη ἐκτεθείσα ἱστορικὴ πραγματικότητα, ὅπου οἱ μαρτυρίες τῶν χριστιανῶν σχετικὰ με τὴ μοναστηριακὴ ἰδιοκτησία, εἴτε γραπτές εἴτε προφορικές, ἀποτελοῦσαν μὲν τὴ βάση γιὰ τις ἐγγραφές στὸ Νεότερο Κτηματολόγιο, ἀλλὰ ἡ οθωμανικὴ πλευρὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ διατηρεῖ τὸν ἐλεγχὸ τῶν διαδικασιῶν καὶ νὰ καθορίζει τὰ τελικὰ ἀποτελέσματα.

Παρὸτι ὅμως ὁ Ἐπίσκοπος ἰσχυρίζεται ὅτι, πέραν τοῦ εἰρημένου χωρίου, δὲν πραγματοποιήθηκε ἄλλη καταγραφή ἐντὸς τῶν ορίων τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλάς, μὴ ἰκετήρια ἀναφορὰ τῆς κοινότητος Ζαγόριανης πρὸς τὸ Μητροπολίτη Ἰωαννίνων τὴν 18^η Οκτωβρίου τοῦ 1893 ἀποδεικνύει τὸ ἀντίθετο. Οἱ κάτοικοι τῆς συγκεκριμένης κοινότητος καταφέρονται ἐναντίον ἐνός συντοπίτη τους, ψέγοντάς τὸν γιὰ μακροχρόνιες

¹¹⁶ Καϊμακάμης (kaymakam) ἀποκαλεῖται ὁ διοικητὴς πόλης. Βλ. *Αρχεῖο Ἀλῆ Πασά*, ὁ.π., τ. Δ, σ. 216.

¹¹⁷ I.M.7.2. Μονὴ Βελλάς: Διοικητικά, αρ. ἐγγράφου: -, ἡμερ. ἐγγράφου 12/08/1900.

προσπάθειες σφετερισμού βακουφικών κτημάτων της Μονής Βελλάς. Το τεκμήριο είναι εύγλωττο: «Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐλθὼν ἐνταῦθα ὁ παρὰ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως διορισμένος μεμούρης ἐπὶ τῶν βακουφικῶν Νορλᾶ Βέης καὶ ἄλλοι, ἐνώπιον αὐτῶν καὶ πάσης τῆς κοινότητος ἡμῶν ὁ Ἀθανάσιος Κόκκινος ἐφώναζεν «ἰμπλάκια ἰμπλιάκια εἶνε καὶ τὰ χωράφια καὶ τὰ δάση».¹¹⁸

Ἡ πρώτη διαπίστωση σχετίζεται με τὸ χρόνο διεξαγωγῆς τῆς καταγραφῆς. Εφόσον πρόκειται γιὰ τὸ ἔτος 1893 εἶναι σχεδόν βέβαιο ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν καταγραφή τῶν ἀνεκαθεν προσαρτημένων μοναστηριακῶν γαιῶν στο Βιλαέτι τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ δεύτερη ἀφορὰ στὴν εμπλοκή στὴ διαδικασία ἐνός λαϊκοῦ, ἡ μαρτυρία τοῦ ὁποῖου ἀπεδείχθη καθόλα ζημιογόνος γιὰ τὸ Μοναστήρι, ὅπως τουλάχιστον ἰσχυρίζονται οἱ συντάκτες τῆς ἀναφορᾶς. Στὸ ἐγγράφο δηλώνεται ρητὰ ὅτι ἡ οθωμανικὴ κτηματολογικὴ ἐπιτροπὴ ποῦ ἐνεργούσε τὴν ἐπιτόπια ἐρευνα ἀξιολόγησε τὴν πληροφορία, ὅτι δηλαδὴ τὰ μοναστηριακὰ κτήματα ἀνήκαν στο Δημόσιο, ὡς ἀληθινὴ, με ὑπαρκτό τὸν κίνδυνο ἀπόσπασῆς τοὺς ἀπὸ τὸ καθίδρυμα καὶ ἐνταξῆς τοὺς στὴν κατηγορία τῶν κοινῶν δημοσίων με ὅτι αὐτὸ συνεπαγόταν. Ἐάν οἱ κατηγορίες εὐσταθοῦν, τότε ἡ «ἐσχάτη ταῦτη προδοσία» ἐπαρκούσε γιὰ τὴν ἀμφισβήτηση τῆς προσάρτησης τῶν γαιῶν στο Μοναστήρι καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀναδεικνύεται ἡ σημασία καὶ ἡ ἀξία τῶν ὁμόφωνων μαρτυριῶν ἐντὸς τοῦ μιλῆτ τῶν χριστιανῶν γιὰ τὴν υπεράσπιση τῶν ὀρθόδοξων καθιδρυμάτων.

Οἱ ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ ποῦ ἐπονται εἶναι βαρύτατοι. Τὸ ἐν λόγω πρόσωπο ἐξομοιώνεται με τὸν Ἰούδα καὶ χαρακτηρίζεται προδότης καὶ καταχραστής, ἐνῶ οἱ συντάκτες ζητοῦν ἀπὸ τὸ Μητροπολίτη τὴν παραδειγματικὴ τιμωρία μέσω ἐκδόσης ἐπιτιμίου «ἵνα πάντες ἀποστρέφονται αὐτὸν καὶ ἀποφεύγουν τὴν μετ' αὐτοῦ συναναστροφὴν, νὰ μὴ τὸν δέχωνται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν, οὔτε νὰ πηγαίνουν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, νὰ μὴ τὸν χαιρετᾶ κανεὶς, καὶ ἐν γένει νὰ ἀποφεύγουν πᾶσαν μετ' αὐτοῦ συγκοινωνίαν.». Ἀπὸ τὸ αὐστηρὸ ὕφος τοῦ ἐγγράφου συνάγεται ὅτι ἡ

¹¹⁸ I.M.7.2. Μονὴ Βελλάς: Διοικητικά, ἀρ. ἐγγράφου: -, ἡμερ. ἐγγράφου: 18/12/1893. Βλ. Παράρτημα I. σ. 244-245, ἀρ. 4.19. Παρόμοια εἶναι καὶ ἡ περίπτωση τῆς Μονῆς Διχουνίου, ἡ ὁποία εἶχε δικαιώματα ἐπὶ τῶν γαιῶν τοῦ χωρίου Λάλιζας. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς «νέας καταγραφῆς» μέρος τῶν γαιῶν περιήλθαν σε ιδιώτη, ὁ ὁποῖος ἔτσι ἀποξένωσε τὸ Μοναστήρι ἀπὸ τὴν περιουσία του. I.M.14.2. Μονὴ Διχουνίου: Διοικητικά, ἀρ. ἐγγράφου: 4, ἡμερ. ἐγγράφου: 02/12/1902. Αὐτόθι, ἀρ. ἐγγράφου: 6, ἡμερ. ἐγγράφου: 20/01/1900.

προαναφερόμενη πράξη συνιστούσε έγκλημα καθοσίωσης εντός της χριστιανικής κοινότητας και το επιτίμιο αποτελούσε τη συνήθη τιμωρία.¹¹⁹

Επιλογικά, η απόπειρα εγγραφής των ανέκαθεν προσαρτημένων μοναστηριακών ακινήτων στο Νεότερο Κτηματολόγιο μοιάζει να στέφθηκε με μερική επιτυχία, αφού είναι πλέον αποδεδειγμένο ότι η κτηματολογική έρευνα και η ακόλουθη καταγραφή υλοποιήθηκαν σε ορισμένες τουλάχιστον περιοχές του Βιλαετίου των Ιωαννίνων. Ωστόσο, η ίδια η φύση της διαδικασίας σύνταξης του Νεότερου Κτηματολογίου βασισμένη σε στοιχεία που, ελλείπει οθωμανικών τίτλων, παρέχονταν μόνο από τους ενδιαφερόμενους ή τις τοπικές αρχές, είναι υποκείμενη σε αμφισβητήσεις.¹²⁰ Παντοειδείς καταχρήσεις, αμέλεια και χρηματισμός των υπαλλήλων του Κτηματολογίου σε συνδυασμό με την αποσπασματική εκτέλεση των εργασιών με τα ανεπαρκή μέσα του 19^{ου} αιώνα και την αδυναμία του Κέντρου να επιτηρήσει αποτελεσματικά τις διαδικασίες, είχαν ως λογική απόρροια την αμφισβήτηση του κύρους και της αποδεικτικής ισχύος των τίτλων και των εγγραφών του Νεότερου Κτηματολογίου.

Από τα όσα εκτέθηκαν προηγουμένως κατέστη εμφανές ότι η μοναστηριακή περιουσία δεν απετέλεσε εξαίρεση στον κανόνα της ζημιογόνου για αυτήν επικρατούσης αταξίας. Επιπροσθέτως, η έλλειψη αναγνώρισης νομικής προσωπικότητας απετέλεσε έναν επιπλέον καθοριστικό παράγοντα που συνέβαλε στην κλιμάκωση των σχετιζομένων με τη διατήρηση και τη διεύρυνση της μοναστηριακής ακινήτου κτήσεως δυσχερειών, μετά την έκδοση του Νόμου περί Γαιών. Για το λόγο αυτό, η κατηγορία των «έκπαλαι» μοναστηριακών γαιών είναι εγγενώς λιγότερο πολύπλοκη κατά την ανάλυση σε σύγκριση με την αντίστοιχη όσων αφιερωμένων γαιών εντάχθηκαν στην κατηγορία των κοινών δημοσίων γαιών.

¹¹⁹ Για την ποινή του αφορισμού μεταξύ των χριστιανών της Ηπείρου βλ. Παναγιώτης Αραβαντινός, *Χρονογραφία της Ηπείρου*, ό.π., τ. Β', σ. 257-258, όπου αναφέρεται ότι ακόμα και Οθωμανοί προσέφευγαν στις εκκλησιαστικές αρχές ζητώντας την επιβολή της ποινής του αφορισμού σε χριστιανούς σε περίπτωση αντιδικίας.

¹²⁰ Α. Ζ Καλλικλής, *Το Οθωμανικόν δίκαιον*, ό.π., σ. 84.

A6. Η καταγραφή της μοναστηριακής περιουσίας στα Ιωάννινα: η μέθοδος των αντεγγράφων.

Ο Οθωμανικός Νόμος περί Γαιών του 1858 θεωρητικά συνιστά το κομβικό εκείνο σημείο που καθόρισε το νέο ιδιοκτησιακό καθεστώς για τα χριστιανικά καθιδρύματα, με άλλα λόγια το νέο τρόπο προσάρτησης μοναστηριακών εδαφών. Όπως έχει τονιστεί σε προηγούμενη ενότητα, ο Οθωμανός νομοθέτης, μέσω του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 122, επεδίωξε να θέσει φραγμό στη συνεχή επέκταση της μοναστηριακής περιουσίας, αποβλέποντας παράλληλα στην ισχυροποίηση και διατήρηση του ελέγχου του οθωμανικού Δημοσίου επί των γαιών του. Από το 1858 και εντεύθεν, λοιπόν, οι Μονές δεσμεύονταν να τηρήσουν επακριβώς την ίδια διαδικασία που θα ακολουθούσε και οποιοσδήποτε ιδιώτης προκειμένου να αποκτήσει το δικαίωμα νομής (τεσσαρούφ) επί δημοσίων εδαφών. Η διαδικασία αυτή συνίστατο στην καταβολή των ορισμένων τελών και την άμεση έκδοση τίτλου *tapu senedi* του Νεότερου Κτηματολογίου. Ένα μονάχα πρόσκομμα υπήρξε: η μη αναγνώριση νομικής προσωπικότητας στα χριστιανικά καθιδρύματα.¹²¹

Σαφέστατα το πρόσκομμα δεν ήταν καινοφανές, εφόσον έχει αποδειχθεί ότι ίσχυσε από την εποχή της δήμευσης του Σελίμ του Β'. Όμως, από την έκδοση του Νόμου και εξής, και σύμφωνα πάντα με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 122, τα μοναστικά καθιδρύματα ήταν αναγκασμένα να εγγράφουν τις νεοαποκτηθείσες γαίες αποκλειστικά στο όνομα φυσικών προσώπων και να εφοδιάζονται με τον επίσημο τίτλο από το Αυτοκρατορικό Κτηματολόγιο, μετά την ολοκλήρωση της επίσημης διαδικασίας ενώπιον των αρμοδίων υπαλλήλων. Κατά συνέπεια, όλες οι δικαιοπραξίες που αφορούσαν σε μοναστηριακές γαίες, μετά το 1858 έπρεπε να πραγματοποιούνται αποκλειστικά και μόνο ενώπιον των Οθωμανών, επί ποινή ακυρώσεως.¹²²

¹²¹ Ωστόσο, το Νεότερο Κτηματολόγιο εξέδιδε τίτλους για νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, όπως ήταν π.χ οι καζάδες (δήμοι).

¹²² Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Μελέται Μουσουλμανικού Δικαίου*, ό.π., σ. 47: «Δυνάμει του πρώτου τεσσαράκοντα πέντε περίπου ετών από 7 Ραμαζάν 1274 νόμου περί γαιών έθεσπίσθη το πρώτον και έτέθη εν εφαρμογή το αξίωμα, ότι εις το εξής πās ό έξουσιάζων γαίας δέον να είνε εφωδιασμένος με επίσημον τίτλον παρά του αυτοκρατορικού κτηματολογίου έκδιδόμενον, προκειμένου δέ εις το εξής να γίνη δικαιοπραξία τις άφορώσα άκίνητον κτήμα, δέον επί ποινή άκυρότητος να συντελήται αύτη δι' έπισήμον όμολογίας (τακρήρ) τών συμβαλλομένων μερών ενώπιον του κτηματολογίου, όπως επί τή βάσει ταύτης έκδοθῆ έπ'»

Η εγγραφή μοναστηριακών γαιών επ' ονόματι ενός φυσικού προσώπου, συνήθως του Ηγούμενου ή ενός Μοναχού, που λειτουργούσε ως επίτροπος-έφορος (μουτεβελής) του καθιδρύματος, είναι άγνωστο εάν προϋπήρχε στα Ιωάννινα ως πρακτική διασφάλιση της μοναστηριακής έγχειας ιδιοκτησίας, έως και το 18^ο αιώνα. Πριν από το Νόμο η πλειονότητα των τίτλων εκδίδονταν επ' ονόματι πολλών ή του συνόλου των Μοναχών, με μνεία πάντοτε του πραγματικού φορέα των εμπράγματων δικαιωμάτων, ή ενίοτε και επ' ονόματι του ίδιου του καθιδρύματος. Με βάση αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο Νόμος, άρρηκτα συνδεδεμένος με τη δημιουργία του Νεότερου Κτηματολογίου, τέμνει την ιστορική πραγματικότητα, εφόσον έρχεται να καταργήσει ό,τι ίσχυε σε προγενέστερο χρόνο και να καθιερώσει ως μοναδική την εγγραφή στο όνομα φυσικών προσώπων. Είναι όμως το 1858 το πραγματικό ορόσημο; Η απάντηση κρύβεται στα «ψιλά γράμματα» των εκκλησιαστικών Κτηματολογίων των ετών 1865-1866.

Σταχυολογημένα μέσα από χιλιάδες εγγραφές μοναστηριακών γαιών, τα στοιχεία αποκαλύπτουν ότι με την αυγή του 19^{ου} αιώνα η πρακτική της εγγραφής επ' ονόματι ενός φυσικού προσώπου είναι ήδη σε χρήση. Επί παραδείγματι, το 1800 ο τότε Ηγούμενος της Μονής Ηλιόκαλης «αγόρασε»¹²³ από χριστιανούς ιδιώτες δέκα, οκτώ και επτά στρέμματα αντίστοιχα διά λογαριασμό της Μονής, αλλά με ταπί που εκδόθηκε στο όνομά του. Ο ίδιος το 1825 «αγόρασε» από έναν Οθωμανό ονόματι Μουχάμετ Μπέη Γκόλιο ένα λιβάδι δεκαπέντε στρεμμάτων και από κάποιον Ισμαήλ αγά κτήμα πέντε στρεμμάτων σε όμορη κοινότητα, με τίτλους ταπίων ομοίως επ' ονόματί του, ενώ η διαδικασία επαναλήφθηκε οκτώ χρόνια αργότερα για έτερο χωράφι.¹²⁴ Επιπροσθέτως, στη Μονή Κρετζούνιστας στο ακροτελεύτιο άρθρο αναφέρεται: «προσέτι ἔχει καὶ ἓν

ὀνόματι τοῦ νέου ἐξουσιαστοῦ τοῦ κτήματος νέος ἐπίσημος τίτλος.». Αναλυτικά για τη διαδικασία βλ. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Η ακίνητος ιδιοκτησία*, ό.π., σ. 60-63.

¹²³ Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το ισλαμικό δίκαιο αληθής αγοραπωλησία υφίσταται μόνον στην περίπτωση επί των πλήρους και τελείας ιδιοκτησίας ακινήτων (μουλκιών). Αντιθέτως, επί δημοσίων γαιών, εφόσον δεν μεταβιβάζεται η κυριότητα, η οποία ανήκει πάντοτε στην Πολιτεία, επιτρέπεται μονάχα η μεταβίβαση του δικαιώματος νομής και εξουσίας (τεσσαρούφ). Η μεταβίβαση αυτή όμως δεν συνιστά αγοραπωλησία αλλά «παραχώρηση», η οποία δηλώνεται με τον οθωμανικό όρο *ferag* (φεράγ). Βλ. Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τ. Β', ό.π., σ. 1.016-1022. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Τα Δίκαια της πολιτείας*, ό.π., σ. 12-13.

¹²⁴ Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου, σ. 70.

κομάτι χωράφι ποτιστικὸν εἰς χωρίον λεπτοκαργιᾶ καζά φιλιότης εἰς στρέματα 32: τριάντα δύω, ὀνομαζόμενον λογγίσια, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ ταπί βασιλικὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἡγουμένου Ἀνθίμου ὅστις τὸ ἀγόρασε μὲ χρήματα τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου πρὸ δέκα τρεῖς χρόνους», συνεπὼς το ταπί ἐκδόθηκε τὸ 1852.¹²⁵ Οἱ τίτλοι ὁμῶς που ἐκδίδονται ἐπ' ὀνόματι φυσικῶν προσώπων δὲν ἐμπίπτουν ἀποκλειστικὰ στὴν κατηγορία τῶν ταπίων. Χαρακτηριστικὴ καὶ ἀπολύτως ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ υλοποίηση «αγοράς» ἐνός ἐλαιότοπου μὲ σαράντα δέντρα βάσει χοτζετίου τοῦ ιεροδικείου Ἄρτας ἐκδιδόμενου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Θεοδωριάνων Μακαρίου τὸ 1846.¹²⁶

Τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἐγγραφές μὲ ἀναφορές σὲ ἀτομικοὺς τίτλους πληθαίνουν καὶ φαίνεται νὰ κυριαρχοῦν τὸ 19^ο αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ διαχωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς συντάκτες τῶν Κτηματολογίων ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν υπολοίπων ἐγγραφῶν (ὅπως αὐτές παρουσιάστηκαν ἐνδελεχῶς στὸ ομώνυμο κεφάλαιο περὶ ἐκκλησιαστικῶν Κτηματολογίων) ἀποκτὰ βαρύνουσα σημασία. Μολονότι οἱ ἐκκλησιαστικὲς Ἀρχές ἐπιμένουν νὰ χαρακτηρίζουν τὶς γαίες αὐτές ὁμοῦ μὲ τὶς υπόλοιπες ὡς προσαρτημένες στὶς Μονές ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, ἡ διαφοροποίηση εἶναι αἰσθητὴ, καθότι ἡ ὑπαρξη τῶν τίτλων ἀποδεικνύει τὸ ἀκριβές ἔτος καὶ τὸν τρόπο προσάρτησης. Παρότι ὁμῶς τὰ παραπάνω φαίνεται νὰ οδηγοῦν στὸ δεύτερο ἐδάφιο τοῦ ἀρθροῦ 122, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ γαίες που ἀνέκαθεν ἐξουσιάζονταν διὰ ταπίου καὶ κατόπιν περιήλθαν στὰ χέρια τῶν Μοναχῶν καὶ προσαρτήθηκαν σὲ καθιδρύματα, δὲν προκύπτει ἀπὸ τὸ υλικὸ εἶναι γιὰ τὶς συγκεκριμένες ἐγγεῖες κτήσεις ἐπανεκδόθηκαν στὴν πραγματικότητα ταπία, ἐπειτα ἀπὸ τὴ «νέα καταγραφή», ἐνδεχόμενο που εἶναι ὠστόσο ἀρκετὰ πιθανό.

Στὸ τεκμήριο τῶν «Ὁδηγιῶν» τὸ τρίτο ἀρθρο παρέχει μὴ σημαντικὴ πληροφορία γιὰ ὅσα ἐδάφη δὲν ἐντάχθηκαν στὶς ἐκπαλαὶ προσαρτημένες μοναστηριακὲς γαίες: «Ἐκτὸς τῶν ἀνέκαθεν εἰς Ἐκκλησίας καὶ Μονὰς προσηρτημένων γαιῶν, αἱ μετέπειτα ἦτοι αἱ διαμαχόμεναι διὰ ταπίου καὶ δι' ἀγορᾶς περιελθοῦσαι εἰς κληρικὸν καὶ λαϊκὸν γαῖαι τζιφλικιῶν καὶ τινες ἄλλαι χωρισταὶ τοιαῦται ἐπειδὴ δι' εἰδικῶν ἰραδὲ εἰσὶν ἐξηρημέναι ὅπως αὐταὶ κατέχωνται διὰ ταπίου καὶ ἐνεργῶνται ἐπ' αὐτῶν τὰ τοῦ νόμου δὲν θὰ καταγραφῶσι, καὶ ἐπειδὴ αἱ τοιούτου εἴδους γαῖαι εἰσὶ καταγεγραμμέναι ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ Δεφτέρ Χακανῆ, διὰ τὰς γαίας ταύτας οἱ ὑπάλληλοι τοῦ

¹²⁵ Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων, σ. 38.

¹²⁶ Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου, σ. 110.

Δεφτέρ Χακανι τῶν ὑποδιοικήσεων θέλουσι καταβάλῃ πᾶσαν φροντίδα ὅπως μὴ γίνῃ κατάχρησις τις κατὰ τὴν καταγραφὴν διὰ τὰς γαίας ταύτας.»¹²⁷ Επομένως, ἡ καταγραφή των μοναστηριακῶν κτημάτων που ἐντάχθηκαν στο δεύτερο ἐδάφιο του ἀρθρου 122 και γιὰ τα οἷα απαιτοῦνταν ἡ ἐκδοσὴ ταπίου ἐπ' ὀνόματι φυσικοῦ προσώπου εἶχε σίγουρα ξεκινήσει πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη των «ἐκπαλαί».

Μία πιθανὴ ἡμερομηνία γιὰ τὴν ἐναρξὴ των ἐπιτόπιων ἐρευνῶν και καταγραφῶν ὄσων μοναστηριακῶν γαιῶν στα Ἰωάννινα ἐντάχθηκαν στὴν κατηγορία των κοινῶν δημοσίων γαιῶν, με σκοπὸ τὴν ἐκδοσὴ τίτλου *tapu senedi* και τὴν εἰσπραξὴ των ἀντίστοιχων τελῶν ἀπὸ το Δημόσιο, εἶναι τὰ μέσα τῆς δεκαετίας του 1860 ἢ το ἀργότερο οἱ ἀρχές του 1870.¹²⁸

¹²⁷ *Ὁδηγίαι*, ὅ.π., σ. 3 ἀρθρο 3°. Σημειώνεται ὅτι συνολικά γιὰ τὴν Ἐπιτροπὴ του οθωμανικοῦ Κτηματολογίου δαπανήθηκαν 466.000 πιάστρα: Band V, *Nachrichten uber Industrie, Handel und Verkehr*, Wien 1874, p. 9.

¹²⁸ Ὑπάρχει μόνον μία σωζόμενὴ ἀμεση μαρτυρία γιὰ τὴ διεξαγωγὴ ἐπιτόπιας κτηματολογικῆς ἐρευνας (Γιοκλαμά) ἐπὶ των μοναστηριακῶν γαιῶν στα Ἰωάννινα, ἡ οἷα προκύπτει ἀπὸ ἐγγραφο τῆς Μονῆς Τσοῦκας με χρονολογία τον Ἰούλιο του 1876. Βλ. I.M.48.3. Μονὴ Τσοῦκας: Κτηματικά, ἀρ. ἐγγράφου: 25, ἡμερ. ἐγγράφου Ἰούλιος 1876: «Τὴν σήμερον ἦλθε ὁ γιοκλαμά μεμούρης Κιατήπης (Kâtip) κασιμί ἐφέντης εἰς τὸ Μαναστήρι Τσιούκας κατὰ τὸ νέον οὔσουλι (τρόπος, μέθοδος, σύστημα, διαδικασία) και γιοκλαμά, ἐκάμαμεν τὸν ὅσον τόπον ράζι ἐξουσιάζη τσοῦκας Μαναστήρη νὰ δεῖ τοῦ σπαη ταπί ὁποῦ ἔχουν ἀποδειγμένον τὸ καθ' ἓνα κομάτι χωράφι. Μάνδρες κουρι μηλοτόπια (βοσκοτόπια) κισλάτες (kışla χειμαδιό (ζῶων), χειμερινός βοσκοτόπος) Μετόχι χωράφια ὄλα αὐτὰ με τὰ Συνορὰ τον τὰ ἐδείξαμεν ἓνα πρὸς ἓνα με τὰ Συνορατὰ των χωρὶς νὰ πειράξομεν τὸ Ἰμλιάκι τὸ Βασιλικόν, και με τὴν ἀξίαν τους καλὸ μέτριον εἰς καλόδειον καθὼς εἶναι ἀποδειγμένο εἰς τὸ δευτέρῃ με τὴν τιμὴν τους ἔχει νὰ πλερωθῇ τὸ ρέσιμον (resim φόρος) εἰς τὸ μαλι μιρύ (mal-i miri δημόσια εἰσοδήματα). Τὰ ὁποῖα δὲν ἀξίζουν περισσότερο ἀπ' ὅτι τὰ ἐκτιμήσαμεν ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἀξίζουν περισσότερο ἔχομαι νὰ πληρόσομαι τὸ διπλοῦν και νὰ (λείπει κείμενο) και τὴν τιμωρίαν διὰ τοῦτο ἐδόσαμε (λείπει κείμενο) εἰς χεῖρας τοῦ Μεμούρη και (λείπει κείμενο). Ἰουλίου 1876 Μαναστήρι Τσιούκας.».

Το ἐν λόγω ἐγγραφο ἀποδεικνύει τὴ διενέργεια ἐπιτόπιας ἐρευνας, καταμέτρησης και ἐξέλεξης τῆς ἀκίνητης ἰδιοκτησίας γιὰ τὴ συγκεκριμένη Μονή, μολονότι δὲν εἶναι ευκρινές τι εἶδους φόρος καταβάλλεται ἀπὸ το καθίδρυμα. Ἡ ορολογία, ὅμως, του τεκμηρίου παραπέμπει ἀπευθείας στο ἀρθρο 2 των Διασαφητικῶν Διατάξεων περὶ Ἐγγράφων Ταπίου: Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοὶ κώδικες*, τόμος Β,' ὅ.π., σ. 1.095-1.096. Ἀς σημειωθεῖ ὅτι ἡ δεκαετία του 1870 εἶναι ἡ περίοδος τῆς πτώχευσης, ἐξαιτίας του υπέρογκου δανεισμοῦ του Οθωμανικοῦ Κράτους ἀπὸ τις Δυτικὲς Δυνάμεις (1875), γεγονός που κατέστησε ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη εἰσροῆς ἐσόδων στο δημόσιο ταμεῖο. Γιὰ τὴν ἀναστολὴ ἀποπληρωμῆς των δανείων καθὼς και γιὰ τὴν Ἀυτοκρατορικὴ Οθωμανικὴ Τράπεζα: Eldem Edhem, «Stability against all odds: The

Άγνωστο από τα μέχρι τώρα δεδομένα ποσοστό των γαιών των Μονών των Ιωαννίνων, το οποίο δεν εντάχθηκε στις έκπαλαι προσαρτημένες, φαίνεται ότι δεν διέθετε σε αυτή τη χρονική συγκυρία επίσημους τίτλους ταπία, συνεπώς η έκδοση νέων τίτλων ταπίου κρινόταν αναγκαία, μετά βεβαίως την εξακρίβωση της αξιοποίησής τους προς όφελος των Μονών. Κατά τον Εφέτη των αρχών του 20^{ου} αιώνα Μιλτιάδη Καρατζίδα, οι γαίες αυτές, που ενέπιπταν στο δευτέρου εδαφίου του άρθρου 122, είναι «όσαι έξουσιάζονται παρ' αὐτῶν (των Μοναχῶν) ἐκ τοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἀπέκτησαν ἢ διὰ παραγραφῆς ἢ δι' ἐγκαταστάσεως».¹²⁹

Έτσι, σε ολόκληρο το υπό εξέταση αρχαικό υλικό εντοπίζονται περιγραφές τάπισης μοναστηριακών γαιών εκ της κατηγορίας των δημοσίων από τις αρχές του 1870 έως και το τέλος της δεκαετίας του 1880.¹³⁰ Και εφόσον ο Νόμος δεν άφηνε πολλά περιθώρια στα χριστιανικά καθιδρύματα, η Μητρόπολη των Ιωαννίνων στράφηκε αποκλειστικά σχεδόν στη μέθοδο των εικονικών τίτλων, των μετέπειτα λεγόμενων αντεγγράφων, για την προάσπιση της μοναστηριακής περιουσίας.

Στον πολυσέλιδο Κώδικα των συνεδριάσεων της Μοναστηριακής Επιτροπής, του οργάνου δηλαδή που εποπτεύει τις Μονές το διάστημα 1871-1890, δεσπόζουν δεκάδες επικυρωμένα πρακτικά (Πράξεις), που συνιστούν ομολογίες για την εικονικότητα όσων τίτλων επρόκειτο να εξαχθούν από την αρμόδια υπηρεσία του Κτηματολογίου. Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητο να παρατεθεί αυτούσια μια τέτοια ενδεικτική

Imperial Ottoman Bank 1875-1914» στο: John Consiglio-Juan Carlos Martinez Oliva-Gabriel Tortella (eds), *Banking and Finance in the Mediterranean*, Ashgate 2012, p. 95-118.

¹²⁹ Ο λόγος για το δικαίωμα μονίμου εγκαταστάσεως (χάκι καράρ). Μιλτιάδης Καρατζίδα, *Ερμηνεία του περί γαιών νόμου*, ό.π., σ. 99 σημ. 4.

¹³⁰ Δημήτριος Νικολαΐδης, *Οθωμανικοί κώδικες*, τ. Β', ό.π., σ. 1104: «Άρθρον 4^{ον}. Ως έρρήθη άνωτέρω ή περι τών έν τοίς χωρίοις έκάστης ύποδιοικήσεως γαιών έρευνα και ή ύπόδειξις τών παραχωρητέων, ή έκποιητέων, ή εκείνων δι' άς θέλουσιν έκδοθῆ τίτλοι, γενήσεται διά τῆς εις τὰ χωρία μεταβάσεως τών έπι ταπίων γραμματέων και τῆς έκτελέσεως τών αναγκαίων έξακριβώσεων. Έφ' ᾧ οί γραμματεῖς οὔτοι μεταβαίνοντες εις τε τὰ πρότερον καταγεγραμμένα και εις τὰ μη καταγεγραμμένα χωρία θέλουσι συγκαλῆ τὰ τών δημογερόντων συμβούλια και παρ' αὐτοίς λαμβάνοντες ύπ' ὄψιν τὰ προαχθησόμενα ταπία, παραβάλλοντες δέ προσέτι, καθόσον τουτο δύναται νά γενῆ, τὰ έγγραφα πρὸς τὰς γαίας θέλουσι προσδιορίζη τὰς λάθρα έξουσιαζόμενας και τὰς άνευ κυρίου οὔσας και εκείνας ὧν ή έξουσία δέον νά κυρωθῆ κατά τόν νόμον και δι' άς πρέπει νά δοθῶσιν εκ νέου τίτλοι και θέλουσιν ύποδεικνύη τὸ άληθές και πραγματικόν ποσόν τών τυχόν παραχωρητέων γαιών και δασῶν.».

ομολογία, ώστε να αναδυθεί με πάσα λεπτομέρεια η κύρια μέθοδος διατήρησης και διεύρυνσης της μοναστηριακής ιδιοκτησίας μετά το 1858.

«Πράξις ΚΕ'»

«Διὰ τῆς παρούσης ἐπισήμου πράξεως διαδηλοῦται ὅτι, ἐπειδὴ Ἀυτοκρ(ατορικῆ) Διαταγῆ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως ἀπητήθη ἡ ἐξαγωγή τῶν Β(ασιλικῶν) ταπίων ἐπὶ τῶν Μοναστ(ηριακῶν) καὶ Ἐκκλ(ησιαστικῶν) Γαιῶν, κατὰ δὲ τὸν θεμελιώδη Νόμον τῆς Ὁθωμ(ανικῆς) Ἀυτοκρατορίας ἡ τάπισις Μοναστηριακῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν ἐπ' ὀνόματι Μοναστηρίου ἢ Ἐκκλησίας οὐκ ἐπιτρέπεται, καὶ κατ' ἀνάγκην ἐκδίδονται τὰ τοιαῦτα ταπία ἐπ' ὀνόματι ἀτόμων ἐχόντων νομίμους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς εἰς οὓς κατὰ τοὺς ἐν ἰσχυῖ ὑπάρχοντας περὶ τούτου Νόμους μεταβιβάζεται ἡ ἰδανικὴ κυριότης τῶν πρώτων ἐπὶ τῇ βάσει ταύτη ἐταπίσθησαν τὰ κατωτέρω σημειούμενα χωράφια, λειβάδια καὶ παλαιάμπελον, Μετόχιον καὶ λοιπὰ κείμενα εἰς τὰ χωρία Μπαρκμάδι καὶ Παρκιὸ καὶ Κουτζουλιὸ καὶ Κατζικὰ τῆς περιοχῆς Μαλακασσίου ὄντα καὶ ἐν τῇ καταγραφῇ (ταχρίρι Δζέτετ) τῆς Σεβ(αστῆς) ἐνταῦθα Γενικῆς Διοικήσεως, καὶ τὰ ὁποῖα εἰσὶ κτήματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τῆς κειμένης εἰς θέσιν Καστρίτζα ἀπέναντι τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμιωτάτου κυρίου Παναγιώτου Βάσσωσ καταοίκου τοῦ χωρίου Μπαρκμάδι, ἡλικίας ὡς ἔγγιστα τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἔχοντος δύο ἄρρενα καὶ ἓνα θῆλυ, ἓναν ἀδελφὸν Βασίλειον καὶ ἀνιψιοὺς ἀμέσους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς, καταβληθέντων τῶν πρὸς ἐξαγωγήν τῶν Β(ασιλικῶν) Ταπίων νενομισμένων δικαιωμάτων παρὰ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, χωρὶς ἡ τιμιότης του νὰ καταβάλλη οὔτε λεπτὸν, ὡς ὁ ἴδιος συνομολογεῖ καὶ συναποφαίνεται, ὅτι ὄχι μόνον οὔτε λεπτὸν δὲν κατέβαλλε, ἀλλ' οὔτε δικαίωμα κυριότητος, ἢ ἄλλης τινος ἀπαιτήσεως, ἔστω καὶ τῆς ἐλαχίστης, ἔχειν δύναται, μήτε διεγείρειν αὐτὸς τε καὶ οἱ Νόμιμοι κληρονόμοι του εἰς οὓς μετὰ τὸν θάνατόν του μεταβιβασθήσονται οἱ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων τίτλοι τῆς ιδιοκτησίας, ὑποχρεουμένης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἵνα καταβάλλη πάλιν τὰ τῆς μεταβιβάσεως ἔξοδα ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ πληρῶνῃ ἐνιαυσίως πρὸς τὴν Σ(εβαστὴν) Διοίκησιν τὸ ὠρισμένον Βεργί, ἄνευ εὐθύνης του. Εἰς πίστωσιν ὅθεν τῶν ἀνωτέρω συνετάχθη ἡ παροῦσα Πρωτοτύπως ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς τῶν Ἰωαννίνων Μητροπόλεως φέρουσα τὴν ὑπογραφὴν τῆς τιμιότης του, τὰς μαρτυρίας τῶν προσυποφαινομένων καὶ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου

Σωφρονίου. Αντίγραφα δὲ ταύτης ἐπίσημα ἀπεδοθήσονται ἀρμοδίως καὶ εἰς ἔνδειξιν διηλεκτῆ καὶ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν Ἰωανν(ίνοις) 15 7βρίου 1873

παναγιότη βασο βεβηρο»¹³¹

Το ανωτέρω ιδιάζουσας σημασίας ἔγγραφο, καθὼς καὶ τα δεκάδες ὁμοιά του, σκιαγραφεῖ μὲν τὴ διαδικασία, ἀλλὰ κυρίως ἀναδεικνύει τὶς προϋποθέσεις περὶ τῶν προσώπων ἐκείνων ποὺ καθίστανται εἰκονικοὶ νομεῖς τῶν μοναστηριακῶν γαιῶν. Ἐξαιτίας βεβαίως τῆς βαρύτητος τοῦ τεκμηρίου, κρίνεται ἀναγκαῖα ἡ διεξοδική ἀνάλυσή του.

Καταρχήν, ἡ εἰσαγωγικὴ πρόταση πιστοποιεῖ τὴν ἀναγκαιότητα τάπισης τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναστηριακῶν γαιῶν ἐκ μέρους τῆς οθωμανικῆς Κυβέρνησης, μὲ ἔμμεση μνεία στο περιεχόμενο τοῦ ἀρθροῦ 3 τοῦ Οθωμανικοῦ Νόμου περὶ Γαιῶν, ποὺ ορίζει ὅτι πας ὁ ἐξουσιάζων δημόσια γη οφείλει νὰ ἐφοδιαστῆ μὲ ταπί.¹³² Στὴ συνέχεια ἐπιβεβαιώνεται ἡ μὴ ἀναγνώριση νομικοῦ προσώπου στα ορθόδοξα καθιδρύματα ἐνῶ, παράλληλα, τονίζεται ἡ υποχρέωση ἐκδόσης τίτλου στο ὄνομα φυσικοῦ προσώπου. Ἐπιπροσθέτως, ἡ γενικὴ ἀναφορὰ στις γαῖες γιὰ τὶς ὁποῖες ἐκδίδονται ταπιά ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ νέα οθωμανικὴ καταγραφή, γιὰ τὴ συγκεκριμένη τουλάχιστον Μονὴ τῆς Καστρίτσας, εἶχε πραγματοποιηθεῖ ἀρκετὰ πρὶν τὸ 1873, καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ κρίθηκε ἀπαραίτητη ἡ ἐκδοση τῶν τίτλων ἐξουσίασης.

Πρέπει ὡστόσο νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι στον κατάλογο τῶν πρὸς τάπιση κτημάτων, ὁ ὁποῖος ἐπεταί τῆς ὁμολογίας, ἀπαντώνται συνολικὰ χωράφια συνιστάμενα ἀπὸ 645 στρέμματα, ἐνῶ στο ἀντίστοιχο ἐκκλησιαστικὸ Κτηματολόγιο εἶχαν καταχωρηθεῖ 678 στρέμματα. Ἡ σύγκριση τῶν τοπωνυμίων δημιουργεῖ σύγχυση, καθότι κάποια ἀπὸ αὐτὰ συμπίπτουν μὲν μετὰξὺ τους, ἀλλὰ ἡ ποσότητα τῶν στρεμμάτων διαφέρει αἰσθητὰ ἐνῶ, παράλληλα, ἓνα ἀξιόλογο ποσοστὸ ὄσων ἔχουν καταχωρηθεῖ στο ἐκκλησιαστικὸ Κτηματολόγιο τοῦ 1865 δὲν ταπίζεται τὸ 1873, ἐπιτρέποντας τὴν ὑπόθεση ὅτι ἀναγνωρίστηκε ὡς ἀνέκαθεν προσαρτημένο στὴ Μονή. Μετὰ τὴ διασταύρωση τοῦ υλικοῦ ὄσων Μονῶν

¹³¹ I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890 (στο ἐξῆς: Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς), σ. 76.

¹³² Δημήτριος Νικολαΐδης, Οθωμανικοὶ κώδικες, τ. Β', ὁ.π., σ. 1006-1007.

εμπεριέχονται ταυτόχρονα στα εκκλησιαστικά Κτηματολόγια και στον Κώδικα, με επιφυλακτικότητα διατυπώνεται ότι για ένα άγνωστο μέρος των ακινήτων των εκκλησιαστικών Κτηματολογίων εκδόθηκαν ταπιά, ενώ το εναπομείναν υπόλοιπο εντάχθηκε με την καταγραφή του 1890 στο α' εδάφιο του άρθρου 122 και στην κατηγορία των έκπαλαι προσαρτημένων γαιών.¹³³

Πίσω στην ομολογία, το κομμάτι που έπεται είναι και το πλέον ουσιαστικό. Οι γαίες ταπίζονται μεν, όπως ήταν αναμενόμενο από όσα έχουν προαναφερθεί, αλλά όχι επ' ονόματι κάποιου Ηγουμένου ή Μοναχού της Μονής. Ο εικονικός νομέας είναι οπωσδήποτε λαϊκός, κάτοικος παρακειμένου χωριού. Ο καιρίος λόγος για τον οποίο επιλέγεται λαϊκός και όχι Μοναχός αναδεικνύεται στην πρόταση που ακολουθεί: «ἔχοντος δύο ἄρρενα καὶ ἓνα θῆλυ, ἕναν ἀδελφὸν Βασίλειον καὶ ἀνιψιὺς ἀμέσους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς...». Η ύπαρξη κληρονόμων είναι απαραίτητη προϋπόθεση και είναι αυτή που κατά κύριο λόγο καθιστά τους λαϊκούς καταλληλότερους ως εικονικούς «ιδιοκτήτες» σε σύγκριση με τους Μοναχούς, οι οποίοι απεβίωναν άκληροι. Με τον Οθωμανικό Νόμο να αναγνωρίζει οκτώ τάξεις δικαιούχων, ανιόντων και κατιόντων, μετά το 1868, οι οποίοι κληρονομούσαν αυτοδικαίως το δικαίωμα τεσσαρούφ επί των κτημάτων του αποθανόντος, διασφαλίζεται κατ' ουσίαν η αδιάλειπτη νομή και εξουσίαση των γαιών από τη Μονή, ως μοναδικός και αληθινός εξουσιαστής αυτών, και αποσοβείται ο κίνδυνος της επιστροφής των τελευταίων στο Δημόσιο ως αδέσποτων (μαχλούλ).¹³⁴

¹³³ Για παρόμοιες ομολογίες βλ. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, ό.π., σ. 72 (Μονή Φιλανθρωπινών), 124-125 (Μονή Αγγελομάχου), 158-165 (Μονή Λυκοστάνης) και αντίστοιχα: Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων, σ. 86-88, 108-109, 122-123. Το αξιοπρόσεκτο και δυσερμήνευτο είναι ότι στις ομολογίες των προαναφερόμενων Μονών εμπεριέχονται μνείες σε έκδοση ταπίου για οικίες και κλήματα, για ακίνητα δηλαδή τα οποία εντάσσονται στην κατηγορία των πλήρους ιδιοκτησίας ακινήτων και όχι σε αυτή των δημοσίων, ώστε να αιτιολογείται η έκδοση *tapu senedi*. Επιπλέον, και στις τρεις περιπτώσεις παρατηρείται ότι τα ταπισθέντα κτήματα είναι αριθμητικά περισσότερα από όσα προϋπήρχαν το 1865-1866 στα εκκλησιαστικά κτηματολόγια, καθώς πολλά από τα ακίνητα και τα τοπωνύμια απαντώνται για πρώτη φορά στο Μοναστηριακό Κώδικα, δεδομένο που επιτρέπει τη διαπίστωση ότι αποκλειστικά για τις εν λόγω Μονές σημειώθηκε διόγκωση της ακίνητης περιουσίας.

¹³⁴ Δημήτριος Νικολαΐδης, Οθωμανικοί κώδικες, τ. Β', ό.π., σ. 1.022-1023. Κατά τον Ελευθεριάδη η κληρονομική μεταβίβαση των δημοσίων γαιών θεωρείται ανώμαλος και διαφέρει από τη συνήθη κληρονομική διαδοχή των κατά πλήρη κυριότητα εξουσιαζόμενων ακινήτων. Έτσι, οι κληρονόμοι στην πρώτη περίπτωση απολαμβάνουν

Βεβαίως η κάθε Μονή όφειλε να προστατευτεί και από τον εικονικό κάτοχο του τίτλου, σε περίπτωση που προέκυπτε οποιαδήποτε αμφισβήτηση εκ μέρους του ή εκ μέρους τρίτου προσώπου. Αυτό επιτυγχάνονταν εν μέρει και εντός της χριστιανικής κοινότητας με την εν λόγω ομολογία, ότι δηλαδή ο ίδιος δεν κατέβαλε κανένα ποσό, εφόσον το σύνολο των τελών έκδοσης των ταπίων το αναλάμβανε αποκλειστικά και μόνον η Μονή, υποχρεωμένη να καταβάλει στο εξής και τον έγγειο φόρο (βεργί). Κατά συνέπεια, ο εικονικός «ιδιοκτήτης» αποποιείται παντός δικαιώματος, ο ίδιος αλλά και οι νόμιμοι κληρονόμοι του, οι οποίοι δεσμεύονταν εξίσου να τηρήσουν τα συμφωνημένα.

Η ιδιαίτερη προτίμηση σε πρόσωπα λαϊκών είναι εμφανής και σε ανάλογες ομολογίες για γαίες των Μονών Πατέρων και Όρους του έτους 1880. Σε αυτές τονίζεται η επιτακτική ανάγκη να μεταβιβαστούν τίτλοι ιδιοκτησίας, οι οποίοι τη δεδομένη χρονική στιγμή της σύνταξης των Πράξεων βρίσκονταν επ' ονόματι Ηγουμένων, σε λαϊκούς που έχαιραν της εγκρίσεως των αρχιερέων.¹³⁵ Οι πρώτοι βεβαίως στο όνομα των οποίων εκδόθηκαν ταπιά με σκοπό να μη χαθούν έγχειες κτήσεις των Μονών ήταν οι Ηγούμενοι ή οι τοποτηρητές αυτών, οι οποίοι ήταν παρόντες κατά την οθωμανική καταμέτρηση. Χαρακτηριστική είναι η ομολογία ενός τέως τοποτηρητή της Μονής των Πατέρων, ο οποίος δηλώνει εκ των υστέρων

το δικαίωμα μεταβιβάσεως (χάκι ιντικάλ) εξ' ευεργεσίας του Νόμου και όχι εξαιτίας κληρονομικής διαδοχής επί των δημοσίων γαιών, εφόσον δεν επιβαρύνονται με τα χρέη του θανόντος, ενώ, εάν εκλείψουν οι δικαιούχοι, η γη καθίσταται εκ νέου διαθέσιμη με ταπί: Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Η ακίνητος ιδιοκτησία*, ό.π., σ. 28-29. Συνεπώς, σύμφωνα με την παραπάνω ερμηνεία, μετά το θάνατο του εξουσιαστή οι κληρονόμοι του όφειλαν να καταβάλλουν ειδικό τέλος και να εκδοθεί νέος έγγραφος τίτλος ταπίου στο όνομα τους, ώστε να αποκτήσουν νομότυπα το δικαίωμα διηνεκούς εξουσιάσεως. Ενδέχεται η ανωτέρω διαδικασία να υπονοείται στην επαναλαμβανόμενη στις ομολογίες του Μοναστηριακού Κώδικα φράση: «... αυτός τε και οί Νόμιμοι κληρονόμοι του εις ούς μετά τόν θάνατόν του μεταβιβασθήσονται οί επί τών έν λόγω κτημάτων τίτλοι τής ιδιοκτησίας, ύποχρεουμένης τής Τερᾶς Μονής ίνα καταβάλλη πάλιν τὰ τής μεταβιβάσεως έξοδα έν γνώσει τής Τερᾶς Μητροπόλεως ...».

¹³⁵ Για τη Μονή Βελλάς βλ. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, ό.π., σ. 129. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 223-224, αρ. 4.3. Η καταχώρηση για τη Μονή Όρους παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι ο ηγούμενος δεσμεύεται να μεταβιβάσει τους τίτλους που κατέχει σε λαϊκό πρόσωπο, το οποίο δεν είχε οριστεί ακόμα τότε. Στην επικύρωση δε ξεχωρίζει η υπογραφή του αδερφού του ηγουμένου, ο οποίος κατ αυτό τον τρόπο παραιτείται από τυχόν κληρονομικά δικαιώματα σε περίπτωση αιφνιδίου θανάτου του ηγουμένου πριν από τη διενέργεια της μεταβίβασης των εικονικών τίτλων. Αυτόθι, σ. 136-137.

ότι τα προ μιας δεκαετίας επ' ονόματί του ταπισθέντα κτήματα ανήκουν στο Μοναστήρι και αναδέχεται την υποχρέωση να μεταβιβάσει τους εικονικούς τίτλους σε έτερο υποδεικνυόμενο πρόσωπο.¹³⁶ Συνεπώς, εκτός του ότι Ηγούμενοι και Μοναχοί απεβίωναν άκληροι, ακόμα και οι τοποτηρητές των Μονών, είτε επρόκειτο για κληρικούς είτε για λαϊκούς, μειονεκτούσαν, διότι το αξίωμα τους ήταν προσωρινό και μετά την παύση τους δεν νομιμοποιούνταν να «εκπροσωπούν» τα ορθόδοξα καθιδρύματα. Πρέπει, ωστόσο, να υπερθεματιστεί ότι ομοθυμαδόν οι κάτοχοι εικονικών τίτλων, κληρικοί και λαϊκοί, απαντώνται στο σύνολο του αρχιερατικού υλικού με τον όρο «μουτεβελήδες».¹³⁷

Αλλά και ανάμεσα στους κόλπους των λαϊκών παρατηρούνται σαφείς διαφοροποιήσεις. Με άλλα λόγια, ένα λαϊκό πρόσωπο όφειλε να συγκεντρώνει ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, όχι πάντοτε σταθερά, ώστε να δύναται να αναλάβει το ρόλο και τα καθήκοντα του εικονικού κατόχου ταπίου μοναστηριακής γης. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει το πώς και κυρίως το ποιος αποφάσιζε για τον ορισμό ενός ιδιώτη ως τέτοιου.

Η πρώτη και απαραίτητη προϋπόθεση απορρέει από την οθωμανική νομοθεσία, η οποία, μετά το 1871, όριζε ότι οι δημόσιες γαίες υπόκεινται στην πληρωμή χρεών του ιδιώτη νομέα – εξουσιαστή που βρισκόταν ακόμη εν ζωή, καθότι ο δανειστής απολάμβανε το δικαίωμα να τις κατασχέσει και να τις εκποιήσει προς αποπληρωμή των οφειλών. Επιπλέον, μετά το 1872, το Δημόσιο δικαιούνταν να εκποιήσει κτήματα ακόμα και θανόντος νομέα-εξουσιαστή, σε περίπτωση που αυτός όφειλε

¹³⁶ Αυτόθι, σ. 210. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 304, αρ. 36.3

¹³⁷ Mutevelli ονομάζεται ο διαχειριστής ή επίτροπος ενός βακουφιού. Ο όρος είναι δάνειο από την οθωμανική γλώσσα και με αυτόν δηλώνεται κατά βάση ο ηγούμενος μιας Μονής ή, ελλείψει αυτού, το ανώτερο ιεραρχικά πρόσωπο της Μονής, που την εκπροσωπούσε έναντι του Οθωμανικού Κράτους. Πηγάζει δε από το ισλαμικό δίκαιο, σύμφωνα με το οποίο τα βακούφια δεν είχαν ιδιοκτήτη, εφόσον ιδιοκτήτης ήταν μόνον ο Θεός, στον οποίο και ανήκε το αφιέρωμα. Συνεπώς, αντί του ιδιοκτήτη υπήρχε ένας απλός διαχειριστής, έφορος ή επίτροπος, ο οποίος διευθετούσε τις υποθέσεις και αξιοποιούσε την περιουσία του βακουφιού για τον κοινωφελή σκοπό που προέβλεπε η ίδρυσή του. Για τον όρο και τις αρμοδιότητες του mutevelli στα ισλαμικά βακούφια βλ. Σοφία Τζωρτζακάκη Τζαρίδου, *Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων*, ό.π., σ. 42-46. Σε αντίθεση όμως με τα ισλαμικά βακούφια, όπου ο μουτεβελής είναι ισόβιος και το αξίωμά του κληρονομητό, οι παντός είδους έφοροι, ηγούμενοι κ.τ.λ. των χριστιανικών καθιδρυμάτων είναι απλοί και προσωρινοί εντολοδόχοι αυτών. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Μελέται Μουσουλμανικού Δικαίου*, ό.π., σ. 49.

απευθείας ή διά εγγυήσεως στο Οθωμανικό Κράτος.¹³⁸ Εύλογα λοιπόν το πρόσωπο που θα επιλεγόταν να περιφρουρήσει τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα των Μονών ήταν απολύτως απαραίτητο να φέρει οικονομική επιφάνεια και να διατελεί ελεύθερο χρεών, για να μην κινδυνεύσουν οι μοναστηριακές γαίες από τυχόν εκποιήσεις. Η κατάσταση πλούτου, μολονότι δεν δηλώνεται ρητά ως κριτήριο στις ανωτέρω ομολογίες, συνιστά ιστορική πραγματικότητα, καθώς οι λαϊκοί που εμφανίζονται ως εικονικοί νομείς συνήθως προέρχονται από τις τάξεις των εμπόρων ή των γαιοκτημόνων, ενώ αρκετά συχνό είναι το φαινόμενο οι ίδιοι να χορηγούν δάνεια στις Μονές ή να μετέχουν στις Δημογεροντίες και τη Μοναστηριακή Επιτροπή, όπως θα καταστεί εμφανές στο κεφάλαιο που έπεται, όπου και θα γίνει εκτενέστερα λόγος περί προσώπων.

Το δεύτερο κριτήριο είναι αυτό της εντοπιότητας. Στην πλειονότητα των προαναφερόμενων ομολογιών, για ευνόητους λόγους επιλέγονται άτομα τα οποία κατοικοεδρεύουν στις παρακείμενες των Μονών περιοχές. Στα πλαίσια των κλειστών κοινωνικών μορφωμάτων, όπως ήταν τα χωριά της Ηπείρου το 19^ο αιώνα, είναι απολύτως λογικό να επιλέγονται γηγενείς, γνωστοί στη ντόπια χριστιανική κοινότητα, οι οποίοι γνώριζαν την περιοχή, την περιουσία και τις ανάγκες των Μονών και θα τις υπερασπίζονταν αποτελεσματικότερα σε σύγκριση με οποιονδήποτε ξένο. Βάσει αυτού του αξιώματος οι κάτοικοι συνολικά επτά κοινοτήτων, όμορων της Μονής Βελλάς, το 1879 διαμαρτύρονται εγγράφως στο Μητροπολίτη Ιωαννίνων για την έκδοση εικονικών ταπιών σε κατοίκους της κοινότητας Σουδενών του Ναχιγιέ Ζαγορίου, εφόσον αυτή δεν υπαγόταν στην ίδια με τη Μονή υποδιοίκηση. Μεγαλύτερη σημασία δε έχει το γεγονός ότι οι κάτοικοι των επτά κοινοτήτων αιτούνται να υποδείξουν οι ίδιοι του νέους εικονικούς κατόχους, αξιώνοντας έτσι άμεση ανάμιξη σε μοναστηριακά ζητήματα.¹³⁹

Εντούτοις, στο κριτήριο της εντοπιότητας εμφανίζεται και μια πιο σκοτεινή πλευρά. Το 1877, ο Επίσκοπος Βελλάς με επιστολή του προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων προειδοποιεί για τους κινδύνους που απορρέουν, όταν τα αντέγγραφα χορηγούνται στο όνομα ατόμων που δραστηριοποιούνται στην ίδια με τη Μονή Βελλάς περιοχή, αποκαλύπτοντας ταυτόχρονα, μέσω της εναλλακτικής πρότασής του, ότι

¹³⁸ Δημήτριος Νικολαΐδης, Οθωμανικοί κώδικες, τ. Α', ό.π., σ. 238, 243.

¹³⁹ Ι.Μ.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 15/08/1879. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 231-232, αρ. 4.11.

οι Αρχιερείς διαδραμάτιζαν ουσιώδη ρόλο στην εκλογή των εικονικών εξουσιαστών: «... εὔρον ὅτι ἐπειδὴ τὰ ἐν λόγῳ πρόσωπα συνιστάμενα ἐκ τῶν Κυρίων Νούσια παπὰ Γεωργίου ἐκ Σουδενῶν, Ἀθανασίου Κυκίνη ἀρτοποιῶ ἐκ Ζαγόριανης καὶ δύο ἐτέρων ὡς ὄντα ἐκ πλησιοχώρων θὰ ἐποφθαλμιῶσι πάντοτε συμφέρον τι καὶ θὰ ἐπαπειλῶσι τὸν κατὰ καιρὸν Κανονικὸν Ἡγούμενον ὅτι θὰ καταστρέψωσιν αὐτὸν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ἐπέλθει μεταξύ των συνεννόησιν τις πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν καὶ τοιοντοτρόπως ἢ διαληφθεῖσα Μονὴ θὰ ζημιῶται πάντοτε ὑλικῶς, πρὸς διαφυγὴν τούτων ἐσκέφθην ὅπως τὰ μνησθέντα πρόσωπα ἀντικατασταθῶσι διὰ τῶν ἐπομένων δύο προσώπων τοῦ Κυρίου Κωνσταντίνου Ἀλιέως δηλονότι καὶ τοῦ ἐκ τῆς Κωμοπόλεως Κονίτισης ὀρμωμένου εὐκαταστάτου Κυρίου Γεωργίου Παναγιώτου Βεκιάρη.»¹⁴⁰ Παρόλο που ο Επίσκοπος Βελλάς δεν εισακούσθηκε, εφόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση είχαν ήδη εκδοθεῖ οἱ εικονικοί τίτλοι των γαιῶν της Μονῆς ἐπ' ὀνόματι των αρχικῶν ιδιωτῶν και ἡ ομολογία τους εἶχε καταχωρηθεῖ στο Μοναστηριακὸ Κώδικα,¹⁴¹ ἡ παρατήρησή του σχετικά με τὴν αξιοπιστία των γειτνιαζόντων ιδιωτῶν ἀπεικονίζει μια ζοφερὴ πραγματικότητα για τα μοναστικά καθιδρύματα, τὴν ὁποία δημιούργησε μεν ἡ ἀπουσία νομικῆς προσωπικότητας ἀπὸ τὴν οθωμανικὴ πλευρά, ἀλλὰ τὴ συντηροῦσε οξύνοντάς τὴν ἡ ἰδιοτέλεια των περιούκων χριστιανῶν.

Οἱ εικονικοί τίτλοι ἢ ἀλλιῶς τα ἀντέγγραφα ἀσφαλῶς ἀπετέλεσαν λύση ἀνάγκης για τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία, ἐνῶ τα προβλήματα που ἀναφύονταν ἦταν πολλά και περίπλοκα. Ἡ ἐπίσημη ομολογία των ἀτόμων που υπηρετοῦσαν ὡς εικονικοί ἐξουσιαστές, δηλαδή ἀπλὰ ὡς μουτεβελήδες, ἐνώπιον των ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν και τῆς Δημογεροντίας δὲν ἐπακούσε πάντοτε, εφόσον οἱ Οθωμανοὶ καταχωροῦσαν στα κατάστιχά τους τὸν μουτεβελή ὡς τὸν πραγματικὸ νομέα, δίχως να ἔχει ἐνώπιόν τους νομικὴ ἰσχύ ἡ προαναφερθεῖσα ομολογία. Ἐτσι σε περίπτωσι ἀντεκδικήσεων, ὁ μουτεβελής θα μποροῦσε θεωρητικά και πρακτικά να διεκδικήσει ἀληθινὰ δικαιώματα ἐξουσίας ἐπὶ μοναστηριακῶν γαιῶν στα οθωμανικά πολιτικά δικαστήρια, με ἀμεσο ἀποτέλεσμα τὴ συνεχὴ ἀμφισβήτηση τῆς μοναστηριακῆς ἰδιοκτησίας.

¹⁴⁰ Αὐτόθι, ἀρ. ἐγγράφου: -, ἡμερ. ἐγγράφου: 30/03/1877. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 230-231, ἀρ. 4.9.

¹⁴¹ Αὐτόθι, ἀρ. ἐγγράφου: -, ἡμερ. ἐγγράφου: 04/04/1877. Πρὸβλ. Κώδικας Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς, ὀ.π., σ. 129.

Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα συνιστά η περίπτωση της Μονής Αγγελομάχου στα 1891-1892. Εκ των προτέρων τονίζεται ότι η Μονή διατελούσε άνευ κανονικού Ηγουμένου ήδη από το 1888 και η διαχείριση είχε περιέλθει στα χέρια δύο επιτρόπων λαϊκών, καταγόμενων από το παρακείμενο χωρίο Κουρέντων. Οι επίτροποι αυτοί, διορισμένοι αρχικά για ένα και μόνον έτος, φαίνεται ότι λυμαίνονταν τα έσοδα της Μονής επί τετραετία προξενώντας σοβαρές βλάβες στο καθίδρυμα, το οποίο σύμφωνα με τα τεκμήρια απώλεσε το θρησκευτικό του γόητρο, μετατρεπόμενο σε Μονίδριο.¹⁴²

Πέραν όμως από την οικονομική διαχείριση της Μονής Αγγελομάχου, οι εν λόγω επίτροποι σε συνεργασία με έναν ακόμη λαϊκό υπηρετούσαν ως μουτεβελήδες, έχοντας επ' ονόματί τους τίτλους μοναστηριακών γαιών. Αποκορύφωμα, λοιπόν, των διαχειριστικών τους ατασθαλιών ήταν η διαμάχη τους με καλλιεργητές των μοναστηριακών γαιών, εναντίον των οποίων υπέβαλαν μήνυση στο οθωμανικό Πρωτοδικείο των Ιωαννίνων, με την αιτιολογία ότι καθυστερείται η απόδοση του γεώμορου από κτήματα, των οποίων είναι πραγματικοί εξουσιαστές. Με την πλευρά των καλλιεργητών να υποστηρίζει ότι τα επίδικα χωράφια είναι μοναστηριακά, το οθωμανικό δικαστήριο έκρινε απαραίτητη την κατάθεση του Επισκόπου Βελλάς για τη διαλεύκανση της υπόθεσης. Ο Επίσκοπος πληροφορήθηκε την κλήτευση μέσω επιστολής του δικηγόρου των καλλιεργητών Ι. Β. Λάππα και ζήτησε οδηγίες από τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων, ο οποίος πρότεινε «ή Θεοφιλία Αυτῆς νὰ προσκαλέση ἀμφοτέρα τὰ διαμαχόμενα μέρη καὶ προσπαθήση νὰ συνδιαλλάξη ὥστε ἡ ὑπόθεσις νὰ μὴ λάβῃ διαστάσεις ... Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἀποσταλείσης κλήσεως δύναται νὰ μὴ δεχθῆ αὐτὴν καὶ προφορικῶς νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς δὲν κλητεύονται.».¹⁴³

Η περίπτωση της Μονής Αγγελομάχου δεν είναι η μοναδική. Η λογική όμως του συμβιβασμού εντός της χριστιανικής κοινότητας είναι παλαιά. Παρόλα ταύτα, οι μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ και η νέα οθωμανική νομοθεσία παρείχαν τη δυνατότητα στους λαούς της Βίβλου να προσέρχονται ενώπιον των οθωμανικών δικαστηρίων, ώστε να διεκπεραιώσουν ποικίλες υποθέσεις τους. Το υπό εξέταση αρχειακό υλικό

¹⁴² Ι.Μ.1.2. Μονή Αγγελομάχου: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 7, ημερ. εγγράφου: 22/03/1891. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 215, αρ. 1.5.

¹⁴³ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 5, ημερ. εγγράφου: 24/09/1890. Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 6, ημερ. εγγράφου: 29/01/1891.

-και τούτο θα χρησιμεύσει στην επόμενη ενότητα,- αποκαλύπτει ότι στον Καζά των Ιωαννίνων το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα συχνό και δεν αφορά μονάχα σε μοναστηριακά ζητήματα. Άξιο προς το παρόν να σημειωθεί και απολύτως λογικό είναι ότι οι Ιεράρχες επεδίωκαν την επίλυση των διαφορών χωρίς ακραία μέσα και μακριά από την οθωμανική δικαιοσύνη, ώστε να περιορίσουν στο βαθμό του δυνατού την ανάμιξη των αλλόθρησκων σε αμιγώς εκκλησιαστικές υποθέσεις. Από τα ίδια έγγραφα εξάγεται επίσης το συμπέρασμα ότι, ακόμα και το 1891, μοναστηριακοί τίτλοι βρισκόνταν στα χέρια προσωρινών επιτρόπων των Μονών, επομένως δεν είχε ολοκληρωθεί (και ίσως να μην ολοκληρώθηκε ποτέ) η διαδικασία μεταβίβασης των εικονικών τίτλων σε μέλη επιφανών οίκων, που είχε ως απώτερο σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία της μοναστηριακής περιουσίας.

Μολονότι το αρχειακό υλικό περιλαμβάνει και άλλες περιπτώσεις σφετερισμού μοναστηριακών γαιών με τη μέθοδο των αντεγγράφων, οι σχετικές μαρτυρίες κρύβουν μία λεπτομέρεια υψίστης σημασίας για τον ιστορικό ερευνητή: οι Οθωμανοί είχαν επιτρέψει οι εικονικοί τίτλοι να διαφέρουν από τους υπόλοιπους, μέσω της έμμεσης καταχώρησης της ιδιότητας των μουτεβελιδών, ώστε να υφίσταται σαφής διαχωρισμός των δύο κατηγοριών. Μια σειρά από επιστολές, σχετιζόμενες με την προαναφερόμενη υπόθεση της Μονής Βελλά στα τέλη της δεκαετίας του 1870, αποκαλύπτουν την εφαρμογή της πρακτικής διαφοροποίησης των αντεγγράφων, παρέχοντας ταυτόχρονα ως ένα *terminus ante quem* το έτος 1879.

Αφορμή για τη σύνταξη των επιστολών στάθηκε ο σφετερισμός κτημάτων της Μονής από κατοίκους του χωρίου Σουδενών του Ναχιγιέ Ζαγορίου, συμβάν για το οποίο έγινε λόγος προηγουμένως. Τα άτομα αυτά κατόρθωσαν δι' αγνώστων μεθόδων να λάβουν τίτλους στο όνομα τους, βάσει του δικαιώματος μονίμου εγκαταστάσεως (χάκι καράρ) κατά το οθωμανικό δίκαιο ή χρησικτησίας κατά το βυζαντινό δίκαιο, επί γαιών του Μοναστηριού. Οι τίτλοι όμως αυτοί ήταν «καθαροί», ενώ «τὸ μέτρον τῆς Ἀυτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως συνάδον τοῖς δικαιώμασι τῆς Ἐκκλησίας διαγράφει ὅτι ἡ εἰκονικότης τῶν τίτλων πρέπει νὰ ὑπεμφαίνεται ἐν τῇ ἐκδόσει πρὸς Μουτεβελίδας (ἐπιτρόπους)».¹⁴⁴ Κατά συνέπεια, συμπεραίνεται ότι στα αντέγγραφα υφίστατο μια έμμεση αλλά ζωτικής

¹⁴⁴ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 15/08/1879.

σημασίας για τις Μονές αναφορά, η οποία απεδείκνυε την εικονικότητα, δημιουργώντας σοβαρά προσκόμματα σε ιδιωτικά συμφέροντα που απέβλεπαν στην απογύμνωση των μοναστικών καθιδρυμάτων από τα κεκτημένα τους.

Η εφαρμογή του ευεργετικού για τις Μονές μέτρου πιστοποιείται και από άλλα έγγραφα με άξονα το ίδιο πάντα ζήτημα. Ο Επίσκοπος Βελλάς Βασίλειος με επιστολή του προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρόνιο ζητά να καταχωρηθεί το συντομότερο δυνατό στο Μοναστηριακό Κώδικα ομολογία των ιδιωτών που κατόρθωσαν να εξάγουν τίτλους ως πραγματικοί νομείς, επειδή προβλέπει απόπειρα οικειοποίησης των γαιών, καθώς τα συγκεκριμένα ταπία «ὄντα ἐκδεδόμενα, δὲν ἀναφέρουσιν, ὅτι τὰ ῥηθέντα πρόσωπα ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων εἶναι ἐκδιδόμενα εἶναι ὡς ἐπίτροποι, ἀλλ' ἀναφέρουσιν, ὅτι αἱ γαῖαι αὗται εἰσὶ καθαραὶ αὐτῶν ἰδιοκτησίαι (δηλούμενον τοῦτο διὰ τῆς ἐν ἐκείνοις περιεχομένης φράσεως χάκι καράρ)...».¹⁴⁵

Ακόμα όμως και αν οι ανωτέρω πληροφορίες μπορούν δυνητικά να αμφισβητηθούν, λόγω του ότι αντλούνται από επιστολές, μια λησμονημένη από τη σύγχρονη έρευνα αναφορά στο έργο του Ελευθεριάδη με τίτλο «Μελέται Μουσουλμανικὸῦ Δικαίου» τις επιβεβαιώνει απολύτως. Ο ίδιος γράφει: «Δυνάμει μεταγενεστέρας μόνον διαταγῆς ἐπετράπη νὰ καταχωρίζηται ἐν τοῖς ἐπισήμοις τίτλοις τοῦ κτηματολογίου ἢ ἰδιότης τῶν ἐφόρων (μουτεβελῆ) τῶν ἡμετέρων καθιδρυμάτων, οἵτινες ἐπ' ὀνόματι των, χάριν τοῦ ἐφορευομένου καταστήματος, ἀποκτῶσιν ἀκίνητα κτήματα. Τὸ τοιοῦτον εἶνε βεβαίως εὐεργετικὸν καὶ ἄριστον μέτρον, οὐχ ἦττον ὁμως δὲν ἔπεται ἐξ' αὐτοῦ, ὅτι μεταβολὴ τις ἐπέρχεται εἰς τὰ κατὰ τὸ Σερῆ περιὶ νομικῶν προσώπων ἰσχύοντα.».¹⁴⁶

Δυστυχώς ούτε το πρωτογενές αρχειακό υλικό ούτε ο Ελευθεριάδης συγκεκριμενοποιούν τον τρόπο με τον οποίο εισάγεται η ιδιότητα των

¹⁴⁵ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 11/05/1879. Βλ. Παράρτημα I. σ. 231, αρ. 4.10. Η φράση «καθαραὶ αὐτῶν ἰδιοκτησίαι» δεν σχετίζεται με το δικαίωμα πλήρους κυριότητας, αλλά δηλώνει τη διαφορά ανάμεσα στους εικονικούς και τους πραγματικούς εξουσιαστές γαιών. Γενικά στα λυτά έγγραφα, η ορολογία δεν συμπίπτει πάντοτε με τη νομική πραγματικότητα. Στον αντίποδα βρίσκεται ο Μοναστηριακός Κώδικας, ο οποίος παρουσιάζει μεγαλύτερη ακρίβεια, σαφήνεια και ομοιομορφία ως προς τη χρήση νομικῶν ὀρων.

¹⁴⁶ Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Μελέται Μουσουλμανικὸῦ Δικαίου*, ὁ.π., σ. 41-42. Νικόλαος Ελευθεριάδης, *Η ἀκίνητος ἰδιοκτησία*, ὁ.π., σ. 97.

εφόρων στους επίσημους τίτλους του οθωμανικού Κτηματολογίου. Είναι όμως βέβαιο ότι υπήρξε και αυτή η ασφαλιστική δικλείδα για την προστασία της μοναστηριακής περιουσίας, παρόλο που δεν φαίνεται πάντα να επαρκεί. Οι Μονές διέτρεχαν τον κίνδυνο να χάσουν μέρος της έγγειας ιδιοκτησίας τους, εάν οι εικονικοί δικαιούχοι, δωροδοκώντας υπαλλήλους του Κτηματολογίου ή κάνοντας χρήση του κύρους τους και του κύκλου επαφών τους κ.τ.λ., αποκτούσαν «καθαρούς» και όχι εικονικούς τίτλους, χωρίς ταυτόχρονα να έχει καταχωρηθεί και η απαραίτητη ομολογία στο Μοναστηριακό Κώδικα. Έτσι τα θετικά εκείνα γνωρίσματα των εικονικών κατόχων ενίοτε απέβαιναν ζημιογόνα για τις Μονές. Ίσως αυτή η πραγματικότητα να αποτυπώνεται στα πρακτικά των συνεδριάσεων της Επαρχιακής Δημογεροντίας και της Μοναστηριακής Επιτροπής την 6^η Φεβρουαρίου του 1890, όπου αποφασίζεται να ληφθούν ήπια μέτρα ενάντια στους καταπατητές μοναστηριακών γαιών των οποίων οι τίτλοι αμφισβητούνται, αλλά και τονίζεται η ανάγκη να κατατεθεί το σύνολο των επισήμων τίτλων όλων των Μοναστηριών στη Μητρόπολη και να τοποθετηθεί εντός ενός σιδερένιου κιβωτίου, του οποίου τα κλειδιά θα φέρει μονάχα ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων.¹⁴⁷

Αρνητικό πρόσημο στη μέθοδο των εικονικών τίτλων προσδίδεται και σε περιπτώσεις όπου οι Μονές επεδίωκαν να προστατεύσουν και να υπερασπίσουν γαίες, οι οποίες κατά την οθωμανική νομοθεσία χαρακτηρίζονταν ως νεκρές (μεβάτ). Υπενθυμίζεται ότι νεκρές γαίες που εκχερσώνονταν και αροτριώνονταν, μετέπιπταν στην κατηγορία των δημοσίων γαιών, των οποίων μεν την «ψιλή κυριότητα» παρακρατούσε το Δημόσιο, αλλά το δικαίωμα νομής και εξουσίασης αποκτούσε ο ιδιώτης.

¹⁴⁷ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, ό.π., σ. 110-111: «... 2^ο). Εγκρίνεται ή δι' άρμοδιών μέσων καταδίωξις τών χωρικῶν τῶν ἀνθαιρέτως ἐπεμβαινόντων ἐπὶ τῶν περιουσιῶν ἐπ' ἐκείνων τῶν Τερῶν Μονῶν, ὧν οἱ τίτλοι τῆς ιδιοκτησίας ἐπὶ τῶν γαιῶν των εἰσὶν ἀδιαφιλονέικητοι, ἀφ' οὗ προηγουμένως γίνωσι παρὰ τῆς Τερᾶς Μητροπόλεως πρόσφορα διαβήματα καὶ ἐξάντληθῶσι τὰ πρὸς τοῦ σκοποῦ τούτου ἐκκλησιαστικὰ μέσα. 3^ο) Ἐπὶ τῶν Τερῶν δὲ Μονῶν ἐκείνων ὧν οἱ τίτλοι τῆς ιδιοκτησίας ἐπὶ τῶν Γαιῶν των διαφιλονεικοῦνται θὰ ἐνεργῶνται πρόσφορως ἢπιότερα ἐκκλησιαστικὰ διαβήματα κατὰ τῶν ἐπεμβαινόντων ἐπὶ τῆς Περιουσίας αὐτῶν, ἅπερ ἤθελον ἐγκριθῆ παρὰ τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβ(ασμιότητος) καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν ὁποίων, ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμα τι γενήσεται ἢ περὶ τούτων δέουσα σκέψις ... 6^ο) ἐγκρίνεται ἵνα ἅπαντες οἱ ἐπίσημοι τίτλοι τῶν ιδιοκτησιῶν τῶν Τερῶν Μονῶν κατατεθῶσιν ἐν τῇ Τερᾷ Μητροπόλει ἐπὶ ἀποδείξει, ἢ δὲ ἐπιτροπῇ φροντίσῃ καὶ διὰ συνεισφορῶν τῶν Τερῶν Μονῶν ἀγοράσῃ ἓνα κιβώτιον σιδηροῦν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ τεθῶσιν οὗτοι, καὶ οὔτινος τὰς κλεις θὰ κατέχῃ ἢ Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότης.»».

Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα νεκρών γαιών επί των οποίων μια Μονή αξίωνε δικαιώματα, συνιστά ο βάλτος της Μονής Βελλά στην τοποθεσία Καλπάκι Ιωαννίνων πλησίον του ποταμού Καλαμά.¹⁴⁸ Από τα δεκάδες συναφή έγγραφα αναφέρονται εκείνες οι λεπτομέρειες, που μαρτυρούν την αδυναμία της Μονής να υπερασπίσει και να προσαρτήσσει όμορα εδάφη για τα οποία δεν διέθετε παλαιούς τίτλους, εξαιτίας της γεωμορφολογίας αυτών. Η αδυναμία αυτή πήγαζε εν μέρει από την έλλειψη ρευστού και κατ' επέκταση ανθρώπινου δυναμικού, που θα αναλάμβανε το επίπονο έργο της αποξήρανσης, αλλά η αδήριτη ανάγκη της εξαγωγής των ταπίων στο όνομα κάποιου ιδιώτη ήταν η πραγματική τροχοπέδη και το κύριο πρόσκομμα για την επίτευξη του στόχου.

Το 1887-1888 οι ελώδεις εκτάσεις της Μονής Βελλά έγιναν αντικείμενο διεκδίκησης ανάμεσα στη Μονή και τον Γιαγιάμπεη, διαπρεπή Οθωμανό, δεύτερο δήμαρχο της πόλεως των Ιωαννίνων επί οθωμανοκρατίας, από το 1874 και για δεκαεννέα συναπτά έτη, αλλά και πρώτο δήμαρχο μετά την απελευθέρωση της πόλης το 1913.¹⁴⁹ Ο Οθωμανός δήμαρχος είχε αναλάβει την αποξήρανση 840 στρεμμάτων από το σύνολο των 2.280 στρεμμάτων του βάλτου. Ως αποτέλεσμα των εργασιών και σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία οι τίτλοι ταπία των ως άνω γαιών εκδόθηκαν επ' ονόματί του. Πριν ακόμα ολοκληρωθεί το έργο, οι ιθύνοντες της Μονής, διαβλέποντας ότι η υλοποίηση του σχεδίου της αποξήρανσης του βάλτου από το Γιαγιάμπεη ήταν επιζήμια για το καθίδρυμα, προέβησαν σε συμφωνία με δύο χριστιανούς ιδιώτες, τους κ. Ξενοφώντα Ι. Κοντούρη και Γ. Ν. Παππά από τα Πεδινά Ζαγορίου, η οποία όριζε ότι οι τελευταίοι αναλάμβαναν να αποπερατώσουν τη διαδικασία για λογαριασμό της Μονής. Ο δε Γιαγιάμπεης, αφού αποζημιωνόταν με το ποσό των 175 οθωμανικών λιρών, ήταν υποχρεωμένος να διενεργήσει τη μεταβίβαση των τίτλων στο όνομα του κ.

¹⁴⁸ Μέρος των βαλτωδών εκτάσεων περιγράφεται στο αρχειακό υλικό ως ανήκον στη Μονή Ευαγγελιστρίας Πεδινών και συνορεύον με την κοινότητα Ζαγόριανης. Για το λόγο αυτό εκδίδεται συμφωνητικό επικυρωμένο από τον ηγούμενο της Μονής Γαβριήλ, αλλά και ένα δεύτερο πανομοιότυπο επικυρωμένο από τον επίτροπο της Μονής Αγίου Αθανασίου Ζαγόριανης κ. Παναγιώτη Μπάραλα. Ωστόσο, η παρακείμενη Μονή Βελλάς αναλαμβάνει εξ' ολοκλήρου τη διεκπεραίωση της υπόθεσης. Αυτόθι, σ. 310-311. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 227-228, αρ. 4.6.

¹⁴⁹ Πυρσινέλλας Βασίλειος, «Η ίδρυσις των Ιωαννίνων και η ονομασία αυτών», *Ηπειρωτική Εστία* 8 (1959), σ. 858-860, 949-950.

Ξενοφώντα Κοντούρη, ο οποίος στο εξής θα διατελούσε εικονικός νομέας των μοναστηριακών γαιών.¹⁵⁰

Το επώνυμο του εικονικού εξουσιαστή δεν είναι άγνωστο. Μια δεκαετία νωρίτερα στο Μοναστηριακό Κώδικα και σε ομολογία εικονικότητας για κτήματα της Μονής Βελλά καταχωρείται το όνομα του ιδιώτη Ιωάννη Κοντούρη, με καταγωγή από τα Πεδινά Ζαγορίου.¹⁵¹ Η πιθανότητα ύπαρξης συγγένειας είναι αυξημένη (πατέρας και υιός) και αποτελεί ένα από τα πολυάριθμα παραδείγματα που αναφέρονται από το αρχειακό υλικό επιβεβαιώνοντας ότι η βάση επιλογής των λαϊκών που αναμιγνύονταν σε μοναστηριακά ζητήματα ήταν κλειστή και περιοριζόταν εντός συγκεκριμένων οίκων.

Κατά το ίδιο μοτίβο, λοιπόν, ο κ. Ξενοφών Κοντούρης, με τη διττή ιδιότητα του εμπόρου και του γαιοκτήμονα, δανειοδότησε τη Μονή, ώστε να επιτευχθεί η απομάκρυνση του Γιαγιάμπεη. Προς εξόφληση του έντοκου αυτού δανείου, η Μονή δεσμεύτηκε να του αποδίδει το γεώμορο των αρόσιμων πλέον γαιών του βάλτου επί μια επταετία. Η έκβαση όμως ήταν αρνητική για τη Μονή, καθώς αφενός μεν υποχρεώθηκε να καταβάλει στον κ. Κοντούρη το ποσό των 30.000 γροσίων, αφετέρου δε ο Οθωμανός δήμαρχος ουδέποτε αποχώρησε μεταβιβάζοντας τους τίτλους, αλλά ενήργησε υποθήκευση των ειρημένων γαιών στη νεοσύστατη Γεωργική Τράπεζα των Ιωαννίνων. Εντέλει, η Μονή Βελλάς εξωθήθηκε σε δικαστικό αγώνα ενάντια στο Γιαγιάμπεη, χωρίς η απόφαση να τη δικαιώσει.¹⁵²

Η μέθοδος των αντεγγράφων, με τα όποια πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα έφερε, δεν εφαρμόστηκε αποκλειστικά για τη διατήρηση ή την προσάρτηση σε Μονές γαιών εκ της κατηγορίας των δημοσίων. Πριν

¹⁵⁰ I.M.7.3. Μονή Βελλάς: Κτηματικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 04/10/1890.

¹⁵¹ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, ό.π., σ. 129. Το ίδιο άτομο εμφανίζεται και ως δανειστής της Μονής. Αυτόθι, σ. 100. Βλ. Παράρτημα I. σ. 222-224, αρ. 4.2-4.3.

¹⁵² Ο ηγούμενος της Μονής Αρχιμανδρίτης Ιωακείμ, σε επιστολή του προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ, περιγράφει το ζήτημα των γαιών του βάλτου επιρρίπτοντας ευθύνες στον κ. Κοντούρη αιτούμενος να παύσει η αποπληρωμή του δανείου του, ώστε να δύναται η Μονή να αναλάβει δικαστικό αγώνα έναντι του Γιαγιάμπεη. Βλ. I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: αχρονολόγητο. Βλ. επίσης επιστολή διαμαρτυρίας των καλλιεργητών των γαιών του βάλτου προς τον Επίσκοπο Βελλάς και Κονίτσης Βασίλειο: Αυτόθι, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 31/10/1894. Για την έκβαση της δίκης: Αυτόθι, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 14/02/1902.

από το 1875 ο χριστιανός που επιθυμούσε να δωρίσει στα ορθόδοξα καθιδρύματα τα κατά πλήρη κυριότητα εξουσιαζόμενα κτήματά του, μπορούσε να προσέλθει ενώπιον της Μητροπόλεως ή της Δημογεροντίας και να πραγματοποιήσει την αφιέρωση. Μετά το 1875 και την καθιέρωση της ενώπιον των υπαλλήλων του Κτηματολογίου δικαιοπραξίας για τα ακίνητα της κατηγορίας mülk, η ίδια διαδικασία έπρεπε να συντελείται ενώπιον της οθωμανικής αρμοδίου Αρχής και στη συνέχεια, μετά την εκπλήρωση των νομίμων διατυπώσεων, να εκδίδεται τίτλος mülk senedi.¹⁵³ Όπως είναι λοιπόν αναμενόμενο βάσει των όσων προηγήθηκαν, ούτε ο τίτλος αυτός υπήρχε η δυνατότητα να εκδίδεται επ' ονόματι Μονής. Κατά συνέπεια, η εγγραφή στο όνομα κάποιου ιδιώτη κρινόταν απαραίτητη ακόμα και σε όσα μοναστηριακά ακίνητα ενέπιπταν στην κατηγορία της καθαρής ιδιοκτησίας όπως π.χ οικίες, καταστήματα, μύλοι κ.τ.λ.

Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από καταχωρήσεις στο Μοναστηριακό Κώδικα. Επί παραδείγματι, τον Οκτώβριο του 1880 συντελέστηκε πώληση ενός εργαστηρίου ευρισκόμενου στη συνοικία Βαϊράμ Πασά Σουκί Παζάρ¹⁵⁴ έναντι 900 οθωμανικών λιρών με αγοραστή τη Μονή Τσιούκας. Στο τέλος του πωλητηρίου γράμματος, επικυρωμένο αντίγραφο του οποίου καταχωρήθηκε στο Μοναστηριακό Κώδικα, αναγράφονται τα εξής: «*να γίνουν και τα Βασιλικά έγγραφα τα οποία θα γίνουν εις όνομα του οὔτινος ή Κοινότης τῶν πληρεξουσίων τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου λοζετσίου ἀποφασίσει και θὰ γίνῃ ὡς Μουτεβελῆς ὅπως γίνονται ὅλα τὰ πωλητήρια τῶν βακουφίων, νὰ μὴν δύναται οὔτε αὐτός, οὔτε οἱ κληρονόμοι του νὰ τὸ πωλήσουν οὔτε νὰ τὸ μεταφέρουν εἰς ἄλλο ὄνομα, διότι ἡ πώλησις ἔγινε διὰ λ(ογαριασ)μὸν τῆς Τεράς Μονῆς*».¹⁵⁵

Ἐν κατακλείδι, ἡ νομικὴ ἰσχὺς ὅλων των εἰκονικῶν τίτλων, γνωστῶν στη μετέπειτα νομολογία ὡς ἀντεγγράφων, ἀλλὰ και των καταχωρημένων σε ἐκκλησιαστικούς και Μοναστηριακούς Κώδικες ομολογιῶν που ἀπεδείκνυαν ὅτι στην πραγματικότητα τὸ ἀκίνητο ἀξιοποιούνταν ἀπὸ μοναστικὸ καθίδρυμα, ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ἤδη ἀπὸ τὸ 1914 και κατόπιν τὸ 1920, ὅπου και

¹⁵³ Νικόλαος Ἐλευθεριάδης, *Ἡ ἀκίνητος ιδιοκτησία*, ὁ.π., σ. 63-64 Νικόλαος Ἐλευθεριάδης, *Μελέται Μουσουλμανικοῦ Δικαίου*, ὁ.π., σ. 48.

¹⁵⁴ Σημ. συνοικία Ἀγίου Νικόλαου Ἀγοράς.

¹⁵⁵ Κώδικας Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ.π., σ. 135.

διευθετήθηκε στο σύνολό του το ζήτημα αυτό.¹⁵⁶ Από την άλλη πλευρά, η έλλειψη νομικών προσώπων στο ισλαμικό δίκαιο ιάθηκε με την αναγνώριση του θεσμού βάσει του άρθρου 3 του Προσωρινού Νόμου της 11.2.1328 (1913) «Περὶ ιδιοκτησίας τῶν νομικῶν προσώπων ἐπὶ ἀκινήτων (Γάϊρι Μενκουλή)».¹⁵⁷ Στο εξής όλα τα ευαγή καθιδρύματα, συγκαταλεγόμενων και των Μονῶν, ἀπολάμβαναν το δικαίωμα της ἀπ' ευθείας ἐπ' ὀνόματί τους κτήσης και ἐγγραφῆς ἀκινήτων. Ἦταν ὅμως ἤδη ἀργά για τις Μονές των Ἰωαννίνων, οι οποίες είχαν ἐνταχθεῖ στο Ἑλληνικό Κράτος την 21^η Φεβρουαρίου του 1913. Ωστόσο, η πολυετής ἐφαρμογή της μεθόδου των ἀντεγγράφων διαμόρφωσε την ιστορική πραγματικότητα και ἐν πολλοῖς καθόρισε τις σχέσεις μεταξύ των μοναστικῶν καθιδρυμάτων και των ὁμορων αὐτῶν κοινοτήτων.

¹⁵⁶ ΦΕΚ 25_ 1914/ΝΟΜΟΣ 147/ἀρθρο 8§3: «Ἐν ταῖς χώραις ταῖς διατελούσαις τέως ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν εἰσὶ δεκτικὰ μεταγραφῆς τὰ καθ' οἷονδῆποτε τύπον συντεταγμένα ἀντέγγραφα δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἀκίνητα κτήματα εἰκονικῶς παρίστανται ὡς ἀνήκοντα εἰς ὠρισμένον ἰδιώτην, ἐνῶ πράγματι ἀνήκουσι εἰς κοινότηας, εὐαγῆ ἢ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα ἢ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον. Μεταγράφονται δὲ ταῦτα ἄνευ χρονικοῦ τινος περιορισμοῦ, προσαγόμενα ἐν πρωτοτύπῳ ἢ ὅπου ταῦτα εἶνε κατακεχωρημένα εἰς βιβλία Μητροπόλεων, ἐν ἀντιγράφῳ κεκυρωμένῳ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Μητροπολίτου. Πρὸς βεβαίωσιν τῆς ταυτότητος τοῦ κτήματος, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν καθορίζεται ἐπαρκῶς ἐν τῷ ἀντεγγράφῳ, δεόν μετ' αὐτοῦ νὰ μεταγραφῆ και ὁ σχετικὸς τίτλος τοῦ εἰκονικῶς φαινομένου κτήτορος ἐν κεκυρωμένῃ μεταφράσει. Ἡ τὲ πρᾶξις τῆς μεταγραφῆς ταύτης και τὰ προσαγόμενα ὡς ἄνω ἐγγραφα ἀπαλλάσσονται παντὸς τέλους και δαπάνης. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ μεταγραφῆς και ἀπ' αὐτῆς ἀποκλείεται ἡ ἔνστασις παντὸς τυχόν παρὰ τοῦ εἰκονικοῦ κυρίου κτησαμένου περὶ καλῆς αὐτοῦ πίστεως.». Πρὸβλ. ΦΕΚ 221_1920/Νόμος 2508/ἀρθρο 3§6: «Ἀκίνητα, ὧν τὴν διαχείρισιν ὡς ἐπὶ ἰδίων πραγμάτων εἶχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας αἱ ἀρχαὶ και ἐπιτροπαὶ τῶν Ὁρθοδόξων κοινοτήτων ἢ τῶν εἰς αὐτὰς ὑπαγομένων ἐπὶ μέρος ἰδρυμάτων και νομικῶν προσώπων και ὧν αἱ πρόσοδοι διετίθεντο εἰς ἐξυπηρέτησιν τινος τῶν ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου μνημονευομένων σκοπῶν, ἀναγνωρίζονται ὡς νομίμως κεκτημένη περιουσία αὐτῶν και ἂν οἱ τίτλοι αὐτῶν φέρονται ἐγγεγραμμένοι ἐπ' ὀνόματι ἰδιωτῶν, ἢ ἂν ἐμφιλοχωρῆ ἀκυρότης κτήσεως κατὰ τὸν Ὄθωμανικὸν νόμον, εἴτε ἐλλείψει κατ' αὐτὸν ἰκανότητος πρὸς κτήσιν παρὰ τῷ κτησαμένῳ νομικῷ προσώπῳ, εἴτε λόγω τοῦ ἀνεπιδέκτου μεταβίβασεως διὰ πράξεως αἰτία θανάτου τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ἀκινήτου (λ.χ τῶν δημοσίων γαιῶν, τῶν διτελῶν και μονοτελῶν βακουφίων κλπ), εἴτε διὰ τὴν μὴ τήρησιν τῶν νομίμων διατυπώσεων κατὰ τὴν μεταβίβασιν. Καὶ τὰ ἀκίνητα ταῦτα διακρίνονται κατὰ τὰς διατάξεις τῆς παραγράφου 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου.». Για ἀνάλυση του εδαφίου σε συσχέτιση με τις μοναστηριακές γαίες βλ. Νικόλαος Ἐλευθεριάδης, *Γαῖαι και δάση*, ὁ.π., σ. 129-130.

¹⁵⁷ Μιλτιάδης Καρατζίδης, *Ἑρμηνεῖα των Νεότερων Περὶ Ἀκινήτων Νόμων*, Ἐκ του Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, Ἐν Αθήναις 1913, σ. 3.

Μέρος Β'

Το Σύστημα Διοίκησης των Μονών

B1. Ο καθορισμός του πλαισίου: Η συγκρότηση των οργάνων εποπτείας των Μονών.

Οι μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ στην Οθωμανική αυτοκρατορία και η εφαρμογή της νέας νομοθεσίας πραγματοποιήθηκαν βαθμιαία, παρά τις έντονες αντιδράσεις από τη μία πλευρά των Μουσουλμάνων, που δεν ανέχονταν το καθεστώς ισονομίας με τους χθεσινούς υποτελείς, τους χριστιανούς, και από την άλλη των χριστιανών, που είτε στάθηκαν δύσπιστοι απέναντι στις διακηρύξεις της Υψηλής Πύλης, είτε έβλεπαν τις ισορροπίες να αλλάζουν και τους παραδοσιακούς φορείς εξουσίας να χάνουν έδαφος μέσα στο νέο οργανωμένο μιλλέτ. Ένας από εκείνους τους φορείς υπήρξε και ο κλήρος, ο οποίος δέχτηκε ισχυρό πλήγμα με τη συρρίκνωση του κορυφαίου ρόλου που διαδραμάτιζε τους προηγούμενους αιώνες και των διευρυμένων δικαιοδοσιών που απολάμβανε έως τότε. Έτσι, στα ηγετικά στρώματα του ορθόδοξου μιλλέτ εντάχθηκαν επιφανείς λαϊκοί, αστοί, έμποροι, συντεχνίτες και Νεοφαναριώτες που απέκτησαν πλέον ισχυρό λόγο στην εκλογή του Πατριάρχη και στην επαρχιακή διοίκηση.¹ Όλοι αυτοί συγκρότησαν, μαζί βεβαίως με τους ανώτατους εκκλησιαστικούς αξιωματούχους, το «Εθνικό Προσωρινό Συμβούλιο», μια επιτροπή που θα αποφαινόταν εν γένει περί των εκκλησιαστικών ζητημάτων και θα προσδιόριζε τους νέους αρχηγούς, πνευματικούς και μη, του ορθόδοξου μιλλέτ.

Η κληρικολαϊκή αυτή συνέλευση των επτά αρχιερέων και των είκοσι λαϊκών άρχισε να συνεδριάζει τον Οκτώβριο του 1858 και ολοκλήρωσε το έργο της δύο και πλέον χρόνια αργότερα με τη συγκρότηση και την έκδοση των «Γενικών ή Εθνικών Κανονισμών» το 1860 σε μια πρώτη μορφή και το 1862 στην οριστική.² Οι Γενικοί

¹ Για μία διεξοδική ανάλυση του συνόλου των διαδικασιών που έλαβαν χώρα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως από το 1830 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1870, για το Προσωρινό Εθνικό Συμβούλιο και το Μικτό Εθνικό Συμβούλιο, για το ρόλο που διαδραμάτισαν κληρικοί και λαϊκοί και τη διαμόρφωση των αντίστοιχων δικτύων, για πολύπλευρη ερμηνεία του κλίματος και του πνεύματος της σύνταξης των Γενικών Κανονισμών και της επί του πρακτέου εφαρμογής τους καθώς και για τη συνεχή ανατροπή των ισορροπιών στο σώμα της συνέλευσης κ.α.: Δημήτριος Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση και εκκοσμίκευση: προς μια ανασύνθεση της ιστορίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου τον 19^ο αιώνα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003.

² *Γενικοί Κανονισμοί περί διευθετήσεως των εκκλησιαστικών και εθνικών πραγμάτων των υπό τον Οικουμενικόν Θρόνον διατελούντων ορθόδοξων χριστιανών υπηκόων της Α.Α*

Κανονισμοί αντικατέστησαν κατ' ουσίαν το μέχρι τότε ισχύον σύστημα του Γεροντισμού, σύμφωνα με το οποίο η διοίκηση των Ορθοδόξων ανήκε στον ίδιο τον Πατριάρχη και σε πέντε στο σύνολο τους Γέροντες, αποκλειόμενου του λαϊκού στοιχείου στην εν λόγω αντιπροσώπηση.³ Έτσι, με την «ευλογία» της Υψηλής Πύλης, αλλά όχι δίχως ανατροπές και εγγενείς αντιστάσεις, η περίοδος των μεταρρυθμίσεων και των Γενικών Κανονισμών συνιστά την περίοδο θεσμοθέτησης της συμμετοχής των λαϊκών στην εκκλησιαστική διοίκηση και τη φθίνουσα καθοδική πορεία των αρμοδιοτήτων, της εξουσίας και της επιρροής του κλήρου στην Κωνσταντινούπολη.

Είναι ευρύτερα αποδεκτό ότι η σύνταξη των Γενικών Κανονισμών από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως οδήγησε τις επιμέρους ορθόδοξες κοινότητες ανά την οθωμανική αυτοκρατορία που υπάγονταν στη διαποίμανσή του να καταρτίσουν νέους κανονισμούς λειτουργίας με βάση το δοθέν από το Πατριαρχείο πρότυπο, γεγονός που συνέβαλε, ως ένα βαθμό, στη διοικητική ομοιομορφία.⁴ Η ομοιογένεια αυτή, εμφανώς ενισχυμένη από τον οθωμανικό νόμο περί Βιλαετιών,⁵ ο

Μεγαλειότητος του Σουλτάνου, Εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, Εν Κωνσταντινουπόλει 1862.

³ Άνθιμος Μητροπολίτης Αμάσειας, «Ιστορική περιγραφή του προ της εφαρμογής των Εθνικών Κανονισμών πολιτεύματος του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και ο Γεροντισμός», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, τ. ΚΑ'(1901), σ. 384 - 388. Ανδρέας Νανάκης, Μητροπολίτης Αρκολοχωρίου Καστελλίου και Βιάννου, *Το Οικουμενικό Πατριαρχείο στην ύστερη Οθωμανική Αυτοκρατορία*, Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2013.

⁴ Βερέμης Θάνος, «Οι Οθωμανικές μεταρρυθμίσεις», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* τ. 13, Αθήνα 1980, σ. 170. Χαράλαμπος Παπαστάθης, «Ο κοινοτισμός στη Μακεδονία υπό το Καθεστώς των Εθνικών Κανονισμών» στο: Χαράλαμπος Παπαστάθης, *Θεσσαλονίκη και Μακεδονικά Ανάλεκτα*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 211-232. Δημήτριος Σταματόπουλος, «Εθνικοί ανταγωνισμοί και κοινοτική ανασυγκρότηση: η ενδοκοινοτική σύγκρουση στη Θεσσαλονίκη (1872-74) και η σύνταξη του πρώτου κοινοτικού κανονισμού», *Βαλκανικά Σύμμεικτα*, 10 (1998), σ. 53, σημ. 7, όπου αναφέρεται ότι ο επιμέρους κανονισμός για το σχηματισμό του Διαρκούς Μικτού Συμβουλίου, έχοντας υποστεί τροποποιήσεις από την Υψηλή Πύλη, προέβλεπε σε άρθρο του τη δημιουργία ενός μικτού συμβουλίου, βάσει αυτού της Κωνσταντινουπόλεως και απαρτιζομένου από τον Αρχιερέα και λαϊκούς, σε όλες τις επαρχίες του Οικουμενικού Θρόνου. Ωστόσο, η εν λόγω τροποποίηση δεν συμπεριλήφθηκε στην έκδοση των Γενικών Κανονισμών το 1862, αλλά ούτε και στις ακόλουθες του 1888 και 1900 αντίστοιχα.

⁵ Δημήτριος, Νικολαΐδης *Οθωμανικοί κώδικες*, 1869, ό.π., σ. 72-88. Δημήτριος, Νικολαΐδης *Οθωμανικοί κώδικες*, τ. Γ', ό.π., σ. 2.911-3.001. Ο νόμος περί Βιλαετιών εφαρμόστηκε στην

οποίος στόχευε ομοίως στην εξάλειψη των τοπικών ιδιομορφιών μέσω της διοικητικής μεταρρύθμισης και του κεντρικού ελέγχου όλων των περιοχών, αναδύεται από τους υπάρχοντες δημοσιευμένους κανονισμούς των ορθόδοξων κοινοτήτων του Οθωμανικού Κράτους.⁶

Μολονότι το κοινοτικό ζήτημα την περίοδο του Τανζιμάτ διαφεύγει των πλαισίων του παρόντος πονήματος, προς χάριν κατανοήσεως των όσων έπονται πρέπει να τονιστεί ότι στο επίπεδο του Βιλαετίου το Διοικητικό Συμβούλιο ήταν στην πραγματικότητα ένα κράμα από αντιπροσώπους όλων των θρησκευτικών κοινοτήτων, ενώ στο επίπεδο των υποδιοικήσεων δημογέροντες και σφραγιδοφύλακες (μουχτάρηδες) των κατά τόπους χωριών βίωναν τον υποβιβασμό των εξουσιών τους και την παραχώρηση μέρους των παραδοσιακών αρμοδιοτήτων τους στα νεοσυγκροτηθέντα διοικητικά όργανα.⁷ Η κοινότητα συνέχιζε μεν να αποτελεί το κύτταρο του συστήματος, η ιεράρχηση όμως ήταν πλέον κάθετη, από τη συνοικία – κοινότητα, στο δήμο, στη νομαρχία και εντέλει στην πρωτεύουσα, πλήττοντας έτσι σημαντικά, αλλά όχι καίρια την αυτοδιοίκηση, παλαιό γνώρισμα του κοινοτικού βίου. Ωστόσο, η αποδυνάμωση των κοινοτήτων και η υιοθέτηση του νέου τύπου διοικητικής οργάνωσης ευνόησε την ανάμιξη των εκκλησιαστικών παραγόντων σε κοσμικά ζητήματα, γεγονός που ερμηνεύεται ως ένα βαθμό από την ευνοϊκή για τους μεταρρυθμιστές εκκλησιαστική ιεραρχία,

⁶ Ήπειρο το 1867. Έως τότε το Βιλαέτι απαρτιζόταν από τρία τμήματα: την περιοχή των Ιωαννίνων οριοθετημένη από τους ποταμούς Άραχθο και Καλαμά, το τμήμα ανάμεσα στους Ποταμούς Καλαμά και Αώο με πρωτεύουσα το Αργυροκάστρο και στη γεωγραφική ζώνη μεταξύ του Αώου και του Άψου με πρωτεύουσα το Βεράτι. Στα 1867 η Ήπειρος μαζί με τη Θεσσαλία συγκρότησαν το Βιλαέτι των Ιωαννίνων, το οποίο διαιρέθηκε σε πέντε Σαντζάκια (νομούς), το Σαντζάκι των Ιωαννίνων, της Πρεβέζης, Αργυροκάστρου, Βερατίου και Λάρισας. Το 1881, με την προσάρτηση της Άρτας και της Θεσσαλίας στο Ελλαδικό Κράτος, το Βιλαέτι των Ιωαννίνων αποτελούνταν πλέον από τα εναπομείναντα τέσσερα Σαντζάκια, Ιωαννίνων, Πρεβέζης, Αργυροκάστρου και Βερατίου. Κωνσταντίνος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του βορείου ελληνισμού*, ό.π., σ. 489.

⁶ Χαράλαμπος Παπαστάθης, *Οι κανονισμοί των ορθόδοξων ελληνικών κοινοτήτων του οθωμανικού κράτους και της διασποράς*, τ. Α', Εκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 147-372.

⁷ Για την οργάνωση των νέων διοικητικών συμβουλίων: Halil Inalcik, "Application of the Tanzimat and its Social Effects", *Archivum Ottomanicum*, 5 (1973), p. 97-128.

που πλέον εντάσσεται οργανικά στο διοικητικό σύστημα του Οθωμανικού Κράτους.⁸

Από τη μία πλευρά λοιπόν στο κέντρο, δηλαδή στην Κωνσταντινούπολη, το λαϊκό στοιχείο, με τη συνδρομή των μεταρρυθμιστών Οθωμανών, έχει υπερκεράσει τα εμπόδια και έχει κατορθώσει να συμμετάσχει με ισχυρότατη εκπροσώπηση στις εργασίες του Προσωρινού Εθνικού Συμβουλίου και κατόπιν στο Μικτό Εθνικό Συμβούλιο, ρυθμίζοντας εν πολλοίς την ανάρρηση Πατριαρχών στο θρόνο. Από την άλλη πλευρά, στην περιφέρεια ο τοπικός εκκλησιαστικός ηγέτης, ο Μητροπολίτης, ορίζεται και τυπικά αλλά κυρίως ουσιαστικά επικεφαλής της ορθόδοξου κοινότητας, αρμόδιος για τη διοίκηση των πληθυσμών της Μητροπόλεώς του, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Βιλαετίου, υπεύθυνος για κάθε εκκλησιαστικό και μοναστηριακό ζήτημα και πρόεδρος της τοπικής Δημογεροντίας. Κατά συνέπεια, το Τανζιμάτ και οι απορρέοντες από αυτό Γενικοί Κανονισμοί ενίσχυσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη νομότυπη ανάμιξη των λαϊκών σε αμιγώς εκκλησιαστικές υποθέσεις, ενώ παράλληλα σε τοπικό επίπεδο αφαίρεσαν από τους τελευταίους διοικητικές και δικαστικές δικαιοδοσίες και έθεσαν υπέρ αυτών τον Μητροπολίτη.

Ο ανωτέρω δυισμός αντικατοπτρίζεται εναργώς στο παράδειγμα των Ιωαννίνων. Όπως θα καταστεί πρόδηλο στη συνέχεια, επιφανείς και μη λαϊκοί, διαθέτοντας ισχυρά ερείσματα, εμπλέκονται κατά κόρον στις μοναστηριακές υποθέσεις, συνιστώντας καίριο ρυθμιστή όλων των συναφών ζητημάτων. Ο δε Μητροπολίτης, οι υπό αυτόν Επίσκοποι και κυρίως οι Ηγούμενοι των Μονών ναι μεν διατηρούν το κύρος τους και την προ αιώνων κτηθείσα επιρροή τους, δεν δύνανται όμως να εξοβελίσουν τους λαϊκούς. Περιορίζονται επομένως στο μοτίβο της συνεργασίας, επιδιώκοντας να ελέγξουν το λαϊκό στοιχείο στο βαθμό του δυνατού.

Κατά το υπό εξέταση διάστημα τρεις ήταν οι Μητροπολίτες των Ιωαννίνων και κατά συνέπεια επικεφαλής της ορθόδοξου κοινότητας και των ευαγών αυτής καθιδρυμάτων: α) ο Παρθένιος ο από Ερσεκίου (1854-1869), ο οποίος το 1869 μετετέθη στη Μητρόπολη Πελαγονίας, β) ο Σωφρόνιος Χρηστίδης (1869-1889), απόφοιτος της Θεολογικής σχολής της

⁸ Για τις ελληνικές ή ελληνόφωνες ορθόδοξες κοινότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κατά την περίοδο των μεταρρυθμίσεων: Κώστας Κωστής, «Κοινότητες, εκκλησία και μιλέτ στις ελληνικές περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας κατά την περίοδο των μεταρρυθμίσεων», Μνήμων 13, σ. 57-70, όπου και η σχετική βιβλιογραφία.

Χάλκης, πρώην Μητροπολίτης Βέροιας και μετέπειτα Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, Λέρου και Καλύμνου και Νικαίας, ο οποίος το 1902 επέστρεψε -στην ηλικία των 86 ετών- στη Μητρόπολη των Ιωαννίνων, όπου και παρέμεινε έως το 1906, έτος του θανάτου του και γ) ο Γρηγόριος Καλλίδης (1889-1902), πρώην Μητροπολίτης Τραπεζούντας και Θεσσαλονίκης και μετέπειτα Μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού. Ο Γρηγόριος μνημονεύεται κυρίως για τις υπηρεσίες που προσέφερε ως Ιεράρχης στους Ιωαννίτες κατά την περίοδο του ελληνοτουρκικού πολέμου το 1897.⁹

Όσον αφορά στη διοίκηση των Μονών, κατά την περίοδο που στην αρχιερατική έδρα βρισκόταν ο Παρθένιος, ελάχιστα είναι γνωστά. Πριν από το 1869, τα αποκαλούμενα «ελέη» της πόλεως των Ιωαννίνων, τα κοινοτικά δηλαδή έσοδα σε συνδυασμό με τα πολυάριθμα κληροδοτήματα των Ζωσιμάδων και των υπολοίπων Ηπειρωτών ευεργετών, διαχειρίζονταν ο Μητροπολίτης με μια μικρή μερίδα των τοπικών αρχόντων-προκρίτων, οι οποίοι φαίνεται ότι εκμίσθωναν παράλληλα και μοναστηριακά ακίνητα.¹⁰ Από το αρχαικό υλικό προκύπτει ότι οι Μονές της Μητροπόλεως διέθεταν ειδικό λογαριασμό στο «ταμείο των ελεών» για την εξυπηρέτηση φιλανθρωπικών σκοπών. Αποσαφηνίζεται ότι τα ίδια πρόσωπα που ασκούσαν τον έλεγχο των κοινοτικών πόρων, επόπτευαν παράλληλα και τη λειτουργία των Μοναστηριών της περιοχής, ιδίως για τα πλουσιότερα εξ' αυτών. Το στοιχείο αυτό προκύπτει από πατριαρχική επιστολή προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Παρθένιο με ημερομηνία 27.08.1862. Στο τέλος της επιστολής αυτής, ο Πατριάρχης ζητά από τον Μητροπολίτη να ειδοποιήσει τους τιμιότατους προκρίτους, εφόσον δεν είχε ακόμη συσταθεί ειδική Μοναστηριακή Επιτροπή, ώστε να

⁹ Για σύντομα βιογραφικά και στοιχειώδη βιβλιογραφία: Φώτιος Οικονόμου, *Η ιστορία των τοπικών εκκλησιών της Ηπείρου*, ό.π., σ. 48-49. Συγκεκριμένα για την παραίτηση του Σωφρονίου το 1906: Πάνος Τζιόβας, «Ηπειρωτικά Σύμμεικτα: Η αναγκαστική παραίτηση του Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρονίου Χρηστίδη την 01-06-1906 με βάση ανέκδοτα στοιχεία», *Ηπειρωτική Εστία* 31 (1982), σ. 171-175.

¹⁰ Ιωάννης Λαμπρίδης, *Περί των εν Ηπείρω αγαθοεργημάτων*, τ. Β', Εκ του τυπογραφείου Ν. Ρουσόπουλου, Εν Αθήναι 1880, σ. 43. Αναλυτικά για τα κληροδοτήματα και τα ιδρύματα της Μητροπόλεως των Ιωαννίνων, τα οποία συστάθηκαν από τα τέλη του 18^{ου} αι. έως το 1900: Πέτρος Τσόδουλος, *Παιδεία και Κοινωνία τον 19^ο και 20^ο αιώνα. Ο ρόλος των κληροδοτημάτων στο Νομό Ιωαννίνων*, Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, τ. Ι, Ιωάννινα 2010, σ. 227-463.

αποστέλλουν στην Κωνσταντινούπολη όποιον εκείνοι έκριναν κατάλληλο για την επίλυση επειγόντων μοναστηριακών ζητημάτων.¹¹

Το 1869 αποτελεί ορόσημο για τη δημιουργία του κυρίαρχου οργάνου ελέγχου της διοίκησης εντός του χριστιανικού μιλλέτ και της εποπτείας όλων των ευαγών καθιδρυμάτων, συγκαταλεγομένων και των Μονών, της Δημογεροντίας. Την 1^η Σεπτεμβρίου της ίδιας χρονιάς, λοιπόν, ο νέος Μητροπολίτης Ιωαννίνων Σωφρόνιος Χρηστίδης προσκαλεί στο μητροπολιτικό μέγαρο αντιπροσώπους της πόλεως και των τεσσάρων Ναχιγιέδων Μαλακασίου, Κουρέντων, Τσαρκοβίστας και Ζαγορίου, με σκοπό τη σύσταση μιας Ενιαίας Δημογεροντίας και την ακόλουθη σύνταξη του κανονισμού λειτουργίας της. Ωστόσο, οι προσπάθειές του δεν ευοδώθηκαν. Εννέα ημέρες αργότερα συνήλθαν μόνον οι αντιπρόσωποι των τεσσάρων τμημάτων εν απουσία των αντιπροσώπων της πόλης, οι οποίοι επέλεξαν να μη συμμετάσχουν στο νεοσυσταθέν διοικητικό όργανο. Κατά συνέπεια, στις 9 Σεπτεμβρίου του 1869 συγκροτήθηκε η Επαρχιακή Δημογεροντία, στην οποία κάθε ένα από τα τέσσερα τμήμα αντιπροσωπευόταν από δύο άτομα, χωρίς τη συμμετοχή της πόλεως, με προσωρινό κανονισμό και υπό την προεδρεία του Μητροπολίτη. Αντιστοίχως, έξι χρόνια αργότερα, το 1875, η πόλη των Ιωαννίνων συγκρότησε νέα, ανεξάρτητη από την Επαρχιακή, Δημογεροντία, τη λεγόμενη και αστική, απαρτιζόμενη από έξι μέλη, με επικεφαλής τον Μητροπολίτη.¹² Επομένως, στην πόλη των Ιωαννίνων υπήρχαν δύο ανεξάρτητες μεταξύ τους Δημογεροντίες, με τον ίδιο πρόεδρο, αλλά με διαφορετικές αρμοδιότητες: η Επαρχιακή για το σύνολο των υποθέσεων που αφορούσαν τα τέσσερα τμήματα και βεβαίως τη διοίκηση των κληροδοτημάτων των κοινοτήτων και την εποπτεία των Μονών, και η της πόλεως για τα ζητήματα αυτής και την εποπτεία των εφοροεπιτρόπων που διαχειριζόνταν τα ιδρύματα και το ταμείο των ελεών.

Το φαινόμενο αυτό της ύπαρξης και λειτουργίας δύο αυτόνομων Δημογεροντιών με έδρα την ίδια Μητρόπολη είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο σε ολόκληρο το Οθωμανικό κράτος. Σε άλλες περιπτώσεις, όπως λόγου χάρη στη Θεσσαλονίκη, σημειώθηκαν μεν

¹¹ Κώδικες Πατριαρχικής αλληλογραφίας: Κώδιξ Α' 34, σ. 353-354, ημερ. 27/08/1862. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 334-335, αρ. 53.1.

¹² Στέφανος Μπέττης, «Η Δημογεροντία Ιωαννίνων (Ο θεσμός, η Επαρχιακή, η των τριών Τμημάτων κι ο Κανονισμός της)», *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο*, Ιωάννινα 1987, σ. 322-323.

ενδοκοινοτικές διαμάχες, με σφοδρές αντιπαραθέσεις αντιπάλων μεριδίων, τοπικών αρχόντων, προκρίτων, μελών των συντεχνιών κ.τ.λ., αλλά η Δημογεροντία που σχηματίστηκε ήταν ενιαία και λειτουργούσε βάσει καθιερωμένου κανονισμού.¹³ Η διαμάχη όμως που οδήγησε στο διχασμό και την τελική συγκρότηση δύο σωμάτων στα Ιωάννινα δύσκολα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενδοκοινοτική με τους όρους του παρελθόντος. Ο λόγος που οδήγησε στην κατάτμηση περιγράφεται επιτυχώς με τον όρο «γέννημα θρέμμα» και δεν ήταν άλλος από τη μακροχρόνια έχθρα και αντιπαλότητα μεταξύ αφενός των «βέρων Γιαννιωτών», όσων είλκον την καταγωγή τους από αστικές οικογένειες και διέμεναν μόνιμα στο «κλεινόν άστυ», δηλαδή εντός του οικιστικού ιστού των Ιωαννίνων και κοντά στην καστροπολιτεία, και αφετέρου των «χωριάτων», όσων κατάγονταν από τα περίχωρα της πόλεως, με άλλα λόγια από του τέσσερεις προαναφερόμενους Ναχιγιέδες και είτε διέμεναν μόνιμως εκεί είτε ήταν επήλυδες στην πόλη.

Σε αντίθεση λοιπόν με τη συνήθη διαίρεση βάσει του κοινωνικού στρώματος και του κύκλου των οικονομικών δραστηριοτήτων (άλλωστε φαίνεται ότι και οι δύο κυρίαρχες πλευρές είχαν στους κόλπους τους άτομα που εμπλέκονταν σε έγγειες και εμπορικές-«τραπεζιτικές» δραστηριότητες), στα Ιωάννινα βασικό κριτήριο διαίρεσης συνιστούσε μία διαφοροποιημένη από τη γνωστή έννοια του όρου αυτοχθονία. Το εν λόγω κριτήριο προϋπήρχε μεν από την περίοδο του Αλή πασά, αλλά η χρήση του εντάθηκε, οξύνοντας τα πνεύματα, κατά τη δεύτερη περίοδο των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ (1854-1874), επ' αφορμή της ανάγκης συγκρότησης ενιαίου φορέα διοίκησης των εκκλησιαστικών και οικονομικών ζητημάτων του μιλετιού.

Φαίνεται ότι οι «γέννημα θρέμμα» Γιαννιώτες πολίτες δεν επιθυμούσαν την ανάμιξη των ετεροχθόνων στις υποθέσεις διαχείρισης των κληροδοτημάτων της πόλεως και, κατ' επέκταση, την ανάμιξη στους οικονομικούς πόρους του ταμείου των ελεών, το οποίο νέμονταν οι πρώτοι ήδη από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, ενώ αντίστοιχα οι «χωριάτες» μέσω της

¹³ Για τον κανονισμό της Θεσσαλονίκης, ο οποίος απετέλεσε πρότυπο σύνταξης για πολλούς από τους υπόλοιπους, βλ. Χαράλαμπος Παπαστάθης, «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η εσωτερική διοίκηση του Γένους κατά την περίοδο του Τανζιμάτ», στο: *Χαριστήριος Τόμος προς τιμήν του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου*, Αθήνα 2000, σ. 439-453· Δημήτριος Σταματόπουλος, «Εθνικοί ανταγωνισμοί και κοινοτική ανασυγκρότηση», ό.π., σ. 51-54, όπου και σχετική βιβλιογραφία.

συγκρότησης δικής τους Δημογεροντίας απέκλειαν τους Ιωαννίτες από τη συμμετοχή στη διοίκηση των κληροδοτημάτων της επαρχίας αλλά και των ιερών σκηνωμάτων, δηλαδή των Μονών, οι οποίες, για ευνόητους λόγους, δεν βρισκόνταν εντός της πόλεως και ενέπιπταν έτσι στην απόλυτη δικαιοδοσία της Επαρχιακής Δημογεροντίας. Για τους παραπάνω εκτεθέντες λόγους, λοιπόν, οι Γιαννιώτες κατά τη συγκρότηση της Δημογεροντίας της πόλεως το 1875 φρόντισαν να ισχυροποιήσουν και, κατά το μάλλον ή ήττον, να θεσμοποιήσουν το «γέννημα θρέμμα» εισάγοντας το στον κανονισμό λειτουργίας του οργάνου.¹⁴

Το χάσμα που είχε δημιουργηθεί δύσκολα πλέον γεφυρωνόταν, εφόσον οι δύο οικονομικές ελίτ της πόλεως και των περιχώρων είχαν μοιράσει τις σφαίρες επιρροής τους και στο εξής όλες οι απόπειρες για τη συνένωση των δυο σωμάτων ναυαγούσαν και όλες οι συζητήσεις επ' αυτού αποδεικνύονταν αλυσιτελείς, αφού οι Γιαννιώτες πολίτες αξίωναν να κατέχουν οι ίδιοι τέσσερις έδρες ενώ τα υπόλοιπα τέσσερα τμήματα μόνον μία στην επιδιωκόμενη ενιαία Δημογεροντία.¹⁵ Συνεπώς, από το 1869-1870 έως το 1898 στα Ιωάννινα λειτουργούσαν και οι δύο Δημογεροντίες με την ίδια έδρα και τον ίδιο πρόεδρο, τον Μητροπολίτη Σωφρόνιο έως το 1889 και κατόπιν τον Μητροπολίτη Γρηγόριο. Εφόσον όμως την εποπτεία των μοναστικών καθιδρυμάτων ανέλαβε η Επαρχιακή Δημογεροντία και όχι η της πόλεως, κρίνεται αναγκαία η διασαφήνιση της σύστασης και της λειτουργίας της.¹⁶

¹⁴ Για το θεσμό «γέννημα θρέμμα», από την πρώτη εμφάνιση έως και την τελική κατάργησή του το 1909, με βάση αρχειακό υλικό των κωδίκων της Μητροπόλεως των Ιωαννίνων βλ. Πάνος Τζιόβας, «Η νεότερη πολιτική ιστορία των Ιωαννίνων (Η κατάργηση του θεσμού γέννημα και θρέμμα στη χριστιανική κοινότητα των Ιωαννίνων στα 1908-1909 και η διοίκηση της πόλης και της επαρχίας τις παραμονές της απελευθέρωσης της 1909-1913)», *Ηπειρωτική Εστία* 34 (1985), σ. 473-486. *Ηπειρωτική Εστία* 35 (1986), σ. 10-20, 156-166, 316-329, 481-485. *Ηπειρωτική Εστία* 36 (1987), σ. 5-15, κ.ε. Για τα κατ' αντιστοιχία με το θεσμό της αυτοχθονίας σχηματισθέντα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα κόμματα της Κόσσας και της Βλιώρας, ιδωμένα υπό λαογραφικό όμως πρίσμα βλ. Δημήτριος Σαλαμάγκας, «Η Κόσσα και η Βλιώρα», *Ηπειρωτική Εστία* 6 (1958), σ. 216-222, 223-306, 389-397.

¹⁵ Στέφανος Μπέττης, «Η Δημογεροντία Ιωαννίνων», ό.π., σ. 323.

¹⁶ Μία και μοναδική καταχώρηση στο Μοναστηριακό Κώδικα αποδεικνύει ότι η συνεργασία των δύο Δημογεροντιών, της πόλεως και της επαρχίας, δεν ήταν αδύνατη. Για την επίλυση οικονομικού ζητήματος της Μονής Πατέρων του έτους 1887, μέλη της Δημογεροντίας της πόλεως και των τμημάτων Ζαγορίου και Κουρέντων, συναποφασίζουν σε κοινή συνεδρίαση. Το εν λόγω σχήμα εμφανίζεται στις πηγές ως

Η Επαρχιακή Δημογεροντία, η κοινώς λεγόμενη και Δημογεροντία των τεσσάρων τμημάτων, λειτουργούσε ήδη από τη σύστασή της με προσωρινό κανονισμό, ο οποίος στο σύνολο του λανθάνει έως και σήμερα. Εντούτοις, υπάρχουν ψήγματα που επιτρέπουν την ανασύνθεσή του σε ένα μικρό βαθμό. Σύμφωνα λοιπόν με αυτόν, η εκλογή των μελών της Δημογεροντίας ήταν κατά το μάλλον ή ήττον έμμεση και όχι άμεση. Σε κάθε ένα από τα τέσσερα τμήματα (Ναχιγιέδες) ανά μία τετραετία ορίζονταν έξι πληρεξούσιοι βάσει εγκυκλίου της Μητροπόλεως, οι οποίοι στη συνέχεια υποδείκνυαν τα κατάλληλα κατ' αυτούς πρόσωπα για τη στελέχωση της Επαρχιακής Δημογεροντίας. Πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι από τα ελάχιστα στοιχεία που είναι βιβλιογραφικά γνωστά φαίνεται ότι επρόκειτο για ενός είδους επιλογή και όχι επακριβώς για εκλογή πληρεξουσίων από μια ευρύτερη εκλογική βάση.

Σε σωζόμενο δημοσιευμένο έγγραφο του έτους 1883, το σύνολο των προεστών (μουχταροδημογερόντων) των κοινοτήτων του Ναχιγιέ Κουρέντων υποδεικνύει τα νέα μέλη της Επαρχιακής Δημογεροντίας, επιβεβαιώνοντας ότι η τοπική «ολιγαρχία», ποδηγετούμενη ή μη, πρότεινε και διόριζε κατά βούληση πρόσωπα που θα υποδείκνυαν με τη σειρά τους τους νέους δημογέροντες, κατόπιν βεβαίως της εγκρίσεως και της επικυρώσεως του Μητροπολίτη.¹⁷ Παρόλα αυτά, το ζήτημα χρήζει περαιτέρω διερεύνησης, εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι έως τώρα δημοσιευμένες πηγές εξαντλούνται σε πολυάριθμα άρθρα στην αθηναϊκή εφημερίδα «Φωνή της Ηπείρου», τα οποία είναι εμφανώς μεροληπτικά και συντεταγμένα με τις πολιτικές και άλλες πεποιθήσεις του εκάστοτε αρθρογράφου.¹⁸

Η «εκλογή» των έξι πληρεξουσίων από κάθε τμήμα, 24 στο σύνολο, ήταν αμετάκλητη. Μετά την κύρωση αυτής, οι τελευταίοι συνέρχονταν και εξέλεγαν τους δημογέροντες, δύο για κάθε έναν από τους τρεις Ναχιγιέδες Κουρέντων, Μαλακασίου και Τσαρκοβίστας και τρεις κατ' εξαίρεση για το Ναχιγιέ Ζαγορίου, μετά το 1878, εξαιτίας του πλήθους

«Μικτή Δημογεροντία». Βλ. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 275-278. Επιπλέον, σε έγγραφο της Μονής Φιλανθρωπινών του έτους 1886, η εξέλεξη των ισολογισμών του Ηγουμένου ανατίθεται στη Δημογεροντία της Πόλεως, προφανώς λόγω της εγγύτητας της Μονής, που βρισκόταν στο Νησί της λίμνης των Ιωαννίνων. Αυτόθι, σ. 255.

¹⁷ Αυτόθι, σ. 348-350.

¹⁸ Για τα σχετικά με το ζήτημα των δύο Δημογεροντιών άρθρα στην εφημερίδα «Φωνή της Ηπείρου» από το 1894 έως και το 1909 βλ. Αυτόθι, σ. 366-372.

των υποθέσεων του εν λόγω τμήματος. Η εκλογή των δημογερόντων λάμβανε συνήθως χώρα τον πρώτο μήνα της άνοιξης. Οι δημογέροντες παρέμεναν στο αξίωμα για ένα χρονικό διάστημα δύο ή τριών ετών, ενώ οι πληρεξούσιοι για τρία έως τέσσερα έτη, ώστε να δύνανται να ανανεώσουν τα μέλη της Δημογεροντίας πριν από την εκπνοή της δικής τους θητείας. Σχετικά με τα καθήκοντα των δημογερόντων, αξίζει να αναφερθεί ότι αυτά ήταν κυρίως δικαστικά (υποθέσεις οικογενειακού δικαίου, προικοδοσίας, γάμων, διαζυγίων, παροχών διατροφής σε πρώην σύζυγο, διαθηκών κ.τ.λ.). Το όργανο διέθετε κοινό ταμείο, το οποίο αναλάμβανε, τιμής ένεκεν, ένας από τους δημογέροντες με ενιαύσια θητεία. Τέλος, η Επαρχιακή Δημογεροντία διέθετε μόνιμο διορισμένο γραμματέα-πρακτικογράφο. Ως τέτοιος υπηρέτησε για τριάντα συναπτά έτη (1869-1898) ο Χαράλαμπος Ηγουμενίδης.¹⁹

Ο Χαράλαμπος Ηγουμενίδης όμως δεν υπήρξε αποκλειστικά γραμματέας της Επαρχιακής Δημογεροντίας. Ήταν, όπως αποδεικνύεται από τις πηγές, γραμματέας του κυριότερου οργάνου εποπτείας των μοναστικών καθιδρυμάτων που ενέπιπταν στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης των Ιωαννίνων, της Μοναστηριακής Επιτροπής. Η εν λόγω επιτροπή συστήθηκε λίγους μόλις μήνες μετά την Επαρχιακή Δημογεροντία, στις 22 Ιουνίου 1870, οπότε και συνεδρίασε για πρώτη φορά στο Μητροπολιτικό μέγαρο. Τα τέσσερα μέλη της ήταν αιρετά, αν και προέκυπταν από μία κλειστή εκλογική βάση, και ο διορισμός τους ομοίως αμετάκλητος. Συνοπτικά η διαδικασία εκλογής και ανάληψης καθηκόντων της Μοναστηριακής Επιτροπής ήταν όμοια με την αντίστοιχη της Δημογεροντίας. Μετά την έκδοση των εγκυκλίων της Μητρόπολης Ιωαννίνων προς τα τέσσερα τμήματα της περιφέρειας, ήτοι Ζαγορίου, Κουρέντων, Μαλακασίου και Τσαρκοβίστας, και την ανάδειξη των προαναφερόμενων 24 πληρεξουσίων της επαρχίας, οι τελευταίοι μετέβαιναν στη Μητρόπολη και εκεί, σε συνέλευση υπό την προεδρεία του Μητροπολίτη, εξέλεξαν διά μυστικής ψηφοφορίας από έναν κατάλογο άλλων υποψηφίων τα μέλη της Μοναστηριακής Επιτροπής. Τέλος,

¹⁹ Αυτόθι, σ. 351. Πρβλ. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 142, όπου αναφέρεται: «... διετάχθη ό Γραμματεύς τής Δημογεροντίας και Μοναστηριακής Έπιτροπής. Χ. Ηγουμενίδης...».

γνωστοποιούνταν ο διορισμός στους ίδιους και καλούνταν να αναλάβουν τα καθήκοντά τους για μία τετραετία.²⁰

Τα πρακτικά των συνεδριάσεων και οι αποφάσεις της Μοναστηριακής Επιτροπής, καταχωρούνταν από τον κοινό γραμματέα Επαρχιακής Δημογεροντίας και Μοναστηριακής Επιτροπής σε έναν πολυσέλιδο κώδικα με τίτλο: «Κώδιξ Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς 1871-1890». Σε όλες τις καταχωρημένες πράξεις του Μοναστηριακού Κώδικα, μετά τις υπογραφές των διαφόρων παρισταμένων μαρτύρων, των Ηγουμένων και των μελών της Μοναστηριακής Επιτροπής, ακολουθούσε η επικύρωση του Μητροπολίτη ή του αντιπροσώπου του με υπογραφή και σφραγίδα. Ο Αρχιερέας ήταν μεν ο πρόεδρος και των δύο σωμάτων, της Μοναστηριακής Επιτροπής και της Επαρχιακής Δημογεροντίας, ωστόσο είναι σαφές ότι δεν λάμβανε μόνος του τις κρίσιμες αποφάσεις. Άλλωστε, η ίδια η σύσταση της Μοναστηριακής Επιτροπής αποδεικνύει την αποκλειστική συμμετοχή ατόμων που δεν ανήκαν στην τάξη των ανωτάτων κληρικών στη διοίκηση των Μονών. Συνεπώς, οικονομικά εύρωστοι, με κύρος και αποδοχή από την τοπική κοινότητα λαϊκοί καθόριζαν, κατά κύριο λόγο, την πορεία και το μέλλον των Μονών της Μητρόπολης των Ιωαννίνων στο β' μισό του 19^{ου} αιώνα.

Οι αρμοδιότητες και οι λεπτομέρειες της λειτουργίας της Μοναστηριακής Επιτροπής αναδεικνύονται από το πρακτικό της συστάσεώς της στην πρώτη σελίδα του Μοναστηριακού Κώδικα:

«Πρόγραμμα Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς

Συστηθείσης τῆς Μοναστηριακῆς ἐπιτροπῆς καὶ συγκλημένης ἐκ τῶν ἀξιοτίμων Κυρίων Ν. Παπᾶ Γεωργίου, Δ. Μπίτζιου, Εὐθυμίου ἀπὸ χωρίον Δεμάτι καὶ Κώστα Παπᾶ Χρήστου, συνῆλθε σήμερον ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Σωφρονίου, καὶ συσκεφθεῖσα ὠρίμως περὶ τῆς μελλούσης πορείας τῆς ἐν γένει περὶ τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων τῶν ὑπαγομένων ἐντὸς τῆς περιφερείας τῶν Τμημάτων Ζαγορίου, Κουρέντων, Μαλακασίου καὶ Τσουμέρκων ἐξ' ἧν αὕτη συνεκροτήθη ἀποφαίνεται διὰ τῶν ἐπομένων πράξεων τῆς. –

Αἱ :» Ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ συνεδριάζουσα κατὰ πᾶν Σάββατον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος τοῦ Ἁγίου

²⁰ Γεώργιος Γάγαρης «Μητρόπολις Ἰωαννίνων: ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ κατάστασις», *Εἰκονογραφημένον Ἡπειρωτικὸν Ἡμερολόγιον Δωδώνη*, Ἔτος Πρώτον 1896, σ. 55-56.

Ἰωαννίνων ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου ἐν ἀπουσίᾳ Αὐτοῦ, ὀφείλει ἵνα ἐνεργήσῃ ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ Κώδικι τὴν κατάστροφον τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων, κινήτων καὶ ἀκινήτων, τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων, τοὺς λ/μοὺς τῶν ἐτησίων προσόδων καὶ ἐξόδων αὐτῶν διὰ προηγουμένης ἐξελέγξεως, καὶ τὰ χρέη αὐτῶν.-

Βα :» Ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς ὡς πρὸς τὴν διερεύνησιν καὶ ἐξελέγξιν τῶν χρεῶν ἐκάστου Μοναστηρίου, ἐξετάζουσα καὶ ἀνευρίσκουσα τὴν κυρίαν πηγὴν αὐτῶν, ἀκολουθῶς νὰ φροντίσῃ νὰ ἀλλάσσωνται τὰ ὁμόλογα ἐντὸς ὠρισμένου χρόνου, προσκαλουμένων τῶν κατόχων αὐτῶν, καὶ ἀπαγορεύεται τοῦ λοιποῦ πασαδήποτε καὶ ἡ ἐλαχίστη πράξις δανείου ἀπὸ μέρους τῶν ἡγουμένων ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ Κυριάρχου καὶ τῆς Μοναστηριακῆς ἐπιτροπῆς, ὥστε πᾶν δάνειον γενόμενον ἐν ἀγνοίᾳ ἔσεται ὑπὸ ἄμεσον εὐθύνη τοῦ τὸ δανειστοῦ καὶ δανειζομένου.-

Γη :» Θὰ λαμβάνωνται ὑπ'ὄψιν τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα ἐκάστου Μοναστηρίου, καὶ ἀφοῦ προσδιορισθῶν τὰ πρὸς συντήρησίν του ἔξοδα, ἂν μὲν τοῦτο ὑπόκειται εἰς χρέη, τὰ περισσεύματα θὰ δίδωνται ἀπέναντι τῶν χρεῶν, καὶ θὰ καταστρώννεται πράξις ἐν τῷ Κώδικι περὶ τῆς ἐπερχομένης ἐλαττώσεώς των, ἐὰν δὲ τοῦτο διατελῇ ἐλεύθερον χρεῶν εἰς τὰ περισσεύματα θὰ ἐφαρμόζονται οἱ Μοναστηριακοὶ Κανονισμοί.

Δη :» Προκειμένης δίκης Μοναστηριακῆς ὑποθέσεως Ἡγουμένου μετὰ πλησιοχώρων περὶ Γαιῶν, ἐνοικιάσεων αὐτῶν καὶ ἄλλων παραπλήσιων, αἰ τοιαύτης φύσεως ὑποθέσεις θὰ δικάζωνται παρὰ τῆς Μοναστηριακῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τὴν 22 Ἰουνίου 1870:-

Ν. Ἰωάννης παπαγεωργίου

Δ. Γ. Μπίτζιος

Θίμηως Β.».²¹

Ἀπὸ τα ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι τὸ οὐσιαστικότερο καθήκον τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ἦταν ἐμφανῶς ἡ ἐποπτεία τῆς οικονομικῆς διαχείρισης τῶν Μονῶν, οἱ ὁποῖες τὴν περίοδο ἐκείνη ἀντιμετώπιζαν πολλὰ σοβαρὰ καὶ δισεπίλυτα οικονομικά προβλήματα, φορτωμένες με δυσβάστακτα χρέη, ἐν μέρει λόγῳ τοῦ υπέρρογκου δανεισμοῦ τῶν παρελθόντων ἐτῶν. Με τὴ σύσταση λοιπὸν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιδιώκεται νὰ ἐπέλθῃ ἓνα τέλος στὴν ἐλευθεριότητα καὶ τὴν ἀταξία ποὺ ἐπικρατοῦσε

²¹ Κώδικας Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς, σ. 1

έως τότε και μέσω συγκεντρωτικών και σταθερών πολιτικών να επιτευχθεί η επιθυμούμενη ευμάρεια για τα μοναστικά καθιδρύματα, ώστε να καταστούν σταδιακά δυνατές και υλοποιήσιμες οι αρμόζουσες σε αυτά φιλανθρωπικές δραστηριότητες. Η οικονομική εξυγίανση των Μονών συνιστά, λοιπόν, την πρώτη και απόλυτη προτεραιότητα του οργάνου της εποπτείας. Εντούτοις, το προαναφερθέν σφιχτό πλαίσιο του ελέγχου των οικονομικών δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με την ύπαρξη οικονομικών συναλλαγών των μελών της Δημογεροντίας και της Μοναστηριακής Επιτροπής με τα μοναστικά καθιδρύματα και τον τρόπο διορισμού και παύσεως των κύριων οργάνων της διοίκησης, δηλαδή των Ηγουμένων, όπως αυτά θα εκτεθούν στις επόμενες ενότητες, δημιουργούν σοβαρές αμφιβολίες για το εάν τα δύο προαναφερόμενα διοικητικά όργανα επαφίονταν στον έμμεσο απλώς έλεγχο επί των Μοναστηριών.

Όσον αφορά στη λήψη των αποφάσεων που λάμβανε χώρα στους κόλπους της Μοναστηριακής Επιτροπής, από την εξέταση του συνόλου του Μοναστηριακού Κώδικα αποδεικνύεται ότι η ολομέλεια δεν ήταν απαραίτητη. Η πλειονότητα των πράξεων του Κώδικα είναι υπογεγραμμένη από δύο έως το πολύ τρία μέλη της Μοναστηριακής Επιτροπής, δίχως να υπονοείται πιθανότητα ακυρώσεως, ενώ ακόμα και στο ανωτέρω πρακτικό της συστάσεως απουσιάζει η τέταρτη υπογραφή. Ομοίως, η αντίστοιχη επικύρωση του Μητροπολίτη, αλλού σημειώνεται και αλλού όχι. Από το πλήθος των πράξεων προκύπτει ότι η Επιτροπή συνεδρίαζε τακτικά, ενώ σε εξαιρετικές περιπτώσεις που αφορούσαν σε αποφάσεις για το σύνολο των Μονών ή σε ένα μείζον ζήτημα μιας Μονής η συνεδρίαση ήταν μικτή, παρουσία και της Επαρχιακής Δημογεροντίας υπό την κοινή προεδρεία του Μητροπολίτη.²²

Ο Κώδικας της Μοναστηριακής Επιτροπής, η σημαντικότερη δηλαδή πηγή των διοικητικών και άλλων πράξεων των Μονών, έχει χρονικό όριο το 1890, μολονότι στο τέλος του βιβλίου υπάρχουν πολλές κενές σελίδες. Το γεγονός αυτό δημιουργεί υποψίες σχετικά με τη λειτουργία της Επιτροπής μετά το έτος αυτό. Είναι πιθανό να υπήρξε ενός είδους συγχώνευση της Μοναστηριακής Επιτροπής και της Επαρχιακής Δημογεροντίας, τουλάχιστον στο επίπεδο των συνεδριάσεων και των πρακτικών, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται παντελώς το ασθενέστερο

²² Ενδεικτικά βλ. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 142, 286, 313.

ενδεχόμενο να λανθάνει και έτερο μοναστηριακό κατάστιχο για τα έτη 1890-1898.

Το μοναδικό για τα δεδομένα της εποχής καθεστώς των δύο Δημογεροντιών στα Ιωάννινα διατηρήθηκε δίχως ιδιαίτερα προσκόμματα έως το 1895. Το έτος αυτό, μια υπόθεση περί καταχρήσεων των διαχειριστών του Λούλειου κληροδοτήματος²³ πυροδότησε έντονη αντιπαράθεση ανάμεσα στις δύο Δημογεροντίες, με αποτέλεσμα η της πόλεως να αποταθεί στο Οικουμενικό Πατριαρχείο αιτούμενη την κατάργηση της Επαρχιακής Δημογεροντίας. Προς οριστική επίλυση του ζητήματος, ο τότε Οικουμενικός Πατριάρχης Άνθιμος²⁴ απέστειλε την υπ' αριθμόν πρωτ. 3595 και ημερομηνία 18.07.1895 ανέκδοτη έως σήμερα επιστολή του προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Γρηγόριο.²⁵

Στην εν λόγω απαντητική επιστολή γίνεται μνεία στο καθεστώς που ίσχυσε πριν από το 1869: «*Εκ δὲ τῆς μελέτης τοῦ προκειμένου ζητήματος καταφαίνεται, ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1869 ἐπεκράτει ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῆς Μητροπόλει σύστημα τι, καθ' ὃ αἱ διάφοροι αὐτόθι παρεμπίπτουσαι ὑποθέσεις ἐθεωροῦντο καὶ ἐδικάζοντο ὑπὸ τῶν προκρίτων, οὐδεμιᾶς διακρίσεως γιγνομένης εἴτε πολιτῶν Ἰωαννιτῶν, εἴτε ἐπαρχιωτῶν.*». Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στον καταρχὴν διαχωρισμό των Δημογεροντιῶν, ως κύριο αίτιο του οποίου εμφανίζεται η απροθυμία των πολιτῶν των Ιωαννίνων να επιτρέψουν στους εκ της επαρχίας προερχόμενους προκρίτους να αναμιγνύονται εν γένει στις υποθέσεις (και κατά συνέπεια στα έσοδα) της πόλεως. Το επόμενο όμως σημείο της επιστολής είναι κρίσιμο: «*Ἐκατέρα δὲ τῶν Δημογεροντιῶν τούτων διὰ πρακτικῶν ἐν τῇ Μητροπόλει Ἰωαννίνων ὥρισε τὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, ἄνευ κανονισμῶν θεωροῦσα τὰς ὑποθέσεις αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κανονικοῦ Μητροπολίτου, ἀνεξαρτήτως τῆς μιᾶς ἀπὸ τῆς*

²³ Για το Λούλειο κληροδοτήμα, το οποίο συστάθηκε στις 27/07/1870 με δημόσια διαθήκη του ευεργέτη Ιωάννη Λούλη με καταγωγή από το Φορτόσι Κατσανοχωριῶν βλ. Πέτρος Τσόδουλος, *Παιδεία και Κοινωνία τον 19^ο και 20^ο αιώνα*, ό.π., σ. 391-395.

²⁴ Μανουήλ Γεδεών, *Πατριαρχικοί πίνακες: Ειδήσεις ιστορικά βιογραφικά περί των πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως από Ανδρέου του Πρωτοκλήτου μέχρις Ιωακείμ Γ' του από Θεσσαλονίκης, 36-1884*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1890. Για τους Οικουμενικούς Πατριάρχες από το 1860 και εντεύθεν: Βασίλειος Σταυρίδης, *Οι Οικουμενικοί Πατριάρχαι 1860- σήμερα*, τ. Α', Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών- Επιστημονικά πραγματεία, Θεσσαλονίκη 1977.

²⁵ Κώδικες Πατριαρχικής αλληλογραφίας: Κώδιξ Α' 66, σ. 199-200, αριθ. πρωτ. 3595, ημερ. 18/07/1895. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 335-336, αρ. 53.2.

έτέρας, και ούδαμῶς τῆς μιᾶς ἐπεμβαινούσης εἰς τὰ δικαιώματα τῆς έτέρας.» Το Οικουμενικό Πατριαρχείο θεωρεί ότι η λειτουργία των Δημογεροντιών είναι «ἄνευ κανονισμῶν» και συνεπῶς έωλη, εφόσον η Μητρόπολη των Ιωαννίνων δεν είχε προβεί στη σύνταξη και την αποστολή προς επικύρωση στον Πατριάρχη ειδικού κανονισμού, και πως θα ήταν δυνατόν άλλωστε, αφού δεν είχε εξ' αρχής συσταθεί η προβλεπόμενη Ενιαία Δημογεροντία.

Εν συνεχεία, ο Πατριάρχης αναφέρεται στο φλέγον για την τοπική κοινότητα ζήτημα της επιπλέον έδρας του Ζαγορίου στην Επαρχιακή Δημογεροντία, το οποίο οξύνθηκε δύο χρόνια νωρίτερα, το 1893, και πληροφορεί τον Μητροπολίτη ότι η ρήξη είχε τότε αποσοβηθεί κατόπιν παρεμβάσεως της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, ώστε κάθε ένα από τα τμήματα να εκλέγει στο εξής τρεις υποψηφίους. Επομένως, η Επαρχιακή Δημογεροντία ήταν δωδεκαμελής από το 1893 και έως το 1898. Έπεται η τυπική αναφορά στην αφορμή της διένεξης, τη διαχείριση του κληροδοτήματος Λούλη.

Η πρόθεση όμως του Πατριάρχη αποκαλύπτεται στο τέλος του εγγράφου. Λακωνικά αλλά επιτακτικά ζητείται η συγκρότηση μιας και μόνης Δημογεροντίας, η λειτουργία της οποίας θα διέπεται από μόνιμο κανονισμό κατηρτισμένο επί τη βάση αφενός των γενικών διατάξεων και αφετέρου των ηθών και των εθίμων της περιοχής των Ιωαννίνων, και εγκεκριμένο από τη Μητέρα Εκκλησία. Εάν όμως ο Μητροπολίτης των Ιωαννίνων και οι δύο υπάρχουσες Δημογεροντίες δεν προέβαιναν εγκαίρως στο ανωτέρω διάβημα, το Πατριαρχείο θεωρούσε δέον κάθε τμήμα να σχηματίσει τη δική του Δημογεροντία, επιφέροντας κατ' αυτό τον τρόπο τον απόλυτο κατακερματισμό της διοίκησης των ορθόδοξων πληθυσμών της Μητροπόλεως των Ιωαννίνων.

Ο αντίκτυπος της ανωτέρω συστάσεως του Πατριαρχείου στην τοπική κοινωνία των Ιωαννίνων ήταν εν μέρει θετικός, στο βαθμό που η πλειονότητα των κατοίκων επιθυμούσε τη συνένωση των δύο σωμάτων, και εν μέρει αρνητικός, καθώς η πρόταση περί δημιουργίας πέντε ανεξάρτητων Δημογεροντιών κρίθηκε καταστροφική κυρίως για την Επαρχιακή Δημογεροντία, η οποία και θα υφίστατο τη διαίρεση, και, για το λόγο αυτό, εντελώς απαράδεκτη. Παρά τις άνωθεν παρεμβάσεις και

την απόπειρα του Μητροπολίτη Γρηγορίου για σύμπνοια και συνεννόηση, έως το 1897 το ζήτημα χρονίζε.²⁶

Η άνοδος στον Πατριαρχικό θρόνο του Κωνσταντίνου Ε΄ τον Ιανουάριο του 1897 απετέλεσε τον καταλύτη για την επιτάχυνση της διάσπασης της Επαρχιακής Δημογεροντίας. Ο Πατριάρχης, προκειμένου να εξαναγκάσει τη συγκρότηση ενιαίου φορέα διοίκησης, διέταξε τη συγκρότηση Ενιαίου Μητροπολιτικού Δικαστηρίου, το οποίο θα επείχε θέση Ενιαίας Δημογεροντίας. Πράγματι τα τέλη του 1897 έπρεπε να σηματοδοτούν την αφετηρία της λειτουργίας του Ενιαίου Μητροπολιτικού Δικαστηρίου, απαρτιζομένου από έξι μέλη, δύο εκ της πόλεως των Ιωαννίνων και ενός από κάθε τμήμα της επαρχίας. Το μικτό αυτό εκκλησιαστικό δικαστήριο, καλούνταν να εξετάσει υποθέσεις ιδιωτικού δικαίου των χριστιανών του ορθόδοξο μιλέτ των Ιωαννίνων, εκλογικές υποθέσεις των επιμέρους κοινοτήτων, μοναστηριακές υποθέσεις, κληροδοτήματα και γενικότερα, θεωρητικά, ήταν αρμόδιο για ότι ήταν υπεύθυνη και μια ενιαία Δημογεροντία.²⁷

Τίποτα όμως δεν κύλησε ομαλά και βάσει του πατριαρχικού σχεδίου. Οι αντιπρόσωποι του Ναχιγιέ Ζαγορίου, εξασκώντας την επιρροή τους μέσω κατάλληλου προσώπου στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, παρουσίασαν με τέχνασμα τον πληθυσμό του Ζαγορίου ως δήθεν υπερδιπλάσιο των υπολοίπων τμημάτων, αξιώνοντας τη σύσταση ιδιαίτερης Δημογεροντίας Ζαγορίου. Μετά τη ματαίωση του σχεδίου αυτού, οι ίδιοι επεδίωξαν, συστηματικά, και πέτυχαν την αύξηση των μελών του Μητροπολιτικού Δικαστηρίου από έξι σε επτά, με την προσθήκη μιας ακόμη έδρας για το Ζαγόρι. Άμεση απόρροια της εν λόγω

²⁶ Στέφανος Μπέττης, «Η Δημογεροντία Ιωαννίνων», ό.π., σ. 329-331.

²⁷ Αυτόθι, σ. 331-332. Για τη μετέπειτα λειτουργία του Εκκλησιαστικού ή αλλιώς Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου των Ιωαννίνων συγκριτικά με το Μικτό Εκκλησιαστικό Δικαστήριο του Μοναστηρίου: Σπυρίδων Πλουμίδης, «Η λειτουργία των Μικτών Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων Ιωαννίνων και Μοναστηρίου (1900-1911)», *Ηπειρωτικά Χρονικά* τ. 34 (2000), σ. 291-293, όπου επισημαίνεται ότι το ΜΕΔ Ιωαννίνων χρησιμοποιούσε κατ' αποκλειστικότητα ως νομική βάση τις «Πατριαρχικές Οδηγίες», δηλαδή τη νομοθεσία που ίσχυε για το ορθόδοξο μιλέτ επί τη βάση του ρωμαϊκού δικαίου, σε αντιδιαστολή με τον «Οθωμανικό Νόμο» του κράτους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ωστόσο το γεγονός ότι εκτός από τις Νεαρές του Ιουστινιανού και την εξάβιβλο του Αρμενόπουλου, οι νομικοί σύμβουλοι που παρίσταντο στις δίκες επικαλούνταν επιπλέον και τον οθωμανικό νόμο, μέσω αποφάσεων των οθωμανικών δικαστηρίων, όπως π.χ του εμποροδικείου Ιωαννίνων.

δυσμενούς για την ενότητα της υφιστάμενης Επαρχιακής Δημογεροντίας εξέλιξης ήταν η γραπτή διαμαρτυρία των αντιπροσώπων των υπολοίπων τριών τμημάτων, οι οποίοι ζήτησαν επανειλημμένως τον καθορισμό των μελών του Μητροπολιτικού δικαστηρίου αποκλειστικά σε έξι και, σε περίπτωση που το Ζαγόρι επιθυμούσε τη σύσταση δικού του διοικητικού οργάνου, πρότειναν η έδρα της Δημογεροντίας αυτής να είναι το Ζαγόρι και επ' ουδενί λόγω η Μητρόπολη Ιωαννίνων.²⁸

Οι συνεχείς αντεγκλήσεις, διαμαρτυρίες και διενέξεις που ακολούθησαν δυσχέραναν σε μεγάλο βαθμό την επίλυση του ζητήματος. Βεβαίως, μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα, οι Μονές αλλά και τα υπόλοιπα χριστιανικά ευαγή καθιδρύματα προφανώς δεν ωφελούνταν, αλλά αντιθέτως κινδύνευαν από την απουσία οικονομικής και διοικητικής εποπτείας και τη διαφαινόμενη ρήξη του βασικού διοικητικού τους οργάνου, της Επαρχιακής Δημογεροντίας. Και η ρήξη εντέλει επήλθε το 1898, όταν κατόπιν έντονης διαμαρτυρίας στη Μεγάλη Εκκλησία τα τρία τμήματα Μαλακασίου Κουρέντων και Τσαρκοβίστας συνέστησαν δική τους Δημογεροντία, αποκαλούμενη στο εξής Διοικητική Επιτροπεία.

Η Διοικητική Επιτροπεία λειτούργησε από το 1902 με ιδιαίτερο κανονισμό το έκτο κεφάλαιο του οποίου τιτλοφορείται: «Περὶ τῆς διοικήσεως τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἡγουμένων καὶ τοποτηρητῶν». Κρίνεται χρήσιμο να γίνει εκτενέστερη αναφορά στα σημαντικότερα άρθρα του ως ενδεικτικά της συνέχειας του συγκεντρωτικού συστήματος εποπτείας και διοίκησης των Μονών στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου} και ως πυλώνα της σύγκρισης με το καθεστώς που προηγήθηκε χρονικά, κατά το διάστημα δηλαδή της Μοναστηριακής Επιτροπής.²⁹

Καταρχάς, σύμφωνα με τον κανονισμό, Ηγούμενοι και τοποτηρητές διορίζονταν από το Μητροπολίτη κατόπιν υποδείξεως της Επιτροπείας, ενώ ισόβιος Ηγούμενος χρηζόταν αποκλειστικά όποιος δεν αποδεικνύονταν καταχραστής και είχε, βεβαίως, τη συναίνεση της Επιτροπείας. Στον οικονομικό τομέα, η Διοικητική Επιτροπεία απολάμβανε το δικαίωμα της ενοικίασης των μοναστηριακών γαιών, ενώ για οποιαδήποτε σύναψη δανείου εκ μέρους των Μονών απαιτούνταν ειδική άδειά της, σύμφωνα με το 35^ο άρθρο, το οποίο και συνιστά

²⁸ Αυτόθι, σ. 333-336.

²⁹ Για ολόκληρο τον κανονισμό βλ. Αυτόθι, σ. 354-364. Ειδικά για τα επτά άρθρα που αφορούσαν στις Μονές: Αυτόθι, σ. 358-359.

ουσιαστικά επανάληψη της ανάλογης διακήρυξης της Μοναστηριακής Επιτροπής στην πρώτη της συνεδρίαση, το 1870. Ο έλεγχος ολοκληρωνόταν με την εξαμηνιαία υποβολή στη Διοικητική Επιτροπεία των ισολογισμών των Μοναστηρίων προς έγκριση.

Από όλα όσα προηγήθηκαν είναι έκδηλο ότι από το 1898 έως και το 1909, όπου και επετεύχθη εντέλει η ομόνοια και σχηματίστηκε η Ενιαία Δημογεροντία,³⁰ στα Ιωάννινα υπήρχαν τρεις ανεξάρτητες μεταξύ τους Δημογεροντίες: η Δημογεροντία της πόλεως, η Δημογεροντία του Ζαγορίου και η Διοικητική Επιτροπεία των τριών τμημάτων, όλες με επικεφαλής τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων και με έδρα τη Μητρόπολη. Το δε Μητροπολιτικό Δικαστήριο, ξεκίνησε να λειτουργεί με εντολή του Μητροπολίτη Γρηγορίου το 1900, σε μια προσπάθεια γεφύρωσης των αντιθέσεων και διαχωρισμού της διοικητικής από τη δικαστική εξουσία στους κόλπους του μιλετίου. Τα μέλη του ήταν επτά, προερχόμενα αποκλειστικά από Γιαννιώτες πολίτες και τους διαμένοντες στην πόλη Επαρχιώτες, οι οποίοι ήταν πολύ λιγότεροι σε σχέση με το σύνολο.³¹

Συμπερασματικά, λοιπόν, από το 1893, όπου άρχισαν οι κλυδωνισμοί στο εσωτερικό της Επαρχιακής Δημογεροντίας των τεσσάρων τμημάτων, έως το 1900, όπου συνυπήρχαν τέσσερα στο σύνολο τους όργανα για τη διοίκηση και την απονομή της δικαιοσύνης σε έναν ορθόδοξο πληθυσμό που την ίδια στιγμή διοικούνταν και κρίνονταν και από τους μηχανισμούς του Οθωμανικού Κράτους, η κατάσταση ήταν απολύτως έκρυθμη στη Μητρόπολη των Ιωαννίνων. Ο κυκεώνας των αρμοδιοτήτων δημιουργούσε σύγχυση και αδιέξοδα εκτός των άλλων και στα κατεξοχήν παραδοσιακά όργανα διοίκησης των Μονών, τους ηγούμενους και τους τοποτηρητές.

³⁰ Για τη λειτουργία της Ενιαίας Δημογεροντίας μετά και την οριστική κατάργηση του θεσμού «γέννημα θρέμμα» βλ. *Το Κείμενο του Κανονισμού της πόλεως και επαρχίας Ιωαννίνων επικεκρωμένον υπό του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως*, Εκδίδεται δαπάνη και επιμελεία Γ. Δ. Χατζή Γεν. γραμμ. του Ελλην. Πολιτικού Συλλόγου, Ιωάννινα 1908. Για ποικίλες αποφάσεις της Ενιαίας Δημογεροντίας: Τζιόβας Πάνος, «Η Ενιαία Δημογεροντία Ιωαννίνων (Ανέκδοτες αποφάσεις)», *Ηπειρωτική Εστία* 28 (1979), σ. 1-13, 193-202, 621-640, 806-815, 1007-1020· *Ηπειρωτική Εστία* 29 (1980) σ. 25-35, 424-431, 817-826, 1006-1012· *Ηπειρωτική Εστία* 30 (1981), σ. 13-23, 234-243, 392-398.

³¹ Αυτόθι, σ. 338, 351-352.

B2. Η επάνδρωση των μοναστικών καθιδρυμάτων: Οι Μοναχοί

Ο ζωντανός πυρήνας ενός μοναστηριακού συγκροτήματος είναι οι Μοναχοί που απαρτίζουν το κοινόβιο. Η μοναχική ιδιότητα, που είναι ισόβια και δεν αποβάλλεται, αποκτάται με τη «μοναχική κουρά», τη σταυροειδή δηλαδή απόκαρση της κόμης του νέου Μοναχού. Μετά τη συγκεκριμένη θρησκευτική τελετή είναι υποχρεωμένος να εγκαταβιώνει στη «Μονή της μετανοίας», εκεί δηλαδή όπου έδωσε τις υποσχέσεις της σαρκικής εγκράτειας, της υπακοής και της ακτημοσύνης. Κανείς Μοναχός δεν δύναται να εγκαταλείπει τη Μονή του και να εντάσσεται σε άλλη κατά βούληση και χωρίς να έχει εκ των προτέρων εξασφαλίσει την άδεια των δύο Ηγουμένων και του τοπικού Επισκόπου. Επιπλέον, οι Μονές διαιρούνται σε ανδρώες και γυναικείες, με επικεφαλής τον ηγούμενο ή την ηγουμένη αντίστοιχα. Όλες οι εν λόγω κανονιστικές διατάξεις ισχύουν διαχρονικά, ήδη από την αρχή του οργανωμένου μοναστηριακού βίου έως και σήμερα.³²

Από τη βυζαντινή ακόμα περίοδο, στις πολυάνθρωπες μοναστηριακές κοινότητες-κοινόβια υπήρχε, εκτός του Ηγουμένου, και ο αποκαλούμενος «δεύτερος», με άλλα λόγια ο αναπληρωτής, που σε ειδικές περιπτώσεις απουσίας ή ασθενείας του Ηγουμένου αναλάμβανε τη διοίκηση της μοναστηριακής περιουσίας. Επιπλέον, ένας από τους Μοναχούς του ιδρύματος ή ένας έξωθεν κληρικός επιφορτιζόταν με τα καθήκοντα του «οικονόμου», του προσώπου που επικουρούσε τον ηγούμενο στον τομέα της οικονομικής διαχείρισης των Μονών. Επισημαίνεται ότι απαγορευόταν ο οικονόμος να προέρχεται από τις τάξεις των λαϊκών, η θέση του ήταν ισόβια και πολλάκις διαδεχόταν τον ηγούμενο στο αξίωμά του.

³² Για τη σημασία και την προέλευση του μοναχισμού, τους ψηφισθέντες κατά τις Οικουμενικές Συνόδους μοναστικούς κανόνες, τη μοναχική κουρά κ.α βλ. Νικόδημος Μίλας, *Το εκκλησιαστικόν δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, Τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου, Εν Αθήναις 1906, σ. 924-953· Δημήτριος Πετρακάκος, *Οι μοναχικοί θεσμοί εν τη Ορθοδόξω Ανατολική Εκκλησία*, Αθήνα 1907. Συνοπτικά για τις ισχύουσες στη σύγχρονη Εκκλησία της Ελλάδος μοναστικές διατάξεις: Ιωάννης Κονιδάρης, *Εγχειρίδιο εκκλησιαστικού δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2000, σ. 122-126. Ειδικά για τις προϋποθέσεις αποκτήσεως της μοναχικής ιδιότητας και τις συνέπειες της μοναχικής κουράς στη σύγχρονη εποχή: Παναγιώτης Μπούμης, *Κανονικόν δίκαιον*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2002, σ. 150-154.

Τα ανωτέρω όργανα των Μονών συνεπικουρούσαν: Πρώτον, ο «δοχειάριος των νομισμάτων, υφιστάμενος του οικονόμου και επιφορτισμένος με τη διαχείριση του ταμείου και την τήρηση των βιβλίων εσόδων και εξόδων. Δεύτερον, ο «σκευοφύλαξ», επιφορτισμένος με την καταγραφή και φύλαξη των ιερών σκευών και επίπλων των Μονών. Ο ίδιος εκτελούσε και χρέη χαρτοφύλακα, καθότι διέθετε τους τίτλους των μοναστηριακών ακινήτων. Τρίτον, ο «δοχειάριος του βεστίου», υπεύθυνος για τη διαχείριση της ιματιοθήκης των μοναστικών καθιδρυμάτων. Τέταρτον, ο «κελλαρίτης», αρμόδιος για τη συγκέντρωση, την καταγραφή και την προμήθεια των ειδών διατροφής. Πέμπτον, «οι προνοηταί ή επόπται των κτημάτων», οι οποίοι επόπτευαν την καλλιέργεια και την αποδοτικότητα των μοναστηριακών γαιών. Από τους πέντε προαναφερόμενους, μόνον οι τελευταίοι ήταν ενίοτε λαϊκοί, εξαιτίας της ανάγκης να διαβιούν εκτός του Μοναστηριού, ώστε να δύνανται να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους.³³

Για την εσωτερική οργάνωση των Μονών κατά την οθωμανική περίοδο πολύ λίγα πράγματα είναι γνωστά με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Από τις έως τώρα γνωστές περιπτώσεις, φαίνεται ότι το ιδιόρρυθμο σύστημα επικρατούσε σχεδόν πλήρως στις Μονές σε σύγκριση με το δημοφιλέστερο κατά τη βυζαντινή εποχή κοινοβιακό.³⁴ Εμφανώς πιο

³³ Για όλα τα παραπάνω και για πλούσια βιβλιογραφία βλ. Ιωάννης Κονιδάρης, *Το δίκαιον της Μοναστηριακής περιουσίας από τον 9^ο μέχρι και του 12^{ου} αιώνας*, Διδακτορική διατριβή, Έκδοσις Σάκκουλα, Αθήναι 1979, σ. 148-157.

³⁴ Το ιδιόρρυθμο σύστημα άσκησης πρωτοεμφανίστηκε τον 9^ο αιώνα και σταδιακά εξαπλώθηκε. Ως πρότυπο σύστημα μοναχισμού παραπέμπει στον ασκητισμό. Σύμφωνα με τον Β. Φειδά: «Οι μοναχοί μιας ιδιορρύθμου μονής έχουν κοινή εγκαταβίωση και φέρουν την ίδια περιβολή, αλλά διαμένουν, κοιμούνται και τρέφονται στα ιδιαίτερα κελιά τους, ενώ συμμετέχουν στις κοινές ακολουθίες και παρακάθηνται κάθε Κυριακή σε κοινή τράπεζα. Υπάγονται βεβαίως στην πνευματική εποπτεία του ηγουμένου της μονής, τηρούν όλες τις μοναστικές υποσχέσεις, εκτός από την υπόσχεση της ακτησίας, αναλαμβάνουν διακονήματα στη μονή, λαμβάνουν χρηματικό επίδομα για την άσκηση διακονήματος ή και συμβάλλουν κατά περίπτωση για την κάλυψη των κοινών δαπανών της μονής κ.λπ.». Βλ. Βλάσιος Ιω. Φειδάς, *Εκκλησιαστική Ιστορία, Από την εικονομαχία μέχρι τη Μεταρρύθμιση*, τ. Β', Αθήναι 2002, σ. 717-723 και ειδικά σ. 722. Σύμφωνα με τον Μίλα: «ή αρχή όμως αυτή, ἥς τὰ πλεονεκτήματα δὲν δύναται τις νὰ ἀρνηθῆ, δὲν συνάδει πρὸς τοὺς θεμελιώδεις περὶ μονασμοῦ νόμους, καθ' οὓς ἀκτημοσύνη καὶ ὑποταγὴ τῆς ἰδίας θελήσεως ὑπὸ τὴν τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς ἀποτελοῦσι τοὺς θεμελιώδεις ὅρους τοῦ ἰδρύματος τοῦ μονασμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐν τοῖς ιδιορρύθμοις μοναστρίοις βίος κατεδείχθη πολλάκις ἐν τῇ πράξει ἐπιβλαβῆς τῷ ἰδρύματι καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ μονασμοῦ, ἐξεδόθησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς συνοδικαὶ διατάξεις ἐναντίον τοῦ τοιοῦτου μοναστηριακοῦ συστήματος.». Νικόδημος

ελεύθερο στον τομέα της διαχειριστικής πρακτικής, το ιδιόρρυθμο σύστημα επέτρεπε τη διατήρηση και τη διεύρυνση της ατομικής περιουσίας μετά τη μοναχική κουρά. Συνεπώς, ο όρκος της ακτημοσύνης δεν τηρείτο στις Μονές που ακολουθούσαν το εν λόγω σύστημα. Αυτό σήμαινε αυτομάτως ότι Μοναχοί και Ηγούμενοι είχαν τη δυνατότητα να τελούν δικαιοπραξίες είτε εκπροσωπώντας τη Μονή τους είτε τον ίδιο τους τον εαυτό.³⁵ Η διττή αυτή ιδιότητα τους επέτρεπε να επιβιώσουν μέσα στο καθορισμένο από το ισλαμικό δίκαιο πλαίσιο, όπου αντιμετωπίζονταν πρωτίστως ως φυσικά πρόσωπα και δευτερευόντως ως «αντιπρόσωποι» των καθιδρυμάτων τους, δεδομένο που, όπως έχει γίνει ήδη κατανοητό, διαμόρφωσε εν πολλοίς το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Μονών.

Τα στοιχεία που αναδύονται από τις πηγές οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι Μονές της Μητροπόλεως Ιωαννίνων δεν φαίνεται να παρέκλιναν του κανόνα της ιδιορρυθμίας. Ωστόσο, εμφανίζεται ένα σοβαρό πρόσκομμα σε οποιαδήποτε προσπάθεια αδιαμφισβήτητης ερμηνείας της λειτουργίας τους: το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα οι Μονές αυτές ήταν σχεδόν άδειες από Μοναχούς. Η κατηγορηματική αυτή διατύπωση απορρέει από τη μελέτη των χιλιάδων τεκμηρίων του αρχαιακού υλικού, που, ενίοτε άμεσα και ενίοτε έμμεσα, αποδεικνύουν την απουσία του απαραίτητου για την εύρυθμη λειτουργία έμψυχου δυναμικού στα Μοναστήρια.

Ξεκινώντας, λοιπόν, σε καταγραφή της κινητής περιουσίας και του προσωπικού της Μονής Ασπραγγέλου, του 1876, αναφέρονται δύο μόνον πρόσωπα: ο πρώην Ηγούμενος Χριστόφορος και ο νυν Ηγούμενος Ιωακείμ.³⁶ Δύο χρόνια νωρίτερα στη Μονή Στούπαινας, ο προ ολίγου περιβληθείς το μοναχικό σχήμα Κύριλλος αποστέλλεται από τη

Μίλας, *Το εκκλησιαστικόν δίκαιον*, ό.π., σ. 961. Για δομύτατη κριτική της επικράτησης του ιδιόρρυθμου συστήματος στις Μονές: Ευάγγελος Νικολαΐδης., *Περί της μοναχικής ακτημοσύνης εν τω κοινώ και τω ελληνικώ Εκκλησιαστικώ Δικαίω*, Αθήνα 1901, σ. 69-70. Δημήτριος Πετρακάκος, *Οι μοναχικοί θεσμοί εν τη Ορθοδόξω Ανατολική Εκκλησία*, Αθήνα 1907, σ. 83-84, 133-134.

³⁵ Για την επικράτηση των ιδιόρρυθμων Μονών έναντι των κοινοβιακών κατά την οθωμανική περίοδο βλ. Φωκίων Κοτζαγεώργης, *Η Αθωνική Μονή του Αγίου Παύλου κατά την οθωμανική περίοδο*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 203· του ίδιου, *Μικρές πόλεις της ελληνικής χερσονήσου κατά την πρώιμη νεότερη εποχή: Η περίπτωση της Ξάνθης (15^{ος} -17^{ος})*, Ξάνθη 2008, σ. 227-228.

³⁶ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 92.

Μοναστηριακή Επιτροπή στο Μοναστήρι με σκοπό να συνδράμει τον γηραιό ηγούμενο στη διαχείριση και ταυτόχρονα για να του παρέχει τη δέουσα φροντίδα.³⁷ Συνεχίζοντας την αναζήτηση τεκμηρίων, το 1888 στις ενωμένες Μονές Ελεούσης και Μεταμορφώσεως του Σωτήρος της Νήσου των Ιωαννίνων, επ' αφορμή της ανάγκης αποκαταστάσεως νέου Ηγουμένου η Μοναστηριακή Επιτροπή καλεί τους Μοναχούς «*δύο τυγχάνοντα πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τὸν Πανοσιολογιώτατον Μελέτιον Ἀρχιμανδρίτην, διεθνητὴν τυγχάνοντα τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος καὶ τὸν ἐν Ἱερομονάχοις Ὁσιώτατον Διανιήλ*». Από τους δύο αυτούς ιερομόναχους, ο πρώτος διορίζεται νέος Ηγούμενος των δύο Μονών.³⁸

Το Νοέμβριο του 1883 καλείται στο μητροπολιτικό μέγαρο ο Ηγούμενος της Μονής Ασπραγγέλου Ζαγορίου για να ερωτηθεί εάν αποδέχεται ως κουρά της Μονής του τον εικοσιτετράχρονο Ανδρέα Γκοζίνα με καταγωγή από το χωριό Δοβρά,³⁹ ο οποίος επιθυμούσε αρχικά να περιβληθεί το μοναχικό σχήμα και στη συνέχεια να χειροτονηθεί ιερέας.⁴⁰ Η εκ των προτέρων έγκριση του Ηγουμένου είναι ασυνήθιστη, εφόσον στο τεκμήριο δεν γίνεται λόγος για ύπαρξη κωλυμάτων απόκτησης της μοναχικής ιδιότητας. Πιθανότατα η απάντηση να κρύβεται στην ηλικία του υποψηφίου, η οποία και αναγράφεται για το λόγο αυτό, καθότι, σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες, η υπόσχεση των Μοναχών κατατίθεται μετά τη συμπλήρωση του 25^{ου} έτους της ηλικίας, ενώ υπήρχε η δυνατότητα νεαρότερο άτομο να γίνει δεκτό ως δόκιμος, χωρίς όμως να κείρεται άμεσα.⁴¹ Η περίπτωση του νεαρού Ανδρέα, όμως,

³⁷ Ο κατά κόσμον Κωνσταντίνος Λώτζης, μετά τη μοναχική κουρά και τη μετονομασία του σε Κύριλλο, απαίτησε να καταστεί απευθείας διαχειριστής της Μονής, αλλά μετά από παραίνεση της Επιτροπής αποδέχτηκε τη νέα θέση του ως κουρά του Ηγουμένου. Αυτόθι σ. 80, 82. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 313-314, αρ. 47.2-47.3.

³⁸ Αυτόθι σ. 284-285. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 264-265, αρ. 15.2.

³⁹ Ασπραγγελοι Ζαγορίου.

⁴⁰ Αυτόθι σ. 355. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 220-221, αρ. 2.5.

⁴¹ Νικόδημος Μίλας, *Το εκκλησιαστικόν δίκαιον*, ό.π., σ. 941, όπου και ο κανόνας Καρθαγένης. Το πλησιέστερο παράδειγμα δημοσιευμένων μοναστηριακών κανόνων για την ίδια περίοδο είναι ο «Διοργανισμός» των Μονών της Κρήτης. Στο κεφάλαιο Ι και συγκεκριμένα στο 15^ο άρθρο αναγράφεται: «... δὲν πρέπει ὄθεν νὰ κείρωσι Μοναχόν, ὅστις δὲν ὑποστῆ προηγουμένως τὴν κατὰ τὰς μοναστικὰς καὶ Ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις τριετῆ δοκιμασίαν, καὶ δὲν ἔχη συμπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ φέρῃ ἀποδείξεις τῆς χρηστῆς διαγωγῆς του ἀπὸ τοῦ μέρους ἐν ᾧ ἔζη». Νανάκης

δεν παύει να είναι η μοναδική καταχωρημένη περίπτωση κουράς νέου Μοναχού, η οποία, έστω μεμονωμένα και δειγματοληπτικά, επιτρέπει να υποστηριχθεί ότι το λιγοστό έμψυχο δυναμικό των Μονών προερχόταν, κατά κύριο λόγο, από τις όμορες κοινότητες. Από το ίδιο τεκμήριο προκύπτουν και οι αρετές του υποψηφίου: πραότητα, σεμνότητα, ταπεινοφροσύνη και, βεβαίως, υπακοή στον Πνευματικό και Γέροντά του.

Ενδείξεις της λειψανδρίας των Μονών κατά την υπό εξέταση περίοδο εμπεριέχονται και σε σχετική με τη Μονή Βοτσάς πράξη του 1874. Ο αποθανών Ηγούμενος Σαμουήλ όσο βρισκόταν εν ζωή διατηρούσε τα επίσημα έγγραφα της Μονής, ημερολογιακά κατάστιχα, τίτλους κ.α., εντός σφραγισμένου δισακείου, το οποίο κατόπιν περιήλθε στον ανιψιό του και όχι σε τυχόν υφιστάμενο Μοναχό του καθιδρύματος, προφανώς διότι τέτοιος δεν υπήρχε.⁴²

Παρομοίως, το 1888 δολοφονείται κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες ο Ηγούμενος της Μονής Όρους Κωνσταντίνος. Αγγελιοφόρος του συμβάντος δεν είναι κάποιος Μοναχός, αλλά ένας από τους υπηρέτες της Μονής, ενώ κατά την επιτόπια έρευνα του χώρου από ένα μέλος της Μοναστηριακής Επιτροπής και τον τότε Ηγούμενο Βελλάς Γρηγόριο ουδεμία μνεία γίνεται σε ανάκριση ή έστω παρουσία Μοναχού. Επιπλέον, στο τέλος της καταχώρησης του συμβάντος εμφανίζεται μία γυναίκα, η οποία, βάσει του ονόματός της, είναι βέβαιο ότι δεν ήταν Μοναχή και στην οικία της οποίας διέμενε ενίοτε ο αποθανών Ηγούμενος. Η γυναίκα αυτή διαθέτει κινητά πράγματα της Μονής αλλά και ταπία, τα οποία καταθέτει στη Μητρόπολη ομολογώντας «ὅτι ἐκτὸς τούτων οὐδὲν ἔχει ἄλλο καὶ εἶναι ἐτοίμη νὰ δεχθῆ ἐπιτίμιον».⁴³ Για τον λόγο για τον οποίο η γυναίκα ζητά η ίδια την έκδοση επιτιμίου μόνον υποθέσεις μπορούν να γίνουν. Η όλη όμως διατύπωση και, κυρίως, το γεγονός ότι έχει στα χέρια της κινητή περιουσία και τίτλους ιδιοκτησίας της Μονής, μαρτυρούν, έμμεσα, την απουσία άλλων μοναζόντων.

Το πλέον γλαφυρό όμως τεκμήριο προέρχεται από τη Μονή Παντελεήμονος, στο Νησί των Ιωαννίνων. Το έτος 1883, ο Ηγούμενος Χρυσάνθος, με επίσημη πράξη καταχωρημένη στον Μοναστηριακό Κώδικα και επικυρωμένη από τον επίτροπο του Μητροπολίτη, προσαρτεί

Ανδρέας, «Διοργανισμός των εν Κρήτη Ιερών Μονών Σταυροπηγιακῶν τε και ενοριακῶν», *Απόστολος Τίτος* τ. 9 (2008), σ. 87.

⁴² Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 19.

⁴³ Αυτόθι σ. 298. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 297-298, αρ. 32.2.

στη χορεία των ενασκουμένων στη Μονή την από εικοσαετίας υπηρέτριά του Αναστασία, ως επιβράβευση της αυταπαρνήσεως και του ζήλου με τον οποίο προσέφερε, άνευ ανταμοιβής, τις υπηρεσίες της καθ' όλο το διάστημα. Ο Ηγούμενος της επιτρέπει να διάγει το υπόλοιπο του βίου της διαμένουσα εντός του συγκροτήματος, καλύπτοντας παράλληλα τις καθημερινές της ανάγκες από τις προσόδους του Μοναστηριού. Προχωρώντας ένα ακόμα βήμα παραπέρα, ο Ηγούμενος Χρυσανθος δεσμεύει και τους διαδόχους του με την εξής εντολή: «καὶ ὀψέποτε τυχὸν ὁ διάδοχος μου ἤθελεν ἀποπειραθῆ ἵνα ἀθετήσῃ τὰς πολυχρονίους ὑπηρεσίας αὐτῆς καὶ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν τῆς Μονῆς νὰ πληρώνη εἰς αὐτὴν τοὺς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καθυστερουμένους μισθοὺς τῆς λογιζομένους πρὸς τέσσαρας λίρας ὀθωμανικὰς κατ' ἔτος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς εἰσῆχθη καὶ ἀφιερῶθη ἐν τῇ Τερᾷ ταύτῃ Μονῇ.»⁴⁴

Εφόσον η Μονή διέθετε άνδρα ηγούμενο (κατά συνέπεια αποκλείεται το ενδεχόμενο να πρόκειται για γυναικεία Μονή), η ανωτέρω πράξη αντίκειται πλήρως στους εκκλησιαστικούς κανόνες, που δεν επιτρέπουν τη συμβίωση ανδρών και γυναικών εντός του ίδιου μοναστηριακού συγκροτήματος. Ένα τέτοιο διάβημα, λοιπόν, θα ήταν υλοποιήσιμο μόνον εάν η εν λόγω Μονή ήταν εντελώς άδεια από άνδρες Μοναχούς. Σε αντίθετη περίπτωση, θα ήταν εύλογο αυτή η καλογραία να διαμείνει σε κάποιο απομακρυσμένο μετόχι της Μονής. Βεβαίως, η πηγή αναφέρει ότι η Αναστασία «διακηρύττεται μέλος καὶ κουρὰ τῆς Τερᾷ ταύτης Μονῆς», αλλά δεν διευκρινίζεται εάν εκάρη μοναχή σύμφωνα με το τυπικό, κάτι που δεν φαίνεται να συνέβη, αφού ο Ηγούμενος αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο αποζημίωσής της σε περίπτωση που διωχτεί από τους διαδόχους του.⁴⁵

⁴⁴ Αυτόθι σ. 214. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 298-299, αρ. 33.1.

⁴⁵ Η αναφορά σε γυναικεία παρουσία σε ανδρῶα Μονή δεν είναι μοναδική. Στον Κώδικα εμφανίζεται η εξής καταχώρηση για ένα από τα σπίτια που ανήκαν στη Μονή Περιστεράς: «1 ὀσπήτιον εἰς Ἰωάννινα εἰς Ἀγίαν Μαρίναν, τὸ χοτζέτι τοῦ ὁποίου μένει εἰς τὴν μοναχὴν Βηθλεέμ». Βλ. αυτόθι σ. 23. Και εδώ γεννάται το ερώτημα: Ποιά είναι η Μοναχή αυτή, που διαμένει και γιατί έχει υπό την κατοχή της τίτλο ιδιοκτησίας περιουσιακού στοιχείου της Μονής; Επισημαίνεται ότι υπήρχε η δυνατότητα Μοναχοί και Μοναχές να διαμένουν σε γειτονικά αλλά όχι στα ίδια οικήματα και να τελούν υπό τον ίδιο Ηγούμενο, αν και η συμβίωση σε μικτά Μοναστήρια είχε καταδικαστεί πολλακις στο παρελθόν από τις Οικουμενικές συνόδους. Ενδεικτικά βλ. Βλάσιος Ιω. Φειδάς, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, ό.π., σ. 719. Για αυτού του είδους τις Μονές στο Βυζάντιο βλ.

Επιπροσθέτως, έγγραφο της Μονής Λυκοστάνης το 1889 αποδεικνύει ότι εντός του μοναστηριακού συγκροτήματος διέμενε για πολλά έτη γυναίκα ονόματι Βασιλική, η οποία δεν κατονομάζεται Μοναχή. Η ίδια μάλιστα είχε παραχωρήσει δάνειο στη Μονή ύψους 860 γροσίων, του οποίου η εξόφληση πραγματοποιήθηκε σταδιακά, αφαιρουμένων 140 γροσίων που δαπανήθηκαν από το ταμείο της Μονής για παρελθούσα νοσηλεία της.⁴⁶

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η περίπτωση της Μονής Αγγελομάχου Κουρέντων. Το 1888, σε επιστολή διαμαρτυρίας των κατοίκων του ομώνυμου χωριού προς τον Επίσκοπο Βελλάς Βασίλειο, οι συντάκτες, πεπεισμένοι ότι οι ενιαύσιες πρόσοδοι της Μονής ανέρχονται στο ποσό των 130 λιρών, αναρωτιούνται πως είναι δυνατόν ένα τόσο μεγάλο για τα δεδομένα της εποχής ποσό να μην επαρκεί για τη συντήρηση ενός Ηγουμένου και μίας καλόγριας «*ἐνῶ ἄλλοτε ἐπὶ τῶν προκατόχων τοῦ ῥηθέντος ἡγουμένου καὶ ἐπ’ αὐτοῦ τούτου, ὅποτε καὶ πολλοὶ πατέρες ἐνησκοῦντο ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων τούτων ἐπήρηκη πρὸς τε τὴν ἀξιοπρεπή συντήρησιν τῆς Μονῆς*».⁴⁷ Η αντίληψη των κατοίκων της κοινότητας για τα έσοδα της Μονής ενδεχομένως να είναι λανθασμένη. Η πληροφορία όμως για τον αριθμό των ατόμων που εγκαταβιούσαν στη Μονή δεν υπάρχει σοβαρός λόγος να αμφισβητηθεί.

Επιπλέον, σε μοναχολόγιο της Μονής Βοτσάς, καταχωρούνται ανδρικά και γυναικεία ονόματα, κατά συνεπεία δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εγκαταβίωναν Μοναχοί και Μοναχές στην ίδια Μονή ή σε μετόχια της. Ενδεχομένως βέβαια η Μονή να μετατρέποταν από ανδρική σε γυναικεία ανά τους αιώνες και να μην πρόκειται για περίπτωση μικτής συμβίωσης. Ωστόσο, μία γυναίκα ονόματι Βασιλική εισήχθη στη Μονή το 1878 και

Ιωάννης Κονιδάρης, *Το δίκαιον της Μοναστηριακής περιουσίας*, ό.π., σ. 27-28, όπου και σχετική βιβλιογραφία.

⁴⁶ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 306. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 291-292, αρ. 27.8.

⁴⁷ I.M.1.2. Μονή Αγγελομάχου: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 4, ημερ. εγγράφου: 17/05/1888. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 212-213, αρ. 1.2. Η χρήση του όρου «καλογραία» είναι διττή την εν λόγω εποχή: αφενός περιγράφει τη γυναίκα που έχει αφιερωθεί στο Θεό και αφετέρου τη γυναίκα που δεν έχει νυμφευτεί, είναι, συνήθως, προχωρημένης ηλικίας και υπηρετεί τον Ηγούμενο κάποιας Μονής, κυρίως στον τομέα της καθαριότητας και της διατροφής.

εκάρη Μοναχή το 1896, όταν καθόλο αυτό το διάστημα Ηγούμενος ήταν ο Αγαθάγγελος, ιερέας που εκάρη ιερομόναχος το 1878.⁴⁸

Εκτός των όσων αναλύθηκαν έως αυτό το σημείο, η επεξεργασία του συνόλου του αρχαιικού υλικού δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφισβήτησης της διαπίστωσης περί του ελαχίστου έως και μηδαμινού σε κάποιες περιπτώσεις αριθμού Μοναχών στο σύνολο των Μοναστηριών των Ιωαννίνων. Από κάθε είδους δικαιοπραξία, από κάθε είδους δραστηριότητα και από κάθε είδους υπόθεση που θίγεται στις πηγές οι Μοναχοί είναι συστηματικά απόντες. Με αυτό το δεδομένο, η παρουσίαση και η ερμηνεία του συστήματος διοίκησης των Μονών αποκτά νέα σημασία και οπτική. Ο αναχωρητισμός βρίσκεται σαφέστατα σε μακροχρόνια ύφεση στην περιοχή. Η έλλειψη έμφυχου υλικού συνιστά αίτιο για την παράβαση εκκλησιαστικών κανόνων, αποδυναμώνει τις Μονές ως αυτόνομα κύτταρα ενός ευρύτερου συνόλου ενώ, παράλληλα, καθιστά τον Ηγούμενο ή τον τοποτηρητή απόλυτο υπεύθυνο και μοναδικό υπόλογο για την εύρυθμη λειτουργία του μοναστικού καθιδρύματος, το οποίο διαχειρίζεται μόνος αυτός. Στο πρόσωπό του συγκεντρώνονται όλες εκείνες οι αρμοδιότητες, που, σε πολυάνθρωπες κοινοβιακές Μονές παλαιότερων εποχών, διανέμονταν από τον ίδιο σε δευτερεύοντα ή επικουρικά όργανα.

⁴⁸ Δημήτριος Ράιος, «Ειδήσεις για τη Μονή Βουτσάς Β': Δίπτυχα της ιεράς και βασιλικής Μονής Παναγίας Πωγωνιωτίσσης Βουτσάς, νεότερα στοιχεία για το μοναχολόγιο της» στο: Βελλά: *Επιστημονική Επετηρίδα* τ. Ε', Εκδόσεις Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Βελλάς, Ιωάννινα 2009, σ. 516-517.

B3. Τα όργανα της διοίκησης των Μονών: Ηγούμενοι και τοποτηρητές

Το κυριότερο όργανό διοίκησης την υπό εξέταση περίοδο, ο Ηγούμενος, δεν διευθετούσε αποκλειστικά τις εσωτερικές υποθέσεις της Μονής του. Ήταν κυρίως ο εκπρόσωπός της σε κάθε είδους επαφές με τον έξω κόσμο. Εκείνος συναναστρεφόταν με τους λαϊκούς σε ότι αφορούσε τις συμβάσεις της αγροληψίας και της εμφύτευσης και επέβλεπε τις διαδικασίες. Εκείνος προσλάμβανε και απέλυε το υπηρετικό προσωπικό των Μονών και αποφάσιζε την ποσότητα των αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων που θα διοχετευόταν στην αγορά. Εκείνος προσυπέγραφε όλες τις δανειακές συμβάσεις και τα εκδιδόμενα ομόλογα και δεσμευόταν γι' αυτά. Σ' εκείνον ανήκε ο συντονισμός των κοινωνικών και φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων της Μονής. Εν ολίγοις, ο Ηγούμενος ήταν ουσιαστικά ο αποκλειστικά αρμόδιος για την οικονομική λειτουργία του μοναστικού καθιδρύματος και για τη διατήρηση ή και τη διεύρυνση της έγγειας ιδιοκτησίας. Και μαζί με την ελευθερία της διαχείρισης, που συνιστούσε διευρυμένο αλλά όχι αναφαίρετο δικαίωμα, ερχόταν και η υποχρέωση λογοδοσίας.

Πριν όμως παρουσιασθούν οι πηγές που αναγράφουν αναλυτικά τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις ενός Ηγουμένου μετά την ανάρρηση του στο αξίωμα, πρέπει να διαλευκανθεί πρωτίστως ο τρόπος εκλογής του. Όπως έχει ειπωθεί προηγουμένως, μετά το 1902 η εκλογή των οργάνων διοίκησης των Μονών διεξαγόταν άμεσα από τη Διοικητική Επιτροπεία, ενώ μόνον ο Ηγούμενος που αποδεικνυόταν συνετός στην οικονομική διαχείριση και αμέμπτου ηθικής απολάμβανε το δικαίωμα να κατέχει ισοβίως τη θέση του. Τι συνέβαινε όμως από τη σύσταση της Μοναστηριακής Επιτροπής το 1870 και έως το 1902;

Η μελέτη του Μοναστηριακού Κώδικα δεν αφήνει καμία αμφιβολία για τη μέθοδο εκλογής των Ηγουμένων. Εφόσον στις Μονές δεν υπήρχε ικανός αριθμός Μοναχών, οι Ηγούμενοι εκλέγονταν απευθείας από τον Μητροπολίτη και τη Μοναστηριακή Επιτροπή. Ολόκληρος ο Κώδικας βρίθει με διορισμούς και παραιτήσεις Ηγουμένων και τοποτηρητών, με βάση πανομοιότυπες καταχωρημένες «Πράξεις»- αποφάσεις της Επιτροπής. Παρόλο όμως που η τελική έγκριση και ο διορισμός τους ήταν κατεξοχήν αρμοδιότητες των οργάνων εποπτείας των Μονών, οι πηγές αποκαλύπτουν τα πρόσωπα εκείνα τα οποία είχαν τη δυνατότητα να

υποδείξουν, σύμφωνα με την κρίση τους, τους κατάλληλους υποψηφίους, και να φροντίσουν ώστε η θέση να καλυφθεί από τους δικούς τους προτεινόμενους. Ταυτόχρονα, αποκαλύπτονται οι λόγοι για τους οποίους οι Ηγούμενοι οδηγούνταν σε παραίτηση.

Η συχνότερη, τις παλιότερες εποχές, υπόδειξη του νέου ατόμου που θα αναλάμβανε την ηγουμενεία προερχόταν από τον προηγούμενο επικεφαλής μιας Μονής. Σε περίπτωση που δεν υφίστατο σοβαρή αιτία για την απομάκρυνση ενός Ηγουμένου, η οποία συχνά ήταν η απόδειξη σφετερισμού μοναστηριακών προσόδων, ο κυριότερος λόγος παραίτησης ήταν συνήθως η προχωρημένη ηλικία ή η ύπαρξη κάποιας ασθένειας. Έτσι, ο αποχωρών Ηγούμενος, μαζί με την παραίτησή του, υπέβαλε και την πρότασή του για το διάδοχό του.⁴⁹

Η εφαρμογή αυτής της μεθόδου υπονοείται στην καταχώρηση για τις ενωμένες Μονές Ελεούσης και Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στο Νησί το 1888. Η Μοναστηριακή Επιτροπή βρισκόταν σε αναζήτηση καταλλήλου προσώπου, διότι: «ή Πανοσιότης του ό προϊστάμενος αυτών, τέως Ηγούμενος τών Ιερών Μονών, εν τῇ εν λόγω ύποβολῇ αὐτοῦ ἐκφράζει ἀπλῶς ἐνχῆν περι ἀμφοτέρων τοῦ μὲν διορισθῆναι Ηγούμενον, τοῦ δὲ διαμένειν ἐν τῇ Ιερᾷ Μονῇ Ἐλεούσης καὶ συμβιωῦν ὡς ἄχρι τοῦ δὲ ἐκείνου τυγχάνοντος ἡγουμένου, τῷ αὐτῷ προγράμματι τῆς συμβιώσεως καὶ τῆς ὑπηρεσίας διατελῶν καὶ πρὸς τὸν διάδοχον ἐκείνου ὡς προϊστάμενον...». Επομένως, ο πρώην Ηγούμενος δεν υπέδειξε το διάδοχο, ως όφειλε, ενώ επιπλέον επιθυμούσε να εγκαταβιώνει στη Μονή και μετά την αντικατάστασή του, επιθυμία που φαίνεται ότι εκπληρώθηκε.

Ευκρινέστερη είναι η περίπτωση του Ηγουμένου Πολύκαρπου της Μονής Λυκοστάνης και Τοπολίων, ο οποίος παραιτήθηκε με των καθηκόντων του εξαιτίας της προχωρημένης ηλικίας του, υπέδειξε δε ως διάδοχό του των πρώην Ηγούμενο της Μονής Σωσίνου Θεόκλητο. Η πρότασή του εισακούστηκε, ενώ ο ίδιος παρέμεινε στη Μονή ώστε να τυγχάνει περιθάλψεως και σεβασμού από τον επόμενο Ηγούμενο.⁵⁰

Ο λόγος για τον οποίο οι ηλικιωμένοι ή οι άρρωστοι Ηγούμενοι συνήθως αποχωρούσαν από τη διαχείριση ήταν φυσικά η αδυναμία

⁴⁹ Η εν λόγω πρακτική δεν είναι καινοφανής. Κατά τη βυζαντινή περίοδο ήταν συχνή η πράξη ανάδειξης του νέου Ηγουμένου από τον προκάτοχό του είτε με υπόδειξη, όσο ο τελευταίος βρισκόταν εν ζωή, είτε με ορισμό του διαδόχου στο αξίωμα με διαθήκη. Ιωάννης Κονιδάρης, *Το δίκαιον της Μοναστηριακής περιουσίας*, ό.π., σ. 146-147.

⁵⁰ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 109. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 287-288, αρ. 27.5.

αποτελεσματικής υπεράσπισης των δικαιωμάτων και της παρουσίας των Μοναστηριών τους. Η απουσία Μοναχών, που θα μπορούσαν να επωμιστούν καθήκοντα και να αναπληρώσουν τον Ηγούμενο, όταν αυτό κρινόταν απαραίτητο, συνέτεινε προς την ίδια κατεύθυνση. Επί παραδείγματι, το 1873 στη Μονή Στούπαινας, η ασθένεια του Ηγουμένου έγινε αιτία καταπάτησης μοναστηριακών γαιών από μουσουλμάνους κτηματίες και βίαιης αφαίρεσης της γαιοπροσόδου της Μονής από χριστιανούς καλλιεργητές της όμορης κοινότητας Περιβλέπτου.⁵¹

Τα ανωτέρω ενδεικτικά παραδείγματα, σε συνδυασμό με τα όσα ειπώθηκαν προηγουμένως για την απουσία Μοναχών, οδηγούν στις εξής τρεις διαπιστώσεις: Πρώτον, ότι ένας από τους βασικούς λόγους παραίτησης ήταν η λόγω ηλικίας αδυναμία εκπλήρωσης των πολυάριθμων ηγουμενικών καθηκόντων, εφόσον πιθανότατα στη Μονή δεν υπήρχε άλλο πρόσωπο για τον επιμερισμό τους δεύτερον, ότι πολλοί από τους γηραιούς Ηγουμένους συνέχιζαν να μένουν εντός του μοναστηριακού συγκροτήματος, ως υφιστάμενοι πλέον, αν και τους αποδιδόταν ο προσήκων σεβασμός και, τρίτον, ότι το ηγουμενικό αξίωμα δεν ήταν ισόβιο, αλλά η βάση επιλογής των προσώπων φαίνεται να ήταν κλειστή, αφού συχνά πρώην Ηγούμενοι άλλων Μονών διορίζονταν μεταγενέστερα σε άλλα καθιδρύματα.⁵²

Το πόσο περιορισμένες ήταν οι επιλογές για την ανάδειξη νέων Ηγουμένων αντικατοπτρίζεται και στο παράδειγμα της Μονής Λιγγιάδων. Το 1881 ο κανονικός Ηγούμενος του Μοναστηριού Σωφρόνιος, μετέβη στην Αθήνα για θέματα της υγείας του. Η διαμονή όμως του Ηγουμένου στην πρωτεύουσα του Ελληνικού κράτους παρατάθηκε αδικαιολόγητα πέραν του ενός έτους, με αποτέλεσμα η Μοναστηριακή Επιτροπή και η Επαρχιακή Δημογεροντία να συζητήσουν την αποπομπή του. Κατόπιν ωρίμου σκέψεως, προσωρινός τοποτηρητής διορίστηκε ο

⁵¹ I.M.46.2. Μονή Στουπαίνης: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 03/03/1873.

⁵² Με το επιχείρημα ότι ελάχιστα ήταν τα πρόσωπα που αναλάμβαναν την ηγουμενία, έτσι ώστε ο πρώην Ηγούμενος μιας Μονής να διορίζεται κατόπιν σε άλλη, συνηγορεί και το παράδειγμα που προέρχεται από τη Μονή Δουρούτης. Στις 25 Ιουνίου 1884, η Μοναστηριακή Επιτροπή διόρισε επικεφαλής της Μονής τον ιερομόναχο Γρηγόριο, τέως ηγούμενο της Μονής Βελλάς, ο οποίος όμως εκ των υστέρων αρνήθηκε την ηγουμενία, γεγονός που αποκαλύπτει ταυτόχρονα ότι υπήρχε ελευθερία βούλησης και η ανάληψη καθηκόντων δεν ήταν αναγκαστική παρά τη σύσταση της Επιτροπής. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 106. Παρόμοιες είναι και περιπτώσεις Ηγουμένων των Μονών Ρογκοβού, και Φιλανθρωπινών. Αυτόθι, σ. 79, 217, 283.

Ηγούμενος της Μονής Παντελεήμονος στο Νησί της λίμνης των Ιωαννίνων Χρυσανθος, ο οποίος στο εξής όφειλε να διαχειρίζεται τα ζητήματα και των δύο Μονών, έως την επάνοδο ή την αντικατάσταση του Σωφρονίου. Βέβαια, η οριστική παύση του Ηγουμένου Σωφρονίου επήλθε επτά και πλέον χρόνια αργότερα. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει αφενός μεν την ελαστικότητα που επικρατούσε στην εφαρμογή των εκκλησιαστικών κανόνων, που όριζαν ότι οποιοσδήποτε Μοναχός απαγορευόταν να «μένει ἐν τῷ κόσμῳ», αφετέρου δε το βαθμό της λειψανδρίας που μάστιζε τις Μονές, ώστε ακόμα και ο διορισμός Ηγουμένου να αποτελεί ζήτημα προς επίλυση.⁵³

Με τα ανωτέρω συνάδει και η αύξηση των περιπτώσεων Μονών που διοικούνταν από προσωρινούς τοποτηρητές ή ακόμα και ακέφαλων για μη αμελητέα χρονικά διαστήματα Μονών, τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα.⁵⁴ Οι τοποτηρητές, που στη συντριπτική πλειοψηφία τους ήταν έμμισθοι ιερείς, αναλάμβαναν ανέκαθεν τη διαχείριση των Μονών από τη στιγμή που μία ηγουμενική θέση χήρευε για οποιοδήποτε λόγο έως την στελέχωσή της. Εντούτοις, η έλλειψη καταλλήλων προσώπων που θα αναδέχονταν την ηγουμενεία σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το ηγουμενικό αξίωμα δεν ήταν ισόβιο κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα είχαν ως απόρροια την παράταση του χρόνου της τοποτηρητείας. Εκτός αυτού, δεν σπανίζουν οι περιπτώσεις ιερομονάχων τοποτηρητών οι οποίοι, εξαιτίας της συνετής οικονομικής διαχείρισης, της τιμιότητας και της σεμνότητας που επέδειξαν,

⁵³ Πέντε χρόνια αργότερα, ο Ηγούμενος Σωφρόνιος, ο οποίος εντωμεταξύ είχε επιστρέψει στα καθήκοντά του, αναχώρησε εκ νέου για την Αθήνα προκειμένου να λάβει θεραπεία. Εφόσον παρέμενε μακριά από τη Μονή για περισσότερο από δύο έτη, το 1888 η Μοναστηριακή Επιτροπή προέβη στην αντικατάστασή του από τον προσωρινό έως τότε τοποτηρητή ιερέα Παπά Γεώργιο, ο οποίος μονιμοποιήθηκε με εντολή της Επαρχιακής Δημογεροντίας και της Μοναστηριακής Επιτροπής. Αυτόθι, σ. 142, 286.

⁵⁴ Επί παραδείγματι, το 1875 τη διεύθυνση της Μονής Δουρούτης ανέλαβε τοποτηρητής, «ὁ Ὀσιώτατος Ἱερομόναχος κὺρ Θεόκλητος καὶ τριμερῆς ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἐπιτροπὴν, ὡς μὴ εὐρεθέντος μέχρι τοῦδε καταλλήλου προσώπου εἰς διορισμὸν ἡγουμένου». Αυτόθι, σ. 106. Το 1888, η ίδια Μονή είχε μείνει δίχως επικεφαλής. Αυτόθι, σ. 249. Ομοίως, η παρακείμενη Μονή Περιστερὰς από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως και το 1911 διοικείτο από ιερέα-τοποτηρητή. Βλ. Πάνος Τζιόβας, «Ἡ Ἐνιαία Δημογεροντία Ἰωαννίνων», ὁ.π., *Ἡπειρωτικὴ Ἑστία* τ. 28 (1979), σ. 807, τ. 29 (1980) σ. 429. Επιπροσθέτως, το 1889 στην Μονή Ὁρους, ο από ενός έτους διορισμένος τοποτηρητής, ιερέας στην ιδιότητα, παραιτήθηκε για ασαφείς λόγους από τη διαχείριση της Μονής, εγκαταλείποντάς την δίχως επικεφαλής.

αποκαταστάθηκαν εντέλει ως κανονικοί Ηγούμενοι στις Μονές τους. Η συγκεκριμένη μέθοδος αποτελούσε, προφανώς, μια περίοδο δοκιμασίας για τους τοποτηρητές εκείνους που, εάν εντέλει πληρούσαν τα κριτήρια, προχειρίζονταν κανονικοί Ηγούμενοι.⁵⁵

Ο κλειστός λοιπόν κύκλος προσώπων που αναλάμβαναν τη διοίκηση των Μονών, είτε σε προσωρινότερη βάση ως τοποτηρητές είτε σε μονιμότερη ως Ηγούμενοι, οριζόταν καταρχήν από τον Αρχιερέα και τα σώματα της Δημογεροντίας και της Μοναστηριακής Επιτροπής. Εντούτοις, στα τεκμήρια γίνεται λόγος για ακόμα έναν καθοριστικό παράγοντα ανάδειξης καταλλήλων προσώπων για την επάνδρωση του διοικητικού μηχανισμού των Μονών, τις κοινότητες.

Από το σύνολο σχεδόν των διοριστήριων εγγράφων του Κώδικα αποδεικνύεται ότι οι περίοικοι και κυρίως οι πρόκριτοι (μουχταροδημογέροντες) των όμορων των Μονών κοινοτήτων απολάμβαναν το δικαίωμα να προτείνουν άτομα για την κατάληψη των θέσεων. Σε όλες τις προαναφερόμενες περιπτώσεις, οι μαρτυρίες των λαϊκών περί χρηστής ή μη διαγωγής συνιστούν τα θεμέλια της αιτιολογικής έκθεσης του διορισμού των Ηγουμένων και των τοποτηρητών. Ως ενδεικτικότερο παράδειγμα όλων όσων αναλύθηκαν έως το σημείο αυτό παρατίθεται η από 30 Μαρτίου 1878 πράξη διορισμού Ηγουμένου στη Μονή Βοτσάς:

«Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βοτσᾶς ἄνευ κανονικοῦ ἡγουμένου ὑπαρχούσης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τέως Πανοσιωτάτου ἡγουμένου ταύτης κυρ. Σαμουήλ, δι' ἔλλειψιν καταλλήλου προσώπου ἀναδεξαμένου τὴν ἡγουμενεῖαν, ἐδέησεν ἵνα τὰ αὐτῆς

⁵⁵ Π.χ. το 1882, ο τοποτηρητής των ενωμένων Μονών Σκαμνελίου στο Ζαγόρι ιερομόναχος Ζαχαρίας διορίστηκε κανονικός ηγούμενος, λόγω του ότι «ἡ Ὅσιότης του διαχειρίσθη ὡς Τοποτηρητῆς τὰ τῶν Ἱερῶν τούτων Μονῶν λίαν συνετῶς καὶ διεκρίθη διὰ τὴν τιμιότητα καὶ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτήρος του καὶ τὴν σεμνοπρεπή συμπεριφορὰν». Επιπλέον, το 1886, ο τοποτηρητής της Μονῆς Φιλανθρωπινῶν της Νήσου των Ιωαννίνων ιερομόναχος Θεόφιλος διορίστηκε κανονικός ηγούμενος, μετά την πλήρη απαλλαγή του από κατηγορίες σχετιζόμενες με την υποχρέωση λογοδοσίας για τις προσόδους της Μονῆς. Κατά την ίδια μέθοδο, το 1888, ο τοποτηρητής της Μονῆς του Προφήτη Ηλία στο Μονοδένδρι Ζαγορίου χηρευάμενος ιερέας Παπά Σπυρίδωνας διορίστηκε κανονικός Ηγούμενος, μετονομαζόμενος σε ιερομόναχο Σεραφεῖμ. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς, σ. 170, 254-255, 297. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 294-295, αρ. 30.2, σ. 311-312, αρ. 45.3, σ. 321-322, αρ. 50.3.

διακυβερνῶνται ὑπὸ τοποτηρητῶν ὑπὸ τὴν ἐν μέρει ἐπίβλεψιν τῶν ἀξιοτίμων ἐφόρων τῶν περιοίκων Κοινοτήτων, οὐχ ἦττον κατεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων χωλαίνουσα ἢ διαχειρίσις καὶ τὰ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἔβαινον ἐπὶ τὰ χεῖρω ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἢ Ἱερᾶ Μητρόπολις ἦν ἐπαύσατο προνοοῦσα περὶ εὐρέσεως καὶ τοῖς ἀξιοτίμοις ἐπιτρόποις τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἢ ἐν μέρει φροντίς πρὸς εὐρεσιν καὶ ὑπόδειξιν τοιούτου. Καὶ δὴ ἐν τῇ διερευνῆ περὶ τούτου, ὑπεβλήθησαν ἡμῖν δύο ἔγγραφα παρὰ τῶν ἀξιοτίμων ἐφοροεπιτρόπων καὶ προκρίτων τῶν κοινοτήτων Δόλιανης, Λιασκοβετσίου, Γρεβενίτου, Φλαμπουραρίου καὶ Δραγαρίου ὑποβαλόντων διὰ τούτων ἔνθεν μὲν τὸ ἔκρυθμον τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ταύτης κοινῇ δὲ καὶ ὁμοφώνῳ γνώμῃ συναποδεικνύοντων ὑποψήφιον ἡγούμενον τὸν τέως αἰδεσιμώτατον ὑποψήφιον ἡγούμενον ἐκ τοῦ χωρίου Δεμάτι νῦν δὲ Πανοσιώτατον Ἱερομόναχον κυρ. Ἀγαθάγγελον, διατελέσαντα καὶ προσωρινὸν ἐπιτηρητὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ καὶ εὐδοκίμως διεξαγαγόντα τὰ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐν ἧ᾽ ἐποχῇ διατέλεσε τοποτηρητῆς, ἅτε δὴ ἑτέρου ἰκανωτέρου μὴ ὑπάρχοντος. λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἔγγραφον ὑποβολὴν τῶν ἀνωτέρω περιοίκων Κοινοτήτων, ἐνεκρίνομεν τὴν αἴτησιν αὐτῶν εἰς τὸ προχειρίσειν κανονικὸν ἡγούμενον ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ τὸν ῥηθέντα Ἱερομόναχον κυρ. Ἀγαθάγγελον, ὡς ἄντρα εὐλαβῆ καὶ ἐνάρετον, πειρα τε καὶ φρονίσει δεδοκιμασμένον, καὶ εὐδοκίμως διαχειρισάμενον τὰ αὐτῆς, ἐν ἧ᾽ ἐποχῇ διετέλει τοποτηρητῆς καὶ ὡς ἀνώτερον πάσης κατηγορίας ὑπάρχοντα, ἐφ' ᾧ καὶ ἐγένετο ἢ παροῦσα δι' ἧς διαδηλοῦται ἢ Συνεπεία Κυριαρχικῆς ἐγκρίσεως ἡμῶν Κανονικῆ Ἀποκατάστασις τοῦ ῥηθέντος Πανοσιωτάτου κυρ. Ἀγαθαγγέλου ὡς Ἡγουμένου ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ τῆς Βοτσᾶς, τῆς τιμωμένης ἐπὶ τῇ Σεβασμῖα μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ κατὰ συνέπειαν ἐκδοθήσεται τὸ Σχετικὸν περὶ τῆς Ἡγουμενείας τοῦ

Γράμμα.
30 Μαρτίου 1878 Ἰωάννινα». ⁵⁶

Το ἐν λόγῳ τεκμήριο συμπυκνώνει τὰ εἰωθότα τῆς περιόδου σχετικὰ μετὰ τὴν ἐκλογή τῶν ὀργάνων διοικήσεως τῶν Μονῶν. Με δεδομένο ὅτι οἱ περιοικοὶ λαϊκοὶ ἐπενέβαιναν στὴ διαδικασία, υποθέσεις μποροῦν νὰ γίνουν γιὰ ἐπαφές τῶν διαφόρων υποψηφίων μετὰ τὶς γειτονικὲς κοινότητες. Βεβαίως, τέτοιου εἴδους πληροφορίες περὶ ὑποπτῶν συναλλαγῶν σπανίζουν στὸ ἀρχεδιακὸν υλικό. Ἡ περίπτωση ὅμως τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Φιλανθρωπινῶν Θεοφίλου εἶναι διαφωτιστικῆ.

⁵⁶ Αὐτόθι, σ. 110.

Ο συγκεκριμένος Ηγούμενος είχε διορισθεί με διοικητική πράξη την 26.05.1886, αφού είχε πρώτα δικαστεί από την Επαρχιακή Δημογεροντία και είχε κηρυχθεί αθώος για υπόθεση ύποπτης οικονομικής διαχείρισης του καθιδρύματος, ενόσω τελούσε καθήκοντα τοποτηρητή. Η επιλογή είχε επιδοκιμαστεί από τη Μοναστηριακή Επιτροπή, κατόπιν αναφοράς «τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν κατοίκων τῆς Νήσου ἐκλιπαρόντων ὅπως ὁ ἐν λόγῳ Ἱερομόναχος Θεόφιλος ἐγκατασταθῆ κανονικὸς Ἡγούμενος τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μονῆς...».⁵⁷ Την 19.12.1887, η ίδια κοινότητα της Νήσου της λίμνης των Ιωαννίνων, με νέα επίσημη αναφορά υπογεγραμμένη από 120 χριστιανούς, ζήτησε την παύση του Ηγουμένου. Τι ήταν αυτό που μεσολάβησε, ώστε σε ενάμιση μόλις ἔτος να ἐπέλθει πλήρης μεταστροφή και ἄρση της εὐνοίας των περιοίκων προς το πρόσωπο του ιερομονάχου Θεοφίλου;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι σαφής και ἐμπεριέχεται στην πράξη περὶ ἀπαλλαγῆς καθηκόντων της ηγουμενίας: ο Θεόφιλος κατηγορήθηκε ὅτι εἶχε προϋποσχεθεῖ την καταβολή τριάντα οθωμανικῶν λιρῶν για τη συντήρηση σχολῆς της κοινότητος της Νήσου ὡς ἀντάλλαγμα για το διορισμό του. Προς ἀπόδειξη μάλιστα των ἰσχυρισμῶν της κοινότητος παρατίθεται και ἐγγράφο του ἴδιου που ἔχει ὡς ἐξῆς: «πρὸς τοὺς πληρεξουσίου τῆς Νήσου Ἰωαννίνων. - ὑπόσχομαι διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου, ἐὰν διορισθῶ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σπανοῦ, νὰ δίδω κατ' ἔτος τριάκοντα Ἀρ. 30 λίρας Ὄθωμανικὰς εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Νήσου ἄνευ ἀντιρρήσεως και ὑποφαίνομαι. Ἐν Ἰωαννίνοις: τῆ 24 Ἀπριλίου 1886 (ὑπογρ.) Θεόφιλος Φώκας Ἱερομόναχος.».⁵⁸

Ἡ κατηγορία αὐτή και ἡ ἀκόλουθη προσκόμιση των ἀποδείξεων ἐπαρκούσε για την παύση του Ηγουμένου Θεοφίλου. Ἀκόμη και ἡ συμπεριφορά που ο ἴδιος ἐπέδειξε μετὰ την ἀποκατάσταση νέου Ηγουμένου στη Μονὴ Φιλανθρωπινῶν, συναινούν στην ἐνοχή του. Ἢδη το Μάιο του 1888, μετὰ ἀπὸ μαρτυρικές καταθέσεις ἐνός Ηγουμένου και ἐνός Μοναχοῦ ἄλλων Μονῶν της Νήσου, δικάστηκε στη Μητρόπολη Ἰωαννίνων για σωρεία παραβάσεων ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, με κύριο ἄξονα την ἀθέτηση της υποσχέσεως της υπακοῆς προς τον προϊστάμενο του, αφού ο ἴδιος εἶχε παραμείνει ὡς κουρά της Μονῆς, μετὰ την παύση

⁵⁷ Βλ. παραπάνω σ. 141 σημ. 55.

⁵⁸ Αὐτόθι, σ. 281-282. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 322-324, ἀρ. 50.4.

του.⁵⁹ Ακόμα όμως και αν οι κατηγορίες ήταν ψευδείς και κατασκευασμένες, η ύπαρξη συναλλαγών, υπόπτων και μη, με τους περίοικους ήταν πραγματικότητα, από τη στιγμή που οι τοπικές κοινότητες αναμιγνύονταν στην επιλογή των προσώπων. Το ερώτημα όμως παραμένει: με ποιον τρόπο σχηματιζόταν η «κοινή» αυτή γνώμη; Ήταν ελεύθερη, και άρα περισσότερο αντικειμενική, ή ήταν άνωθεν κατευθυνόμενη; Και τι ακριβώς σήμαινε για έναν Ηγούμενο η φράση: «καὶ τῆς κοινῆς τῶν πλησιοχώρων ἀπολαύοντα ὑπολήψεως.»⁶⁰

Επιστρέφοντας στα διαδικαστικά, από την επεξεργασία του συνόλου των σχετικών με τη διοίκηση των Μονών πηγών προκύπτουν οι λεπτομέρειες της εκλογής. Καταρχάς, με τον θάνατο, την παραίτηση ή την αποπομπή Ηγουμένου ή τοποτηρητή, έπρεπε απαραίτητα να διενεργηθεί καταγραφή όλων των κινητών και ακινήτων τα οποία κατέλειπε ο προηγούμενος διαχειριστής στο διάδοχο του. Την καταγραφή και το σφράγισμα των θαλάμων του μοναστηριακού συγκροτήματος αναλάμβαναν λαϊκοί και κληρικοί απεσταλμένοι της Μητροπόλεως, αλλά ενίοτε και άλλοι Ηγούμενοι παρακειμένων Μονών καθώς και μέλη της Επιτροπής. Στις διάσπαρτες στον Κώδικα καταγραφές – πρωτόκολλα παράδοσης παραλαβής περιλαμβάνονται, σπανιότερα, η έγγεια ιδιοκτησία, τα ακίνητα σε αγροτικές περιοχές και τα αστικά μετόχια και, συχνότερα, το ζωικό κεφάλαιο και λεπτομερώς όλα τα λείψανα Αγίων ή τα ιερά κειμήλια-αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά στη Θεία Λειτουργία, αλλά και τα έπιπλα, τα σκεύη οικιακής χρήσης, τα ενδύματα, κυρίως άμφια, και τέλος τα λειτουργικά ή μη βιβλία.

Ο ελλιπής χαρακτήρας του συνόλου των συγκεκριμένων καταγραφών (οι οποίες παρέχουν σαφή εικόνα για την οικονομική κατάσταση των Μονών την υπό εξέταση περίοδο και για το λόγο αυτό περιλαμβάνονται στο οικείο κεφάλαιο), εφόσον σε καμία δεν σημειώνονται όλα τα προαναφερόμενα είδη, αντικατοπτρίζει μια προχειρότητα και μια γενικότερη απουσία τάξης στη διαδικασία, ενώ,

⁵⁹ Αυτόθι, σ. 283, 292-293. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 324-325, αρ. 50.5. Το εν λόγω έγγραφο είναι χαρακτηριστικό του εκκλησιαστικού πνεύματος απονομής δικαιοσύνης. Το γλαφυρό ύφος, η επιλογή φορτισμένων εννοιολογικά λέξεων για την κατάδειξη των αυθαιρεσιών του Ηγουμένου και η τελική επιείκεια, καθιστούν το τεκμήριο μοναδικό ως προς την έμπρακτη εφαρμογή των εκκλησιαστικών διατυπώσεων του Μοναχικού πολιτεύματος.

⁶⁰ Αυτόθι, σ. 90, όπου και ο διορισμός Ηγουμένου της Μονής Ασπραγγέλου. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 216-218, αρ. 2.1.

μετά το πέρας της καταγραφής, ο νέος Ηγούμενος ή τοποτηρητής υπέγραφε το πρωτόκολλο παραλαβής αποδεχόμενος την ευθύνη της διευθέτησης των ζητημάτων της Μονής του.⁶¹

Μαζί με τη γενική απογραφή υποβάλλονταν για έλεγχο στη Μοναστηριακή Επιτροπή οι ισολογισμοί του διαστήματος της παρελθούσης διοικήσεως. Ισολογισμοί της τρέχουσας διοικήσεως καταχωρούνται στον Μοναστηριακό Κώδικα σε εξαιρετικές περιπτώσεις συσσωρευμένων οφειλών, όταν δηλαδή συνέτρεχε ο κίνδυνος πτώχευσης της Μονής. Το τελευταίο αυτό στοιχείο είναι ιδιαίζουσας σημασίας, καθώς αποκαλύπτεται ότι η λογοδοσία πραγματοποιούνταν εκ των υστέρων, επιτρέποντας κατά κάποιο τρόπο στον εκάστοτε επικεφαλής να διαχειρίζεται τα των Μονών κατά το δοκούν, χωρίς βεβαίως να δύναται να αποκλίνει από τις καθιερωμένες πρακτικές. Τέλος, η φυσική παρουσία του Ηγουμένου ή του τοποτηρητή ενώπιον της Μοναστηριακής Επιτροπής και μετά από πρόσκλησή της ήταν αναγκαία σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις.

Από το σύνολο των διοριστήριων εγγράφων, περιεκτική και για το λόγο αυτό εξαιρετικού ενδιαφέροντος είναι η πράξη αποκατάστασης του Ηγουμένου Θεόφιλου στη Μονή Φιλανθρωπινών. Μέσα σε τέσσερεις μόλις παραγράφους παρουσιάζονται οι βασικές υποχρεώσεις του Ηγουμένου, οι οποίες είναι οι εξής:

1. Η συνετή διαχείριση των προσόδων της Μονής, ώστε να διατηρηθεί αμείωτη και, ει δυνατόν, να διευρυνθεί η περιουσία της. Ο Ηγούμενος ήταν υποχρεωμένος να διατηρεί τρία βιβλία, τα οποία παραδίδονταν σε αυτόν αριθμημένα και επικυρωμένα από τη Μοναστηριακή Επιτροπή. Από αυτά, το πρώτο περιελάμβανε την κινητή και ακίνητη ιδιοκτησία της Μονής και οποιαδήποτε δικαιοπραξία αφορούσε σε αυτήν. Το δεύτερο περιείχε τον ετήσιο οικονομικό απολογισμό και το τρίτο χρησίμευε ως

⁶¹ Στον Κώδικα σημειώνεται μία περίπτωση όπου ο νέος Ηγούμενος της Μονής Λυκοτριχίου δεν είχε παραλάβει ευθύς εξαρχής το έγγραφο της καταγραφής, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1869, μετά τον θάνατο του προκατόχου του, από Αρχιμανδρίτη της Μητροπόλεως και τον τότε Ηγούμενο της Μονής Λιγγιάδων Σωφρόνιο. Αξιοσημείωτη είναι η καθυστέρηση, αφού αντίγραφο παραδόθηκε στο διάδοχο Ηγούμενο μόλις τον Αύγουστο του 1871. Αυτόθι, σ. 42-43.

ημερολόγιο εσόδων-εξόδων και ελεγχόταν ετησίως από μέλη της Δημογεροντίας.⁶²

2. Η ρητή απαγόρευση διενεργείας πακτώσεων μοναστηριακών κτημάτων από τον Ηγούμενο, άνευ αδείας της Μητροπόλεως και της Δημογεροντίας.
3. Η εκτέλεση των ιερών ακολουθιών κατά την επικρατούσα τάξη των Μονών, και η τήρηση των εκκλησιαστικών κανόνων περί ιεροπρεπούς και κόσμιας συμπεριφοράς του Ηγουμένου και των ατόμων που γίνονταν δεκτά στη Μονή.
4. Η υποχρέωση ενιαυσίας λογοδοσίας, βασισμένης κυρίως στην εξέλεξη του τρίτου βιβλίου των ετήσιων ισολογισμών, και η απαγόρευση σύναψης οποιουδήποτε δανείου, άνευ γνώσεως της Μητροπόλεως. Η παράβαση του τελευταίου κανόνα σήμαινε αυτομάτως τον ατομικό δανεισμό του Ηγουμένου, χωρίς καμία ανάμιξη της Μονής.⁶³

Συνοψίζοντας, μετά το 1870 και έως τη διάσπαση της Επαρχιακής Δημογεροντίας σε Δημογεροντία Ζαγορίου και Διοικητική Επιτροπεία το 1898, η εκλογή των Ηγουμένων και των τοποτηρητών υπαγορευόταν από την Μοναστηριακή Επιτροπή, τον επικεφαλής του μιλετιού Μητροπολίτη, τους δημογέροντες του επαρχιακού σώματος ή, κατ' εξαίρεση, της πόλεως και τις όμορες κοινότητες. Υπό το πρίσμα αυτό, ανακύπτει το ερώτημα

⁶² Οι καταχωρήσεις ισολογισμών στο Μοναστηριακό Κώδικα, αν και συχνές, είναι συνοπτικές και ενδεικτικές. Η εξέλεξη των λογαριασμών, όμως, βασιζόταν κυρίως στο ημερολόγιο εσόδων-εξόδων, στο οποίο ο Ηγούμενος σημείωνε από τη μία πλευρά το σύνολο των εισοδημάτων της Μονής και από την άλλη το σύνολο των δαπανών. Τέτοια κατάστιχα, για το β' μισό του 19^{ου} αιώνα, σώζονται ακέραια για τη Μονή Περιστεράς :I.M.17.1. Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Περιστεράς: Οικονομικά, «Κατάστιχον (δοῦναι και λαβεῖν) τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Περιστερᾶς 15 Ἰουνίου 1899-1 Ἰουλίου 1901» και για τη Μονή Λυκοτριχίου: I.M.29.1. Μονή Λυκοτριχίου: Οικονομικά, «Κατάστιχον (δοῦναι και λαβεῖν) τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λυκοτριχίου 17 Φεβρουαρίου 1898-29 Ἰουνίου 1901». Η υποχρέωση λογοδοσίας, μέσω της τήρησης βιβλίων καταγραφής των διαχειριστικών πράξεων, ασφαλώς και δεν ανάγεται στην οθωμανική περίοδο. Το σημαντικότερο βιβλίο των βυζαντινών Μονών ήταν το αποκαλούμενο «βρέβιο», στο οποίο καταχωρίζονταν όλα τα κινητά και ακίνητα περιουσιακά στοιχεία μιας Μονής. Ιωάννης Κονιδάρης, *Το δίκαιον της Μοναστηριακής περιουσίας*, ό.π., σ. 163-165.

⁶³ Πρβλ το τελευταίο άρθρο του κανονισμού συστάσεως της Μοναστηριακής Επιτροπής. Βλ. παραπάνω σ. 122.

περί του ποια και πόσα ήταν τα περιθώρια ελιγμών και, κυρίως, η ελευθερία και η αυτονομία των Ηγουμένων.

Το που θα μπορούσαν να στραφούν οι τελευταίοι, ώστε να προστατεύσουν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των μοναστικών καθιδρυμάτων, και το εάν η Δημογεροντία, με την οποιαδήποτε μορφή της, αποτελούσε τον ιδανικό υπερασπιστή και οι κοινότητες σύμμαχο της μοναστηριακής ιδιοκτησίας απαντάται σε μια επιστολή ενός αγνώστου ιδιώτη προς τον τότε ηγούμενο της Μονής Βοτσά Αγαθάγγελο στις 28.10.1894. Ο συγκεκριμένος Ηγούμενος βρισκόταν σε πολύχρονη διαμάχη με την παρακείμενη κοινότητα Γοτίστης για μια περιοχή αποκαλούμενη «Καβάδιον» και η υπόθεση έμοιαζε ατελέσφορη. Το τεκμήριο είναι σαφές και αποκαλύπτει το ποιος ασκούσε στην πραγματικότητα τη διοίκηση των Μονών τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα:

«Τῷ Πανοσιοτάτῳ Ἡγουμένῳ Ἀγαθαγγέλῳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βοτσᾶς, εἰς Βοτσά.

Πανοσιώτατε ἄγιε Ἡγούμενε κ. Ἀγαθάγγελε,

Ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ 26 ἰδίου ἐπιστολὴν σας μετὰ τοῦ ἐσωκλείστου ἀντιγράφου τῆς διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἣτις δυστυχῶς προβαίνει εἰς ἔκδοσιν τοιοῦτων διαταγῶν μονομερῶς χωρὶς νὰ ἔχωμεν γνῶσιν αὐτῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων δέον νὰ λάβητε ὑπ' ὄψει ὅτι ἂν ἡ ὑπόθεσις μείνῃ ἐν τῇ Δημογεροντίᾳ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι θὰ κερδίσουν οἱ Γοτιστινοί, ἐπομένως δέον νὰ τὴν μεταφέρωμεν εἰς τὰ πολιτικὰ Δικαστήρια, ἀλλ' ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Μητροπολίτου δὲν δύνασθε νὰ προβῆτε εἰς τοῦτο. Μένει καὶ τὸ τελευταῖον καταφύγιον ἵνα συντάξωμεν ἀναφορὰν ἐκ τῶν περιχώρων χωρίων πρὸς τὴν Μεγ(άλην) τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ διάβημα τοῦτο θὰ εἶναι παραίνεσις κατὰ τῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς Μητροπόλεως οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι αὕτη θέλει προβῆ εἰς τὴν παῦσιν σας καὶ πρὸς τοῦτο δέον νὰ σκεφθῆτε καὶ ἀποφασίσητε. Εἶναι καλὸν πρὸς τὸ παρὸν νὰ καταβῆτε μόνος σας καὶ νὰ βάλητε τοὺς ἀνθρώπους σας νὰ ὀργώσωσι διότι ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἐνοικίασιν τῶν ὑἰῶν τοῦ Εὐθυμίου. Ταῦτα πρὸς γνῶσιν σας καὶ ἂν εὐκαιρεῖτε δύνασθε νὰ ἔλθητε καὶ μόνος σας. Ἐν τοῦτοις σᾶς προσκυνούμεν καὶ διατελοῦμεν

Ἐν Ἰωαννίνοις

τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1894

Προθύμως

Μιχ(αήλ). Ι.».⁶⁴

Θα μπορούσε δυνητικά να λεχθεί ότι το συγκεκριμένο τεκμήριο δεν συνιστά παρά μία μεμονωμένη προσωπική άποψη και ότι δεν είναι αντιπροσωπευτικό της ιστορικής πραγματικότητας. Με μια διεισδυτικότερη, όμως, ματιά γίνεται εμφανές ότι η παραίνεση του άγνωστου συντάκτη της επιστολής δεν απέχει πολύ από την αλήθεια. Εάν ληφθεί υπόψη η κοινωνική και γεωγραφική προέλευση των πληρεξουσίων και των δημογερόντων -οι οποίοι εκλέγονταν, έστω και έμμεσα και με κλειστή διαδικασία, από τις επί μέρους κοινότητες, καθίσταται πρόδηλο το γιατί σε περιπτώσεις διενέξεων Μονών και κοινοτήτων η Δημογεροντία σπανιότερα ευνοούσε τα μοναστικά καθιδρύματα. Άλλωστε και στην προαναφερόμενη περίπτωση υπήρχε ήδη μία πρώτη απόφαση της Δημογεροντίας κατά της Μονής Βοτσά, την οποία ο Ηγούμενος, διαμαρτυρόμενος, αρνήθηκε να αναγνωρίσει.⁶⁵

Από την άλλη πλευρά, η προσφυγή στα οθωμανικά πολιτικά δικαστήρια υπήρχε μεν ως εναλλακτική (και αυτό από μόνο του ως δεδομένο είναι ιδιαίζουσας σημασίας), αλλά δεν ήταν εφικτή ή, ορθότερα, θα έπρεπε να είναι απευκταία δίχως τη συγκατάθεση του Μητροπολίτη. Η μεταφορά μιας εσωτερικής διένεξης των χριστιανών στα όργανα απονομής δικαιοσύνης των Οθωμανών κατακτητών αφενός μεν απογύμνωνε τον Αρχιερέα από τις βασικές αρμοδιότητες που ως επικεφαλής του Rum millet απολάμβανε, κυρίως όμως αποτελούσε παρέκκλιση από τον κανόνα επίλυσης των διαφορών εντός του μιλετίου, στους κόλπους δηλαδή του «ελληνικού έθνους», που προσδοκούσε και

⁶⁴ I.M.9.2. Μονή Βοτσάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 49, ημερ. εγγράφου: 28/10/1894.

⁶⁵ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 50, ημερ. εγγράφου: 09/11/1894, όπου επιστολή του ηγουμένου Αγαθάγγελου προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Γρηγόριο, με την οποία αρνείται να αναγνωρίσει την απόδοση των βακουφικών γαιών του Καβαδίου στους Γοτιστινούς, που είχε επιτευχθεί συνεπεία αποφάσεως της Επαρχιακής Δημογεροντίας. Μετά τα όσα εκτέθηκαν, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι τα βασικά επιχειρήματα του ηγουμένου προς υπεράσπιση των γαιών αποτελούν η απόδοση των φόρων μετά τη «νέα οθωμανική καταγραφή» του 1859 και η καταγραφή των έκπαλαι προσαρτημένων μοναστηριακών γαιών των αρχών της δεκαετίας του 1890 (συνεπώς μαρτυρείται και η υλοποίηση καταγραφής των ανέκαθεν προσαρτημένων μοναστηριακών γαιών τουλάχιστον για τη Μονή Βοτσά Ζαγορίου). Ο ηγούμενος επισημαίνει ότι η δικαίωση μιας κοινότητας εγκυμονεί περαιτέρω κινδύνους για τη Μονή, καθώς δημιουργείται προηγούμενο για τις λοιπές όμορες κοινότητες που έχουν βλέψεις επί βακούφικων κτημάτων. Για ολόκληρη την επιστολή Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 252-253, αρ. 6.4.

επεδίωκε την ένταξή του στο ελεύθερο Ελλαδικό κράτος. Για τους δύο αυτούς λόγους, οι Αρχιερείς εμφανίζονταν διστακτικοί και απέφευγαν συστηματικά την προσφυγή στην οθωμανική δικαιοσύνη, τουλάχιστον για την επίλυση ενδοκοινοτικών διενέξεων.⁶⁶ Εντούτοις, οι συνεχείς προστριβές στο εσωτερικό των Δημογεροντιών και ο διχασμός που μάστιζε το σύνολο των οργάνων της εποπτείας της διοίκησης των χριστιανών, συνέβαλαν σαφώς προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Η τρίτη εναλλακτική λύση, της προσφυγής στη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία (με άλλα λόγια στο Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως) μέσω επιστολής υπογεγραμμένης εκ των περιχώρων της Μονής, δεν είναι σπάνια. Στο σύνολο του αρχαιακού υλικού εντοπίζονται διάσπαρτες τέτοιου είδους μαρτυρίες, μολονότι για τη Μονή Βοτσάς παρόμοιο τεκμήριο δεν έχει διασωθεί. Η αναζήτηση όμως αυτής της διεξόδου, και μάλιστα για μία Μονή που δεν ήταν σταυροπηγιακή, συνιστούσε στην πραγματικότητα «ιεραρχική προσφυγή» και πιθανότατα θα επέφερε την οργή του Μητροπολίτη και της Δημογεροντίας κατά του Ηγούμενου. Σε αυτή την περίπτωση η παύση από τα καθήκοντά του ήταν διαφαινόμενη.

⁶⁶ Επί παραδείγματι, το 1876, ο Ηγούμενος των ενωμένων Μονών Ελεούσης και Σωτήρος στο Νησί των Ιωαννίνων Αβακούμ ήλθε σε συνεννόηση με την κοινότητα Λιγγιάδων για τα σύνορα λιβαδιού πλησίον της λίμνης Παμβώτιδος, επιλύοντας τις αναφύμενες διαφορές. Βλ. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 351. Επιπροσθέτως, επιθυμητή ήταν για την ορθόδοξη εκκλησιαστική ιεραρχία η εξωδικαστική επίλυση διαφορών μεταξύ Μονών και της τοπικής οθωμανικής ελίτ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα συμβιβασμού χωρίς προσφυγή στα οθωμανικά δικαστήρια συνιστά η διαμάχη του Ηγούμενου των ενωμένων Μονών Ελεούσης και Σωτήρος στο Νησί των Ιωαννίνων με την κοινότητα Περάματος και τον Οθωμανό ιδιοκτήτη του τσιφλικιού Μοσέ Δόστη για τα βιβάρια στη λίμνη Παμβώτιδα το 1888. Οι δύο πλευρές ερχόμενες σε συνεννόηση συμβιβάστηκαν, διαχωρίζοντας πλήρως τα ιδιοκτησιακά τους δικαιώματα και οριοθετώντας τα υδάτινα σύνορα, προς αποφυγή μελλοντικών ερίδων και δικαστικών αγώνων. Αυτόθι, σ. 235-236. Αξιοσημείωτο είναι ότι την πράξη συμβιβασμού υπογράφει ως μάρτυρας ο ηπειρώτης λόγιος και συγγραφέας Ιωάννης Λαμπριδής. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 262-264, αρ. 15.1, σ. 265-266, αρ. 15.3.

B4. Οι εξωτερικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί: Οι κοινότητες και ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου

Το έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο των Γενικών Κανονισμών του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επιγράφεται: «Κανονισμός περί Μοναστηρίων: Γενικαί περί Μοναστηρίων Διατάξεις». ⁶⁷ Από τον συγκεκριμένο κανονισμό, συνιστάμενο από οκτώ συνολικά άρθρα, διακρίνονται για το περιεχόμενό τους και θα χρησιμεύσουν στην ανάλυση τα άρθρα Α' και Β'. Επιπλέον, ιδιάζουσας σημασίας για συγκεκριμένες Μονές των Ιωαννίνων είναι και το δεύτερο άρθρο του κεφαλαίου περί αρχιερατικών επιχορηγήσεων.

Σύμφωνα με το πρώτο, όλες οι Μονές είτε σταυροπηγιακές, για τη θεμελίωση των οποίων μπήγεται σταυρός αποστελλόμενος από τον Πατριάρχη ως εκδήλωση της εξάρτησής τους από αυτόν, είτε ενοριακές, ευρισκόμενες υπό την εξουσία του επιχώριου επισκόπου, τίθενται στο εξής υπό την εποπτεία του Μητροπολίτη. ⁶⁸ Εκ των προτέρων επισημαίνεται ότι, παρά την τυπική εκχώρηση των δικαιωμάτων από την πλευρά του Πατριαρχείου και τη συνυφασμένη με αυτή τυπική κατάργηση των πατριαρχικών εξαρχιών, το συγκεκριμένο άρθρο παρέμεινε, ως επί το πλείστον, ανενεργό σε γνωστές βιβλιογραφικά περιπτώσεις, όπως η Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Γηρομερίου στην περιοχή της Ηγουμενίτσας. Εύλογο είναι ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν προτίθετο να εκχωρήσει την εποπτεία και τις προσόδους των Σταυροπηγιακών Μονών στους κατά τόπου Αρχιερείς.

Εκτός όμως της τυπικής ανάθεσης της γενικής εποπτείας των μοναστηριακών ζητημάτων στους κατά τόπους Μητροπολίτες, σύμφωνα

⁶⁷ Γενικοί Κανονισμοί περί διευθετήσεως των εκκλησιαστικών και εθνικών πραγμάτων των υπό τον Οικουμενικόν Θρόνον διατελούντων ορθόδοξων χριστιανών υπηκόων της Α.Α Μεγαλειότητος του Σουλτάνου, Εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, Εν Κωνσταντινουπόλει 1888, σ. 67-70. Η πρώτη έκδοση των Γενικών Κανονισμών, του 1862, αναδημοσιεύτηκε στο: Χαράλαμπος Παπαστάθης, *Οι κανονισμοί των ορθόδοξων ελληνικών κοινοτήτων*, ό.π., σ. 78-110.

⁶⁸ Αυτόθι, σ. 67: «ΑΡΘΡΟΝ Α'. Άπαντα τὰ Μοναστήρια, τόσον Πατριαρχικά, ὅσον καὶ ἐνοριακά, τίθενται ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ πλησιέστερου Ἀρχιερέως ἄνευ ἐξαιρέσεως, ὅστις θέλει ἐπαγρυπνεῖ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν συνασκουμένων Πατέρων, ὡς πράττει καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἱερέων τῆς ἐπαρχίας του.». Ειδικά για τα είδη των Μονών: Ιωάννης Κονιδάρης, *Το δίκαιον της Μοναστηριακής περιουσίας από του 9^{ου} μέχρι και του 12^{ου} αιώνας*, Διδακτορική διατριβή, Έκδοσις Σάκκουλα, Αθήναι 1979, σ. 21-29.

με το δεύτερο άρθρο των περί Μοναστηρίων διατάξεων αφαιρείτο από τις Μονές το δικαίωμα ποιμαντορίας των όμορων κοινοτήτων. Επρόκειτο για μία απόπειρα ενίσχυσης της εξουσίας των ενδημούντων αρχιερέων και επισκόπων, επομένως καθίσταται σαφές ότι τέθηκε σε εφαρμογή ένα πιο συγκεντρωτικό πρότυπο εκκλησιαστικής διοίκησης. Κατά κύριο λόγο, όμως, επιδιώχτηκε περιχαράκωση και προστασία των πνευματικών αλλά κυρίως των υλικών αγαθών των Μονών, μέσω του περιορισμού των επαφών με τους περίοικους, στο βαθμό που αυτό ήταν βέβαια εφικτό.⁶⁹

Το τρίτο κρίσιμο για συγκεκριμένες Μονές των Ιωαννίνων άρθρο, όριζε ότι τα κύρια εισοδήματα όσων Μονών υπάγονταν στις επισκοπές Πωγωνιανής και Βελλάς θα διατίθεντο στο εξής για τη συντήρηση του Οικουμενικού Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.⁷⁰ Επισημαίνεται ότι στις Μονές της Επισκοπής Πωγωνιανής υπάγονταν τα σταυροπήγια της Γκούρας, Μολβδοσκεπάστου και Σηλαιωτίσης Αρτσίστης (Αρίστης) Ζαγορίου, στη δε Επισκοπή Βελλάς υπάγονταν η σταυροπηγιακή Μονή Πατέρων, η σταυροπηγιακή Μονή Προφήτη Ηλία Ζίτσης, η ενοριακή Μονή Αγγελομάχου, η σταυροπηγιακή Μονή Παλιουρής, η σταυροπηγιακή Μονή Σωσίνου και το κατεξοχήν ενοριακό Μοναστήρι της Βελλάς, το οποίο συνιστά το προσφορότερο παράδειγμα ερεύνης, αφενός για το κατά πόσο εφαρμόστηκε ο προαναφερόμενος κανονισμός και αφετέρου για το εάν εντέλει απετράπη η ανάμιξη των περίοικων λαϊκών σε μοναστηριακά ζητήματα.

Η εφαρμογή των δύο πρώτων άρθρων και εν μέρει του τρίτου κατέστη εξαρχής προβληματική για τις Μονές της Μητροπόλεως

⁶⁹ Βλ. *Γενικοί Κανονισμοί*, ό.π., σ. 67: «ΑΡΘΡΟΝ Β'. Όσα Μοναστήρια ἔχουσι χωρία ἰερατευόμενα ὑπ' αὐτῶν, ὑποχρεοῦνται νὰ παύωσι τὴν σχέσιν ταύτην. Τὰ ῥηθέντα χωρία συγχωνεύονται ἐν τῇ γενικῇ ποιμαντορίᾳ τοῦ Ἀρχιερέως, ὡς κατ' εὐθείαν ἐνορίαί τῆς ἐπαρχίας του. Τὰ δὲ Μοναστήρια μένουσιν ὡς καταφύγια καλογήρων, καταλιμπανόντων τὰ τοῦ κόσμου.».

⁷⁰ Αυτόθι, σ. 55: «ΑΡΘΡΟΝ Β': Ἡ ἔθνοσυνέλευσις, συζητήσασα μετ' ἐπιστασίας τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐτησίου ἐπιχορηγήσεως τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ θεωρήσασα ἐπάναγκες τὴν τακτοποίησιν καὶ ἐξασφάλισιν τοῦ χρηματικοῦ αὐτῆς ποσοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ συμφέροντα γενικῶς τοῦ Ἐθνους, ὥστε νὰ μὴ ἐπιβαρύνηται χρηματικῶς ὑπὲρ τὸ δέον, ἀπεφάσισεν ὅπως, μετὰ τὴν σύστασιν ἀμέσως τοῦ διαρκοῦς Μικτοῦ Συμβουλίου, ἢ ἰερά Σύνδοδος μετ' αὐτοῦ φροντίσῃ ἵνα προικίσῃ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον, πρὸς ἀξιοπρεπῆ διατήρησιν τοῦ Πατριάρχου, ἐκ τῶν εισοδημάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πωγωνιανῆς καὶ Βελλάς κειμένων Μοναστηρίων, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀφαιρεθῆ τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν πρὸς ἐπαρκῆ συντήρησιν τῶν ἱερῶν σκηνωμάτων, κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν διατάξεων τῶν κτιτόρων καὶ δωρητῶν.».

Ιωαννίνων. Η πρωιμότερη ένδειξη ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν σκόπευε να επιτρέψει στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων να εποπτεύει και να ελέγχει τις σταυροπηγιακές Μονές είναι η επιστολή του Πατριάρχη Ιωακείμ Β' (1860-1863, 1873-1878) προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Παρθένιο και ημερομηνία 27.08.1862. Σε αυτή, ο Πατριάρχης και οι Γέροντες εμφανίζονται ιδιαίτερα δυσαρεστημένοι από την παρεμπόδιση της ελεύσεως στην Κωνσταντινούπολη των Ηγουμένων των σταυροπηγιακών και ενοριακών Μονών Προφήτη Ηλία Ζίτσης, Βελλάς, Παλιουρής και Αρίστης και του γραμματέα της Μονής Πατέρων Χριστόδουλου Κεραμέα από τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Παρθένιο. Η επιστολή, διατυπωμένη σε αυστηρότατο ύφος, συνιστά στην πραγματικότητα κλήτευση των ανωτέρω προσώπων και παραίτηση στο πρόσωπο του Μητροπολίτη, επειδή δημιουρούσε προσκόμματα. Στόχος του Πατριάρχη ήταν η άμεση εξέλεξη των οικονομικών καταστίχων των ως άνω Μονών, για δύο από τις οποίες (των Πατέρων και του Προφήτη Ηλία Ζίτσης) σημειώνεται ότι οι λογαριασμοί τους έμεναν αθεώρητοι από τετραετίας. Για τον λόγο αυτό το Οικουμενικό Πατριαρχείο φρονούσε ότι η φυσική παρουσία των Ηγουμένων και διαχειριστών ήταν απαραίτητη.

Η αιτία για την οποία ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και η περί αυτόν Ιερά σύνοδος προέβη στη σύνταξη της συγκεκριμένης επιστολής είναι σαφώς το αποκαλούμενο «Μοναστηριακό ζήτημα». Οι Μονές Βελλάς, Πατέρων και Προφήτη Ηλία Ζίτσας διέθεταν ήδη από το 16^ο -17^ο αιώνα πλούσια μετόχια στην περιοχή της Μολδοβλαχίας.⁷¹ Τα μετόχια αυτά, από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα, νέμονταν οι Ηγούμενοί τους σε συνεργασία με προυχοντικούς κύκλους των Ιωαννίνων αλλά και του Ζαγορίου και τον εκάστοτε Μητροπολίτη Ιωαννίνων, σε τέτοιο μάλιστα βαθμό, ώστε οι κύριες Μονές να ωφελούνται ελάχιστα από τις προσόδους των δικών τους μετοχίων.⁷² Στην ίδια περιοχή, όμως, υπήρχαν 72 στο

⁷¹ Συγκεκριμένα, η Μονή Βελλάς διέθετε μετόχι στην πόλη Ρήμνικο της Βλαχίας, ονομαζόμενο Μπαμπιένι και η Μονή Πατέρων το μετόχι «Σαραντάριον» στο Βουκουρέστι και το μετόχι «Μίσλας» στην Πραχόβα της Βλαχίας. Η δε Μονή Προφήτη Ηλία Ζίτσης διέθετε μετόχι αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο στο Βουκουρέστι.

⁷² Για την ασυδοσία και τις σπατάλες των διαχειριστών των μετοχίων των Μονών των Ιωαννίνων στη Βλαχία βλ. Ιωάννης Λαμπριδής, *Ηπειρωτικά μελετήματα*, τ. Β', τεύχος 6^ο Εκδόσεις Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1993, σ. 38-55. Για τα οικονομικά μεγέθη και τις προσόδους που απέρρεαν από την εκμίσθωση των περιουσιών των μετοχίων βλ. του ίδιου, *Ηπειρωτικά αγαθοεργήματα*, ό.π., τ. Α', σ. 74-78. Για αρχαιακό

σύνολο τους μετόχια, τα οποία ανήκαν και στα τέσσερα ορθόδοξα Πατριαρχεία της Ανατολής (Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων) καθώς και σε Μονές του Αγίου Όρους και του Όρους Σινά.

Η αμφιλεγόμενη στάση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ Β΄, ο οποίος ενεπλάκη εν μέσω ερίδων και αντιπαραθέσεων με το Μικτό Συμβούλιο, τα τρία Πατριαρχεία και τις δύο μοναστικές κοινότητες για την εφαρμογή του κανονισμού που προέβλεπε ότι ο πατριαρχικός του θρόνος θα προικιζόταν από τα εισοδήματα των Μονών Πωγωνιανής και Βελλάς, επιτάχυνε τη δήμευση όλων των μοναστηριακών ακινήτων εκ μέρους της Ρουμανικής κυβέρνησης και του ηγεμόνα Αλεξάνδρου Κούζα το Νοέμβριο του 1862.⁷³ Η αιτιολόγηση της δήμευσης βασίστηκε σε κατηγορίες του Πατριάρχη και των Ηγουμένων των κύριων Μονών εναντίον των Ηγουμένων των μετοχίων για μυστικές εκμισθώσεις μοναστηριακών προσόδων. Σε απάντηση, ο Ιωακείμ πρότεινε στο Μικτό Συμβούλιο την ολοκληρωτική προσάρτηση των Μονών της Επισκοπής Βελλάς και Πωγωνιανής στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Η πρόταση του έγινε αποδεκτή και οδήγησε στη σύσταση της Επισκοπής Βελλάς και Κονίτισης υποκείμενης στη μητρόπολη Ιωαννίνων.⁷⁴

υλικό σχετικό με τα μετόχια της Μονής Προφήτη Ηλία Ζίτσας και των Πατέρων έως το 1863: Θεόδωρος Κοσμάς, *Η Ζίτσα του 19^{ου} αιώνα: Γένεση και εξέλιξη του εκπαιδευτικού φαινομένου (1778-1913)*, Διδακτορική Διατριβή, Ιωάννινα 2002, σ. 21, σημ. 4, σ. 26-31, όπου και πλούσια βιβλιογραφία.

⁷³ Αναλυτικά για τις διαδικασίες που έλαβαν χώρα και τα πρόσωπα που ενεπλάκησαν στο ζήτημα βλ. Δημήτριος Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση και εκκοσμίκευση*, ό.π., σ. 185-193. Βασίλειος Δήμου, *Η Ιερά Μονή των ταξιαρχών Γκούρας και τα εις Βλαχίαν μετόχια αυτής Βάλιας και Σταυρουπόλεως*, διδακτορική διατριβή, Ιωάννινα 1983, σ. 263-267. Εν γένει για το μοναστηριακό ζήτημα: Αρχιμανδρίτης Γερμανός Αφθονίδης, «Το Μοναστηριακόν ζήτημα», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, Έτος Δ (1883-1884), σ. 431-434, 461-464. Για τη δήμευση: Ιωάννης Λαμπρίδης, *Ηπειρωτικά μελετήματα*, ό.π., σ. 56-58.

⁷⁴ Δημήτριος Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση και εκκοσμίκευση*, ό.π., σ. 193: «Κλείνοντας την πρόταση αυτή ο Ιωακείμ επαναλάμβανε το εγχείρημα της Εθνοσυνέλευσης το 1859: η επιβεβαίωση της κυριαρχίας του οικουμενικού θρόνου επί των μοναστηριών της Ηπείρου αποτελούσε άμεση απάντηση στην κίνηση του Κούζα να δημεύσει τις περιουσίες τους. Με τον τρόπο αυτό κατάφερε να κερδίσει τη συναίνεση του Μ. Συμβουλίου, γεγονός που αποτελούσε εξαίρεση για μια περίοδο που χαρακτηριζόταν από τις έντονες συγκρούσεις του πατριάρχη με το οργανωμένο σώμα των λαϊκών σε κάθε επίπεδο. Όπως όμως φάνηκε το επόμενο διάστημα, ο Ιωακείμ όχι μόνο δεν πίστευε ότι η προσάρτηση των Ηπειρωτικών μοναστηριών θα είχε κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα, αλλά στην πραγματικότητα με την

Μετά το 1862, λοιπόν, και καθόλη την υπό εξέταση περίοδο, οι Μονές Βελλάς, Πατέρων και Προφήτη Ηλία Ζίτσας δεν είχαν πλέον στη διάθεση τους τα πλούσια μετόχια της Βλαχίας, έστω και με την κακή διαχείριση του παρελθόντος, γεγονός που είχε ως απόρροια τον οικονομικό τους μαρασμό. Για τη Μονή της Ζίτσας και την παρακείμενη Μονή των Πατέρων οι πηγές σιωπούν, ώστε να μην είναι εφικτό να υποστηριχθεί με σιγουριά εάν και σε ποιο βαθμό αυτές προσαρτήθηκαν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Για τη Μονή Βελλάς, όμως, τα τεκμήρια είναι πολυάριθμα και η διασταύρωσή τους επιτρέπει την ανασύνθεση του διοικητικού της καθεστώτος.

Τα πρώτα σύννεφα στη διοίκηση του Μοναστηριού της Βελλά εμφανίστηκαν το 1879, όταν οι όμορες κοινότητες των Νεγράδων, της Λιγοψιάς, των Γαβρισίων και του Βλαχατόνου διαμαρτυρήθηκαν γραπτώς στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρόνιο για τις οικονομικές ατασθαλίες και τη διαχείριση του Γρηγορίου, Ηγουμένου της Μονής από το 1871. Οι περίοικοι αξίωναν ανάμιξη στις μοναστηριακές υποθέσεις βασιζόμενοι σε σκεπτικό που αναλύεται στην επιστολή και κρίνεται ιδιαίτερος χρήσιμο για την εξαγωγή συμπερασμάτων: *«οί ύποφαινόμενοι ἀναμένομεν ἵνα ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα, μὴ ἐγκαταλείπουσα, ἵνα, τὸ Ἱερὸν τοῦτο Μοναστήριον γίνῃ ἔρμαιον τῆς ἰδιοτελείας τοῦ ἡγουμένου, ἐνῶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἄλλως πως σκεπτόμενοι καὶ διανοούμενοι ἀφιέρωσαν εἰς τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἵνα οἱ μεταγενέστεροι δρέψωσι τοὺς καρποὺς καὶ ὠφελείας, σπουδάζοντες καὶ ἐλεούμενοι, ὅσοι ἐκ διαφόρων περιστάσεων καὶ περιπετειῶν οὐκ ἔξυχον τῶν μέσων, ἵνα καὶ οὗτοι ζήσωσιν, ὑπανόιξαντες διὰ τῆς σπουδῆς κοινωνικὸν στάδιον...»*.⁷⁵

Εντούτοις, λύση δεν βρέθηκε, με αποτέλεσμα οι κοινότητες να επανέλθουν με δεύτερη επιστολή προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων, ζητώντας επίμονα την παύση του Ηγουμένου, τον οποίο θεωρούν καταχραστή. Ένα σημείο της επιστολής ξεχωρίζει: *«οὐχ ἦττον ὁμως δὲν δυνάμεθα ἵνα συμμερισθῶμεν μιαν τοιαύτην ἰδέαν ἐγκαταλείποντες τὰ συμφέροντα τῆς Ἱ(εραῖς) ταύτης μονῆς εἰς τὴν διάκρισιν ἐνὸς προσώπου ἰδιοτελοῦς, νυκτὸς τε καὶ ἡμέρας ἐργαζομένου πρὸς αὐξῆσιν τοῦ βαλαντίου του, ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης ἐμφορώμενοι, καθῶς καὶ πας τις ἄλλος ὅστις ἐπιθυμεῖ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔθνους του διὰ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων καὶ*

κίνηση αυτή προσπάθησε να κερδίσει χρόνο για να καλύψει τις δόσοληψίες του απεσταλμένου του Περιστεράς Κυρίλλου στη Μολδοβλαχία».

⁷⁵ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 05/09/1879.

τῆς παιδείας ὑπὲρ ὧν καὶ τὰ Ἱερὰ Μοναστήρια ὑπάρχουσι προωρισμένα καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀξιέπαινα αἰσθήματα τῆς Ὑμ(ετέρας) Σεβασμιότητος, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐγκαταστάσεώς της δὲν ἔπαυσε φροντίζουσα ὑπὲρ τῆς καλῆς διευθύνσεως τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων, ὑπὲρ ὧν καὶ γενικὴν Μοναστηριακὴν ἐπιτροπὴν ἐγκατέστησε συνεδριάζουσαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει καὶ μετ' αὐτῆς ἀόκνως καὶ ἐπιζήλως ἐργαζομένην καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνιδρύσεως Σχολείων καὶ διαδόσεως τῶν φώτων, προαγόμεθα ἵνα παρακαλέσωμεν αὐτὴν ὅπως διατάξητε τὴν Θεοφιλίαν του ἵνα ἐπιταχθῇ ὁ ἡγούμενος καὶ φέρῃ τοὺς λογαριασμοὺς τῆς διαχειρίσεως πρὸς θεώρησιν καὶ ἐξέλεξις αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του, διότι ἐκ τῆς θεωρήσεως ταύτης τῶν λογαριασμῶν θέλει ἐννοήσῃ ἡ Ὑμ(ετέρα) Σεβασμιότης κατὰ πόσον ἡ αἴτησίς μας περὶ ἀποβολῆς ὑπάρχει δικαία καὶ νόμιμος ἢ καὶ ἡ ἐκκλησία ἀνέχεται, ἵνα τὰ πρὸς σκοπὸν Ἱερὸν παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν χορηγηθέντα κατασπαταλῶνται ὑπὸ ἐνὸς προσώπου, ἐχθροῦ πρὸς τὴν παιδείαν τὴν εὐποιῶν καὶ τὴν ἀγαθοεργίαν, τοῦτο δὲν πιστεύομεν...».⁷⁶

Κατὰ συνέπεια, οἱ κοινότητες συνασπίστηκαν ἐναντίον τοῦ Ἡγουμένου, κατηγορώντας τον γιὰ ἰδιοτέλεια, καὶ αἰτιολόγησαν τὸ διάβημά τους με σαφὴ ἀναφορὰ στο παρελθόν καὶ στις ἀφιερώσεις των προγόνων τους, οἱ οποίες υπῆρξαν, σύμφωνα πάντα με τὴ μαρτυρία τους, ὁ πυρήνας τῆς συγκρότησης τῆς μοναστηριακῆς ἰδιοκτησίας. Ἀπὸ τις ἀνωτέρω διατυπώσεις εἶναι πρόδηλο ὅτι στὴν κοινωνία των λαϊκῶν ἦταν βαρύνουσα σημασία ὁ φιλανθρωπικός-εκπαιδευτικός χαρακτήρας των μοναστικῶν καθιδρυμάτων. Οἱ κοινότητες δὲν ἀνέχονταν νὰ κατασπαταλῶνται καὶ νὰ θυσιάζονται στο βωμὸ τοῦ προσωπικοῦ πλουτισμοῦ πόροι που δικαιοματικά ἀνήκαν σε αὐτές. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἐξαίρεται ἡ ἀξία τῆς μορφώσεως σε μία κλειστὴ κοινωνία, στὴν οποία οἱ δαπάνες τῆς συντήρησης των σχολείων ἐπιβάρυναν κατὰ κύριο λόγο τις Μονές. Σαφέστατα, ὅμως, ἡ ἰδέα τῆς μεταδόσεως των φώτων τῆς παιδείας συνδέεται ἀρρηκτὰ με τὴν ἰδέα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς υποβόσκουσας ἐπιθυμίας τῆς ἀπελευθέρωσης των Ἰωαννίνων καὶ τῆς προσάρτησης στο ἐλληνικὸ κράτος. Τὸ βᾶρος τῆς ἀφύπνισης, λοιπόν, ἐπωμίζονταν τὰ ευαγῆ καθιδρύματα καὶ ἰδίως τὰ μοναστικά καθιδρύματα, με ἀποτέλεσμα ἡ ἀνάγκη ὑπαρξῆς συνετῆς διοικήσεως νὰ εἶναι ἐπιτακτική.

Ἡ παραπάνω ἐκτεθείσα πραγματικότητα δὲν ἀμφισβητεῖται, διότι, ὅπως θὰ καταστῆ ἐμφανές σε ἐπόμενες ἐνότητες, τὸ κοινωνικὸ,

⁷⁶ Αὐτόθι, ἀρ. ἐγγράφου:-, ἡμερ. ἐγγράφου: 14/03/1880. Γιὰ ολόκληρη τὴν ἐπιστολή Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 233-235, ἀρ. 4.13.

εκπαιδευτικό και φιλανθρωπικό έργο των πλέον εύρωστων Μονών της Μητρόπολης των Ιωαννίνων είναι σημαντικό, εντός βεβαίως του πλαισίου των δυνατοτήτων τους αυτή την περίοδο. Παρόλα αυτά, δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι η συνεχής επίκληση στους αγαθοεργούς σκοπούς που φύσει και θέσει όφειλαν να εκπληρώσουν οι ιθύνοντες των Μονών σε συνδυασμό με την επίκληση στις πατρογονικές αφιερώσεις περιουσιών στις Μονές συνιστούν την κερκόπορτα για τη νομιμοποίηση της ανάμιξης των κοινοτήτων στη μοναστηριακή διοίκηση. Σε αυτό συνέβαλε και η λειψανδρία που χαρακτήριζε τις Μονές της περιοχής, σε σημείο ώστε οι λαϊκοί αντικατέστησαν, τρόπον τινά, τους Μοναχούς στη διεύθυνση των ζητημάτων των καθιδρυμάτων.

Βεβαίως τα ανωτέρω προκύπτουν από επιστολές κοινοτήτων, οπότε θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι οι πηγές είναι μονομερείς και ότι όλα αυτά συνιστούν ισχυρισμούς των περιοίκων λαϊκών. Μια επιστολή όμως του Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρονίου προς τον Επίσκοπο Βελλάς Βασίλειο αποδεικνύει ότι η παρέμβαση των κοινοτήτων ήταν μια αποδεκτή και από την εκκλησιαστική ιεραρχία πραγματικότητα: «Και ἀναφορικῶς μὲν τοῦ ὅτι αἱ ἀνηνεχθῆσαι πρὸς ἡμᾶς Περίοικοι Κοινότητες ὑπάγονται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ὃ κωλύων αὐτὰς ἵνα ρίπτωσι βλέμμα ἐ(ξε)ταστικὸν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς καὶ νὰ ἀπαιτῶσιν ἀρμοδίως τὴν βελτίωσιν ταύτης ἐπὶ τὰ κρείττω διὰ τε τὸν πρὸς αὐτὴν πατροπαράδοτον Σεβασμὸν των καὶ τὴν μετ' αὐτῆς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν συνεργουσῶν τούτων ἀπασῶν εἰς τὴν ὑλικὴν ταύτης πρόοδον».⁷⁷

Το παράδειγμα της Μονής Βελλά δεν είναι το μόνο. Το 1888, μετά από γραπτή διαμαρτυρία των κατοίκων της κοινότητας Κουρέντων με σφοδρές κατηγορίες για επιλήψιμες πράξεις, σφετερισμό των μοναστηριακών εισοδημάτων και, κυρίως, για τη μη καταβολή του ορισμένου επιδόματος συντήρησης του σχολείου, τέθηκε σε διαθεσιμότητα ο Ηγούμενος της Μονής Αγγελομάχου Χρύσανθος.⁷⁸ Και σε αυτή την επιστολή, η κοινότητα ανάγει σε μείζον ζήτημα την άρνηση του Ηγουμένου να καταβάλλει το απαιτούμενο για τη συντήρηση του σχολείου ποσό των εννέα οθωμανικών λιρών επί δύο συναπτά έτη. Μετά δε την απομάκρυνση του Ηγουμένου, και εφόσον δεν είχε επιτευχθεί η αντικατάστασή του, η κοινότητα, με δεύτερη ενυπόγραφη και

⁷⁷ Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 17/03/1880.

⁷⁸ I.M.1.2. Μονή Αγγελομάχου: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 4, ημερ. εγγράφου: 17/05/1888.

ενσφράγιστη επιστολή, ζήτησε από τον τότε Μητροπολίτη Ιωαννίνων Γρηγόριο να μην επανέλθει ο Ηγούμενος στα καθήκοντά του, αφού είχε αποδειχτεί καταχραστής από την εξέλεξη των λογαριασμών του παρελθόντος διαστήματος της ηγουμενείας του.⁷⁹

Σε συνδυασμό, λοιπόν, με τα όσα παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, είναι εμφανές ότι οι περιόικοι λαϊκοί διαφοροποιούσαν τη στάση τους απέναντι στους διοικούντες τα καθιδρύματα ανάλογα με το καλώς ή κακώς εννοούμενο κοινό συμφέρον και πάντως εναντιώνονταν σε κάθε απόπειρα διοχέτευσης των μοναστηριακών προσόδων προς άλλες κατευθύνσεις. Και η υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους, στην περίπτωση της Μονής Βελλάς, έφτανε έως τον Οικουμενικό θρόνο, αφού στο τέλος της προαναφερόμενης επιστολής οι κάτοικοι σημειώνουν ότι είναι διατιθέμενοι να αποταθούν στη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία, μολονότι γνωρίζουν ότι αυτή τους η πράξη θα δυσαρεστούσε το Μητροπολίτη Ιωαννίνων.

Στη Μονή Βελλάς, οι παραινέσεις των λαϊκών, συνεπικουρούμενες από μια σφοδρή διαμάχη του Ηγουμένου Γρηγορίου με τον Επίσκοπο Βασίλειο, εξαιτίας της διαθέσεως των προσόδων της Μονής και την εξέλεξη των λογαριασμών, οδήγησαν στην παύση του πρώτου το 1881 και την αντικατάστασή του από ιερομόναχο προσωρινό τοποτηρητή, διορισμένο απευθείας από τον Βασίλειο. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, μέσω του Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρονίου, υπέβαλε γραπτώς επτά ερωτήματα προς τον Επίσκοπο Βελλάς σχετικά με την πρόσφατη εκδίωξη του Ηγουμένου, την οικονομική κατάσταση του καθιδρύματος, τη μέθοδο και τη συχνότητα των εξελέξεων των ισολογισμών, το μέγεθος της κινητής και ακινήτου περιουσίας και τα μέτρα που ο ίδιος ο Επίσκοπος έλαβε για την ευστάθεια και την πρόοδο της Μονής.⁸⁰

Από το κείμενο των ερωτήσεων δύο στοιχεία ξεχωρίζουν: πρώτον, ο λόγος της επέμβασης του Πατριαρχείου ήταν η ελεεινή κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η Μονή Βελλάς και δεύτερον, ο Επίσκοπος ερωτάται

⁷⁹ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 8, ημερ. εγγράφου: 28/04/1891: «...ἀκυρώσητε μὲν τὴν περὶ τούτου διαταγὴν, διατάξητε δὲ τὴν ἐκλογὴν ἄλλου καταλλήλου Ἡγουμένου διότι κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τῆς ἐκκλησίας ὁ ἀποδεικνυόμενος καταχραστής αὐτοδικαίως παύσεται ἄλλως τε πολὺ καλῶς γνωρίζομεν ὅτι ὁ πρῶην Ἡγούμενος κυρ. Χρῦσανθος θὰ φέρῃ ἀναμφιβόλως εἰς ρῆξιν διὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ Κοινότητα καὶ ἄτομα.»

⁸⁰ Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς, σ. 149. Βλ. Παράρτημα I. σ. 224-225, αρ. 4.4.

με ποιόν τρόπο διοικείτο η Μονή, εάν, δηλαδή, πραγματικός διαχειριστής ήταν ο Ηγούμενος, ως υπόλογος στον ίδιο και την Μοναστηριακή Επιτροπή, ή εάν ο Επίσκοπος ήταν αυτός που διεύθυνε άμεσα τη Μονή ή, τέλος, εάν υπήρχε κάποιος επιμερισμός της διαχείρισης και της ευθύνης ανάμεσα στα δύο πρόσωπα.⁸¹

Τα τεκμήρια αυτά είναι κρίσιμα. Όσον αφορά στο πρώτο, η απάντηση του Επισκόπου Βελλάς είναι σαφής: Η Μονή είχε περιέλθει σε δίνη χρέους, σε σημείο ώστε οι γαίες του γνωστού πλέον Βάλτου είχαν προ ετών παραδοθεί ως ενέχυρο σε δύο λαϊκούς, το όνομα των οποίων καταγράφεται, έναντι του ποσού των 100.000 γροσίων, ενώ υπήρχαν και άλλα χρέη της Μονής που συμποσούνταν σε 123 χρυσές οθωμανικές λίρες. Βεβαίως, στην απαντητική του επιστολή ο Επίσκοπος υποδεικνύει ως αποκλειστικό υπαίτιο και καταχραστή τον Ηγούμενο Γρηγόριο. Ο ίδιος αναφέρει: «κατὰ τὴν ἀνέκαθεν καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατίας τοῦ προκατόχου μου ἐπικρατοῦσαν τάξιν καὶ συνήθειαν διευθυντῆς ἀπότυπος καὶ διαχειριστῆς τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἦτον αὐτὸς ὁ ἡγούμενος, ὅστις ἦτο καὶ εἶναι ὑπόλογος δι' οἰονδήποτε ζήτημα ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν, ἀφορὸν τὴν ἐν λόγῳ Ἱερᾶν Μονὴν Βελλᾶς, καὶ ὅστις ἔδιδε λ(ογαρια)σμὸν εἰς τὸν Κανονικὸν ἐπίσκοπον καὶ ἐπόπτην τῆς περὶ οὗ ὁ λόγος Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, μὴ ὑπαρχούσης ἐν ταύτῃ ἐπιτροπῆς τινος οὔτε κεντρικῆς οὔτε μερικῆς, καθόσον οὐδέποτε ἐγένετο διάβημα τι περὶ ἀποκαταστάσεως τοιαύτης εἴτε μερικῆς εἴτε κεντρικῆς ἐκ τε τῶν περιοίκων καὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν προκρίτων τῆς ἐπισκοπῆς μου.»⁸²

Ενδεχομένως ο Επίσκοπος να επεδίωκε να αποποιηθεί των ευθυνών και να ενοχοποιήσει τον Ηγούμενο για την δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η Μονή. Και η ερώτηση και η απάντηση, όμως, αποκαλύπτουν ότι δυνητικά οι Επίσκοποι μπορούσαν να

⁸¹ Αυτόθι: «2^{ον} ὅποια ἦτον ἡ Διεύθυνσις τῆς Μονῆς, ἤτοι ὁ ἡγουμενεύων ἔκτοτε ἡγούμενος διετέλει ἀπλῶς ὑπόλογος ἐνώπιον τῆς Θεοφιλίας του καὶ Ἐπιτροπῆς Μοναστηριακῆς Κεντρικῆς, ἢ ἀμέσως ἡ Θεοφιλία του διηύθυνε διὰ τοῦ ἡγουμένου ἀνευθύνου τὴν Μονήν, ἢ ἂν καταμερισμὸν τῆς τε Διευθύνσεως καὶ εὐθύνης ἐπιλαμβάνετο τῶν τῆς Μονῆς ἢ Θεοφιλία του καὶ ὁ ἡγούμενος».

⁸² I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 10/06/1881, σ. 9-10. Πρβλ. Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 12/06/1881, σ. 2-3. Πρόκειται για δύο διαφορετικές επιστολές, που σήμερα είναι συνημμένες, εκ των οποίων η μεν πρώτη δεν απεστάλη, διότι δεν εγκρίθηκε, ενώ η δεύτερη, με εμφανείς διαφορές και ανασκευάσεις των επιχειρημάτων, απεστάλη, εντέλει, στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρόνιο στις 12 Ιουνίου του 1881. Βλ. Παράρτημα I. σ. 235-240, αρ. 4.14.

αναμιχθούν άμεσα σε μοναστηριακές υποθέσεις, ακόμα και όταν υπήρχε ενεργός Ηγούμενος. Εκτός αυτού, λόγω στην διαχείριση των μοναστηριακών προσόδων και την εξέλεξη των ισολογισμών είχαν και οι λαϊκοί, οι οποίοι συγκροτούσαν επί μέρους επιτροπές, ασκώντας την εποπτεία σε πρώτο βαθμό, πριν από την Κεντρική Μοναστηριακή Επιτροπή, που έδρευε στο μητροπολιτικό μέγαρο των Ιωαννίνων.

Στο παραπάνω απόσπασμα, ο Επίσκοπος πληροφορεί τον Μητροπολίτη ότι παρόμοια επιτροπή για τη Μονή Βελλάς δεν είχε συσταθεί στο παρελθόν. Εντούτοις, ο ίδιος παραδέχεται ότι ανέθεσε την εξέλεξη των λογαριασμών του Ηγουμένου Γρηγορίου σε τέσσερα λαϊκά πρόσωπα με καταγωγή από την Κόνιτσα. Οι λαϊκοί αυτοί, εντέλει, αποφάνθηκαν ότι ο Ηγούμενος Γρηγόριος όφειλε στη Μονή 42.073 γρόσια. Συνεπώς, σε δεύτερο στάδιο, η συμμετοχή λαϊκών, εκτός των δημογερόντων, στην εποπτεία της διαχείρισης του Μοναστηριού ήταν γεγονός.

Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται και από χαρακτηριστικά παραδείγματα άλλων Μονών. Στη Μονή Δουρούτης, το 1884, ο ιερομόναχος Θεόκλητος χρήστηκε νέος Ηγούμενος. Συγχρόνως διορίστηκαν δύο επίτροποι, ο ιερέας Ευάγγελος και ο λαϊκός Αναγνώστης Σπύρος, κάτοικοι όμορων της Μονής Κοινοτήτων, με ενιαύσια θητεία. Η επιτροπή ονομάστηκε «έξωτερική» και το έργο της περιελάμβανε κυρίως «τήν διαφώτισιν Μητροπόλεως και Κεντρικής Έπιτροπής», όπως αναφέρεται στο πρωτότυπο, με τον περαιτέρω έλεγχο των λογαριασμών να μην προσδιορίζεται χρονικά, αλλά να επαφίεται στην κρίση της Μοναστηριακής Επιτροπής.⁸³

⁸³ Βλ. αυτόθι, σ. 217, 223-224. Πρβλ. την πράξη διορισμού του Ηγουμένου Νικοδήμου, τον οποίο αντικατέστησε αργότερα ο Θεόκλητος: Αυτόθι, σ. 106: «Διά τής παρούσης πράξεως δηλοποιείται ότι, αποβιωσάντος πρὸ ἐνός και ἡμισέως ἐπέκεινα ἔτους τοῦ Κανονικοῦ ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δουρούτης, τιμωμένης ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἁγίας Ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, κῦρ Παρθενίου, ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀνετέθη προσωρινῶς εἰς Τοποτηρητὴν, καὶ τοιοῦτος ἐδιορίσθη ὁ Ὁσιώτατος Ἱερομόναχος κῦρ Θεόκλητος, καὶ τριμερῆς ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἐπιτροπὴν, ὡς μὴ εὐρεθέντος μέχρι τοῦδε καταλλήλου προσώπου εἰς διορισμὸν ἡγουμένου. Ἴνα μὴ δὲ τὰ κατὰ τὴν Ἱερὰν ταύτην Μονὴν μένωσιν ἐπὶ πλειῶ ἀνευ διακυβερνήσεως Κανονικοῦ ἡγουμένου, Ἐν συνεδριάσει τῆς Ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος ἐνεκρίθη ὁ διορισμὸς Κανονικοῦ ἡγουμένου, τοιοῦτος δὲ ὑπεδείχθη παρὰ τῆς Σεβασμιότητος ὁ Ὁσιώτατος Ἱερομόναχος κῦρ Νικόδημος, κουρὰ τῆς ἐν τῇ Νήσῳ τῆς λίμνης Ἰωαννίνων Ἱερᾶς Μονῆς Ἐλεούσης, ὡς ἐκ πείρας δεδοκιμασμένος ἐπὶ

Ομοίως, στην ανωτέρω περίπτωση της Μονής Αγγελομάχου Κουρέντων, η επιτροπή που διαπίστωσε τις οικονομικές ατασθαλίες του πρώην Ηγούμενου Χρυσάνθου απαρτιζόταν από λαϊκούς και είχε πρόεδρο τον Επίσκοπο Βελλάς. Επιπλέον, λαϊκοί ανέλαβαν την αποκλειστική διαχείριση της Μονής εν απουσία Ηγούμενου ή τοποτηρητή. Έτσι, οι δύο επίτροποι, προερχόμενοι από την κοινότητα Κουρέντων, διορίστηκαν το 1888 με ενιαύσια θητεία, έως ότου βρισκόταν κατάλληλο πρόσωπο να αναδεχθεί την ηγουμενεία. Η λαϊκή επιτροπεία, όμως, παρατάθηκε για περισσότερα από τρία έτη με αποτέλεσμα την αποσύνθεση της Μονής και την μετατροπή της σε Μονίδριο. Έξι διαφορετικές κοινότητες, εκ των οποίων οι δύο, οι κοινότητες Γουργιάνιστας και Βουτσαράς, υπογράφουν τη σχετική αναφορά ως «ἐκ τῶν προνομιούχων», ενώ οι υπόλοιπες ως «τὰ πλησιόχωρα», ζήτησαν από τον επίσκοπο Βελλάς την άμεση παύση των επιτρόπων και την αποκατάσταση κληρικού προσώπου στη Μονή.⁸⁴

Παρόλα ταύτα, τη Μονή Αγγελομάχου ανέλαβε εκ νέου ο Ηγούμενος Χρυσάνθος, εφόσον καινούριο πρόσωπο δεν ανευρέθη και η κοινότητα Κουρέντων, υπαναχωρώντας, αποδέχτηκε την επιστροφή του τελευταίου στη διοίκηση του Μοναστηριού. Η κοινότητα Γουργιάνιστας, όμως, φαίνεται ότι διαφώνησε και δεν αναγνώρισε τον Ηγούμενο Χρυσάνθο ως νόμιμο, εκποιώντας μάλιστα, ίδια βουλήσει, τις γαιοπροσόδους των εκεί μοναστηριακών κτημάτων.⁸⁵

ικανότητι καὶ τιμιότητι, καὶ ἐνεκρίθη παμψηφεί παρὰ τῶν δύο, ὡς εἴρηται, σωματῶν ὁ διορισμὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Τερᾷ ταύτῃ Μονῇ...».

⁸⁴ I.M.1.2. Μονή Αγγελομάχου: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 7, ημερ. εγγράφου: 22/03/1891. Οι εν λόγω επίτροποι είναι εκείνοι, οι οποίοι προσέφυγαν στο οθωμανικό πρωτοδικείο, ώστε να διεκδικήσουν τη γαιοπρόσοδο μοναστηριακών κτημάτων, των οποίων ήταν εικονικοί ιδιοκτήτες. Βλ. Παράρτημα I. σ. 215, αρ. 1.5.

⁸⁵ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 11, ημερ. εγγράφου: 10/12/1891, όπου ο Ηγούμενος Χρυσάνθος γράφει στον Επίσκοπο Βελλάς Βασίλειο: «Μετέβην εἰς χωρίον Γουργιάνιστα ἵνα ἀνακοινώσω τῇ εἰρημένη Κοινότητι τὴν ἐν λόγῳ παρὰ τῆς Ὑμετ(έρας) Σεβασμιότητος διαταγὴν ζητήσω τὰ καθυστεροῦμενα γεώμορα τῆς Τερᾶς Μονῆς Αγγελομάχου. Ἐπὶ τούτῳ ἔλαβον ἀπάντησιν παρ' αὐτῶν ὅπως ἀποφατικὴν, δι' ἧς δὲν ἀναγνωρίζουσί με παρὰ τὴν τῆς Ὑμετ. Σεβασμιότητος διαταγὴν ἡγούμενον τῆς Τερᾶς Μονῆς Αγγελομάχου πωλήσαντες μάλιστα τὰ ἐν τὴν ἐν λόγῳ Μονὴν ἀνήκοντα γεώμορα, τὰ ὅποια μέχρι τοῦ νῦν ἐφύλαττον ἰδιαίτερος εἰς ἀποθήκῃ». Αξίζει να επισημανθεί ότι, παρ' όλους τους κλυδωνισμούς, ο Χρυσάνθος παρέμεινε Ηγούμενος της Μονής Αγγελομάχου έως το θάνατό του, λίγες μόνο ημέρες μετά την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 25, ημερ. εγγράφου: 15/03/1913.

Από τη μία πλευρά, λοιπόν, οι κατά τόπους λαϊκοί, οι οποίοι συγκροτούσαν τις επί μέρους επιτροπές, χρέζονταν ελεγκτές των μοναστηριακών εσόδων και εξόδων, οι δε κοινότητες, προνομιούχες ή μη, επενέβαιναν δυναμικά στα μοναστηριακά ζητήματα με πρόσχημα το κοινό όφελος, μεταβάλλοντας είτε μόνιμα είτε προσωρινά την έκβασή τους. Πώς όμως αιτιολογείται να συνέβησαν τα μέχρι τώρα εκτεθέντα σε Μονές που, ήδη από το 1863, είχε ληφθεί απόφαση ότι θα εποπτεύονταν απευθείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο; Οι υπάρχουσες πηγές παρέχουν πληροφορίες αποκλειστικά και μόνο για τη Μονή Βελλά.

Στην προαναφερθείσα γραπτή απάντηση του Επισκόπου Βασιλείου στα επτά ερωτήματα, τα οποία τέθηκαν από το Πατριαρχείο, περιλαμβάνεται και η εξιστόρηση του ορισμού του Επισκόπου Παραμυθίας Γρηγορίου ως έξαρχου του Οικουμενικού Πατριαρχείου με σκοπό την επίλυση της μεταξύ του Επισκόπου Βελλάς και του Ηγουμένου της Μονής Γρηγορίου διενέξεως. Στο τεκμήριο αναγράφεται ότι ο έξαρχος απεστάλη κατόπιν αναφοράς των κατοίκων της κωμοπόλεως Κονίτσης προς την Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία.⁸⁶ Μολονότι η αναφορά σε έξαρχο είναι στενά συνυφασμένη με την ύπαρξη σταυροπηγιακής Μονής, στη συγκεκριμένη περίπτωση το προσαγορευτικό «έξαρχος» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τον ειδικό απεσταλμένο του Πατριάρχη, ο οποίος ανέλαβε τη διεύθυνση της εν λόγω διαμάχης επιβάλλοντας τη διασαλευθείσα εκκλησιαστική τάξη.⁸⁷ Κατά συνέπεια, δεν επρόκειτο για καθολικό έξαρχο και κατ' επέκταση για σταυροπηγιακή Μονή.

Τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου (1881), εξαιτίας των πρόσφατων συμβάντων στην Επισκοπή Βελλάς και έως τη διαλεύκανση της υπόθεσης κακοδιαχείρισης της Μονής, η εποπτεία της αφαιρέθηκε από τον Βασίλειο και ανατέθηκε στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρόνιο, κατ' εντολή του

⁸⁶ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 10/06/1881, σ. 10-11. Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 12/06/1881, σ. 5-6. Και στις δύο επιστολές γίνεται μνεία στην παύση του Ηγουμένου Γρηγορίου με τη σύμφωνη γνώμη του έξαρχου. Ωστόσο, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι, ενώ ο έξαρχος Γρηγόριος εισηγήθηκε και πέτυχε την έκδοση εκκλησιαστικού πατριαρχικού και συνοδικού επιτιμίου προς τις όμορες της Μονής Κοινότητες, με στόχο την απόσπαση αληθινών μαρτυριών περί των συνόρων των κτημάτων του καθιδρύματος, ο Επίσκοπος Βασίλειος δεν προέβη στην ανάγνωσή του.

⁸⁷ Για τη διάκριση ανάμεσα στον καθολικό έξαρχο και στον έξαρχο απεσταλμένο: Μάχη Παϊζη Αποστολοπούλου, *Ο θεσμός της Πατριαρχικής Εξαρχίας*, ό.π., σ. 89-92.

Πατριαρχείου.⁸⁸ Η Μονή βεβαίως είχε απομείνει πλέον ακέφαλη. Το επόμενο έτος, το Οικουμενικό Πατριαρχείο επιχείρησε να πράξει αυτό που είχε μεν προκηρυχθεί δύο δεκαετίες πριν, αλλά έκτοτε παρέμενε ανεφάρμοστο: να προσαρτήσει δηλαδή τη Μονή Βελλάς στον κατάλογο των σταυροπηγιακών Μονών. Προς πλήρωση του σκοπού αυτού απέστειλε τον ιερομόναχο Πάμφιλο, για να αναλάβει την ηγουμενεία και τη διαχείριση των προσόδων του Μοναστηριού εκ μέρους του Οικουμενικού θρόνου.

Η αντίδραση των κατοίκων της Επισκοπής Βελλάς ήταν άμεση. Τα έγγραφα που σώζονται δεν αφήνουν περιθώρια αμφιβολιών. Την 21^η Ιουλίου 1882, ο Πατριάρχης Ιωακείμ Γ' (1878-1884. 1901-1912)⁸⁹ ειδοποιείται μέσω τηλεγραφήματος να «διαταχθῆ ὁ Πάμφιλος νὰ ἀπόσχη πάσης κατοχῆς ἐν τῇ ἐνοριακῇ Μονῇ Βελλάς μέχρις οὐ ἡ ἐπαρχία δι' ἀναφορᾶς τῆς ὑποβάλλει τὰς ἀξιώσεις τῆς».⁹⁰ Πράγματι, η αναφορά των περιόικων προς το Πατριαρχείο υποβλήθηκε εννέα μόλις μέρες μετά, την 1^η Αυγούστου 1882, αφότου ο Πάμφυλος είχε μεν μεταβεί στη Μονή, αλλά δεν είχε κατορθώσει να εγκατασταθεί, εξαιτίας της αντίστασης που προέβαλαν οι περιόικοι χριστιανοί.⁹¹

Στην αναφορά, οι αντιπρόσωποι των κοινοτήτων, μετά την απαραίτητη μνεία στη διαχρονική ενοριακή ιδιότητα της Μονής Βελλά και τη διαβεβαίωση ότι οι ισχυροί κλυδωνισμοί που υπέστη θα παύσουν στο μέλλον, υπερθεματίζουν την ένδεια και την παντελή έλλειψη πόρων και μέσων για τη συντήρηση των εκπαιδευτικών καταστημάτων, χαρακτηρίζοντας καταστρεπτική για ολόκληρη την επαρχία την ενίσχυση

⁸⁸ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 27/10/1881.

⁸⁹ Για τον Πατριάρχη Ιωακείμ Γ' βλ. ειδικά: Θεόδωρος Δαρδαβέσης (επιμ.), *Ιωακείμ Γ' ο Μεγαλοπρεπής: ο από Θεσσαλονίκης Οικουμενικός Πατριάρχης και η εποχή του*, Θεσσαλονίκη 2012.

⁹⁰ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 21/07/1882: «Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον,

Ἐπὶ τῶ ἀκούσματι ὅτι τὸ μόνον Μοναστήριον τῆς Βελλάς, ὅπερ ἀρχαιόθεν ὡς ἐνοριακὸν ἀνήκει εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἤδη ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτῆς, ἅπανα ἡ ἐπαρχία κατεταράχθη, διὸ καὶ κατὰ καθήκον σπεύδομεν νὰ εἰδοποιήσομεν τὴν ὑμετέραν Παναγιότητα, ὅπως διατάξη τηλεγραφικῶς τὸν ἐπιστάτην Πάμφιλον ἵνα ἀπόσχη παντὸς κινήματος κατοχῆς τοῦ ἐν λόγῳ Μοναστηρίου, πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων ταραχῶν, μέχρις οὐ ἡ ἐπαρχία διὰ τῆς παρασκευαζομένης γενικῆς ἀναφορᾶς διαφωτίσῃ ἐκτενέστερον τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν. οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐπὶ μέρους κοινοτήτων».

⁹¹ Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 01/08/1882. Βλ. Παράρτημα I. σ. 240-242, αρ. 4.15.

του Οικουμενικού θρόνου με τις προσόδους του Μοναστηριού. Πριν από το τέλος σημειώνεται ότι οι όμορες κοινότητες έλαβαν το θάρρος και την τόλμη να υψώσουν τη φωνή τους και ότι δεν υπάρχει καμία πιθανότητα συμβιβασμού. Η μοναδική λύση για τους κατοίκους της επαρχίας, «οίτινες οὐδενὶ τρόπῳ οὔτε δύναται οὔτε ἐννοῦσι ν' ἀπαλλοτριωθῶσι τῶν ἐπὶ τῆς Μονῆς ταύτης ἀδιαφιλονεικῆτων δικαιωμάτων των», ήταν να ανασταλεί το εκκλησιαστικό αυτό μέτρο, η Μονή να παραμείνει ενοριακή και ο Πάμφυλος να περιοριστεί στη διαχείριση των σταυροπηγιακῶν Μονῶν Γκούρας και Μολυβδοσκεπάστου.⁹²

Εν τῷ μεταξύ, τῆ διαχείριση τῆς Μονῆς ανέλαβε προσωρινή διμελῆς λαϊκὴ επιτροπή, με καθήκον τὴν οικονομικὴ διαχείριση και υποχρέωση λογοδοσίας ἐνώπιον εκπροσώπων τῆς επαρχίας, που δεν κατονομάζονται.⁹³ Ἐντούτοις, τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως επέμεινε στη μετατροπὴ τῆς Μονῆς σε σταυροπηγιακὴ, παρὰ τις ἐντονες αντιδράσεις και τὴν ισχυρὴ και συνεχὴ ἀντίσταση τῶν κατοίκων.⁹⁴ Τὸ ποιος ἐντέλει κατόρθωσε να ἐπιβληθεῖ ἀποκαλύπτει καταχωρημένη στο Μοναστηριακὸ Κώδικα πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ τῆς 1885.⁹⁵

Σ' αὐτὴ ἐπισημαίνεται ἀρχικὰ ὅτι ἡ ενοριακὴ Μονὴ Βελλᾶς μεταβλήθηκε σε σταυροπηγιακὴ, ὅπως οἱ Μονές Γκούρας και Μολυβδοσκεπάστου, ἐπὶ Ἰωακείμ τῆς Β' (1862) και ὅτι τὰ εἰσοδήματα τῶν

⁹² Ἐκτός τῶν δύο αὐτῶν Μονῶν (Γκούρα και Μολυβδοσκεπάστη), δεν γίνεται ἀναφορὰ σε καμία ἀπὸ τῆς υπόλοιπες Μονές τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς, ὅπως π.χ ἡ Μονὴ Πατέρων, Ζίτσης κ.α. Ἡ σιωπὴ αὐτὴ και ἡ μὴ ἀναστρέψιμη κατάσχεση τῶν μετοχίων τῶν Μονῶν στη Ρουμανία τὸ 1863 δημιουργοῦν βásiμες υποψίες ὅτι τὸ Β' ἀρθρο τῆς κανονισμοῦ περὶ πατριαρχικῶν ἐπιχορηγήσεων ἐμεινε γενικὰ ἀνενεργό.

⁹³ Αὐτόθι, ἀρ. ἐγγράφου: -, ἡμερ. ἐγγράφου: 20/08/1882. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 242, ἀρ. 4.16.

⁹⁴ Αὐτόθι, ἀρ. ἐγγράφου: -, ἡμερ. ἐγγράφου: 16/03/1883: «Τηλεγράφημα Δικηγόρων πληρεξουσίων τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς και Κονίτσης περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ 16 Μαρτίου 1883. Δικηγόροι: Ἰ. Κωτούλας, Κων/νος Α. Σούρλας. Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον Κων(σταντινου)πολιν.

Μετὰ λύπης ἐπαρχία Βελλᾶς και Κονίτσης βλέπει ἐπιμονὴν Πατριαρχείου ἐγκαταστήσαι παρανόμως και ἀυθαίρετως εἰς τὴν Ἐνοριακὴν Μονὴν Βελλᾶς ἐπιτροπὸν τῆς μὴ λαβὸν ὑπ' ὄψιν ἀναφορὰν ἐπαρχίας. Ἐπαρχία ὀλόκληρος δεν παραδέχεται τοιαύτην ἀυθαίρετον καταπάτησιν δικαιωμάτων Αὐτῆς. παρακαλεῖ και ἐλπίζει νὰ διατάξητε ἐπίσκοπον Βελλᾶς και ἐπιτροπὸν Σας ἀποστήναι πάσης ἐπεμβάσεως πρὸς πρόληψιν ἀπενεκταίων τῶν ὁποίων τὴν εὐθύνην θὰ φέρῃ ἡ Ὑμετ(έρα) Παναγιότης.

Πληρεξούσιοι Ἐπαρχίας Βελλᾶς και Κονίτσης 16 Μαρτίου 1883.

⁹⁵ Κώδικας Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς, σ. 233-234. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 225-227, ἀρ. 4.5.

ρουμάνικων μετοχίων και των τριών Μοναστηριών προορίστηκαν για το προίκισμα του Οικουμενικού Θρόνου. Λόγω όμως της γενόμενης κατάσχεσης των μετοχίων και του ότι η Μονή Βελλάς κινδύνευε «εις δεινήν περιπεσοῦσα ἀνωμαλίαν καὶ εἰς οὐκ ὀλίγα χρέη καθυποβληθεῖσα», οι αποφάσεις εκείνες δεν εφαρμόστηκαν. Για την προσπάθεια εγκατάστασης του ιερομονάχου Πάμφυλου το 1882-1883, το Πατριαρχείο τονίζει ότι η αντίσταση των περιοίκων δημιούργησε ανυπέροβλητα προσκόμματα στη διαδικασία. Κατά συνέπεια, απρακτούντος του προηγούμενου Σιγιλίου, η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία αποδέχτηκε την ενοριακή ιδιότητα της Μονής Βελλά, υπερθεματίζοντας την αδήριτη ανάγκη εγκατάστασης Ηγούμενου, ο οποίος θα αποκαθιστούσε την τάξη και την ομαλότητα, απαλλάσσοντας ταυτόχρονα τη Μονή από τα παλαιά χρέη. Ωστόσο, προβλέφθηκε ότι, εάν ποτέ αιρόταν η κατάσχεση των ρουμάνικων μετοχίων, θα ενεργοποιούνταν αυτομάτως το δεύτερο άρθρο του κανονισμού των πατριαρχικών επιχορηγήσεων.

Την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα επικεφαλής στη Μονή Βελλάς ήταν ο πρώην Ηγούμενος Γρηγόριος, μολονότι δεν διευκρινίζεται ο ακριβής χρόνος αποκατάστασής του. Εν τω μεταξύ, η εποπτεία της διοίκησης είχε περάσει για άλλη μία φορά στα χέρια του Επισκόπου Βελλάς Βασιλείου. Με τα ίδια πρόσωπα, όμως, να ελέγχουν τη λειτουργία του Μοναστηριού, τα προβλήματα του παρελθόντος επανήλθαν τάχιστα στο προσκήνιο. Πέντε συνασπισμένες κοινότητες, με κοινή τους αναφορά προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Γρηγόριο, απαίτησαν την οριστική αποπομπή του Ηγούμενου Γρηγορίου διατυπώνοντας δριμύτατες κατηγορίες περί της πλήρους παραίτησής του από υπόθεση σφετερισμού μοναστηριακών κτημάτων, για τα οποία διατίθεντο μάλιστα επίσημα ταπία προς υπεράσπιση της Μονής.⁹⁶ Ευθύς αμέσως μετά την αντίδραση των περιοίκων ο Ηγούμενος αναγκάστηκε σε παραίτηση.⁹⁷ Εντούτοις, η κατάσταση της Μονής δεν ομαλοποιήθηκε. Από το 1898, η εποπτεία της ανετέθη κατ' εξαίρεση στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων.⁹⁸ Παρόλα αυτά, το 1901, επαρχιώτες οι οποίοι προέρχονταν από τρεις γειτονικές κοινότητες κατέλαβαν τη Μονή, εκδίωξαν τον τοποτηρητή Ιωακείμ, προέβησαν σε

⁹⁶ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 11/01/1890. Βλ. Παράρτημα I. σ. 242-243, αρ. 4.17.

⁹⁷ Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 04/05/1890.

⁹⁸ Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 24/10/1898.

καταγραφή της ακινήτου και κινητής περιουσίας και εγκαταστάθηκαν σ' αυτή.⁹⁹

Η έκβαση των ως άνω υποθέσεων είναι χαρακτηριστική αφενός της επιρροής που είχαν τη δυνατότητα να ασκήσουν οι κοινότητες σε αμιγώς μοναστηριακά ζητήματα και αφετέρου της εγγενούς αντιστάσεως σε κάθε επιδίωξη αφαίρεσης των προνομίων, των δικαιωμάτων και του ελέγχου που οι ίδιες ασκούσαν στα μοναστικά καθιδρύματα. Τα συμβάντα που μόλις εκτέθηκαν δεν είναι μεμονωμένα. Μια δεκαετία νωρίτερα, το 1875, οι αναστατωμένες κοινότητες Μονοδενδρίου και Βίτσης στο Ζαγόρι, απευθυνόμενες στον Πατριάρχη Ιωακείμ Β', υποστηρίζουν ότι η Μονή Προφήτη Ηλία Μονοδενδρίου συμπεριλήφθηκε εσφαλμένα στον κατάλογο των σταυροπηγιακών Μονών αντί της σταυροπηγιακής Μονής Προφήτη Ηλία Ζίτσης. Η απάντηση είναι τόσο καθησυχαστική για τους κατοίκους όσο και διαφωτιστική για τον ερευνητή: «προαγόμεθα δηλώσει τῇ τε ἡμῶν Ὀσιότητι καὶ τῇ ἡμῶν τιμιότητι, ὅτι, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Μοναστήριον, ἐνοριακὸν ὄν τὸ πρότερον, ἔτεραίθη εἰς Σταυροπήγιον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Μπρούζου, ὡς ἡμεῖς καλῶς γινώσκομεν ὡς μὴ ἔχον ὅμως πόρους πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ διεγράφη ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Σταυροπηγιῶν Μονῶν καὶ ἔστω πρὸς γνῶσιν καὶ ἡσυχίαν ὑμῶν ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν».¹⁰⁰

Με όλα όσα προαναφέρθηκαν συνηγορεῖ και η περίπτωση του ιερομονάχου Μελετίου, ο οποίος το 1882 διορίστηκε τοποτηρητής της Μονής Πατέρων, με απόφαση της μικτῆς Δημογεροντίας με αντιπροσώπους από την πόλη των Ιωαννίνων, το Ζαγόρι και τον Ναχιγιέ Κουρέντων.¹⁰¹ Στη Μονή Πατέρων, η οποία εἶχε μετατραπεί σε σταυροπηγιακή τον Οκτώβριο του 1829,¹⁰² ο προηγούμενος Ηγούμενος,

⁹⁹ Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 05/09/1901.

¹⁰⁰ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 88. Για ολόκληρο το έγγραφο βλ. Παράρτημα Ι. σ. 294, αρ. 30.1.

¹⁰¹ Αυτόθι, σ. 199. βλ. Παράρτημα Ι. σ. 302-303, αρ. 36.1. Οι εκπρόσωποι της πόλης των Ιωαννίνων και του Ναχιγιέ Ζαγορίου είχαν αποκτήσει δικαιώματα επί των Μονών Πατέρων και Προφήτη Ηλία Ζίτσης ἤδη από το 1830, με πρόσχημα την κακή διαχείριση και την κατασπατάληση των πόρων των ρουμάνικων μετοχίων. Σχετικά βλ. Θεόδωρος Κοσμάς, *Η Ζίτσα του 19^{ου} αιώνα*, ὁ.π., σ. 26. Το παρόν τεκμήριο, λοιπόν, αποδεικνύει ότι η επιβολή του καθεστώτος της ιδιότυπης αυτής δικαιοματικής συγκυριότητας συνεχιζόταν τουλάχιστον ἕως την προτελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα.

¹⁰² Αλέξανδρος Κορακίδης, *Η Βελλά της Ηπείρου*, Εκδόσεις Δωδώνη, Ιωάννινα 1998, σ. 227, όπου παραπέμπεται πατριαρχικός κώδικας. Από τις υπάρχουσες δημοσιευμένες και

ονόματι Γεράσιμος, είχε παυθεί για αδιευκρίνιστους λόγους. Ο διορισμός του νέου τοποτηρητή Μελετίου, όμως, δυσαρέστησε την κοινότητα Ζίτσας, μέλη της οποίας τον εκδίωξαν «*ἐν καιρῷ νυκτὸς κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀφίξεώς του*». Αντιδρώντας στο αυθαίρετο αυτό διάβημα, οι αντιπρόσωποι της πόλεως, του Ζαγορίου και των Κουρέντων, επικαλούμενοι πατριαρχικά Σιγίλια που αποδείκνυαν τα δικαιώματά τους επί της Μονής, απευθύνθηκαν στον Πατριάρχη ζητώντας την έκδοση τακριρίου προς την οθωμανική γενική διοίκηση Ιωαννίνων, ώστε να εγκατασταθεί επιτυχώς ο παρ' αυτών επιλεγμένος τοποτηρητής και να αποσοβηθούν τυχόν νέες παρόμοιες απόπειρες εκ μέρους των κατοίκων της Ζίτσας.

Το έτος 1885, τη Μονή Λυκοστάνης δεν διοικούσε ο κανονικός Ηγούμενος αυτής Κωνσταντίνος, αλλά κάποιοι από τους περιόικους χωρικούς, οι οποίοι πραξικοπηματικά είχαν καταλάβει το μοναστηριακό συγκρότημα, νεμόμενοι τους πόρους αυτής. Κατά την εξέλεξη μάλιστα των λογαριασμών του εξόριστου Ηγουμένου από την Κεντρική Μοναστηριακή Επιτροπή, διμελής λαϊκή επιτροπή αποκαλούμενη «*διαφωτιστική*» παρουσίασε διαφοροποιημένο κατάλογο των εισοδημάτων ενοχοποιώντας τον Ηγούμενο για απόκρυψη και σφετερισμό χρημάτων της Μονής. Μη αποδεικνυόμενων όμως των ισχυρισμών αυτών, ο Ηγούμενος αθώωθηκε, ενώ οι καταλαμβάνοντες τη Μονή λαϊκοί θεωρήθηκαν υπεύθυνοι για την έκνομη διαχείρισή της.¹⁰³

Εν συνεχεία, το 1903, ο Ηγούμενος των ενωμένων Μονών Ελεούσης και Σωτήρος στο Νησί της λίμνης των Ιωαννίνων τιτουλάριος Επίσκοπος Περιοτεράς Μελέτιος, σε επιστολή του προς τον τότε Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρόνιο, περιγράφει με μελανά χρώματα τις επιδιώξεις των κατοίκων του Νησιού να αναλάβουν τη διαχείριση των Μονών και να εκδιώξουν τον ίδιο, ώστε να οικειοποιηθούν τις ετήσιες προσόδους των καθιδρυμάτων.¹⁰⁴

αδημοσίευτες πηγές δεν προκύπτει εάν το καθεστώς αυτό διατηρήθηκε και κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα, δηλαδή μετά τη δήμευση του 1862. Ωστόσο, από τη διατύπωση της συγκεκριμένης πράξης στο Μοναστηριακό Κώδικα φαίνεται ότι η Μονή παρέμενε σταυροπηγιακή τη δεδομένη χρονική συγκυρία.

¹⁰³ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 243-244. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 290-291, αρ. 27.7.

¹⁰⁴ Ι.Μ.36.4.2. Μονή Ελεούσης: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 1, ημερ. εγγράφου: 07/09/1903: «*οἱ Νησιῶται, ἐπεὶ κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη τῆς διαχειρίσεώς μου πολλὰ τῶν χρεῶν τῶν Μονῶν ἀπεσβύοντο καὶ τὰ κτήματά των ἄλλα μὲν ἐκ βᾶθρων ἀνεγείροντο, ἄλλα δὲ ἐπεσκευάζοντο, ὡς μὴ ἐπιδεχόμενα ἀναβολήν, ἐνόμισαν ὅτι ταῦτα πάντα ἐγίνοντο ἐκ τῶν ἐτησίων προσόδων τῶν Μονῶν χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν, ὅτι ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως*

Το αρχαιακό υλικό προσφέρει επιπλέον παρόμοια παραδείγματα άλλων Μονών, η μελέτη των οποίων οδηγεί με σχετική ακρίβεια στο ίδιο συμπέρασμα: το Οικουμενικό Πατριαρχείο επενέβη κατά καιρούς στη λειτουργία συγκεκριμένων Μονών, είτε με σκοπό την ομαλοποίηση μιας κρίσης είτε με απώτερο στόχο την προσάρτηση των καθιδρυμάτων στον πατριαρχικό θρόνο. Ωστόσο, ο καίριος ρυθμιστής των ζητημάτων δεν ήταν άλλος από τις κοινότητες. Η δράση και οι αντιστάσεις τους είναι έκδηλες. Τα κίνητρά τους, όμως, βρίσκονται εν μέρει στο φως και εν μέρει στο σκοτάδι. Με τα έως τώρα δεδομένα, οι κοινότητες φαίνεται ότι αποφάσιζαν και δρούσαν συλλογικά, δίχως να αποκαλύπτεται η διεργασία της εσωτερικής «ζύμωσης», η οποία κινητοποιούσε ένα μέρος ή το σύνολο των περιόικων. Προφανέστερες βέβαια είναι οι διαφορές και οι διενέξεις μεταξύ δύο ή περισσότερων κοινοτήτων με άξονα πάντα το αυτό μοναστηριακό ζήτημα. Εν κατακλείδι, η σύζευξη του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και της διοίκησης των Μονών ανασυνθέτει σχεδόν πλήρως την ιστορική πραγματικότητα.

είχε γείνη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προσωρινὸν δάνειον. Ἐφ' ᾧ καὶ ἤρχισαν νὰ κατακραυγάζωσιν ἐναντίον μου διὰ τῶν χειρίστων καὶ βαναυσοτέρων ὕβρεων ἀπαιτοῦντες παρ' ἐμοῦ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀπόδοσιν τῶν Μονῶν, ὡς εἰ εἶχον μοι παραδῶσῃ αὐτοὶ ταύτας καὶ ὡς εἰ εἶχον ἐπομένως τὴν ἀρμοδιότητα εἰς τοῦτο.»

B5. Η οικονομική κατάσταση των Μονών: Χρέη και δανειοληπτικοί μηχανισμοί

Στις αρχές της δεκαετίας του 1870 οι πλέον γνωστές Μονές της μητροπολιτικής επαρχίας Ιωαννίνων βρίσκονταν σε δεινή οικονομική κατάσταση, εξαιτίας συσσωρευμένων χρεών πολλών ετών, ανεξόφλητων οφειλών και δανείων, τα οποία είχαν συναφθεί από τους κατά καιρούς ιθύνοντες των Μοναστηριών σε ατομική βάση, επιβαρύνοντας ουσιαστικά τα ίδια τα καθιδρύματα. Για τους λόγους αυτούς, η οικονομική εξυγίανσή τους αποτέλεσε υψίστη προτεραιότητα για τον τότε Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρόνιο και για το κατεξοχήν αρμόδιο όργανο της εποπτείας, την Κεντρική Μοναστηριακή Επιτροπή. Σε ολόκληρο το φάσμα του αρχαιακού υλικού και, κυρίως, στις πρώτες σελίδες του Μοναστηριακού Κώδικα εντοπίζονται καταχωρήσεις ισολογισμών, δανείων και ομολόγων που μαρτυρούν αφενός την κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η πλειονότητα των Μονών και αφετέρου τις εντατικές προσπάθειες της Μοναστηριακής Επιτροπής για την απόσβεση των χρεών, την ομαλή οικονομική λειτουργία των Μονών και την διοχέτευση του επιδιωκόμενου πλεονάσματος σε φιλανθρωπικούς σκοπούς. Από το πλήθος των καταχωρήσεων, επιλέχθηκαν οι πλέον ενδεικτικές, ώστε να αναδυθούν πτυχές της οικονομικής δυνατότητας των Μονών από το 1860 και εντεύθεν και, παράλληλα, να παρουσιαστούν σχηματικά οι δανειοδοτικοί-δανειοληπτικοί μηχανισμοί που εφαρμόστηκαν την εν λόγω περίοδο.

Τα πρώτα δείγματα της οργανωμένης προσπάθειας της Επιτροπής για την εξέλεξη των καταστίχων εσόδων και εξόδων των Μονών χρονολογούνται ήδη από το 1871, γεγονός που αποδεικνύει την αμεσότητα με την οποία έδρασε η Μητρόπολη των Ιωαννίνων, ώστε να διασώσει τα υπό τη δικαιοδοσία της έρημα από Μοναχούς Μοναστήρια από την χρεωκοπία και την πλήρη αποσύνθεση. Γενικοί ισολογισμοί Μονών από το 1860 έως το 1870 υποβλήθηκαν ενώπιον της Μοναστηριακής Επιτροπής, η οποία, κατά το πνεύμα του πρακτικού συγκρότησής της, επιδόθηκε στην εξεύρεση κατάλληλων λύσεων με στόχο την μεσοπρόθεσμη απόσβεση των χρεών.

Επί παραδείγματι, η θεώρηση των λογαριασμών της Μονής Ασπραγγέλου αποκάλυψε έλλειμμα 16.500 γροσίων, αφαιρουμένων των

«πολυχρονίων τόκων», όπως αναφέρεται στην πράξη επικύρωσης.¹⁰⁵ Ομοίως, η εξέλεγξη για τη Μονή Λιγγιάδων, κατόπιν επανειλημμένης κλητεύσεως του Ηγουμένου Σωφρονίου να παραστεί στη Μητρόπολη και να παρουσιάσει του λογαριασμούς της διαχειρίσεως του (1860-1870), αποκάλυψε έλλειμμα της τάξεων των 13.350 γροσίων.¹⁰⁶ Η ίδια διαδικασία για τη Μονή Βοτσάς κατέληξε στην παραδοχή εκ μέρους του Ηγουμένου Σαμουήλ ελλείμματος της τάξεως των 21.847 γροσίων.¹⁰⁷ Την ίδια περίοδο, τα παλαιά χρέη της Μονής Ηλιόκαλης ανέρχονταν σε 6.369 γρόσια, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν επαρκείς οικονομικοί πόροι για την ανέγερση ετοιμόρροπου τοίχου του μοναστηριακού συγκροτήματος.¹⁰⁸

Συνεχίζοντας, μέσα σε μία μόλις διετία (1869-1870) η Μονή Λυκοστάνης συσώρευσε χρέη 13.475 γροσίων,¹⁰⁹ ενώ η Μονή Ντίλιου της Νήσου των Ιωαννίνων επιβαρύνθηκε με χρέη 120 χρυσών οθωμανικών λιρών, λόγω της ανέγερσης λιθόκτιστου καταστήματος στην αγορά των Ιωαννίνων μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1869.¹¹⁰ Το 1872, η Μονή Κατσικάς όφειλε σε κατονομαζόμενο ιδιώτη το ποσό των 90.800 γροσίων¹¹¹, η δε Μονή Μακρύνου Ζαγορίου επιβαρύνθηκε με χρέη ύψους 280 οθωμανικών λιρών, εξαιτίας της απαραίτητης ανακαίνισης του αποσαθρωμένου, όπως αυτό χαρακτηρίζεται, μοναστηριακού συγκροτήματος.¹¹² Επιπροσθέτως, τον Ιούνιο του 1871, μετά από τη

¹⁰⁵ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 15.

¹⁰⁶ Αυτόθι, σ. 18. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 281-282, αρ. 26.1.

¹⁰⁷ Αυτόθι, σ. 36. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 250-251, αρ. 6.1.

¹⁰⁸ Αυτόθι, σ. 30-31, 46.

¹⁰⁹ Αυτόθι, σ. 45-47.

¹¹⁰ Αυτόθι, σ. 48. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 295-296, αρ. 36.1. Η πυρκαγιά του 1869 δεν ήταν τυχαίο γεγονός. Επρόκειτο κατ' ουσίαν για πυρπόληση της γιαννιώτικης αγοράς υποκινούμενη από τον ίδιο τον Βαλή της Ηπείρου Ρασήμ Πασά. Ο Οθωμανός διοικητής, ο οποίος επιθυμούσε την πλήρη αναδόμηση και τον καλλωπισμό της περιοχής, αλλά συνάντησε την σθεναρή αντίδραση των χριστιανών και μουσουλμάνων επαγγελματιών, προέβη στην υλοποίηση του τελικού σχεδίου του για ολοκληρωτική καύση της αγοράς τη νύχτα της 28^{ης} προς την 29^η Ιουλίου του 1869. Σύμφωνα με πηγές της εποχής, η φωτιά κατέστρεψε ολοσχερώς πάνω από 1800 ακίνητα, χάνια, φούρνους, καφενεία και οينوπωλεία. Για τον αντίκτυπο της πυρκαγιάς στη λειτουργία των γιαννιώτικων συντεχνιών βλ. Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οι συντεχνίες στα Γιάννενα κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα*, Διδακτορική διατριβή, εκδόσεις IMIAX, Ιωάννινα 1988, σ. 245-247, όπου και η παλαιότερη βιβλιογραφία.

¹¹¹ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 49.

¹¹² Αυτόθι, σ. 56-59.

διαδικασία θεώρησης των λογαριασμών και του κτηματολογίου της Μονής Περιοτεράς από τη Μοναστηριακή Επιτροπή, διαπιστώθηκε υπάρχον έλλειμμα εκατόν ογδόντα οκτώ και ήμισυ οθωμανικών λιρών ή, με την τότε νομισματική αντιστοιχία, 19.792 γροσίων. Σε αυτά προστέθηκαν έξοδα συντήρησης και ανέγερσης κελιών της Μονής, ώστε το συνολικό χρέος άγγιξε τα 25.014.¹¹³

Άλλες Μονές που απαντώνται σπανιότερα στο αρχειακό υλικό, όπως είναι η Μονή Χαλασμάτων, εμφανίζουν επίσης χρέη και καθόλου πλεόνασμα.¹¹⁴ Εν πολλοίς, στις πρώτες εξελέξεις της Μοναστηριακής Επιτροπής, μόνον μία Μονή παρουσιάζεται ως ελευθέρα χρεών, η Μονή Λυκοτριχίου στα 1871, εξαιτίας της συνετής διαχείρισης του Ηγουμένου και της ύπαρξης ικανών βοηθημάτων, τα οποία όμως δεν απαριθμούνται.¹¹⁵

Οι λόγοι για τους οποίους η πλειονότητα των καταχωρημένων στο σύνολο του αρχειακού υλικού Μονών αντιμετώπιζε σοβαρά οικονομικά ζητήματα τουλάχιστον μία δεκαετία πριν από τη συγκρότηση της Κεντρικής Μοναστηριακής Επιτροπής δεν είναι πάντοτε εμφανείς στις πηγές. Μία βασική αιτία βεβαίως, όπως έχει αποδειχτεί έως το σημείο αυτό, υπήρξε η κακή διαχείριση των κατά καιρούς ιθυνόντων και οι παντοειδείς παρεμβάσεις των λαϊκών, είτε προκρίτων είτε απλών περιόικων.¹¹⁶ Εντούτοις, η επιμονή των δημογερόντων και του Μητροπολίτη να θέσουν ένα οριστικό τέλος στον ατομικό δανεισμό των Ηγουμένων αποδεικνύει ότι η έλλειψη κοινής και αποτελεσματικής

¹¹³ Αυτόθι, σ. 25.

¹¹⁴ Αυτόθι, σ. 62, όπου καταγράφεται το χρέος της Μονής Χαλασμάτων, συμποσούμενο σε 82 οθωμανικές λίρες.

¹¹⁵ Αυτόθι, σ. 42-43. Η ίδια Μονή το 1889 εμφανίζεται να συνάπτει δάνειο ύψους 12 λιρών: Αυτόθι, σ. 309.

¹¹⁶ Γλαφυρή είναι η περιγραφή του ιερομονάχου και των εκπροσώπων της παρακείμενης κοινότητας όσον αφορά στην οικονομική παρακμή της Μονής Τσούκας σε λυτό έγγραφο του έτους 1857. Σύμφωνα με αυτή, έως το 1830 το Μοναστήρι παρουσίαζε πλεόνασμα 80.000 γροσίων. Όμως, την πενταετία 1830-1835, εξαιτίας ενός αμφιλεγόμενου Ηγουμένου και των αλβανικών επιδρομών που ακολούθησαν την πτώση του Αλή πασά, η Μονή Τσούκας έχασε το ανωτέρω κεφάλαιο αποκτώντας χρέη ύψους 40.000 γροσίων. Η κοινότητα, παρατηρώντας την οικτρή κατάσταση της άλλοτε ακμάζουσας Μονής, αφαίρεσε τη διαχείριση από τα χέρια του Ηγουμένου αναλαμβάνοντάς την εξ' ολοκλήρου με την άδεια του τότε Μητροπολίτη Ιωαννίνων Παρθενίου. Ι.Μ.48.2. Μονή Τσούκας: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 22, ημερ. εγγράφου: 09/06/1857. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 318-319, αρ. 49.4.

εποπτικής αρχής, η οποία είχε ως απόρροια τον άκρατο και ανεξέλεγκτο δανεισμό των επικεφαλής των Μονών εν ονόματι των ίδιων των καθιδρυμάτων, συνιστούσε μείζων παράγοντα της οικονομικής παρακμής των τελευταίων. Κατά συνέπεια, εκτός του σχετικού περί δανεισμού κεφαλαίου στο πρακτικό συγκρότησης της Μοναστηριακής Επιτροπής, στις πρώτες σελίδες του Μοναστηριακού Κώδικα εντοπίζεται πράξη πρόβλεψης περί μελλοντικής απαλλαγής των Μονών από ατομικά δάνεια Ηγουμένων τα οποία συνάπτονταν άνευ γνώσεως και αδείας του Μητροπολίτη και της Μοναστηριακής Επιτροπής. Το έγγραφο είναι κρίσιμο και για το λόγο αυτό παρατίθεται αυτούσιο:

«Πρᾶξις ΣΤ'

Προτάσει τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος περὶ ἀπαλλαγῆς τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἐξ ἐνδεχομένων παρὰ τῶν ἡγουμένων γενέσθαι δανείων, συσκέψεως γενομένης ἀπεφασίσθησαν τὰ ἐξῆς.

α'. Οὐδεὶς τῶν Ἱγουμένων δικαιούται νὰ ἐνεργῇ δάνεια ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει καὶ περιστάσει ἐν ὀνόματι τῆς Μονῆς ἐν ἣ Ἱγουμενεύει ἄνευ προηγουμένης ἀδείας τοῦ Ἀρχιερέως καὶ γνώσεως τῆς Μοναστηριακῆς ἐπιτροπῆς.

β'. Ἴνα ἐνεργηθῇ δάνειον τι παρὰ τινος Ἱγουμένου ὀφείλει οὗτος ἐκ τῶν προτέρων νὰ ὑποβάλλῃ τὴν αἴτησίν του δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα, ὑποδεικνύων διὰ ταύτη τὰς ἀπολύτους καὶ δεδικοιολογημένας ἀνάγκας εἰς ἃς περιέστη ἡ Ἱερὰ Μονή, καὶ δι' ἃς θὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἐν λόγῳ προτεινόμενον ἐνεργηθῆναι δάνειον ἕως καὶ τὰ μέσα τῆς ἀποσβέσεώς του.

γ'. Ἀφ' οὗ κριθῆ ἀναγκαία καὶ ἐπωφελῆς δ' Ἱερᾶ τινὶ Μονῇ ἡ ἐνέργεια δανείου, θὰ συζητηθῇ τὸ μέσον τῆς ἀποσβέσεώς του ἐν χρόνῳ ὠρισμένῳ τούτου γενομένου, συντάσσεται τὸ ὁμόλογον, ὑπογράφεται παρὰ τοῦ Ἱγουμένου καὶ σφραγίζεται τῇ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς σφραγίδι, προσιπομαρτυρούμενον παρ' εὐνόπολῆπτων. Ἐπειτα ἐπικυροῦται παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ ἀμέσως καταχωρεῖται εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ Μοναστηριακὸν Κώδικα ἐν ᾧ θέλει γίνεται Πρᾶξις περιεκτικὴ τοῦ λαβόντος χάραν δανείου.

δ'. Πᾶν δάνειον μὴ γενόμενον κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατυπώσεις ἔσεται ἄκυρον καὶ ὑπὸ ἄμεσον εὐθύνην τοῦ τε δανείζοντος καὶ δανειζομένου, μηδὲως ἐπιβαρυνομένης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἐν ἣ ἡγουμενεύων διατελεῖ ὁ τούτο ἐνεργήσας.

Διὸ συνετάχθη ἡ παροῦσα Πρᾶξις τὸ περιεχόμενον τῆς ὁποῖας θέλει κοινοποιηθῆ ἡ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἡγουμένους πρὸς γνῶσιν καὶ ὀδηγίαν αὐτῶν.

Τῆ 24 Μαΐου 1871 Ἐν Ἰωαννίνοις». ¹¹⁷

Ἡ ἀπόπειρα των ὁργάνων ἐποπτείας νὰ θέσουν ὑπὸ τον αὐστηρὸ ἐλεγχὸ τους τὰ συναπτόμενα ἐκ μέρους των Μονῶν δάνεια εἶναι φυσιολογικὴ καὶ ἀναμενόμενη, ἐὰν ληφθῆ ὑπόψη ὅτι, ἀκόμα καὶ μετὰ τις μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ, ὁ ἐντοκος ἰδιωτικὸς δανεισμὸς συνιστοῦσε καθημερινότητα, ἐνῶ ἡ πρακτικὴ θεωρεῖτο ἀπολύτως νόμιμη, ἐλλείψει των ἀπαραίτητων ὁργανωμένων τραπεζικῶν συστημάτων στους κόλπους του ὀρθόδοξου μιλλέτ. Συνεπῶς, ἰδιῶτες οἱ ὁποῖοι διέθεταν κεφάλαιο, ἀπολάμβαναν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπενδύσουν στον τομέα αὐτό, γινόμενοι δανειστὲς καὶ ἐπιδιώκοντας νὰ ἀποκομίσουν κέρδη μέσω των ἐπιβαλλόμενων ἐπιτοκίων. Οἱ δὲ δανειζόμενοι ὀφείλαν νὰ καταθέσουν τὴν ἐνυπόγραφη δέσμευσή τους γιὰ τὴν ἐγκαιρὴ ἀπόδοση του κεφαλαίου καὶ των τόκων, συνοδευόμενη ἀπὸ τὴν ὑπογραφή ἐνὸς ἀξιόπιστου ἐγγυητῆ, ὁ ὁποῖος, σε περίπτωσι ἀδυναμίας ἀποπληρωμῆς του χρέους ἀπὸ τον δανειζόμενον, ἀναλάμβανε ἐξολοκλήρου τὴν ἀπόσβεσή του. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅταν δὲν ὑπῆρχε ἐγγυητής, ἡ ὑποθήκευσι ἀκινήτων ἦταν ἡ ἀμέσως ἐπόμενη ἐφαρμοζόμενη μέθοδος. ¹¹⁸

Ὁ κλειστὸς κύκλος των κτηματιῶν καὶ των ἐμπόρων στα Ἰωάννινα ἦταν αὐτὸς που στὴν πραγματικότητι ἦταν ἐπιφορτισμένος με τὸ ρόλο του χρηματομεσίτη καὶ του τοκογλύφου. Τὸ δανειζόμενον χρῆμα παρέμενε γιὰ ἀρκετὸ διάστημα στα χέρια αὐτῶν των ἰδιωτικῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ συνήθως τοκιζόταν με 2-3% τὸ μῆνα. ¹¹⁹ Οἱ ἴδιοι φαίνεται ὅτι ἦταν καὶ οἱ

¹¹⁷ Αὐτόθι, σ. 22. Πρὸβλ. I.M.7.2. Μονὴ Βελλάς: Διοικητικὰ, ἀρ. ἐγγράφου:, ἡμερ. ἐγγράφου: 08/11/1879, ὅπου τὸ 1879 ὁ ἡγούμενος Γρηγόριος ἀμφισβητεῖ τὸ ὕψος του ὀφειλόμενου ποσού γιὰ τὴν ἀποπληρωμὴ των κυβερνητικῶν φόρων καὶ θεωρεῖ ἀπαραίτητη τὴ σῦναψη δανείου με τὴν ἐπικύρωσι του Μητροπολίτη Ἰωαννίνων ἢ με ἐνέχυρο τον τίτλο ἰδιοκτησίας των μύλων τῆς Μονῆς. Ὁ ἰσχυρισμὸς του ὑποδεικνύει ὅτι ἡ πρακτικὴ του ἀτομικοῦ δανεισμοῦ δὲν εἶχε ἐκλείψει, παρὰ τις συντονισμένες προσπάθειες τῆς Μητροπόλεως. Βλ. Παράρτημα I. σ. 232-233, ἀρ. 4.12.

¹¹⁸ Band V, *Nachrichten uber Industrie*, ὁ.π., σ. 343-344.

¹¹⁹ Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικὲς καὶ κοινωνικὲς πραγματικότητες στο Βιλαέτι Ἰωαννίνων (Τέλη 19^{ου} – ἀρχές 20^{ου} αἰ.)*, Ἰωάννινα 1984, σ. 19-21, ὅπου ὑπάρχουν ἀναλυτικὰ τὰ ὀνόματα των σημαντικότερων ἐμπόρων τῆς περιόδου, κάποια ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται στο ἀρχεῖακό υλικὸ εἴτε ὡς μέλη τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Δημογεροντίας, εἴτε νὰ ἔχουν ὀικονομικὲς δόσοληψίες με τῆς Μονές, ὅπως π.χ. οἱ ἀδερφοί

δανειστές των Μονών, μολονότι το συνηθέστερο επιτόκιο σε αυτές τις περιπτώσεις ήταν 12% ανά έτος ή 1% ανά μήνα, με μέγιστη διάρκεια τα δύο έτη.¹²⁰ Εντούτοις, τίποτα δεν εμπόδιζε κάποιον Ηγούμενο ή τοποτηρητή να αναζητήσει καλύτερους δανειακούς όρους και χαμηλότερο επιτόκιο, ακόμα και αν είχε ήδη συνάψει ένα πρώτο δάνειο.¹²¹

Ο Μοναστηριακός Κώδικας βρίθει δανειακών πράξεων, καταχωρήσεων ομολόγων και αποτίσεων τόκων και κεφαλαίων στη στήλη των εξόδων των ισολογισμών.¹²² Οι αιτίες που εξανάγκαζαν έναν

Στούπη, ο Νικόλαος Ζώτος, ο Παναγιώτης Καζαντζής, ο Δημήτριος Χαντέλης, ο Ευστάθιος Ράδος και ο Δημήτριος Μπίτζιος.

¹²⁰ Τα δάνεια αυτά ήταν καθόλα νόμιμα, καθώς και τα οθωμανικά ιεροδικεία αποδέχονταν ως σύννομα τα επιτόκια που δεν ξεπερνούσαν το 15%. Για βιβλιογραφία περί του ζητήματος: Φωκίων Κοτζαγεώργης, *Η Αθωνική Μονή του Αγίου Παύλου*, ό.π., σ. 86, 88 και ειδικά σημ. 63,73.

¹²¹ Βλ. π.χ το δάνειο του Ηγουμένου της Μονής Περιστεράς το 1875: «Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι ἐν συνεδριάσει τῆς Μοναστηριακῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(υτοῦ) Σεβασμιότητος πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ χρέους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Αγίου Γεωργίου Περιστεράς ἐνεκρίθη καὶ ἐσχηματίσθη δάνειον ἐκ λιρῶν Ὄθωμ(ανικῶν) ἑκατὸν εἴκοσι μὲ τόκον δώδεκα τοῖς ἑκατὸν παρὰ τοῦ αἰδεσιμοτάτου κ Παππᾶ Χριστόδουλου καὶ τοῦ κ. Μιχαὴλ Καφτανσόγλου, ὡς τὰ καθέκαστα δείκνυται διὰ τῆς 28. Πράξεως τοῦ παρόντος βιβλίου ὑπὸ σελίδα 79 καὶ ἡμερομηνίαν) 18 Μαρτίου 1874. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς κυρ' Χρῦσανθος ἐμφανισθεὶς κατέθεσεν ὅτι πρὸς ὠφέλειαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εὔρε τὸ ἐξ 120 λιρ(ῶν) Ὄθωμ(ανικῶν) ποσὸν μὲ τόκον ἕξ τοῖς ἑκατὸν παρὰ τῶν ἐκ Ραψίστης Βασιλείου Ἰωάννου καὶ Δημητρίου Παππᾶ, ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ συνελθοῦσα ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν αἴτησιν τῆς Ὁσιότητός του καὶ ἐνέκρινεν ἵνα πληρωθῶσι οἱ ἄνω εἰρημένοι δανεισταὶ, ἐκδοθῇ δὲ ὁμολογὸν ἐξ 120 λιρῶν μὲ τόκον 6% ἐπ' ὀνόματι τῶν νέων δανειστῶν ἐπὶ πέντε ἔτη.». Κώδικας Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς, σ. 116.

¹²² Βλ. π.χ το δάνειο του Ηγουμένου της Μονής Ασπραγγέλου: «Λίρ(ας) ὀθωμ(ανικᾶς) πενήκοντα δανειακῶς ἔλαβον ὁ ὑποφαινόμενος κανονικὸς ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀσπραγγέλου παρὰ τῶν ἐφοροεπιτρόπων τοῦ χωρίου Κερασόβου αἰδεσιμ(ωτάτου) Παππᾶ Ἰωάννου καὶ Αθανασίου Κωνσταντίνου, αἵτινας ὑπόσχομαι πληρῶσω πρὸς αὐτοῖς μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς σήμερον μὲ νόμιμον τόκον πρὸς δώδεκα τοῖς ἑκατὸν καὶ εἰς ἔνδειξιν 20 Ἰανν(ουαρίου) 1876 Ἰωάννινα.

ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ασπραγγέλου Ἀρχιμ. Ἰωακείμ βεβαιῶ

Τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς

Μάρτυρες

+ ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἐπιβεβαιῶ.». Αυτόθι, σ. 90. Ωστόσο, την ίδια περίοδο υπήρχαν και παλαιότερα δάνεια, των οποίων, είτε η προθεσμία είχε προ πολλού εκπνεύσει είτε η ίδια Μονή είχε ζητήσει ρύθμιση των οφειλών και νέο δάνειο από το αυτό πρόσωπο πριν από την απότιση του προηγούμενου. Π.χ βλ. Αυτόθι, σ. 59, την περίπτωση της Μονής Λυκοστάνης στα 1872, όπου ιδιώτης ὀνόματι Σπυριδῶν Αράρης κατέθεσε τα εξοφλημένα

Ηγούμενο να αναζητήσει τη λύση του υπέρογκου κάποιες φορές δανεισμού, απόλυτα συνυφασμένες με την οικτρή οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονταν οι Μονές πριν αλλά και ενίοτε μετά τη σύσταση της Κεντρικής Μοναστηριακής Επιτροπής, προβάλουν αδρομερώς μέσα από τις πηγές.

Μια πρώτη και απολύτως λογική για τα δεδομένα της περιόδου αιτία συνιστά η ανάγκη υπεράσπισης της μοναστηριακής ακίνητης περιουσίας από διαφορετικούς «εχθρούς», οι οποίοι είτε αμέσως είτε εμμέσως προξενούσαν ζημιά στις Μονές. Καταρχάς, οι πλέον επικίνδυνοι ίσως αντίπαλοι των Μονών ήταν οι Οθωμανοί τοπικοί αξιωματούχοι. Το πως οι σπαχήδες και οι εκμισθωτές των δημοσίων προσόδων επενέβαιναν στις μοναστηριακές ιδιοκτησίες αμφισβητώντας την κληρονομική διαδοχή των Μοναχών εκτέθηκε στο οικείο κεφάλαιο. Ακόμα όμως και μετά την κατάργηση του σώματος των τιμαριωτών, ισχυροί οθωμανικοί οίκοι και πρόσωπα συνέχιζαν να απειλούν τις Μονές. Η περίπτωση του Βάλτου της Μονής Βελλά και του δημάρχου των Ιωαννίνων Γιαγιάμπεη δεν είναι η εξαίρεση. Χαρακτηριστικότερο ίσως είναι το παράδειγμα της Μονής Λυκοστάνης.

Το 1879 ο Ηγούμενος της Μονής Λυκοστάνης Πολύκαρπος ζήτησε την έγκριση εκ μέρους της Μοναστηριακής Επιτροπής δανείου 40 χρυσών οθωμανικών λιρών. Τα χρήματα θα επενδύονταν στην αγορά του ½ ενός λιοστασιού στην περιοχή Ουζντίνα Θεσπρωτίας.¹²³ Οι πηγές, όμως, αποκαλύπτουν ότι το συγκεκριμένο κτήμα ήταν στο παρελθόν καθ' ολοκληρίαν προσαρτημένο στη Μονή Λυκοστάνης, έως ότου μουσουλμάνος αξιωματούχος ονόματι Μουχσή Ιμέρ απέκτησε δικαιώματα κατοχής και κυριότητας επί του ημίσεως του λιοστασιού, λόγω του «έπεισάκτου φόρου τοῦ ἀγαλλικίου λεγομένου».¹²⁴ Ο όρος «αγαλίκι» δεν είναι μονοσήμαντος στην υπάρχουσα βιβλιογραφία για την Ήπειρο. Επρόκειτο όμως κυρίως για ένα είδος αμοιβής προστασίας, την

πλέον ομόλογα που κατείχε από το 1865 και το 1869 έναντι δανείων των 20 και 15 οθωμανικών λιρών αντίστοιχα.

¹²³ Στην ίδια περιοχή διέθεταν λιοστάσια και περιβόλια και άλλες Μονές των Ιωαννίνων όπως π.χ η Μονή Φιλανθρωπινών, η Μονή Όρους, η Μονή Στούπαινας, η Μονή Δουραχάνης κ.α. Ειδικά για την περιοχή βλ. Δημήτριος Κωνσταντίος, «Ουζντίνα Θεσπρωτίας: Η ιστορική διαδρομή, η πολεοδομική εξέλιξη και τα μνημεία ενός αρχαίου και μεσαιωνικού οικισμού», *Δελτίο της χριστιανικής και αρχαιολογικής εταιρείας* 15 (1889-1890), σ. 89-104, όπου και πλούσια βιβλιογραφία.

¹²⁴ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 121. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 288-290, αρ. 27.6.

οποία παρείχαν ισχυροί μουσουλμάνοι σε ιδιώτες ή συνηθέστερα σε ολόκληρα χωριά, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σχέσεων εξάρτησης και τη σταδιακή μετατροπή των τελευταίων σε ιδιόκτητα τσιφλίκια. Το αγαλίκι, είτε καταβαλλόταν σε χρήμα είτε σε είδος, οδηγούσε στον πλουτισμό, την ισχυροποίηση και την εδραίωση των Οθωμανών προκρίτων.¹²⁵ Από την καταχώρηση στον Μοναστηριακό Κώδικα, αποδεικνύεται ότι οι Μονές δεν εξαιρούνταν του κανόνα της απόδοσης του αγαλικίου. Μάλιστα, επισημαίνεται ότι ο φόρος αποδιδόταν σε είδος (το μισό της γαιοπροσόδου του λιοστασιού) και ότι, εξαιτίας της υποχώρησης της διευθύνσεως της Μονής Λυκοστάνης, ο μουσουλμάνος πρόκριτος Μουχσέ Ιμέρ δεν έλαβε τα αναμενόμενα, με αποτέλεσμα να οικειοποιηθεί το μισό κτήμα. Το 1879, λοιπόν, ο προαναφερόμενος προτίμησε τη Μονή Λυκοστάνης από οποιονδήποτε άλλο πιθανό αγοραστή, ώστε να της πουλήσει το ήμισυ του δικού της κτήματος έναντι του πόσου των 6.000 γροσίων ή των 170 λιρών. Επισημαίνεται ότι οι εικονικοί τίτλοι εξήχθησαν επ' ονόματι λαϊκού, κατά το σύνηθες.

Το 1883 οι γαίες της ιστορικής Μονής Διχουνίου διέτρεχαν υψηλό κίνδυνο λόγω εγειρόμενων αξιώσεων εκ μέρους του Σουλεϊμάν Μπέη πασά καλού, μέλους επιφανούς οθωμανικής οικογένειας των Ιωαννίνων.¹²⁶ Ο Ηγούμενος Ιωσήφ παρουσιάστηκε ενώπιον της Μοναστηριακής Επιτροπής αιτούμενος δάνειο 51 και μισής οθωμανικής

¹²⁵ Το αγαλίκι απαγορεύτηκε ως πρακτική από την Υψηλή Πύλη με την εισαγωγή των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ: Δημήτρης Δημητρόπουλος, «Αγαλίκι», *Τα ιστορικά* τ. 26 (2009), σ. 73-82, όπου και αναφορές στην εφαρμογή της πρακτικής από τον Αλή πασά των Ιωαννίνων.

¹²⁶ Ο Σουλεϊμάν Μπέη πασάς καλός, όπως άλλωστε μαρτυρά και το όνομα του, υπήρξε αριστοκράτης, απόγονος της δυναστείας των Ασλανιδών που από το 1600 έως το 1788 διετέλεσαν τοπάρχες των Ιωαννίνων. Γιοι του ήταν ο Αμπουντίν Σουλεϊμάν Μπέης Ζαδέ, πρώτος δήμαρχος Ιωαννίνων επί Οθωμανών και διευθυντής των αυτοκρατορικών κτημάτων του Βιλαετίου των Ιωαννίνων, και ο Χαϊρεντίν Πασάς Σουλεϊμάν Μπέης Ζαδέ. Ο Χαϊρεντίν Πασάς φαίνεται ότι είχε μεγάλη οικονομική επιφάνεια και αξιόλογες εκτάσεις υπό την κατοχή του. Βλ. Δημήτριος Σαλαμάγκας, «Ζουλεϊχά: Δοκίμιο ιστορικής ανασύνθεσης», *Ηπειρωτική Εστία* 16 (1967), σ. 351-356. Παναγιώτης Αραβαντινός, *Περιγραφή της Ηπείρου*, ό.π., σ. 267-268. Βασίλειος Πυρσινέλλας, «Η ίδρυσις των Ιωαννίνων», ό.π., σ. 857. Στέφανος Μπέττης, *Κουρεντικά ή για την άλλοτε επαρχία Κουρέντων και τα 88 χωριά της (Από την αρχαιότητα ως το 1913)*, Έκδοση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων, Γιάννινα 1997, σ. 570-571. Ο Λαμπρίδης συγκαταλέγει τον Χαϊρεντίν Πασά ανάμεσα στους μεγαλογαιοκτήμονες της Ηπείρου κατά τον 19^ο αιώνα. Βλ. Ιωάννης Λαμπρίδης, *Ηπειρωτικά μελετήματα*, τ. Β', τεύχος 2^{ον}, σ. 10.

λίρας, ώστε να μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη για την αποτελεσματικότερη προάσπιση των δικαιωμάτων της Μονής. Αν και δεν διευκρινίζεται εάν και κατά πόσον η μετάβαση στην οθωμανική πρωτεύουσα επετεύχθη και εάν η τελική έκβαση ήταν θετική για το καθίδρυμα, το δάνειο εγκρίθηκε. Έτσι, ο Ηγούμενος εισέπραξε το ανωτέρω ποσό από τον ίδιο δανειστή στον οποίο όφειλε από προηγούμενο δάνειο 100 οθωμανικές λίρες, υπογράφοντας νέο ομόλογο για την απότιση 160 οθωμανικών λιρών, κατόπιν προσαυξήσεων λόγω του επιτοκίου των οκτώ πρώτων μηνών του έτους 1883.¹²⁷

Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρώτο δάνειο των 100 λιρών για τη Μονή Λυκοστάνης προήλθε από την ανάγκη απόσβεσης παλαιότερου δανείου ύψους 10.800 γροσίων του έτους 1876 προς την κ. Βασιλική Αραβαντινού, μέλους της οικογενείας του γνωστού λόγιου συγγραφέα Παναγιώτη Αραβαντινού. Η τελευταία είχε στην κατοχή της 48 τίτλους ταπίων της Μονής, τα οποία και παρέδωσε στο νέο δανειστή και επίτροπο της Μονής Μιχαήλ Ι. Αράπη, δίχως όμως να διευκρινίζεται εάν οι τίτλοι αυτοί είχαν υποθηκευτεί.¹²⁸

Η δεύτερη αιτία των οικονομικών δυσχερειών που αντιμετώπιζαν οι Μονές μετά από την ίδρυση του Νέου οθωμανικού Κτηματολογίου ήταν η απόδοση υψηλών χρηματικών ποσών για την καταγραφή των γαιών και, κυρίως, για την έκδοση εικονικών ταπίων, απαραίτητων για τη διατήρηση της ακίνητης μοναστηριακής ιδιοκτησίας. Εκτός των ταπίων, όμως, οι μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ συνεπάγονταν και φορολογικές μεταρρυθμίσεις, δηλαδή την εισαγωγή νέων φόρων αλλά και τη διατήρηση παλαιών, οι οποίοι επιβάρυναν αναλογικά ιδιώτες και Μονές. Οι βασικότεροι από τους φόρους που απέδιδαν οι Μονές ήταν:

1. Ο φόρος της δεκάτης, ο οποίος, μετά το 1838, αντιστοιχούσε επακριβώς στο ένα δέκατο της γαιοπροσόδου και αποδιδόταν από χριστιανούς και μουσουλμάνους ανεξαιρέτως.
2. *Arazi ve müsakakat vergisi* ή βεργί αποκαλούνταν ο φόρος ακινήτων και υπολογιζόταν στο 4% επί της αξίας των αρόσιμων γαιών και των αστικών οικοπέδων. Σε περίπτωση που ένα ακίνητο είχε εκμισθωθεί καταβαλλόταν φόρος 4% επί του μισθώματος.

¹²⁷ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 211. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 260-261, αρ. 12.3.

¹²⁸ Αυτόθι, σ. 119. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 259-260, αρ. 12.2.

3. Temettu vergisi ή τιμετού, ήταν ο φόρος εισοδήματος και κερδών, ο οποίος το 1886 άγγιξε το 5%.¹²⁹
4. Τζελέπικο ή τσελέπικο. Επρόκειτο για το βυζαντινό «προβατονόμιο», ετήσιο κατά κεφαλή τέλος που επιβάρυνε τα αιγοπρόβατα. Τα μοναστηριακά κοπάδια υποβάλλονταν στο φόρο αυτό όπως ακριβώς και τα ζώα των υπολοίπων ποιμένων.¹³⁰

Εκτός των ανωτέρω «βασιλικών δοσιμάτων», οι Μονές των Ιωαννίνων επιβαρύνονταν και από φορολογία επιβαλλόμενη εντός του ορθόδοξου μιλέτ. Πιο συγκεκριμένα, οι «Γενικοί Κανονισμοί» του 1862 περιελάμβαναν δεκατρία άρθρα που καθόριζαν το ύψος της επιχορήγησης του Οικουμενικού Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως και των κατά τόπους αρχιερέων που υπόκειντο στη δικαιοδοσία του. Το Εθνικό Προσωρινό Συμβούλιο στη βάση του Χάτι Χουμαγιούν προχώρησε σε ριζικές τομές στον τομέα της εκκλησιαστικής φορολογίας με την κατάργηση των παλαιών προσόδων των ανωτάτων κληρικών και του Πατριάρχη, που έως τότε καταβάλλονταν σε είδος, και τη μετατόπιση των φορολογικών βαρών από μόνο τον κλήρο στο σύνολο του ορθόδοξου πληθυσμού. Για το λόγο αυτό κάθε αρχιερέας υποχρεώθηκε να συντάξει και να αποστείλει κατάστιχα με το συνολικό πληθυσμό και τα αντίστοιχα εισοδήματα κάθε επαρχίας, στη βάση των οποίων καταστρώθηκε ο γενικός πίνακας της ετήσιας πατριαρχικής και αρχιερατικής επιχορήγησης που όφειλε κάθε επισκοπή να αποδίδει ετησίως.

Σύμφωνα με τον πίνακα αυτό, η Μητρόπολη των Ιωαννίνων ήταν υποχρεωμένη να συγκεντρώνει από το ποίμνιο της 80.000 γρόσια για τις ανάγκες της ίδιας και επιπλέον 9.500 γρόσια ως επιχορήγηση του

¹²⁹ Διεξοδικότερα για τα ανωτέρω καθώς και για το σύνολο των φορολογικών μεταρρυθμίσεων του 19^{ου} αιώνα: Stanford J. Shaw, "The Nineteenth-Century Ottoman Tax Reforms", ό.π., p. 427-445. Πρβλ. Σαρής Νεοκλής, *Οσμανική πραγματικότητα Συστημική παρά-θέση δομών και λειτουργιών – Η δοσιματική διοίκηση*, τ. Β, Εκδόσεις Ι. Δ. Αρσενίδης, Αθήνα (χ.χ), σ. 203-215.

¹³⁰ Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί*, ό.π., σ. 82-83. Για τον φόρο του τσελέπικου από την πρώτη περίοδο της καταβολής του σε είδος έως την παγίωση της καταβολής χρημάτων: Tony Greenwood, "Meat provisioning and Ottoman Economic Administration", στο: Cigdem Kafescioglu-Lucienne Thys-Senocak (eds), *Essays in honour of Aptullah Kuran*, Published by Istanbul: Yapi Kredi Yayinlari, 1999, p. 191-210. Για δίγλωσση επίσημη δηλοποίηση σχετικά με την καταβολή του συγκεκριμένου φόρου το 1894: I.M.9.2. Μονή Βοτσάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 7, ημερ. εγγράφου: 15/02/1894. Βλ. Παράρτημα II. σ. 337.

Οικουμενικού Πατριάρχη ανά έτος.¹³¹ Παρόλα αυτά, και μολονότι το ποσό ήταν άνωθεν παγιωμένο, δεν ίσχυε το ίδιο και για την εσωτερική κατανομή των αρχιερατικών επιχορηγήσεων στις εκκλησιαστικές περιφέρειες. Στο κατώτερο επίπεδο της συλλογής των φόρων υπήρχε η δυνατότητα κατανομής των οφειλών σύμφωνα με τις παραδοσιακές αρχές του φορολογικού συλλογικού αλληλέγγυου, εκ μέρους κυρίως των τοπικών προκρίτων, οι οποίοι είχαν επιφορτιστεί με το συγκεκριμένο καθήκον.¹³²

Η έλλειψη πόρων και ρευστότητας ανάγκαζε συχνά τους Ηγούμενους να επιλέγουν το δανεισμό για την αποπληρωμή των φορολογικών υποχρεώσεων των Μονών. Ειδικά τα ποσά που δαπανήθηκαν για την έκδοση εικονικών ταπίων ήταν και ιδιαίτερα αυξημένα και άμεσα απαιτητά από την Υψηλή Πύλη, με κίνδυνο απώλειας της μοναστηριακής περιουσίας σε περίπτωση αδυναμίας καταβολής. Παραδείγματα σύναψης δανείων για την αποπληρωμή φόρων βρίσκονται διασκορπισμένα στο αρχειακό υλικό.

Από τα πλέον διαφωτιστικά είναι το παράδειγμα της Μονής Βελλά. Το 1876, η Μονή όφειλε να καταβάλει στο αυτοκρατορικό θησαυροφυλάκιο 10.859 γρόσια και 31 παράδες εκ των οποίων τα 6.815 γρόσια και οι 31 παράδες αντιστοιχούσαν στον φόρο τιμετού των ετών 1871-1876, ενώ 4.444 γρόσια ήταν το κόστος της έκδοσης ταπίων για άγνωστο αριθμό μοναστηριακών κτημάτων. Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης περίπτωσης έγκειται στο ότι, ενώ ο Ηγούμενος Γρηγόριος διετάχθη να καταβάλει άμεσα τα οφειλόμενα ποσά, την ίδια στιγμή ιδιώτης ονόματι Γεώργιος Ζώτος προέβη σε κατάσχεση των προερχομένων από την ενοικίαση των μύλων της Μονής προσόδων λόγω παλαιότερου χρέους της Μονής προς τον ίδιο, με αποτέλεσμα να μην δύναται η Μονή να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς την οθωμανική εξουσία. Για την επίλυση του ζητήματος ο Ηγούμενος Γρηγόριος απηύθυνε έκκληση (αρτζουχάλι) προς τον Οθωμανό Γενικό διοικητή των Ιωαννίνων, ζητώντας να ανακληθεί η ανωτέρω κατάσχεση, ώστε η Μονή να καταβάλει τα οφειλόμενα στην κυβέρνηση. Πράγματι, το εν Ιωαννίνους οθωμανικό εμποροδικείο εξέδωσε απόφαση σύμφωνα με την

¹³¹Γενικοί Κανονισμοί, ό.π., σ. 50. Ο πίνακας αυτός πρωτοεμφανίστηκε το 1862. Εκτοτε, η επί της αναθεωρήσεως των Κανονισμών Επιτροπή επεδίωξε αλλαγές, οι οποίες δεν ευοδώθηκαν.

¹³² Δημήτριος Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση και εκκοσμίκευση*, ό.π., σ. 185.

οποία πάσα ιδιωτική κατάσχεση αναβαλλόταν προκειμένου πρώτα να ικανοποιηθούν οι οικονομικές απαιτήσεις της «Σεβαστῆς ἔξουσίας».¹³³

Παρά τη δικαίωση της Μονής στο οθωμανικό δικαστήριο, ο Ηγούμενος, αδυνατώντας να εξοφλήσει το ποσό των 10.859 γροσίων, προέβη στη σύναψη δύο δανείων με τον εκ Σουδενών Ιωάννη Κοντούρη. Ο τελευταίος κατέβαλε ολόκληρο το οφειλόμενο ποσό στο δημόσιο ταμείο και ο Ηγούμενος του παρέδωσε δύο συναλλαγματικές, των 6.000 και 9.000 γροσίων αντίστοιχα, με σταθερό μηνιαίο επιτόκιο 1%. Ωστόσο, αυτό που προξενεί εντύπωση είναι ότι ο δανειστής απέκτησε το δικαίωμα να εισπράττει τα οφειλόμενα απευθείας από τον μυλωνά της Μονής Βελλά αντί οι πρόσοδοι να εισπραχθούν πρωτίστως από τον Ηγούμενο, γεγονός που συνιστά άμεση επέμβαση στη μοναστηριακή ιδιοκτησία και σαφώς αντίκειται στους εκκλησιαστικούς κανόνες.¹³⁴

Στον αντίποδα βρίσκεται η περίπτωση της Μονής Κατσικάς το 1878. Ιδιώτης ονόματι Ξενοφών Καπρίτσιος είχε κατάσχει τα εισοδήματα της Μονής δυνάμει αποφάσεως (μαζμπατά) της οθωμανικής κυβέρνησης. Εξαιτίας της απουσίας Ηγουμένου ή τοποτηρητή, αντιπρόσωποι της ομώνυμης κοινότητας προχώρησαν σε συμβιβασμό με τον εν λόγω ιδιώτη, υποσχόμενοι να του παρέχουν ετησίως 450 γρόσια από τις προσόδους της Μονής ή, εάν αυτές δεν επαρκούσαν, το ανωτέρω ποσό θα καλυπτόταν από την ίδια την κοινότητα με τη μέθοδο της αλληλεγγύησης.¹³⁵ Εδώ,

¹³³ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 100. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 222-223, αρ. 4.2.

¹³⁴ Η ανωτέρω πρακτική φαίνεται ότι εφαρμοζόταν σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, παρόλο που κατ' ουσίαν συνιστούσε άμεση επέμβαση μη δικαιούχων σε μοναστηριακή ακίνητη περιουσία. Το 1882, ο Ηγούμενος της Μονής Προφήτη Ηλία Ζίτσης παρέδωσε πληρεξούσιο σε χέρια ιδιώτη - δανειστή της Μονής, ώστε να εισπράττει αντί του Ηγουμένου το τριετές ενοίκιο μισθωμένης κατοικίας της Μονής, με σκοπό την απόσβεση των χρεών της Μονής προς το πρόσωπό του. Αυτόθι, σ. 353. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 272, αρ. 18.3.

¹³⁵ Αυτόθι, σ. 113. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 279, αρ. 23.3. Σημειώνεται ότι η συγκεκριμένη Μονή διέθετε μετόχι στο Νομό Ρίμνικο Σαράτ της Ρουμανίας, επονομαζόμενο «Δεδουλέστι». Το μετόχι αυτό κατασχέθηκε μαζί με τα υπόλοιπα το 1863. Έτσι δικαιολογείται η αναφορά του μοναστηριακού ζητήματος στο εν λόγω έγγραφο. Βλ. Ιωάννης Λαμπρίδης, *Ηπειρωτικά μελετήματα*, τ. Β', τεύχος 6^{ον}, σ. 34. Επιπροσθέτως, το σύστημα της αλληλεγγύησης (μαλινά κεφιλεμέ) έγκειτο στη συλλογική καταβολή των φόρων που όφειλε μία κοινότητα, έτσι ώστε οικογένειες που αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις δυσβάστακτες φορολογικές υποχρεώσεις προστατεύονταν από το σύνολο των κατοίκων, μέσω της εμπρόθεσμης αποπληρωμής. Βλ. Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί*, ό.π., σ. 140.

επαληθεύονται για μία ακόμα φορά τα αδιαμφισβήτητα δικαιώματα των κοινοτήτων, ενώ προβάλλεται καθαρά εκείνη η περιωρεούσα αίσθηση του «οικείου» για τις Μονές, η οποία ήταν τόσο έντονη, ώστε η συγκεκριμένη κοινότητα επέλεξε να καταβάλει η ίδια το ποσό από το να επιτρέψει να περάσουν προσωρινά τα εισοδήματα του καθιδρύματος στα χέρια κάποιου ιδιώτη.

Ανεξόφλητα δάνεια των Μονών ενίοτε περνούσαν σε άλλα πρόσωπα ή στους απογόνους των δανειστών με τη μέθοδο της οπισθογράφησης των εκδιδόμενων ομολόγων. Επί παραδείγματι, δάνειο προς τη Μονή Βελλάς του έτους 1872 και ύψους 25 οθωμανικών λιρών παρέμενε ανεξόφλητο 35 χρόνια αργότερα, με αποτέλεσμα ο γιος του αρχικού δανειστή να αιτείται την απόδοσή του, τονίζοντας το ολοένα συρρικνωμένο γόητρο των μοναστικών καθιδρυμάτων σε επιστολή διαμαρτυρίας προς τον Επίσκοπο Βελλάς.¹³⁶

Την εκτεθείσα εικόνα της οικονομικής αποσάθρωσης των Μονών έρχονται να ενισχύσουν παραδείγματα εύρωστων κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα Μονών, όπως η Μονή Πατέρων και η Μονή Προφήτη Ηλία Ζίτσης. Ξεκινώντας από την τελευταία, το 1875, δεκατρία χρόνια μετά την κατάσχεση των ρουμάνικων μετοχίων, η Μονή Προφήτη Ηλία Ζίτσης όφειλε 8.000 γρόσια στο δημόσιο ταμείο για την έκδοση ταπίων των μοναστηριακών κτημάτων, ποσό το οποίο ο Ηγούμενος Γαβριήλ δήλωνε ότι δεν διέθετε, εφόσον το προερχόμενο από τις μοναστηριακές προσόδους περίσσευμα ήταν μηδενικό.¹³⁷ Το 1883, η δεύτερη Μονή της περιοχής της Ζίτσας, η Μονή Πατέρων, είχε περιέλθει σε κακή οικονομική κατάσταση, μη δυνάμενη να αποδώσει τα οφειλόμενα 2.807 γρόσια για την αποπληρωμή του φόρου του τσελέπικου. Επιπροσθέτως, οι υπηρέτες της Μονής, κατά κύριο λόγο βοσκοί των μοναστηριακών κοπαδιών, μη έχοντας λάβει τους μισθούς τους, διαμαρτύρονταν εντόνως εμποδίζοντας την πώληση των παραγόμενων εκ των προβάτων της Μονής κτηνοτροφικών προϊόντων.¹³⁸

¹³⁶ Ι.Μ.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 26/08/1897. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 246, αρ. 4.22.

¹³⁷ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 350.

¹³⁸ Αυτόθι, σ. 209. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 303, αρ. 36.2. Πράγματι, γύρω από τις Μονές κινείτο ένα πλήθος ανειδίκευτων και εποχιακών εργατών, το οποίο μετείχε στην παραγωγική διαδικασία προσφέροντας πάσης φύσεως εργασία έναντι μισθού. Οι κυριότεροι από αυτούς ήταν οι αγροφύλακες, γνωστοί με το όνομα «δραγάτες», που επαγρυπνούσαν νυχθημερόν για τη διαφύλαξη της μοναστηριακής περιουσίας έναντι μικρής ενίοτε

Την εικόνα της υπολειτουργίας των Μονών εξαιτίας της έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, λοιπόν, έρχεται να συμπληρώσει η ύπαρξη χρεών και δανείων, που τις κατέστησε αδύναμες κατά καιρούς όχι μόνο να εκπληρώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις προς την οθωμανική κυβέρνηση και τους Αρχιερείς, αλλά και να αποδώσουν στους εργαζομένους για αυτές τα πενιχρά τους κέρδη. Η αξιοποίηση της μοναστηριακής ακίνητης κατά κύριο λόγο περιουσίας, αν και απείχε μακράν του να είναι αμύθητη, όπως αποδείχτηκε στο πρώτο μέρος του πονήματος, αποτέλεσε το μέσο για την επιβίωση των μοναστικών καθιδρυμάτων και το εφαλτήριο για την όχι απρόσκοπτη διεξαγωγή του φιλανθρωπικού-εκπαιδευτικού τους έργου.

αμοιβής, ενώ για τα κοπάδια των Μονών προσλαμβάνονταν μισθωτοί βοσκοί, οι οποίοι στο αρχειακό υλικό αναφέρονται ως πιστικοί ή τσομπάνηδες ή γιδάρηδες ή βετουλιάρηδες ή άγελαδάρηδες. Πέραν του μισθού, τα υποδήματα και τα ενδύματά των υπηρετών ενίοτε καλύπτονταν από τα έσοδα των Μονών. Επίσης, τους παρεχόταν μικρό μέρος της αγροτικής παραγωγής του Μοναστηριού, για την κάλυψη των διατροφικών τους αναγκών. Για το ύψος των απολαβών του προσωπικού των Μονών βλ. ενδεικτικά τη Μονή Ασπραγγέλου: Αυτόθι, σ. 92:

« <i>ύπηρετρια Τριανταφυλλιά μισθὸν κατ' ἔτος</i>	<i>γρ(όσια) 300</i>
<i>ὁ Δραγάτης Γιάννης Κουτούλης καθ' ἑξαμηνίαν</i>	<i>γρ(όσια) 300</i>
<i>ὁ Μήχος Κοπέλιος καθ' ἑξαμηνίαν</i>	<i>γρ(όσια) 240</i>
<i>ὁ Μητρο Μέτζιος καθ' ἑξαμηνίαν</i>	<i>γρ(όσια) 150</i>
<i>ὁ Νάσος Πιστικός γιδάρης καθ' ἑξαμηνίαν</i>	<i>γρ(όσια) 200</i>
<i>ὁ Γιώργης Πιστικός γιδάρης καθ' ἑξαμηνίαν</i>	<i>γρ(όσια) 200</i>
<i>ὁ Γιάννης Πιστικός βετουλιάρης καθ' ἑξαμ(ηνίαν)</i>	<i>γρ(όσια) 250».</i>

Για διατροφικές παροχές βλ. ενδεικτικά τη Μονή Δουρούτης: Αυτόθι, σ. 245: «3.860 (οκάδες δημητριακών) ἐξοδεύθησαν εἰς διατροφήν ἕνδεκα ἀνθρώπων ποιμένων καὶ δούλων, ὀκτώ κυνῶν, εἰς ἐργάτας διὰ σκάψιμον θέρους καὶ διαβάτας.».

B6. Η αξιοποίηση της μοναστηριακής περιουσίας

Η ρύθμιση και η τελική απόσβεση των χρεών των Μονών αποτέλεσε εκ των πραγμάτων τον πυλώνα του προγράμματος της Κεντρικής Μοναστηριακής Επιτροπής για την εξυγίανση των οικονομικών των καθιδρυμάτων. Στην προηγούμενη ενότητα, κατέστη έκδηλο ότι το κυριότερο πρόβλημα ήταν η έλλειψη ρευστότητας, η οποία μάστιζε τις Μονές κατά την υπό εξέταση περίοδο, σε συνδυασμό με τις νέες φορολογικές επιβαρύνσεις που προέκυψαν αφενός από τη δημιουργία του Νέου οθωμανικού Κτηματολογίου και αφετέρου από την έκδοση των Γενικών Κανονισμών. Κατά συνέπεια, τα ποσά που έπρεπε να αποδοθούν συγκεντρωτικά και όχι πολύ μετά την εκπνοή των προθεσμιών δεν ήταν αμελητέα. Δύο ήταν οι βασικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την αύξηση των εισοδηματικών πόρων και, κατ' επέκταση, την απόσβεση χρεών και την αποπληρωμή δανείων: ο συμβιβασμός με τον δανειοδότη ή/και η αξιοποίηση της μοναστηριακής κινητής και ακίνητης περιουσίας. Σαφώς, από τα δύο αυτά δεδομένα προκύπτει ότι οι μέθοδοι αξιοποίησης της μοναστηριακής περιουσίας συνιστούσαν το λειτουργικό υπόβαθρο των μοναστικών καθιδρυμάτων.

Οι ιδιώτες δανειστές, συχνά μέλη των Δημογεροντιών ή εμπορικών οίκων, ήταν γενικά πρόθυμοι να έλθουν σε συμφωνία με τους ιθύνοντες των Μονών για την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης και την σταδιακή αποπληρωμή των δανείων και των χρεών. Υπήρχε όμως και το ενδεχόμενο ολοκληρωτικής παραίτησης από αξιώσεις επιστροφής των χρημάτων, όπου αυτή μπορούσε βέβαια να είναι εφαρμόσιμη. Εξαιρετικό παράδειγμα συνιστά η περίπτωση του Ηγούμενου Σαμουήλ της Μονής Βοτσά. Όπως ελέγχθη προηγουμένως, το 1871 η Μονή παρουσίαζε έλλειμμα 21.847 γροσίων. Φαίνεται ότι κατά τα έτη της δημιουργίας του ελλείμματος ο Ηγούμενος κάλυπτε ιδίως εξόδοις τις δαπάνες της Μονής του, ώστε η τελευταία όφειλε σε αυτόν χρήματα. Η Μοναστηριακή, λοιπόν, Επιτροπή, επέβαλε στον Ηγούμενο να παραιτηθεί από οποιαδήποτε απαίτησή του αναφορικά με το ποσό των 21.847 και αυτός συμμορφώθηκε, με αποτέλεσμα η Μονή να διατελεί ελευθέρως χρεών στο εξής. Το παράδειγμα αυτό συμβάλλει στη διαμόρφωση της εικόνας της πλήρους αταξίας που επικρατούσε στον τομέα της οικονομικής διαχείρισης των Μονών πριν από τη συγκρότηση της Κεντρικής Μοναστηριακής Επιτροπής και των Δημογεροντιών. Η δε λύση, η οποία

ασφαλώς ζημίωνε προσωπικά τον Ηγούμενο, φαίνεται ότι βασίστηκε στο κάτωθι σκεπτικό: εφόσον ο Ηγούμενος Σαμουήλ διατελούσε απόλυτος υπεύθυνος της διαχείρισης της Μονής, το έλλειμμα καταλογίστηκε στον ίδιο, οπότε δεν είχε πλέον το δικαίωμα να απαιτήσει κανενός είδους αποζημίωση.

Εύλογο είναι ότι η προαναφερόμενη πρακτική δύσκολα μπορούσε να εφαρμοστεί σε περιπτώσεις δανείων ή χρεών προς τους λαϊκούς. Η προσφιλέστερη μέθοδος σε αυτή την περίπτωση ήταν η ενοικίαση μοναστηριακών ακινήτων, όπως π.χ καλλιεργήσιμων ή βοσκήσιμων γαιών, δασών προς ξύλευση, χανιών, μύλων, οικιών, εργαστηρίων κτλ. Το ενδεχόμενο ο δανειστής της Μονής να γινόταν ο ενοικιαστής μοναστηριακών ακινήτων με σκοπό τον συμψηφισμό των χρεών ήταν ανοιχτό.¹³⁹ Συμφωνητικά ενοικιάσεων, αναφερόμενα στις πηγές ως πακτωτήρια, υπάρχουν δεκάδες στο σύνολο του αρχαιακού υλικού.¹⁴⁰ Εκτός των αναλογικών με τα είδη των ακινήτων υπαρκτών διαφορών, υπάρχει μία σταθερή τυπολογία, η οποία επιτρέπει την συλλογική διατύπωση των όρων και προϋποθέσεων των ενοικιαστηρίων ως εξής:

1. Το σύνολο των ενοικιάσεων ήταν απαραίτητο να γίνεται εν γνώσει και με άδεια της Μητροπόλεως Ιωαννίνων.
2. Αφετηρία της διαδικασίας ήταν η θυροκόλληση της ανακοίνωσης στο μητροπολιτικό μέγαρο. Σε προκαθορισμένη ημερομηνία προσέρχονταν οι υποψήφιοι ενοικιαστές, ώστε να λάβουν μέρος στον γραπτό πλειοδοτικό ή μειοδοτικό, αντίστοιχα, διαγωνισμό. Στη συνέχεια ο πλειοδότης κατοχύρωνε, αρχικώς προσωρινά και μετά την

¹³⁹ Βλ. π.χ την περίπτωση της Μονής Βελλά: I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 25/06/1881: «*ἐνοικιάσθησαν οἱ μύλοι πρὸς τὸν Πέτρον Στούπη ἐπὶ πενταετίαν πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρέους τῆς Μονῆς Βελλᾶς, παρ' οὗ ἐλήφθησαν ἅπαντα τὰ σχετικά ἔγγραφα τὰ τε ἐνδεικτικὰ τοῦ χρέους των, τὰ ταπία καὶ λοιπὰ μετὰ γενικῆς ἐξοφλήσεως ὑπογεγραμμένης παρὰ τῶν δύο ἀδελφῶν*».

¹⁴⁰ Στο τέλος του Μοναστηριακού Κώδικα καταχωρούνται 43 επικυρωτικές πράξεις ενοικιάσεων μοναστηριακών ακινήτων όλων των ειδών. Ορισμένες από αυτές παρατίθενται αυτούσιες στο παρόν πόνημα: Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 333-358. Στις υπόλοιπες σελίδες του Κώδικα ξεχωρίζει η πράξη ενοικίασης του δάσους της Μονής Λυκοστάνης με σκοπό την ξύλευση των δέντρων και την κατασκευή ανθράκων το 1876. Βλ. Αυτόθι, σ. 96. Παρόμοια ενοικιαστήρια υπάρχουν και σε λυτά έγγραφα των Μονών: Ενδεικτικά βλ. I.M.3.2.3. Μονή Ευαγγελιστρίας Άνω Πεδινών: Κτηματικά, αρ. εγγράφου: 2, ημερ. εγγράφου: 23/04/1896. Βλ. Παράρτημα I. σ. 269-270, αρ. 16.3.

παρέλευση του διαστήματος των ενστάσεων μόνιμα, τα δικαιώματά του επί του μοναστηριακού ακινήτου, μέσω πρακτικού που συντασσόταν σε δύο αντίγραφα.

3. Μετά το πέρας της εντός του μιλετίου διαδικασίας, στο τέλος των πρακτικών αυτών συχνά γίνεται μνεία στην εξαγωγή των «Βασιλικών Κοντράτων», των επίσημων δηλαδή οθωμανικών ενοικιαστήριων συμβολαίων. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι, εφόσον οποιαδήποτε δικαιοπραξία ενώπιον των οθωμανικών Αρχών απαιτούσε τη συμμετοχή φυσικών προσώπων, στα ενοικιαστήρια συμβόλαια εμφανίζονται οι Ηγούμενοι ή οι τοποτηρητές ως οι κύριοι συναλλασσόμενοι ή, ελλείψει αυτών, λαϊκά πρόσωπα, τα οποία υποδείκνυε είτε η Μητρόπολη και τα όργανα της εποπτείας των Μονών είτε οι όμορες των Μονών κοινότητες, εξαιτίας βεβαίως της απουσίας νομικής προσωπικότητας των μοναστικών καθιδρυμάτων. Ωστόσο, δεν είναι πάντοτε ξεκάθαρο εάν εκδίδονταν οθωμανικά έγγραφα για το σύνολο των ενοικιάσεων.¹⁴¹
4. Η ενοικίαση αναφέρεται πολλάκις ότι γινόταν κατά το «Σενέ Σαμπίκ», οθωμανικός όρος που αποδίδεται ως: «όπως είθισται από τα παρελθόντα έτη ή κατά τη συνήθεια».
5. Η ενοικίαση ξεκινούσε συνήθως τον μήνα Απρίλιο, αρχή του δευτέρου εξαμήνου.¹⁴² Το ελάχιστο χρονικό όριο των παντοειδών ενοικιάσεων συνήθως οριζόταν στα τρία έτη, ενώ το μέγιστο στα πέντε έτη, με εξαίρεση τις ενοικιάσεις

¹⁴¹ «Βασιλικά Κοντράτα» (Contrat de location) έχουν διασωθεί στο φάκελο της Μονής Βελλά και χρονολογούνται από το 1909 έως και το 1912. Τα ενοικιαστήρια αυτά συμβόλαια είναι έντυπα και οι γενικοί όροι που εμφανίζονται είναι στα οθωμανικά και στα γαλλικά. Αξιο λόγου είναι ότι, παρόλο που αυτά ήταν τα επίσημα οθωμανικά έγγραφα, οι ειδικοί όροι της ενοικίασης είναι γραμμένοι στην ελληνική γλώσσα, όπως ακριβώς και τα κτηματολόγια Yoklama. Για Contrat de location υδρόμυλων, χειμερινών βοσκοτοπιών και κήπων Βλ. I.M.7.3. Μονή Βελλάς: Κτηματικά, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 1909-1910· Αυτόθι, αρ. εγγράφου:-, ημερ. εγγράφου: 1910-1911 κ.α. Βλ. Παράρτημα II. σ. 341. Για παράδειγμα επιλογής εικονικών ενοικιαστών από την κοινότητα: Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 80-81, όπου η περίπτωση της Μονής Κατσικάς. Βλ. Παράρτημα I. σ. 277-278, αρ. 23.1.

¹⁴² Για τη διαίρεση του έτους σε Αγιοδημητρήσιο και Αγιογεωργίσιο εξάμηνο: Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οι συντεχνίες στα Γιάννενα*, ό.π., σ. 76-85.

των χειμερινών βοσκοτοπιών (κισλάδων), οι οποίες ενίοτε εμφανίζονται ετήσιες, κυρίως στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

6. Η αποπληρωμή του ενοικίου οριζόταν σε τριμηνιαίες, τετραμηνιαίες, εξαμηνιαίες ή ετήσιες ισόποσες ή ελαφρώς διαφοροποιημένες δόσεις, ο δε ενοικιαστής ήταν συνήθως υποχρεωμένος να προκαταβάλει την πρώτη δόση, ειδικά στην περίπτωση όπου τα χρήματα της ενοικιάσεως διοχετεύονταν προς απόσβεση χρεών της Μονής.
7. Αναλόγως με τις ανάγκες της Μονής, τις επισκευές από τυχόν φθορές του ακινήτου, το σπόρο για τις εμφυτεύσεις των γαιών όπως και την φύλαξη του ακινήτου αναλάμβανε κατά κύριο λόγο ο ενοικιαστής, αν και όχι δίχως εξαιρέσεις. Την πληρωμή των φόρων που επιβάρυναν το ενοικιασθέν ακίνητο, όμως, αναλάμβανε εξ' ολοκλήρου η Μονή.
8. Σε ειδικές περιπτώσεις ενοικιάσεων, η Μονή απολάμβανε δικαιώματα χρήσεως του παραχωρηθέντος ακινήτου. Π.χ σε ενοικιαστήρια κισλάδων, παραχωρείτο άδεια στα ζώα της Μονής να βόσκουν μαζί με τα ζώα του ενοικιαστή, σε ενοικιαστήρια μύλων η Μονή είχε δικαίωμα να αλέθει την παραγωγή της δωρεάν, όπως επίσης δωρεάν γινόταν και η κατάλληλη επεξεργασία των απαραίτητων για το μοναστηριακό συγκρότημα υφασμάτων και των προορισμένων για τον ιματισμό του προσωπικού της Μονής υφασμάτων.
9. Μετά το πέρας της ενοικίασης και τη λήξη της συμβάσεως, ο ενοικιαστής όφειλε να παραδώσει το ακίνητο στον διαχειριστή της Μονής δίχως να δικαιούται να εγείρει οποιαδήποτε αξίωση στο μέλλον. Στη διαδικασία της ενοικίασης, που ενδεχομένως εκκινούσε ξανά, ο πρώην ενοικιαστής είχε τη δυνατότητα να συμμετάσχει εκ νέου στην πλειοδοσία ή στη μειοδοσία χρόνου διεκδικώντας το ακίνητο. Εάν, ωστόσο, είχαν προκληθεί ζημιές από τη χρήση του ακινήτου κατά την περίοδο της εκμίσθωσης, η Μονή μπορούσε να διεκδικήσει και να εισπράξει χρηματικό ποσό προς αποκατάσταση.

10. Σε περίπτωση συνιδιοκτησίας ακινήτου μεταξύ Μονής και ιδιωτών, τα έσοδα και οι ετήσιοι κυβερνητικοί φόροι επιβάρυναν κατ' ισομοιρία τις δύο πλευρές.

Σαφέστατα, η εκμίσθωση μοναστηριακών ακινήτων υπήρξε πρόσφορη λύση για την κάλυψη δανειακών οφειλών και για την άμεση καταβολή των φόρων. Εντούτοις, υπήρχαν περιπτώσεις όπου είτε αυτή δεν ήταν δυνατή είτε η ανάγκη για εισροή πόρων στην Μονή ήταν αδήριτη. Τότε, μοναδική λύση συνιστούσε η εκποίηση μοναστηριακής περιουσίας. Η τελευταία όμως προσέκρουε σε δύο βασικά δεδομένα: στην αρχή του αναπαλλοτρίωτου της καθόλου εκκλησιαστικής περιουσίας και στο α' εδάφιο του άρθρου 122 του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών, το οποίο όριζε τις ανέκαθεν προσαρτημένες μοναστηριακές γαίες ως αναπαλλοτρίωτες και εκτός συναλλαγής εις το διηνεκές.

Η αρχή του αναπαλλοτρίωτου της εκκλησιαστικής, άρα και της μοναστηριακής, περιουσίας εισήχθη στους ιερούς κανόνες με σκοπό την μείζονα προστασία αυτής για την απρόσκοπτη εκτέλεση του πνευματικού έργου της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η άρση της αρχής επιτρεπόταν μιν από τη βυζαντινή ακόμα περίοδο, υπό αυστηρές όμως προϋποθέσεις. Κατ' εξαίρεση, λοιπόν, η απαλλοτρίωση μοναστηριακής περιουσίας επιτρεπόταν μόνον όταν συνέτρεχε εύλογος αιτία, άφευκτος ανάγκη ή προφανής ωφέλεια.¹⁴³ Βεβαίως, κατά την εκποίηση μοναστηριακών περιουσιακών στοιχείων υπήρξε ορισμένη τάξη, σύμφωνα με την οποία προηγούνταν τα κινητά και έπονταν τα ακίνητα, εκ των οποίων πρώτα πωλούνταν τα μη προσοδοφόρα.

Όλα τα παραπάνω επαληθεύονται πλήρως από τις πηγές του 19^{ου} αιώνα για τις Μονές των Ιωαννίνων. Όσον αφορά στην κινητή μοναστηριακή περιουσία, οι ελάχιστες διάσπαρτες μαρτυρίες δεν είναι επαρκείς, ώστε να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα για το μέγεθος των μοναστηριακών κοπαδιών. Εντούτοις, κρίνοντας από τα λιγοστά

¹⁴³ Η αρχή του αναπαλλοτρίωτου εισήχθη με τον ΔΗ' Κανόνα των Αποστόλων και καθιερώθηκε με μια σειρά κανόνων τοπικών συνόδων, έως ότου αναγνωρίστηκε με τον ΚΔ' Κανόνα της Δ' Οικουμενικής συνόδου της Χαλκηδόνας το 451 μ.Χ. Βλ. Γ Ράλλη. - Μ Ποτλή., *Σύνταγμα των θείων και ιερών κανόνων*, τ. Β', Εκ της τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος, Αθήνησιν 1852, σ. 52-54, 271-273. Επιπροσθέτως, υπάρχει ειδική μελέτη περί του ζητήματος: Κ. Ράλλης, *Το αναπαλλοτρίωτον της εκκλησιαστικής περιουσίας κατά το δίκαιον της ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, εν Αθήναις 1903. Πρβλ. Ιωάννης Κονιδάρης, *Το δίκαιον της Μοναστηριακής περιουσίας*, ό.π., σ. 254-258 του ίδιου, *Νομική θεώρηση των μοναστηριακών τυπικών*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1984, σ. 215-223.

τεκμήρια, από τη δεινή οικονομική κατάσταση των Μονών, από τα χαμηλά ποσά απόδοσης του τσελέπικου φόρου και από το γεγονός ότι η φύλαξη και η φροντίδα των μοναστηριακών ζώων αντιτίθονταν σε έμμισθους λαϊκούς, εύλογη είναι η υπόθεση ότι το ζωικό κεφάλαιο ήταν σχετικά περιορισμένο.¹⁴⁴ Εντούτοις, εκ των πραγμάτων μόνον αυτό ήταν άμεσα ρευστοποιήσιμο στην τοπική αγορά των Ιωαννίνων. Κατά συνέπεια, η Μονή Ηλιόκαλης, η οποία το 1871 δεν διέθετε το αναγκαίο για την ανέγερση τοίχου ποσό, το εξοικονόμησε «*διὰ τῆς πωλήσεως τῶν προβάτων τοῦ Μοναστηρίου μὴ ἀποτελούντων ὁμάδα*».¹⁴⁵ Αλλά και για τη Μονή Λυκοστάνης, όταν το 1873 ο Ηγούμενος, παρά τις νέες δανειακές συμβάσεις, δεν κατόρθωσε να αποσβέσει τα χρέη, η Μητρόπολη πρότεινε την πώληση αιγοπροβάτων της, η οποία, ωστόσο, δεν είναι γνωστό εάν εντέλει πραγματοποιήθηκε.¹⁴⁶

Από την άλλη πλευρά, περιπτώσεις εκποίησης μοναστηριακών γαιών με απώτερο στόχο την αποπληρωμή χρεών και δανείων και την εξασφάλιση της μελλοντικής ομαλής οικονομικής λειτουργίας των μοναστικών καθιδρυμάτων υπάρχουν μεμονωμένες στις πηγές. Η πρώτη αφορά στη Μονή Ντίλιου. Το 1872, αδυνατώντας να αντιμετωπίσει το προκληθέν από την πυρκαγιά της αγοράς των Ιωαννίνων χρέος, ο Ηγούμενος Βενέδικτος υπέδειξε ως μέσο αποσβέσεως την εκποίηση οικοπέδου κειμένου πέριξ της συνοικίας του Αγίου Νικολάου Αγοράς. Η επιχειρηματολογία του Ηγουμένου βασίστηκε εξ' ολοκλήρου στην αρχή της εξαιρέσεως του αναπαλλοτρίωτου, εφόσον ισχυρίζεται ότι: «*τὸ μέρος ἐκείνο τοῦ τόπου μένον οὕτω οὐδεμίαν πρόσοδον φέρει, καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ Μοναστηριακῷ τόπῳ ἐὰν ἤθελεν ἀνεγερθῆ οἴκημα τι, ὄχι μόνον ὠφέλεια τις δὲν θὰ προσεγένετο εἰς τὴν Ἱερὰν Μονή, ἀλλὰ πρὸς τοῖς δαπανηθησομένοις διὰ τὴν ἀνέγερσιν οἰκήματος χρήμασι θὰ ἐπιβαρύνεται μὲ τοὺς ἐνιαυσίους τόκους των, ἄνευ τινος ἐπαισθητῆς ὠφελείας, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω βελτίωσιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἀπαλλαττομένης οὕτω τῶν ἀνωτέρω χρεῶν*».¹⁴⁷

¹⁴⁴ Π.χ το 1871 η Μονή Περιστεράς διέθετε 472 αιγοπρόβατα. Το 1872 η Μονή Ασπραγγέλου διέθετε 170 πρόβατα. Το 1883 στη Μονή Πατέρων υπήρχαν 600 αιγοπρόβατα. Το 1884 η Μονή Δουρούτης είχε στην κατοχή της 665 αιγοπρόβατα. Το 1888 στη Μονή Καστρίτσας βρισκόνταν 290 αιγοπρόβατα κ.τ.λ. Βλ. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 24, 206-207, 209, 226-227, 338.

¹⁴⁵ Αυτόθι, σ. 46.

¹⁴⁶ Αυτόθι, σ. 68.

¹⁴⁷ Αυτόθι, σ. 48.

Στο ίδιο κλίμα εντάσσεται και η εκποίηση μετοχίων των ενωμένων Μονών Σκαμνελίου του τμήματος Ζαγορίου το 1876. Οι Μονές διέθεταν καλλιεργήσιμες γαίες, αμπέλια καθώς και ένα οικήσιμο δωμάτιο στην περιφέρεια της Ζίτσας, εκ των οποίων καμία ωφέλεια δεν προέκυπτε εξαιτίας της απόστασης των μετοχίων από τις κύριες Μονές (ἀπεχόντων περι τὰς ἑννέα ὥρας ἐκ τοῦ Σκαμνελίου) και των επιβαλλόμενων φόρων. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η απόφαση που οδήγησε στην εκποίηση δεν πήγαζε από την ανάγκη απόσβεσης χρέους. Αντιθέτως, τα εκ της πωλήσεως χρήματα είτε θα επενδύονταν στην αγορά νέου προσοδοφόρου ακινήτου είτε θα παρέμεναν ως τοκιζόμενο καταπίστευμα προς ωφέλεια των Μονών.¹⁴⁸

Όσον αφορά στο άρθρο 122 του Οθωμανικού Νόμου περί Γαιών και την απορρέουσα από αυτό απαγόρευση εκποίησης των ανέκαθεν προσαρτημένων μοναστηριακών κτημάτων, τα παραδείγματα των Μονών των Ιωαννίνων δεν είναι τα πλέον κατάλληλα για ερμηνεία. Αυτό συμβαίνει διότι η μεν καταγραφή των έκπαλαι προσαρτημένων μοναστηριακών γαιών έλαβε χώρα την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα, τα δε δύο εκτεθέντα παραδείγματα αφορούν γαίες του δευτέρου εδαφίου του άρθρου, αφού και στις δύο περιπτώσεις γίνεται σαφής αναφορά σε εικονικούς ιδιοκτήτες ταπίων και στην ακόλουθη υποχρέωσή τους για «πώληση» του δικαιώματος τεσσαρούφ και εξαγωγή βασιλικών ταπίων επ' ονόματι των νέων ιδιοκτητών των μοναστηριακών ακινήτων.

Η ενοικίαση και η εκποίηση είναι δύο λογικές και αναμενόμενες μέθοδοι αξιοποίησης της μοναστηριακής περιουσίας, όποιο και αν ήταν το μέγεθος αυτής. Όμως, οι ολοένα αυξανόμενες ανάγκες των Μοναστηριών για την εισαγωγή ρευστού στα ταμεία τους τα οδήγησε στην εφαρμογή του ίδιου εκείνου συστήματος που υπέθαλψε τη γένεση των αγιάνηδων και δημιούργησε ισχυρές κεντρόφυγες δυνάμεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και το οποίο εξακολουθούσε να εφαρμόζεται το 19^ο αιώνα, παρά τις επίσημες καταργήσεις. Το σύστημα αυτό δεν ήταν άλλο από το ιλιζάμ.

Ο τιτουλάριος Επίσκοπος Περιστεράς Μελέτιος, στην επιστολή του προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρόνιο το 1903, αναφέρει μεταξύ άλλων ότι τα ετήσια εισοδήματα των Μονών Ελεούσης και Σωτήρος του Νησιού ανέρχονταν σε 350 λίρες κατά μέσο όρο, εξαιτίας και της τελείας

¹⁴⁸ Αυτόθι, σ. 98. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 310-311, αρ. 45.2.

ανομβρίας των παρελθόντων ετών, και ότι τα έσοδα αυτά μετά βίας επαρκούσαν για τη συντήρηση δέκα μαθητών της Ιερατικής Σχολής της Νήσου των Ιωαννίνων. Η δήλωση στην οποία προβαίνει αμέσως μετά την έκθεση της οικονομικής κατάστασης της Μονής είναι ιδιάζουσας σημασίας: «οὐχ ἦττον χάριν τῆς ἀληθείας δηλῶ ἐπισήμως καὶ ὑποβάλλω εὐσεβάστως, ὅτι ἐὰν τις εὐρέθη νὰ μοι δίδῃ 400 λίρας ἐτησίως διαχειριζόμενος αὐτὸς ἅπασαν τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς Ἐλεούσης, λίαν εὐγνωμόνως ἀποδέχομαι τὴν προσφορὰν ταύτην μὲ τὴν διαβεβαίωσιν καὶ ὑποχρέωσιν νὰ διατηρῶ καὶ τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν καὶ τὴν Ἱερὰν τῆς Ἐλεούσης Μονήν, εἰς ἣν εὐρίσκεται καλὴν κατάστασιν, καὶ τοὺς κτηματικούς φόρους καὶ ἄλλας ἐκτάκτους αὐτῆς δαπάνας νὰ πληρώνω ἀλλὰ μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαίνομαι ὅτι οὐδεὶς θὰ εὐρεθῇ ν' ἀναλάβῃ τοιοῦτον βᾶρος, διότι εἶναι ἀδύνατον ἤδη νὰ εἰσπράξῃ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς Ἐλεούσης, καὶ ἄς σκεφθῶσιν οἱ ἀρμόδιοι.»¹⁴⁹

Η ανωτέρω δήλωση είναι μεν θεωρητική, δεν παύει όμως να συνιστά μαρτυρία για την ύπαρξη του συστήματος ιλιζάμ για τις Μονές των Ιωαννίνων. Άλλα παραδείγματα αποδεικνύουν την πρακτική εφαρμογή του εν λόγω συστήματος. Σύμφωνα με την Πράξη λδ' του Μοναστηριακού Κώδικα, το 1875 η Μονή Ραφταναίων διοικείτο από λαϊκούς επιτρόπους, ένας εκ των οποίων είχε «τὰ τῆς Μονῆς ἰλιζάμ». Μετά την αντικατάστασή του και την ακόλουθη εξέλεξη των λογαριασμών, παρουσιάστηκε έλλειμμα 3.409 γροσίων, ποσό το οποίο οι νέοι διαχειριστές της Μονής όφειλαν να του επιστρέψουν προς αποζημίωσή του.¹⁵⁰

Επιπλέον, άξιο λόγου είναι ότι η εφαρμογή της μεθόδου ιλιζάμ δεν περιοριζόταν στον τομέα των μοναστηριακών ακινήτων. Το 1888, ο τοποτηρητής της Μονής Λιγγιάδων παπά Γεώργιος παρέδωσε τα αιγοπρόβατα της Μονής σε κάτοικο της ομώνυμης κοινότητας για τρία συναπτά έτη. Η συμφωνία περιελάμβανε την ενιαύσια απόδοση 24 λιρών στη Μονή, ενώ ο ιδιώτης-ιλιζαμτζής επιβαρυνόταν με όλους τους κυβερνητικούς φόρους και τους μισθούς των βοσκών κ.τ.λ., υποχρεωμένος να παραδώσει σάα τα ζώα μετά την παρέλευση της τριετίας.¹⁵¹

¹⁴⁹ Ι.Μ.36.4.2. Μονή Ελεούσης: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 1, ημερ. εγγράφου: 07/09/1903.

¹⁵⁰ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 85.

¹⁵¹ Αυτόθι, σ. 288: «Ἐν Συνεδριάσει τῆς Μ.(οναστηριακῆς) Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητος, ληφθεῖσης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Τοποτηρητοῦ αἰδ(εσιμωτάτου) Παπα Γεωργίου δι' ἧς ὑποβάλλει ὅτι τὰ γιδοπρόβατα τῆς Ἱερᾶς Μ(ονῆς)

Η απάντηση στο γιατί τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο οι ιθύνοντες των Μονών επέδειξαν ιδιαίτερη προτίμηση στις προαναφερόμενες μεθόδους αξιοποίησης της μοναστηριακής περιουσίας και δεν επέλεξαν την άμεση καλλιέργεια των μοναστηριακών κτημάτων, ώστε εμπορευματοποιώντας τις γαιοπροσόδους στην τοπική αγορά να ενισχύσουν οικονομικά τα καθιδρύματα, είναι εύλογη.

Καταρχάς, οι ενοικιάσεις και η μέθοδος ιλιζάμ συνεπάγονταν την άμεση είσπραξη χρημάτων. Δεύτερον και εξίσου σημαντικό ήταν το γεγονός ότι, εφόσον Μοναχοί δεν υπήρχαν, η καλλιέργεια γινόταν σύμφωνα με το αγροληπτικό σύστημα.¹⁵² Το σύστημα αυτό έγκειτο στην υποχρέωση εκ μέρους του καλλιεργητή καταβολής γαιοπροσόδου, μέρους δηλαδή της συνολικής παραγωγής, ως αντάλλαγμα για τη νομή και καλλιέργεια της γης στον πραγματικό της ιδιοκτήτη. Επομένως, όσοι καλλιεργούσαν μοναστηριακές γαίες, ήταν υποχρεωμένοι να αποδίδουν τους αναλογούντες φόρους (κυρίως τη δεκάτη) και τη γαιοπρόσοδο, η οποία ονομαζόταν «ἴμορο». Με την αγροληπτική μέθοδο διασφαλιζόταν εν μέρει η αδιάκοπη εκμετάλλευση των μοναστηριακών κτημάτων και, ως ένα βαθμό, ο βιοπορισμός ατόμων που προφανώς δεν είχαν ατομική ακίνητη περιουσία και πιθανότατα δεν διέθεταν άλλους οικονομικούς πόρους. Οι καλλιεργητές εκείνοι στη γεωγραφική ενότητα των Ιωαννίνων και την υπό εξέταση εποχή αποκαλούνταν «τσιφτσίδες» ή «τσιφτσήδες»

λιγγιάδων συνιστάμενα ἐκ γρ(οσιών) 238 {.....} καὶ ὑποδεικνύει ἵνα δοθῶσιν εἰς τὸν Βασιλείον Μαράφην ἐκ τοῦ χωρίου λιγγιάδων διὰ τρία ἔτη μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ δίδῃ κατὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν λίρ(ας) 24 ἄνευ ἐξόδων τινῶν ἐπιβαρυνομένου μὲ ὅλα τὰ ἔξοδα καὶ Βασιλικὸς φόρους καὶ μισθοὺς ποιστικῶν κ.τ.λ. καὶ μετὰ τὴν τριετίαν νὰ παραδώσῃ ταῦτα σῶα καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν θὰ παραλάβῃ ταῦτα, ἅτινα θὰ βοσκῶσιν εἰς τὸν Μοναστηριακὸν τόπον, ἢ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ ἐγκρίνει τὴν αἴτησιν τοῦ Τοποτηρητοῦ καὶ Ἀποφασίζει ἵνα πραγματοποιηθῇ ἡ αἴτησίς του, ἀφ' οὗ ὁ Β. Μαράφης δείξῃ ἀξιοχρεῶν ἐγγυητήν.».

¹⁵² Ο ὅρος «επίμορτος καλλιέργεια» προέρχεται ἀπὸ τὴν εποχὴ τοῦ Βυζαντίου. Ἐν γένει, γιὰ τὴν ἴδια τὴν πράξη τῆς αγροληψίας, στὴν Ἑπειρὸ τοῦ 19^{ου} αἰῶνα καὶ ὄχι μόνο, δύο ἦταν τὰ γνωστότερα καὶ ευρῶς διαδεδομένα συστήματα, τὸ «μισακάρικο» καὶ τὸ «τριτακάρικο» δηλαδὴ ἡ ἀπόδοση στὸν ιδιοκτήτη τῆς γῆς τοῦ μισοῦ ἢ τοῦ ενός τρίτου τῶν παραγομένων καρπῶν ἀντίστοιχα. Βλ. Κ.Α Στασινόπουλος, «Ἡ ἐπίμορτος καλλιέργεια ἐν Ἠπειρῷ ἐξεταζομένη ἱστορικῶς καὶ νομικῶς», *Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις* τ. Α2 (1916), σ. 1292-1298, 1320-1325.

και αυστηρά με αυτή την ορολογία απαντώνται στο σύνολο του αρχειακού υλικού.¹⁵³

Με τη μέθοδο της αγροληψίας, λοιπόν, οι Μονές, με τα ελάχιστα μέσα που διέθεταν και με μόνιμους εχθρούς τις αστάθμητες καιρικές συνθήκες, το άγονο και πετρώδες των εδαφών και την έλλειψη εγγειοβελτιωτικών έργων και εργαλείων, φαίνεται ότι επεδίωκαν να καλλιεργήσουν εντατικά τις πλέον εύφορες από τις γαίες τους, εγκαταλείποντας κατ' ανάγκη ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό εδαφών χέρσο. Άλλωστε, γενικά τα εύφορα κτήματα των πεδιάδων είχαν προ πολλού περιέλθει στα χέρια ισχυρών Οθωμανικών οικογενειών.

Με τη συγκομιδή αυτή τα μοναστικά καθιδρύματα κάλυπταν τις ανάγκες των διατρεφομένων εντός αυτών ανθρώπων και ζώων, εμπορευματοποιώντας ίσως ένα μικρό μόνο μέρος της παραγωγής, το οποίο προφανώς ποίκιλε ανά Μονή και ανά έτος. Εντούτοις, είναι σημαντικό ότι σε καμία πηγή δεν αναγράφεται ως λύση απόσβεσης χρεών ή συγκέντρωσης πλεονάσματος η πώληση αγροτικών προϊόντων. Επιπλέον, ο αριθμός των αρόσιμων γαιών όπως και ο αριθμός των τσιφτσήδων-καλλιεργητών κάθε Μονής δεν είναι δυνατόν να

¹⁵³ Σύμφωνα με την έκθεση του Άγγλου προξένου στα Ιωάννινα Robert Stuart προς τον Υπουργό Εξωτερικών της χώρας του, Earl Russell, στα 1866 ένας καλλιεργητής στην περιοχή με ένα ζεύγος βοδιών μπορούσε να αξιοποιήσει 10-20 βασιλικά στρέμματα (acres). Με ιδιαίτερη επιφύλαξη, εφόσον τα μετρικά συστήματα έχουν υποστεί αλλαγές, και με βάση σημερινές αντιστοιχίες, υπολογίζεται ότι ένα acre αντιστοιχεί σε 4.050 τετραγωνικά μέτρα κατά προσέγγιση. Κατά συνέπεια, η συνολική έκταση για έναν καλλιεργητή στην Ήπειρο ανερχόταν σε 40-80 στρέμματα. Βλ. Foreign Office Archives (F.O.), 78/files: 1766, p. 258. Για άλλες ονομασίες καλλιεργητών και άλλων ανειδίκευτων εργατών των Μονών βλ. Σοφία Λαϊού, «Σχέσεις Μοναχών και χριστιανών λαϊκών την οθωμανική περίοδο», στο: Ηλίας Κολοβός (επιμέλεια), *Μοναστήρια Οικονομία και πολιτική*, ό.π., σ. 210. Οι άσχημες καιρικές συνθήκες που επικρατούσαν στην περιοχή οδηγούσαν συχνά στη μερική ή και ολοσχερή καταστροφή της καλλιέργειας δυσχεραίνοντας ακόμα περισσότερο τη θέση των τσιφτσήδων διότι, εκτός από το γεώμορο, ήταν αναγκασμένοι να επιστρέψουν στις Μονές ή στον ιδιοκτήτη της γης εν γένει και το σπόρο και μάλιστα με βάση τις υψηλότερες τιμές που ίσχυαν κατά την εποχή της σποράς και όχι αυτές της περιόδου της συγκομιδής. Έτσι, οι τσιφτσίδες λάμβαναν αρχικά μία ποσότητα σπόρου αποτιμημένη και εντέλει απέδιδαν μεγαλύτερη στο Μοναστήρι. Συνεπώς, η διαδικασία έπαιρνε τη μορφή έντοκου δανείου, με μόνη τη διαφορά καταβολής φυσικής και όχι χρηματικής προσόδου. Βλ. Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικές και κοινωνικές πραγματικότητες*, ό.π., σ. 5-6.

προσδιοριστεί.¹⁵⁴ Ωστόσο, λόγω της γεωμορφολογίας είναι αδιαμφισβήτητο ότι τον κύριο όγκο εν γένει των καλλιεργειών αντιπροσώπευαν τα δημητριακά. Έτσι, σε ξερικές κυρίως καλλιέργειες παράγονταν σιτάρι, κριθάρι, βρώμη, σίκαλη (βρίζα) και αραβόσιτος. Σημειώνεται δε ότι, μεταξύ των προαναφερόμενων, από τους ανθρώπους εκείνης της εποχής καταναλώνονταν το σιτάρι, η σίκαλη, το κριθάρι και ο αραβόσιτος, ενώ όλα αποτελούσαν ζωοτροφές.¹⁵⁵

Εκτός των αντικειμενικών δυσκολιών, οι πηγές αποκαλύπτουν επιπρόσθετα προσκόμματα στην καταβολή των οφειλόμενων προς τις Μονές γεωργικών προϊόντων, κυρίως λόγω της αντίστασης που προέβαλαν οι κάτοικοι των όμορων κοινοτήτων. Ειδικά σε περιόδους όπου μία Μονή για οποιοδήποτε λόγο παρέμενε για κάποιο διάστημα ακυβέρνητη, η άρνηση καταβολής της γαιοπροσόδου από τους τσιφτσήδες ήταν διαφαινόμενη. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των τσιφτσήδων της Μονής Πατέρων, προερχομένων από την γειτονική κοινότητα Λιθίνου. Υπάρχοντας τοποτηρητή, οι επίμορτοι καλλιεργητές των μοναστηριακών κτημάτων αρνήθηκαν να καταβάλουν το γεώμορο του 1883 ύψους 1.800 οκάδων, κατακράτησαν το γεώμορο του 1884, εισέβαλαν με τα ζώα τους σε μοναστηριακά λιβάδια καταπατώντας τα, υφάρπαξαν το προορισμένο για τα μοναστηριακά κοπάδια χόρτο και εμπόδισαν τον τοποτηρητή να εκποιήσει ζωικό κεφάλαιο. Επιπλέον, απαιτούσαν από τον ίδιο το ποσό των 645 γροσίων, το οποίο κατέβαλαν για την αποπληρωμή έγγειων φόρων. Για την επίλυση του ζητήματος η Μικτή Δημογεροντία διόρισε τον έως τότε τοποτηρητή Γαβριήλ Ηγούμενο υπό δοκιμασία, ώστε να χειριστεί την κατάσταση και να παραλάβει το γεώμορο εντός 21 ημερών, ενώ με το καθήκον της εξέλεξης των λογαριασμών επιφορτίστηκε τριμελής λαϊκή επιτροπή.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Εξαίρεση αποτελεί η Μονή Δουρούτης για την οποία έχουν διασωθεί αριθμητικά δεδομένα. Συγκεκριμένα, στην απόδοση του γεώμορου στη Μονή της παραγωγής του έτους 1876 υπάρχουν συνολικά καταχωρημένα 56 ονόματα καλλιεργητών προερχομένων από τα τέσσερα όμορα χωριά, Λιόκου, Σαντοβίτσας, Ραψίστας και Νεοχωρίου. Βλ. Ι.Μ.17.1.1. Μονή Δουρούτης-Περιστεράς: Οικονομικά, Κατάστιχον τῆς ὠψιμίας τῆς Ἱεράς Μονῆς Δουρούτης τῶν τσιφτσίδων.

¹⁵⁵ Σπύρος Ασδραχάς *Ελληνική οικονομική ιστορία: ΙΕ'-ΙΘ' αιώνας*, τ. Α', Εκδόσεις Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2003, σ. 291-294.

¹⁵⁶ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 278. Στον ίδιο Κώδικα καταχωρείται ένα μοναδικό και ιδιαίτερα διαφωτιστικό αντίγραφο σχετικά με την ποικιλομορφία του ποσοστού του γεώμορου που λάμβανε η Μονή και οι καλλιεργητές της: «Τὸ Μοναστήριον

Παρά τα όσα εκτέθηκαν, ούτε στο συγκεκριμένο ούτε και σε άλλα τεκμήρια υπάρχουν ενδείξεις για την ολική αφαίρεση του δικαιώματος καλλιέργειας σε όσους χωρικούς δεν απέδιδαν εγκαίρως το γεώμορο στις Μονές. Έτσι γεννιέται η υποψία ότι η σύμβαση μεταξύ των δύο μερών, είτε προφορική είτε γραπτή, επανερχόταν σε ισχύ κατόπιν της αυστηρής εκπλήρωσης των απαιτούμενων όρων. Το στοιχείο αυτό βέβαια δεν αποδεικνύει την κληρονομική διαδοχή και την αναγκαστική πρόσδεση του καλλιεργητή σε προκαθορισμένο κομμάτι γης μακροπρόθεσμα, όπως συνέβαινε στις μεγάλες ατομικές ιδιοκτησίες (τσιφλίκια) την ίδια εποχή, αλλά και σε προγενέστερες. Προχωρώντας σε μια πιο ρεαλιστική ερμηνεία της πραγματικότητας, είναι λογικό ότι κυρίως η αδήριτη ανάγκη της επιβίωσης ανάγκαζε τους καλλιεργητές και ίσως και τους απογόνους των καλλιεργητών των Μονών να παραμένουν ακλόνητοι στις θέσεις τους, όταν η ετήσια παραγωγή πολλάκις δεν επαρκούσε ούτε για αυτοκατανάλωση. Υπάρχουν όμως πηγές που υποδεικνύουν μια βαθύτερη, ουσιωδέστερη και προνομιακή μάλιστα σχέση των τσιφτοσίδων και κατ' επέκταση των κοινοτήτων ως προς τις μοναστηριακές γαίες.

Καταρχάς, το ζήτημα της κληρονομικής διαδοχής των καλλιεργητών δεν μπορεί να αποσαφηνιστεί σε μεγάλο βαθμό με βάση το υπάρχον αρχειακό υλικό. Εντούτοις, μία μαρτυρία υποστηρίζει αυτό το

τῶν Πατέρων ἐλάμβανε καὶ λαμβάνει Γεώμορον ἀπὸ τὰ διάφορα εἶδη ὡς ἐξῆς κατὰ τὴν κατάθεσιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κοινότητος Λιθίνου, ἀπὸ Σίτον, Κριθὴν, Βρίζαν καὶ ἀραβόσιτον ξερικὸν μοιράζουσιν ὅσα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν Κάμπον ἐπὶ δέκα ὀκάδας λαμβάνει ἕξ ὀκάδας καὶ δύο λίτρας ὁ Τσεφτῆς, τρεῖς ὀκάδας καὶ μίαν λίτραν παίρνει τὸ Τερ(ὸν) Μοναστήριον καὶ ἀπ' αὐτὸ πληρώνει τὸ Μοναστήριον μίαν ὀκάν τὸ δέκατον καὶ τοῦ μένει δύο ὀκάδας καὶ μίαν λίτραν. ἀπὸ Κρομμύδια καὶ Κροκάριον μοιράζουσιν ἐπὶ δέκα ὀκάδας ὁ Τσεφτῆς λαμβάνει ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν, ἕνα τὸ δέκατον ὁ Βασιλεὺς καὶ ἕνα ἡμισυ λαμβάνει τὸ Μοναστήριον. ἀπὸ ἀμπέλια, ὁ Τσεφτῆς λαμβάνει ἐπὶ τὰς δέκα ὀκάδας ἕξ ὀκάδας καὶ δύο τρίτα, ἕνα ὁ Βασιλεὺς τὸ δέκατον καὶ δύο ὀκάδας καὶ ἕν τρίτον τῆς ὀκᾶς τὸ Μοναστήριον. ἀπὸ φασούλια δὲν λαμβάνει τίποτε τὸ Μοναστήριον. ἀπὸ κουκιά ἕξ καὶ δύο τρίτα ὁ Τσεφτῆς, ἕν ὁ Βασιλεὺς καὶ δύο καὶ ἕν τρίτον τὸ Μοναστήριον, ὡσαύτως καὶ ἀπὸ ὄλα τὰ ὄσπρια λαμβάνει καθῶς καὶ ἀπὸ τὰ κουκιά. ἀπὸ τὸν ποτιστικὸν ἀραβόσιτον μοιράζουσιν ἕξ ἡμισείας οἱ τσιφτοσίδες μὲ τὸ Μοναστήριον, τὸ δὲ δέκατον πληρώνει τὸ Μοναστήριον. Ἐνεκρίθησαν τὰ ἀνωτέρω ἐκτὸς τοῦ δὲ τῶν ποτιστικῶν ἀραβοσίτου, ὅστις θὰ μοιράζεται τριτάρικος, ἐξερχομένον προηγουμένως τοῦ δεκάτου.

Σταύρος Δ. Θεμελής

Κώστας Δ. Πάνου

τὴν 4ῃ Μαΐου 1887 Ἰωάννινα».

ενδεχόμενο. Πρόκειται για επιστολή διαμαρτυρίας καλλιεργητή μοναστηριακών κτημάτων της Μονής Ευαγγελιστρίας στα Σουδενά Ζαγορίου προς τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων.¹⁵⁷ Ο καλλιεργητής τονίζει ότι ο ίδιος και η οικογένειά του νέμονται τις γαίες της Μονής και αποδίδουν το γεώμορο για 80 συναπτά έτη, χρονικό διάστημα που υπερέβαινε κατά πολύ το προσδόκιμο ζωής ενός ατόμου την εν λόγω περίοδο.

Δύο άλλες επιστολές συνηγορούν με την παραπάνω και φανερώνουν τα παραχωρηθέντα σε κοινότητα προνόμια επί μοναστηριακών γαιών. Συγκεκριμένα, το 1856, ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων Παρθένιος, με τη συναίνεση του τότε Ηγούμενου της Μονής Βελλά Νικοδήμου παραχώρησε στην όμορη κοινότητα Ζαγόριανης το προνόμιο να καλλιεργεί στο εξής το Βάλτο αποδίδοντας το ένα τέταρτο της παραγωγής στη Μονή, επειδή στο παρελθόν η κοινότητα είχε συνεισφέρει στην κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων στην περιοχή και οι προερχόμενοι από αυτή καλλιεργητές του Βάλτου κατέβαλαν καθ' όλο το διάστημα το γεώμορο και απέδιδαν τον φόρο της δεκάτης. Επιπροσθέτως, η Μονή ανέλαβε τη μισθοδοσία ενός διδασκάλου ύψους 1.000 ή 1.200 γροσίων για το νεοσυσταθέν αλληλοδιδασκτικό σχολείο της κοινότητας «πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς Χριστιανικῆς νεολαίας».¹⁵⁸

Οκτώ χρόνια αργότερα ο διάδοχος του Νικοδήμου Αρχιμανδρίτης Μελέτιος ανανέωσε τα παραχωρηθέντα από τον προκάτοχό του προνόμια προς την ίδια κοινότητα με νέο έγγραφο. Σε αυτό, αρχικά, γίνεται μνεία στο γεγονός ότι η κοινότητα ανέκαθεν συνιστούσε τη δεξαμενή των Ηγούμενων και Μοναχών που εγκαταβίωναν στη Μονή. Ταυτόχρονα επισημαίνεται ότι οι κάτοικοι αυτής υπήρξαν οι μεγαλύτεροι συνδρομητές, καθώς αφιέρωσαν ακίνητη περιουσία στην κύρια Μονή αλλά και στο ρουμάνικο μετόχι της. Η πρόσφατη εκδούλευση, την οποία προσέφεραν οι καλλιεργητές στην αξιοποίηση των γαιών του Βάλτου αναγνωρίζεται και συνυπολογίζεται εδώ. Σημαντικότατο είναι ότι ο Ηγούμενος αποδέχεται πλήρως ότι με τη συνδρομή και την πολύτιμη βοήθεια των Ζαγοριανιτών έγιναν οι γαίες του Βάλτου μοναστηριακές και ότι οι ίδιοι δαπάνησαν πάνω από 900 γρόσια ανά στρέμμα, ώστε να μετατραπούν σε αρόσιμες. Κατά συνεπεία, δικαίως η κοινότητα απέκτησε

¹⁵⁷ Ι.Μ.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 21/10/1880. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 228, αρ. 4.7.

¹⁵⁸ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 10/03/1856. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 228-230, αρ. 4.8.

τα πρωτεία σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη όμορη κοινότητα, καλλιεργώντας τις συγκεκριμένες γαίες και αποδίδοντας στη Μονή ως γεώμορο τα 2/7 της ετήσιας παραγωγής και βοσκώντας τα κοπάδια της ανεμπόδιστα στον μοναστηριακό τόπο.¹⁵⁹

Τα προνόμια της κοινότητας Ζαγόριανης συνιστούν ένα ξεχωριστό παράδειγμα, διότι είναι μεν μοναδικό στο αρχαικό υλικό, αλλά το σκεπτικό που ενυπάρχει είναι απολύτως ενδεικτικό της περιόδου και συμπίπτει πλήρως με την επιχειρηματολογία που προέβαλαν γενικά οι κοινότητες, όταν οι περιστάσεις ευνοούσαν την ανάμιξή τους σε αμιγώς μοναστηριακά θέματα. Είναι επίσης ενδεικτικό του τρόπου με τον οποίο οι περίοικοι αποκτούσαν το δικαίωμα να καλλιεργούν συγκεκριμένες μοναστηριακές γαίες για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Τέλος, εντύπωση προξενεί το γεγονός ότι τα δύο προαναφερόμενα έγγραφα είναι ακριβή αντίγραφα του έτους 1923, δεδομένο που οδηγεί στη σκέψη ότι μετά την απελευθέρωση παρέστη ανάγκη η κοινότητα να αποδείξει τα δικαιώματά της επί των γαιών αυτών, δίχως να είναι γνωστό εάν και κατά πόσο τα εν λόγω έγγραφα συνεισέφεραν θετικά προς αυτή την κατεύθυνση.

¹⁵⁹ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 18/09/1864.

B7. Οι αγαθοεργίες: Το εκπαιδευτικό, κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο των Μονών

Στη «Γεωγραφία Αλβανίας και Ηπείρου» του Κοσμά Θεσπρωτού, κατονομάζονται τα μεγαλύτερα και ακμάζοντα Μοναστήρια του Ηπειρώτικου χώρου, για τα οποία ο συγγραφέας σημειώνει τα εξής: «*Ἀφήσαμε καὶ ἄλλα τινα. πλὴν ἡ Ἕπειρος καμμίαν ὠφέλειαν ἀπ’ αὐτὰ δὲν ἀπολαμβάνει. τὰ εἰσοδήματά των χάνονται ματαίως. τὰ καταδαπανοῦν καλόγηροι ἀνοικονόμοι, δυσειδαίμονες, ἀμαθεῖς καὶ ποταποῖ. Ἄν αὐτὰ τὰ Μοναστήρια, ἀναλόγως καὶ κατὰ δύναμιν, ἔκαμνον μίαν συνεισφορὰν, τουλάχιστον ἐδύναντο νὰ συστηθοῦν εἰς τὴν Ἕπειρον Σχολεῖα τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς καὶ Ἑλληνικῆς, εἰς πολλὰ μέρη, καὶ φωτιζόμενοι οἱ νέοι τῆς Ἕπείρου, ἤθελε ἔβγουν ἀπὸ τὸ σκότος καὶ λαβύρινθον τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς βαρβαρότητος.*».¹⁶⁰

Η παραπάνω διατύπωση είναι διατυπωμένη σε σκληρό ύφος και εν πολλοίς άδικη για τις Μονές των Ιωαννίνων, τουλάχιστον για το β΄ μισό του 19^{ου} αιώνα, αφού δεν είναι βιβλιογραφικά γνωστό τι ίσχυε την περίοδο της συγγραφής της *Γεωγραφίας*. Η αλήθεια είναι ότι έχουν σωθεί αξιόπιστες μαρτυρίες, κυρίως για τις ακμαιότερες των Μονών, οι οποίες αποδεικνύουν ότι, ειδικά ανά περιόδους κατά τις οποίες υπήρχε πλεόνασμα στα ταμεία τους, οι Μονές συνεισέφεραν στους τομείς της φιλανθρωπίας και της εκπαίδευσης στο μέτρο του δυνατού και υπό την αιγίδα της Μητροπόλεως. Εν τοιαύτη περιπτώσει, το αρχαικό υλικό, μολονότι αποσπασματικό, επιτρέπει την ιχνηλάτηση και την εξαγωγή τυπολογίας για τις κυριότερες αγαθοεργίες των Μονών της μητροπολιτικής επαρχίας Ιωαννίνων.

Καταρχάς, το μεγαλύτερης κλίμακας και σπουδαιότητας φιλανθρωπικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό έργο διεξήγαγαν οι Μονές Πατέρων και Προφήτη Ηλία Ζίτσης, τουλάχιστον έως τη δήμευση του 1863. Έχοντας στη διάθεσή τους έσοδα προερχόμενα από τα ρουμάνικα μετόχια, διακρίνονταν μακράν των υπολοίπων για τις αγαθοεργίες τους. Για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό του έργου οι ιθύνοντες των δύο Μοναστηριών είχαν συστήσει μία επιτροπή η οποία στις πηγές απαντάται

¹⁶⁰ Κοσμάς Θεσπρωτός - Αθανάσιος Ψαλίδας, *Γεωγραφία Αλβανίας και Ηπείρου*, Προλεγόμενα και σημειώσεις Αθαν. Χ. Παπαχαρίση, Εκδόσεις Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1964, σ. 61, 77.

μεν το όνομα «Μοναστηριακή Επιτροπή Πατέρων – Ζίτσης», αλλά ουδεμία σχέση έχει με την μετέπειτα Κεντρική Μοναστηριακή Επιτροπή.

Πρωτίστως, η επιτροπή αυτή αναλάμβανε την χορήγηση υποτροφιών για άρρενες καταγόμενους από την ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων, οι οποίοι σπούδαζαν στην Αθήνα. Ο σύνδεσμος των Μονών στην ελληνική πρωτεύουσα, ο οποίος αναλάμβανε την διεκπεραίωση των ζητημάτων αυτών, ήταν ο ιδρυτής της Εθνικής τράπεζας της Ελλάδος Γεώργιος Σταύρου. Αυτό αποδεικνύεται από επιστολή της επιτροπής προς τους εφόρους του ταμείου των Ελεών στα Ιωάννινα για την διακοπή της υποτροφίας δύο φοιτητών που είχαν ολοκληρώσει τον κύκλο σπουδών τους.¹⁶¹ Ωστόσο, οι πηγές είναι αποσπασματικές, με αποτέλεσμα να καθίσταται δυσχερής ο υπολογισμός του αριθμού των υποτρόφων, της καταγωγής τους, του ύψους των προσφερομένων σε αυτούς υποτροφιών και του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο οι Μονές διέθεταν και διοχέτευαν αδιαλείπτως το πλεόνασμά τους στον τομέα της εκπαίδευσης. Μολονότι είναι εύλογο η εν λόγω πρακτική να περιορίστηκε ή και να έπαυσε μετά το 1863, η παντελής έλλειψη πηγών δεν επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων.

Αναγνωρίσιμη, εφόσον έχει σωθεί σχετικός κατάλογος του 1859, είναι η συνεισφορά των δύο προαναφερόμενων Μονών για αγαθοεργήματα, τα οποία, με εξαίρεση τη συντήρηση των διδασκάλων, δεν διευκρινίζονται, αλλά έχουν ως αποδέκτη το σύνολο των χωριών του Ναχιγιέ Ζαγορίου. Στο τεκμήριο σώζονται τα ονόματα και των 46 κοινοτήτων της ομοσπονδίας. Τα χρηματικά ποσά ποικίλουν, προφανώς αναλογικά με τον πληθυσμό και τις ανάγκες εκάστης κοινότητας, με το χαμηλότερο, 288 γρόσια, να δίδεται στον Άγιο Μηνά και το υψηλότερο,

¹⁶¹ Ι.Μ.18.2.2. Μονή Πατέρων: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 1, ημερ. εγγράφου: 14/03/1860: «Πρόσκλησις τῆς Μοναστηριακῆς Διευθύνσεως πρὸς τὴν ἐφορείαν νὰ παύσῃ τὴν ὑποτροφίαν δύο σπουδαστῶν ἐν Ἀθήναις

Ἀξιότιμοι κύριοι ἔφοροι τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδαζόντων ὑποτρόφων τῶν Μοναστηρίων δύο ὁ Ἰωάννης Ἀλεξάνδρου Τζίνης καὶ ὁ Γεώργιος Ἐὐαγγελίδης διεκπεραίωσαντες τὰς σπουδὰς των καὶ δόσαντες τὰς ἐξετάσεις ἔλαβον τὸ δίπλωμά των παρακαλεῖσθε ἵνα εὐαρεστηθέντες διορίσετε τὸν διοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς Τραπεζῆς Κύριον Γεώργιον Σταύρου, ὅπως παύσῃ τὴν μισθοδοσίαν αὐτῶν ἀπὸ πρώτης Ἀπριλίου τοῦ τρέχοντος ἔτους.

ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 14 Μαρτίου 1860». Αναλυτικότερα για τις υποτροφίες σπουδαστών με καταγωγή από τη Ζίτσα με χορηγία των Μονών Πατέρων και Προφήτη Ηλία Ζίτσης : Θεόδωρος Κοσμάς, *Η Ζίτσα του 19^{ου} αιώνα*, ό.π., σ. 257-264.

6.240 γρόσια, να χορηγείται στην κοινότητα Λάιστας. Το συνολικό ποσό που απέδωσαν οι δύο Μονές ανέρχεται στα 120.000 γρόσια, ενώ στο τέλος του καταλόγου σώζεται η επικύρωση των δύο Ηγουμένων και η φόρμα της απόδειξης της χορηγίας.¹⁶²

Το ίδιο έτος (1859), η επιτροπή Πατέρων – Ζίτσης προικοδοτεί κορίτσια με καταγωγή από το Ζαγόρι. Ο σωζόμενος κατάλογος περιλαμβάνει δέκα ονόματα γυναικών, οι οποίες λαμβάνουν ποσά από 1.000 έως 2.500 με σκοπό την αποκατάστασή τους.¹⁶³ Επιπλέον, από το 1859 έως το 1862 υπάρχουν δεκάδες παρόμοιες αποδείξεις γάμων ή αρραβώνων κοριτσιών με καταγωγή από την ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων και όχι μόνο από τις όμορες των Μονών κοινότητες.¹⁶⁴ Οι αποδείξεις αυτές είναι προκαταβολικές, διότι απαραίτητη προϋπόθεση για την τέλεση του μυστηρίου του γάμου ήταν να δοθούν προκαταβολικά στον μέλλοντα γαμπρό τα αναλογούντα στην κοινωνική διαστρωμάτωση της γυναίκας χρήματα και φορέματα. Βεβαίως, λογικό είναι ότι τα κορίτσια που

¹⁶² ΔΗΜ.4.2.1. Ιερά Μονή Πατέρων-Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού Ζίτσας, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 05/02/1859. Για τη ζαγορισία ομοσπονδία βλ. Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί*, ό.π., σ. 21-22.

¹⁶³ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 05/02/1859. Για το θεσμό της προίκας στην περιοχή του Ζαγορίου: Γεώργιος Παπαγεωργίου, *Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί*, ό.π., σ. 209-226. Κωνσταντίνος Φρόντζος, «Ηπειρωτικά Έθιμα», *Ηπειρωτική Εστία* 4 (1955), σ. 229-231. Για προικοσύμφωνα της περιόδου κατατεθειμένα στη Μητρόπολη Ιωαννίνων: Μαίρη Κωστή, *Προικοσύμφωνα: Εν τω Κώδικι της Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων 1885-1914*, Ιωάννινα 2005.

¹⁶⁴ Όλες οι αποδείξεις βρίσκονται στο: ΔΗΜ.4.2.2.3. Ιερά Μονή Πατέρων-Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού Ζίτσας. Παρατίθενται δύο ενδεικτικές: 1) «Ελένη Γ. λάππα αντίγραφον δια τοῦ προικοδοτηρίου ὑπ' αρ. 32 Ἐὰν ἡ Ἐλένη Γ. λάππα στεφανωθῆ ἕως τέλη τοῦ προσεχούς Μαΐου τρέχοντος ἔτους θέλει τῆ δοθῆ τὸ ἐκ τῶν Μοναστηρίων προικοδοτήριον ἔγγραφόν της ἀπὸ Γρόσια χίλια διακόσια πενήντα Ἄριθ. 1250-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 27 Ἀπριλίου 1859 πεντηκοστοῦ ἐννάτου

ὁ Γραμματεὺς τῶν Μοναστηρίων Χριστόδουλος Κεραμέας

ἡ ανοθεν ἑλένη γεωργίου λάπα ἐστεφανόθη τὸν κωνσταντίνον Ἰωάνη σαράτζη 1859
Ἰουλίου 12 νικόλαος ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος περιβλέπτου χρίστος Ἰ. κοῦρος».

2) «ἔλαβα παρὰ τῆς Διευθύνσεως τῶν Μοναστηρίων τῶν Πατέρων τὸ προικοδοτήριον ἔγγραφο τῆς Ἀγγελικῆς Νικολάου Ζιτσαίου ἀπὸ γρόσια δύο χιλιάδας) ἀρ. 2.000 σημειωμένον ὑπὸ Ἀρ. 49 καὶ ὑπόσχομαι ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ φέρω εἰς τὴν διεύθυνσιν τὴν ἀπόδειξιν τῆς στέψεώς της καὶ ἐν ἐναντία περιπτώσει νὰ ἐπιστρέψω εἰς αὐτὴν τὸ ἄνω προικοδοτήριον χωρὶς νὰ γίνῃ καμμία χρῆσις αὐτοῦ διὸ καὶ ἐγγυοῦμαι ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 20 Ἰουνίου 1861.

Σωτήριος Ἱερεὺς ἐφ(ημέριος) τῆς Ἁγίας Μαρίνης.»

προικοδοτούνταν από τις Μονές ανήκαν στην τελευταία κοινωνική διαστρωμάτωση, στερούμενες τους απαραίτητους πόρους για την απόδοση της θεσμοθετημένης προικοδοτήσεως.¹⁶⁵

Ο τομέας της υγείας είναι ομοίως ένα από τα πεδία δράσης της πρώιμης αυτής Επιτροπής των Μονών Πατέρων και Ζίτσης. Οι ιθύνοντες των Μονών διέθεταν μερίδα στο ταμείο των Ελεών των Ιωαννίνων. Το ταμείο αυτό κατέβαλε κατά καιρούς διάφορα χρηματικά ποσά για αγαθοεργίες στο όνομα των Μονών και οι τοποτηρητές ή οι Ηγούμενοι τα απέδιδαν στη συνέχεια εντόκως. Π.χ το 1857 οι Μονές απέδωσαν 131.452 γρόσια στο ταμείο των Ελεών για τις αγαθοεργίες που έγιναν με χρέωση της μερίδας τους.¹⁶⁶ Επιπλέον, το 1859 από την μερίδα των Μονών διορίστηκαν ιατροί για την φροντίδα και την περίθαλψη των πτωχών και απόρων της πόλεως και το 1861 μία μαία με μισθό που ανερχόταν σε 4.000 γρόσια ετησίως.¹⁶⁷

Εκτός των ανωτέρω φιλανθρωπιών, το 1852 η Μονή Πατέρων προέβη σε μία ιδιαίτερης σημασίας και βαρύτητας αγορά. Αναλυτικότερα, η όμορη κοινότητα του Λιθίνου βρισκόταν σε πολύχρονο δικαστικό αγώνα εναντίον της Αϊσέ Χανούμ, μέλους του επιφανούς οθωμανικού οίκου του Χαϊρεντίν πασά. Αιτία ήταν η τσιφλικοποίηση του συνόλου των γαιών της κοινότητας, την οποία οι κάτοικοι επιθυμούσαν να αναγνωριστεί ως «κεφαλοχώρι», δηλαδή ελεύθερη από οποιαδήποτε υποτέλεια συνεπαγόταν το καθεστώς των τσιφλικιών. Με την παρέμβαση του τότε Μητροπολίτη Ιωαννικίου (1845-1854) η Μονή Πατέρων αγόρασε από την οθωμανική οικογένεια τις γαίες του Λιθίνου αντί 154.000

¹⁶⁵ Μία επιστολή γυναικός προς τους Ηγούμενους των Μονών Πατέρων και Προφήτη Ηλία Ζίτσης αποκαλύπτει πόσο αναγκαία ήταν η συνεισφορά των μοναστικών καθιδρυμάτων στον τομέα των προικοδοτήσεων, ειδικά για το οικονομικά ασθενέστερο ποσοστό του πληθυσμού. Η γυναίκα αναφέρει ότι βρίσκεται σε οικονομικό αδιέξοδο και ότι ο αρραβώνας της θυγατέρας της κινδυνεύει να διαλυθεί εξαιτίας του ότι δεν διαθέτει το κατάλληλο χρηματικό ποσό, ώστε να αγοράσει «ένα ύποκάμισο» απαραίτητο για την συμπλήρωση της οφειλόμενης προίκας. Εντέλει, οι Μονές της χορηγούν το ποσό των 300 γροσίων προς ικανοποίηση του αιτήματός της. Βλ. ΔΗΜ.4.2.1. Ιερά Μονή Πατέρων-Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού Ζίτσας, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 26/01/1860. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 332-333, αρ. 52.3.

¹⁶⁶ ΔΗΜ.4.2.2. Ιερά Μονή Πατέρων-Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού Ζίτσας, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 16/09/1857. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 333, αρ. 52.4.

¹⁶⁷ Αυτόθι, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 24/03/1859. Ι.Μ.Ι.2.3.3.2. Αλληλογραφία: Μητροπολίτης Παρθένιος, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 16/10/1861. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 333-334, αρ. 52.5.

γροσίων, ερχόμενη σε συμφωνία με την κοινότητα, ώστε η τελευταία να αποτίσει σταδιακά το προαναφερόμενο ποσό, για να αποκτήσει εν ευθέτω χρόνω τα επιδιωκόμενα δικαιώματα επί των γαιών της. Εφόσον όμως η Μονή δεν διέθετε νομική προσωπικότητα, οι τίτλοι – αντέγγραφα εκδόθηκαν επ' ονόματι του προκρίτου των Ιωαννίνων Νικολάκη Αθανασίου, ο οποίος ήταν εικονικός νομέας και άλλων μοναστηριακών κτημάτων, όπως π.χ της Μονής Ελεούσης στο Νησί. Ωστόσο, αυτό λίγη σημασία είχε για την κοινότητα Λιθίνου, η οποία μόλις το 1907 κατόρθωσε να συγκεντρώσει και να αποδώσει στη Μονή 700 λίρες από το σύνολο των 900 λιρών για τις οποίες είχε δεσμευτεί την αυγή του 20^{ου} αιώνα και να μεταβιβάσει τους εικονικούς τίτλους στο όνομα δικών της υποψηφίων.¹⁶⁸

Η σημασία της ανωτέρω πράξης είναι μεγάλη, εάν ληφθεί υπόψη το καθεστώς δουλοπαροικίας που βίωναν οι καλλιεργητές των τσιφλικιών, όχι μόνο στην Ήπειρο αλλά και στη Θεσσαλία και σε άλλα οθωμανικά εδάφη. Η Μονή προσέφερε διέξοδο στους κατοίκους της κοινότητας και το απαραίτητο χρονικό περιθώριο για τη συγκέντρωση των χρημάτων και την ένταξη του Λιθίνου στις ελεύθερες πλέον κοινότητες. Σημειώνεται ότι την υπό εξέταση περίοδο η επιθυμία της εξαγοράς των γαιών μιας κοινότητας από Οθωμανούς ιδιώτες ή από το οθωμανικό Δημόσιο ήταν γενικευμένη. Για το λόγο αυτό, άλλες κοινότητες επέλεξαν τη λύση του δανεισμού από χριστιανό ιδιώτη, ώστε να επιτύχουν το ίδιο αποτέλεσμα.¹⁶⁹

Εκτός των Μονών Πατέρων και Προφήτη Ηλία Ζίτσης, άλλες Μονές που υπάγονταν στην Μητρόπολη των Ιωαννίνων συνεισέφεραν παντοιοτρόπως, όπου και όταν αυτό κρινόταν δυνατό, στην ανακούφιση των πενήτων κοινοτήτων και ιδίως στη συντήρηση σχολείων. Φυσικά, το γεωγραφικό εύρος της ακτίνας δράσης και κυρίως το χορηγηθέν ποσό διέφερε ανάλογα με το μέγεθος της μοναστηριακής περιουσίας, την κατά καιρούς συνετή ή όχι διοίκηση, τα εισοδήματα και τις περιστάσεις. Επί παραδείγματι, το 1885 η Μονή Βελλάς εντέλλεται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο να καταβάλλει ετησίως για τη συντήρηση του

¹⁶⁸ Ι.Μ.18.2.2. Μονή Πατέρων: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 4, ημερ. εγγράφου: 27/08/1860. Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 5, ημερ. εγγράφου: 21/03/1878. Αυτόθι, αρ. εγγράφου: 64, ημερ. εγγράφου: 17/11/1915. Βλ. Παράρτημα ΙΙ. σ. 338-340.

¹⁶⁹ Ενδεικτικά βλ. Πάνος Τζιόβας, «Ηπειρωτικά Σύμμεικτα: Η αγορά του χωριού Δεμάτι από το Τουρκικό Δημόσιο στα 1879 με βάση ανέκδοτα στοιχεία», *Ηπειρωτική Εστία* 31 (1982), σ. 20-25.

Παρθεναγωγείου της Κόνιτσας 50 λίρες, για το ανεγερθέν Παρθεναγωγείο στην κοινότητα Κάτω Σουδενών Ζαγορίου 13 λίρες, για το σχολείο της κοινότητας Ζαγόριανης 12 λίρες, για το σχολείο της κοινότητας Νεγράδων 8 λίρες, για την Θεολογική Σχολή της Χάλκης 25 λίρες και, τέλος, για την αγορά βιβλίων διανεμητέων σε άπορους μαθητές διαφόρων κοινοτήτων 12 λίρες.¹⁷⁰

Επιπροσθέτως, το 1868, οι επίτροποι της Μονής Τσούκας σε συνεργασία με την κοινότητα Λοζετσιού προσλαμβάνουν έναν διδάσκαλο με ετήσιο μισθό 3.000 γρόσια «*να διδάσκη τούς μαθητάς με ὄλην του τήν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχήν, να τούς παραδίδη τήν Ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον, καὶ προκαταρκτικὰ ἑλληνικὰ μαθήματα*».¹⁷¹ Ομοίως, το 1880, οι ενωμένες Μονές Ευαγγελιστρίας και Αγίας Παρασκευής των Ἄνω Σουδενών Ζαγορίου υποχρεούνται να προσφέρουν 4.500 γρόσια ανά έτος προς συντήρηση του σχολείου της ομώνυμης κοινότητας.¹⁷² Το 1888, ο Ηγούμενος της Μονής Στούπαινας εντέλλεται από τη Μητρόπολη να αποδίδει ετησίως επτά λίρες στο παρθεναγωγείο της κοινότητας Τζοντίλλης, επτά λίρες στον διδάσκαλο της κοινότητας Περιβλέπτου και τρεις λίρες για την συντήρηση του κοινού σχολείου των κοινοτήτων Μπράγιας και Βάρβεσης.¹⁷³

Από την άλλη πλευρά, το 1882, η Μονή Ηλιόκαλης παραχωρεί το ήμισυ του γεώμορου των εντός της περιφέρειας της κοινότητας Κράψης μοναστηριακών γαιών για τη διατήρηση του σχολείου της κοινότητας αντί χρηματικού ποσού. Όταν όμως οι επίμορτοι καλλιεργητές αρνούνται να αποδώσουν το υπόλοιπο ½ της γαιοπροσόδου στη Μονή, η κοινότητα θεωρείται υπεύθυνη και καλείται να επιλύσει το ζήτημα. Το ότι υπόλογος για την καθυστέρηση του γεώμορου δεν ήταν ο κάθε καλλιεργητής ατομικά αλλά το σύνολο της κοινότητας επιβεβαιώνεται και από παρόμοιο περιστατικό στη Μονή Δουρούτης το 1881.¹⁷⁴ Η κοινότητα, προφανώς μέσω αντιπροσώπων της, όφειλε να ελέγχει τους επίμορτους καλλιεργητές, διότι τιμωρούνταν η ίδια με απώλεια της χορηγίας της Μονής σε περίπτωση καταστρατήγησης των όρων και επιμονής σε μη νόμιμα συμφωνηθείσα οδό.

¹⁷⁰ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 234.

¹⁷¹ I.M.48.2. Μονή Τσούκας: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: 24, ημερ. εγγράφου: 23/04/1868.

¹⁷² Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 131-132. Βλ. Παράρτημα I. σ. 266-267, αρ. 16.1.

¹⁷³ Αυτόθι, σ. 295. Βλ. Παράρτημα I. σ. 314, αρ. 47.4.

¹⁷⁴ Αυτόθι, σ. 107.

Σύμφωνα με τους καταλόγους της Μητρόπολης Ιωαννίνων και του Γενικού Προξενείου Ιωαννίνων, στις κοινότητες των τεσσάρων Ναχιγιέδων του Καζά Ιωαννίνων ως επί το πλείστον υπήρχαν σχολεία κατώτερης βαθμίδας, κυρίως γραμματοδιδασκαλεία ή και δημοτικά σε περιπτώσεις οικονομικής ευρωστίας. Όσα από αυτά λειτουργούσαν πριν από τη σύσταση της Μοναστηριακής Επιτροπής και των Δημογεροντιών, συντηρούνταν ενδεχομένως από κοινοτικούς και εκκλησιαστικούς πόρους και ατομικές συνδρομές.¹⁷⁵ Ακόμα όμως και μετά τη συγκρότηση των οργάνων εποπτείας των Μονών, πολλά από αυτά συνέχιζαν να συντηρούνται μετά δυσκολίας από τοπικά κληροδοτήματα και από

¹⁷⁵ Νικολαΐδου Ελευθερία, «Σχολεία και δάσκαλοι της Μητροπολιτικής επαρχίας Ιωαννίνων (στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αι.)», *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο* 1981, σ. 159-212· Χαράλαμπος Φούκης, «Η εκπαιδευτική δραστηριότητα στην εκκλησιαστική περιφέρεια της Μητρόπολης Ιωαννίνων, για το σχολικό έτος 1895-1896, σύμφωνα με την έκθεση του γενικού προξένου Ιωαννίνων», *Ηπειρωτικά Χρονικά* τ. 44 (2010), σ. 555-573. Για την ελληνική παιδεία στην Ήπειρο κατά την ύστερη οθωμανοκρατία βλ. Κωνσταντίνος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του βορείου ελληνισμού*, ό.π., σ. 703-776. Για το θεσμό των εφοροεπιτρόπων των κοινοτήτων, οι οποίοι υπήρξαν οι κατεξοχήν υπεύθυνοι για τη σχολική πρόνοια και την πρόσληψη των διδασκάλων, με βάση ανέκδοτα αρχεία της Μητρόπολης Ιωαννίνων βλ. Πάνος Τζιόβας «Ηπειρωτικά Σύμμεικτα: Ο θεσμός των κοινοτικών εφοριών της επαρχίας Ιωαννίνων και η σχέση τους με τους διορισμούς των δασκάλων και την παύση τους.», *Ηπειρωτική Εστία* 30 (1981), σ. 977-985. Εν γένει το θεσμικό υπόστρωμα της παιδείας και το εκπαιδευτικό ζήτημα μετά τις μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ μεταβάλλεται, κατόπιν της συστάσεως Υπουργείου Παιδείας (1848). Ειδικά από το 1869, η οργάνωση του τομέα της εκπαίδευσης του ορθοδόξου μιλλέτ παύει να συνιστά αποκλειστικό προνόμιο των παραδοσιακών φορέων της εκπαίδευσης, δηλαδή της Εκκλησίας και των κοινοτήτων, και κατά συνέπεια εισάγονται περιορισμοί μέσω της ανάθεσης της εποπτείας στον κρατικό μηχανισμό. Ιδιαίτερα προβλήματα αναφέρονται στις δεκαετίες 1880 και 1890, οπότε επιχειρήθηκε η παραβίαση του «προνομιακού καθεστώτος» της ορθοδόξου Εκκλησίας σχετικά με την εκπαίδευση του ποιμνίου της. Για διεξοδική ανάλυση της διοικητικής διάρθρωσης της εκπαίδευσης του ελληνορθόδοξου μιλετίου την υπό εξέταση περίοδο βλ. Γιάννης Μπέτσας, *Θεσμικές και λειτουργικές όψεις της εκπαίδευσης των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων της οθωμανικής επικράτειας από την έναρξη των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ έως την επανάσταση των Νεότουρκων*, Εκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 93-107. Για πρωτογενείς πηγές σχετικές με την εκπαίδευση του ορθοδόξου μιλετίου από το 1830 έως το 1914 βλ. Σιδηρούλα Καραστεργίου Ζιώγου (έκδοση-επιμέλεια), *Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, η Οθωμανική Διοίκηση και η εκπαίδευση του Γένους: Κείμενα-Πηγές 1830-1914*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998.

συνδρομές του συνόλου των κατοίκων της κοινότητας, καθώς τα εισοδήματα των Μονών δεν επαρκούσαν.¹⁷⁶

Η οικονομική στήριξη των σχολείων της επαρχίας των Ιωαννίνων από τα μοναστικά καθιδρύματα ήταν ζωτικής σημασίας για την απρόσκοπτη λειτουργία των μονάδων αλλά και για τον βιοπορισμό των διδασκάλων. Άλλωστε, έχει ήδη καταστεί σαφές ότι για να απολαμβάνει ένας Ηγούμενος ή τοποτηρητής της υπολήψεως των περιόικων όφειλε να προνοεί, ώστε μέρος του πλεονάσματος να προσφέρεται για τις ανάγκες της εκπαίδευσης. Σε περιόδους κρίσεων των Μονών, οπότε η διαχείριση υποχωρούσε και τα συσσωρευμένα χρέη δεν επέτρεπαν την τακτική καταβολή του επιδόματος, αναφύονταν δυσκολίες για τους δικαιούχους. Ένα τέτοιο παράδειγμα προέρχεται από την κοινότητα Νεγράδων, της οποίας το σχολείο συντηρούσε η Μονή Βελλάς μέσω της καταβολής οκτώ λιρών ανά έτος. Το 1895, το επίδομα δεν καταβλήθηκε άμεσα με αποτέλεσμα η κοινότητα να μην δύναται να αποζημιώσει τον διδάσκαλο και να απευθυνθεί εγγράφως στον Επίσκοπο Βελλάς Γρηγόριο. Προς τον ίδιον δε απευθύνθηκε και ο πατέρας του διδάσκαλου, εκθέτοντας τους επείγοντες προσωπικούς του λόγους για τους οποίους ήταν αναγκαίο να καταβληθεί άμεσα τουλάχιστον το 1/8 του προσυμφωνημένου ποσού.¹⁷⁷

Οι αγαθοεργίες των Μονών των Ιωαννίνων, όμως, δεν περιορίστηκαν στον τομέα της εκπαίδευσης. Από τις πλέον ξεχωριστές πράξεις φιλανθρωπίας ήταν ο έρανος για την ανατροφή και τη συντήρηση των έκθετων παιδιών της επαρχίας και της πόλεως. Τον Μάιο του 1889, είκοσι επτά Μονές δεσμεύτηκαν να χορηγούν ανά εξάμηνο ποσά, τα οποία φανερώνουν την οικονομική δυνατότητα καθεμιάς από αυτές στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία. Τα ποσά κυμαίνονταν από το ελάχιστο όριο των 20 γροσίων έως το μέγιστο των δύομιση λιρών, με την τρέχουσα νομισματική αντιστοιχία που όριζε ότι μία λίρα ισούται με 108 γρόσια. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τον καταχωρημένο στον Μοναστηριακό Κώδικα προϋπολογισμό, οι είκοσι επτά Μονές ήταν

¹⁷⁶ Αναλυτικά για τις χρηματοδοτικές πηγές των σχολείων 36 κοινοτήτων του Ζαγορίου κατά τα έτη 1874-1878 βλ. Δημήτρης Χασιώτης, *Διατριβαί και υπομνήματα περί Ηπείρου*, Αθήνησιν 1887, σ. 19-27. Για συνοπτικούς πίνακες με καταχωρήσεις αριθμών των κατοίκων, των σχολείων, των μαθητών, των διδασκάλων και του ύψους της μισθοδοσίας αυτών στο σύνολο των κοινοτήτων των τεσσάρων Ναχιγιέδων βλ. Αυτόθι, σ. 130-133.

¹⁷⁷ I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 23/10/1895. Αυτόθι, αρ. εγγράφου: -, ημερ. εγγράφου: 31/01/1896. Βλ. Παράρτημα I. σ. 245-246, αρ. 4.20-4.21.

υποχρεωμένες να καταβάλλουν στο εξής συνολικά 24 λίρες και 36 γρόσια ανά εξάμηνο στον ταμία ειδικής περι των έκθετων τέκνων επιτροπής.¹⁷⁸

Εν κατακλείδι, παρά τα συσσωρευμένα χρέη και τα λειτουργικά προβλήματα, την κακή οικονομική διαχείριση εκ μέρους συγκεκριμένων Ηγουμένων και τοποτηρητών, το μικρό μέγεθος της μοναστηριακής ακινήτου περιουσίας και τη δυσκολία στην αξιοποίησή της, την συνεχή ανάμιξη των περιοίκων λαϊκών και εν γένει την επίδραση του συνόλου των προειρημένων αρνητικών παραγόντων, η χρηματοδοτική ροή για την υλοποίηση του φιλανθρωπικού-κοινωνικού-εκπαιδευτικού έργου των Μονών των Ιωαννίνων συνεχίστηκε, όπως ακριβώς άρμοζε στην υπόσταση των μοναστικών καθιδρυμάτων στα Γιάννενα του β' μισού του 19^{ου} αιώνα.

¹⁷⁸ Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής, σ. 308-309. Βλ. Παράρτημα Ι. σ. 325-326, αρ. 51.1.

Επίλογος

Εν γένει, οι Μονές συνιστούσαν φύσει και θέσει θύλακες διατήρησης του ορθοδόξου πνεύματος και των θεμελίων της χριστιανικής πίστεως. Από τον μεσαίωνα έως τους νεώτερους χρόνους, το οικονομικό υπόβαθρο των ισχυρών Μονών, η άρρηκτα συνδεδεμένη με την γαιοκτησία υπόστασή τους και η πολιτική τους επιρροή, αποτέλεσαν συνδυαστικά τους κύριους άξονες της αδιαμφισβήτητης επίδρασής τους στη διαμόρφωση των κοινωνιών. Ομοίως, η συνολική θεώρηση των Μονών της μητροπολιτικής επαρχίας των Ιωαννίνων, πάντα με επίκεντρο την υλική τους διάσταση, αναπόφευκτα καταλήγει σε συμπερασματική αποτίμηση όχι μόνο του ίδιου του μοναστηριακού θεσμού, αλλά και ειδικότερων πτυχών της ζωής του ελληνορθόδοξου μιλλέτ το β' μισό του 19^{ου} αιώνα. Όμως, σε αυτή την περίπτωση και εξαιτίας των ιδιαζουσών περιστάσεων η καταλυτική επίδραση δεν είναι μονόδρομη, αλλά αμφίδρομη, αφού η επιρροή που οι Μονές ασκούσαν στον τοπικό τους περίγυρο είναι αντιστρόφως ανάλογη με αυτή που λάμβαναν από την τοπική κοινωνία.

Καταρχήν, η λειτουργία των Μοναστηριών στα Ιωάννινα την υπό εξέταση περίοδο, σε πλήρη αντίθεση με όσες Μονές είχαν ενταχθεί προ πολλού στο ελεύθερο ελλαδικό κράτος, αναγκαστικά εναρμονίζεται πλήρως με το γαιοκτητικό σύστημα των Οθωμανών. Το δεδομένο αυτό αποτελεί τον πυλώνα για την ερμηνεία του ιδιοκτησιακού καθεστώτος που διέπει τις Μονές. Πόση και ποια ήταν η ακίνητη περιουσία τους έως το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα παραμένει έστω και δειγματοληπτικά άγνωστο. Το πόσο και το εάν τις επηρέασε η δήμευση του 1568/1569 παραμένει ομοίως στο σκοτάδι. Οι μέθοδοι του παρελθόντος για τη διατήρηση και τη διεύρυνση της μοναστηριακής ιδιοκτησίας, με άλλα λόγια ποιο μέρος αυτής προήλθε από χριστιανικές αφιερώσεις- είτε σύμφωνες με τον ισλαμικό νόμο είτε όχι- και ποιο αποκτήθηκε με σύννομες ή έκνομες αγορές εκ μέρους του ανθρωπίνου δυναμικού των Μονών, συνιστούν γρίφο για τον ερευνητή. Ωστόσο, οι πηγές, που επιτρέπουν την ανασύνθεση των δεδομένων για την ακίνητη μοναστηριακή ιδιοκτησία από το 1860 και εντεύθεν, αφήνουν ίχνη για την προτεραία κατάσταση.

Η πρώτη ολοκληρωμένη και παγιωμένη εικόνα προέρχεται από τα εκκλησιαστικά κτηματολόγια των ετών 1865-1866. Η ανάγκη

συγκέντρωσης και καταγραφής της μοναστηριακής ακίνητης περιουσίας, λόγω της σύστασης του Νεότερου οθωμανικού Κτηματολογίου, είχε ως απόρροια τη σύνταξη των εκκλησιαστικών κτηματολογίων, τα οποία αποτελούν μία ευσύνοπτη παρουσίαση αφενός του αριθμού και του είδους των ακινήτων και αφετέρου της νομιμοποιητικής βάσης της νομής αυτών. Τέσσερεις είναι οι κύριες διαπιστώσεις που προκύπτουν από τη μελέτη τους: πρώτον, η μοναστηριακή ακίνητη ιδιοκτησία εκάστης Μονής δεν υπερέβαινε σε καμία περίπτωση το φράγμα των 1.500 στρεμμάτων, ενώ σημειώνονται και καθιδρύματα που διαθέτουν λιγότερα από 100 στρέμματα· δεύτερον η γεωμορφολογία της περιοχής σε συνδυασμό με τα περιορισμένα μέσα της περιόδου συντελούσαν στη δραματική μείωση της παραγωγικότητας των εδαφών, με αποτέλεσμα αξιοσημείωτο ποσοστό των μοναστηριακών γαιών να παραμένει αναξιοποίητο· τρίτον, η ακτίνα εμβέλειας των μοναστηριακών κτήσεων ήταν περιορισμένη, εκτεινόμενη κατά κύριο λόγο στις όμορες περιοχές. Ας προστεθεί δε ότι, ακόμα και οι Μονές που διέθεταν πλούσια μετόχια στη Ρουμανία έως τη δήμευση του 1863, στον Ηπειρώτικο χώρο δεν διέφεραν σημαντικά ως προς το μέγεθος της ακινήτου ιδιοκτησίας με τις υπόλοιπες. Τέλος, η πλειονότητα των Μονών δεν είχε το 1865 τη δυνατότητα να προσκομίσει οθωμανικούς νομιμοποιητικούς τίτλους προς απόδειξη και υπεράσπιση των προσηρτημένων γαιών.

Η αποκρουστικότητα της οθωμανικής νομοθεσίας με τον Νόμο περί Γαιών το 1858 θεωρητικά και πρακτικά έθεσε ένα επιπλέον εμπόδιο στη διόγκωση της μοναστηριακής περιουσίας. Το άρθρο 122, που δεν συνιστά παρά την συνεπτυγμένη κατακλείδα μιας οθωμανικής πολιτικής τριακοσίων και πλέον ετών, υπήρξε στην πραγματικότητα ο νομοθετικός φραγμός στην περαιτέρω προσάρτηση δημοσίων γαιών από τα στερούμενα νομικής προσωπικότητας μοναστικά καθιδρύματα. Η δημιουργία του νεότερου Οθωμανικού Κτηματολογίου και η συνακόλουθη υποχρεωτική τέλεση του συνόλου των δικαιοπραξιών ενώπιον των οθωμανικών Αρχών συμπλήρωσαν την εικόνα, δυσχεραίνοντας ακόμα και την απόκτηση ιδιωτικών γαιών και ακινήτων της κατηγορίας μουλκ. Έπρεπε λοιπόν να εφευρεθεί μία νόρμα που θα επέτρεπε στα μοναστικά ιδρύματα να διατηρήσουν και ει δυνατόν να επεκτείνουν την περιουσία τους. Και η λύση ήταν η μέθοδος των εικονικών τίτλων, των γνωστών στη μετέπειτα νομολογία αντεγγράφων.

Η εγγραφή μοναστηριακών ακινήτων επ' ονόματι ενός φυσικού προσώπου, συνηθέστερα του Ηγουμένου που υπηρετούσε ως μουτεβελής, δηλαδή «εκπρόσωπος» των ορθοδόξων ιδρυμάτων, δεν είναι καινοφανής το 19^ο αιώνα. Ωστόσο, ήδη από το 1800, οι εγγραφές στο όνομα ενός προσώπου φαίνεται να πληθαίνουν για τις Μονές των Ιωαννίνων, ώστε από το 1858 και στο εξής οι ιθύνοντες να είναι απολύτως εξοικειωμένοι με τη μέθοδο και να την εφαρμόζουν για το σύνολο των νεοαποκτηθεισών γαιών. Συνεπώς, με το νέο νομοθετικό πλαίσιο, η παράτυπη εγγραφή ακινήτων επ' ονόματι των Μονών είχε εκλείψει στη μητροπολιτική επαρχία των Ιωαννίνων.

Από την άλλη πλευρά, δεν είναι εφικτό να προσδιοριστεί με ακρίβεια πόση και ποια από την καταγεγραμμένη στα εκκλησιαστικά κτηματολόγια μοναστηριακή περιουσία αναγνώρισαν οι Οθωμανοί ως έκπαλαι προσαρτημένη και άρα αναπαλλοτρίωτη και εξουσιαζόμενη άνευ τίτλου ταπίου ως εμπίπτουσα στο α' εδάφιο του άρθρου 122, και για ποιο μέρος αυτής υποχρέωσαν τις Μονές να καταβάλουν το εδαφονόμιο και να εξάγουν εικονικούς τίτλους. Γεγονός πάντως είναι ότι η καταγραφή των ανέκαθεν σε Μονές προσαρτημένων γαιών συντελέστηκε τις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα, ενώ η καταγραφή των δημοσίων γαιών προηγήθηκε και για το λόγο αυτό τα αντέγγραφα χρονολογούνται ήδη από το 1870.

Εντούτοις, το πλέον σημαντικό συμπέρασμα που αφορά στην καταγραφή των έκπαλαι προσαρτημένων γαιών είναι ότι οι Οθωμανοί βασίστηκαν κατ' αποκλειστικότητα στα εκκλησιαστικά κτηματολόγια, είτε σε αυτά που διασώθηκαν και αναλύονται στο παρόν πόνημα είτε σε κάποιο ενιαίο που προέκυψε από τη σύμπτυξή τους. Επιπλέον, για όσες περιοχές δεν είχαν συνταχθεί εκκλησιαστικά κτηματολόγια, οι οθωμανικές επιτροπές διεξήγαγαν επιτόπια έρευνα βασισμένοι ομοίως στις μαρτυρίες των περιοίκων χριστιανών, οι οποίοι υποδείκνυαν τα σύνορα των γαιών. Καμία απολύτως μνεία δεν υφίσταται για το Παλαιό οθωμανικό Κτηματολόγιο, δεδομένο που δεν προκαλεί έκπληξη, εφόσον η πλειονότητα των Μονών του δείγματος ιδρύθηκε ή επανιδρύθηκε μετά τα τέλη του 16^{ου} αιώνα. Ωστόσο, αυτό διόλου δεν εμπόδισε την αναγνώριση αγνώστου μέρους των μοναστηριακών γαιών ως έκπαλαι προσαρτημένων.

Η ουσιωδέστερη διαφορά των Μονών των Ιωαννίνων με άλλες της ίδιας περιόδου, όπως ήταν π.χ οι Μονές του Αγίου Όρους, είναι η έλλειψη

ανθρώπινου δυναμικού για την επάνδρωσή τους. Το δεδομένο αυτό αποτελεί το κλειδί για την ερμηνεία πολλών δυσλειτουργιών των καθιδρυμάτων έως και τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η μέθοδος των αντεγγράφων συνιστά το πρώτο δείγμα αυτής της διαφοροποίησης. Για τις προσαρτημένες δημόσιες γαίες οι Μονές ανέκαθεν χρησιμοποιούσαν ένα φυσικό πρόσωπο, Μοναχό ή Ηγούμενο, ώστε να τις εγγράψει στο όνομα του ως εικονικός νομέας. Στα Ιωάννινα, όμως, πριν από το Νόμο περί Γαιών, αλλά κυρίως μετά από αυτόν, οι εγγραφές συντελούνταν επ' ονόματι επιφανών λαϊκών προσώπων εχόντων απογόνους, ώστε να διασφαλίζεται η κληρονομική διαδοχή και κατά συνέπεια η διηνεκής νομή και εξουσίαση του ακινήτου από το καθίδρυμα.

Ακριβώς επειδή οι λαϊκοί δεν απεβίωναν άκληροι, θεωρούνταν καταλληλότεροι από τους Μοναχούς για να υπηρετήσουν ως εικονικοί νομείς και ιδιοκτήτες. Βεβαίως, η μέθοδος των αντεγγράφων υπήρξε αποτελεσματική ως ένα βαθμό, αφού οι πηγές κάνουν συχνά λόγο για εικονική έκδοση ταπίων, μολονότι δεν διευκρινίζεται πότε ακριβώς αποκτήθηκαν οι εν λόγω γαίες. Προβλήματα όμως αναφύονταν συχνά, ιδιαίτερα κατά την επιλογή αξιόπιστων προσώπων, που δεν θα ζημίωναν μακροπρόθεσμα τις Μονές. Ωστόσο, η λύση αυτή αποτελούσε μονόδρομο, εφόσον, αφενός μεν η εναλλακτική της εγγραφής ακινήτων επ' ονόματι Μοναχών δεν υπήρχε, αφετέρου δε το ηγουμενικό αξίωμα δεν ήταν ισόβιο και τα διαθέσιμα πρόσωπα ήταν εκ των πραγμάτων λιγοστά. Την περίοδο αυτή φαίνεται ότι οι τοπικές «δεξαμενές» άντλησης προσωπικού των Μονών είχαν στερέψει με το κίνημα του αναχωρητισμού να βρίσκεται σε παρατεταμένη ύφεση.

Το δυσαναπλήρωτο αυτό κενό κλήθηκαν να αναπληρώσουν οι λαϊκοί, αναλαμβάνοντας εκτός από τη διατήρηση της μοναστηριακής περιουσίας και την εποπτεία της διοίκησης. Έχοντας εισχωρήσει στα εκκλησιαστικά ζητήματα και έχοντας ενταχθεί στα ηγετικά στρώματα του ορθόδοξου μιλλέτ, αστοί, έμποροι, συντεχνίτες αλλά και οι παραδοσιακοί γαιοκτήμονες απέκτησαν ισχυρό λόγο στην επαρχιακή διοίκηση. Το μοναδικό φαινόμενο της συγκρότησης δύο Δημογεροντιών στα Ιωάννινα, αναδεικνυόμενων από μία ερμητικά κλειστή εκλογική βάση, πυροδότησε αυτομάτως το μοίρασμα των σφαιρών επιρροής της καθεμίας. Η εποπτεία του συνόλου των Μονών εντάχθηκε στις αρμοδιότητες της Επαρχιακής Δημογεροντίας, εκτός ελαχίστων μεμονωμένων εξαιρέσεων. Αυτό σήμαινε ότι μετά το 1870 οι Μονές

αποσυνδέθηκαν από το ταμείο των Ελεών, τα αγαθοεργά καταστήματα και τη διατήρηση των μεγάλων Σχολών της πόλεως. Η διαχειριστική τους πολιτική πήγαζε από την επαρχία και τα εισοδήματά τους προορίζονταν για αυτή.

Εφόσον η Δημογεροντία, η απορρέουσα από αυτή Κεντρική Μοναστηριακή Επιτροπή και οι Αρχιερείς απολάμβαναν το δικαίωμα να διορίζουν και να παύουν Ηγούμενους και Τοποτηρητές και, επιπλέον, να ελέγχουν την οικονομική διαχείριση των Μονών, τα περιθώρια άσκησης διοικήσεως εκ μέρους των προαναφερόμενων στένευαν. Στον αντίποδα βρισκόταν η ακατάπαυστη πρόκληση που αντιμετώπιζαν τα όργανα της εποπτείας για την ανεύρεση καταλλήλων προσώπων, ώστε να μη παραμένουν οι Μονές χωρίς διαχειριστή για μεγάλα χρονικά διαστήματα για ευνόητους λόγους. Παρόλα αυτά, η φύση του αρχιερακού υλικού είναι τέτοια που δεν επιτρέπει να προσδιοριστεί με ακρίβεια η αποτελεσματικότητά τους. Το βέβαιον είναι ότι προσπάθειες για την ομαλή λειτουργία των μοναστικών ιδρυμάτων κατεβλήθησαν, ιδιαίτερα όσον αφορά στον τομέα των δανείων και των ομολόγων. Κατέστη όμως ταυτόχρονα σαφές ότι ένας κακός διαχειριστής μπορούσε γρήγορα να ανατρέψει τις ισορροπίες και να εγκαταλείψει μια Μονή στη δίνη μιας οικονομικής κρίσης.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι λαϊκοί ως εικονικοί νομείς και ως μέλη της Δημογεροντίας συγκροτούσαν μία «ελίτ» που διείσδυσε σε αμιγώς μοναστηριακά ζητήματα, όχι πάντα προς όφελος των Μονών, αφού αρκετές είναι οι αναφορές σε σφετερισμούς μοναστηριακής περιουσίας και σε δυσμενείς για τα Μοναστήρια αποφάσεις. Έχει δε ιδιαίτερη σημασία ότι τα ίδια κατά προσέγγιση πρόσωπα συγκροτούσαν και τον περιορισμένο κύκλο των δανειστών και των ενοικιαστών μέρους των ακινήτων των Μοναστηριών, μία παράμετρος που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη για μια προσεγμένη ερμηνεία της πραγματικής επιρροής που αυτοί ασκούσαν. Εκτός αυτών, όμως, σε καίριο ρυθμιστή των πραγμάτων είχαν αναδειχθεί αρκετά πριν την υπό εξέταση περίοδο οι κοινότητες.

Οι κοινότητες απαντώνται στις πηγές ως ο παράγοντας εκείνος που επενέβαινε συχνά στη διαχείριση της μοναστηριακής περιουσίας, είτε με τη μορφή των διαφωτιστικών κατά τόπους επιτροπών, αρμόδιων για την εξέλεξη των λογαριασμών, είτε με τη μορφή του πλήθους, που, δυσαρεστημένο από το πρόσωπο ενός Ηγούμενου ή τοποτηρητή, δε

δίσταζε να απευθυνθεί ιεραρχικά στον τοπικό Επίσκοπο, τον Μητροπολίτη και τον Οικουμενικό Πατριάρχη ή ακόμα και να αναλάβει δράση εκδιώκοντας τους ανεπιθύμητους από το μοναστηριακό συγκρότημα. Άλλοτε συνασπισμένες ενάντια σε άτομα που απέβλεπαν στον ατομικό πλουτισμό μέσω των μοναστηριακών εισοδημάτων και άλλοτε διαιρεμένες, οι κοινότητες, ποδηγετούμενες ή όχι, ήταν άρρηκτα συνδεδεμένες με τα μοναστικά καθιδρύματα. Εύλογος στόχος τους υπήρξε η συνετή διαχείριση των οικονομικών των Μονών, για να είναι εφικτό και υλοποιήσιμο το συνυφασμένο με την υπόσταση ενός μοναστικού ιδρύματος φιλανθρωπικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό έργο. Και οι αγαθοεργίες αυτές κρίνονταν απαραίτητες για την οικονομική ενίσχυση των εξαθλιωμένων και επιβεβαρυσμένων από τους φόρους που εισήχθησαν με τις μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ κοινοτήτων, με τις υπάρχουσες βεβαίως αποκλίσεις, οι οποίες, ωστόσο, δεν μετέβαλαν τη συνολική εικόνα.

Στους κόλπους των κοινοτήτων εντάσσονται και οι επίμορτοι καλλιεργητές. Η νομική φύση των δικαιωμάτων και προνομίων των επίμορτων καλλιεργητών επί των μοναστηριακών γαιών δεν έχει διευκρινισθεί πλήρως. Ωστόσο, είναι λογικό ότι η καλλιέργεια σε διηλεκτή βάση και η πιθανή κληρονομική διαδοχή διαμόρφωσε σταδιακά την πεποίθηση στους τσιφτσίδες ότι απέκτησαν εκ των πραγμάτων κάποια δικαιώματα. Εάν το στοιχείο αυτό συνδυαστεί με την πεποίθηση των κοινοτήτων ότι συνεισέφεραν τα μέγιστα στη συγκρότηση της μοναστηριακής παρουσίας και στην επάνδρωση των Μονών με έμπυχο δυναμικό, τότε είναι πρόδηλη η νομιμοποιητική - δικαιολογητική βάση την οποία προέβαλαν οι κοινότητες για να εμπλακούν στη διαχείριση των προσόδων των Μονών. Αυτό που προκαλεί έκπληξη είναι ότι η εκκλησιαστική ιεραρχία το αποδεχόταν, ως ένα βαθμό.

Συμπερασματικά, το β' μισό του 19^{ου} αιώνα συνιστά για τις πιο γνωστές Μονές της μητροπολιτικής επαρχίας των Ιωαννίνων μία δοκιμασία αντοχής στο χρόνο. Είναι η περίοδος οπότε, παρά τις αντίξοες συνθήκες, οι σχεδόν έρημες από Μοναχούς Μονές συνεχίζουν να λειτουργούν έχοντας κύκλο εργασιών, να απολαμβάνουν το ανάλογο με το μέγεθος τους κύρος και να συνεισφέρουν στην τοπική κοινωνία στο βαθμό που οι περιστάσεις το επέτρεπαν. Η αυγή του 20^{ου} αιώνα και ιδίως η ένταξη της πόλης στο ελληνικό κράτος, θα συντελέσει στην πλήρη

παρακμή και τελικά στην αποδόμηση των ονομαστών Μονών των Ιωαννίνων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

ΠΗΓΕΣ

1. ΜΟΝΗ ΑΓΓΕΛΟΜΑΧΟΥ

I.M.0.3.2.3. Βιβλίο Κτηματολόγιο Ιερών Μονών Κουρέντων 1865-1866

1.1

Σελ. 86-88

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Παναγίας τῶν εισοδείων ἐπιλεγόμενον τοῦ ἀγγελομάχου.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν τριάκοντα ἐννέα κομάτια χωράφια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ ὁμοῦ μὲ τὸ ἀμπέλι εἰς στρέματα ἑξακόσια δύο ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου τῆς Παναγίας τοῦ ἀγγελομάχου, καὶ τοῦ Μετοχίου αὐτοῦ ἁγίας Κυριακῆς ἀφιλονείκητα, καὶ διὰ μὲν τὰ παλαιὰ συνόρατα καὶ χωράφια τοῦ Μοναστηρίου, καθὼς καὶ τὰ νέα ἀγορασθέντα παρὰ τοῦ Χαϊρεντίν πασᾶ ὑπάρχουν ταπιὰ Βασιληκὰ εἰς τὰ ὀνόματα ὅπου εἶναι σημειομένα διὰ δὲ τὰ συνόρατα καὶ χωράφια τοῦ Μετοχίου καὶ σπήτι εἰς τὸ χωρίον Μάζη καὶ μύλον εἰς τὸν κάμπον ποταμιῦ τήρια, δὲν ὑπάρχει κανένα σενέτι, ἀλλὰ εἶναι παμπάλαια καὶ γνωσμένα παρὰ πάντων ὅσα δὲ στρέματα δουλεύονται ἐξ αὐτῶν τῶν χωραφίων / ἐπειδὴ εἶναι πολλὰ χέρσα καὶ ἄκαρπα / δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν, τὸ δὲ ἥμορον ὅπου συνάζεται οἰκονομοῦνται τὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου καὶ τοῦ Μετοχίου, καὶ εἰς τροφήν ἀνθρώπων καὶ διαβάτων, εἰς ἐπισκευὰς ὀντάδων καὶ λοιπῶν κτημάτων τοῦ Μοναστηρίου καὶ μετοχίου, εἰς ἀυλάκια καὶ ἐργατικὰ τῶν γαιῶν αὐτῶν ὅσα ἀναγκαιουν, διὸ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ ἐν καθαρῶ συνειδότη καὶ ὑποφαίνομαι.

1866: ἀπριλίου: 26: Μοναστήριον τῆς Παναγίας τῶν εισοδίων, ὀνομαζόμενον τοῦ ἀγγελομάχου.

I.M.1.2. Μονή Ἀγγελομάχου: Διοικητικά

1.2

Πρωτότυπο

17/05/1888

Αρχεῖο ἀριθμὸς 4

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Ἀγίῳ Βελλᾶς Κυρίῳ Κυρίῳ Βασιλείῳ

Σεβασμιώτατε

Οἱ βαθυσεβάστως ὑποσημειούμενοι κάτοικοι τοῦ χωρίου Κουρέντων μετὰ μεγίστης ἡμῶν λύπης ἐμφανιζόμεθα διὰ τῆς παρουσίας μας ὅπως ἐκφράσωμεν καὶ πάλιν τὰ κατὰ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγγελομάχου κ. Χρυσάνθου παράπονά μας ἐπικαλούμενοι τὴν δραστήριον ἐνέργειαν ἡμῶν πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἐκρῦθμου καταστάσεως, εἰς ἣν οὗτος διὰ τῆς κακῆς αὐτοῦ διαχειρήσεως περιήγαγε τὴν τε Ἱερὰν Μονὴν καὶ τὴν Σχολὴν ἡμῶν.

Ὁ εἰρημένος Ἡγούμενος ὅπως καὶ πέρυσιν, οὕτω καὶ ἐφέτος δὲν θέλει νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς ἐφόρους τῆς Σχολῆς ἡμῶν τὰς ἐννέα λίρας, ἅς ὑπωχρεοῦτο νὰ πληρώσῃ κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν αὐτῆς. Ἡ δὲ πέρυσιν παρὰ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος γενομένην ἐνέργεια δὲν ἐπῆρκεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν εὐθειᾶν ὁδόν.

Τουναντίον μάλιστα ἐκράτυνε τὴν ἐπιμονὴν του, ἥτις ἐκ κακοβουλίας καὶ ἐξ ἀποστροφῆς πρὸς τὴν παιδείαν προερχομένη καὶ κινδυνεὴ νὰ διαλύσῃ τὴν Κεντρικὴν ἡμῶν Σχολήν, ἣν ὁ ἀείμνηστος ὑμῶν προκάτοχος διὰ πολλῆς δαπάνης καὶ πολλῶν μόχθων ὡς ὄασιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου ἀνίδρυσεν πολλοὺς καρποὺς τῷ τε χωρίῳ ἡμῶν καὶ τοῖς πέριξ παραγαγοῦσαν, καὶ δὴ καὶ τὴν Ἱερὰν Μονὴν εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν περιήγαγεν. Διότι διὰ νὰ δείξῃ οὗτος ὅτι δὲν ἐπαρκοῦσι τὰ ἔσοδα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς πρὸς συντήρησιν αὐτῆς, καὶ διὰ πολλῶν χρεῶν ἐπιβάρυνε ταύτην καὶ εἰς ἐκποιήσεις πολλῶν πραγμάτων αὐτῆς προέβη καὶ ταῦτα πράττων ἀποφεύγει νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του, καθ' ἃ ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἐπισήμως ὑπεσχέθη. Ὅτι δὲ ἐκ κακῆς προθέσεως καθυστερεῖ τὸ ἀνώτερον ποσὸν καὶ πρὸς ἴδιαν ἑαυτοῦ θησαυρίσιν δυνάμεθα νὰ φέρωμεν πολλὰς ἀποδείξεις. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφέρομεν μόνον τὴν ἐξῆς. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἀγγελομάχου ἔχει ἤδη ἐτήσιαν πρόσοδον περὶ τὰς ἑκατὸν τριάκοντα λίρας. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν τόσον μέγα ποσὸν νὰ μὴ ἐπαρκῆ εἰς συντήρησιν ἐνὸς ἡγουμένου καὶ μιᾶς καλογραίας ἐνῶ ἄλλοτε ἐπὶ τῶν προκατόχων τοῦ ῥηθέντος ἡγουμένου καὶ ἐπ' αὐτοῦ τούτου, ὅποτε καὶ πολλοὶ πατέρες ἐνησκοῦντο ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων τούτων ἐπῆρκε πρὸς τὴν ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν τῆς Μονῆς καὶ πρὸς συνεισφορὰν εἰς τὴν Σχολὴν καὶ πρὸς ἄλλους ἀγαθοεργοὺς σκοποὺς; Δὲν εἶναι τοῦτο τρανωτάτη ἀποδείξις καταχρήσεως; Ἀνάγκη λοιπὸν ἢ ὑμετέρα Σεβασμιότης ὡς ἐκ τῆς θέσεώς Της νὰ λάβῃ δραστηριότατα μέτρα ὅπως καὶ τὴν Μονὴν ἐκ τῆς Βεβαίας καταστροφῆς, εἰς ἣν διὰ τῆς κακῆς διαχειρήσεώς του ὁ ῥηθεὶς ἡγούμενος περιήγαγε νὰ σώσῃ καὶ τὴν συντήρησιν τῆς Σχολῆς ἡμῶν νὰ ἐξασφαλίσῃ. Ἄλλως ἐὰν μετ' ἀδιαφορίας παρέλθῃ καὶ τὴν αἴτησιν ἡμῶν ταύτην θὰ μᾶς φέρῃ εἰς θέσιν νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι περιθάλλει τὰς πράξεις καὶ τὴν κακοβουλίαν τοῦ ἡγουμένου Χρυσάνθου καὶ θέλομεν ἀναγκασθῆναι νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.

Ἐν τούτοις παρακαλοῦντες ὅπως δοθῇ ἡμῖν ἀντίγραφον τῆς παρούσης ἐπικεκυρωμένον διατελοῦμεν μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ.

Ἐν Κουρέντοις τῇ 17ῃ Μαΐου 1888

Τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος

Εὐπειθῆ τέκνα

Οἱ κάτοικοι Κουρέντων

(Υπογραφές)

1.3

Πρωτότυπο

24/09/1890

Αρχεῖο ἀριθμὸς 5

Ι.Β. Λάππα δικηγόρου περὶ Γουργιανιστινῶν

Ἰωάννινα τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1890

Σεβασμιώτατε

Ἡ παροῦσα μου σκοπὸν ἔχει, ἵνα πληροφορήσῃ τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα περὶ τῆς ἀδίκου ἀγωγῆς τῶν Κουρεντινῶν Μ. Παπασπύρου, Μήτρου Παπακώστα καὶ Ἀναγνώστη Παπαῖ ἀίτινες ἐνήγαγον τοὺς ἐκ Γουργιάνησσης {...} καὶ Δημ. Ἀλέξη εἰς τὸ ἐνταῦθα Πρωτοδικεῖον, ὡς ἰδιοκτῆται, διότι τοὺς καθυστεροῦν τὸ ἥμορον ἀπὸ τὰ χωράφια τῶν. Ἔσπευσα νὰ πληροφορήσω τὸ Δικαστήριον ὅτι τὰ ἐν λόγῳ χωράφια εἶναι βακούφικα καὶ οὗτοι δὲν εἶναι ἰδιοκτῆτες παρὰ Μουτεβελῆδες, οἵτινες ἔλαβον διαταγὴν, ἵνα ἀπέχωσιν ἕως ὅτου κατέλθετε ἐν τῇ περιοδείᾳ. Τὸ δικαστήριον ἐνέκρινε νὰ παρουσιασθεῖτε, διὸ καὶ κατ' αὐτοὺς θὰ σᾶς κοινοποιήσῃ κλήσιν, ὅθεν πρὸς πρόληψιν πάσης καταχρήσεως, δύνασθε νὰ διορίσετε ἐν ἐπόπτῃ καὶ μουτεβελῇ ὄλων τῶν βακούφικων κτημάτων πληρεξούσιόν σας, δι' ἐξόδων τῶν, χάριν τῆς προστασίας τῆς Μονῆς Ἀγγελομάχου. Ὅσον δὲ διὰ τὸ ἥμορον, νομίζω ὅτι θὰ ἐπιτρέψῃ πάντοτε ἡ ὑμετέρα Σεβασμιότης, ἵνα μέρος δαπανᾶται εἰς τὴν σχολὴν Γουργιάνησσης ἀφ' οὗ καὶ τὰ χωράφια εἰς τοπράκι Γουργιάνησσης εὐρίσκονται καὶ μὴ ἐπιτρέψῃτε νὰ καταχρῶνται τὸ βακούφι. Ὡς πληρεξούσιόν σας δύνασθε νὰ διορίσητε ἐμὲ καὶ τὸν κ. {...} μεθ' οὗ συνεννοούμεθα διὰ τὴν ὑπεράσπισιν οἱ δυὸ ὁμοῦ καὶ ἰδία ἕκαστος.

Διατελῶν κατασπαζόμενος τὴν δεξιὰν τε εὐπειθέστατας.

Ἰωάννης Β. Λάππας

1.4

29/01/1891

Πρωτότυπο

Αρχεῖο ἀριθμὸς 6

Ἀρ. Πρωτ. 232

+ Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Βελλᾶς ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος κυρ. Βασίλειε, χάρις εἴη τῇ Αὐτῆς θεοφιλίᾳ καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ 26 10βρίου ἐπιστολῆς τῆς Θεοφιλίας Αὐτῆς, δι' ἧς ζητᾶ ὁδηγίαν περὶ τοῦ πρακτέου, ἀναφορικῶς τοῦ ζητήματος τῆς κλητεύσεως. Αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου Ἰωαννίνων δηλοῦμεν ὅτι ἐξετάσαντες ἐμάθομεν ὅτι πρόκειται περὶ ὑποθέσεως μεταξὺ τῶν Γουργιανιστῶν καὶ Κουρεντινῶν διὰ τὸ ἥμορον τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς Ἀγγελομάχου, τῶν τελευταίων ἀπαιτοῦντων, ἐπειδὴ τὰ ταπία τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς εἶνε ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν καὶ δὲν ὑπάρχει ἡγούμενος ἵνα τὸ ἥμορον δοθῇ αὐτοῖς τῶν δὲ ἀντιτεινόντων ὅτι τὰ κτήματα εἶναι τῆς Μονῆς, καὶ ὧν φυσικὸς μουτεβελῆς καὶ ἐπόπτης εἶναι ἡ Μητρόπολις, ἣτις καὶ δικαιούται νὰ λάβῃ τὸ ἥμορον· καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις εἶνε μικροῦ λόγου ἀξία καὶ πρόκειται περὶ ἱεῶς μοναστηριακῆς περιουσίας, πρὸς περιφρούρησιν αὐτῆς καλὸν ἤθελεν εἶναι ἡ Θεοφιλία Αὐτῆς νὰ προσκαλέσῃ ἀμφοτέρωθεν τὰ διαμαχόμενα μέρη καὶ προσπαθήσῃ νὰ συνδιαλλάξῃ ὥστε ἡ ὑπόθεσις νὰ μὴ λάβῃ διαστάσεις, τόσον δὲ μᾶλλον, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ δικηγόρου τῶν Γουργιανιστῶν κ. Λάππα ὑπάρχει πᾶσα καλὴ θέλησις πρὸς συμβιβασμόν. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἀποσταλείσης κλήσεως δύναται νὰ μὴ δεχθῇ αὐτὴν καὶ προφορικῶς νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς δὲν κλητεύονται. Ταῦτα πρὸς ὁδηγίαν τῆς, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς Θεοφιλίας Αὐτῆς.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 29ῃ Ἰανουαρίου 1891

+ ὁ Ἰωαννίνων Γρηγόριος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

Πρωτότυπο

Αρχείο αριθμός 7

+ Τῷ Θεοφιλεστάτῳ Ἐπισκόπῳ Βελλᾶς ἐν ἀγίῳ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος κυρ. Βασιλείῳ

Εἰς Κόνιτσαν

Χωρίον καλοχῶρι Ἐνώπιον τῆς Α(ὕτου) Σεβασμιότητος Ἁγίου Βελλᾶς

(σφραγίδα μουχτάρη)

Σεβασμιώτατε!

Οἱ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενοι ὑποβάλλωμεν ὑμῖν ὅτι οἱ ἐπίτροποι καὶ διαχειρισταὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγγελομάχου Μιχαὴλ Παπασπύρος καὶ Γεώργιος Ράδου ἐκ Κουρέντων, οἵτινες δι' ἓν ἔτος καὶ μόνον διωρίσθησαν, οὐδὲν ἦττον ἐξακολουθείσης ἀπὸ τετραετίας, ἄνευ διορισμένου διαχειριστοῦ λαϊκοὶ δὲ τυγχάνοντες ἐμετρίασαν τὸ θρησκευτικὸν γόητρον τῆς εἰρημένης Μονῆς, ἣν κεκλεισμένην διατηροῦσαν καὶ μόνον σκοπὸν ἔχουσιν τὴν ἱκανοποίησιν ἰδιοτελῶν τῶν σκοπῶν. Πόσω μᾶλλον καὶ ἐπισήμως ἐνώπιον τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως καὶ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων διὰ σχετικὰς διαφορὰς μετὰ τῶν διαφόρων καλλιεργητῶν τῶν κτημάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀνεφέρθησαν, ὡς ἰδιοκτῆται παραβλάπτοντες προφανέστατα τὰ συμφέροντα τῆς Μονῆς, ἐνεργοῦντες οὐσιώδεις πράξεις ἄνευ τῆς συναιδέσεως τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος, ἣτις καὶ μόνη Κυρίαρχος τυγχάνει.

Ἐπειδὴ ἡ ἐξακολουθήσις τῆς διατηρήσεως τῶν εἰρημένων προσώπων ὡς διαχειριστῶν τῆς Μονῆς θέλει συμπληρώσει ἐντελῶς τὴν κατάστροφὴν αὐτῆς ἐπὶ μεγίστη βλάβῃ τῆς ἐπαρχίας, ἐπειδὴ εἶναι πασίγνωστον ὅτι μετεβλήθη πλέον τὸ Μοναστήριον εἰς Μονίδριον, ὅπερ θλίβει τὴν καρδίαν παντὸς χριστιανοῦ, ἐπειδὴ ἡ τιμὴ μας ὡς χριστιανῶν ἀπαιτεῖ πλέον τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δι' ἱερομονάχου, ὅστις καὶ μόνον δυνηθήσεται ν' ἀνυψώσῃ τὸ τῆς Μονῆς καταπεσὸν γόητρον.

Διὰ ταῦτα

Ἐξαιτούμεθα, ἵνα ὡς τάχιστα ἀντικαταστήσετε τοὺς εἰρημένους ιδιώτας διὰ κληρικοῦ, καὶ παύσῃ πλέον τὸ σκάνδαλον, ὅπερ μόνον πρὸς ταπεινώσιν ἡμῶν τῶν ἐπαρχιωτῶν χρησιμεύει καὶ μείωσιν τῶν εὐλαβῶν μας χριστιανικῶν πεποιθήσεων, ν' ἀναλάβῃ ἀμέσως ὁ τῆς ἡμετέρας ἐκλογῆς κληρικός τὴν διαχείρισιν ὑποχρεωθέντες οἱ ιδιώται ἐπισήμως νὰ μεταγράψωσι τοὺς ἐπ' ὀνόματι τῶν τίτλους τῶν ταπιά ἐπ' ὀνόματι τῆς Μονῆς καὶ διαταχθῶσι ν' ἀπέχωσιν πάσης περαιτέρω διαχειρίσεως.

Διατελοῦμεν βαθυσεβάστως

Ἐκ τῶν προνομιούχων

Ἡ κοινότης Γουργιανίστης

ἢ τῆς Βοτζαράς

Τὰ πλησιόχωρα

Τὸ χωρίον Γκρίμπαβον

Χωρίον Μάζοια

Χωρίον γρανίτζα

Χωρίον χίνκα

2. ΜΟΝΗ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΥ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακής Επιτροπής 1871-1890.

2.1

Σελ. 90-92

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται, ὅτι τοῦ Ὀσιωτάτου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου πρὸ πολλοῦ ἀδυνάτως ἔχοντος πρὸς τὸ διευθύνειν τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς βαθυτάτου γήρους ἕνεκα, ὡς οἰκειοθελῶς παρητησαμένου τῆς ταύτης Διευθύνσεως, ὡς διὰ τοῦ ἀπὸ 27 Νοεμβρίου 1875 Γράμματός του πρὸς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν δηλοῦται, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις προνοία ἀξιοχρέω χρεωμένη, ἵνα μὴ τὰ τῆς Μονῆς διατελῶσιν εἰς ἔκρυθμον κατάστασιν, προαχθῶσιν δὲ εἰ δυνατόν ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ προληφθῶσιν αἱ ἐπενηχθησόμεναι ἐν ταύτῃ καταχρήσεις, ὡς ἐκ τῆς ἐκ γηρατειῶν τῆς Ὀσιότητός του ἀνικανότητος. Καὶ δὴ μεταπεμψαμένη εἰς τὰ ἐν ἐνεργείᾳ μέλη τῆς ἀξιότιμου Κεντρικῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐξηγησαμένη τὰ διατρέχοντα, ἐνέκρινεν ἀποκαταστήσει Κανονικὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς τὸν τέως Ἱεροδιάκονον κύρ. Ἰωακείμ ἐκ τοῦ χωρίου Μπούλτζης ὀρμόμενον, φέροντα προσόντα ἰκανότητος καὶ τιμιότητος εἰς τὸ διακυβερνήσειν τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ τῆς κοινῆς τῶν πλησιοχώρων ἀπολαύοντα ὑπολήψεως, προχειρισθέντα παρὰ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος Κανονικῶς εἰς Πρεσβύτερον καὶ Ἀρχιμανδρίτην. τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς Πανοσιότητός του ἐγκριθείσης, ἐκδοθήσεται τὸ Κανονικὸν Γράμμα τῆς Ἡγουμενίας του ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ, ὅς ὀφείλει, ἅμα μεταβαίνων ἐν τῇ Μονῇ ἵνα ἐνεργήσῃ τακτικὴν καταγραφήν τῆς τε κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῆς, ἣν καὶ θέλει ἀποστείλει εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, προσλαμβάνων καὶ δύο πρόσωπα ἐκ τῶν περιοίκων Κοινοτήτων, θέλει δὲ συνάμα διαδηλώσῃ ἐγγράφως καὶ ὅσα ἰδιαίτερά του εἰσάγει εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τὰ τῆς Κανονικῆς διαχειρίσεως αὐτῆς τὸ γε νῦν ἐγκρατῆς γενόμενος ἅτινα θέλουσι προσημειωθῶσιν ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Κώδικι, ἐφ' ᾧ καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο ἡ παρούσα. τῇ 19 Ἰανν(ουαρίου) 1876 Ἰωάννινα.

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, ἀποκατασταθέντος Κανονικοῦ ἡγουμένου ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ἀσπραγγέλου τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου κυρ. Ἰωακείμ, ληφθέντος δὲ ὑπ' ὄψιν τοῦ μέχρι τοῦδε ὑφισταμένου δοσοληπτικοῦ μέρους τοῦ Μοναστηρίου μετὰ τοῦ κυρ. Ἀναστασίου Τζάκου ὡς ἐν τῇ ἰδιαίτερᾳ πράξει ὑπὸ σημερινὴν ἡμερ(ομηνίαν) καταδείκνυνται τὰ καθέκαστα, πρὸς ἀπότισιν τῶν ὑπολειπομένων λαμβάνειν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ὁ Πανοσιολογιώτατος ἡγούμενος ἐν γνώσει τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκρίσει τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος εἰσέπραξε δάνειον παρὰ τῶν ἐφοροεπιτρόπων τῆς Σχολῆς τοῦ χωρίου Κερασόβου τῆς περιοχῆς Παραμυθίας ἐκ λιρ(ῶν) Ὀθωμανικῶν πενήντα ἀρ. 50 πληρωτέων μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ σήμερον μετὰ τοῦ κατ' ἔτος προελευσομένου νομίμου τόκου των λογιζομένου πρὸς δώδεκα τοῖς ἑκατὸν τὸν καθέκαστον χρόνον καὶ ὁ τόκος θέλει δίδεται παρὰ τῆς Πανοσιολογιότητός του κατ' ἔτος εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Σχολῆς τοῦ ἐν

λόγω χωρίου, κατὰ συνέπειαν ἐξεδόθη καὶ τὸ ὁμόλογον, ὅπερ παρακατιῶν καταχωρεῖται, ἐφ' ᾧ ἐγένετο ἡ παροῦσα πράξις.

20 Ἰανν(ουαρίου) 1876 Ἰωάννινα

Λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) πενήκοντα δανειακῶς ἔλαβον ὁ ὑποφαινόμενος κανονικὸς ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀσπραγγέλου παρὰ τῶν ἐφοροεπιτρόπων τοῦ χωρίου Κερασόβου αἰδεσιμ(ωτάτου) Παππᾶ Ἰωάννου καὶ Ἀθανασίου Κωνσταντίνου, αἵτινας ὑπόσχομαι πληρώσω πρὸς αὐτοῖς μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς σήμερον μὲ νόμιμον τόκον πρὸς δώδεκα τοῖς ἑκατὸν καὶ εἰς ἔνδειξιν

20 Ἰανν(ουαρίου) 1876 Ἰωάννινα.

ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου Ἀρχιμ. Ἰωακείμ βεβαιῶ

Τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς

Μάρτυρες

+ ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἐπιβεβαιοῖ

Καταγραφή κινητῆς περιουσίας

Χρέη

50 λίρας

Σχολὴν Σενίκου

12 λίρας

ὁμόλογον ἀπὸ Ἰωαννίτην

10.000 γρ(όσια)

ὁμόλογον ἀπὸ Ἄνω Σουδενά

1.700 γρ(όσια)

ὁμόλογον ἀπὸ Ἄνω Σουδενά

300 γρ(όσια)

ὁμόλογον Βασιλικὴ Παπιγκιώτου

604 γρ(όσια)

ὁμόλογον Δοβρά

300 γρ(όσια)

ὁμόλογον Πιστούνη

100-150 γρ(όσια)

Νικόλα Πετζαλίδη γιὰ τσαρούχια

Ἐπὶ τούτῳ συνετάγησαν δύο ὅμοια ἄτινα ὑπογράφονται παρὰ τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τῶν δύο Μελῶν τῆς Κεντρικῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ἀποσταλέντων προκριτῶν τῆς Κοινότητος Δοβράς.

Ἐν Ἀσπραγγέλῳ τῇ 25 Ἰανουαρίου 1876

Ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου Ἀρχιμ. Ἰωακείμ παρέλαβον τὰ ἀνωτέρω, ὡς φαίνονται γεγραμμένα

Τὸ προσωπικὸν τοῦ Μοναστηρίου

Χριστόφορος πρῶην ἡγούμενος

Ἰωακείμ νῦν ἡγούμενος

ὑπρέτρια Τριανταφυλλιά μισθὸν κατ' ἔτος

γρ(όσια) 300

ὁ Δραγάτης Γιάννης Κουτούλης καθ' ἑξαμηνίαν

γρ(όσια) 300

ὁ Μήχος Κοπέλιος καθ' ἑξαμηνίαν

γρ(όσια) 240

ὁ Μητρο Μέτζιος καθ' ἑξαμηνίαν

γρ(όσια) 150

ὁ Νάσος Πιστικός γιδάρης καθ' ἑξαμηνίαν

γρ(όσια) 200

ὁ Γιώργης Πιστικός γιδάρης καθ' ἑξαμηνίαν

γρ(όσια) 200

ὁ Γιάννης Πιστικός βετουλιάρης καθ' ἑξαμηνίαν

γρ(όσια) 250

εὐρέθη δὲ καὶ ἐντὸς τῆς Μονῆς γέννημα καὶ ἀλεύριον ταγάρια εἴκοσι ἀρ. 20 - ὀφείλει δὲ προσέτι ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω χρέους καὶ τὰ ἐκ τοῦ μισθοῦ τοῦ ἐφημερίου Γρηγορίου γρ(όσια) 382 ἤτοι τριακόσια ὀγδοῆντα δύο.

ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου Ἀρχιμ. Ἰωακείμ.

Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι τὸ ὑπ Ἀρ. 90 καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 20 Ἰαν(νουαρίου) 1876 ἐκδιδόμενον ὁμόλογον τοῦ ἡγουμένου Ἀσπραγγέλου κύρ.

Ἰωακείμ πρὸς τοὺς ἐφοροεπιτρόπους τοῦ χωρίου Κερασόβου ἐκ λιρῶν πεντήκοντα Ἀρ. 50 κηρύττεται ἄκυρον, ὡς ἀνανεωθὲν ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 20 Ἰαν(νουαρίου) 1877 μὲ ἐκπτώσιν τόκου πρὸς 18% παρατεινόμενον ἐπὶ δύο ἔτη.
Μάρτυρες: Δ. Μπίτζιος, Γ. Ἰ. Σιάκας - 23 Φευρ(ουαρίου) 1877 Ἰωάννινα

2.2

Σελ. 335

Ἀριθ. 3. Διὰ τοῦ παρόντος πακτωτηρίου ἐγγράφου δηλοποιεῖται ὅτι, τοῦ λειβαδίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου τεθέντος εἰς Δημοπρασίαν πρὸ δύο μηνῶν διὰ προκηρύξεως, κοινοποιηθείσης ἐνταῦθα τε καὶ ἐν τοῖς πέριξ, καὶ ὠρισθείσης ἡμέρας τῆς κατακυρώσεως τὴν 29 τοῦ παύσαντος μηνὸς Ἀπριλίου, παρουσιάσθησαν πλειοδῶται, ὁ Δημήτριος Γ. Πατραμάνης, ὁ Κώστας Τζιμογιάννης, ὁ Γιώργος Μάνθου, ὁ Θεοχάρης Παπαῖ Ἰωάννου, καὶ ὁ Ἀπόστολος Καμτζίκος, οἵτινες ἅπαντες μετὰ διαφόρους προσφορὰς παρετήθησαν ἐγγράφως, πλειοδοτήσαντος τοῦ Γιώργου Μάνθου λίρας ὀθωμ(ανικὰς) ἑβδομήντα πέντε καὶ ἡμίσειαν, Ἀριθ. 75 1/2. Σήμερον δὲ τὴν πρώτην Μαΐου τοῦ ἔτους 1871 παρεστάθησαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, ἐκ μὲν τοῦ Ἡγουμένου ἕνεκα γηρατείων ἀπουσιάζοντος, ὁ Ἱεροδιάκονος Ἰωακείμ, ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ καὶ ὑποτακτικός του, ἀφετέρου δὲ ὁ πλειοδοτήσας Γιώργος Μάνθου ἐκ τοῦ χωρίου Μπούλτζι, εἰς ὃν ἐνοικιάζει τὸ ῥηθὲν λειβάδιον διὰ τρία ὀλόκληρα ἔτη, ἀρχομένης τῆς ἐνοικιάσεως ἀπὸ τῆς 23 Ἀπριλίου τρέχοντος ἔτους καὶ ληγούσης τὴν πρώτην Μαρτίου τοῦ 1874 ἑβδομηκοστοῦ τετάρτου ἐπὶ τοῖς ἐπομένοις ὅροις.

Α'. ὁ ἐνοικιαστὴς Γιώργος Μάνθου, μετρήσας σήμερον τὸ ποσὸν τῶν ἑβδομήντα πέντε λιρῶν καὶ ἡμισείας εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, ἀναδέχεται ὑπὸ ἄμεσον εὐθύνην του τὴν φύλαξιν τοῦ λειβαδίου καὶ τὸ δέκατον τοῦ χορταρίου διὰ τὰ τρία ἔτη.

Β'. ὑπόσχεται ἐτησίως νὰ δίδῃ εἰς τὸ Μοναστήριον τριάντα φορτῖα χορτάρι, παραδοτέα εἰς τὸ λειβάδι, ἀναδεχόμενος ὑπὸ εὐθύνην του καὶ τὸ δέκατον αὐτῶν.

Γ'. Ἄμα λήξει ἡ τριετής προθεσμία τὸ λειβάδιον ἐπανέρχεται εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μοναστηρίου. Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτη συνετάχθησαν δύο ὅμοια, ὑπογραφέντα παρ' ἀμφοτέρων τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν, καὶ ἐν εὐκαιρίᾳ θέλει ἐκδοθῶσι καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ ἔγγραφα παρὰ τῆς Ἀρμοδίου Ἀρχῆς.

Ἐν Ἰωαννίνοις τὴν 1 Μαΐου 1871

Ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ ὑποτακτικός τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου Ἱεροδιάκονος Ἰωακείμ.

Γεώργιος Μάνθου ἀπὸ χωρίον Μπούλτζι βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

2.3

Σελ. 338

Ἀριθ. 9. Διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου δηλοποιεῖται ὅτι ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου ἀφ' ἑνὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ Κώστας καὶ Τόλης Χρήστου Καραγεώργου Σαρακατζάνου συμφώνησαν ὡς ἐφεξῆς.

Α'. Ὁ Ἡγούμενος παραχωρεῖ ὑπὸ τὴν διάθεσιν των ὅλων τὸν βοσκήσιμον Μοναστηριακὸν τόπον, ἐκτὸς τοῦ ἐνοικιασθέντος εἰς τὸν Ἰωάννην Οἰκονόμου ἀπὸ χωρίον Μπούλτζι, ἵνα ἔχει τὸ δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ νὰ βόσκουν τὰ πρόβατά των, συνιστάμενα ἀπὸ 240 καὶ 120 γίδια ὑπὸ τοὺς ὄρους,

1) Νὰ παραδεχθοῦν πρόβατα τοῦ Μοναστηρίου 170 ἑκατὸν ἑβδομήντα τὰ ὁποῖα νὰ βόσκουν καὶ περιποιῶνται μετ' ἐπιμελείας ὡς τὰ ἰδικὰ των, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀπολύτως καμμίαν ἀπαίτησιν ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, οὔτε λόγῳ μισθοῦ, ἐνδυμασίας ἢ ἄλλας τινὰς αἰτίας, ὑποχρεούμενοι νὰ ἀποζημιώσιν τὸ Μοναστήριον, ἐὰν μετέλθουν δόλον, τινὰ ἐπ' αὐτῶν.

2) Νὰ πληρώσουν Γρ(όσια) ἑξακόσια ἀριθ. 600 εἰς τὸν ἡγούμενον εἰς δύο δόσεις, μίαν προπληρωτέαν, καὶ μίαν κατὰ τὴν α' Δεκεμ(βρίου) Ἐ(νεστώτος) Ἔτους.

3) Νὰ ὑποχρεοῦνται νὰ ἀποζημιώσουν τὸ Μοναστήριον, ἐὰν ποτὲ τὰ πρόβατα ἠθελον ἐπιφέρει ζημίαν τινὰ εἰς τὰ Μοναστηριακὰ χωράφια, ἀφ' οὗ ἀποκοπῆ ἢ ζημία ἀπὸ πραγματογνώμονας διοριζομένους ἀπὸ κοινοῦ, ἢ παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐν περιπτώσει διαφωνίας των.

4) Ὑπόσχονται νὰ κενώσουν τὰ Μοναστηριακὰ ἐδάφη ἄνευ ἀπαιτήσεως μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐνοικιάσεως ἀρχομένης ἀπὸ τῆς 26 8βρίου καὶ ληγούσης τὴν 23 Ἀπριλίου τοῦ 1873 ἑβδομηκοστοῦ τρίτου.

Β'. Οἱ δὲ Κώστας καὶ Τόλης παραδεχόμενοι τὴν ἀνωτέρω συμφωνίαν ὑπόσχονται νὰ σεβασθοῦν τοὺς ἀνωτέρω ὅρους ὑποχρεούμενου ἐπίσης τοῦ Ἡγουμένου νὰ μὴ παραδεχθῆ ἄλλα πρόβατα ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καὶ ὑποσχομένου νὰ χορηγῆ τὸ ἄλλας διὰ τὰ πρόβατά του καὶ τροφὴν τῶν σκύλων του. Οὕτω συμφωνήσαντες συνέταξαν δύο ὅμοια, ἅτινα καὶ ὑπογράφουσιν ἀμφοτέρω, ὑποχρεούμενοι κατὰ τοὺς Νόμους τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως νὰ ἐξάξωσι καὶ τὰ Β(ασιλικὰ) Κοντράτα

τὴν 12 8βρίου 1872 Ἰωάννινα

(αὶ ὑπογραφαί) ὡς ἀνωτέρω

2.4

Σελ. 345-346

Ἀριθ. 16. Καταχώρησις ἐνοικιαστηρίου ἐγγράφου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου.

Διὰ τοῦ παρόντος ἐνοικιαστηρίου ἐγγράφου δηλοποιεῖται ὅτι, ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλου κυρ. Χριστόφορος ἀφ' ἑνός, καὶ οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Δοβρᾶς Ἰωάννης Κωλέτζης, Κωνσταντῖνος Καμτζίκας, Γιάννης Σιάκας, Τασούλα Παπαμίχος, Γιάννης Πασχάλης, Μιχ(αήλ) Μπίκος, Παπαῖ Ἀπόστολος, Παπα Στέφανος καὶ Ἀπόστολος Οἰκονομίδης συνεφών(ησαν) ὡς ἀκολούθως.

Α'. ὁ Ἡγούμενος κατὰ συνέπειαν προκηρύξεως ἐπὶ μειοδοσίαν χρόνου γενομένης ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει κατὰ τὴν 6 Μαρ(τίου) Ἐ(νεστώτος) Ἔτους δι' ἧς ἐτίθεντο εἰς ἐνοικίασιν Μοναστηριακὰ ἀμπελοχώραφα, ἐν οἷς καὶ τὸ λειβάδιον, διὰ λίρας ὀθωμ(ανικᾶς) ἑκατὸν τριάντα προπληρωτέας κατὰ τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον ταύτης καταχωρηθέντα καὶ εἰς τὸν Μοναστηριακὸν Κώδικα ὑπὸ σημερινῆν ἡμερ(ομηνίαν) καὶ ὑπ. Ἀριθ. 14 καὶ ὄντα πράγματι Μοναστηριακὰ κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς α' Ἀπριλίου Ἐ(νεστώτος) Ἐ(τους) Γράμμα τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου Δοβρᾶς, καταχωρηθὲν εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν Ἀριθμὸν κοινοποιηθείσης ταύτης ἐν ἀντιγράφοις εἰς ἅπαντα τὰ πέριξ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς χωρία, ἐνοικιάζει ταῦτα τὰ ἀμπελοχώραφα, ἅτινα καλλιεργοῦσιν οἱ ἐν τῷ ῥηθέντι καταλόγῳ ἀναφερόμενοι, ἐπίσης καὶ τὸ λειβάδιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ὑπὸ τὰ καθιερωμένα καὶ ἐγνωσμένα ὅριά του, ὅπερ ὑπάρχει προενοικιασμένον δι' ὀλόκληρον τριετίαν ἀπὸ τῆς 23 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1871 ἑβδομηκοστοῦ πρώτου εἰς τοὺς διαληφθέντας, τὰ μὲν ἀμπελοχώραφα δι' ὀλόκληρον ἑξαετίαν τὸ δὲ λειβάδιον δι' ὀλόκληρον πενταετίαν ὑπὸ τοὺς ἐξῆς

όρους. Ἡ ἐνοικίασις τῶν ἐν λόγῳ ἀμπελοχωραφίων ἄρχεται ἀπὸ τῆς σήμερον 5 πέμπτης τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου Ἐ(νεστώτος) Ἐ(τους) καὶ λήγει τὴν 5 ἰδίου Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1878 ἐβδομηκοστοῦ ὀγδόου ἢ δὲ τοῦ λειβαδίου ἄρχεται ἀπὸ τῆς 23. Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1874 καὶ λήγει τὴν 23 ἰδίου τοῦ ἔτους 1878 ἐβδομηκοστοῦ ὀγδόου ἔτους, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ χορταρίου τοῦ ἐβδομήντα ὀκτώ. Δικαιοῦνται ὅθεν οἱ ἐνοικιασταὶ νὰ παραλαμβάνουν ἀνενοχλήτως τὸ σύννηθες ἴμορον ἀπὸ τὰ ἐνοικιασθέντα ἀμπελοχώραφα, χωρὶς νὰ τοὺς ἀφαιρεθῇ τὸ παραμικόν. Ἐπίσης θέλουν νέμεσθαι καὶ καρποῦσθαι ἅπασας τὰς ὠφελείας τὰς προερχομένας ἐκ τοῦ λειβαδίου, ἅμα μετὰ τὴν λήξιν τῆς πρώτης ἐνοικιάσεως, ὡς ἐρρόεθη, περιέλθει ὑπὸ τὴν κατοχὴν των.

Β'. ὁ ἡγούμενος παραλαβὼν ἐπὶ χειρᾶς παρὰ τῶν ἐνοικιαστῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τῆς ἐνοικιάσεως προπληρωτέον ἀναδέχεται πᾶσαν εὐθύνην ἐν ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τῶν ἐνοικιαστῶν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν οἱ καλλιεργοῦντες τὰ ἐν λόγῳ ἀμπελοχώραφα τοῦ Μοναστηρίου ἤθελον καθυστερήσει τὸ σύννηθες ἴμορον καὶ πᾶν ὅ,τι ἐκ τούτων προέρχεται δικαίωμα διὰ τὴν Κυρίαρχον Μονὴν.

Γ'. Ἀμέσως ὁ ἡγούμενος δὲν δύναται νὰ διεγείρῃ οὐδεμίαν ἐνστασιν ἢ ἀπαίτησιν ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ λειβαδίου διαρκούσης τῆς πενταετοῦς ἐνοικιάσεως αὐτοῦ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ὁποίας οἱ διαληφθέντες ἐνοικιασταὶ θέλουν παραδώσει τοῦτο καὶ λοιπὰ ἀμπελοχώραφα εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀπαιτήσεως.

Δ'. Τοὺς τεταγμένους ἐπὶ τῶν Μοναστηριακῶν τούτων κτημάτων φόρους θέλει πληρώνει ὁ ἡγούμενος εἰς τὸ Αὐτοκρ(ατορικὸν) Ταμεῖον, ἄνευ εὐθύνης τῶν ἐνοικιαστῶν, οἵτινες ἀπὸ τοῦδε λαμβάνουν ἐπίσημον ἀντίγραφον τοῦ καταλόγου τῶν ἐνοικιασθέντων κτημάτων φέρων τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἡγουμένου καὶ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος.

Ε'. Ὁ ἡγούμενος προσεγγιζούσης τῆς λήξεως τῆς προϋπαρχούσης ἐνοικιάσεως ἐπὶ τοῦ λειβαδίου πρὸ ἑνὸς μηνὸς τῆς λήξεως θέλει κοινοποιήσει εἰς τοὺς ἐνοικιαστὰς διὰ τῆς Ἱερᾶς) Μητροπόλεως ἵνα λάβωσιν αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησίν των.

Στ'. Προκειμένων, εἴτε διενέξεων, εἴτε ἐνστάσεων οἰασδῆποτε φύσεως παρὰ τῶν καλλιεργούντων τὰ ἀνωτέρω Μοναστηριακὰ κτήματα ἢ διευθέτησις τούτων, ὡς καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ἀμπελοχωραφίων, ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἡγουμένου ἄνευ ἀναμίξεως τῶν ἐνοικιαστῶν, δικαιουμένων μόνον {...} δικαίωμα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Ὅφειλει ὅθεν ὁ ἡγούμενος ἵνα μεριμνῇ περὶ τῆς καλλιεργείας τούτων καθὸ ὑπεύθυνος. Οὕτω συμφωνήσαντες ἀμφοτέροι συνέταξαν δύο ὅμοια ὑποχρεούμενοι ἐκ τῶν προτέρων ἵνα ἐξάξωσι καὶ τὰ Β(ασιλικὰ) Κοντράτα καὶ εἰς ἐνδειξιν ὑπογράφονται.

5 Ἀπριλίου 1873 Ἰωάννινα

2.5

Σελ. 355-356

Ἀριθ. 39. Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι σήμερον ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ἱερὰν Μητροπόλιν ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Δοβρᾶς ὀρμώμενος Ἀνδρέας Πέτρου Γκοζίνα ἄγων τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἐδήλωσεν ὅτι, ἐπειδὴ ἀπεφάσισεν ἵνα ἀπεταχθῇ τῆς τύρβης τοῦ κόσμου καὶ προσέλθῃ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἀσπραγγέλου, ὡς κουρᾶς καὶ μέλος αὐτῆς ἀναπόσπαστον καὶ

ἀκολουθῶς προχειρισθῆ ἔν ὠρίμῳ ἡλικίᾳ Ἰερέυς, προσεκλήθη ὁ Πανοσιώτατος ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς κυρ. Ἰωακείμ καὶ ἠρωτήθη περὶ τούτου, ἄν δηλαδὴ συγκατατήθεται ἵνα ἀποδεχθῆ αὐτόν. Τοῦ δὲ ἡγούμενου δηλώσαντος τὴν συγκατάθεσίν του πρὸς τοῦτο καὶ διορισθησομένου ἵνα προχειρισθῆ καὶ Ἱεροδιάκονος, ἐνεκρίθη ἡ σύνταξις τῆς παρούσης δι' ἧς διαδηλοῦται ὅτι ὁ εἰρημένος Ἀνδρέας Πέτρου Γκουζίνος συγκαταλέγεται ἔν τῇ χορείᾳ τῶν ἔν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ ἀσκουμένων καὶ εἶναι μέλος αὐτῆς ἀναπόσπαστον. ὑπόσχεται δὲ ἵνα διάγῃ πολιτείαν θεάρεστον συνωδᾷ ταῖς διατυπώσεις τοῦ Μοναδικοῦ Πολιτεύματος, πείθεται καὶ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ προϊσταμένου του καὶ μὴ πράττῃ τι ἄνευ ἀδείας του, μήτε εἰς περιόικον Κοινότητα μεταβαίῃ ἄνευ διαταγῆς του, ὑποσχομένου τοῦ προϊσταμένου αὐτοῦ, ὑπὸ ἄμεσον εὐθύνην του ἐνώπιον Θεοῦ ἵνα καθοδηγῆ αὐτόν πρὸς πᾶν ψυχικὸν καὶ σωτήριον καὶ πρὸς ὅ,τι ἡ Μοναδικὴ Πολιτεία ὑπαγορεύει. ἐφ' ὧπερ εἰς ἐνδειξιν συνετάχθη ἡ παρούσα εἰς ἣν ὑπογράφονται.

3 Νοεμβρίου 1883 Ἰωάννινα

Ἀνδρέας Π. Κουζίνα βαιβεῶ

ὁ Ἠγούμενος Ἀσπραγγέλου Ἀρχιμανδρίτης Ἰωακείμ βεβαιῶ.

3. ΜΟΝΗ ΒΑΛΑΝΙΔΙΑΣ

Ι.Μ.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Τσαρκοβίστας 1865-1866

3.1

Σελ. 46-47

Τὸ Ἱερόν Μοναστήριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς εἰς Βαλανιδιὰ πηγαδούλι (καζὰς παραμυθείας ἀἰδωνάτ) τῆς ἐπαρχίας ἁγίου Ἰωαννίνων.

Τ' ἄνωθεν σαράντα ἐννέα κομάτια χωράφια εἰς στρέματα διακόσια πενήντα τέσσερα ὡς ἄνωθεν φαίνονται μὲ τὰ σύνορά των, καθὼς καὶ ὁ ἀλευρόμυλος, καὶ ὁ τόπος ὁ μπατόλικος μὲ τὰ δένδρα του, εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς Βαλανιδιάς ἐξαμμυμονεῦτων χρόνων, ἀπὸ τὰ ὅποια ὅσα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν, τὸ δὲ πολλὰ ὀλίγον ἥμορον ὅπου συνάζεται ἐξοδεύεται εἰς ἐξοδα τοῦ Μοναστηριοῦ, εἰς ἐπισκευὰς, καὶ εἰς Ζωοτροφίαν ἀνθρώπων. πολλὰ ἐξ αὐτῶν τῶν χωραφίων μένουν χέρσα καὶ μπατόλικά ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι ἄκαρπος καὶ στέρφος, ὑπῆρχον καὶ σενέτια ἀπὸ τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες του τόπου μας, ἀλλ' ἐκάγησαν ὁμοῦ μὲ ὅλλα τὰ Ἱερά σκεύη ὅταν ἐκάγηκε τὸ Μοναστήριον κατὰ τὸ ἔτος 1801 τὸν καιρὸν ὅπου πολεμοῦσεν ὁ ἀλύπασᾶς μὲ τοὺς προνιάτες καὶ μὲ τοὺς Σουλιῶτας.

Τοιοιτοτρόπως τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου, καὶ τοιαῦτα τὰ κατέχω εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μοναστηρίου μου μέχρι τὴν σήμερον, διὸ καὶ ὑποφαίνομαι – 1866: 7βρίου: 18: Μοναστήριον βαλανιδιάς.

4. ΜΟΝΗ ΒΕΛΛΑΣ

Ι.Μ.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

4.1

Σελ. 13-15

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας ἐπιλεγόμενου Βελλᾶ.
Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν πενήντα ὀκτῶ κομάτια χωράφια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ εἰς στρέματα χίλια διακόσια εἴκοσι δύο, καὶ πῖχας τριακόσιας ὅπου ἔχει τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Γεννήσεως τῆς Παναγίας ὀνομαζομένου Βελλᾶ εἰς τόπον του εἰς τὸν κάμπον, καὶ εἰς τὸ τοπράκι τοῦ χωρίου νεγράδες, καθὼς καὶ δύο λιθάρια ἀλευρομύλους καὶ δύο μεντάνια καὶ δύο νεροτροβιές πλησίον τοῦ αὐτοῦ Μοναστηριοῦ ὁμοῦ καὶ ὀρμάνι, καὶ χειμαδιὸ προβάτων καὶ ἀνιζιάτικο ὡς ὀπισθεν φαίνονται εἶναι ὅλλα κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου Βελλᾶς ἐξαμνιμονεύτων χρόνων ἀφιλονήκητα καὶ γνωσμένα παρὰ πάντων, ἐκ τῶν ὁποίων χωραφίων ἐδίδετο πάντῳ τὸ δέκατον εἰς τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου τούτου, ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιλικὸν Ταντζημάτι, δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν. Τοιουτοτρόπως τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου καὶ τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζω μέχρι τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ μὲ φόβον Θεοῦ, καὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ ὑποφαίνομαι.
Τῆ : 30: 8βρίου 1865: Μοναστήριον Βελλᾶς.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

4.2

Σελ. 100

Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Ἱερὰ Μονὴ Βελλᾶς ὄφειλε πρὸς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν ἀπὸ μὲν τιμητοῦ τῶν χωραφίων τῆς διὰ τὰ ἔτη 1871, 72, 73, 74, 75 καὶ 76 Γρόσια ἕξ χιλ(ιάδας) ὀκτακόσια δεκαπέντε καὶ παρ(άδες) τριάκοντα ἕνα, ἀπὸ δὲ ταπία γρ(όσια) τέσσαρας χιλιάδας τεσσαράκοντα τέσσαρα, ἐν Συνόλω γρ(όσια) δέκα χιλιάδας ὀκτακόσια πενήντα ἑννέα καὶ παρ(άδες) τριάκοντα ἕνα Ἀρ. 10.859:31, καὶ ἐπειδὴ ὁ Πανοσιώτατος ἡγούμενος κυρ. Γρηγόριος ἐντόνως διετάχθη παρὰ τῆς Σ(εβαστῆς) ἐξουσίας ἵνα μετρήσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον, οὗτος δὲν ἠδύνατο ἵνα προβλέψῃ τὸ ἐν λόγῳ ποσὸν, οὔτε δάνειον ἠδύνατο νὰ εἰσπράξῃ καὶ ἐπειδὴ ὁ Γεώργιος Ζάτος κάτοικος Ἰωαννίνων ἔχων λαμβάνειν ποσὸν τι παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς προέβη εἰς κατάσχεσιν ἀρμοδίως ἐπὶ τῶν προσόδων τῶν προερχομένων ἐκ τῶν Μύλων τῆς Μονῆς ταύτης, ὁ ἡγούμενος ἐπέδωκεν Ἀρτζοχάλιον πρὸς τὴν Αὐτοῦ ἐξοχότητα τὸν Γενικὸν Διοικητὴν δι' οὗ ὑπέβαλεν αὐτᾶ ὅτι ἡ Μονή, μὴ ἔχουσα προσόδους ἄλλας ἵνα πληρώσῃ τὰ εἰς τὸ Αὐτοκρ(ατορικὸν) Ταμεῖον ὀφειλόμενα γρ(όσια) 10.859:31, εἰ μὴ τὰς ἐκ τοῦ Μύλου προερχομένας, αἵτινες εἰσὶ κατεσχεμένας, ὡς ἄνω ἐρρέθη ἀπήτησε δὲ ἵνα ἀναβληθῇ ἡ κατάσχεσις ἐπ' αὐτῶν τὸ γε νῦν καὶ ἐκ τῶν προσόδων τούτων τῶν κατεσχεμένων πληρωθῇ τὸ Αὐτοκρ(ατορικὸν) Ταμεῖον, ἡ Αὐτοῦ ἐξοχότης λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἀρτζοχάλιον του παρέπεμψεν αὐτὸ εἰς τὸ Αὐτοκρ(ατορικὸν) ἐμποροδικεῖον ὅτι πᾶσα ιδιωτικὴ κατάσχεσις ἀναβάλεται, προτιμωμένων τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Σεβ(αστῆς) ἐξουσίας, ὁ ἡγούμενος λαβὼν ἀνὰ χείρας του τὸ ἐν λόγῳ ἀρτζοχάλιον ἐφ' οὗ ἡ ὑψηλότης του μετὰ τὴν ὡς ἐρρέθη, Ἀπόφασιν τοῦ ἐμποροδικεῖου ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν δεόντων, συνεννοήθη μετὰ τοῦ ἐκ κάτω Σουδενῶν Κυρίου Ἰωάννου Κοντούρη ὡς ἐξῆς. Ὁ μὲν Κύριος Κοντούρης ἐμέτρησε εἰς τὸ Αὐτοκρ(ατορικὸν) Ταμεῖον διὰ λ(ογαριασ)μὸν τῆς Μονῆς ταύτης τὰ ἀνωτέρω γρ(όσια) 10.859, 30, ὁ δὲ ἡγούμενος πρὸς ἐξασφάλισίν του παραδίδει εἰς χείρας του δύο Συναλλάγματα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ καὶ εἰς διαταγὴν του ἐκδιδόμενα

ἀμφοτέρω ἀπὸ τῆς 23 Ἀπριλίου 1876, ἐκ γρ(οσίων) τὸ μὲν ἓν ἀπὸ ἑξ χιλιάδας ἀρ. 6.000 πληρωτέον μετὰ μῆνας ἑξ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του τῆς ὑπογραφῆς ἀγγέλης ἀναστασίου Οἰκονόμου ἀπὸ Βελτζίστα τὸ δὲ ἕτερον ἐκ. γρ(οσίων) ἑννέα χιλιάδων ἀρ. 9.000 πληρωτέον μετὰ μῆνας δώδεκα ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἰδίου, ἀμφοτέρω εἰς γρ(όσια) τρεχούμενα, ἅτινα συναλλάγματα ὀπισθογράφησεν ὁ ἡγούμενος εἰς διαταγὴν τοῦ διαληφθέντος Ἰωάννου Κοντούρη ὅστις θέλει λάβῃ τὰ γρ(όσια) ταῦτα ἀπὸ τὸν διαληφθέντα Μυλωνᾶν διὰ λ(ογαριασ)μὸν τῶν 10.859, 30, συμφωνήθη μεταξὺ τῶν ἴνα ὁ κ. Κοντούρης μέχρι οὗ λάβῃ τὰ χρήματά του ἀπὸ τὸν διαληφθέντα Μυλωνᾶν, θὰ ὑπολογίζη τοὺς τόκους τῶν πληρωθέντων γρ(οσίων) εἰς τὸ ταμεῖον πρὸς ἓν τοῖς ἑκατὸν μετὰ δὲ τὴν ἀποπληρωμὴν των τὰ ἐν λόγῳ συναλλάγματα θέλει ἐξοφλήσῃ ὁ ἴδιος καὶ δώσει ταῦτα εἰς τὸν Μυλωνᾶν, θεωρουμένου καὶ τοῦ λ(ογαριασ)μοῦ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡγουμένου πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ ἄνω ποσοῦ. Τούτων οὕτως διατυπωθέντων τῇ ἐκατέρωθεν ἀμοιβαίᾳ συγκαταθέσει, ἐγένετο ἡ παροῦσα εἰς ἦν ἀμφοτέροι ὑπογράφονται.

τῇ 5 αὐγούστου 1876 Ἰωάννινα

Ὁ Ἠγούμενος τῆς Μονῆς Βελλᾶς Γρηγόριος βεβαιῶ

4.3

Σελ. 129

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, ἐπειδὴ Αὐτοκρατορικῇ διαταγῇ τῆς Σ(εβαστῆς) ἡμῶν Κυβερνήσεως ἀπητήθη ἡ ἐξαγωγή τῶν Βασιλικῶν Ταπίων ἐπὶ τῶν Μοναστηριακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν κατὰ δὲ τὸν θεμελιώδη Νόμον τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἡ τάπισις ἐπ' ὀνόματι Μοναστηρίου ἢ ἐκκλησίας οὐκ ἐπιτρέπεται καὶ κατ' ἀνάγκην ἐκδίδονται τὰ τοιαῦτα ταπία ἐπ' ὀνόματι ἀτόμων ἐχόντων νομίμους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς εἰς οὓς κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύϊ ὑπάρχοντας περὶ τούτου Νόμους μεταβιβάζεται ἡ ἰδανικὴ κυριότης τῶν πρώτων, ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐταπίσθησαν τὰ ὀπισθεν σημειούμενα χωράφια, κείμενα ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, τιμωμένης ἐπὶ τῇ Σεβασμίᾳ μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ κειμένης πλησίον τῆς ποτὲ περιδόξου Πόλεως Φωτίκης (Βελλᾶς ἢ Καστρί) ἐπ' ὀνόματι τῶν τιμιωτάτων Κυριῶν, Ἰωάννου Παππᾶ Γεωργίου, Δημητρίου Α. Χαντέλη καὶ Ἰωάννου Μ. Κοντούρη, ἐκ Κάτω Σουδενῶν, καὶ τοῦ ἐκ Ζαγόριανης Ἀθανασίου Ἀναστασίου Κοκίνου, ἐχόντων ἡλικίαν, τοῦ μὲν πρώτου ἑβδομήκοντα ἑτῶν, τοῦ δευτέρου τεσσαράκοντα ἑτῶν τοῦ τρίτου πενήκοντα πέντε ἑτῶν καὶ τοῦ τετάρτου τεσσαράκοντα ἑτῶν ἤτοι τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀρ. 81-112 ἀναφερόμενα τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀριθμοῦ 148-156 σημειούμενα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ὀσιωτάτου Ἠγουμένου Γρηγορίου Ἀθανασίου τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Λιτωβιάνιστας τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς, ὅς ἀπὸ τὴν σήμερον ὑποχρεοῦται ἵνα μεταβιβάσῃ τοὺς τίτλους ἰδιοκτησίας των εἰς πρόσωπον λαϊκὸν τῇ ἐγκρίσει τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βελλᾶς, καταβληθέντων τῶν πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν Β(ασιλικῶν) Ταπίων νενομισμένων δικαιωμάτων παρὰ τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς, χωρὶς οὔτε ἡ τιμιότης των, οὔτε ἡ Ὀσιότης του νὰ καταβάλωσιν οὔτε λεπτόν, ὡς οἱ ἴδιοι συνομολογοῦσι καὶ συναποφαίνονται, ὅτι ὄχι μόνον οὔτε λεπτόν δὲν καταβάλλουν, παρ' οὔτε δικαίωμα Κυριότητος ἢ ἄλλης τινος ἀπαιτήσεως, ἔστω καὶ τῆς ἐλαχίστης ἔχειν δύνανται, μηδὲ διεγείρειν αὐτοὶ τε καὶ οἱ νόμιμοι κληρονόμοι των εἰς οὓς μετὰ τὸν θάνατόν των διαβιβασθήσονται οἱ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων τίτλοι τῆς

ιδιοκτησίας, υποχρεουμένης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἵνα καταβάλῃ πάλιν τὰ τῆς μεταβιβάσεως ἔξοδα ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ πληρώνη ἐνιαυσίως πρὸς τὴν Σ(εβαστὴν) Διοίκησιν τὸ ὠρισμένον Βεργί ἄνευ εὐθύνης των.

Εἰς πίστωσιν ὅθεν τῶν ἀνωτέρω Συνετάχθη ἡ παροῦσα πρωτοτύπως ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς τῶν Ἰωαννίνων Μητροπόλεως, φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς τῆς τε τιμιότητός των καὶ τῆς Ὁσιότητός του, τὰς μαρτυρίας τῶν προσυποφαινομένων καὶ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Σωφρονίου ἀντίγραφα δὲ ταύτης ἐπίσημα ἐπιδοθήσονται ἀρμοδίως εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆν καὶ τὴν παράστασιν μόνιμον.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 6 Μαρτίου 1880

ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς Γρηγόριος Ἀθανασίου

Ἰωάννης Παπαγεωργίου

Ἰωάννης Χαντέλης

4.4

Σελ. 149

Καταχώρησις ἐγγράφου

Πρόγραμμα σταλὲν τῷ Θεοφιλεστάτῳ Ἐπισκόπῳ ἁγίῳ Βελλᾶς κυρ. Βασιλείῳ πρὸς ἀπάντησιν τῶν ὅσα κατωτέρω διατυποῦνται Συνεπείᾳ τῆς Σ(εβαστῆς) Πατριαρχ(ικῆς) Ἐπιστολῆς ὑπ. Ἀρ. Πρωτ. 2230 καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 8 Μαΐου, δι' ἧς ἐντέλλεται ἡ Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότης) ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἵνα ἐξετάσῃ τὰ τῆς Μονῆς Βελλᾶς ὑπὸ γενικὴν ἄποψιν ἀφ' ἑνὸς καὶ περὶ τῆς γενομένης παύσεως τοῦ τέως ἡγουμένου τῆς Μονῆς παρὰ τῆς Θεοφιλίας του ἀναφορικῶς τῶν κατ' αὐτοῦ σταλεισῶν ἀναφορῶν τῶν περιοίκων καὶ τοῦ ἡγουμένου.

Α. Προκειμένου λόγου περὶ ἐξετάσεως τῶν κατὰ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾶς ὅτε αὕτη διατελεῖ ἐν ἐλεεινῇ καταστάσει ὀφείλει ἡ Θεοφιλία του ὁ ἅγιος Βελλᾶς ἵνα χορηγήσῃ ἐγγράφως πληροφορίας περὶ τῶν ἐξῆς.

1^{ον} Ἐν ποίᾳ καταστάσει εὔρε τὴν Μονὴν ὅτε ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τῆς ποιμαντορίας αὐτοῦ ἐν τῇ θεοσώστῳ ἐπισκοπῇ Βελλᾶς ὑπὸ τὴν ἄποψιν τῆς οἰκονομικῆς, ἐσόδων καὶ ἐξόδων, χρεῶν καὶ ἀποσβέσεων αὐτῶν.

2^{ον} ὅποια ἦτον ἡ Διεύθυνσις τῆς Μονῆς, ἥτοι ὁ ἡγουμενεύων ἔκτοτε ἡγούμενος διατέλει ἀπλῶς ὑπόλογος ἐνώπιον τῆς Θεοφιλίας του καὶ Ἐπιτροπῆς Μοναστηριακῆς Κεντρικῆς, ἢ ἀμέσως ἡ Θεοφιλία του διηύθυνε διὰ τοῦ ἡγουμένου ἀνευθύνου τὴν Μονήν, ἢ ἂν καταμερισμὸν τῆς τε Διευθύνσεως καὶ εὐθύνης ἐπιλαμβάνετο τῶν τῆς Μονῆς ἡ Θεοφιλία του καὶ ὁ ἡγούμενος, καί,

3^{ον} Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν Ἱερὰν Μονὴν ὡς Ἐπίσκοπος πρὸς τὸ προασπίζειν τὰ συμφέροντα καὶ τὴν εὐστάθειαν αὐτῆς ὑπὸ οἰανδήποτε ἄποψιν ποίαν τινα προαγωγὴν τῶν κατὰ τὴν Μονὴν ἐπήνεγκεν.

Β. Τίνι τρόπῳ ἐγίνοντο αἱ ἐξελέγξεις τῶν λ(ογαριασμῶν) καὶ πότε καὶ παρὰ τίνος ἐδίδοντο καὶ εἰς ποῖον, καὶ ἐν τίνι Κώδικι κατεστρώνοντο καὶ ποῦ εὐρίσκεται ὁ Κώδιξ οὗτος.

Γ. Πόση καὶ ποία ἡ κτηματικὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητος περιουσία ὑπῆρχε καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπελήφθη τῶν τῆς Μονῆς ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ πόση καὶ ποία ὑπάρχει τὸ γὰρ νῦν.

Δ. Νὰ διατυπώσῃ ἐγγράφως συμπαρομαρτουσῶν καὶ τῶν ἀπαιτουμένων ἐνδείξεων καὶ ἀποδείξεων, τίνα τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα τὴν παύσιν τοῦ τέως ἡγουμένου Γρηγορίου.

Ε. Νὰ ἀφηγηθῆ ἐγγράφως ποία ἐργασία ἐγένετο καὶ ποῦ κατέληξεν αὐτή, ὅτι ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Παραμυθίας ἐξαρχικῶς μετέβη ἐν τῇ Μονῇ καὶ συνεργάσθη μετὰ τῆς Θεοφιλίας του.

ΣΤ. Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ ἡγουμένου Γρηγορίου προκειμένου περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον εὐσταθείας τῆς Μονῆς ὅποια τινα μέτρα ἔλαβεν ἡ Θεοφιλία του.

Ζ. Νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ γενησομένη ὑποβολὴ περὶ τῶν ἀνωτέρω ἕξ ζητημάτων ἀνάγκη νὰ ἦναι σαφῆς, ὀριστικῆ ἀνεὺ ὀπισθοβουλίας καὶ συμπεπληρωμένη διότι χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις ἐπὶ τῶν γενησομένων ἀρμοδίως ἐξελέγξων ἵνα μὴ ἡ ὑπηρεσία προσκύψῃ εἴτε εἰς Παρατυπίαν, εἴτε εἰς τὴν ἐντολὴν τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 5 Ἰουνίου 1881

(ὑπογρ.) Ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος

Υ.Γ. Χορηγεῖται δὲ τῇ Θεοφιλίᾳ του χρονικὸν διάστημα πρὸς τὸ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἀνωτέρω ὅσον ὁ ἴδιος ὀρίσῃ ἐγγράφως, ἐφ' οὗ παραλάβῃ τὸ παρὸν καταστρωθὲν ἐν τῷ Κώδικι τῶν Μοναστηρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης μετὰ καὶ ἀντιγράφου τῆς Προσκυνητῆς Πατριαρχ(ικῆς) Ἐπιστολῆς καὶ ἀπαντήσῃ διαδηλῶν καὶ τὴν παραλαβὴν αὐτῶν αὐθημερὸν.

ὁ ἴδιος

4.5

Σελ. 233-234

Καταχώρησις Σεβ(αστῆς) Ἐκκ(λησιαστικῆς) Ἐπιστολῆς περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς

Ἰωάννινα 7 Μαΐου 1885

Ἀριθ(μὸς) πρωτ(οκόλλου) 1459

Ἰωακείμ ἐλέω Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Κ(ωνσταντινουπό)λεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

+ Ἱερῶτατε Μητροπολίτα Ἰωαννίνων, ὑπέριτε καὶ ἐξαρχε πάσης Ἠπείρου καὶ Κερκύρας, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ Συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος Κύριε Σωφρόνιε χάρις εἴη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Οὐκ ἀγνοεῖ ἡ αὐτῆς Ἱερότης ὅτι ἡ πρὸς σύνταξιν τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν συνελθοῦσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις προσωρινὴ ἐθνικὴ Συνέλευσις μεταξὺ ἄλλων μέτρων ληφθέντων πρὸς προικισμόν τοῦ ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὥρισε διὰ τοῦ Β. Ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ τῶν πατριαρχικῶν καὶ ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων, ἵνα καὶ οἱ πρόσοδοι τῶν ἐν Ρουμανίᾳ κτημάτων τῶν Ἱερῶν Σταυροπηγιακῶν Μοναστηρίων Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου, ὡς καὶ τοῦ ἐνοριακοῦ τῆς Βελλᾶς, τοῦ ἐν τῇ ὁμονύμῳ ἐπισκοπῇ κειμένου, χρησιμεύσωσιν ἐπίσης εἰς προικισμόν αὐτοῦ. Συνεπεία δὲ τούτου βραδύτερον, ἤτοι κατὰ Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἀποφάσῃ τῶν δύο Σωμάτων, συνελθόντων ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ ἀοιδίμου Προκατόχου ἡμῶν Κυροῦ Ἰωακείμ τοῦ ἀπὸ Κυζίκου, Συνετάχθη καὶ Σιγίλλιον Ἱερόν, δ' οὗ το διαληφθὲν Ἱερόν Σκῆνωμα τῆς Βελλᾶς ἀπὸ ἐνοριακὸν μετεβλήθη εἰς Σταυροπήγιον, ὡς καὶ τὰ τῆς Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου. Ἐπελθούσης ὁμως μετ' οὗ πολὺ τῆς κατασχέσεως τῶν ἐν Ρουμανίᾳ Μοναστηριακῶν κτημάτων, ἐκεῖνο μὲν τὸ μέτρον τῆς ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου κατακυρώσεως τῶν εἰσοδημάτων τῶν εἰρημένων τριῶν μονῶν ἔμεινε νεκρὸν Γράμμα, αὐτὴ δὲ ἡ Μονὴ τῆς Βελλᾶς εἰς δεινὴν περιπεσοῦσα ἀνωμαλίαν, καὶ εἰς οὐκ ὀλίγα χρῆμα καθυποβληθεῖσα προκάλεσεν, ὡς εἰκός, τὴν ἀξιόχρεον

τῆς ἐκκλησίας πρόνοιαν ἐφ' ᾧ πρὸ τριετίας, πατριαρχεύοντος ἔτι τοῦ Παναγιωτάτου Προκατόχου ἡμῶν Κυρίου Ἰωακείμ τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, Συνοδικῆ Ἀποφάσει ἀπεστάλη μὲν πρὸς διακυβέρνησιν αὐτῆς ὁ Ἱερομόναχος Πάμφιλος, οὐκ ἠδυνήθη ὅμως ἐγκαταστήναι, ἀντιστάντων εἰς τοῦτο τῶν περιοίκων χριστιανῶν καὶ δι' ἀλλεπαλλήλων πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀναφορῶν ἀξιώσεις ἐγειρόντων περὶ τῆς ἐνοριακῆς τῆς Μονῆς ιδιότητος. Ταῦτα τοίνυν πάντα γνωστὰ ὄντα καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, ἐν Συνεδριάσει αὐθις τῶν δύο Σωμάτων, συνελθόντων ὑπὸ τὴν Προεδρείαν ἡμῶν τῇ κβ. τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου μηνός, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν, καὶ μεθ' ἱκανὴν ἐπὶ τοῦ πράγματος σκέψιν τε καὶ συζήτησιν, ἀπεφασίσθη ἵνα, ἀπρακτοῦντος τοῦ προηγουμένου ἐκκλησιαστικοῦ Σιγιλίου, τὸ μὲν εἰρημένον Ἱερὸν Μοναστήριον μὲν ἐνοριακόν, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς αἱ δὲ ἐν Ρουμανία πρόσοδοι αὐτοῦ, ὁψέποτε ἀπαλλαγῶσι τῆς κατασχέσεως διατίθωνται εἰς προικισμόν τοῦ Οἴκουμενικοῦ θρόνου κατὰ τὸ προμνημονευθὲν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ. Τούτων τοίνυν οὕτως ἐγκριθέντων, προτρεπόμεθα τὴν αὐτῆς Ἱερότητα, ὅπως λάβῃ σύντονον πρόνοιαν περὶ ἐγκαταστάσεως ἡγουμένου ἀξίου καὶ ἱκανοῦ καὶ τὸν κοινὸν σεβασμὸν κεκτημένου τῶν περιοίκων χριστιανῶν φροντίζῃ δὲ τοῦ ἐντεῦθεν ὡς Κυριάρχης περὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς διατηρήσεως τῆς Μονῆς καὶ εὐπρεπείας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ αὐτῆς καὶ περὶ βελτιώσεως τῆς καθόλου καταστάσεως αὐτῆς, λαβόντες δὲ πρὸς τούτοις ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν διαίτησιν, ἣν ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἐποιήσατο διὰ τοῦ ἀπὸ θ' Ἰουλίου ἀνωπα Γράμματός της πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν περὶ τῆς διανομῆς τῶν ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως τῶν ἐπιτοπίων κτημάτων τῆς Μονῆς ἀποφερομένων προσόδων λίρας ὀθωμανικᾶς διακοσίας τριάκοντα ἐπιδοκιμάσαμεν ταῦτα ὡς ἔχει καὶ ἐγκρίνομεν ἵνα κατὰ τὴν Συνοδικὴν ἀπόφασιν τῆς Ι' Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους ἀνωπα μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Μονῆς καὶ τὴν ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν αὐτῆς, τὸ ποσὸν τοῦτο διανέμεται ὡς ἐξῆς ἤτοι πρὸς διατήρησιν Παρθεναγωγείου ἐν Κονίτῃ ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς, λίρας Τουρκίας πενήκοντα, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν τῇ Κοινοῦτητι Κάτω Σουδενῶν ἀνεγερθέντος Παρθεναγωγείου λίρας Τουρκίας δεκατρεῖς, διὰ τὸ Σχολεῖον Ζαγόριανη δώδεκα, διὰ τὸ Σχολεῖον Νεγράδων ὀκτώ, πρὸς διατροφὴν τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἐξήκοντα, δι' ἔτησίους φόρους τῆς Μονῆς εἴκοσι, διὰ τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν Σχολὴν εἴκοσι πέντε, δι' ἀγορὰν βιβλίων διανεμητέων εἰς ἀπόρους μαθητὰς τῶν παρακειμένων χωρίων, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀνωτέρω, δώδεκα ἤτοι τὸ ὅλον λίρας Τουρκίας διακοσίας, τὸ εἰρημένον διαθέσιμον ὑπόλοιπον ἐκ λιρῶν τριάκοντα τοκίζεται, ὅπως ἐν καιρῷ εὐθέτω χρησιμοποιοῦται εἰς ἀγορὰν οἰουδήποτε κτήματος, δαπανωμένου ἕξ αὐτοῦ τοῦ ἐκάστοτε ἀναγκαιοῦντος εἰς ἐπισκευὴν ἀλευρομύλων τῆς Μονῆς εἰδέποτε προϊόντος τοῦ χρόνου προσεπαυξήσεται τὸ ἐτήσιον τῆς ἐκμισθώσεως ποσόν, τὸ ἐκ τοῦτου πλεόνασμα ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ ὡς ἀνωτέρω τριακονταλίου ὑπολοίπου. Ὅθεν ἀνακοινοῦμενος ταῦτα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, ὡς Μητροπολίτη τῆς εἰρημένης ἐπισκοπῆς Βελλᾶς, προτρεπόμεθα διὰ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἵνα κοινοποιήσῃ πρὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς χριστιανούς αὐτῆς ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴῃ μετ' αὐτῆς.

ἀνωπε Μαρτίου ΙΕ'

+ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀγαπητὸς ἐν χ(ριστ)ῷ ἀδελφός

+ ὁ Ἡρακλείας Γρηγόριος ἐν χ(ριστ)ῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

+ ὁ Κυζίκου Νικόδημος ἐν χ(ριστ)ῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

- + ὁ Ἀμασειᾶς Σωφρόνιος ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- + ὁ Ἄγκυρας Γεράσιμος ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- + ὁ Μελενίκου Προκόπιος ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- + ὁ Βιζύης Κωνστάντιος ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- + ὁ Μελενίκου Καλλίνικος ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- + ὁ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἄνθιμος ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- + ὁ λιτίτζης Ἰγνάτιος ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀγαπητὸς ἀδελφός

4.6

Σελ. 311

Ὀκτωβρ(ίου) 30 1889 Καταχ(ώρησις) ἐγγράφου

Ἀναμεταξὺ τῶν ὑποφαινομένων τοῦ Γιώργου Ν. Παπᾶ ἐμπόρου καὶ κατοίκου τοῦ χωρίου λιγοψᾶ προσωρινῶς δὲ διαμένοντος ἐν Ἰωαννίνοις ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ κ. Γρηγορίου Ζρήνου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μ(ονῆς) Βελλᾶς καὶ τοῦ κ. Παναγιώτου Χ. Μπάρλα ἐπιτρόπου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἅγιος Ἀθανάσιος ἐν Ζαγόριανη, σήμερον συνεφωνήθησαν τὰ ἀκόλουθα.

Α^{ον} Ὁ ῥηθεὶς Ν. Παπᾶς ἀναλαμβάνει τῇ κοινῇ συναινέσει τῶν Β^{ων} ὡς ἐχόντων εἰς τὴν κατοχὴν των δι' ἐπισήμων τίτλων (ταπίων) ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς Ἱερᾶς Μ(ονῆς) Βελλᾶς καὶ Ζαγόριανης πέριξ τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ Γαίας πεπνιγμένας ὧν ἡ καλλιέργεια ἀποβαίνει ἀδύνατος, ὅτε τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν κεκαλυμμένης οὐσῆς ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἀναλαμβάνει ἰδία δαπάνη τὴν ἀποξήρανσιν τῶν γαιῶν τούτων αἰτινες καὶ βάλτος ἐπικαλοῦνται ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ὁ ῥηθεὶς Γεώργιος Ν. Παπᾶς ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ καλλιεργῇ τὰς ἐκ τοῦ Βάλτου καθόλου ἢ ἐν μέρει ἀποξηρανθησομένας γαίας ἢ ὅπωςδήποτε ἀποκαταστηθησομένας καλλιεργησίμους ἐπὶ ἑπταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς πρώτης προσεχοῦς Μαρτίου τοῦ ἔτους 1884 (ἐννάτου) ἄνευ οὐδεμίας αὐτοῦ ὑποχρέωσεως πρὸς πληρωμὴν ἐνοικίου ἢ οἰασδήποτε παροχῆς πρὸς τοὺς διὰ ταπίων κατόχους ἤτοι τοὺς Β^{ους}.

Β^{ον} Ὁ ἀναλαβὼν τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ ῥηθέντος Βάλτου ἔχει ἀποκλειστικῶς τὸ δικαίωμα τῆς καλλιέργειας καὶ καρπώσεως ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἐπὶ τῶν καθόλου ἢ ἐν μέρει ἀποκατασταθησομένων καλλιεργησίμων Γαιῶν ὀφείλει ὅμως νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς πρώην καλλιεργητὰς τῶν ῥηθεισῶν Γαιῶν ὡς Τσιφτσιδᾶς τῶν Ἱερῶν Μ(ονῶν) ἐὰν θελήσωσιν οὗτοι νὰ τὰς καλλιεργήσωσιν οἱ ἴδιοι τὰς γαίας ταύτας καὶ ἐὰν μὲν οὗτοι θελήσωσιν νὰ τὰς καλλιεργήσωσιν ὑπόσχονται καὶ ὑποχρεοῦνται νὰ δίδωσι κατ' ἔτος εἰς τὸ διάστημα τῆς ἑπταετίας τριάκοντα τοῖς ἑκατὸν 30% ἐξ' ὅλων τῶν παραχθησομένων προϊόντων εἰς τὸν ῥηθέντα Γεώργιον Ν. Παπᾶ, ἐὰν δὲ δὲν θὰ τὰς καλλιεργήσωσιν οἱ ἴδιοι ἢ ὅπωςδήποτε ἀφήσωσιν νὰ παρέλθῃ ὁ χρόνος τῆς καλλιέργειας ἀπρακτος δικαιοῦται ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παπᾶς νὰ καλλιεργήσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἢ δι' ἄλλων.

Γ^{ον} Τὰ ὅρια τῶν πεπνιγμένων Γαιῶν τῶν ὁποίων τὴν ἀποξήρανσιν ἀναλαμβάνει ὁ ῥηθεὶς ὁ Παπᾶς καὶ ἐφ' ὧν ἐπὶ ἑπταετίαν ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς καλλιέργειας καὶ καρπώσεως ὀρισθῆσονται μετὰ προηγουμένην ἐπιτόπιον ἐξέτασιν καὶ περιγραφὴν.

Δ^{ον} Ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παπᾶς ὀφείλει ν' ἄρξῃται τῶν πρὸς ἀποξήρανσιν των ἐργασιῶν ἅμα τῇ προσυπογραφῇ καὶ κυρώσει τοῦ παρόντος Συμβολαίου παρὰ τοῦ Θ(ειωτάτου) ἐπισκόπου Βελλᾶς.

Ε^{ον} Ἐὰν ἐξ ὑπερτέρου κωλύματος ἢ ἀνωτέρας βίας ἤθελον παρεμποδισθῆ αἱ ἀρξάμεναι ἐργασίαι ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ κωλύματος χρόνος δὲ θὰ ὑπολογίζεται εἰς τὴν ἑπταετίαν.

Στ^{ον}) Οἱ ῥηθέντες διὰ ταπίων κάτοχοι ἤτοι οἱ Β^{οι} ὑπόσχονται ἵνα μὴ παρεμβάλωσι προσκόμματα εἰς τὴν κοινωφελῆ ταύτην ἐπιχείρησιν τουναντίον μάλιστα ὑπόσχονται καὶ ὑποχρεοῦνται νὰ παράσχωσι πᾶσαν δυνατὴν εὐκολίαν.

Ζ^{ον}) ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παπᾶς ὑποχρεοῦται μετὰ τὸ τέλος τῆς ῥηθείσης ἑπταετίας νὰ παραδώσῃ τὰς ἀποξηρανθησομένας Γαῖας εἰς τοὺς ῥηθέντας διὰ ταπίων κατόχους ἤτοι τοὺς Β^{οις} εἰς καλὴν κατάστασιν.

Πρὸς πίστωσιν τῶν ἀνωτέρω ἐγένετο τὸ παρὸν διπλοῦν ὅπερ ὑπογραφὲν παρ' ἐκάστου τῶν συμβαλλομένων καὶ κεκυρωθὲν παρὰ τοῦ Θ(ειωτάτου) Ἐπισκόπου Βελλᾶς ἀρχιμ(ανδρίτου) Γρηγορίου.

I.M.7.2. Μονὴ Βελλᾶς: Διοικητικά

4.7

Αντίγραφο

10/03/1856

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος ὑποσχετικοῦ γράμματος δηλοποιῶ ὅτι ἐπειδὴ καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Ζαγόριανης δι' ἐξόδων τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Βελλᾶς καθαρίσαντες τὸν ποταμὸν Καλαμὰν ἀπήλλαξαν τὸν εἰς τὸ ῥηθὲν Μοναστήριον ἀνήκοντα Βάλτον καλούμενον Σίτρια ἀπὸ τὰς πλημμύρας τοῦ ῥηθέντος ποταμοῦ ὡς ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καλλιεργοῦντες τὸν Βάλτον ἔσπειρον αὐτὸν δίδοντες τότε Βασιλικὸν δέκατον καὶ τὸ εἰθισμένον γεώμορον εἰς τὸ διαληφθὲν Μοναστήριον, χορηγεῖται αὐτοῖς εἰς τὸ ἐξῆς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ καλλιερῶσιν αὐτὸν τὸν Βάλτον σπείροντες καὶ δίδοντες τὸ τε Βασιλικὸν δέκατον ὡς καὶ τὸ ἴμορον δηλαδὴ τρία ὁ δουλεύων καὶ ἔν τῷ Μοναστήριον, μὴ δυναμένου οὐδενὸς ἐνοχλῆσαι αὐτούς. Πρὸς τούτους δὲ ἐπειδὴ καὶ ἡ σύστασις ἑνὸς ἀλληλοδιδασκτικοῦ καταλλήλῳ τῷ ῥηθέντι χωρίῳ εἶναι ἀναγκαιοτάτη πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς Χριστιανικῆς νεολαίας θέλει χορηγεῖται ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου χίλια ἢ καὶ χίλια διακόσια γρόσια ἐκ τοῦ ῥηθέντος Ἱεροῦ καταγωγίου. Ἐπὶ τῇ βάσει μου ταῦτη ἡ ταπεινότης ἡμῶν ἐξέδωκε τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν γράμμα καὶ ὑποσχετικὸν εἰς χεῖρας τῶν ῥηθέντων εἰς ἔνδειξιν.

1856 Μαρτίου 10

Ὁ Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς

Παρθένιος

Ὁ πρῶην ἐπίτροπος τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς Ἀθανάσιος Στούπης, ὁ τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βελλᾶς ἡγούμενος Ἀρχιμανδρίτης Νικόδημος

<ἔπεται σφραγίς>.

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Ζαγόριανη τῇ 31ῃ Μαΐου 1923

4.8

Αντίγραφο

18/09/1864

1864 Τῇ 18^ῃ 7/βριου

Διὰ τῆς παρουσίας ἀποδείξεως, δηλοποιεῖται ὅτι οἱ πλησίον τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς εὐρισκόμενοι κάτοικοι τοῦ χωρίου Ζαγόριανης οἱ γείτονες καὶ οἱ συνορεύοντες τῷ ἐφάνησαν ἀνέκαθεν βοηθοὶ καὶ ἐπωφελεῖς εἰς αὐτὸ εἰς διαφόρους ἐνοχλητικὰς συμπιπτούσας περιστάσεις τῶν κατὰ καιρὸν συμβαινόντων εἰς τὸ μοναστήριον. Ἐν πρώτοις ἐφάνησαν οἱ θεληστικοὶ μὲ τοὺς κατὰ καιρὸν ἐκ τοῦ χωρίου των καταγομένους καὶ χρηματίσαντας καλογήρους καὶ τοῦ Μπαπτένου οἵτινες εἶναι οἱ μεγαλύτεροι συνδρομηταί, ὡς καὶ τὰ διάφορα αὐτῶν ὠφελήματα εὐρίσκονται εἰς τὸν κώδικα, καὶ ὡς ἐπληροφορήθημεν ἀπλῶς ἐκ διαφορῶν ἐντίμων καὶ εὐσυνειδήτων παλαιῶν γερόντων τῶν ἐκ τῶν πλησιοχώρων τῶν γνωριζόντων τὰ ἀρχαῖα, μάλιστα δὲ αὐτὰ ὅλα διαμαρτυροῦνται καὶ ἀπὸ τὰ διάφορα μούλκια ὅπου εὐρίσκονται, ἔκτοτε νὰ ἐξουσιάζη τὸ Μοναστήριον εἰς τὸ σύνορό των. Οὐ μόνον ἀνέκαθεν ἐφάνησαν ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ προκατόχου μου Μακαρίτου Νικοδήμου Σολιανίτου τοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ταῦτη χρηματίσαντος Ἡγουμένου πρότερον, αὐτὸς τε καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ἐπιτροπεύσαντες τὸ διεμαρτύρησαν ἐγγράφως καθὼς καὶ ἐγὼ ἐκ στόματος τῶν ἰδίων ἐπληροφορήθη καλῶς ὡσαύτως καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μου τὸ ὁμολογῶ ὅτι ἐφάνησαν ἐπωφελεῖς. Ὅθεν δι' ὅλα ταῦτα ὡς καὶ πρώην ἐνεκρίθη παρὰ τοῦ ἐιρημένου τοῦδε Ἀρχιερέως καὶ Ἡγουμένου καὶ ἐπιτρόπων καὶ σήμερον τοῖς παραχωροῦνται δικαιωματικῶς τὰ ἐξῆς: Ὅτι τὸ Μοναστήριον νὰ πληρῶνῃ ἓνα διδάσκαλον ἀλληλοδιδάκτων κατάλληλον τοῦ χωρίου των, δεύτερον ἀπὸ τὸν τόπον αὐτοῦ τοῦ Βάλτου ὅπου εἶναι εἰς τὸ σύνορό των ἐπειδὴ τῇ βοήθειᾳ καὶ διαμαρτυρήσει των ἐγένετο ἰδιοκτησία τοῦ Μοναστηρίου καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ τὸν ἀνοίξουν ὅπου ἦτο Βάλτος καὶ λόγκος ἐξωδεύθησαν μεγάλως εἰς τσάπισμα καὶ μάνες ἔξοδα ὑπὲρ τὰ ἐννιακόσια γρόσια τὸ στρέμμα. Ὅθεν δι' αὐτὸ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ μοιράζων ἐπτὰ σωροὺς ὁ ζευγίτης δύο νὰ πέρη τὸ Μοναστήρι καὶ ἓνα τὸ δεκατον καὶ νὰ εἶνε ὁ τόπος αὐτὸς εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ χωριοῦ, νὰ μὴ ἐνοχληθοῦν ἀπὸ κανενὸς ὅπωςδήποτε τοῦ διαχειριστῆ τοῦ Μοναστηρίου αὐτὸ μόνον νὰ ἔχη καὶ ὄχι ἄλλην καμμίαν ἐξουσίαν ἐπειδὴ ἔκαμαν καὶ ἔξοδα μεγάλα καὶ κόπους πολλοὺς οἱ Ζαγοριανίται ὡς πρώτοι δικαιοῦχοι νὰ προηγοῦνται ὑπὲρ παντὸς ἄλλου πλησιοχώρου εἰς οἰανδήποτε ἐνέργειαν καὶ πράξιν τοῦ Μοναστηρίου ἥτις νὰ γίνεται καὶ ὡς γείτονες νὰ βόσκουν τὰ ζῶα τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὰ ζῶα αὐτῶν κοινῶς καὶ ἀνεμποδίστως. Ὅθεν τὰ εἰρημένα ταῦτα ἅπαντα δικαιώματα καὶ ἐπωφελήματα τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν πληροφορηθεὶς καλῶς ὡς εἶπα ὑπὸ ῥηθέντων τοῦ τε Ἀρχιερέως καὶ λοιπῶν ἐντίμων παλαιῶν γερόντων τῶν ἐκ τῶν πλησιοχώρων καὶ ἰδὼν καὶ ἐγὼ ὅτι βέβαια ὄντα ὁμολογῶ καὶ διαμαρτυρῶ ἀληθῶς ὅτι εἶναι ἅπαντα ἀληθῆ καὶ διὰ τοῦτο νὰ εἶνε ἀσάλευτοι οἱ ῥηθέντες ὅροι τῆς παρουσίας ἀποδείξεως καὶ παντοτινῶς νὰ διαμένωσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ὅθεν διὰ μεγαλυτέραν ἀσφάλειάν των δίδεται καὶ παρ' ἐμοῦ ἡ παροῦσα ἀπόδειξις δι' ἐνδειξιν καὶ ἰσχὺν τῆς προτέρας.

Ὁ Βελλᾶς Ἡγούμενος

Ἀρχιμανδρίτης Μελέτιος

καὶ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Ζαγόριανῃ τῇ 31ῃ Μαΐου 1923

ὁ Πρόεδρος Ζαγόριανης

Αντίγραφο

30/03/1877

Ἐπιστ(ολή) Πρὸς τὸν Ἅγιον Ἰωαννίνων περὶ τῆς Μονῆς Βελλᾶς δι' ἧς ὑπεδεικνύοντο τὰ πρόσωπα ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων νὰ ἐξεδίδοντο τὰ ταπία τοῦ Μοναστηρίου

ἡμ(ερομηνίαν) 30 Μαρτίου 1877

Ἀπάντησις ἐντός

4 Ἀπριλίου 1877

Τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ταπεινῶς προσκυνῶ

Μετὰ τὴν πρὸς Αὐτὴν βαθύτατα σεβάσματά μου καὶ τὰς συγχαρητηρίους μοι εὐχὰς διὰ τὰς Κοσμοχαρμοσύνους καὶ λαμπροφόρους ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ὅπως ταύτας ἐορτάσῃ εἰς πλεῖστα ὅσα ἔτη Πανευδαίμονα καὶ Πανευτυχή, Προάγομαι ἵνα θέσω ὑπ' ὄψιν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος ὅτι ἐπανερχόμενος πρὸ 15 περίπου ἡμερῶν ἐνταῦθα ἐξ Ἰωαννίνων, διήλθον ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς ὅπου καὶ διενυκτέρευσα. Μαθὼν δὲν παρὰ τοῦ Ἡγουμένου Κυρίου Γρηγορίου τὰ προταθέντα παρ' αὐτοῦ Τῇ Ὑμετέρα Σεβασμιότητι πρόσωπα ἐπὶ τῶν ὁποίων μέλλουσι νὰ ἐκδοθῶσι παρὰ τῆς Σεβ(αστῆς) Διοικήσεως τὰ περὶ τῆς ἀκινήτου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς περιουσίας ἔγγραφα τῆς ἰδιοκτησίας (δηλονότι τὰ ταπία), καὶ σκεφθεὶς, εὖρον ὅτι ἐπειδὴ τὰ ἐν λόγῳ πρόσωπα συνιστάμενα ἐκ τῶν Κυρίων Νούσια παπὰ Γεωργίου ἐκ Σουδενῶν, Ἀθανασίου Κυκίνη ἀρτοποιοῦ ἐκ Ζαγόριανης καὶ δύο ἐτέρων ὡς ὄντα ἐκ πλησιοχώρων θὰ ἐποφθαλμιῶσι πάντοτε συμφέρον τι καὶ θὰ ἐπαπειλῶσι τὸν κατὰ καιρὸν Κανονικὸν Ἡγούμενον ὅτι θὰ καταστρέψωσιν αὐτὸν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ἐπέλθει μεταξύ των συνεννόησιν τις πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν καὶ τοιουτοτρόπως ἢ διαληφθεῖσα Μονὴ θὰ ζημιῶται πάντοτε ὑλικῶς, πρὸς διαφυγὴν τούτων ἐσκέφθην ὅπως τὰ μνησθέντα πρόσωπα ἀντικατασταθῶσι διὰ τῶν ἐπομένων δύο προσώπων τοῦ Κυρίου Κωνσταντίνου Ἀλιέως δηλονότι καὶ τοῦ ἐκ τῆς Κωμοπόλεως Κονίτης ὀρμωμένου εὐκαταστάτου Κυρίου Γεωργίου Παναγιώτου Βεκιάρη.

Τὴν σκέψιν μου ταύτην πιστεύω ὡς καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν μνησθέντων προσώπων διὰ τῶν προταθέντων μοι δύο νέων προσώπων ὅτι ἡ Ὑμ. Σεβ. θέλει ἐγκρίνει καὶ εὖρει ὡς κατάλληλον καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν παρακαλῶ ὅπως ἐν τῷ ἐκδοθησομένῳ προσεχῶς τακρηρίῳ τῆς πρὸς τὴν Σεβ(αστὴν) Διοίκησιν {...} τὰ δύο τελευταία πρόσωπα ἄτινα ὡς ἐκ τῶν μὴ γειτνιαζόντων ὑπάρχοντα καὶ μὴ ἐπιδιώκοντα οὐδεμίαν ὑλικὴν ὠφέλειαν, οὐδέποτε θέλουσι παράξει ζημίαν ἢ βλάβην τῇ Ἱερᾷ Μονῇ.

Εὐέλπιστῶν ἐν τούτοις ὅτι ἡ πρότασίς μου αὕτη θέλει γέννηι ἀσπαστὴ παρὰ τῆς Ὑμετ(έρας) Σεβασμιότητος καὶ ἐπικαλούμενος τὰς Σεβασμίας μοι Αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας, ὑποσημειοῦμαι μετὰ βαθυτάτου Σεβασμοῦ.

Ἐν Κονίτῃ τῇ 30 Μαρ(τίου) 1877

Υ.Γ. Πιστεύω πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι μετὰ τὰς παρούσας ἐορτάς, ἡ Ὑμετ(έρα) Σεβ(ασμιότητα) θέλει ἐμμεῖνει εἰς τὴν δοθεῖσαν πρὸ ἡμερῶν Ἀπόφασιν τοῦ Γενικοῦ Διοικητῆν Ἰωαννίνων ὅπως ἀποδωθῶσι τὰ Γεννήματα πρὸς τὴν Ἱ(ερὰν) Μ(ονὴν) Ἀρτσιστής.

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ μοι Γερόντι Ἀγίῳ Ἰωαννίνων Κυρίῳ Κυρίῳ Σωφρονίῳ κ.τ.λ.
κ.τ.λ.

4.10

Αντίγραφο

11/05/1879

Ἐπιστολή πρὸς τὸν Ἰωαννίνων περὶ συντάξεως ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως πράξεως δηλούσης τὸ εἰκονικὸν τῆς ἐπ' ὀνόματι τῶν Σουδενιτῶν ἐκδόσεως τῶν ταπίων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 11 Μαΐου 1879.

Προφορικῶς προχθές υπέβαλλον τῇ ἡμετέρῃ Σεβασμιότητι, ὅτι ἐπειδὴ τὰ ταπία τῶν Γαιῶν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐκ κάτω Σουδενῶν Ἰωάννου Κοντούρη, Νούσια Παπά Γεωργίου καὶ Δημητρίου Χαντέλη ὡς καὶ τοῦ ἐκ Ζαγόργιαννης Ἀθανασίου Στούπη ὄντα ἐκδεδόμενα, δὲν ἀναφέρουσιν, ὅτι τὰ ῥηθέντα πρόσωπα ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων εἶναι ἐκδιδομένα εἶναι ὡς ἐπίτροποι, ἀλλ' ἀναφέρουσιν, ὅτι αἱ γαῖαι αὗται εἰσὶ καθαραὶ αὐτῶν ἰδιοκτησίαι (δηλούμενον τοῦτο διὰ τῆς ἐν ἐκείνοις περιεχομένης φράσεως χάκι καράρ), καὶ ἐπειδὴ πιθανὸν οἱ διαληφθέντες βραδύτερον ἵνα ἐγείρωσιν ἀξιώσεις, ὅπως οἰκειοπηθῶσι τὰς εἰρημένας γαίας, πρὸς ἄρσιν πάσης ὑποψίας καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, παρακαλῶ θερμῶς τὴν Ὑμετ. Σεβασμιότητα, ἵνα εὐαρεστουμένη, προσκαλέσῃ τοὺς εἰρημένους πρὸς σύνταξιν ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς Αὐτῆς Μητροπόλεως σχετικῆς πράξεως, δι' ἧς νὰ δηλοῦται τὸ εἰκονικὸν τῆς ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ἐκδόσεως τῶν ταπίων, καὶ μετὰ τὴν σύνταξιν ταύτης διατάξῃ ἵνα ἐξαχθῶσιν δύο ἐπίσημα ἀντίγραφα αὐτῆς ἵνα ἓν μὲν κατατεθῇ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Βελλᾶς καὶ ἕτερον ἐν τῇ ταπεινῇ μου Ἐπισκοπῇ. Ταῦτα ὑποβαλλῶν τῇ Ὑμετ(έρα) Σεβασμιότητι, ὑποσημειοῦμαι μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ.

Ἰωάννινα 11 Μαΐου 1879

4.11

Πρωτότυπο

15/08/1879

Σεβασμιώτατε

Βαθυσεβάστως ὑποβάλλομεν τῇ ὑμετέρῃ Σεβασμιότητι ὅτι καθὰ γινώσκομεν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου κάτω Σουδενῶν τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων ἐπανειλημμένως ἀπεπειράθησαν παρὰ τῇ Ὑμετ(έρα) Σεβασμιότητι ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς ὑποθέσεις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς χωρὶς ν' ἀναλογισθῶσιν ὅτι οὐδὲν δικαίωμα δύνανται νὰ ἐνασκήσωσιν ἐπὶ ὑποθέσεων ἀποκλειστικῶς ὑπαγομένων τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν. ὡς δ' ἐπληροφορήθημεν βραδύτερον παρ' ἀξιόπιστου πηγῆς οἱ κύριοι ἐκ κάτω Σουδενῶν Νούσια Παπα Γεωργίου Δημήτριος Χαντέλης καὶ Ἰωάννης Κοντούρης, κατώρθωσαν ἀγνοοῦμεν πως, νὰ λάβωσιν εὐπροσωρινοὺς ταπίους τίτλους καθαρᾶς ἰδιοκτησίας Χάκι καράρ, ἐπὶ τῶν ἐναπολελειμμένων Μοναστηριακῶν γαιῶν τῆς αὐτῆς Μονῆς μετὰ τὸν ἐπὶ πλέον τοῦ ἡμίσεως τῶν γαιῶν πρὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα δεκαετηρίδων σφετερισμὸν ἐτέρου συγχωρίου των τοῦ Ἀθανασίου Στούπη ἐν ᾧ τοιοῦτοι εἰκονικοὶ τίτλοι ἐκδίδονται ὡς πρὸς Μουτεβελίδες (ἐπιτρόπους), οἱ δὲ μνησθέντες κύριοι, οὔτε μουτεβελίδων προσόντα φέρουσι, καθόσον οἱ τοιοῦτοι, ἔχοντες δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις

δέον νὰ ὑπάγωνται εἰς τὴν ἐν ἧ καὶ ἡ ἐν λόγῳ ἱερᾷ Μονῇ ἐπαρχίαν ὅπως τυγχάνωσι τῆς ἐγκρίσεως καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ τε Κανονικοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῆς ἐπαρχίας. Πᾶσα νῦν γενομένη εἰκονικὴ προᾶξις ἐν τε τῇ ἱερᾷ ὑμῶν Μητροπόλει καὶ ταῖς ἐπισκοπικαῖς Αὐτῆς ἔδραις ἐστὶν ἀνίσχυρος ἀπέναντι τρίτων ἀναμφισβήτητα δικαιώματα κεκτημένων. Ἄρα καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν ἵνα ἐπιδιώξωμεν τὰ δικαιώματα ἡμῶν διὰ παντὸς μέσου καὶ τρόπου καὶ δὴ καὶ διὰ τῆς ἀκυρώσεως τῶν τοιούτων νόθων τίτλων. Ἐφ' ᾧπερ καὶ διαμαρτυρούμενοι ἐναντίον τῆς τοιαύτης καταπατήσεως τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, ἐξαιτούμεθα θερμῶς οἱ κάτοικοι τῆς τε ἐπισκοπικῆς ἔδρας καὶ τῶν χωρίων τῆς ὁμονύμου ἐπαρχίας, ἵνα παρεστηθεῖσα ἡ ὑμετέρα Σεβασμιότης διενεργήσῃ ὅ,τι δεῖσῃ ἐγκαίρως πρὸς παρεμπόδισιν ἐν τῷ ἀρμοδίῳ γραφείῳ τῆς Γενικῆς αὐτόθι Διοικήσεως τῶν διαρκῶν τίτλων (τουραλίτικα ταπία), ὅπως ἐκδοθῶσιν οἱ τοιοῦτοι ἐπ' ὀνόματι τῶν προσεχῶς παρ' ἡμῶν ὑποδειχθησομένων τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι προσώπων ὡς Μουτεβελίδων τῆς ἐν λόγῳ ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς. Παρακαλοῦντες δὲ τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα, ἵνα διαβιβάσῃ ἡμῖν ἀρμοδίως ἐπισήμον ταύτης ἀντίγραφον εἰς ἐπιφύλαξιν τῶν δικαιωμάτων μας διατελοῦμεν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ δουλικῆς ὑποκλίσεως.

Ἐν Κονίτῃ 15 Αὐγούστου 1879

Ἡ Κοινότης Κονίτῃς

Ἡ Κοινότης Ζελίστῃς

Ἡ Κοινότης

Ἡ Κοινότης Κωστανιανῆς

Ἡ Κοινότης Βούρμπιανῆς

Ἡ Κοινότης Πυρσόγιαννῆς

Οἱ Κοινότης τοῦ χωρίου στρέψιανη

4.12

Αντίγραφο

08/11/1879

Επιστολὴ Ἡγουμένου Γρηγορίου ἐν Βελλᾷ διαμένοντος ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 8 Νοεμ(βρίου) (1)879 περὶ ὀφειλῆς τῆς Μονῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν Ἀπάντησις ἐγένετο τὴν 11 Νοεμ(βρίου) 1879

Ὁ Ἄνθρωπος μου ἐμποδίσθη, καὶ τὸ στέλνο μὲ κираτζίδες. τὴν δευτέρα προσμένο ἀπάντησιν-

ὁ ἴδιος Ἡγούμενος Γρηγόριος

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Ἀγίῳ Βελλᾶς Κυρίῳ μοι Κυρίῳ Βασιλείῳ κ.τ.λ.

Εἰς Κόνιτζαν

Προσκυνητῶς

Σεβασμιώτατε Ἁγίε Γέροντα ὑϊκῶς Προσκυνῶ.

Διὰ ταπεινοῦ ἡμῶν γράμματός μου, ἠδοποιῶ τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα - σήμερον ἔλαβον ὑμετέραν διαταγὴν παρὰ τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων τὴν ὁποῖαν τὴν ἰσοκλείῳ καὶ τὴν ἐξαποστέλνω αὐτοῦ πρὸς πληροφορίαν ἢ ὁποῖα εἶναι διὰ φόρους Κυβερνητικοῦς, λοιπὸν ἢ πληρομὴ δὲν εἶναι ὅπως γράφη ἢ διαταγὴ τὰ δύο ἔτη, γρ(όσια) χίλια ἐννιακόσια, ἀλλὰ ἐγὼ γνωρίζω τὸ ἐτήσιον τιμητοῦ τοῦ Μοναστ(ηρίου) εἶναι χίλια ἑξακόσια καὶ ἐπέκεινα, καὶ γίνονται τρεῖς χιλ(ιάδας) καὶ τόσα, τὰ παρελθόντα ἔτη ἐπλήρουν πρὸς χιλ(ια) τετρακόσια καὶ τόσα, τότε δέ, προπερσινουῦ κερουῦ ἐγένεεν γιοκλαμαῖς καὶ τὸ ἀνέβασαν, τότε πῶς γράφουν

ἔτσι ἀγνοῶ, ἐγὼ δὲ τὴν ἄνω πληρομὴν ἔδωσα γραπτὴν διορίαν μεθ' ἡμέρας ὀκτῶ ἢ τὰ χρήματα θὰ σταλθῶσι ἢ ἐγὼ ὁ ἴδιος εἰς φυλακὴν. Τώρα λοιπὸν γνωρίζεται πολὺ καλὰ ὅτι χρήματα δὲν εἶναι νὰ πληρώσω. πῶς νὰ γίνῃ αὐτῇ ἢ ὑπόθεσις; ἐγὼ δὲ κρίνω ἀναγκαῖον καὶ εὐλογον, ἐπειδὴ δὲν εἶναι σήμερον τρόπος νὰ πληροθῶσι ἀπὸ πράγμα Μοναστηριακόν, νὰ γίνῃ δάνειον προσορινὸν μέχρι τοῦ ἐρχομένου Ἁγίου Γεωργίου, νὰ πληροθῶσι αὕτη ἢ κατεπείγουσα ἀνάγκη τῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν οὕτως ἐγκριθῇ καὶ ἀποφασισθῇ καὶ παρὰ τῆς ὑμετέρας Αὐτοῦ Σεβασμιότητος, νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ ταχέως μὲ ἐπιστολὴν Σας νὰ πηγαίνω εἰς Ἰωάννινα καὶ φροντίσω ἴσος εὖρο δάνειον, καὶ σινομολογήσω ὁμόλογον, μὲ κατακύρωσιν τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ δανεισθοῦ, ἢ μὲ ἐνέχυρον τὸ Κονδράτων τῶν Μύλων, ἢ θελα νὰ ἔλθω μόνος μου πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιώτητος, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠμπορῶ ἀσθενῶ ἀλλὰ μὲ τὸν ἄνθρωπον ὅπου στέλνω τὸ γράμμα εἶμε βέβαιος ὅτι θὰ ἔλθῃ καὶ προσμένο ἀπάντησιν μὲ ἴδιον ἀφεύκτως.

Σας ἰσοκλείω καὶ δευτέραν διαταγὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων διὰ τοὺς Μυλονάδες. ποῖος εἶναι ὁ ἐνάγων ἀγνοῶ μόνον τὴν στέλνω νὰ ἰδῆτε τὴν ἔνοιαν Αὐτῆς, καὶ νὰ μὲ ἀπαντήσετε πῶς νὰ ἀποκριθῶ φωνῆς. στήλετε μου ὀπίσω καὶ τὰς δύο ἐπιστολάς τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων μὲ ἀναγκαιὸν μὴν ἔχων ἕτερον διατελῶ. τέκνον εὐπιθέστατον τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιώτητος
τῇ 8 νοεμ(βρίου) 1879 Μ(ονή) τῆς Βελλᾶς
ὀλοπρόθυμος Ἡγούμενος Γρηγόριος προσκυνητῆς

4.13

Ἀντίγραφο

14/03/1880

Ἀντίγραφον

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα ἅγιε Ἰωαννίνων Κύριε Σωφρόνιε
Τὴν πανίερον ἡμῖν αὐτῆς δεξιὰν πανευλαβῶς κατασπαζόμεθα.

Οἱ ὑποφαινόμενοι ταπεινοὶ δοῦλοι καὶ τέκνα πνευματικὰ τῆς Ὑμ(ετέρας) Σεβασμιότητος, κάτοικοι τῶν πέριξ χωρίων τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς, προαγόμεθα ἵνα καθυποβάλλωμεν μετὰ σεβασμοῦ, ὅτι μετὰ βαθείας λύπης ἡμῶν καθορῶντες τὴν ἔκρυθμον κατάστασιν ἐν ἣ διακείται, τὸ ἄλλοτε περιφανὲς Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Βελλᾶς, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ νῦν ἡγουμενεύοντος Γρηγορίου τοῦ αἰτίου γενομένου τῆς καταπτώσεως αὐτοῦ, ἐντὸς ὀλίγου εἰσέτι χρονικοῦ διαστήματος τῆς παντελοῦς ἐξοντώσεώς του, ἀναφέρθημεν πρὸς τὴν Θεοφιλίαν τὸν Ἅγιον Βελλᾶς διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 21^η Ἰαννουαρίου 1879 ταπεινῆς ἡμῶν ἀναφορᾶς, ἧς ἀντίγραφον περικλείομεν, ἐξαιτούμενοι τὴν ἀποβολὴν ἐκ τοῦ Μοναστηρίου τοιοῦτου λυμεῶνος καὶ καταστροφέως. ἡ Θεοφιλία του λαβοῦσα τὴν ἀναφορὰν ἀπαντᾷ διὰ τῆς ἀπὸ 22^{ης} ἰδίου πρὸς ἡμᾶς εὐχετικῆς του λέγων ὅτι θέλει λάβῃ τὴν δέουσαν πρόνοιαν καὶ νὰ ἡσυχάσωμεν. Ἀνεμέναμεν μέχρι τίνος, ὅποτε μὴ ἰδόντες οὐδε τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ἐνεργείας καὶ αὐθις ἀπετάθημεν διὰ δευτέρας ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 4 7βρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1879 ἐξαιτούμενοι τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἐν λόγῳ ἡγουμένου, ἐλάβομεν δὲ ἀπάντησιν ἐν ἣ διεδήλου ὅτι ἡ Μ(εγάλη) τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ὑποβληθέντα αὐτῇ παράπονα περὶ τοῦ ἰδρύματος τούτου ἀποστέλλει ἑξάρχον πρὸς διευθέτησιν τῶν τῆς Ἱερᾶς) Μονῆς πραγμάτων. Ἐλθόντος δὲ τοῦ ἐξάρχου καὶ ἀσχοληθέντος

ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, οὐδὲν εἶδομεν ἀποτέλεσμα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἡμῶν τοῦτο. Ὅθεν ἠναγκάσθημεν ἵνα ἐπιδώσωμεν καὶ τρίτην ἀναφορὰν τῆς ἀπὸ 3 παρελθ(όντος) 10/βρίου ἢν λαβοῦσα καὶ ἀναγνοῦσα ἡ Θεοφιλία του ἐπέστρεψεν ἡμῖν αὐτὴν μὴ θελήσασα ν' ἀπαντήσῃ. Καίτοι δὲ ἐκ τῶν προτέρων ἐννοήσαμεν ὅτι ἡ Θεοφιλία του συμπαθεῖ πρὸς τὴν Πανοσιότητά του τὸν Ἡγούμενον οὐχ ἦττον ὅμως δὲν δυνάμεθα ἵνα συμμερισθῶμεν μιαν τοιαύτην ιδέα ἐγκαταλείποντες τὰ συμφέροντα τῆς Ἱερᾶς ταύτης μονῆς εἰς τὴν διάκρισιν ἑνὸς προσώπου ἰδιοτελοῦς, νυκτὸς τε καὶ ἡμέρας ἐργαζομένου πρὸς αὔξησιν τοῦ βαλαντίου του, ὑπὸ τῆς ιδέας ταύτης ἐμφορῶμενοι, καθὼς καὶ πας τις ἄλλος ὅστις ἐπιθυμεῖ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔθνους του διὰ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων καὶ τῆς παιδείας ὑπὲρ ὧν καὶ τὰ Ἱερὰ Μοναστήρια ὑπάρχουσι προωρισμένα καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀξιεπαινα αἰσθήματα τῆς Ὑμ(ετέρας) Σεβασμιότητος, ἣτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐγκαταστάσεώς της δὲν ἔπαυσε φροντίζουσα ὑπὲρ τῆς καλῆς διευθύνσεως τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων, ὑπὲρ ὧν καὶ γενικὴν Μοναστηριακὴν ἐπιτροπὴν ἐγκατέστησε συνεδριάζουσαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει καὶ μετ' αὐτῆς ἀόκνως καὶ ἐπιζήλως ἐργαζομένην καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνιδρύσεως Σχολείων καὶ διαδόσεως τῶν φώτων, προαγόμεθα ἵνα παρακαλέσωμεν αὐτὴν ὅπως {...} τὴν Θεοφιλίαν του ἵνα ἐπιταχθῇ ὁ ἡγούμενος καὶ φέρῃ τοὺς λ(ογαρια)σμοὺς τῆς διαχειρίσεως πρὸς θεώρησιν καὶ ἐξέλεξις αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του, διότι ἐκ τῆς θεωρήσεως ταύτης τῶν λ(ογαρια)σμῶν θέλει ἐννοήσῃ ἡ Ὑμ(ετέρα) Σεβασμιότης κατὰ πόσον ἡ αἰτησίς μας περὶ ἀποβολῆς ὑπάρχει δικαία καὶ νόμιμος ἢ καὶ ἡ ἐκκλησία ἀνέχεται, ἵνα τὰ πρὸς σκοπὸν Ἱερὸν παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν χορηγηθέντα κατασπαταλῶνται ὑπὸ ἑνὸς προσώπου, ἐχθροῦ πρὸς τὴν παιδείαν τὴν εὐποϊαν καὶ τὴν ἀγαθοεργίαν, τοῦτο δὲν πιστεύομεν, μήτε πιστεύομεν ὅτι ἡ Ὑμ(ετέρα) Σεβασμιότης θὰ ὑποχωρήσῃ μὴ ἐπιλαμβανομένη τῶν αἰτήσεων τῶν τέκνων της, τῶν φωνῶν τῶν λογικῶν αὐτῆς προβάτων πρὸς τὸν πνευματικὸν αὐτῶ ποιμένα, μηδὲ ἀπελαύνουσα ἐκ τῆς Μοναστηριακῆς αὐλῆς του ἐν αὐτῷ καταβροχθίζοντα πρὸς τὸ πλουτεῖν καὶ θησαυρίζειν αὐτόν, ἄνευ ἐλαχίστης βοηθείας τοῦ πλησίον, θεώρησιν λ(ογαρια)σμῶν ζητοῦμεν Σεβασμιώτατε ἢ αἰτησίς ἡμῶν ἐὰν δὲν ἔχηται τοῦ δικαίου, ἐὰν ἦνε παράλογος, εἶπατε ἡμῖν ἢ Ὑμ(ετέρα) Σεβασμιότης καὶ τότε ἀπερχόμεθα εἰς τὰ ἴδια. Ἀλλὰ Σεβασμιώτατε θεωροῦμεν αἴολον νὰ ἦνε πρὸς ὠφέλειαν τοῦ Ἡγουμένου πᾶν ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ἀφιέρωσαν καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἐὰν δὲ δὲν ἔχομεν δίκαιον νὰ διαφωτισθῶμεν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου {...} ἀποκτηθέντα διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἰδρώτων καὶ ἀγώνων ἢ ὅτι ἡ Ὑμ(ετέρα) Σεβασμιότης δὲν θεωρεῖ τὴν Θεοφιλίαν του τὸν Ἅγιο Βελλᾶς Ἐπίσκοπόν της παρακαλοῦμεν ἵνα μᾶς διαφωτίσῃ περὶ τούτου, ἂν τοιοῦτον τι ὑπάρχῃ τοῦδ' ὅπερ δὲν πιστεύομεν ἵνα πράξωμεν ὅτι δέον, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὑποδιατελοῦμεν μετὰ σεβασμοῦ.

1880 Μαρτίου 14 Ἰωάννινα.

Τῆς Ὑμ(ετέρας) Σεβασμιότητος τέκνα πειθήνια τῶν πέριξ τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς κειμένων χωρίων

χωρίον Λιγοψᾶς

χωρίον Βλαχάτανον

χωρίον Γαβρεσιούς

χωρίον Νεγράδων

4.14

Πρωτότυπο

10/06/1881

ἀντίγραφον τῆς δοθείσης ἀπαντήσεως ἐν τῷ Προγράμματι τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων ἀφορώσης τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς.

Τῇ 10^ῃ Ἰουνίου 1881 ἐν Ἰωαννίνοις.

Τὸ παρὸν ὡς μὴ ἐγκριθὲν δὲν ἐπεδόθη.

Σεβασμιώτατε Ἁγίε Ἰωαννίνων

Προσκληθεὶς διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 5 ὀδεύοντος Σεβαστῆς μοι Αὐτῆς ἐπιστολῆς, ὅπως ἀπαντήσω εἰς τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 149 Μοναστηριακοῦ Κώδικος τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 5 ὀδεύοντος προγράμματι τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἀφορῶντι τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς εὐσεβάστως ὑποβάλλω τὰ ἑξῆς.

Α^{ον} Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην Αὐτῆς ἐρώτησιν ἐν ποίᾳ καταστάσει εὗρον τὴν ἐν λόγῳ Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾶς ὅτε ἀνέλαβον τὰ καθήκοντα τῆς ποιμαντορίας ἐν τῇ ταπεινῇ μου ἐπισκοπῇ ὑπὸ οἰκονομικὴν ἀποψιν ἐν γένει ἀπαντῶ ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν καταστίχων τοῦ τέως Ἡγουμένου τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς Γρηγορίου οὐ μόνον ἐξισοῦντες τὰ ἔσοδα ταύτης πρὸς τὰ ἔξοδα καθ' ὅλα τὰ ἔτη, ἀλλὰ καὶ δι' ὑπολοίπου χρεώνει τὴν Ἱερὰν ταύτην Μονὴν ὁ διαληφθεὶς Ἡγούμενος Γρηγόριος. Μὴ δυνάμενος δὲ σαφῶς ὀρίσας τὰ τε ἔσοδα καὶ ἔξοδα ἐκάστου ἔτους ἕνεκα τοῦ ὅλως ἀσυναρτήτου καὶ ἀτάκτου τοῦ Καθολικοῦ καταστίχου τοῦ Ἡγουμένου σωζόμενου ταῖς χερσὶ μου, διατυπῶ μόνον, ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἀνέλαβον τὰ ποιμαντορικά μου καθήκοντα ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βελλᾶς, χρέη ὑφιστάμενα, ὡς πάλιν ἐξάγεται τοῦτο ἐκ τῶν καταστίχων του, συμποσοῦνται εἰς λίρας ὀθωμ(ανικὰς) χρυσᾶς 123 ἑκατὸν εἴκοσι τρεῖς κεφάλαιον εἰς διαφόρους δανιστὰς ὀφειλόμενα πρὸς δὲ καὶ γρόσια ἑκατὸν περίπου χιλιάδας ἀριθ. 100.000 εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Στούπη πρὸς οὓς δ' ἐπισήμου ἐκκλ(ησιαστικῆς) Πράξεως τοῦ πρόωρου κατόχου Αὐτῆς μακαρίτου Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς κύρ. Ἰωαννικίου εἶχεν ἐνεχυριασθῆ ὁ Μοναστηριακὸς Βάλτος ἀπέναντι τοῦ ποσοῦ τούτου.

Ἐνεκα δὲ τῆς καταχρηστικῆς τάσεως τοῦ Ἡγουμένου καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς πλειονότητος τῶν ἐξόδων πρὸς τὰ ἔσοδα, χρέη μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν φαίνονται ὅτι ἐπληρώθησαν παρὰ τοῦ τέως Ἡγουμένου Γρηγορίου. Ἐν τούτοις τὰ τακτικὰ ἐτήσια ταύτης ἔσοδα εἶναι τὰ ἐπόμενα: 16 περίπου χιλιάδες γρόσια ἐνοίκιον μύλων, 2.000 ἐνοίκιον Κισλά, καὶ 3-4 χιλιάδες γρ(όσια) ἀπὸ περισσεύμα ἀραβοσίτου ὥστε τὸ ὅλον ταύτης ἐτήσιον ἔσοδον ἀναβαίνει εἰς γρ(όσια) 21.000 ἕως 22.000 χιλιάδας.

Ἐπειδὴ ἕνεκα τῶν πολυειδῶν ἀσχολιῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ὑποθέσεων κατὰ τὰ ἔτη 1876 καὶ 1877 ὡς νέος ἀρχιερεὺς δὲν ἤμην εἰς θέσιν, ἵνα μετ' ἐπιστάσιος παρατηρήσω καὶ διῶδω τὴν λογοδοσίαν τοῦ τέως Ἡγουμένου τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς Γρηγορίου, μολονότι ἔβλεπον τὸ τέταρτον περίπου μέρος τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς πυρπολημένον καὶ ἐγένοντο πρὸς αὐτὸν ἐπανειλημμένως αἱ δέουσαι παρατηρήσεις περὶ ἀνακαινίσεως τούτου, οὐχ ἦτον ὁμως ἕνεκα τῶν ἄνω διατυπωθέντων αἰτιῶν παρετάθη ἡ κατάστασις αὕτη ἐπὶ τινα καιρὸν, ὅποτε κατὰ τὸ ἔτος 1878 ἐξομαλύννας κατὰ τὸ ἐνὸν τὰς ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις,

προσεκάλεσα ἐπανειλημμένως δι' ἐπιστολῶν μου τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Ἡγούμενον, ἵνα παραλαβῶν τὰ τῆς διαχειρίσεως του κατάστιχα μεταβῆ ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ ἔδρᾳ πρὸς τακτικὴν θεώρησιν τῆς λογοδοσίας του, ἀλλ' οὗτος μὴ συμμορφωθείς τῷ ἐκκλησιαστικῷ τούτῳ πρὸς αὐτὸν καλεύσματος ἠναγκάσθη κατὰ μῆνα Ἰαννουάρ(ιον) τοῦ ἔτους 1879 ἵνα κατέλθω ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ καὶ ἐπιτοπίως ἐπιληφθῶ τῆς ἐξελέγξεως τῶν λογαριασμῶν του. Ἐπειδὴ ὁμως ἀπητεῖτο ἱκανὸς καιρὸς πρὸς ἐξέλεγξιν τούτων, ὡς ὄντων τῶν καταστίχων του ἀτάκτων καὶ ἀσυναρτήτων, καθ' ἃ καὶ ἤδη ταῦτα δείκνυνται οὕτως ἔχοντα, διέταξα τοῦτον, ἵνα παραλαβῶν ἅπαντα ἐν γένει τὰ κατάστιχα τῆς διαχειρίσεώς του μὲ συμπαρακολουθήσῃ ἐν Κονίτῃ ὅπερ καὶ ἐγένετο ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς προέφθην τὰ κατάστιχά του ἦτον λίαν ἄτακτα καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω τοὺς περιεχομένους εἰς ταῦτα λ(ογαρια)σμούς, καθ' ὅσον οὔτε ἡ ἀπαιτούμενη χρονολογικὴ τάξις ὑπῆρχεν εἰς ταῦτα, οὔτε μερὶς χρεωπιστωτικὴ καὶ οὔτε ἕτερον τι συνᾶδον τοῖς κανόσι τῶν καταστίχων, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐν κράμα λ(ογαρια)σμοῦ, πλεῖστα ἀσάφεια, πλεῖστα ξέσματα καὶ σβέσματα καὶ τὰ τούτων ὅμοια, ἔκρινα σκόπιμον, ἵνα τὴν ἐξέλεγξιν τούτων ἀναθέσω εἰς ἐπιτροπὴν, διορίσας τοὺς ἐκ Κονίτσης Δημήτριον Ἡγουμενίδην Νικόλαον Κ. Βεκιάρην, Παναγιώτη Στ. Ρούβατη καὶ Ἰωάννην Χαρισιάδην {...} δυνάμει ἐπιστολῆς μου ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 10 Φεβρ(ουαρίου) 1879, καὶ οἵτινες ἐπιληφθέντες σπουδαίως τοῦ ἔργου, μετὰ πολὺήμερον ἐργασίαν ἀπεφάνθησαν διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 26 Μαρτίου 1879 ἀποφάσεώς των κυρωθείσης καὶ παρ' ἐμοῦ ἀφοῦ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν οὐ μόνον τὸ καθολικὸν τούτου κατάστιχον ἀλλὰ καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ προσεχθέντα ἕτερα κατάστιχά του ἔχοντα σχέσιν μὲ τοῦτο, ὅτι οὗτος ὀφείλει νὰ πληρώσῃ τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Βελλᾶς γρ(όσια) 42.073 καὶ 28 παράδες καὶ 170 ὀθωμ(ανικὰς) λίρας, ἅτινα καὶ ὀφείλονται εἰσέτι παρ' αὐτοῦ. Μάρτυρα δὲ τῶν λεγομένων μοι τούτων ἐπικαλοῦμαι αὐτὰ ταῦτα τὰ κατάστιχα του σωζόμενα ὡς ταπεινῶς διέλαβον καὶ εὕρισκόμενα ταῖς χερσί μου.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παρεπομένην 2^{αν} ταύτης ἐρώτησιν «ὅποια δηλονότι ἦτον ἡ διεύθυνσις τῆς Μονῆς, ἥτοι ὁ ἡγουμενεύων ἔκτοτε ἡγούμενος διετέλει ἀπλῶς ὑπόλογος ἐνώπιον τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῆς Μοναστηριακῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἢ ἀμέσως διευθύνετο αὕτη παρὰ τοῦ ἐπισκόπου ἀνευθύνου ὄντος τοῦ ἡγουμένου, ἢ ἂν κατὰ μερισμὸν τῆς τε διεύθυνσεως, καὶ εὐθύνης ἐπελαμβάνετο ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ ἡγούμενος ἅπαντῶ, ὅτι κατὰ τὴν ἀνέκαθεν καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατίας τοῦ προκατόχου μου ἐπικρατοῦσαν τάξιν καὶ συνήθειαν διευθυντῆς ἀπότυπος καὶ διαχειριστῆς τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἦτον αὐτὸς ὁ ἡγούμενος, ὅστις ἦτο καὶ εἶναι ὑπόλογος δι' οἴονδήποτε ζήτημα ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν, ἀφορὸν τὴν ἐν λόγῳ Ἱερᾷ Μονῇ Βελλᾶς, καὶ ὅστις ἔδιδε λ(ογαρια)σμὸν εἰς τὸν Κανονικὸν ἐπίσκοπον καὶ ἐπόπτην τῆς περὶ οὗ ὁ λόγος Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, μὴ ὑπαρχούσης ἐν ταύτῃ ἐπιτροπῆς τινος οὔτε κεντρικῆς οὔτε μερικῆς, καθόσον οὐδέποτε ἐγένετο διάβημα τι περὶ ἀποκαταστάσεως τοιαύτης εἴτε μερικῆς εἴτε κεντρικῆς ἐκ τε τῶν περιόικων καὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν προκρίτων τῆς ἐπισκοπῆς μου.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παρεπομένην 3^{ην} ἐρώτησιν Αὐτῆς ἀναγομένην εἰς τὸ πρῶτον μέρος «ποῖαν δηλονότι προαγωγὴν ἐπήνεγκον τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἦλθον εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν ἐν λόγῳ Ἱερᾷ Μονῇ ὡς ἐπίσκοπος πρὸς τὸ προασπίζειν τὰ συμφέροντα καὶ τὴν εὐστάθειαν αὐτῆς ὑπὸ οἴανδήποτε ἄποψιν ὡς καὶ τὴν 4^{ην} ταύτης ἐρώτησιν «Νὰ ἀφηγηθῶ ἐγγράφως ποῖα ἐργασία ἐγένετο

καὶ ποῦ κατέληξεν αὐτή, ὅτε ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Παραμυθίας ἐξαρχικῶς μετέβη ἐν τῇ Μονῇ καὶ συνεργάσθη μετ' ἐμοῦ διαδηλῶ τὰ ἐξῆς. ὅτι μετὰ τὴν ὡς ἐρῶσθη ἐξέλεγξιν τῶν λ(ογαρια)σμῶν τῆς διαχειρίσεως τοῦ τέως ἡγουμένου ταύτης Γρηγορίου παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὴν νέαν διαχάραξιν τοῦ δρομολογίου τούτου τείνοντος εἰς τὴν ἐν γένει βελτίωσιν ταύτης γενομένην τὴν 26 Μαρτίου τοῦ 1879 ἔτους κατὰ μῆνα 7βρίον τοῦ ἰδίου ἔτους 1879 ἢ Σεβαστῆ Μήτηρ Ἐκκλησία συνεπέα ἀναφορᾶς τῶν κατοίκων τῆς Κωμοπόλεως Κονίτισης διορίσασα ὡς ἐξαρχον τὸν Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἄγ(ιον) Παραμυθίας κυρ. Γρηγόριον προσεκάλεσέ με. Αὕτη διὰ Σεβαστῆς ἐπιστολῆς Αὐτῆς, ἵνα συνεργασθῶ μετὰ τοῦ ὡς προεῤῥέθη ἐξάρχου, μαθ' οὗ καὶ συνειργάσθην καὶ ἐγένετο τότε πρᾶξις ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 15 8βρίου 1879 δι' ἧς ἀντίγραφον ἐσωκλείω τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι, ὅπως ἴδῃ τὸ περιεχόμενον ταύτης. Ἡ δὲ Σεβαστῆ Μήτηρ Ἐκκλησία λαβοῦσα φαίνεται ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν λόγῳ ἐξαρχικὴν πρᾶξιν, διέταξέ με διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Πρωτ(οκόλλου) 6.693 καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 14 Νοεμ(βρίου) 1879 Σεβαστῆς μοι ἐπιστολῆς Αὐτῆς, ἧς ἀντίγραφον ἐσωκλείω τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι, ἵνα συνεννοηθῶ μετὰ τῶν υἱῶν Ἀθ. Στούπη κατόχων τοῦ Μοναστηριακοῦ Βάλτου διὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς ὀφειλόμενον παρὰ τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ χρέος τῶν 100.000 περίπου χιλιάδων γροσίων πρὸς πληρωμὴν τούτων καὶ ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν τοῦ εἰρημένου Βάλτου, ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ μῆνα Φεβρ(ουάριον) τοῦ ἔτους 1880 κατελθὼν ἐνταῦθα καὶ διὰ προτροπῶν καὶ παρακλήσεων προσφύρων χάριν τῶν συμφερόντων τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἔπεισα αὐτοὺς παραδεχθέντας ἐπὶ τέλους πρὸς τελείαν ἐξόφλησιν τὸ ποσὸν τῶν πεντακοσίων ἀριθ. 500 λιρ(ῶν) ὀθωμανικῶν. Τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν μου ὑπέβαλον τῇ Σεβαστῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ δι' ἐκθέσεως μου, ὅποτε πάλι δι' ἐτέρας Σεβαστῆς Ἐπιστολῆς ὑπ' ἀριθ. Πρωτ(οκόλλου) 1421 καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 20 Μαΐου 1880, ἧς ἀντίγραφον ἐσωκλείω τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι, διετάχθην, ἵνα ἅπαντα τὰ προσοδοφόρα κτήματα τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς πακτώσω ἐπὶ ὀλόκληρον πενταετίαν διὰ τακτικῆς πλειοδοσίας πρὸς τελείαν ἀπόσβεσιν τοῦ ὑπάρχοντος ταύτῃ χρέους, ἐφ' ᾧ καὶ κατῆλθον ἐνταῦθα δὶς κατ' ἐπανάληψιν κατὰ Δεκέμβριον δηλονότι τοῦ ἔτους 1880 ὡς καὶ κατὰ Ἰαννουάριον τοῦ τρέχοντος ἔτους 1881 ὡς μὴ δυνηθεὶς τὸ πρῶτον πακτώσας τὰς γαίας αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῶν γνωστῶν Αὐτῇ καιρικῶν περιστάσεων ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ἀντενεργειῶν τοῦ ἀναφερομένου ἡγουμένου Γρηγορίου, προβάντος μάλιστα καὶ εἰς τὸ ὅλως ἀσύγνωστον σημεῖον τοῦ νὰ κλείσῃ δηλονότι τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾶς καὶ ἐξώσῃ ταύτης βιαίως τὸν παρ' ἐμοῦ διορισθέντα προσωρινῶς νὰ μείνῃ ἐν ταύτῃ τοποτηρητὴν ὀσιώτατον Ἱερομόναχον Μελέτιον, καὶ περὶ οὗ διαβήματος ἐκτοτε ὑπέβαλον τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ἔκθεσιν ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 20 Ἰανουαρ(ίου) 1881, ζητήσας ἐπιμόνως τὴν τιμωρίαν τοῦ τε ἡγουμένου Γρηγορίου, ὡς ἀμέσως ἐνεργήσαντος τὸ ἐκνομον τοῦτο κίνημα καὶ τῶν προβάντων εἰς τὴν ἐν λόγῳ αὐτοδικίαν, δι' ἧς ἢ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ἐνήργησεν ὅ,τι ἔδει.

Κατὰ Φεβρ(ουάριον) δὲ μῆνα τοῦ τρέχοντος ἔτους 1881 μόλις ἠδυνήθη νὰ πακτώσω τοὺς Μοναστηριακοὺς Μύλους ἐπὶ πενταετίαν εἰς τοῦ ῥηθέντος ἀδελφούς Στούπη διὰ λίρας ὀθωμ(ανικὰς) χρυσᾶς πεντακοσίας ἀριθ. 500 πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ μνημονευθέντος τούτων χρέους ἐξ 100.000 περίπου χιλιάδων γροσίων, συντάξας τότε τὰ σχετικὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἔγγραφα καὶ παραλαβῶν παρ' αὐτῶν ἅπαντα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, δυνάμει τῶν ὁποίων οἱ

διαληφθέντες κατεῖχον τὸν Μοναστηριακὸν Βάλτον, μεινασῶν τῶν λοιπῶν γαιῶν τῆ Ἱερᾶ ταύτης Μονῆ πρὸς συντήρησίν της, καὶ αἴτινες ἅμα τῆ ἐμφανίσει ἀξιοχρέου πακτωτοῦ ἐνοικιασθήσονται. ἀντίγραφον δὲ τῆς τελευταίας ταύτης πράξεώς μου μετ' ἐκθέσεως ὑπέβαλον περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Φεβρ(ουαρίου) τρέχοντος ἔτους τῆ Σεβαστῆ Μητρὶ ἐκκλησίᾳ ἀφηγηθεῖς ἐν συνόψει τὰ λαβόντα χώραν κατὰ τὴν πάκτωσιν ταύτην. ὥστε ἐκ τούτων ὅλων καταφαίνεται ἀριδῆλως ἢ ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἐνέργειά μου, ὀφειλούσης μετὰ τὴν ἐξόφλησιν τοῦ διαληφθέντος ποσοῦ τῶν ἀδελφῶν Στούπη μόνον λίρας ὀθωμ(ανικᾶς) ἑκατὸν εἴκοσι τρεῖς ἀριθ. 123 κεφάλαιον καὶ αἴτινες ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀποτιθήσονται, ὡς καὶ τὰ διάφορα ἔξοδα τῶν τριῶν ἐνταῦθα μεταβάσεών μου χάριν τῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτῆς κατὰ διαταγὴν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὡστε ἡ Ἱερὰ αὕτη Μονὴ ἐντὸς πενταετίας ἀπαλλάσσεται ἐντελῶς χρέους καὶ πάσης ὑποχρεώσεως.-

Προσθετέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἅγιος Παραμυθίας κύρ. Γρηγόριος διορισθεὶς παρὰ τῆς Σεβαστῆς Μητρὸς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἔξαρχος εἰς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν Μονὴν ταύτην, ἐν τῇ πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐκθέσει του ἐγνωμοδότησεν ὅτι εἶν' ἀνάγκη, ἵνα προκληθῆ ἐκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν ἐπιτίμιον ὅπως ἀναγνωσθῆ τοῦτο εἰς τὰς περιοίκους τῆ Ἱερᾶ ταύτης Μονῆ Κοινότητος πρὸς ἐξακρίβωσιν σαφῶν καὶ ἀμερολήπτων πληροφοριῶν περὶ τῶν Μοναστηριακῶν συνόρων, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 1421 καὶ ἡμερομηνίαν 20 Μαΐου 1880 Σεβαστῆ ἐπιστολῇ. Ἡ δὲ Μεγάλη καὶ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐκδοῦσα τοῦτο καὶ ἀποστείλασά μοι ἔκτοτε πρὸς τὸν ἄνω σκοπὸν, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθην ἔνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ ἄλλων ἰδίων μου ἀσχολιῶν ἐνεργῆσαι τὴν ἐν λόγῳ Σεβαστῆν μοι Ἐκκλησιαστικὴν ἐντολὴν ἐπιφυλάσσομαι προσεχῶς ἐνεργῆσαι τὰ δέοντα.

Περὶ δὲ τῆς Β^ας ἐρωτήσεως αὐτῆς «τίνι τρόπῳ ἐγένοντο αἱ ἐξελέγξεις τῶν λ(ογαριασ)μῶν πότε καὶ παρὰ τίνος ἐδίδοντο καὶ εἰς ποῖον καὶ ἐν τίνι κώδικι κατεστρώνοντο οὗτοι καὶ ποῦ εὐρίσκεται ὁ Κώδιξ οὗτος» διαδηλῶ τὰ ἑξῆς. Ἡ πρώτη ἐπικύρωσις τῆς λογοδοσίας τοῦ Ἡγουμένου Γρηγορίου ἐγένετο παρ' ἐμοῦ τὴν 20^{ην} 7βρίου 1876 ἐν Κονίτῃ εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ προσαχθὲν μοι κατάστιχόν του τὸ ὁποῖον καὶ σώζεται μὴ ὑπάρχοντος ἑτέρου κώδικος. Ἐπειδὴ ὅμως αὕτη ἐγένετο ἄνευ μεγάλης ἐπιστασίας δι' οὓς λόγους ἐξέθηκα ἐν τῇ πρώτῃ ἐρωτήσει Αὐτῆς περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς Μονῆς καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐπικύρωσίν Μου ταύτην ὁ διαληφθεὶς ἡγούμενος ἐναντίον παντὸς ἠθικοῦ κανόνος προέβη εἰς προσθήκας τινὰς ἄνευ τῆς ἐπικυρώσεώς μου ταύτης, αἴτινες καὶ φαίνονται διὰ τὸ διάφορον τῆς μελάνης, καὶ αἴτινες περιστρέφονται εἰς προηγουμένων ἐτῶν λογαριασμοὺς τῶν ἐτῶν 1874 καὶ 1875 δηλονότι, οἵτινες ἦσαν ἐπικεκρωμένοι παρὰ τοῦ προκατόχου μου κυρ. Γερμανοῦ, τούτου ἔνεκα ἔκρινα ἀναγκαῖον, ἵνα ἡ διορισθεῖσα παρ' ἐμοῦ τετραμελὴς ἐπιτροπὴ περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν τῇ πρώτῃ μου καταθέσει πρὸς ἐξελέγξιν τῆς λογοδοσίας του ἀπὸ τοῦ ἔτους 1876-1879, ἐπιληφθῆ τῆς ἐξελέγξεως καὶ τῶν προηγουμένων ἀπὸ τοῦ ἔτους δηλονότι 1871, ὅπως καταφανῆ σαφῶς καὶ καθαρῶς ἢ εἰλικρινία τούτου ἢ τὸ καταχρηστικὸν του, τὸ ὁποῖον καὶ ἐδηλώθην σαφέστατα διὰ τῆς ἐν αὐτῷ τῷ καταστίχῳ του περιεχομένης Πράξεως τῆς ἐπιτροπῆς, ὀφείλοντος τῇ Ἱερᾶ ταύτης Μονῆ γρ(όσια) 42.073 καὶ 28 παράδες πρὸς Γρ(όσια) 170 ἑκατὸν ἑβδομήντα ὀθωμ(ανικὴν) λίραν.

Περὶ τῆς Γ^{ης} δὲ ἐρωτήσεως Αὐτῆς «πόση καὶ ποία ἡ κτηματικὴ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία, ὑπῆρχε τὸ γε νῦν» ἀπαντῶ ὡς ἑξῆς. ἡ μὲν ἀκίνητος ταύτης περιουσία περὶ ἧς ὑπάρχουσι καὶ τὰ σχετικὰ ἐπίσημα ἔγγραφα εὐρισκόμενα ταῖς χερσί μου, εἶναι κατακεχωρημένη ἔκτοτε ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἱερᾶς Αὐτῆς Μητροπόλεως ἡ δὲ κινητὴ καταχωρημένη οὕσα ἐν τῷ Κώδικι τῆς ταπεινῆς μου ἐπισκοπῆς, ὑποβάλλεται ταύτης ἀντίγραφον τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι.

Περὶ τῆς Δ^{ης} ἐρωτήσεως Αὐτῆς τοῦ «νὰ διατυπώσω δηλονότι ἐγγράφως συμπαρομαρτουσῶν καὶ τῶν ἀπαιτουμένων ἐνδείξεων καὶ ἀποδείξεων τίνα τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα τὴν παῦσιν τοῦ τέως Ἡγουμένου Γρηγορίου» ἀπαντῶ τὰ ἑξῆς. Τὸ καταχρηστικὸν τῆς πορείας του, ὡς τοῦτο δείκνυται ἐκ τῶν καταστίχων του, καὶ τὸ ὅπερ ῥητῶς ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἐξαρχικῇ Πράξει, ἧς ἀντίγραφον ἐπισυνάπτω, τῇ ἐγκριθείσῃ παρὰ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας διατυπῶται ἐν γνώσει τῶν τε ἀντιπροσώπων τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῶν περιοίκων καὶ διακανονίζεται ἡ τὸ γε νῦν διεύθυνσις αὐτῆς καὶ ἡ μέλλουσα διανομὴ ἐκ τῶν περισσευμάτων τῶν προσόδων αὐτῆς.

Περὶ δὲ τῆς Ε^{ης} ἐρωτήσεως Αὐτῆς «μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Ἡγουμένου Γρηγορίου, προκειμένου περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον εὐσταθείας τῆς Μονῆς ὁποία τινὰ μέτρα ἔλαβον» ἀπαντῶ τὰ ἑξῆς. ἅμα δηλονότι τῇ πακτώσει τῶν μύλων αὐτῆς ἐπὶ πενταετίαν, ὡς ταπεινῶς διέλαβον, συμφώνως, τῷ περιεχομένῳ ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἐξαρχικῇ Πράξει, θεωρήσας τὸν διαληφθέντα ἡγούμενον Γρηγόριον περιττόν, ἀφοῦ μάλιστα ἀπεδείχθη καὶ τὸ διαχειριστικὸν τούτου πλημμελὲς ἔπαυσα τοῦτον τῆς Ἡγουμενείας του καὶ δώρισα τοποτηρητὴν τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς τὸν ἐκ τοῦ χωρίου Ζελίστης τῆς Ἐπισκοπῆς μου ὀρμώμενον Ὁσιώτατον Ἱερομόναχον Μελέτιον φέροντα ἐχέγγυα πείρας καὶ τιμιότητος. Ἐκ δὲ τῆς ἐσχάτως ὑποβληθείσης μοι παρ' αὐτοῦ λογοδοσίας του ἀρχομένης ἀπὸ τῆς 15^{ης} Ἰαννουαρι(οῦ) τρέχοντος ἔτους καὶ ληγούσης τὴν 15^{ην} ἰσταμένου μηνὸς γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ πορεία τούτου ἀνταποκρίνεται δεόντως εἰς τὰ περὶ βελτιώσεως καὶ προσόδου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς προσδοκίας μου, καθόσον οὗτος παρουσιάζει γρόσια χίλια ἑβδομήντα ἀρ. 1070, διὰ τὰ διάφορα ἐν γένει ἑξοδα τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς 15 Ἰαννουαρίου μέχρι 15 ὀδεύοντος, παραλειπομένων μόνον τῶν μισθῶν δύο ὑπηρετῶν τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς, ἐν ᾧ ὁ διαληφθεὶς τέως ἡγούμενος Γρηγόριος ἐν ἑξαμῆνῳ διαστήματι παρουσίαζεν ὡς ἑξοδα τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον χρηματικὸν ποσόν, ὡς τὰ κατὰστίχά του μαρτυροῦσι τούτο, ὥστε καὶ ἐκ τούτου καταδείκνυνται σαφέστατα τὸ πλημμελὲς καὶ καταχρηστικὸν τῆς πορείας τοῦ διαληφθέντος Ἡγουμένου Γρηγορίου, τὸ ὠφέλιμον ἀφ' ἑτέρου τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, δυνησομένης ἐν τῇ τοιαύτῃ περιπτώσει, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας ἵνα ἀπαλλαγῇ πάσης ὑποχρέωσεως, ἐντὸς τῆς ὡς εἴρηται πενταετίας, ἐὰν οἱ μὲν περιοικοὶ τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ Κοινότητες παύσωσι τοῦ νὰ ἐνοχλῶσι διαφοροτρόπως τὴν ἐν λόγῳ Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾶς, οἱ δὲ καλλιεργοῦντες τὰς γαίας ταύτης δίδωσι τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ κατ' ἔτος τὰ ὠρισμένας προσόδους.

Αὕτη ἐστίν, Σεβασμιώτατε, ἡ μόνη σαφής, ὀριστικὴ καὶ εἰλικρινὴς ἀφήγησίς μου ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀποδεικνυομένη τοιαύτη ἀναφορικῶς τῶν ζητηθεισῶν κατ' ἐντολήν τῆς Σεβαστῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πληροφοριῶν περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, προκειμένου λόγου περὶ

ἐξετάσεως τῶν κατ' αὐτήν, ὅτι αὕτη διατελεῖ ἐν ἐλεεινῇ καταστάσει ὡς εἰς τὸ πρῶτον ἀρ. Α^{ον} μέρος τοῦ προγράμματος Αὐτῆ διατυποῦται.

Ἐσωκλείων οὖς εὐσεβέστατος τρία ἀντίγραφα Σεβαστῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστολῶν, ἀντίγραφον τῆς ἐξαρχικῆς Πράξεως, ὡς καὶ ἕτερον ἀντίγραφον τῆς κινητῆς περιουσίας τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς, τῆς παραλειφθείσης παρὰ τοῦ τέως ἡγουμένου ταύτης Γρηγορίου ὑποσημειοῦμαι μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 10^ῃ Ἰουνίου 1881

Τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος

4.15

Ἀντίγραφο

01/08/1882

Ἀντίγ(ραφον) ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς τῇ 1^ῃ Αὐγούστου 1882

Παναγιώτατε Δέσποτα!

Ἄγια καὶ Ἱερὰ Σύνοδος

Οἱ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἐδαφιαίας ὑποκλίσεως ἐμφανιζόμενοι ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Θειοτάτης, Σοφωτάτης καὶ Προσκυνητῆς ἡμῖν Αὐτῆς Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τῆς ταπεινῆς ἱκετηρίου ἀναφορᾶς ἡμῶν ταύτης, τέκνα ἀφοσιωμένα τῇ κοινῇ ἀπάντων ἡμῶν Μητρὶ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μ(εγάλην) Ἐκκλησία κάτοικοι τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶ, θαρρόυντες ἐπὶ τὴν ἔνδειξιν μεγάλου ἐνδιαφέροντος καὶ τὴν ἐθειλάγαθον πρόνοιαν ἐκ μέρους τῆς Σεπτῆς Μεγάλης Μητρὸς πρὸς πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν ἠθικὴν ὠφέλειαν καὶ πρόοδον τοῦ ἀπανταχοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος καθυποβάλλομεν εὐσεβάστως τὰ ἐπόμενα.

Παναγιώτατε! Ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ ταύτῃ καὶ εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς, ὑπάρχει ἀπ' αἰῶνων ἐνοριακὴ Μονὴ ὁμώνυμος αὐτῇ, ἡ μόνη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν ἀξία λόγου ὡς πρὸς τὴν θέσιν, ἣτις ὑποστῶσα ἔκπαλαι πολλὰς καὶ ποικίλας δοκιμασίας, ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ὑπεβλήθη καὶ εἰς χρεὴ οὐχὶ ὀλίγα, ἰδίως ἐν ᾧ καιρῷ ἡ ἐπισκοπὴ αὐτὴν ἠνωμένη διετέλει μετὰ τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων ἕνεκα τῆς κοινῆς διαχειρίσεως, ἄλλως ἄλλου διαχειριζομένου τὰ κατ' αὐτήν, καθ' ἑκάστου ἀείποτε πρὸς ἴδιον ὠφελος. Καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς δὲ χρόνοις καθ' οὓς ἡ Ἱερὰ αὕτη Μονὴ ἔσχε κανονικοὺς ἡγουμένους Μελέτιον τινα, ὑπὸ τοῦ πρώην Ἰωαννίνων κυροῦ Παρθενίου διορισθέντα καὶ μετὰ τοῦτον τὸν ἀρτίως παυθέντα Γρηγόριον, τὰ τῆς Μονῆς οὐδεμίαν προσελάμβανον ἐπὶ τὸ βέλτιον τροπῆν. Τοιαύτη τοίνυν διαρκῶς καχεκτικὴ καὶ ἔκρυθμος κατάστασις, προερχομένη ἐξ ὀλιγωρίας, καὶ ἄλλων αἰτιῶν, τῶν διεπόντων ἡγουμένων ἐπεσπάσατο εὐλόγως τὴν προσοχὴν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ ἰδίως τοῦ ἐπισκόπου αὐτῆς· καὶ μετὰ τινα ἀρμόδια διαβήματα περὶ τὴν καθόλου διαρρύθμισιν καὶ ἰδίᾳ τὴν ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐξέλεγξιν τῶν λ(ογαρια)σμῶν τοῦ τέως ἡγουμένου κυρ. Γρηγορίου, γνωσθείσης σαφῶς τῆς σκολίας πορείας τῶν διεπόντων τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, τῇ συναρωγῇ καὶ συνεργίᾳ τῆς ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, πρὸ μικροῦ νέα πραγμάτων ἐνεκαινίσθη κατάστασις, εἰ καὶ παντοῖα παρενεβλήθησαν προσκόμματα ὑπὸ διαφόρων καὶ ἐκ διαφόρου σκοποῦ ἀγομένων. Ἡ δὲ Μονὴ αὕτη τὸ πρῶτον ἤδη, ἴσως, ἀπὸ τῆς παναρχαίας συστάσεώς τῆς διευθετηθεῖσα κατὰ τρόπον, ὃν γινώσκει ἡ Ὑμ(ετέρα) Θειοτάτη

Παναγιότης καὶ ἡ περὶ Αὐτῶν ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, θὰ δυνηθῆ προφανῶς ἐντὸς τετραετίας, τὸν ῥοῦν τοῦτον διατρέχουσα, οὐ μόνον τῶν χρεῶν τῆς ἐντελῶς νὰ ἀπαλλαγῆ ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἐπὶ τὸ βέλτιον διαμορφωθῆ καὶ ἐπομένως, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος, ἐπιδρᾶση σωτηρίως ὅπου {...} ἀνάγκη μείζων ἐπὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἡμῶν καταστήματα, καίτοι διὰ μικρὰς βοηθείας, ὡς ἐκ τῶν ὀλίγων εἰσοδημάτων. Ἦδη δέ, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐν ᾧ χρόνῳ ἢ ἐν λόγῳ Μονῆ Βελλᾶς μετὰ τοσαύτας δεινὰς περιπετείας, τῆ συνεργείᾳ καὶ ἐπιβλέψει τῆς θεοσώστου Αὐτῆς κορυφῆς τὴν ἀληθῆ καὶ συμφέρουσαν αὐτῇ ὁδὸν ἀνεύρισκεν ἢ δὲ ταλαίπωρος καὶ πολυπαθῆς αὕτη ἐπαρχία ἐθεμελίῳ ἐλπίδος τινος ἠθικῆς ὠφελείας καὶ διανοητικῆς προόδου, εἰ καὶ μικρὰς καθ' ἑαυτὰς, καθ' ἃ προεγράφη, μεγάλας δὲ αὐτῇ, ἀκούομεν αἴφνης μετὰ θλίψεως καὶ ἀνησυχίας ἡμῶν μεγίστης νὰ συγκαταριθμηθῆ καὶ αὕτη μετὰ τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ Πατριαρχικῶν καὶ Σταυροπηγιακῶν Μονῶν, Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου, ὡς τοῦτο ἀπεκάλυψε ἡμῖν ἡ ἐνταῦθα ἔλευσις ἱερομονάχου τινος Παμφίλου ὡς Πατριαρχικοῦ Ἐπιστάτου καὶ διαχειριστοῦ καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων Μονῶν.

Ὅθεν, Παναγιώτατε, γινώσκοντες καλῶς ὅτι ἡ Σεβ(αστὴ) Μήτηρ Ἐκκλησία κήδεται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ γωνίᾳ ταύτῃ πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἐν ὧσιν ἔχη τὰς παντοίας καταστροφὰς αἰτίνας ἐπῆλθον ἡμῖν ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις, τὴν ἐξ ἐνδείας ἀνικανότητα ἡμῶν αὐτῶν πρὸς πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν τέκνων καὶ τὴν πρὸς τοῦτο ἔλλειψιν παντὸς ἑτέρου πόρου καὶ μέσου, τὴν θέσιν τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν ὑπὸ ἑτερογλώσσων περιστοιχιζομένης καὶ πιεζομένης καὶ τὴν κεντρικότητα τῆς Μονῆς ταύτης πρὸς τὴν ἐπαρχίαν ὀλόκληρον, λαμβάνομεν τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμην ἵνα ὑψώσωμεν φωνὴν καὶ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ τοιοῦτον μέτρον καταστρέφον ἄρδην τὰς προσδοκίας τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τῆς στερουμένης οἰουδήποτε ἑτέρου πόρου πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὑπαρχόντων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἀνάλογον προαγωγὴν αὐτῶν, ἀφαιρεῖ τὸ μόνον, οὕτως εἰπεῖν ζώπυρον τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ Σεβ(αστὴ) ἡμῶν Μήτηρ Ἐκκλησία ἢ αἰείποτε φιλοστόργως ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ λογικοῦ αὐτῆς ποιμνίου μεριμνῶσα, δὲν ἤθελεν ἀνεχθῆ ποτὲ τὸ διὰ τοῦ ἐσχάτως ληφθέντος μέτρου προσγιγνόμενον τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν μέγα ἀδίκημα καὶ τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν καὶ διανοητικὴν ζημίαν ἄλλ' ὅτι λαμβάνουσα ὑπ' ὧσιν σπουδαιοτάτων καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν τῆς ἐπαρχίας καὶ τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων, οἵτινες οὐδενὶ τρόπῳ οὔτε δύναται οὔτε ἐννοῦσι ν' ἀπαλλοτριωθῶσι τῶν ἐπὶ τῆς Μονῆς ταύτης ἀδιαφιλονεικῆτων δικαιωμάτων τῶν, ἤθελεν ἀγαθυνθῆ, μετὰ τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας ἵνα ἀναστείλῃ τὸ ἐν λόγῳ τελευταῖον ἐκκλησιαστικὸν μέτρον, περιορίζουσα τὴν ἐντολὴν τοῦ Ὁσιολογιώτατου ἱερομονάχου κύρ. Παμφίλου ἐντὸς τῶν δύο Σταυροπηγιακῶν Μονῶν, Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου καὶ οὕτως ἐν τῇ Ὑψηλῇ Αὐτῆς συνέσει προλαμβάνουσα ἐνδεχομένης δυσαρέστους συνεπειάς.

Εὐέλπιδες, ὅτι ἡ ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης καὶ ἡ περὶ Αὐτῆν ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν θέλει παρίδῃ οὐδὲ παρεξηγήσῃ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ταύτην ἱκετήριον φωνὴν καὶ ἀναπροσκυνοῦντες μετὰ σεβασμοῦ τὴν Θειοτάτην Αὐτῆς κορυφὴν ὑποσημειούμεθα βαθυσεβάστως.

Τῆ 1^η Αὐγούστου 1882

Τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης, Σοφωτάτης καὶ Προσκυνητῆς ἡμῖν Αὐτῆς Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.
Ἐλάχιστοι δοῦλοι καὶ τέκνα Πνευμ(ατικά) καὶ πειθήνια κάτοικοι τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς.

4.16

Αντίγραφο

20/08/1882

ἀντίγραφον ἐπιτροπείας δοθείσης παρὰ τῆς ἐπαρχίας Βελλᾶς καὶ Κονίτισης τοῖς κυρ. Δ. Κιτσία καὶ Αθ. Κ. Τζοτζοπούλω πρὸς συγκομιδὴν τῶν γεννημάτων τοῦ Μοναστ(αστηρίου) Βελλᾶς ἡμερ(ομηνίαν) 20 αὐγούστου 1882 δύο.

Δῆλον γίνεται διὰ τοῦ παρόντος ὅτι ἐπειδὴ ἡ Σεβαστὴ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία προ τινοσ ἠθέλησεν, ἵνα συγκαταριθμῆσιν μεταξὺ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν εὐρισκομένων Ἱερῶν Σταυροπηγιακῶν Μοναστηρίων καὶ τὴν ἀπ' αἰῶνων ἐνοριακὴν οὖσαν Ἱερὰν Μονὴν Βελλᾶς καὶ ἐξαπέστειλεν ὡς ἐπιστάτην ταύτης τὸν Ἱερομόναχον Πάμφιλον ἡ δὲ ἐν λόγῳ Ἱερὰ Μονὴ διατελεῖ συνεπῶς τοῦ ἀδικαιολογήτου τούτου διαβήματος κεκλεισμένη καὶ ἀπροσάτευτος, συσκευθέντες ὅτι ἡ τοιαύτη κατάστασις καθίσταται οὐ μόνον ἀσύμφορος καὶ ἀσυμβίβαστος τῷ δρομολογίῳ τοῦ ἐν λόγῳ Μοναστηρίου, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιβλαβὴς καὶ καταστρεπτικὴ, καὶ κηδόμενοι ὑπὲρ τῶν συμφερόντων ταύτης ἐν ἐποχῇ μάλιστα καθ' ἣν ἐπίκειται νὰ γείνη ἡ συγκομιδὴ τῶν γεννημάτων ταύτης, ἐνεκρίναμεν τὴν σύστασιν διμελοῦς προσωρινῆς ἐπιτροπῆς συγκεκριμένης ἐκ τῶν κυρίων Δημητρίου Ἰ. Κιτσία καὶ Ἀθανασίου Κ. Τζουτζουπούλου καὶ περιβεβλημένης τὴν ιδιότητα νὰ παραλαμβάνωσιν ὡς συνεπιτρόπους τῶν ἐτέρους δύο οὓς θὰ ἐγκρίνωσιν οὗτοι, ὅπως συνεργαζόμενοι συνάξωσι τὰ γεννήματα ταύτης καὶ ἐν γένει φροντίζωσι περὶ τῆς καθόλου διευθετήσεως τῶν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, φυλάττοντες τακτικὴν σημείωσιν τῶν εἰσαχθησομένων γεννημάτων καὶ παντὸς ἐξόδου συμβησομένου ἀπὸ τοῦδε, καὶ οἵτινες εὐθύνονται, ἵνα δόσωσι τακτικὸν λ(ογαρια)σμόν τῆς καθ' ὅλου διαχειρίσεώς των ἅμα προσκληθῶσι παρὰ τῆς ἐπαρχίας.

Ἡ δὲ ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴ θέλει ἐκπληροῖ τὰ τοιαῦτα χρῆμα, μέχρις οὐ ἡ ἐπαρχία, ὀδηγουμένη ἐκ τῶν πραγμάτων, ἀποφασίσῃ ὀριστικῶς περὶ τῆς διαρκοῦς διαχειρίσεως ταύτης, ὅπως αὕτη, οὕτως κανονισθεῖσα, ἀνταποκριθῆ εὐκότως εἰς τὸν ἀληθῆ προορισμὸν τῆς. Ἐφ' ᾧ καὶ γίνεται ἡ παροῦσα πρᾶξις, ἣτις ἐπαφίεται ταῖς χερσὶ τῆς περὶ οὐ ὁ λόγος προσωρινῆς διμελοῦς ἐπιτροπῆς.

Ἐν Κονίτῃ τῇ 20^ῃ Αὐγούστου 1882

Ἐπονται 62 διάφορα ὑπογραφαὶ πολιτῶν τε καὶ ἐπαρχιωτῶν.

4.17

Πρωτότυπο

11/01/1890

Αἴτησις τῶν κατοίκων τῶν περὶ τὴν Μονὴν Βελλᾶς χωρίων

Κατὰ τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς Γρηγορίου

Πρὸς τὴν αὐτοῦ Σεβασμιότητα τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων κύριον κον Γρηγόριον

Σεβασμιώτατε

Ὁ καθ' οὐ ἡ παροῦσα ἀναφορὰ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς πρὸ χρόνων διορισθεὶς ἐν αὐτῇ παριδῶν πάσαν, ὡς εἶχε καθῆκον, φροντίδα, τείνουσαν εἰς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς μνησθείσης Μονῆς, ἕνα ἔταξε σκοπὸν τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεώς του, τὸν ἀτομικὸν πλουτισμὸν, ἐξ οὗ μόνον καταστροφὴ τῶν συμφερόντων αὐτῆς ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ὡς καὶ προήλθε δυστυχῶς. Παραλείποντες ὅτι ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, οὐδένα ἔδωκε λόγον τῆς διαχειρίσεώς του, ὅτι εἰς οὐδὲν τῶν περιοίκων χωρίων ἔδωκε τι ἐκ τῶν διὰ τὰς Σχολὰς αὐτῶν κεκανονισμένων ἐπιδομάτων, ὅτι τὴν Μονὴν ἐξέλαβεν ὡς οἶκον ὀκνηρᾶς ἐντροφήσεως ἀδυνατοῦμεν νὰ μὴ καταστήσωμεν φανερόν τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι, ὅτι ἐσχάτως ἐπέδωκε τὴν κορωνίδα εἰς τὴν ἐπέμεμπτον διαγωγὴν του, δούς ἔγγραφον, δι' οὗ παρητήτο πάσης ἀναμίξεως ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ὡς Ἡγούμενου εἰς γαίας, αἵτινες ἀνήκουσιν ἀνεκαθεν ἀδιαφιλονεικῆτως εἰς τὴν Μονὴν, κεκτημένην ἐπὶ τούτῳ τίτλους ἐπισήμους καὶ αἵτινες ἐσχάτως ἀπέβησαν τὸ δελεαστικὸν ἀντικείμενον παρανόμου σφετερισμοῦ, ὁ ρηθεὶς Ἡγούμενος ἀντὶ ν' ἀποκρούσῃ ὡς ὄφειλε διὰ τῶν εἰς χεῖρας του νομίμων μέσων, τουναντίον ἐπεβοήθησε διὰ τῆς ὑπογραφῆς του εἰς ἔγγραφον, ὅπερ μόνον ὁ μὴ φοβούμενος τὴν προδοσίαν συμφερόντων, ὧν ἐτάχθη ἐπιμελητῆς, ἠδύνατο νὰ ὑπογράψῃ. Συναισθανόμενος δὲ τὴν αἰσχύρῃ τῆς πράξεώς του μετὰ σπουδῆς, ὡς ἐπληροφορούμεθα, περισυλλέγει πᾶσαν τὴν κινητὴν καὶ εὐμετακόμιστον περιουσίαν τῆς Μονῆς, ὅπως, ἐὰν ἀπειληθῇ διὰ παύσεως ὑπὸ τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς, ἐξασφαλίσῃ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸ γῆρας του τὰ μέσα τῆς ἀναίσεως.

Διὰ ταῦτα

Παρακαλοῦμεν τὴν ὑμ(ετέρα) Σεβασμιότητα, ἵνα ἐσπευσμένως λάβῃ πᾶν συντηρητικὸν μέτρον, σινιστῶσα ἀνυπερθέτως ἐπιτροπὴν, συγκειμένην ἐξ' εὐυπολήπτων ἀτόμων, ἵνα ἐπιβλέπῃ τὰ Μοναστηριακὰ συμφέροντα, ἐξελέγξῃ ἅπαντας τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη διαχειριζομένου Ἡγούμενου τὴν περιουσίαν τοῦ ἐν λόγῳ Μοναστηρίου, καὶ παρεπομένως προφυλάξῃ τὴν Μοναστηριακὴν περιουσίαν, καὶ εἴτε ἐκ συμφώνου φροντίσῃ περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ πρὸς τὰ καθήκοντά του ἀσεβήσαντος Γρηγορίου.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 11^ῃ Ἰαννουαρίου 1890

Διατελοῦμεν τέκνα πειθήνια τῆς ὑμ(ετέρας) Σεβασμιότητος.

Οἱ Μουχταροδημογέροντες τῶν κ(άτω) Σουδενῶν

Οἱ Μουχταροδημογέροντες χωρίων Ζαγόριανης

Οἱ Μουχταροδημογέροντες Δολιανῶν

Οἱ Μουχταροδημογέροντες χωρίου Νεγρᾶδων

Οἱ Μουχταροδημογέροντες τοῦ χωρίου Λεγοψᾶς.

Ἐλήφθη τῇ 23^ῃ Φεβρουαρίου

Ἀνατίθεται τῷ Θ(εοφιλεστάτῳ) Ἐπισκόπῳ

Βασιλείῳ ν' ἀπαντήσῃ

+ ὁ Ἰωαννίνων Γρηγόριος

4.18

Πρωτότυπο

15/10/1891

Ἐπειδὴ διὰ τοῦ ὑπὸ 4 8βρίου 306 συμφωνητικοῦ ἐγγράφου μετεβίβασα καὶ παραχώρισα πρὸς τὸν κ. Ξενοφῶντα Κουντούρη κατόικον κάτω Σουδενῶν καὶ ἔμπορον, τὸ ὅπερ εἶχον ἐπισήμως προνόμιον ἀποξηράνσεως τῶν {...} ὄριων καὶ

ἐκτάσεων ἐλῶν. Ἐπειδὴ εἰς τὰ διὰ τὰ εἰρημένα ἔλη ἐκδοθησόμενα ταπία τὸ ὄνομά μου ἔσται εἰκονικὸν ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἐν λόγῳ συμβόλαιον τὰ πρὸς ἔκδοσιν τῶν ταπίων ἀπαιτούμενα ἔξοδα ἐπιβαρύνωσι τὸν εἰρημένον Ξενοφῶντα διὰ ταῦτα ἔλαβον σήμερον παρ' αὐτοῦ τὰ ἀπαιτούμενα δέκα καὶ πέντε Ναπολεόντια καὶ ἔδωκα αὐτῷ τὴν παροῦσαν μου ἀπόδειξιν ὅπισθεν τῆς ὁποίας θέλουσι καταχωρηθῆ καὶ τὰ ἐν τῷ μέλλοντι, χρείας τυχούσης, καταβληθησόμενα καὶ λοιπὰ ἔξοδα

15 8βρίου 309

(1891)

(Γιαχιῶ)

4.19

Πρωτότυπο

18/12/1893

Πρὸς τὴν Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητα τὸν Ἅγιον Βελλᾶς κ.κ. Βασίλειον κ.τ.λ.

Προσκυνητῶς

Σεβασμιώτατε!

Διὰ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν ταύτης καὶ ἰκετηρίου ἀναφορᾶς ἡ κοινότης Ζαγόριανης τῆς Ἐπισκοπῆς Βελλᾶς τολμᾷ νὰ καθυποβάλῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι τὴν ἐξῆς δικαίαν καὶ εὐλογον αἴτησιν τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι ὁ συγχώριος ἡμῶν Ἀθανάσιος Κόκκινος ἀπεδείκνυτο πρὸ πολλοῦ καταχρῶμενος τὰ κοινὰ βακουφικὰ συμφέροντα καὶ προσπαθῶν πάντοτε παντὶ σθένει νὰ βλάβῃ τὴν κοινότητα ἡμῶν ἐπεβλήθη ἐπὶ τέλους καὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν καθιδρυμάτων προσπαθῶν νὰ κάμῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μοναστηριακὰ χωράφια καὶ δάση ἱμπλιάκια. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐλθὼν ἐνταῦθα ὁ παρὰ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως διορισμένος μεμούρης ἐπὶ τῶν βακουφικῶν Νορλᾶ Βέης καὶ ἄλλοι, ἐνώπιον αὐτῶν καὶ πάσης τῆς κοινότητος ἡμῶν ὁ Ἀθανάσιος Κόκκινος ἐφώναζεν «ἱμπλιάκια ἱμπλιάκια εἶνε καὶ τὰ χωράφια καὶ τὰ δάση». Καὶ ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς κατὰ πρῶτον μὲν ἐνήργει κρυφίως ἐπὶ τέλους δὲ ἀναγκασθεὶς ἐξῆλθε φανερὰ καὶ ἐξέφερε ψευδῆ μαρτυρίαν ἐνώπιον τῶν μεμούριδων, ὅτι ὁ τόπος τῆς Βελλᾶς εἶναι ἱμπλιάκ. ἐπὶ τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ προδοσίᾳ πολλάκις ἐξῆλθον μεμούριδες καὶ αἱ ἐκκλησίαι ἡμῶν ἐξετέθησαν εἰς μεγάλα ἔξοδα καὶ ἀκόμη ὑπάρχει κίνδυνος μὴ γείνουν τὰ χωράφια αὐτῶν ἱμπλιάκια.

Ἐπὶ τοῦτο ὅθεν παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ὅπως ἐκδώσῃ κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ Ἀθανασίου Κόκκινου ἐπιτίμιον, ἵνα πάντες ἀποστρέφονται αὐτὸν καὶ ἀποφεύγουν τὴν μετ' αὐτοῦ συναναστροφὴν, νὰ μὴ τὸν δέχωνται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν, οὔτε νὰ πηγαίνουν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, νὰ μὴ τὸν χαιρετᾷ κανεὶς, καὶ ἐν γένει νὰ ἀποφεύγουν πᾶσαν μετ' αὐτοῦ συγκοινωνίαν. Αὕτη νομίζομεν ὅτι εἶνε δικαία τιμωρία εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον καταχραστὴν καὶ προδότην, ὑπερβόντα καὶ αὐτὸν τὸν προδότην Ἰούδαν, καὶ ἀμαυρώσαντα τὴν τιμὴν του, φαίνεται δὲ ὅτι εἶνε κεκριμένα τινὰ πρόσωπα ἅτινα συναναστρέφονται αὐτὸν καὶ διὰ τοῦτο πάλιν παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ὅπως ἐκδώσῃ ὅσον ἔνεστι τάχιστα τὸ ἱερὸν ἐπιτίμιον.

Εὐελπὶς οὖσα ἡ Κοινότης ἡμῶν ὅτι θὰ ληφθῆ ἐπ' ὄψιν ἡ αἴτησις αὐτῆς. Διατελεῖ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα.

Τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος πειθήνια τέκνα

Ἐν Ζαγόριανῃ τῇ 18 10βρίου 1893

Ἡ κοινότης Ζαγόριαννης
(Ακολουθούν 25 υπογραφές καὶ σφραγίδα)

4.20

Αντίγραφο 23/10/1895
Ἐλήφθησαν τῇ 23^ῃ 8βρίου 95
Νὰ γραφῆ τοῦ Θ(ειοτάτου) ἀγίου Βελλᾶς
Σεβασμιώτατε ἅγιε Ἰωαννίνων Κύριε Γρηγόριε Βαθυσεβάστω.
Προσκυνοῦμεν

Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τοῦ τσιφλικίου Νεγράδων καὶ τσιφτσίδες τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς τολμῶμεν νὰ θερμοπαρακαλέσωμεν τὴν ὑμετέραν Σεβασμιώτητα τὴν ἐφεξῆς αἴτησιν. Ἐπειδὴ ὡς ἀνέκαθεν ἡ Ἱερὰ Μονὴ Βελλᾶς ἐπλείρωνε εἰς τὸ χωρίον μας ἓνα Γραμματοδιδάσκαλον ἀπὸ 8 λίρας ὀθωμ(ανικᾶς) μέχρι τοῦδε καὶ ἐμάνθανον τὰ τέκνα μας ὀλίγην γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν κατ' ἀπόφασιν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὑμ(ετέρας) Ἀρχιεπισκοπῆς Ἰωαννίνων. Νῦν δὲ ὁ τοποτηρητὴς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς Παππαλάζαρος καθυστερεῖ τὸ εἰσόδημα τοῦ Διδασκάλου μας καὶ λέγει κατὰ διαταγὴν τῆς Σεβασμιώτητος ἀγίου Βελλᾶς κ^ο Βασιλείου. Σεβασμιώτατε πολὺ Σᾶς θερμοπαρακαλοῦμεν νὰ διατάξεται τὸν τοποτηρητὴν νὰ πληρῶσῃ τὸν Διδάσκαλον διότι τὸν ἔχομεν συμφωνημένον ἀπὸ τὸν 7/βριον καὶ μᾶς ζητεῖ καθ' ἐκάστην χρῆματα ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ πληρῶσωμεν διὰ τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν μας καὶ προφορικῶς θὰ σᾶς πληροφορήσωμεν τὰ πάθη καὶ βάσανά μας ἐὰν τοῦτο εἰξεύραμεν δὲν θὰ τὸν συμφωνούσαμεν πεπειθήμεν δὲ ὅτι θὰ εἰσακουσθῆ ἡ δέησίς μας ἡμῶν καὶ τῶν ἀθῶν τέκνων μας.

ὑποδιατελοῦμεν βαθυσεβάστω εὐπειθύνια τέκνα.

κάτοικοι τοῦ τσιφλικεῖου Νεγράδων

(Ακολουθούν 7 υπογραφές με σφραγίδα)

4.21

Πρωτότυπο 31/01/1896
Πρὸς τὴν Α(ὐτοῦ) Σεβασμιώτητα τὸν Ἅγιον Ἰωαννίνων Κύριον κύριον Γρηγόριον
Σεβασμιώτατε

Ὁ ταπεινὸς ἀναφερόμενος δούλος Της ἐκ τοῦ χωρίου λιγοψᾶς εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ χωρίου Νεγράδων τῆς ἐπαρχίας Βελλᾶς εἶχον συμφωνημένον διὰ διδάσκαλον τὸν υἱόν μου Βασιλείον ἐπὶ δύο ἔτη ὁ μισθὸς τοῦ ὁποίου πληρῶνεται παρὰ τοῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς. ὁ ἡγούμενος κύριος Παππαλάζαρος πέρσου τὸν ἐπλήρωσε καὶ ἐφέτος δὲν θέλει νὰ τὸν πληρῶσῃ προφασιζόμενος ὅτι δὲν ἔχει καὶ ἐκ τοῦ δεδουλευμένου μισθοῦ του μόνον ἐξήντα γρόσια τοῦ ἔδωσε καὶ τοῦ καθυστερεῖ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐζήτησα τουλάχιστον μίαν λίραν νὰ τοῦ δώσῃ διὰ νὰ οικονομούσα τὸ χρέος μου τῶν 150 γροσίων ὅπου χρεωστῶ διὰ τὰ δικαιώματα καὶ ἔχωμεν τὸν Μπέημπαση εἰς τὸ χωρίον μας καὶ μας βιάζει νὰ κάμη κατάσχεσιν εἰς τὰ ἀκίνητα πράγματά μας καὶ ὁ ἡγούμενος δὲν ἔδωσε ὅπως

ἀπαλαχθῶ ἐκ τοῦ χρέους μου τούτου ὥστε πῶς νὰ φερθῶ δὲν γνωρίζω καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ διατάξετε τί νὰ πράξω ἢ νὰ τὸν διατάξετε νὰ μὲ πληρώσῃ διότι εἴμεθα στενοχωρημένοι παρὰ τοῦ Μπέμπημασι νὰ πληρώσωμεν ἀνυπερθέτως τὸ χρέος μας καὶ ἄλλοθεν δὲν ἔχω τὴν εὐκολίαν διὰ νὰ ἀπαλαχθῶ ἀπὸ τὴν βιαίαν ταύτην περίστασιν εἰ μὴ ἐξ αὐτοῦ τοῦ μισθοῦ τοῦ υἱοῦ μου καὶ βαθυσεβάστως ὑποσημειοῦμαι.

Ἰωάννινα τῆ 31 Ἰανουαρίου 1896

Τῆς ἡμετέρας Σεβασμιότητος

Ταπεινότητος δοῦλος

4.22

Πρωτότυπο

26/08/1897

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Πανιερότητα τοῦ ἐπισκόπου Ἀγ(ίου). Βελλᾶς.

Πανιερώτατε,

Γνωστὸν τυγχάνει τῆ ὑμ(ετέρα) Πανιερότητι ὅτι ἡ Μονὴ Βελλᾶς ὄφειλε τῷ πατρί μου διὰ γραμμάτων εἰς διαταγὴν ὑπὸ ἡμερομ(ηνίαν) 27 Αὐγούστου 1872 λίρας ὀθωμ(ανικὰς) εἴκοσι πέντε ἀριθ. 25 τὸ δὲ γραμματίον αὐτὸ διὰ τακτικῆς ὀπισθογραφῆσεως μετεβίβασεν ὁ πατήρ μου εἰς τὴν κυριότητα μου καὶ κατοχὴν μου. Ἐπίσης γνωστὸν ἐστὶν ὅτι δι' ἐπανειλημμένων ἀναφορῶν μου πρὸς τε τὴν ὑμ(ετέραν) Πανιερότητα καὶ τὸν τέως Μητροπολίτην Ἰωαννίνων ἐξητήσαμεν τὴν πληρωμὴν καὶ ἐξόφλησίν του, ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο. Καὶ τοῦτο ὅτι δῆθεν ἡ Μονὴ δὲν ἠδύνατο τότε νὰ πληρώσῃ.

Εὐρισκόμενος εἰς δυσκολίας προφορικῶς ἐξητήσαμεν πρὸ μηνὸς παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Ἀγ(ίου) Νανζιανζινοῦ τὰ τῆς πληρωμῆς καὶ ἐξοφλήσεως καὶ μοὶ εἶπε νὰ κάμω αἴτησιν διὰ τὰ περαιτέρω.

Πρὸ τοῦ νὰ προβῶ εἰς τοιαύτην αἴτησιν ἐθεώρησα καλὸν ν' ἀποτανθῶ πρὸς τὴν Ὑμ(ετέρα) Πανιερότητα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὁποίας ἐπάγεται ἡ Μονὴ Βελλᾶς καὶ προσκάλεσα Αὐτὴν ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ νόμιμα πρὸς πληρωμὴν.

Εἶνε ἄδικον, παράνομον καὶ κάκιστον ἵνα αἱ Μοναί, ἤτοι οἱ διαχειριζόμενοι τὰ συμφέροντα αὐτῶν καταρίπτουσιν εἰς τὸ βάραθρον τὸ ἠθικὸν γόητρον τῶν Μονῶν καὶ ἐν μέρει τὴν ἀπαιτουμένην θρησκευτικὴν εὐλάβειαν.

Διατελῶ βαθυσεβάστως

τῆ 26 Αὐγούστου 1897

Ἀθανάσιος Κ.

Αὐθημερόν

τὸ γραμματίον εἶνε τοκοφόρον πρὸ πολλῶν δὲ ἐτῶν καθυστερῶνται καὶ οἱ τόκοι ὁ ἴδιος

4.23

Πρωτότυπο

24/10/1898

Αρ. Πρωτ. 6291

+ Ἐρώτατε Μητροπολίτα Βελλᾶς καὶ Κονίτισης, καὶ ὑπέριψε, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργὴ τῆς ἡμῶν Μετροιότητος κύριε Βασίλειε, χάρις εἴη τῆ αὐτῆς ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Περίοικοι τινες τῆς ἐν ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἱεράς ἐνοριακῆς Μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἀνηνέχθησαν ἡμῖν

καὶ ὑποβαλόντες ὅτι ἡ διαληφθεῖσα ἱερὰ Μονὴ διατρέχει τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἐξ ἀρπάγων καὶ σφετεριστῶν ἐξητήσαντο ἵνα πρὸς διάσωσιν αὐτῆς ἡ ἐποπτεία καὶ ἡ ὑπεράσπισις τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς ἀνετεθῆ τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Ἰωαννίνων, τελεσφορώτερον δυναμένη ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς προασπίζειν τὰ ἀπειλούμενα συμφέροντα αὐτῆς. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος, μετὰ μελέτην τοῦ ζητήματος ὑπὸ ἰδιαιτέρας ἐπιτροπῆς, διασκεψαμένης καὶ αὐτὴ ἐπισταμένως σήμερον ἐπ' αὐτοῦ, ἔγνω ἵνα ἡ μὲν ἐποπτεία τῆς εἰρημένης Μονῆς παραμείνῃ καὶ αὐθις κατὰ τὸ καθεστῶς ὡς δικαίωμα τῆς ἱερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως, ἡ ὑπεράσπισις ὁμῶς τῶν ἀπειλουμένων δικαιῶν αὐτῆς κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ἀνατεθῆ ἔξαιρετικῶς εἰς τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Ἰωαννίνων, δυνάμενον ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τελεσφορώτερον ἐνεργῆσαι ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει παρὰ ταῖς ἀρμοδίας ἀρχαῖς τὰ δέοντα. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἀνακοινωθεῖσαν ἤδη τῷ εἰρημένῳ ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ ἐξαγγέλλοντες καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι προτρεπόμεθα Συνοδικῶς ἵνα καὶ αὐτὴ πράξῃ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει ὅ,τι δέον πρὸς περιφρούρησιν τῶν δικαιῶν τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

αὐτῆς Ὀκτωβρίου κδ

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως

Ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

98 Ὀκτωβρίου 24

Περὶ τῆς Μονῆς Βελλᾶς

4.24

Πρωτότυπο

06/02/1899

Αρ. Πρωτ. 1219

+ Ἱερώτατε Μητροπολίτα Βελλᾶς καὶ Κονίτιος καὶ ὑπέριμε, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργὴ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Βασίλειε, χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Ἐγνωστοποιήθη τῇ αὐτῆς ἱερότητι ὅτι ἡ ἐποπτεία καὶ ἡ προστασία τῶν συμφερόντων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς ἀνετέθη κατὰ Συνοδικὴν ἀπόφασιν προσωρινῶς εἰς τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Ἰωαννίνων κύριον Γρηγόριον. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἐγνώσθη ἡμῖν ὅτι ἡ ἱερότης αὐτῆς καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην Συνοδικὴν διαγνώμην ἐξακολουθεῖ ἐπεμβαίνουσα εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς εἰρημένης Μονῆς καὶ εἰσπράττουσα εἰσοδήματα αὐτῆς, προαγόμεθα διὰ τῆς παρουσίας ἐντέλεσθαι αὐτῇ Συνοδικῶς ὅπως ἀπόσχη αὐστηρῶς πάσης ἀναμίξεως εἰς τὰ τῆς εἰρημένης Μονῆς, παραδῶ δ' ἀμέσως πάντα τὰ ληφθέντα χρήματα ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνηγγέλθη αὐτῇ ὅτι οἱ ὑποθέσεις τῆς Μονῆς ἀνετέθησαν εἰς τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Ἰωαννίνων καὶ ἀποστάλη εἰς τὴν αὐτοῦ ἱερότητα τὰ βιβλία τῶν λογαριασμῶν τῆς Μονῆς καὶ ὅ,τι σχετικὸν ἕτερον πρὸς τοὺς λογαριασμοὺς τούτους ὑπάρχει. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

α ω η θ (1899) Φεβρουαρίου ἕξ

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός

I.M.7.3. Μονὴ Βελλᾶς: Κτηματικά

4.26

Δυνάμει ἀδείας παραχωρηθείσης μοι διὰ τοῦ ὑφ' ἡμερομηνίαν 7 Φεβρουαρίου 304 μαζβατᾶ τοῦ Νομαρχιακοῦ Διοικητοῦ συμβουλίου καὶ ἀποβλεπούσης τὴν ἀποξήρανσιν ἐλῶν κειμένων εἰς τὸν Καζὰν Ἰωαννίνων πρὸς τὸ μέρος τοῦ χανίου Καλμπάκη καὶ ἐδῶθεν τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ καὶ συνορευομένων μὲ μοναστήριον Βελλᾶς, μὲ γαίας Κάτω Σουδενῶν μὲ Καλαμὰ (ποταμός) καὶ μὲ τὸ μέρος τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τὰς πηγὰς τοῦ Μαυρονερίου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ συγκειμένων ἐξ ὀκτακοσίων καὶ ἑγγιστα στρεμμάτων, κεχωρισμένων ἐκ τῶν χιλίων τετρακοσίων ὀγδοήκοντα καὶ ἑγγιστα στρεμμάτων συγκειμένων ἐλῶν, τῶν συνορευομένων μὲ τὰ τζεφλίκια Δολτᾶ, Ζαγόριανη καὶ Νεγράδες, μὲ τὰ μοναστήρια Βελλᾶς καὶ Εὐαγγελίστριας, μὲ γαίας Κάτω Σουδενῶν καὶ ἐν τέλει μὲ σύνορα γαιῶν Τσερβᾶρι, καθὼς καὶ τῶν ἐλῶν τῶν κειμένων ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ καὶ συνορευομένων ἀφ' ἑνὸς μὲ τὸν ποταμὸν Καλαμᾶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὰ εἰς τὴν κατοχὴν μου μείναντα ἔλη τὰ κείμενα εἰς τὸ χῶμα τῆς Ζαγόριανης καὶ ἐκ τρίτου μὲ τὰς γαίας εἰς Ζαγόριανη καὶ μὲ βωϊδολείβαδον, συγκειμένων δὲ ἐκ τεσσαράκοντα ὡς ἑγγιστα στρεμμάτων ἤτοι ἐν ὅλῳ ὀκτακοσίων τεσσαράκοντα στρεμ(μάτων) ἐλῶν. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἐλῶν τούτων ἀπεξήρανα καθ' ὀλοκληρίαν δυνάμει τῆς ἐν λόγῳ ἀδείας ἑκατὸν πενήκοντα μὲν στρέμματα συνορευόμενα μὲ ποταμὸν Μαυρονέρι καὶ μὲ ἄκραν ὄχθην Καστρῆ μὲ χάνδακα Διχαλοῦ καὶ μὲ τὸν Καλαμᾶ, τεσσαράκοντα δὲ στρέμματα κείμενα ἐκεῖθεν τοῦ Καλαμᾶ καὶ συνορευόμενα μὲ Καλαμὰ μὲ γαίας καὶ βωϊδολείβαδο τῆς Ζαγόριανης μὲ λιάσα καὶ μὲ τὸ μέρος, ὅπερ ἔμεινεν εἰς τὴν κατοχὴν μου, ἤτοι ἀπεξήρανα ἐν ὅλῳ ἑκατὸν ἑννεήκοντα στρέμματα, ὡς ὀρίζονται ἀνωτέρω καὶ συνεπείᾳ παραχωρήσεως ἐκ μέρους μου, τοῦ ὅπερ εἶχον δικαίωματος τριετοῦς ἀποξηράνσεως ἐπὶ τῶν ὑπολειπομένων {...} ἐξ ἑξακοσίων τεσσαράκοντα τριῶν στρεμ(μάτων) συνισταμένων ἐλῶν πρὸς τὸν Κ. Ξενοφῶντα Κουδούρην κάτοικον Κάτω Σουδενῶν τοῦ τμήματος Ζαγορίου καὶ διαμένοντα ἐν Ἰωαννίνοις ἔγκριτον ἔμπορον ὅστις ἀπεξήρανε τὰ ἔλη ταῦτα δι' ἰδίων του ἐξόδων καὶ ἀπεκατέστησε τὰ ἔλη ταῦτα καλλιεργήσιμα καὶ χρήσιμα. Ἐπειδὴ καταγραφέντα τὰ ἔλη ταῦτα ἐπ' ὀνοματί μου ἐκδοθήσονται ὅσον οὕτω καὶ τὰ ἀναγκαιοῦντα ταπία ἐπ' ὀνόματί μου. Ἐπειδὴ σήμερον διὰ τελεία εὐπροσδέκτου, νομίμου καὶ ὀριστικῆς πωλήσεως ἀπηλλαγμένης πάσης περι δόλου, ἀπάτης καὶ ὑπερόγκου βλάβης ἀγωγῆς, ἐπώλησα πρὸς τὸν εἰρημένον κ. Ξενοφῶντα Κουτούρην κάτοικον Κάτω Σουδενῶν, ἔμπορον ἔγκριτον καὶ διαμένοντα ἐν Ἰωαννίνοις τὰς ἐξ ὀκτακοσίων τεσσαράκοντα στρεμ(μάτων) συνισταμένας γαίας, ἀπέναντι ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πέντε λιρῶν ὀθωμανικῶν ληφθεισῶν παρ' αὐτοῦ εἰς μετρητά. Ἐπειδὴ ἡ ἐπίσημος αὐτῶν μεταβίβασις {...} τῆς ἐπ' ὀνόματι μου ἐκδόσεως τῶν ἐπισήμων ταπίων. Ἄμα λοιπὸν ἐπέλθει ὁ χρόνος καὶ κατορθωθῆ ἡ λήψις τῶν ταπίων τούτων, ὑπόσχομαι καὶ ὑποχρεοῦμαι νὰ πωλήσω (ἐνεργήσω τὴν μεταβίβασιν) ἀμέσως καὶ ἄνευ ἀπωλείας χρόνου καὶ ἐπισήμως τὰς ἐν λόγῳ γαίας εἰς ὀρισμένον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως μέρος καὶ ἐνώπιον ἀρμοδίου ὑπαλλήλου πρὸς τὸν μνησθέντα κ. Ξενοφῶντα ὑποχρεοῦντος τούτου εἰς καταβολὴν τῶν ἀπαιτουμένων ἐξόδων, εἰς ἐναντία δὲ περιπτώσει ἐὰν δηλ(αδῆ) ἀποποιηθῶ δι' οἰανδήποτε τρόπο καὶ δὲν ἐνεργήσω τὴν ἐπισήμως μεταβίβασιν τῶν ἐν λόγῳ γαιῶν πρὸς τὸν διαληφθέντα κ. Ξενοφῶντα Κοντούρην, ὑπόσχομαι καὶ ὑποχρεοῦμαι νὰ μετρήσω πρὸς αὐτὸν ἄνευ ἀναβολῆς

καὶ ἀντιρρήσεως πεντακοσίας (500) λίρας ὀθωμανικάς. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη τὸ δικαίωμα τῆς κατοχῆς (χάτινες τεσσαρούφ) τῶν ἐν λόγῳ γαιῶν μετέβη πρὸς τὸν ἀγοραστὴν καὶ τὸ ὄνομά μου θὰ εἶναι πλέον εἰκονικῶς καὶ μεταφορικῶς γεγραμμένον εἰς ἐκδοθησόμενα ταπιά καθὼς καὶ εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἀδείας, δὲν δικαιούμαι καθ' ὃ εἰκονικῶς αὐτῶν κάτοχος, δι' οἰανδήποτε τρόπο καὶ ἐνώπιον οἰασδήποτε ἀρχῆς νὰ ἐγείρω ἀγωγὴν ἀξιῶν δικαιώματα κυριότητος ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ γαιῶν καὶ κατὰ συνέπειαν διὰ γενικῆς καὶ ἀποσβεστικῆς ἀφέσεως (ἱμπράϊ ἄμλε ἱμπρὰ βὲ ἰσκάτ) ἐξοφλῶ πᾶσαν κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν καὶ ἀπαίτησιν ἣν περ ἐξώφλησιν παρεδέξατο καὶ ὁ ἀγοραστὴς κ. Ξενοφῶν. Ἐπειδὴ ὅμως μέχρις ὅτου πωληθῶσιν ἐπισημῶς αἱ ἐν λόγῳ ἐκ 840 στρεμμάτων συνιστάμεναι γαῖαι μὲ τὰ γνωστὰ ὄριά των, ἐὰν ἐπέλθῃ διαφορὰ τις καὶ ἐγερωθῇ ἀγωγή ἀποβέπουσα παρεμπόδιον κατοχῆς καλλιεργείας ἀπολαβῆς καρπῶν καὶ ἐν γένει διατάραξιν κυριότητος κατοχῆς καλλιεργείας ἀπολαβῆς καρπῶν καὶ ἐν γένει διατάραξιν κυριότητος καὶ κατοχῆς δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ ἢ ἀποκρούσῃ ἀγωγὴν ὁ κ. Ξενοφῶν Κοντούρης ἐνώπιον τακτικῶν δικαστηρίων καὶ ἀρμοδίων ἀρχῶν ὡς κύριος ἢ ὡς προνομιούχος ἀποξηραντῆς τῶν γαιῶν τούτων καθ' ὃ μὴ ἀναγνωρισμένος εἰσέτι ἐπισημῶς ὡς τοιοῦτος ὑποχρεοῦμαι καὶ ὑπόσχομαι ἐγὼ ὁ εἰκονικῶς κάτοχος καὶ κύριος αὐτῶν ὁψέποτε προσκληθῶ παρὰ τοῦ κ. Ξενοφῶντος, νὰ ὑποβάλω ἀμέσως καὶ ἄνευ ἀπωλείας χρόνου πᾶσαν ἀπαιτουμένην αἴτησιν καὶ ἀγωγὴν καὶ νὰ προβῶ εἰς πάντα ἐν γένει τὰ ἀναγκαιοῦντα ἐπίσημα διαβήματα, ὧν αἱ ἐκβάσεις καὶ συνέπειαι ὑπὲρ ἢ κατὰ ἀποβλέπουσι τὸν κ. Ξενοφῶντα Κουδούρη, ὅστις ὑποχρεοῦται συγχρόνως νὰ καταβάλλῃ ἐξ ἰδίων του ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα ἐξοδα τέλη καὶ δικηγορικὴν ἀμοιβήν, ἐν ἐναντία δὲ περιπτώσει εἶμαι ὑπεύθυνος καὶ ὑπόχρεος διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἐπελευσομένων ζημιῶν τοῦ κ. Ξενοφῶντος. Πρὸς ἐντελῆ δὲ καὶ ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ἄνω ὑποχρεώσεών μου ὑπέδειξα καὶ τὸν κάτωθι ὑπογεγραμμένον ἀξιόχρεον ἐγγυητήν.

Ἔθεν συνεπείᾳ παραδοχῆς ἀμφοτέρων ἐγένετο τὸ παρὸν καὶ ἐδόθη ὅπερ ἐπικυρωθῆ παρὰ τοῦ Συμβολαιογραφείου

4 8/βρίου 306

Μουσταφά Βέη Ζααδέ

Γιαχγιά Ἰωαννίτης

4 8/βρίου 306

ἐγγυητῆς

Μουρταζά Βέη Ζααδέ

Ἀχμέτ Ρασίδ

Μαρτυροῦντες βεβαιοῦμεν τὸ γνήσιον τῶν ἀνωτέρω ὑπογραφῶν καὶ σφραγίδων τεθεισῶν ἐνώπιον ἡμῶν αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ γνωστοῦ ἡμῶν ἀξιότιμου Γιαχγιά Βέη, Μουσταφά Βέη Ζαδέ Δημάρχου, τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, κτηματίου καὶ κατοικοῦ Ἰωαννίνων καθὼς καὶ Μουρταζά Βέη Ζααδέ Ἀχμέτ Ρασίδ Βέη, κτηματίου καὶ κατοικοῦ Ἰωαννίνων.

4 8/βρίου 306

Γαζή Βέη Ζααδέ Φερίδ. Μουχαζήμ Μεχμέτ Ἀρίφ Γιούξπαση κάτοικος Ἰωαννίνων καὶ Δικηγόρος Ἀβδούλ ἄγᾶ Ζααδέ κάτοικος Ἰωαννίνων.

Ἀριθ. 4.093

Ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῶν κάτωθι τοῦ ἀνωτέρω συμβολαίου ὑπογραφῶν ἢ σφραγίδα τοῦ ἐνδοξ(οτάτου) Μουσταφᾶ Βέη Ζααδέ Γιαχγιέ Βέη δημάρχου καὶ

κατοίκου Ἰωαννίνων καὶ Μουρταζὰ Βέη Ζααδέ Ἀχμέτ Ρασίδ Βέη κτηματίου καὶ
κατοίκου Ἰωαννίνων
3 Ρεμπίου λεββέλ 1308 ἢ 4 8/βρίου 1306
ὑπογρ.
Ἀχμέτ Βεχαελδδιούς

5. ΜΟΝΗ ΒΗΛΗΖΑΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

5.1

Σελ. 88

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Εὐαγγελιστρίας ὀνομαζόμενον βήλητζα.

Τ' ἄνωθεν εἴκοσι ἐννέα κομάτια χωράφια εἰς στρέμματα ἐξήντα καθὼς καὶ ὁ ἄλευρόμυλος μὲ τὸ μεντάνι καὶ νεροτροβιά ἄτινα ὑπάρχουν εἰς τὸ Ματζούκι, καὶ Πράμαντα ὡς φαίνονται μὲ τὰ σύνορά των, εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Παναγίας Εὐαγγελιστρίας βήλητζας παλαιόθεν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα χωράφια ὅσα στρέματα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν βασιλικὸν Χαζνέν, τὸ δὲ ἥμορον ὁποῦ συνάζεται οἰκονομούνται τὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου καὶ εἰς ἐπισκευὰς καὶ λοιπά, διὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχει καὶ Μπουγιουρδὴ ἀπὸ τὸν Μερχούμ ἀλῦ πασᾶ - διὸ καὶ ὑποφαινομαι.

1866: Αὐγούστος: 2: Μοναστήριον Βήλητζας

6. ΜΟΝΗ ΒΟΤΣΑΣ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

6.1

Σελ.36

Πρᾶξις Ζ'

Θεωρηθέντων τῶν λ(ογαριασμ)ῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βοτσᾶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1864 8βρίου 17 μέχρι τοῦ τέλους Ἰουνίου τρέχοντος ἔτους, παρουσιάσθη ἔλλειμμα ἐκ γρ(οσίων) 21.847 δι' οὗ ἔχρεοῦτο ἡ Ἱερὰ Μονὴ πρὸς τὸν Πανοσ(ιάτατον) κύρ. Σαμουήλ, προελθὸν ἀπὸ τὰ παρελθόντα ἐτήσια ἐλλείμματα, ὡς ἀνωτέρω δείκνυται. Ἡ Μονασ(τηριακὴ) Ἐπιτροπὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἀπὸ τῶν χρεῶν, ἐπέβαλλεν εἰς τὸν κύρ. Σαμουήλ, ἵνα παραιτηθῇ πᾶσης ὑπὸ τοῦ ἐλλείματος τούτου ἀπαιτήσεως, ὅστις καὶ αὐθορμητῶς εὐσεβῶς παραιτήθη ὥστε ἀπὸ τοῦδε ἡ Ἱερὰ Μονὴ διατελεῖ ἐλευθέρᾳ χρεῶν, ἐκτὸς ὀκτακοσίων γρ(οσίων) κεφ(άλαιον) ἄτινα ὀφείλει εἰς τὸν κ. Νικόλαον Π. Στήλον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1866 καὶ οὔτινος χρέους ἢ ἀπόσβεσις γενήσεται ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἥτις ἐκτὸς τούτων, ἔχει λαμβάνειν ἀφ' ἑτέρου ἓνα χρεωστικὸν ὁμόλογον γρ(οσίων) 5.000 ὀφειλόμενα παρὰ τῶν Γρεβενιτάτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1861, ἀπέναντι δὲ τούτων ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ Ἡγουμένου γρ(όσια) τετρακόσια εἴκοσι ὀκτῶ κατὰ μῆνα Ἰούνιον τρέχοντος ἔτους, ἄτινα ἅμα εἰσπραχθῶσι μετὰ τῶν νομίμων τόκων των θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Ἐπίσης ἐπεβλήθη τοῦ Ἡγουμένου ἵνα τοῦ λοιποῦ φροντίση καὶ ἐλαττώσῃ τὰ ἔξοδα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, εἰς τρόπον ὥστε τοῦ χρόνου

προϊόντος νὰ δύναται νὰ ἐξοικονομῇ περίσσευμα τι χρησιμεῦον δι' ἀγαθοεργήματα, ὅστις παραδεχθεῖς τὸ μέτρον τοῦτο ὑπόσχεται ἀπὸ τοῦδε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸν κανόνα τοῦτον πρὸς ἀποφυγὴν σπατάλης, ἀπομακρύνων πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ προσεπιφέρῃ δαπάνας ἀνωφελεῖς, δι' ὧν νὰ χρεοῦται ἡ Ἱερὰ Μονή. λόγου δὲ γενομένου περὶ αἰγοπροβάτων, ἐπειδὴ ὑπέδειξεν ὅτι οὐδεμίαν ὠφέλεια προσγίνεται, δέον ἵνα προσεχῶς ληφθῇ πρόνοια περὶ αὐτῶν ὑπὸ τὴν συμφερωτέραν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ἄποψιν, ὁποῖαν ἤθελεν ἐγκρίνει ἡ Αὐτοῦ Σεβ(ασμιότης) μετὰ τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ὑπόσχεται δὲ ἀπὸ τοῦδε ὁ Ἡγούμενος νὰ διατηρῇ τακτικὸν λ(ογαριασμ)ὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, σημειῶν ὀνομαστὶ καὶ κατ' εἶδος πᾶν ὅ,τι διὰ τὴν Ἱερὰν Μονὴν καταναλίσκεται ὅστις θέλει φροντίσει καὶ περὶ τὰς εἰσπράξεως τῶν καθυστερουμένων παρὰ τῶν Γρεβενιτᾶτων ὡς ἄνω ἐρρέθη χρημάτων, διὸ καὶ εἰς ἔνδειξιν συνετάχθη ἡ παροῦσα Πρᾶξις

Τῇ 17 Ἰουλίου 1871 ἐν Ἰωαννίνοις
ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βοτσᾶς Σαμουήλ.

6.2

Σελ. 82

Πρᾶξις ΛΓ'

Σήμερον τὴν 30 8βρίου 1874 ἐνώπιον τῆς Αὐτοῦ Σεβ(ασμιότητος) καὶ τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ἐνεφανίσθη συνεπείᾳ προσκλήσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὁ ἀνηψιὸς τοῦ μακαρίτου ἡγουμένου Βοτσᾶς κύρ. Σαμουήλ Ἀπόστολος Γ. Κουτζάκης ἐκ Γοτίστης καὶ παρουσίασεν ἕνα δισάκειον τρίχινον φέρον δύο σφραγίδας μὲ κηρίον, αἵτινες εἶναι κατατεθειμέναι εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, τοῦτο ἀποσφραγισθὲν ἐπίσημως καὶ θεωρηθέντων τῶν ἐν αὐτῷ εὑρέθησαν διάφορα ἔγγραφα, ὡς καὶ τὰ Βιβλία τοῦ δοσοληπτικοῦ μέρους τῆς Μονῆς μέχρι τοῦ 1871, μεταξὺ δὲ τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἐπίσημα τινὰ ἔγγραφα ταῦτα πάντα ἐντὸς μίας σακούλας ἐσφραγισθείσης τῇ σφραγίδι τοῦ κύρ. Χριστ. Μιχαλοπούλου κατετέθησαν μετὰ καὶ ἄλλων ἐντὸς τοῦ ἐν λόγῳ Δισακίου ὅπερ ἐσφραγίσθη τῇ σφραγίδι τοῦ κύρ. Χρ. Μιχαλοπούλου καὶ μένει εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, ἀπόκειται δὲ προσεχῶς ἵνα ἀρμόδιως ἐκκαθαρισθῶσι τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα, ἅτινα θέλει δοθῶσιν εἰς τὸν διορισθησόμενον Κανονικὸν ἡγούμενον, ἐξ ᾧ καὶ ἐγένετο ἡ παροῦσα εἰς ἔνδειξιν

τῇ 30 8βρίου 1874 Ἰωάννινα

Δ.Ι. Μπίτζιος
Μιχαλόπουλος

6.3

Σελ. 110

Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βοτσᾶς ἄνευ κανονικοῦ ἡγουμένου ὑπαρχούσης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τέως Πανοσιωτάτου ἡγουμένου ταύτης κύρ. Σαμουήλ, δι' ἔλλειψιν καταλλήλου προσώπου ἀναδεξαμένου τὴν ἡγουμενεῖαν, ἐδέησεν ἵνα τὰ αὐτῆς διακυβερνῶνται ὑπὸ τοποτηρητῶν ὑπὸ τὴν ἐν μέρει ἐπίβλεψιν τῶν ἀξιοτίμων ἐφόρων τῶν περιοίκων Κοινοτήτων, οὐχ ἦττον κατεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων χωλαίνουσα ἢ διαχείρισις καὶ τὰ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἔβαινον ἐπὶ τὰ χεῖρω ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἦν ἐπαύσατο προνοοῦσα περὶ εὐρέσεως καὶ τοῖς ἀξιοτίμοις

ἐπιτρόποις τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἢ ἐν μέρει φροντίς πρὸς εὐρεσιν καὶ ὑπόδειξιν τοιούτου. Καὶ δὴ ἐν τῇ διερεύνη περὶ τούτου, ὑπεβλήθησαν ἡμῖν δύο ἔγγραφα παρὰ τῶν ἀξιολόγων ἐφοροεπιτρόπων καὶ προκρίτων τῶν κοινοτήτων Δόλιανης, Λιασκοβετσίου, Γρεβενίου, Φλαμπουραρίου καὶ Δραγαρίου ὑποβαλόντων διὰ τούτων ἔνθεν μὲν τὸ ἔκρουθμον τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ταύτης κοινῇ δὲ καὶ ὁμοφώνῳ γνώμῃ συναποδεικνυόντων ὑποψήφιον ἡγούμενον τὸν τέως αἰδεσιμώτατον ὑποψήφιον ἡγούμενον ἐκ τοῦ χωρίου Δεμάτι νῦν δὲ Πανοσιώτατον Ἱερομόναχον κυρ. Ἀγαθάγγελον, διατελέσαντα καὶ προσωρινὸν ἐπιτηρητὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ καὶ εὐδοκίμως διεξαγαγόντα τὰ τῆς διαχειρίσεώς της ἐν ἣ ἐποχῇ διατέλεσε τοποτηρητῆς, ἅτε δὴ ἐτέρου ἰκανωτέρου μὴ ὑπάρχοντος. λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἔγγραφον ὑποβολὴν τῶν ἀνωτέρω περιοικῶν Κοινοτήτων, ἐνεκρίνομεν τὴν αἴτησιν αὐτῶν εἰς τὸ προχειρίσειν κανονικὸν ἡγούμενον ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ τὸν ῥηθέντα Ἱερομόναχον κυρ. Ἀγαθάγγελον, ὡς ἄντρα εὐλαβὴ καὶ ἐνάρετον, πειρα τε καὶ φρονίσει δεδοκιμασμένον, καὶ εὐδοκίμως διαχειρισάμενον τὰ αὐτῆς, ἐν ἣ ἐποχῇ διετέλει τοποτηρητῆς καὶ ὡς ἀνώτερον πάσης κατηγορίας ὑπάρχοντα, ἐφ' ᾧ καὶ ἐγένετο ἢ παροῦσα δι' ἧς διαδηλοῦται ἡ Συνεπεία Κυριαρχικῆς ἐγκρίσεως ἡμῶν Κανονικῆ Ἀποκατάστασις τοῦ ῥηθέντος Πανοσιωτάτου κυρ. Ἀγαθαγγέλου ὡς Ἡγούμενου ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ τῆς Βοτσᾶς, τῆς τιμωμένης ἐπὶ τῇ Σεβασμῖα μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ κατὰ συνέπειαν ἐκδοθήσεται τὸ Σχετικὸν περὶ τῆς Ἡγουμενείας τοῦ Γράμμα.

30 Μαρτίου 1878 Ἰωάννινα

I.M.9.2. Μονὴ Βοτσᾶς: Διοικητικά

6.4

Πρωτότυπο

28/10/1894

Αρχεῖο ἀριθμὸς 40

Τῷ Πανοσιωτάτῳ Ἡγούμενῳ Ἀγαθαγγέλῳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βοτσᾶς, εἰς Βοτσᾶ Πανοσιώτατε ἅγιε Ἡγούμενε κ. Ἀγαθάγγελε

Ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ 26 ἰδίου ἐπιστολὴν σας μετὰ τοῦ ἐσωκλείστου ἀντιγράφου τῆς διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἣτις δυστυχῶς προβαίνει εἰς ἐκδοσιν τοιούτων διαταγῶν μονομερῶς χωρὶς νὰ ἔχωμεν γνῶσιν αὐτῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων δέον νὰ λάβητε ὑπ' ὄψει ὅτι ἂν ἡ ὑπόθεσις μείνη ἐν τῇ Δημογεροντίᾳ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι θὰ κερδίσουν οἱ Γοτιστινοί, ἐπομένως δέον νὰ τὴν μεταφέρωμεν εἰς τὰ πολιτικὰ Δικαστήρια, ἀλλ' ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Μητροπολίτου δὲν δύνασθε νὰ προβῆτε εἰς τοῦτο. Μένει καὶ τὸ τελευταῖον καταφύγιον ἵνα συντάξωμεν ἀναφορὰν ἐκ τῶν περιχώρων χωρίων πρὸς τὴν Μεγ(άλην) τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ διάβημα τοῦτο θὰ εἶναι παραίνεσις κατὰ τῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς Μητροπόλεως οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι αὕτη θέλει προβῆ εἰς τὴν παῦσιν σας καὶ πρὸς τοῦτο δέον νὰ σκεφθῆτε καὶ ἀποφασίσητε. Εἶναι καλὸν πρὸς τὸ παρὸν νὰ καταβῆτε μόνος σας καὶ νὰ βάλητε τοὺς ἀνθρώπους σας νὰ ὀργώσωσι διότι ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἐνοικίαςιν τῶν ὑἱῶν τοῦ Εὐθυμίου. Ταῦτα πρὸς γνῶσιν σας καὶ ἂν εὐκαιρεῖτε δύνασθε νὰ ἔλθητε καὶ μόνος σας.

Ἐν τοῦτοις σᾶς προσκυνηνοῦμεν καὶ διατελοῦμεν ὦ
Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1894
Προθύμως
Μιχ. Ἰ.

6.5

Πρωτότυπο

09/11/1894

Αρχεῖο αριθμὸς 50

Πρὸς τὴν Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητα τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων κ^{ον} Γρηγόριον.
Σεβασμιώτατε

Γνωστὸν τυγχάνει τῇ Ὑμετ(έρα) Σεβασμιώτητι καὶ τῇ ἀξιότιμῳ ἐπαρχιακῇ Δημογεροντίᾳ ὅτι ἀπὸ τινων ἐτῶν κάτοικοι τινες τοῦ χωρίου γωτίστης μὲ παρενοχλοῦσιν ἐγείροντες ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ παρεκκλησίου Ἁγίου Νικολάου, καὶ τινων χωραφίων καὶ λόγγων κοιμένων ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ Μετοχίου Καβαδίου, τὸ ὁποῖον μὲ τὰ γνωστὰ ὄριά του, ἀνέκαθεν ὑπάρχει κτῆμα βακούφικον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βουτζᾶς. Οἱ δὲ ἐν λόγῳ κάτοικοι δισχυριζόμενοι, ὅτι ἡ ἡρημένη ἐκκλησία τυγχάνει παρεκλήσιον τοῦ χωρίου των, θέλουσι μὲν αὐτῆς νὰ οἰκιοποιηθῶσιν τὴν ἄμπελον μέρος τῶν μοναστηριακῶν χωραφίων καὶ λόγγων. Ὁ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενος ἀνενέχθη πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν νομίσας δι' αὐτῆς ἤθελον πείσει πνευματικῶ τῷ τρόπῳ τοὺς θέλοντας νὰ σφαιτεριασθῶσι τὰς Μοναστηριακὰς γαῖας Γοτιστινοὺς ἵνα ἀπέχωσιν χειρῶν ἀδίκων.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις μετὰ πολυ {...} καὶ χωρὶς ν' ἀκούσει κατὰ νόμον τοὺς πληρεξουσίους κυρ. Μ. Καφταντζόγλου καὶ Σ. Σούρλαν προέβη συνεπείᾳ ἀποφάσεως τῆς ἀξιότιμου ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας νὰ ἀποστείλλη ἐπιτοπίως πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τὸν κ. Νέστορα Γεωργίτζην ὅστις εἰσέτι δὲν ὑπέβαλεν τὴν ἐκθεσὶν του.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ κάτοικοι Γοτίστης προέβησαν νὰ παύσωσι τὸν Μαζανίτην, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον πωλήσει ἓν μέρος ἵνα κόψη καυσόξυλα, μετὰ δὲ τοῦτο ἀνεφέρθησαν οἱ πληρεξουσιοὶ μου εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, ἥτις ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν ἀπέστειλεν διαταγὴν ἐπιδικάζουσαν ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ εἶναι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἡ ἐκκλησία αὕτη τῆς κοινότητος Γοτίστης, καὶ μὲ καθιστὰ ὑπεύθυνον, ἐὰν δὲν ἤθελον ὑπακούσει εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῆς.

Οἱ πληρεξουσιοὶ μου λαμβάνοντες γνῶσιν τῆς ἐν λόγῳ διαταγῆς ὑπέβαλον ἔνστασιν τῇ Ὑμετ(έρα) Σεβασμιώτητι παρακαλοῦντες αὐτὴν ὅπως τοὺς κοινοποιηθῇ ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Νέστορος Γεωργίτζην ἵνα ὑποβάλωσιν τὰς παρατηρήσεις των πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Μονῆς, ὑποδείξαντες ταυτοχρόνως ὅτι οὐδέποτε παραδέχονται τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἀξιότιμου ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας ὅπως δικάσῃ ζητήματα ἀφορῶντα γαῖας. Ἐν ᾧ δὲ ἀνέμενον τὴν κοινοποίησιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκθέσεως καὶ πάλιν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πληρεξουσίων μου, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις κατὰ συνέπειαν ἀποφάσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ δικαστηρίου καὶ τῆς διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως οὐ μόνον ἡ Μονὴ στερεῖται σημαντικὸν μέρος τῶν προσόδων αὐτῆς, ἀλλὰ προβλέπει ὅτι δίδεται ἀφορμὴ, ὅπως καὶ ἄλλες κοινοτητες αἵτινες γειτνιάζουσιν μὲ τὸ Καβάδιον ἔχουσιν κτῆματα βακούφικα ἐν τῇ περιοχῇ τῶν χωραφίων των ὡς τὸ Γρεβενήτιον ἢ Δόλιανη καὶ τὸ Φλαμπουράριον τοῦ

Ζαγορίου θέσωσι χειρα διαρπαγῆς ἐπὶ τῶν Μοναστηριακῶν γαιῶν. Ἐπειδὴ ἡ καταγραφή τοῦ ὑποφαινόμενου εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν οὐδὲν ἄλλο ἐσκόπει εἰ μὴ νὰ ζητήσω τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς κατὰ τῶν ἀυθερέτων ἐπεμβάσεων τῶν Γοτιστινῶν οὐδόλως δὲν ἐνοῶ ἀρμόδιον τὸ Μητροπολιτικὸν δικαστήριον τῆς ἐπαρχίας, ὅπως ἐπεδώσει ὀριστικὴν ἀπόφασιν περὶ αὐτῶν ἐπειδὴ ἡ σημείωσις ἥς ποιεῖται μνεῖα εἰς διαταγὴ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως οὐ μόνον, δὲν ἐκτελέσθη παρὰ τοῦ προκατόχου τῆς ἡμετέρας Σεβασμιότητος ἀλλὰ καὶ ἀνεκλήθη παρ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ συνοδᾶ τῷ τελευταίῳ αὐτοκρατορικῷ ἱραδὲ καὶ τῇ διαταγῇ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐπλήρωσα τέσσαρας καὶ ἥμισυ λίρας ὀθωμανικὰς καὶ ἐν γνώσει αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως κατεγράφησαν ἅπασαι αἱ γαῖαι Καβαδίου μετὰ τῶν λόγγων ὡς βακουφικαὶ καθὼς εἶναι καταγεγραμμέναι καὶ πρὸ τριάντα πέντε ἐτῶν εἰς τὰ βιβλία τῆς Κυβερνήσεως καὶ πληρώνω τοὺς φόρους ἐτησίως, καὶ ἐπειδὴ, ὡς ἀνωτέρω ἤρηται γενομένης τοιαύτης ἐκχωρήσεως Μοναστηριακῶν γαιῶν εἰς τοὺς Γουτιστηνοὺς ἀυθερέτως παρανόμως καὶ ἀδίκως, αἱ ἀνωτέρω Κοινότητες Γρεβενητίῳ Δόλιανη καὶ Φλαμπουραρίῳ καὶ αἱ Γειτνιάζουσαι μὲ τὸ Καβάδιον Γκουβρέτζα, ἐδήλωσαν ῥητῶς ὅτι θέλουσιν δίδει διὰ εἴμορον καὶ ἐπειδὴ τούτου γινομένου ἡ Μονὴ μένουσα ἄνευ οὐδενὸς εἰσοδήματος ἐπ' οὐδενὶ τρόπῳ νὰ συντηρηθῇ καὶ κατὰ συναίπιαν θέλω εὐρεθῶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποβαλλῶ τὴν παραίτησίν μου διὰ ταῦτα θερμοπαρακαλῶ τὴν ἡμετέρα Σεβασμιότητα καὶ τὸ Μητροπολιτικὸν δικαστήριον τῆς ἐπαρχίας ἵνα διατάξῃ τοὺς γοτιστινοὺς νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐκ τῶν γαιῶν τοῦ Καβαδίου, ὡς ἀνωτέρω ἤρηται ἐντελῶς καὶ ἀφήσωσιν ταύτας ὡς ἀνέκαθεν ὑπῆρχον προσηρητέμηναι εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βουτζᾶς καὶ νὰ παύσωσι παρενοχλοῦντες τοὺς ἐνοικιαστὰς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βουτζᾶς ὡς καὶ τοὺς ἀνθρώπους αὐτῆς κατὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν εἰρημένων γαιῶν καὶ κατὰ τὴν βοσκὴν τῶν ζῶων ἐὰν δὲ οἱ Γοτιστινοὶ ἔχουσιν ἀξιώσιν τινα, καὶ τὸ Μητροπολιτικὸν δικαστήριον δὲν δυνηθῇ συμβιβαστικῶς καὶ τῇ ἀμβιβαίᾳ τῶν διαφαιρομένων μερῶν συναινέσει νὰ φέρει λύσιν τινά, δύνανται οἱ γοτιστινοὶ νὰ προσφύγωσιν εἰς τὰ ἀρμόδια πολιτικὰ δικαστήρια καθ' ὅσον ὡς ἤρηται τὸ Μητροπολιτικὸν δικαστήριον οὐδεμίαν ἀρμοδιότητα ἔχει νὰ ἐκδώσει ἀπόφασιν περὶ γαιῶν καὶ διατελῶ μετὰ βαθυτάτου Σεβασμοῦ.

Ἰωάννινα τῇ 9^ῃ 9βρίου 1894

Τῆς Ὑμ(ετέρας) Σεβασμιότητος

Εὐπειθέστατος

Ἡγούμενος Βουτζᾶς

Ἀγαθάγγελος

I.M.9.3. Μονὴ Βοτσᾶς: Κτηματικά

6.6

Πρωτότυπο

08/03/1742-24/02/1743

bais-i tahrir-i huruf bu dur ki: işbu bin yuz elli beş senesinde mahsub olmak üzere hala berat-i alışan ile/2 mutasarrıf olduğumuz timarımız kariyelerinden Viça nam manastırının erazileri ve sınırları toprağında /3 tarla tasarruf iden manastır-i mezbur rahibi Arseno nam rahib bila veled murd olub/4 ol vechile taht-ı tasarrufunda bulunan malum al-hudud ve al-ciran kalil ü kesir tarlaları/ 5 ve sair erazileri mahlul olub, kanun-i sultani üzere tapuya mustehak olunub/6 darendе-i huruf Serafim ve

Tiofani ve Yoakim nam rahiblere tapulmağa talebler/7 olub, tarafımıza resm-i tapu-yi zemini virüb zabt ve tasarruf için izn taleb etmelerile/9 murd mesfurun cümleten erazilerini mesfuruna tefviz ve anlar dahi tefevvüz /10 ve kabul eylediklerinden sonra, mademki sal-i be sal ziraat ve hiraset edüb aşar şeriyyelerin /11 eda eder olduklarında, tarafımızdan ve taraf ahardan bir ferd meni olmamak için yedlerine/12 işbu memhür-i tapuname verilmiştir. Tahriren sene 1155.

Δυσανάγνωστη υπογραφή κάτω από το κείμενο, αριστερά: διακρίνονται μόνο το κύριο όνομα Ali, η τελευταία λέξη Voca και κάτω από αυτήν ο αραβικός αριθμός 1.

Αριστερό περιθώριο: 1) Ali Ağa dost? 2) Elhac Ahmed Qarinaça 3) Mustafa Küçük Ali zade 4) Hasan Çelebi berber 5) Mehmed bin Osman.

Η αιτία της γραφής αυτού του γράμματος είναι η εξής:

Κατά το παρόν έτος 1155 απεβίωσε άτεκνος ο έχων την χρήση ενός χωραφιού, που βρίσκεται εντός των γαιών και των συνόρων του μοναστηριού ονόματι Βοτσά, από τα χωριά τα οποία κατέχουμε τώρα ως τιμάριό μας με βάση υψηλό μπεράτι, μοναχός της προαναφερθείσας μονής Αρσένιος. Επειδή κατ' αυτόν τον τρόπο κάποια ευρισκόμενα στην χρήση του (τασαρρούφ), είτε λίγα είτε πολλά*, χωράφια του**, τα όρια και οι όμοροι ιδιοκτήτες των οποίων είναι γνωστά, καθώς και άλλες γαίες, μετέπεσαν στην κατηγορία των νεκρών γαιών (μαχλούλ) και, σύμφωνα με τον σουλτανικό νόμο, έγιναν διαθέσιμα με ταπί, οι κάτοχοι του παρόντος εγγράφου μοναχοί ονόματι Σεραφείμ, Θεοφάνης και Ιωακείμ ζήτησαν να τα αποκτήσουν με ταπί. Επειδή, αφού πλήρωσαν τον φόρο έκδοσης ταπίου (ρέσμ-ι ταπού), ζήτησαν άδεια για να πάρουν τις γαίες στην κατοχή (ζαμπτ) και χρήση τους (τασαρρούφ), οι γαίες του εν λόγω αποθανόντος απίστευτα εκχωρήθηκαν εν συνόλω στους προαναφερθέντες [μοναχούς] και αντιστοίχως αυτοί αγόρασαν αυτές τις δημόσιες γαίες. Αφού συμφωνήσαμε, εφόσον κάθε χρόνο τις καλλιεργούν και τις εκμεταλλεύονται, και πληρώνουν τα νόμιμα δέκατα, προκειμένου κανείς από την πλευρά μας ή άλλος κανείς να μην τους εμποδίζει, δόθηκε στην κατοχή τους ο παρών ενσφράγιστος ταπουναμές (τίτλος ταπίου). Γράφηκε το έτος 1155 (= χριστιανική χρονολογία από 8.3.1742 μέχρι 24.2.1743).

Δυσανάγνωστη υπογραφή κάτω από το κείμενο, αριστερά: διακρίνονται μόνο το κύριο όνομα Ali, η τελευταία λέξη Voca και κάτω από αυτήν ο αραβικός αριθμός 1.

Υπογραφές μουσουλμάνων μαρτύρων στο αριστερό περιθώριο του εγγράφου:

1) Αλή Αγάς φίλος(;) 2) Ελχάτζ Αχμέντ Καρίνατσα 3) Μουσταφά Κιουτσιούκ, υιός (ζαντέ) Αλή 4) Χασάν Τσελεμπή, κουρέας 5) Μεχμέντ γιος Οσμάν.

**δηλαδή όσα κι αν είναι*

*** εννοεί καλλιεργήσιμες γαίες*

7. ΜΟΝΗ ΒΟΥΓΑΡΕΛΙΟΥ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου 1865-1866

7.1

Σελ. 104-105

Του Ίερού Μοναστηρίου του άγιου Γεωργίου εις χωρίον Βουραγρέλι.

Τ' ἄνωθεν τριακόσια τριάντα ὀκτὼ στρέματα ὡς ἄνωθεν φαίνονται μὲ τὰ σύνορά των καθὼς καὶ ὁ ἀλευρόμυλος μὲ τὸ μεντάνι καὶ νεροτροβιά ὑπάρχουν κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου Βουργαρέλι ἐξαμνιμονεύτων χρόνων, διὰ τὰ ὁποῖα Σῶζεται μπουγιουρδῆ του Μερχούμ ἀλύ πασᾶ ἀπὸ τὸ ἔτος 1805: καθὼς καὶ ἕτερον τοῦ Μουχτάρ πασᾶ υἱοῦ τοῦ ἀπὸ τὸ ἔτος 1807 πρὸς τούτοις ὑπάρχουν καὶ ἕτερα Μπουγιουρδιά ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν Βασιληκοὺς πασάδες καθὼς καὶ Ἰλιάμι τοῦ Μεχκεμέ ἄρτης καὶ Μαζμπατάς τοῦ Μηντζελησίου ἄρτης τοῦ ἔτους 1259 τουρκησί (1852): ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅσα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν, τὸ δὲ ἤμορον ὁποῦ συνάζεται οἰκονομούνται τὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου, εἰς ζωοτροφίαν ἀνθρώπων, εἰς ἐπισκευάς καὶ λοιπά, τοιαῦτα τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου καὶ τοιουτοτρόπως τὰ κατέχω εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μοναστηρίου μου μέχρι τὴν σήμερον, διὸ καὶ ὑποφαίνομαι.

1866: Αὐγούστου: 5: Μοναστήριον Βουργαρέλι

8. ΜΟΝΗ ΒΟΥΡΟΥΝΗΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

8.1

Σελ. 79

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας ῥαϊδιότησας εἰς τὸ χωρίον Βουρούνη. (Καζᾶς παραμιθείας αἰδιωνάτη ἐπισκοπὴν τοῦ ἁγίου Βελλᾶς καὶ Κονίτζης)

Τ' ἄνωθεν διακόσια πέντε στρέματα χωράφια ποτηστικά καὶ ξερικά ὁμοῦ μὲ τὰ ἀμπέλια ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατα των καθὼς καὶ ὁ ἀλευρόμυλος εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας ῥαϊδιότησας τοῦ χωρίου Βουρούνης ἐξαμνιμονεύτων χρόνων, κανένα σενέτι δὲν ὑπάρχει ἔνεκα τῶν περιστάσεων μήτε μὲ κανέναν ἔχει λογοτροβὴν πρὶν τοῦ Ταντζηματοῦ ἐδίδετο τὸ δέκατον εἰς τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας κατὰ τὰ Βασιληκὰ Μπεράτια των, ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιληκὸν Ταντζηματί δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν ἀπ' ὅσα στρέματα δουλεύονται. Τοιουτοτρόπως τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου, καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζω μέχρι τὴν σήμερον καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ ἐν φεοφοβίᾳ καὶ ὑποφαίνομαι.

1866: ἀπριλίου: 21: Μοναστήριον ραϊδιότησας Βουρούνης.

9. ΜΟΝΗ ΓΕΡΑΣΗ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

9.1

Σελ. 27-28

Τὸ Μοναστήριον τῆς ἁγίας Μαρίνης καὶ ἁγίας Παρασκευῆς ὀνομαζόμενον Γεράση.

Τ' ἄνωθεν εἴκοσι ἓνα κομάτια χωράφια καὶ λυβάδια εἰς στρέματα διακόσια ἑβδομήντα ἕξ καὶ τρία αὐλάκια ὡς φαίνονται μὲ τὰ σύνορά των εἶναι κτήματα

τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τῆς ἁγίας Μαρίνης καὶ ἁγίας Παρασκευῆς Γεράση ἔξαμνιμονεύτων χρόνων, τὰ ὅποια δίδουν μόνον τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν τοιαῦτα τὰ ἡῦρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου τοιαῦτα τὰ γνωρίζω ἕως καὶ σήμερον, καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ ὑποφαίνομαι –

1865 8βρίου 8: Μοναστήριον Γεράση

Ὁ Ἡγούμενος Δουρούτης καὶ ἡμεῖς οἱ κάτωθι ῥαψιστινοὶ ὁμολογοῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας ὅτι εἶναι κτήματα τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου.

10. ΜΟΝΗ ΓΚΡΙΜΠΟΒΟΥ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

10.1

Σελ. 77

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας Γρυμπόβου, (ναχαγιές Κουρέντου Ἰωαννίνων, τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ ἁγίου Βελλᾶς καὶ Κονίτζης).

Τ' ἄνωθεν δεκατρία κομάτια χωράφια ξερικὰ εἰς στρέματα ἑκατὸν πενήντα ὡς φαίνονται τὰ συνόρατα τοῦ Μοναστηρίου, εἶναι κτῆμα τοῦ ἄνωθεν Μοναστηρίου τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας Γρυμπόβου ἔξαμνιμονεύτων χρόνων, ἀπὸ τὰ ὅποια χωράφια ὅσα στρέματα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν κανένα σενέτι δὲν ὑπάρχει ἔνεκα τῶν περιστάσεων. Τοιουτοτρόπως τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου, καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζω καὶ τὰ ἔχω εἰς κατοχὴν μου μέχρι σήμερον, καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ ἐν θεοφοβίᾳ καὶ ὑποφαίνομαι

1866: ἀπριλίου: 20: Μοναστήριον Γρυμπόβου

I.M.12.2. Μονὴ Γκριμπόβου: Διοικητικά

10.2

Πρωτότυπο

08/08/1891

Αρχεῖο ἀριθμὸς 1

Σεβασμιώτατε Δέσποτα!

Ἡ ταπεινῶς ὑποσημειωμένη κοινότης τοῦ χωρίου Γκριμπόβου τῆς ὑμετέρας ἐπισκοπῆς Βελλᾶς τοῦ τμήματος Κουρέντων σπεύδομεν ἵνα καθ' ὑποβάλλομεν τῇ Ὑμετ(έρᾳ) Σεβασμιώτητι τὸ ἐξῆς.

Ὅτι ἡμεῖς πάσχομεν παρὰ τινων ἀλβανῶν διὰ τὴν αἰτίαν τῆς μονῆς μας ἦν ἔχομεν ἐνταῦθα τὴν ὁποίαν καὶ ἄλλωτε σᾶς ἠγγείλαμεν αὐτὴν ἀναφορικῶς. Οἱ ῥηθέντες οὗτοι ἀλβανοὶ πεμφθέντες εἰς τὴν χώραν μας ὑπὸ τοῦ δεσπότη αὐτῆς Μουσταφᾶ Βέη πασια Ζαδὲ καὶ κωλύοντες ἡμᾶς τοῦ ἀφήσαι τὰ αὐτῆς γεννήματα καὶ ἀπαιτοῦντες διὰ τῆς βίας νὰ λάβωσι τὸ γήμορον. Οὗτοι δὲ οὐ μόνον ταῦτα ποιοῦσιν ἀλλὰ καὶ τινὰ οἰκογένειαν ἣτις διέτριβεν εἰς τὰς ιδίως οὔσας οἰκίας τῆς μονῆς βιαίως ἐξέβαλλον καὶ κατοικοῦσιν οἱ ἴδιοι ἐν' αὐτῇ. Πρὸς τούτοις δὲ ἀγγέλλομεν καὶ ἕτεραν τινὰ ὑπόθεσιν ἣτις συνέβη τὸ παρελθὸν φθινόπορον τῇ 10ῃ Νοεμβρίου, αὕτη δὲ εἰσὶν ἡ ἐξῆς μᾶς ἀφήρεσαν βιαίως καὶ τινὰς εἰσέτι ἀγροὺς διατελοῦντας πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς

καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπειδὴ οἱ γέροντες δὲν ἔλαβον μέρος νὰ ὑπερασπισθῶσιν αὐτοὺς διότι κατεδιώκοντο ὑπὸ τοῦ δεσπότη Μουσταφά Βέη, ὅστις πρὸ πολλῶν ἐτῶν βιαζόμενος νὰ λάβῃ τὸ γήμορον καὶ μὴ δυνάμενος ἔνεκα τῆς ἀντιπαραράξεως αὐτῶν διὰ τοῦτο κατέφυγεν εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς ὁποίους κατηγορήσας διὰ διαφόρων ψευδῶν λόγων, καὶ καταδικάσας αὐτοὺς ὑπὸ δικαστικῆς ποινῆς τοῦ ἀποπεμφθῆναι ἐκ τῆς χώρας οἰκογενειακῶς ὡς ἀκριβῶς ἀποδεικνύουσι τοῦτο καὶ αἱ τοιχοκολήσεις εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν των, αἵτινες καὶ ἄχρι, ὧδε σώζονται τοῦδ' ἔνεκα τοῦ φόβου καὶ ἅπασα ἡ κοινότης ἀδιαφορεῖ τοῦ λαμβάνειν μέρος ἀντιπαραταχθῆναι τοῦ δεσπότη, καθὼς καὶ ὁ τῆς νῦν ἐποχῆς ἐπίτροπος αἰδ(εσιμώτατος) Παπαχριστόδουλος φοβούμενος τὴν ἀποπομπὴν του παραμελεῖ. Ὅθεν νῦν Σεβασμιώτατε, καθ' ἴκετεύομεν τῇ Ὑμετ(έρα) Σεβασμιώτητι, ἵνα λάβῃτε πρόνοιαν περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς μονῆς καὶ μᾶς συμβουλευέσεται τί πρέπει νὰ ποιήσωμεν τὰ γεννήματα αὐτῆς, ἢ νὰ πέμψῃτε ἄνθρωπον ἰδικόν σας νὰ καταλάβῃ αὐτή. Εὐελπισθεῖσα ἡ παράκλησίς μας.

Πρὸς μείζονα δὲ ἔνδειξιν καὶ πίστιν Δίδομεν τὴν παροῦσαν ταπεινὴν μας ἀναφορὰν γεγραμμένην ἐξ' ἡμῶν καὶ σεσημασμένην τῇ σφραγίδι τῆς κοινότητός μας καὶ τῇ τῶν ἐπομένων ἔτι.

Ἐν Γκρμπόβω τῇ 3 Αὐγούστου 1891

Ὑ.γ. Ἐτι δὲ Σεβασμιώτατε σᾶς γνωστοποιοῦμεν καὶ ἓνα ἕκτακτον ὅπου μᾶς ἔκαμαν τὰ παλικάρια τοῦ Μπέγη εἰς ἓναν τῶν τσιφτσίδων τοῦ Μοναστηρίου μας ἐπῆγαν βαρβαρικῶς καὶ ἀπανθρώπως καὶ ἔδειραν τὸν ῥηθέντα τσιφτσήν Νάστον καὶ τὴν γυναῖκα του ἐπίσης καὶ τοὺς ἔβγαλον ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Μοναστηρίου μας καὶ κάθουντε αὐτοὶ ὡς κατοχὴ καὶ ἐντούτοις μένουμεν εἰς τὰς εὐχὰς σας.

Τῇ 8 Αὐγούστου 1891

(ακολουθοῦν 10 υπογραφές + σφραγίδα μουχτάρη)

11. ΜΟΝΗ ΔΕΡΒΕΝΤΙΣΤΑΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

11.1

Σελ. 17-18

καὶ ὅσα κτήματα ὑπάρχουν τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Ζωοδόχου πηγῆς ἐπιλεγομένου Κόκινο λυθάρι, τὸ ὁποῖον ὑπάγεται εἰς τὸ χωρίον μας δερβεντίστα. καὶ τὰ ἀνωτέρω δεκαπέντε κομάτια χωράφια, ἀμπέλια καὶ τζαῖρια ποτιστικὰ καὶ ξερικά, εἰς στρέματα ἑξήντα ἑπτὰ, καὶ τρία αὐλάκια καὶ πῖχας διακόσιας εἶναι κτήματα τοῦ Μοναστηρίου μας τῆς Ζωοδόχου πηγῆς καὶ Σωτήρος ἐπιλεγομένου Κόκινο λιθάρι ἐξαμνιμονεύτων χρόνων, τὸ ὁποῖον κανένα μέρδεμα μὲ Ἰμπλιάκι δὲν ἔχει καὶ ποτὲ ἡμορον δὲν ἔχει δώσει, ἦτον καὶ Μπουγιουρδῆ τοῦ ἀλύπασα, ἀλλὰ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνταρσίας τὸ ἔτος 1854: ἔλυμουργιάσθη ἀπὸ τὰ ἀσκέρια δὲν ἄφησαν τίποτε μῆτε εἰς τὸ Μοναστήριον μῆτε εἰς τὸ χωρίον μας, καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ παπούδες μας, προσπαπούδες μας, Πατεράδες μας καὶ μέχρι τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865 σεπτεβ(ρίου) 24 χωρίον δερβεντίστα - οί σφραγιδες τῶν Μουχτάριδων εἶναι χαμένες ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀνταρσίας.

12. ΜΟΝΗ ΔΙΧΟΥΝΙΟΥ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

12.1

Σελ. 81

Εἰς τὸν Καζάν παραμυθείας (αἰδωνιάτη) ἐπαρχίας τοῦ ἀγίου Ἰωαννίνων.
Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τοῦ ἀγίου Δημητρίου ὀνομαζόμενον ντιχούνι
Τ' ἄνωθεν διακόσια εἴκοσι στρέματα χωράφια ξερικά εὐρησκόμενα ἐντὸς τῶν ἄνωθεν συνόρων εἶναι κτήματα τοῦ ἄνωθεν Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ ἀγίου Δημητρίου ντιχούνι καὶ τοῦ Μετοχίου αὐτοῦ ὡς φαίνονται ἐξαμμιμονεύτων χρόνων, διὰ τὰ ὁποῖα συνόρατα καὶ χωράφια ὑπήρχον καὶ ταπιά παλαιὰ ἄτινα διερπάγησαν κατὰ τὸ ἔτος 1854: ἐν καιρῷ τῆς ἀνταρσίας ὁμοῦ μὲ ἄλλα τὰ ἱερὰ σκευὴ καὶ λοιπὰ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου. μόνον τὸ νέον ταπή ὑπάρχει διὰ τὸν τόπον σβεστιάρι ὡς ἄνωθεν φαίνονται. ὅσα στρέματα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν τὸ δὲ ἥμορον ὁποῦ συνάζεται οἰκονομοῦνται τὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου καὶ τοῦ Μετοχίου. Ἐντὸς τῶν ἄνωθεν συνόρων ὑπάρχει τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον εἰς μίαν κοιλάδα περικυκλωμένον μὲ δένδρα παμπάλαια, εἰς τὰ ἴδια συνόρατα ὑπάρχει καὶ μετόχι τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τιμόμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ὀνομαζόμενον ντοβλά. Τοιαῦτα τὰ εὔρον ἀπὸ τὸν προκάτοχόν μου μακαρίτην Παῖσιον ὅστις ἔζησε χρόνους 102: καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζω καὶ τὰ ἔχω εἰς τὴν κατοχὴν μου πρό: 15: ἔτη ὁποῦ ἡγουμενεύω εἰς τὸ Ἱερὸν τούτο Μοναστήριον καὶ ὁμολογῶ ἐν θεοφοβίᾳ καὶ ὑποφαίνομαι.
1866: ἀπριλίου: 23: Μοναστήριον ντιχούνι

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

12.2

Σελ. 119

Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ὀσιώτατος ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Διχουνίου κυρ. Ἰωσήφ διὰ συναλλαγματικῆς του ἀπὸ α' Μαΐου 1876, ὄφειλε πρὸς τὴν εὐγενεστάτην Κυρίαν Βασιλικὴν Π. Ἀραβαντινοῦ γρ(όσια) 10.800 πρὸς 105 τὴν ὀθωμ(ανικὴν) λίραν ἤτοι λίρας ὀθωμανικὰς ἑκατὸν δύο καὶ 90% Ἀρ. 102 90% καὶ ἐπειδὴ ἡ κυρία Βασιλικὴ ἐζήτησε τὰ ἐν λόγῳ χρήματα παρὰ τῆς Ὀσιότητός του, οὗτος συνεννοήθη μετὰ τοῦ Κυρίου Μιχαήλ Ἰωάννου Ἀράπη, ὅς ἀνεδέχθη τὴν πληρωμὴν τῶν ἐν λόγῳ 102 καὶ 90% ὀθωμ(ανικῶν) λιρῶν, καὶ ἐξέδωκε Γραμμάτιον σήμερον ἐπ' ὀνόματι τῆς Κ. Βασιλικῆς Π. Ἀραβαντινοῦ πληρωτέον μεθ' ἡμέρας τριάκοντα μίαν ἀπὸ τῆς σήμερον, κατὰ συνέπειαν ἢ μὲν Ἱερά Μονὴ Διχούνης ἀπαλάττεται τοῦ χρέους τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὴν Κ. Βασιλικὴν Ἀραβαντινοῦ ἣτις παρεκατέθεσε σήμερον εἰς χεῖρας τοῦ κ. Μιχαήλ Ἰωάννου Ἀράπη τὰ ἄπερ κατεῖχεν εἰς χεῖρας τῆς ταπία τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς τὸν Ἀριθ. 48 τεσσαράκοντα ὀκτώ, χρεοῦται δὲ δι' ἰσοπόσου ποσοῦ πρὸς τὸν κ. Μιχαήλ Ἰ. Ἀράπη ἢ εἰρημένη Μονή. Καὶ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ ποσοῦ τῶν 102:

90% ὀθωμ(ανικῶν) λιρῶν καθυστερεῖται ἢ κ. Βασιλικὴ Π. Ἀραβαντινοῦ τόκον ἕξ μηνῶν, ἧτοι λίρας ὀθωμ. ἕξ, ἀφ' οὗ ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τούτων 53 γρ(όσια) πραγματικά, ἅτινα ἐλήφθησαν ἀπέναντι τοῦ ὀφειλομένου τούτου τόκου, ὑποχρεοῦται ὁ ἡγούμενος ἵνα πληρώσῃ τὸν καθυστερούμενον τούτον τόκον εἰς τὴν κ. Βασιλικὴν Π. Ἀραβαντινοῦ. λόγου δὲ γενομένου περὶ ταπίων, ἀφ' οὗ κατετέθησαν τὰ ὡς εἴρηται 48, ἐὰν εὔρεθῶσι καὶ ἄλλα ταπία τοῦ Μοναστηρίου ἐπ' ὀνόματι τοῦ κ. Μιχ. Ι. Ἀράπη, ὡς ἐπιτρόπου τοῦ Μοναστηρίου, θέλει παραδώσει καὶ ταῦτα. Διὸ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο ἡ παροῦσα προᾶξις εἰς ἣν ὑπογράφονται.

Τῆ 6 9βρίου 1879 Ἰωάννινα

Συναλλαγ(ματικὴ) ἡγουμένου Διχούνης ἐκ. Γρ(οσίων) 10.800 ἀρ. Κώδικος Μητροπόλ(εως) Ἰωαν(νίνων) Ἀρ. 215 ὁ Γραμμ(ατεὺς) Χ. ἡγουμενίδης

Υ.Γ. Διὰ τὸ ποσὸν τῶν 102 ὀθωμ(ανικῶν) λιρῶν καὶ 90/105 ἐξεδόθη Γραμματίον διὰ λίρας ὀθωμ(ανικᾶς) 92: 90/ 105 τὰς δὲ δέκα λίρας ὀθωμανικὰς ἐπλήρωσε σήμερον εἰς μετρητάς.

Καταχώρησις Γραμματίου

Ἐν Ἰωανν(ίνοις) 6 9βρίου 1879

Γραμματίον διὰ λίρ(ας) ὀθωμ(ανικᾶς) χρυσᾶς Ἀρ. 92 καὶ 90/105, μεθ' ἡμέρας τριάκοντα μίαν ἀπὸ σήμερον θέλω πληρῶναι ὁ ὑποφαινόμενος εἰς τὴν διαταγὴν τῆς κ. Βασιλικῆς Π. Ἀραβαντινοῦ τὰς ἀνωτέρω λίρας χρυσᾶς ὀθωμανικὰς Πραγματικὰς ἑννεήκοντα δύο καὶ ἑννεήκοντα τῶν ἑκατὸν πέντε διὰ ἄλλας τόσας παρὰ τῆς ἰδίας ἔλαβον σήμερον μετρητάς καὶ εἰς ἔνδειξιν.

(ὑπογρ.) Μιχαὴλ Ι. Ἀράπη

12.3

Σελ. 211

Σήμερον τὴν 18 Ἰουνίου 1883, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ὀσιωτάτου Ἠγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Διχουνίου κυρ. Ἰωσήφ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 15 Ἰσταμένου δι' ἧς ἐκδηλοῖ ὅτι συμφώνως τῷ περιεχομένῳ ἐν τῇ πράξει τοῦ Μοναστηριακοῦ κώδικος ὑπὸ σελίδα 119 καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 6^{ην} Νοεμβρίου 1879 ἔμεινεν ὀφείλουσα ἡ Ἱερὰ Μονὴ διχούνης λίρας ὀθωμανικὰς ἑκατὸν Ἀρ. 100 πρὸς τὸν κύριον Μιχ. Ι. Ἀράπη, ὡς πληρώσαντα τὸ χρέος τῆς πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ κυρίου Ἀραβαντινοῦ, καὶ ὅτι, προκειμένου ἤδη ἵνα μεταβῇ εἰς Κ(ωνσταντινούπο)λιν πρὸς διεκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐπὶ τῶν Γαιῶν τῆς κατὰ συνέπειαν τῶν διεγειρομένων ἐπ' αὐτῶν ἀξιώσεων ἐκ μέρους τοῦ ἐνδοξοτάτου Σουλειμάν-Βέη πασσᾶ Καλοῦ, ἐπειδὴ ἡ Ἱερὰ Μονὴ στερεῖται τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτουμένων ἐξόδων, ἐζητήσατο ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτῇ καὶ λάβῃ παρὰ τοῦ εἰρημένου κ. Μιχ. Ι. Ἀράπη λίρας Ὄθωμανικὰς πεντήκοντα μίαν καὶ ἡμίσειαν Ἀρ. 51 1/2, αἵτινες νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸ ἕξ ἑκατὸ λιρῶν ὀθωμ(ανικῶν) ὁμόλογον του προστιθεμένων εἰς ταῦτα καὶ τῶν τόκων τοῦ τρέχοντος ἔτους 1883 διὰ μῆνας ὀκτώ καὶ ἡμισυ λίρ(ας) ὀθωμ(ανικᾶς) 8 καὶ 1/2, νὰ ἀποτελεσθῇ ὁμόλογον νέον ἐκ λιρῶν ὀθωμανικῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα Ἀρ. 160 μὲ τόκον πρὸς ἕν τοῖς ἑκατὸν καὶ νὰ ληφθῇ τὸ παλαιόν, ἐπειδὴ ἡ μετάβασίς του εἰς Κ(ωνσταντινούπο)λιν θεωρεῖται ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς διεκδίκησιν τῶν καταπατουμένων δικαιωμάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἐνεκρίθη ἡ αἴτησίς του αὐτῆ, ἐκδοθῆτω δὲ τὸ Σχετικὸν ὁμόλογον παρὰ τῆς

Όσιότητός του, ὅπερ καταχωρηθήσεται παρακατιών, πρὸς τὸν εἰρημένον κ. Μιχ. Γ. Αράπην ἐκ λιρῶν ὀθωμανικῶν 160 ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν Διὸ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο ἡ παροῦσα πρᾶξις.

Καταχώρησις ὁμολόγου

λίρας ὀθωμανικὰς χρυσᾶς ἑκατὸν ἐξήκοντα Ἀριθμ. 160 ἔδανείσθην ὁ ὑποφαινόμενος κανονικὸς Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Διχούνης δι' ἀνάγκας αὐτῆς συμφώνως τῷ ὑπὸ σελίδ(αν) 211 Πρακτικῷ τοῦ Μοναστηριακοῦ Κώδικος παρὰ τοῦ Κυρίου Μιχαήλ Ἰωάννου Αράπη Ἰωαννίτου, τὰς ὁποίας ὑπόσχομαι νὰ πληρώσω πρὸς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν διαταγὴν του εἰς κάθε καλὴν ζήτησίν του σὺν τῷ νομίμῳ τόκῳ αὐτῶν πρὸς ἕν τοῖς ἑκατὸν κατὰ μῆνα καὶ εἰς ἔνδειξιν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 18 Ἰουνίου 1883 (τρία)

(ὑπογρ.) Ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Διχούνης Ἰωσήφ ὑπόσχομαι τὰ ἄνωθεν.

13. ΜΟΝΗ ΔΟΛΙΑΝΩΝ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

13.1

Σελ. 17-18

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας τὸ ἐπιλεγόμενον τοῦ Ἰακώβου Δολιανᾶς

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν τριάντα πέντε κομάτια, χωράφια, καὶ ἀμπέλια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ εἰς στρέματα τετρακόσια εὐδομήντα ὀκτῶ καὶ δύο αὐλάκια καθὼς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των, ὁμοῦ καὶ ὁ Μύλος καὶ τὸ Μετόχι, εἶναι κτήματα ἑξαμνημονεύτων χρόνων τοῦ ῥηθέντος Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας τοῦ ἐπιλεγομένου Ἰακώβου Δολιανᾶ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐδίδετο κεσῆμι εἰς τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας Καλιουῦσμπη ἀλάϊμπη καὶ λοιποὺς κατὰ τὰ βασιλικὰ μπεράτια των. ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ βασιλικὸν Ταντζηματί δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν. Τοιοῦτοτρόπως τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ παπούδες μας, Πατεράδες μας καὶ ἕως τὴν σήμερον καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα

1865: νοεμβ(ρίου): 4: χωρίον δολιανᾶ.

14. ΜΟΝΗ ΔΟΥΡΑΧΑΝΗΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

14.1

Σελ. 80-81

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Παναγίας σεμνόμενον ἐπὶ τῇ ἐνδόξῳ γεννήσει της, καὶ ἐπιλεγόμενον Δουραχάνη.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν πενήντα ἕν κομάτια χωράφια, ἀμπέλια, καὶ λυβάδη εἰς στρέματα τετρακόσια ἑπτὰ ἕν αὐλάκι καὶ τριακοσίους πίκας ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των, καθὼς καὶ οἱ ἀλευρόμυλοι καὶ τὰ ἐλεόδενδρα εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Δουραχάνης παλαιόθεν ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅσα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν τὸ δὲ ἥμορο ὁποῦ συνάζεται οἰκονομοῦνται τὰ ἔξοδα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ εἰς ζωοτροφίαν ἀνθρώπων καὶ διαβατῶν καὶ διὰ ὅσα χωράφια ὑπάρχουν εἰς τὸν τόπον ἀρδομίστας ὡς

φαίνονται, ἦτον σενέτια ἀπὸ τὸ Μερχούμ Ἰσμαῖλ πασᾶ πασόμπεη, ὁ δὲ ἀχμέτ πασᾶς υἱὸς τοῦ Ἰσμαῖλ πασᾶ ἐξέτασε τὰ παλαιὰ σενέτια καὶ τὰ εὔρεν ἀληθινὰ καὶ ἐντάξει καὶ ἐξέδωσε νέον σενέτι προ 14: ἔτη ὅτι ὑπάρχουν κτήματα τοῦ Μοναστηρίου ἀφηλονήκητα, διὰ δὲ τὰ ἐλεόδενδρα εἰς τὸ χωρίον Οὐζντίνα καζᾶς Παραμυθίας (ἀϊδωνιάτ) ὑπάρχει ταπὶ παρὰ τοῦ Μουράτ ἀγά Τζελη σπαχή προ 57: ἔτη ὅτι εἶναι κτήμα τοῦ Μοναστηρίου τοιαῦτα τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου καὶ τοιουτοτρόπως τὰ ἔχω εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μοναστηρίου μέχρι σήμερον χωρὶς κανένα μπέρδεμα καὶ λογοτρυβή μὲ κανέναν διὸ καὶ ὑποφαινόμεαι.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

14.2

Σελ. 156

Ἐν Συνεδριάσει τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν τὸ ὁμόλογον τοῦ Μακαρίτου ἡγουμένου Δουραχάνης Καλλινίκου ἐκ λιρῶν Ὄθωμανικῶν τριάκοντα ἐκδιδόμενου τῇ 2 ἀπριλίου 1872 μὲ τόκον δέκα τοῖς ἑκατόν, ἅς ὀφείλη πρὸς τὴν κυρίαν Παρασκευὴν Κωνσταντίνου Μελιγγιώτου, ὅπερ αὕτη ἐπαρουσίασε καὶ ἐξήτει παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τὸ τε κεφάλαιον καὶ τοὺς τόκους αὐτῶν ἀφ' ἧς ἐποχῆς καθυστεροῦντο. Παρατηρηθέντος τοῦ ὁμολόγου εὐρέθη ὅτι ἡ εἰρημένη ἔλαβε τόκους μέχρι τοῦ 1876 Αὐγούστου 10. Γενομένου δὲ λογαριασμοῦ τοῦ τε κεφαλαίου καὶ τῶν καθυστερημένων τόκων ἀπεφασίσθη ἵνα ἐκδοθῇ νέον ὁμόλογον ἐκ λιρῶν ὀθωμανικῶν τεσσαράκοντα Ἀρ. 40 πληρωτέων ἀπὸ τῆς σήμερον μετὰ τὸν τόκον των πρὸς δέκα τοῖς ἑκατόν παρὰ τῶν προσόδων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δουραχάνης, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφασίσθη ἵνα ἐκδοθῇ νέον ὁμόλογον ἐπ' ὀνόματι τῆς εἰρημένης Παρασκευῆς Κωνσταντίνου Μελιγγιώτου, Συνετάχθη δὲ ἡ παροῦσα Πρᾶξις.

17 Φεβρ(ουαρίου) 1882 Ἰωάννινα

Δημήτριος Α. Χαντέλης

Ἰωάννης Π. Γεροντάκης

Δ.Κ. Κρουστάλλης

Νικόλαος Παππάς

15. ΜΟΝΗ ΕΛΕΟΥΣΗΣ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

15.1

Σελ. 235-236

Καταχώρησις ἐγγράφου Μονῆς Ἐλεούσης

22 Ἰουνίου 1885 Ἰωάννινα

Ἐπειδὴ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν συμβαίνουσιν ἔριδες καὶ φιλονικεῖαι ἄγονοι μεταξὺ τοῦ Πανοσιωτάτου ἡγουμένου Ἐλεούσης καὶ Σωτῆρος κυρ. Ἀββακούμ ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ιδιοκτητῶν τοῦ Περάματος ἀναφορικῶς τῶν δύο βιβαρίων τῶν ἐν τῇ Νήσῳ Ἱερῶν Μονῶν Ἐλεούσης καὶ Σωτῆρος τὰ ὁποῖα μειοῦνται παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Τσεφλικίου Περάματος, διὰ τοῦτο πρὸς παῦσιν τοῦ λοιποῦ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἔριδος καὶ πρὸς ἀποφυγὴν δικαστικῶν ἀγώνων, οἱ

ύποφαινόμενοι συνεννοηθέντες ἀπεφασίσαμεν τὰ ἀκόλουθα ἐνώπιον καὶ τῶν προσυπογεγραμμένων κυρίων μαρτύρων.

Α^{ον} Το βιβάριον Μεσιῶ κτῆμα ἀρχαῖον τῆς ἐν τῇ Νήσῳ Μονῆς Ἐλεούσης ὀριζόμενον πρὸς Βορρὰν ὑπὸ τοῦ Τσεφλικίου Περάματος πρὸς Νότον ὑπὸ τοῦ Βιβαρίου λισαροπούλου, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς λίμνης καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Τσιμοβιβαρίου χάβους θὰ ἐξακολουθῇ καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ ἔχη τοὺς δύο αὐλακές του, τοὺς ὁποίους ἀνέκαθεν ἔχει καὶ ἐξ ὧν ὁ μὲν ἐκ μέρους τοῦ Περάματος ἔχων τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐκ τῆς λίμνης διέρχεται διὰ τοῦ μέρους τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Βρύσαις, καὶ κατωτέρω διὰ τοῦ μέρους τοῦ λεγομένου Γλύνας, ὁ δὲ ἕτερος ὁ μεταξὺ Χισαρίου καὶ Χισαροπούλου, ἔχων τὴν ἀρχὴν του ἐπίσης ἐκ τῆς λίμνης λήγει ὡσαύτως εἰς τὸ μνησθὲν Βιβάριον Μεσισιό.

Β^{ον} Τὸ βιβάριον τὸ ὀνομαζόμενον Σωτηριάτικα ὀριζόμενον πρὸς Βορρὰν ὑπὸ τοῦ Βιβαρίου Οἰκονόμοις, πρὸς Νότον ὑπὸ τοῦ Βιβαρίου Ριούδα, πρὸς ἀνατολ(ὰς) ὑπὸ τῆς λίμνης καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ αὐλακάτου ἐντὸς τοῦ ὁποίου χύνονται δύο μικρότεροι σοῦδες ἄνω εἰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι κτῆμα ἀρχαῖον τῆς ἐν τῇ Νήσῳ Μονῆς τοῦ Σωτήρος, θὰ ἐξακολουθῇ ἐπίσης ἔχων τὸν αὐλακα του κατὰ τὸ ἀνέκαθεν καθεστῶς, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς λίμνης καὶ χυνόμενον εἰς τὸν αὐλακα τοῦ Γαβρά.

Γ^{ον} ὑποχρεοῦται ὁ ἅγιος Ἡγούμενος Ἐλεούσης καὶ Σωτήρος νὰ καθαρῖζη κατ' ἔτος τοὺς αὐλακας τούτους τῶν μνησθέντων Βιβαρίων, ἵνα μὴ γεμίζωσι καὶ οὕτω ὑπερχειλίζουσιν τὰ ὕδατα αὐτῶν καὶ κάμνωσιν ζημίαν εἰς τὰ ληβάδια καὶ χωράφια τοῦ τσεφλικίου Περάματος. Ἐν καιρῷ δὲ θέλουσι ὅποτε εἰς τὰ Βιβάρια ταῦτα καθίσταται ἀδύνατος ἢ ἀλιεῖα ὑποχρεοῦται ὁ εἰρημένος ἡγούμενος νὰ κλείνη διὰ σανίδων τοὺς ἀνωτέρω αὐλακας, ὅποτε δηλ(αδῆ) καὶ ὅπως θὰ κλείωσι καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ τσεφλικίου Περάματος τὰ Βιβάρια των, ἐκτὸς ἐνὸς καὶ μόνου αὐλακος τοῦ Μεσισιοῦ, τοῦ κειμένου πρὸς τὸ μέρος τοῦ περάματος, τὸν ὁποῖον δικαιοῦται ὁ Κ Μωσσέ Δόστης νὰ κλείη Γρηγορότερα, ἀπὸ τῆς δεκάτης πέμπτης δηλονότι τοῦ ἀπριλίου μηνός.

Δ^{ον} ὑποχρεοῦται ὁ Κ. Μωσσέ Δόστης καὶ οἱ λοιποὶ ἰδιοκτῆται ἢ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐνοικιασταὶ αὐτῶν νὰ μὴ γεμίσωσι, μήτε τοὺς αὐλακας μήτε τὰ Βιβάρια χώματος ἢ ἄλλων ὑλῶν ἀποβαινουσῶν ἐπιζημίαν εἰς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ εἰσοδήματος ἐκ τῶν Βιβαρίων, τὰ ὁποῖα δικαιοῦται ὁ κατὰ καιρὸν ἡγούμενος νὰ καλλιερῆ ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ τσεφλικίου Περάματος τὰ ἰδικά των Βιβάρια, καὶ νὰ ἐπιτηρῶσι μάλιστα οἱ μνησθέντες ἰδιοκτῆται, ἵνα μὴ τρίτοι βλάψωσι τὰ ἀνωτέρω Βιβάρια Μεσισιό καὶ Σωτηριάτικα καὶ τοὺς αὐλακας αὐτῶν, ὑπὸ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρέχωσιν πᾶσαν συνδρομὴν εἰς τὸν κατὰ καιρὸν Ἡγούμενον Ἐλεούσης καὶ Σωτήρος καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτῶν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένεοτο δύο ὅμοια Συμφωνητικὰ ἵνα κρατῆ ἕκαστον μέρος ἀνὰ ἓν πρὸς χρῆσιν του.

Ἐν Ἰωαννίνοις 15 Ἀπριλ(ίου) 1885

(ὑπογρ.) Ἀββακούμ Ἡγούμενος Ἐλεούσης

Μωσσέ Δ. Δόστης (ὁ Ὄθωμανός)

Γ.Κ. Ζωΐδης μαρτυρῶ

Μαρτίνας Κωνσταντῖνος

Κωνστ. Παράσχος ὁμοίως

Ἰωάννης Λαμπρίδης μαρτυρῶ

Πρός ἀποφυγὴν ἐν τῷ μέλλοντι πάσης παρανοήσεως ἀναφορικῶς τοῦ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ τσεφλικίου Περάματος, μεταξὺ τοῦ λισαρίου καὶ παλαιολισαρίου κειμένου βιβαρίου λισαροπούλου καλουμένου δηλοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ἐνώπιον καὶ τῶν προσυπογεγραμμένων κυρίων μαρτύρων ὅτι τὸ ἐν λόγῳ Βιβάριον λισαρόπουλον εἶναι κτῆμα ἀρχαῖον τῶν τε ἰδιοκτητῶν τοῦ τσεφλικίου Περάματος καὶ δύο ἐκ τῆς Νήσου οἰκογενειῶν τῆς τοῦ Βασιλείου Πασιᾶ καὶ τῆς τῶν νέων τῶν ἀδελφῶν Βασιλείου καὶ Γεωργίου Παπούλη, καὶ τὸ μὲν ἕν τέταρτον (1/4) τοῦ Βιβαρίου τούτου ἀνήκει εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας τοῦ τσεφλικίου Περάματος, εἰς ἐμὲ δηλ(αδῆ) τὸν Μωσὲ Δόστην καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ μακαρίτου Καχρημάν Πασσᾶ καὶ Βερατίου, τὰ δὲ τρία τέταρτα (3/4) εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων οἰκογενείας. Ἐφ' ᾧ καὶ δίδωμι τὸ παρὸν μου εἰς χεῖρας τῶν εἰρημένων Νησιωτῶν πρὸς ἀσφάλειάν των καὶ ὑποφαίνομαι.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 15 Ἀπριλ(ίου) 1888

(ὑπογρ.) Μωσὲ Δ. Δόστης (ὁ ὀθωμανός)

Γ.Κ. Ζωΐδης μαρτυρῶ

Μαρτίνης

Κ. Παράσχος ὁμοίως

Ἰωάννης λαμπριδῆς μαρτυρῶ

15.2

Σελ. 284-285

Διὰ τῆς παρούσης Κανονικῆς Κυριαρχικῆς Ἡμετέρας πράξεως δηλον ἀποκαθίσταται ὅτι, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 τρέχοντος μηνὸς Ἰανουαρίου 1888 ἔγγραφον ὑποβολὴν τοῦ Πανοσιωτάτου Ἀββακούμ Ἡγουμένου τῶν ἠνωμένων Ἱερῶν Μονῶν τῆς μὲν τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος τῆς δὲ ἐτέρας ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπιλεγομένης Ἐλεούσης κειμένων ἀμφοτέρων ἐν τῇ Νήσῳ τῆς λίμνης Ἰωαννίνων, δι' ἧς ὑποβάλλει τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας τῶν ἐν λόγῳ Ἱερῶν Μονῶν, ἔνεκα τῶν γηρατειῶν αὐτοῦ καὶ σκεφθέντες ἔγνωμεν μετακαλέσασθαι τοὺς ἀδελφοὺς τῶν ἐν λόγῳ Ἱερῶν Μονῶν, δύο τυγχάνοντας πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τὸν Πανοσιολογιώτατον Μελέτιον Ἀρχιμανδριτὴν, διεθунτὴν τυγχάνοντα τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος καὶ τὸν ἐν Ἱερομονάχοις Ὀσιώτατον Διανιήλ, πρὸς οὓς διεκοινώσαμεν τὴν ἐν λόγῳ ὑποβολὴν τοῦ προϋσταμένου αὐτῶν Πανοσιωτάτου Ἀββακούμ, δηλώσαντες ἅμα αὐτοῖς, ὅτι ἢ ἐν λόγῳ παραίτησις, ἐγένετο παρ' Ἡμῶν δεκτὴ ὑπέικοντες εἰς τὰς εὐλόγους αἰτίας ἄσπερ ὑπέβαλεν ἡ Πανοσιότης του καὶ κατὰ συνέπειαν προτιθέμεθα ἵνα μὴ τὰ τῶν Ἱερῶν Μονῶν μένωσι ἀπροστάτευτα προνοεῖσαι περὶ ἐγκαταστάσεως κανονικοῦ Ἡγουμένου καὶ ἐπειδὴ ἡ Πανοσιότης του ὁ προϋστάμενος αὐτῶν, τέως Ἡγούμενος τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἐν τῇ ἐν λόγῳ ὑποβολῇ αὐτοῦ ἐκφράζει ἀπλῶς εὐχὴν περὶ ἀμφοτέρων τοῦ μὲν διορισθῆναι Ἡγούμενον, τοῦ δὲ διαμένειν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ἐλεούσης καὶ συμβιῶν ὡς ἄχρι τοῦ δὲ ἐκείνου τυγχάνοντος ἡγουμένου, τῷ αὐτῷ προγράμματι τῆς συμβιώσεως καὶ τῆς ὑπηρεσίας διατελῶν καὶ πρὸς τὸν διάδοχον ἐκείνου ὡς προϋστάμενον, ἐζητήσαμεν παρ' ἀμφοτέρων ἵνα δηλώσωσι τὰς σκέψεις των ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἀμφοτέροι δὲ μίαν τῇ φωνῇ καὶ γνώμῃ στερεμνία ἐδήλωσαν ὅτι ἐτοιμῶς ἔχουσι νὰ παρακολουθήσωσι τὴν Κανονικὴν Κυριαρχικὴν ἀπόφασιν περὶ τούτου τῆς Ἡμετέρας ταπεινότητος καὶ δὴ εὐχηθέντες ἀμφοτέροις ἐκ ψυχῆς

διὰ τὴν προσήκουσαν τοῖς κληρικοῖς ταύτην συμπεριφορὰν αὐτῶν {...} ἐνισχύσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ ᾧπερ διατρέχουσι σταδίῳ τῆς σεμνότητος καὶ τῆς τιμιότητος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτοῖς καθηκόντων ἅτε τῇ ἀναλήψει τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῖς καθηκόντων κατὰ τὰς Ἱερᾶς ἀκολουθίας καὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἐν γένει σκοπὸν ἔχουση τὸν προασπισμὸν τῶν συμφερόντων τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ χρῆσιν αὐτῶν, καὶ ἰδίως τὴν διατήρησιν καὶ προαγωγὴν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον ἠγωνίσθη ὁ προϊστάμενος αὐτῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐδηλώσαμεν Κυριαρχικῶς ὅτι καθιστῶμεν Κανονικὸν Ἡγούμενον τῶν ἐν λόγῳ Ἱερῶν Μονῶν ἀντὶ τοῦ τέως τὸν Πανοσιολογιώτατον Μελέτιον Ἀρχιμανδριτὴν ὅστις τὰ καθήκοντα τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὀφείλει πρῶτον ὑποταγὴν κατὰ τοὺς Ἱεροὺς κανόνας ἐνώπιον τοῦ κατὰ καιρὸν κανονικοῦ Μητροπολίτου τῆς καθ' ἡμᾶς παρουσίας, ὑπόλογος τυγχάνων ἐν γένει ἐνώπιον τοῦ ἰδίου ἀναφορικῶς τῆς ὅλης ἀποστολῆς μεθ' ἧς ἐνδύεται ὡς Ἡγούμενος τῶν Ἱερῶν Μονῶν, 2^{ον} Ἡγουμενεύων ὀφείλει ἵνα διευθύνῃ ὡς ἄκρι τοῦδε καὶ τὴν Ἱερατικὴν Σχολήν, ὑπὲρ ἐπὶ μᾶλλον ὀφείλει ἵνα προνοήσῃ, 3^{ον} νὰ παραλάβῃ ἐν καταλόγῳ ὑπογεγραμμένῳ ἅπασαν τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τῶν Ἱερῶν Μονῶν ὅστις κατάλογος καταστρωθήσεται καὶ ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ καὶ ἐν τῷ Νέῳ Κώδικι τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ὅστις ἐπισεσημασμένος παραδοθήσεται παρ' Ἡμῶν, 4^{ον} ὀφείλει νὰ διατηρῇ τακτικοὺς λογαριασμοὺς ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ κατὰ πᾶσαν διετίαν τακτικῶς τῷ κατὰ καιρὸν κανονικῷ Μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων διὰ τὰ περαιτέρω πρὸς ἐπιθεώρησιν τῆς κατὰ καιρὸν ἐνεργείᾳ διατελούσης Δημογεροντίας τῆς πόλεως Ἰωαννίνων ἐκτάκτως δὲ ὀψέποτε δεήσει εἴτε ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου εἴτε ἐκ μέρους τοῦ ἰδίου, 5^{ον} ὀφείλει νὰ συμβιῇ μετὰ τοῦ συναδέλφου του ἐν εἰρήνῃ ὡς κουρὰν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ὥσπερ καὶ ὁ ἐν λόγῳ Ὁσιώτατος Δανιὴλ ἐπίσης ὀφείλει συμφώνως τοῖς Ἱεροῖς κανῶσι ὑποτάσσεσθαι τῷ προϊσταμένῳ αὐτοῦ Ἡγουμένῳ {...} συνεργάζεσθαι ἀναλόγως τοῦ κύκλου αὐτοῦ καὶ ὑποβοηθεῖν ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας ἐν γένει τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῶν, τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἀμφοτέροι ἐχόντες τὸ πρόγραμμα τοῦ τέως αὐτῆς πνευματικοῦ πατρὸς καὶ παρακολουθόντες ἀνεκτροχιάστως τὰ διαβήματα τῆς καλῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐν Κυρίῳ καὶ Σωτήρι ἡμῶν Ἰησοῦ) Χριστῷ συμβιώσεως εἰρηνικῶς καὶ αὐταπαρνήσεως ἔχοντες τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν εἰς τὴν προϊσταμένην πνευματικὴν αὐτῶν ἀρχὴν. Ἐφ' ᾧ ἐγένετο ἡ παροῦσα κυριαρχικὴ ἡμῶν πράξις, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐκδοθήσεται τὸ ἐπίσημον τοῦ διορισμοῦ τῆς Ἡγουμενείας ἔγγραφον.

Ἰωάννινα τῇ 11 Ἰανουαρίου 1888.

Ἀποδεχόμεθα τὰ ἀνωτέρω, ἅτινα μας ἐπηγγέθησαν

Ἀρχιμανδρίτης Μελέτιος

Γεωργιάδης Δανιὴλ Ἱερομόναχος ὑποτακτικὸς

ὁ Γραμματεὺς Κωνσταντῖνος Θωμαΐδης ἱερεὺς.

15.3

Σελ. 351

Ἀρ. 31. Καταχώρησις ἐγγράφου. Διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου γίνεται δῆλον, ὅτι διαφορομένων, ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ Πανοσιολ(ογιωτάτου) ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μ(ονῆς) Ἐλεούσης κ. Ἀββακούμ μετὰ τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου λιγγιάδων ἀφ' ἑτέρου περὶ τῶν διαφιλονεικουμένων συνόρων ἐκατέρωθεν τοῦ ὑπερθεν τῆς

λίμνης βοσκησίμου ἢ μὴ τόπου, συνῆλθον ἀμφότερα τὰ διαφερόμενα μέρη, καὶ λαβόντα ὑπ' ὄψιν τὰ καταστρεπτικὰ ἐκ τῆς παρατεινομένης μεταξὺ αὐτῶν ἔριδος περὶ τοῦ ἐν λόγῳ τόπου ἀποτελέσματα, οἰκειοθελῶς εὐχαρίστως καὶ ἀπαραβιάστως, ἀφ' οὗ κατήργησαν καὶ ἄχρηστα ἐκήρυξαν τὰ ἀνὰ χεῖρας των μαρτυρικὰ καὶ διάφορα ἔγγραφα ἐφ' ὧν ἐδράζονται αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ κατέληξαν ἀμφότερα τὰ μέρη εἰς συμβιβαστικὴν λύσιν ὡς πρὸς τὰ σύνορα τοῦ ἐν λόγῳ τόπου, ἅτινα διαχωρίζουσιν ὡς ἀκολούθως. Τὰ Σύνορα ὅθεν τῆς Κοινότητος λιγγιάδων καὶ τοῦ κτήματος τοῦ Μοναστηρίου Ἐλεούσης ἦτοι τοῦ τσεφλικίου τοῦ Στροῦνίου ἐτέθησαν ἀρχόμενα, Ἀπὸ Κορφή Φτελιὰ Τσουγκρί, Κόκινες Μπεστές Κορφή καὶ Πέρα Στεφάνι Ζαλούχου καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν τρύπα στὸ κόκκινο λιθάρι καὶ ἴσια πέρα στεφάνι καὶ ἴσια ἔβαλον πέτρας στὸν λάκον Γκαλγκάτζα καὶ ἴσια Κορφή Χάλια καὶ ἴσια στὸ μονοπάτι Κόκινη Μπεστή καὶ Πύργο Τζεκούρα καὶ ἐκεῖ τελειώνει τὸ Σύνορον μὲ τὸ στροῦνι, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς αὐτὰ τὰ ὡς ἄνω ὠρισμένα Σύνορα ἔσονται περιβεβλημένα διὰ τοῦ ἐπισήμου καὶ νομίμου κύρους καὶ σεβαστὰ παρ' ἀμφοτέροις καὶ κανὲν τῶν μέχρι τοῦδε διαφερομένων μερῶν δὲν δικαιούται νὰ ὑπερβῆ ταῦτα πρὸς ζημίαν τοῦ ἑτέρου καὶ διεγείρει ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῶν τῇ κοινῇ θελήσει καὶ συγκαταθέσει διαχαραχθέντων κατὰ τὸ δίκαιον καὶ ὅπως πρὸ αἰῶνων ἦσαν σεβαστὰ καὶ ἐν ἐνεργείᾳ παρ' ἀμφοτέροις. Διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν εἰς δύο ὅμοια φέρον τὰς ὑπογραφὰς τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἦτοι τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου λιγγιάδων καὶ τοῦ ἡγουμένου τοῦ Μοναστ(ηρίου) Ἐλεούσης ἰδιοκτῆτου ἐπὶ τοῦ τσεφλικίου Στροῦνι, τὰς Β(ασιλικὰς) σφραγίδας αὐτῶν τῶν δύο Κοινοτήτων λιγγιάδων καὶ Στροῦνι ὡς καὶ τὴν τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὰς μαρτυρίας τῶν προσυποφαινομένων καὶ ἐν μὲν τούτων θέλει κατέχει ἡ Κοινότης λιγγιάδων, καὶ τὸ ἕτερον τὸ Ἱερὸν Μοναστ(ηριον) Ἐλεούσης καὶ εἰς ἔνδειξιν καταχωρηθήσεται καὶ εἰς τὸν Μοναστηριακὸν Κώδικα τῆς Ἱερᾶς τῶν Ἰωαννίνων Μητροπόλεως Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 3 Ἰουνίου 1876 ἔκτου.

16. ΜΟΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΑΝΩ ΠΕΛΙΝΩΝ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

16.1

Σελ. 131-132

Πρᾶξις περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελιστρίας εἰς Ἄνω Σουδενά. Συνεπεῖα ἐγγράφου ὑποβολῆς ἐπιδοθείσης εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν παρὰ τῶν τιμιωτάτων κ. Ἐφόρων τῆς Κοινότητος Ἄνω Σουδενῶν περὶ διακανονίσεως τῆς κατ' ἔτος καὶ παρὰ τοῦ νῦν ἡγουμενεύοντος Πανοσιωτάτου ἡγουμένου τῶν ἐν τῇ Κοινότητι ταύτῃ κειμένων Ἱερῶν Μονῶν Εὐαγγελιστρίας καὶ Ἁγίας Παρασκευῆς κυρ. Γαβριὴλ ἐνιαυσίως χορηγουμένης χρηματικῆς προσφορᾶς ἐκ γρ(οσίων) 4.500 συνισταμένης πρὸς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐφόρους τῆς ἐν λόγῳ Κοινότητος ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν Σχολείων αὐτῆς, ληφθέντος ὑπ' ὄψιν τοῦ ὑπὸ χρονολ(ογίαν) 14 Ἰουλίου 1867 ἀντιγράφου τοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας του μακαρίτου Προκατόχου ἡμῶν ἐκδοθέντος ἐγγράφου παρὰ τοῦ ὡς εἴρηται Ὄσιωτάτου ἡγουμένου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κανονικῆς ἐγκαταστάσεώς του ἐν ταῖς Ἱεραῖς ταύταις Μοναῖς, δι' οὗ οὗτος ἀποδεχόμενος τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ χορηγεῖν ἐτησίως εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐφόρους τῆς Σχολῆς τὸ προμνημονευθὲν ποσὸν τῶν 4.500 γρ(οσίων) πρὸς

166, τὴν ὀθωμανικὴν λίραν πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἐτησίου τούτου ἐπιδόματος παρεχώρησε τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς ἐφόρους ἵνα ἐνοικιάζωσι τὸν Μύλον τῶν Ἱερῶν Μονῶν κείμενον ἐν Βελλᾶ καὶ λαμβάνωσιν ἐκ τοῦ ἐνοικίου τούτου τὸ ἐπιχορηγηθὲν τοῦτο ποσόν, ἐπειδὴ ἡ πρᾶξις αὕτη, ἔνθεν μὲν ἀπάδει πρὸς τὰ περὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ Μοναστηριακῶν Γαιῶν καθεστώτα, ἐξ ὧν σὺν τῷ χρόνῳ προΐόντι δυνατὸν νὰ συμβῇ ἀπαλλοτριώσις τις ἐπὶ τοῦ Μοναστηριακοῦ κτήματος ἐξερχομένου τῆς ἀμέσου διαχειρίσεως καὶ ἐποπτείας τοῦ Κυριάρχου Ἡγουμένου, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσκόμματα ἀναφύονται ὡς πρὸς τὸ ἐκ τοῦ ἐνοικίου προσερχόμενον ποσόν, ὅπερ ἔστιν ὅτι δύναται μὲν ἵνα ἀποφέρῃ τὸ ὡς εἴρηται ἐπιχορηγούμενον ποσόν, ἄλλοτε δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἔλλειμα τι εἰς ὃ προσθέτων καὶ τοὺς ἐνιαυσίως τελουμένους Β(ασιλικούς) φόρους καὶ τὰ τῆς ἐπισκευῆς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔξοδα πρὸς ἄρσιν τοιούτων δυσχερειῶν καὶ πρὸς Ἀσφάλειαν τῆς Κοινότητος Ἄνω Σουδενῶν ἐπὶ τῆς ἔκπαλαι παρὰ τῶν Ἱερῶν τούτων Μονῶν χορηγουμένης προσφορᾶς διακανονίζεται τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς ἑξῆς.

Α. Ὁ Πανοσιώτατος ἡγούμενος τῶν Ἱερῶν Μονῶν Εὐαγγελιστρίας καὶ Ἀγίας Παρασκευῆς ὑποχρεοῦται ἵνα κατὰ πᾶν ἔτος προσφέρῃ ἐκ τῶν ἐν γένει προσόδων τῶν Ἱερῶν Μονῶν γρ(όσια) τέσσαρας χιλιάδας καὶ πεντακόσια Ἀρ. 4.500 πρὸς 22 γρ(όσια) τὸ ἀργυροῦν Μετζίτιον εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐφόρους τῆς Σχολῆς, εἰς δόσεις τέσσαρας, ἀρχομένης ἐκάστης ἀπὸ τῆς α. τοῦ μηνὸς 7βρίου καὶ ληγούσης τῆς τελευταίας κατὰ μῆνα αὐγουστον.

Β. Ἐπειδὴ ὁ ἡγούμενος κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἀπὸ τῆς α 7βρίου 1879 καθυστερεῖ τὴν ὡς εἴρηται προσφορὰ τῶν 4.500 γρ(οσιῶν) ὑποχρεοῦται ἵνα πληρώσῃ ταῦτα εἰς τοὺς ἐφόρους κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον.

Γ. Ἐὰν ὑποτιμηθῇ τὸ ἀργυροῦν Μετζίτιον ὁ ἡγούμενος θὰ πληρῶνῃ τὸ ὠρισμένον ἐτήσιον πρὸς τοὺς ἐφόρους μὲ λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) πρὸς 116.

Δ. ὑποχρεοῦται ὁ ἡγούμενος κατὰ πᾶν ἔτος νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Κεντρικὴν Μ(οναστηριακὴν) Ἐπιτροπὴν τακτικούς λ(ογαριασ)μοὺς ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐν δὲ τῇ ἐξελέγξει τούτων θὰ ζητῶνται πληροφοροῖαι Σχετικαὶ παρὰ τῶν ἐφόρων τῆς Κοινότητος Ἄνω Σουδενῶν.

Ε. Ὁ ἡγούμενος φροντίζων περὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω βελτιώσεως καὶ προαγωγῆς τῶν Ἱερῶν Μονῶν οὐδενὶ θὰ ἐπιτρέπη τὸ δικαίωμα τῆς ἀμέσου ἀναμίξεως ἐπὶ τῆς Μοναστηριακῆς Περιουσίας, θὰ ἐνοικιάζῃ τὸν μύλον ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ θὰ κρατῇ τακτικὸν λ(ογαριασ)μὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐν καθημερινῷ βιβλίον φέροντι τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

ΣΤ. Εἰς πίστῳσιν καθ' ἣν ὁ ἡγούμενος καθυστερήσει ποσόν τι ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Κοινότητα ἐτησίως ἐπιχορηγούμενου, τοῦτο θέλει λαμβάνεσθαι ἐκ τῶν ἄλλων προσόδων τῶν Μονῶν παρὰ τῶν ἐφόρων διὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Τούτων διακοινωθέντων τῇ ἐκατέρωθεν ἀμοιβαίᾳ συγκαταθέσει συνετάχθη ἡ παρούσα πρᾶξις πρὸς διηνεκὴν ἔνδειξιν καὶ ὑπογράφονται.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 22 Μαρτίου 1880

ὁ ἡγούμενος τὸν Ἱερὸν μονῶν ευαγγελιστρίας καὶ Ἀγίας Παρασκευῆς Γαβριὴλ βεβεῶ

οὐ ἔφοροι

Σπυρίδων Πριμηκίρης

Κ.Θ. Δόσιος

λάζαρος Ι. Καψύρα

Σελ. 310

Τῆ 30 8βρίου 1889 Ἰωάννινα

Καταχώρησις ἐγγράφου ἡγουμένου Γαβριήλ Εὐαγγελιστρίας.

Ἐπεκρωθή ἐγγραφον ἐκδιδόμενον ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 7 Δεκεμ(βρίου) 1888 μεταξὺ τοῦ ἡγουμένου Εὐαγγελιστρίας καὶ τοῦ Γιώργου Ν. Παπᾶ ἔχοντος ὡς ἑξῆς.

Α^{ον} ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παππᾶς ἀναλαμβάνει τῆ συναινέσει τοῦ Β. ἔχοντος εἰς τὴν κατοχὴν του δι' ἐπισήμων τίτλων (ταπίων) ἐν τῆ Ἱερᾷ Μονῇ Βελλᾶς περὶ τὸν ποταμὸν Καλαμὰν Γαΐας πεπνιγμένας ὧν ἡ καλλιέργεια ἀποβαίνη ἀδύνατος ὅτε τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν κεκαλυμμένης οὐσης ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἰδίᾳ δαπάνη τὴν ἀποξήρανσιν τῶν Γαιῶν τούτων αἰτινες καὶ Βάλτος ἐπικαλοῦνται ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παππᾶς ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ καλλιερῆ τὰς ἐκ τοῦ βάλτου καθόλου ἢ ἐν μέρει ἀποξηρανθησομένας γαίας ἢ ὅπωςδήποτε ἀποκατασταθησομένας καλλιερησίμους ἐπὶ ἑπταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς πρώτης προσεχοῦς Μαρτίου τοῦ ἔτους 1889 (ἐννάτου) ἄνευ οὐδεμιᾶς αὐτοῦ ὑποχρέωσως πρὸς πληρωμὴν ἐνοικίου ἢ οἰασδήποτε παροχῆς πρὸς τὸν διὰ ταπίων κάτοχον ἤτοι τὸν Β^{ον}.

Β^{ον} ὁ ἀναλαβὼν τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ ῥηθέντος Βάλτου ἔχη ἀποκλειστικῶς τὸ δικαίωμα τῆς καλλιέργειας καὶ καρπώσεως ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἐπὶ τῶν καθόλου ἢ ἐν μέρει ἀποκατασταθησομένων καλλιερησίμων Γαιῶν, ὀφείλουσιν ὅμως νὰ ἐζητήσωσι τοὺς πρ(ώην) τζιφτζήδες τῶν ῥηθεισῶν πεπνηγμένων Γαιῶν, ἐὰν θελήσωσιν οὗτοι νὰ καλλιερῆσωσιν οἱ ἴδιοι τὰς Γαίας ταύτας, καὶ ἐὰν μὲν οὗτοι θελήσωσι νὰ τὰς καλλιερῆσωσι ὑπόσχονται καὶ ὑποχρεοῦνται νὰ δίδωσι κατ' ἔτος εἰς τὸ διάστημα τῆς ἑπταετίας τριάκοντα τοῖς ἑκατὸν (30%), ἐξ ὅλων τῶν παραχθησομένων προϊόντων των, ἐὰν δὲ δὲν θὰ τὰς καλλιερῆσωσιν οἱ ἴδιοι ἢ ὅπωςδήποτε ἀφήσωσι νὰ παρέλθῃ ὁ χρόνος τῆς καλλιέργειας ἄπρακτος δικαιοῦται ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παππᾶς νὰ καλλιερῆσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἢ δι' ἄλλων.

Γ^{ον} Τὰ ὅρια τῶν πεπνιγμένων Γαιῶν τῶν ὑποστῶν τὴν ἀποξήρανσιν ἀναλαμβάνει ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παππᾶς καὶ ἐφ' ὧν ἐπὶ ἑπταετίαν ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς καλλιέργειας καὶ καρπώσεως ὁρισθήσονται μετὰ προηγουμένην ἐπιτόπιαν ἐξέτασιν καὶ περιγραφὴν.

Δ^{ον} ὁ ῥηθεὶς Γ.Ν. Παπᾶς ὀφείλει ν' ἀρξῆται τὴν πρὸς ἀποξήρανσιν ἐργασίαν ἀπὸ τῆς πρώτης Μαρτίου τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1889 (ἐννάτου).

Ε^{ον} Ἐὰν ἐξ ὑπερέρου κωλύματος ἢ ἀνωτέρας Βίας ἤθελον παρεμποδισθῆ αἱ ἀρξάμεναι ἐργασίαι ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ κωλύματος χρόνος δὲν θὰ ὑπολογίζεται εἰς τὴν ἑπταετίαν.

Στ^{ον} ὁ ῥηθεὶς Ν. Παπᾶς δικαιοῦται ν' ἀποθηκεύσῃ τὰ τῶν ἀποξηρανθησομένων Γαιῶν προϊόντα εἰς τὸ ἐκεῖ εὐρισκόμενον Μετόχιον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἄνευ πληρωμῆς ἐνοικίου τὰ δὲ ἐξοδα τῶν ἐπισκευῶν παντὸς εἶδους αὐτοῦ ἐπιβαρύνουσι τὸν ῥηθέντα Γ.Ν. Παππᾶ ἄνευ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀναλήψεως τῶν ἐξόδων μετὰ τὴν λήξιν τῆς ῥηθείσης ἑπταετίας.

Ζ^{ον}. Ὁ ῥηθεὶς διὰ ταπίων κάτοχος ἤτοι ὁ Β^{ος} ὑπόσχεται νὰ μὴν παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τὴν κοινοφελὴ ταύτην ἐπιχείρησιν, τουναντίον μάλιστα ὑπόσχεται καὶ ὑποχρεοῦται νὰ παράσχη πᾶσαν δυνατὴν εὐκολίαν.

Η^{ον}) ὁ ῥηθεὶς Γ. Ν. Παπᾶς ὑποχρεοῦται μετὰ τὸ τέλος τῆς ῥηθείσης ἑπταετίας νὰ παραδώσῃ τὰς ἀποξηρανθησομένας γαίας εἰς τὸν ῥηθέντα διὰ ταπίων κάτοχον ἤτοι τὸν Β^{ον} εἰς καλὴν κατάστασιν. Πρὸς πίστωσιν ἐγένετο τὸ παρὸν διπλοῦν

ὄπερ ὑπογραφὲν παρ' ἐκάστου τῶν συμβαλλομένων, καὶ ἐπικυρωθὲν παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων ἀφέθη ἐκάστῳ αὐτῷ πρὸς χρήσιν.

Ἰωάννινα 7 Δεκεμβρίου 1888 (ὀκτώ)

(ὑπογρ.) Γαβριήλ ἡγούμενος Εὐαγγελίστριας καὶ ἁγίας Παρασκευῆς

+ ὁ τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων ἀντιπρόσωπος Βελλᾶς Βασίλειος βεβαιοῖ τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγουμένου Γαβριήλ.

I.M.3.2.3. Μονὴ Ευαγγελίστριας Ἀνω Πεδινῶν: Κτηματικά

16.3

Αντίγραφο

23/04/1896

Αρχεῖο αριθμὸς 2

A. Εξώφυλλο: Ἐνοικιαστήριον Μύλου Βελλᾶς καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἀπόδειξις Μαστόρων καὶ ἐπιστολὴ ἰδίου Δ.Ι. Κιτζία μὲ σημειώσεις περὶ τῶν ὄσων ἐξοδεύθησαν διὰ τὰς ἐπισκευὰς καὶ αὐξίσεις τοῦ Μύλου.

Καθυστεροῦμενος(ος) πούσουλας καὶ ἀπόδειξιν ξεπληρωμῆς διὰ τὸ ἔτος 1997 (sic 1897) ἑπτὰ

Ἀριθ. πρωτ. 403

Βιβλ(ίον) 8^{ον} Κατ(αχωρίσεων) Ἐπ(αρχιακῆς) Δημ(ογεροντίας) Ἀριθμ(ός) 123

ὁ Ἰωαννίνοις Γρηγόριος ἐπιβεβαιοῖ

Ἰωάννινα τῆ 27 Μαΐου 1896

Ἐνοικιαστήριον

Οἱ ὑποφαινόμενοι σήμερον συνεφωνήσαμεν ἀμφοτέρω ὃ τε Ἠγούμενος τῶν ἐν ἄνω Σουδενοῖς Ἱερῶν Μονῶν Εὐαγγελίστριας καὶ Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰωακείμ καὶ ὁ ἐκ Ζαγόριανης τῶν Κουρέντων κ. Δημήτριος Ἰ. Κιτσίας ὡς ἑξῆς.

A. Ὁ εἰρημένος κ. Ἠγούμενος, τὸν εἰς θέσιν Βελλᾶν ὑδρόμυλον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελίστριας συνιστάμενον ἓν μαγαζίον δύο μυλόλιθων, ἐνὸς μανδανίου καὶ μιᾶς ὑδροτροβιάς μετὰ τοῦ ἀπέναντι τοῦ μύλου κήπου δύο στρεμμάτων συνορευομένου ἐκ τῶν πέριξ μὲ χωράφιον Γκηούρβη Σεμερώβη, ἐνοικιάζει εἰς τὸν ῥηθέντα κ. Δημ(ήτριον) Ἰ. Κιτσίαν διὰ μίαν συνεχῆ ὀλόκληρον πενταετίαν ἀντὶ λιρῶν ὀθωμανικῶν χρυσῶν ἑκατὸν (ἀριθ. 100) ἤτοι ἀντὶ λιρῶν ὀθωμανικῶν χρυσῶν εἴκοσιν (ἀριθ. 20) δι' ἕκαστον ἔτος προπληρωτέων εἰς τέσσαρας ἴσας δόσεις τουτέστι λίρας ὀθωμανικᾶς χρυσᾶς πέντε (ἀριθ. 5) ἐκάστων δόσεων, ἀρχομένης τῆς ἐνοικιάσεως ἀπὸ τῆς 23^{ης} τρέχοντος μηνὸς Ἀπριλίου ἐν ἔτει 1896 ἕξ καὶ ληγούσης τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἰδίου μηνὸς τοῦ ἔτους 1901 ἐν κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἰωαννίνων δηλοποίησιν, {...} πλειοδοτήσαντα ἄλλου ἢ παρουσιασθέντος ὡς ἐνοικιαστοῦ ἐκτὸς μόνον αὐτοῦ τοῦ πρώϊν ἐνοικιαστοῦ.

B. Πᾶσα ἐπισκευὴ καὶ κατασκευὴ μυλόλιθων ἢ καὶ παντὸς ἄλλου ἐργαλείου καὶ μηχανήματος, ἐπιβαρύνει τὸν ἐνοικιαστὴν ὑποχρεομένου τοῦ κ. Ἠγουμένου ἅμα τῇ τοῦ ἐνοικιαστοῦ εἰδοποίησιν νὰ προμηθεύῃ τὸ ὑλικόν, πέτρας, σανίδας καὶ λοιπὰ καὶ φροντίζη διὰ σκαφόνιον καὶ ἀδράχτιον ἂν τυχὸν πάθωσιν, ἐκτὸς τῆς ἀναγκαίας ξυλικῆς διὰ πτερωτὰς ἢ τις θὰ προμηθεύηται παρὰ τοῦ ἐνοικιαστοῦ.

Γ' Τὸν ῥηθέντα κ. Ἠγούμενον ἐπιβαρύνει ἢ ἐπιδιόρθωσις αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπισκευαὶ καὶ τὸ ἀνάσυρμα τοῦ μαγαζίου τοῦ φούρνου καὶ δωματίου ἢ

κατασκευὴ ἑνὸς μικροῦ νέου ἀχουρίου ἔξωθεν τοῦ μαγαζίου καὶ οἱ κατ' ἔτος παρὰ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως ἐπιβαλλόμενοι κτηματικοὶ φόροι.

Δ' Ὁ ἐνοικιαστὴς νεμόμενος τὸν ἐν λόγῳ ὑδρόμυλον δικαιούται νὰ εἰσπράττῃ λόγῳ εἰσοδήματος παρὰ τῶν ἀλεθόντων τὸ κανονικὸν ἐξάγιον κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατοῦσαν συμφωνίαν τῶν ὑδρόμυλων Βελλᾶς ἤτοι τέσσαρας ὀκάδας ταῖς ἑκατὸν σὺν τῇ φύρᾳ ἀπὸ δὲ τὰ ὑφάσματα τὰ πρὸς κατεργασίαν ἀνὰ ἓν γρόσιον τὴν ὀκάν, ἐκτὸς τῶν γεννημάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελίστριας, ἅτινα θὰ ἀλέθωνται δωρεάν, καὶ τῶν ὑφασμάτων τῶν ἀφορώντων εἰς ἱματισμὸν τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἐπιπλόστρωσιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελίστριας, ἅτινα ἐπίσης θὰ κατεργάζονται δωρεάν.

Ε' Τὰ τῶν ἄνω Σουδενῶν ὑφάσματα καὶ ἀλέσματα μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ μύλου καταβόθρας, ἅπαντα ὑποχρεωτικῶς θὰ ἐργάζονται καὶ ἀλέθωνται ἀποκλειστικῶς ἐν αὐτῷ μόνῳ τῷ ἐν λόγῳ μύλῳ δικαιουμένου τοῦ ἐνοικιαστοῦ καὶ ἐπ' αὐτῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τέσσαρας ὀκάδας ἐπὶ ταῖς ἑκατὸν καὶ ἓν γρόσιον κατ' ὀκάν ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων.

ΣΤ' Αἱ πληρωμαὶ τῶν δόσεων θὰ βεβαιοῦνται δι' ἰδιαίτερων ἀποδείξεων τοῦ παραλαμβάνοντος.

Ζ' Μετὰ τὴν λήξιν τῆς πενταετοῦς ἐνοικιάσεως ἤτοι τὴν 23^η Ἀπριλίου 1901 ὁ εἰρημένος ἐνοικιαστὴς ὀφείλει νὰ παραδώσῃ ὀλόκληρον τὸ κατάστημα ὅπως παραλαμβάνει αὐτό.

Διὸ ἐγένοντο δύο παρόμοια ἔγγραφα δι' ἑκάτερον τῶν μερῶν ὑπογεγραμμένα παρ' ἀμφοτέρων καὶ ἐπικεκυρωμένα παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων.

Υ.γ. Ἐχουσι πληρῶς τὸ δικαίωμα οἱ Ἄνω Σουδενιώται νὰ ζυγίζωσιν καὶ μόνοι τῶν τὰ ἀλέσματα καὶ εἰς περιστάσιν καθ' ἣν ἐλλείψῃ ἐξάγιον περισσότερον τοῦ ὡς ἀνωτέρου δικαίωματος θέλει ἀναπληροῖ ὁ ἐνοικιαστὴς τὴν ζημίαν ταύτην.

Ἐν Ζαγοριανῇ τῇ 23 Ἀπριλίου 1896

Ὁ Ἡγούμενος τῶν ὡς Ἄνω Σουδενῶν ἐννωμένων

Ἱερῶν Μονῶν ἀρχιμανδρίτης Ἰωακείμ

Δημήτριος Ἰω. Κιτσίας ἐκ Ζαγόριανης

17. ΜΟΝΗ ΖΑΓΟΡΙΑΝΗΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

17.1

Σελ. 10-11

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐπιλεγομένου Ζαγόριανης ἔχει ἄνωθεν πενήντα τέσσερα κομάτια χωράφια ξερικά καὶ ποτιστικά εἰς στρέματα διακόσια τέσσερα καὶ δύο ἀυλάκια εὐρησκόμενα ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ Μοναστηρίου, καὶ ἐκτὸς ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα τοῦ ρηθέντος Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Ζαγόριανης ἐξαμνομονεῦτων χρόνων, ἐκ τῶν ὁποῖων ἐδίδοτο μόνον ἓν δέκατον εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας ὁμῆρ ἀγὰ Πέτα καὶ λοιποὺς κατὰ τὰ Μπεράτια των. ἀφοῦ δὲ συστήθῃ τὸ Βασιλικὸν Ταντζηματί εἰς τὰ μέρη μας, δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν. Τοιοῦτοτρόπως τὰ Γνωρίζωμεν, ἀπὸ προκατόχους μας, παπούδες μας, προσπαπούδες μας, καὶ πατεράδες μας καὶ ἕως τὴν σήμερον καὶ

ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865: 8βρίου: 28: Μοναστήριον Ζαγόριανης

Τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου Βροντισμένης ἀφιερωμένη ὡς Μετόχι εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Ζαγόριανης.

Τ' ἄνωθεν ἕνδεκα κομάτια χωράφια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ εἰς στρέματα πενήντα ἔννεα καθὼς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα τῆς ἄνωθεν ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου βροντισμένης παλαιόθεν, διὰ τὰ ὅποια χωράφια ὑπάρχει καὶ Μπουγιορδὴ τοῦ ἀλῦ πασᾶ ἀπὸ τὸ ἔτος 1806: Μαΐου: 20 καὶ ἔδιδον μόνον ἓνα δέκατον εἰς τοὺς κατακαιροὺς σπαχίδες τοῦ τόπου μας, ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ βασιλικὸν Ταντζηματί, δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν. τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ παπούδες μας, Πατεράδες μας, καὶ ἕως τὴν σήμερον καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865: 8βρίου: 28 Μοναστήριον ἁγίου Ἀθανασίου

18. ΜΟΝΗ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ ΖΙΤΣΑΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

18.1

Σελ. 98-101

Τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Ζίτζη.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν χωράφια καὶ ἀμπέλια εἰς στρέματα χίλια διακόσια ἕξηντα ἕξι, καὶ τρία ἀυλάκια, καὶ πίκας ἑκατὸν Σαράντα ἅτινα ὑπάρχουν ἐντὸς τοῦ τόπου τῆς χώρας Ζίτζας, καθὼς καὶ εἰς τὸ τοπράκι τῶν χωρίων, Πρωτόπαππα, Καρύτζας, καὶ Βελτζίστας ὡς φαίνονται Γεγραμμένα, καθὼς καὶ ὁ ἀλευρόμυλος εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτζης ἑξαμνημιονεύτων χρόνων ἀφιλονήκεται, κανένα σενέτι δὲν ὑπάρχει ἔνεκα τῶν περιστάσεων, ὅσα στρέματα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν, τὸ δὲ ἥμορον λαμβάνει τὸ Μοναστήριον πρὸς ζωοτροφίαν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Μοναστηρίου, τῶν πτωχῶν, καὶ πολλῶν διαβατῶν. Τοιουτοτρόπως τὰ εὔρομεν ἀπὸ τοὺς προκατόχους μας καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν μέχρι τὴν σήμερον διὸ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν ἐν θεοφοβίᾳ καὶ ὑποφαινόμεθα.

1866: Μαΐου: 30: Μοναστήριον Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Ζίτζη.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

18.2

Σελ. 350

Ἀρ. 26. Διὰ τοῦ παρόντος πωλητηρίου ἐγγράφου δηλοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος Κανονικὸς ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Ζίτση ὅτι, ἐπειδὴ τὸ Μοναστήριον χρεωστεῖ εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Σεβ(αστῆς) ἡμῶν Κυβερνήσεως Γρ(όσια) ὀκτῶ χιλ(ιάδας) ἀρ. 8.000 διὰ τὰ ταπία τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων ἀμπελοχωραφίων καὶ λοιπῶν ζητοῦνται δ' ἐπιμόνως παρὰ τῆς Σ(εβαστῆς) Γ(ενικῆς) Διοικήσεως τὰ ἄνω ῥηθέντα χρήματα

καὶ μὴ δυνάμενη νὰ πληρώσῃ τὰ χρήματα ταῦτα, ὡς μὴ ὑπολειπομένου περισσεύματος ἐκ τῶν Μον(αστηριακῶν) προσόδων, καὶ εἰς ἀπόλυτον ἀνάγκην εὐρεθεὶς τούτων ἔνεκα, ἔχων καὶ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Σεβ(αστοῦ) Κυριάρχου μου Μητροπολίτου ἁγίου Ἰωαννίνων κ Σωφρονίου, ἐπώλησα σήμερον ἕν ἀμπελοτόπιον κείμενον εἰς τὸ μέρος Βαρὺ κάτω Μοναστήριον, ὡς φαίνεται σημειωμένον εἰς τὴν Γ(ενικὴν) Καταγραφὴν τῆς Ζήτησης ὑπ. Ἀρ. 58 καὶ ἐκ στρεμμάτων τριῶν καὶ ἀυλακίων τριῶν καὶ συνορευῶν ἀπὸ τὸ κάτω μέρος μὲ Γεώργιον Μπούγιαν ἄνωθεν μὲ δρόμον, ἀφ' ἑνὸς μέρους μὲ λάκον καὶ τὰ κλήματα τοῦ Σταύρου {...} καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ δρόμον, καὶ τοῦ ὁποίου ἀμπελοτοπίου τὰ κλήματα ἔχει φυτευμένα, ὁ μακαρίτης Ἰωάννης Κοσμάς ἐκ Ζίτσης καὶ καλλιερῶν ἔδιδε τὸ σύνηθες ἴμορον εἰς τοὺς κ^{ους} Μιχαὴλ Ἰ. Κοσμὰν καὶ ἀδελφόν του Βασίλειον ἐξ ἡμισείας, ὅπως ἔχουσιν αὐτὸ διηρημένον δ' ἀμοιβαίων μεταξὺ των ἐγγράφων διὰ λίρας ὀθωμ(ανικὰς) δώδεκα Ἀρ. 12, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρ' αὐτῶν εἰς χεῖρας. Ὑπόσχομαι δὲ νὰ κάμω τοῦτο φερεγάτι παρουσιαζόμενος εἰς τὸ Σ(εβαστὸν) Χουκμάτι, ὅπως δοθῇ αὐτοῦ τὸ Β(ασιλικὸν) Ταπί ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ ὑπάρχουσιν οἱ ῥηθέντες ἀγορασταὶ ἰδιοκτῆτες καὶ ἐξουσιασταὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἀμπελοτόπου αὐτοῖ τε καὶ οἱ κληρονόμοι των, καὶ οὐδεὶς δύναται ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει ἢ περιστάσει παρενοχλῆσαι αὐτοὺς τὸ παράπαν ἐπ' αὐτοῦ. Διὸ εἰς πίστωσιν καὶ ἀσφάλειαν αὐτῶν ἐγένετο τὸ παρὸν Πωλητήριον εἰς δύο ὅμοια, ὑπογεγραμμένον παρ' ἐμοῦ καὶ ἐπικεκρωμένον παρὰ τοῦ Σ(εβαστοῦ) Κυριάρχου μου εἰς ἐνδειξιν.

Ἰωάννινα τῆ 17 10βρίου 1875.

Γαβριὴλ ἡγούμενος τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτσης
βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

18.3

Σελ. 353

Ἀρ. 34. 6 Μαρτίου 1882 Ἐπεκυρώθη ἐνοικιαστήριον ἐγγράφον ἐκδιδόμενον ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 20 9βρίου 1881 παρὰ τοῦ Ὀσιωτάτου ἡγουμένου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Γαβριὴλ δι' οὗ ἐνοικιάζει τὴν ἐν Ἰωαννίνοις οἰκίαν τῆς Μονῆς διὰ τρία ἔτη εἰς τὸν Χριστ(όδουλον) Ἰ. Βογάν διὰ λίρας ὀθωμ(ανικὰς) 18 κατ' ἔτος, πληρωτέας κατὰ πᾶσαν τετραμηνίαν. Ἡ ἐνοικίασις ἄρχεται ἀπὸ τῆς α' προσεχοῦς μηνὸς Δε(κεμ)βρίου 1881

(ὑπογρ.) Γαβριὴλ Ἠγούμενος τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτσης.

Χριστόδουλος Ἰ. Βόγας

+ ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἐπικυροῖ

19. ΜΟΝΗ ΗΛΙΟΚΑΛΗΣ

Ι.Μ.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

19.1

Σελ. 69-71

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας ὀνομαζόμενον Ἡλιόκαλη
Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν ἐννενήντα τρία κομάτια χωράφια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ
εἰς στρέματα τετρακόσια δέκα ἕξ καὶ δύο ἀυλάκια καθὼς καὶ τὰ ὀρμάνια καὶ ὁ
Μύλος ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Ἱεροῦ

Μοναστηρίου τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας ἐπιλεγομένου Ἡλιόκαλη παλαιόθεν ἀπὸ τὰ ὁποῖα χωράφια πρὶν τοῦ Ταντζηματίου ἔπερναν οἱ κατὰ καιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας εἰς ἄλλα μὲν δέκατο εἰς ὅσα ἐδουλεύοντο, εἰς ἄλλα δὲ κεσῆμι κατὰ τὰ Βασιλικὰ Μπεράτια των. ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιλικὸν Τανζηματί διδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν ἀπ' ὅσα χωράφια δουλεύονται, ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι στέρφος καὶ ξερικός καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν μένουν χέρσα διὰ πολὺ καιρὸν. ὑπάρχουν καὶ παλαιὰ ταπιά καὶ σενέτια διὰ μερικὰ τὰ ὁποῖα εἶναι σημειομένα τὸ καθ' ἓν ὡς ὀπισθεν φαίνονται. κανένα μπέρδεμα καὶ λογοτρυβὴ μὲ κανέναν δὲν ἔχωμεν. Τοιουτοτρόπως τὰ εὖρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζω καὶ τὰ ἔχω εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μοναστηρίου μέχρι σήμερον καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ ὑποφαίνομαι.

1866: Μαρτίου 6: Μοναστήριον Ἡλιόκαλης

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

19.2

Σελ. 36

Πρᾶξις IB'

Κατὰ συνέπειαν αἰτήσεως τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἡλιόκαλης περὶ ἀνεγέρσεως τοίχου τινος τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου, ἐτοιμοῦρόπου ὄντος, καὶ ὅλου 140 πήχεων συνισταμένου, ἐξακριβωθέντος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἐν συνεδριάσει τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ἀπεφασίσθη νὰ ἐνεργηθῆ ἢ ἀνέγερσις του μὲ πέτραν καὶ λάσπην ἵνα ἐκτεθῆ εἰς πλειστηριασμὸν ἐπὶ μειοδοσίᾳ ἢ ἀνέγερσις του. λόγου δὲ γενομένου περὶ τῶν μέσων τῆς ἀνεγέρσεως, τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου μὴ ἔχοντος προσόδους, ἀπεφασίσθη νὰ προβλεφθῆ τὸ διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἐπὶ μειοδοσίᾳ ὀρισθησόμενον ποσὸν καὶ νὰ πληρωθῆ τοῦτο κατὰ Μάιον διὰ τῆς πωλήσεως τῶν προβάτων τοῦ Μοναστηρίου μὴ ἀποτελούντων ὁμάδα. τοῦ μέτρου τούτου ἐγκριθέντος, συνετάχθη εἰς ἔνδειξιν ἢ παροῦσα Πρᾶξις ἵνα ἐνεργηθῶσι τὰ περαιτέρω

7 νοεμβ(ρίου) 1871

Υ.Γ. Κατὰ συνέπειαν τοῦ ἐπὶ μειοδοσίᾳ πλειστηριασμοῦ ὁ Ἡγούμενος Ἡλιόκαλης συνεφώνησε μετὰ τοῦ Μαστουρογοῦλα διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ τοίχου τοῦ Μοναστηρίου παρουσιάσας καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ συμφωνητικόν, ἐκδιδόμενον ἀπὸ τῆς 6 Φεβρ(ουαρίου) διὰ γρ(οσίων) 420 ἐκτὸς τῆς τροφῆς καὶ λοιπὰς εἰδικότητος φέρει τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφο, ταῦτα δὲ πληρωθήσονται ἐκ τῶν τριάκοντα ταγαρίων, ἅτινα ἀπεφασίσθησαν πρὸς τοῦ σκοπὸν τούτον καὶ ἐξηρέθησαν ἐκ τοῦ τελικοῦ ποσοῦ τῶν Γεννημάτων τοῦ Μοναστηρίου.

8 Φεβρ(ουαρίου) 1872

19.3

Σελ. 155

Ἐν Συνεδριάσει τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ἐνεφανίσθη ὁ αἰδεσιμώτατος Παππᾶ Χρήστος, τοποτηρητῆς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἡλιόκαλης καὶ ὑπηνίξατο τὴν ὑποχρέωσιν τῆς Μονῆς ταύτης δι' ἧς τελεῖ πρὸς τὴν Κοινότητα Κράψη τὸ ἥμισυ τοῦ ἰμόρου τῶν ἐκεῖσε εὐρισκομένων κτημάτων τῆς Μονῆς λόγῳ διατηρήσεως τῆς Σχολῆς τῆς ἐν λόγῳ κοινότητος προσθεῖς ὅπως ἐλαττωθῆ ἢ προσφορὰ αὕτη. Συνεπῶς τῇ αἰτήσει του ταύτη ἐζητήθησαν παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ἐπὶ τοῦ

προκειμένου ζητήματος Σχετικά έγγραφα, ἅτινα παρουσίασεν ὁ Γραμματεὺς, καὶ ληφθέντων τούτων ὑπ' ὄψιν ἀνεγνώσθη ἢ ὑπ' Ἀρ. 1005 καὶ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 28 Φεβρ(ουαρίου) 1879 ἐν τῷ Γ. Βιβλ(ίω) τῶν πρακτ(ικῶν) τῆς ἐπαρχ(ιακῆς) Δημογερ(οντίας) κατακεχωρημένη Πρᾶξις δι' ἧς ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ Κοινότης Κράψη λαμβάνη λόγῳ συνδρομῆς τῆς Σχολῆς τῆς, ἐν ὅσω διατηρεῖ διδάσκαλον, τὸ ἥμισυ τοῦ ἰμόρου τῶν ἐν τῇ Περιφερείᾳ Κράψη κειμένων Γαιῶν τῆς Ἰ(ερᾶς) Μονῆς Ἡλιόκαλης, τῶν ἐν τῇ ὡς εἴρηται πράξει ὀριζομένων, ἀποκλείεται δ' οὐχ ἦπτον ἡ Κοινότης τοῦ ξηλεύειν καὶ τοῦ Οὐρμανίου τῆς Ἰερᾶς Μονῆς τοῦ ὡσαύτως ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Κοινοτήτος ταύτης κειμένου ἄνευ γνώσεως τοῦ ἡγουμένου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τοποτηρητὴς ὑπέβαλεν ὅτι οἱ καλλιεργοῦντες τὰς Γαῖας ταύτης καθυστεροῦσι τὸ ἴμορον, πρὸς δὲ ὅτι ἐνεργεῖται καὶ ζήτησις ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Μονῆς, ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω καὶ διασκεψαμένη τῇ ἐγκρίσει καὶ τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) ἐπιδοκιμάζει μὲ τὴν παρὰ τῆς Ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας ὠρισθεῖσαν συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς Κράψη διὰ τῆς ἐτησίου παραχωρήσεως τοῦ ἡμίσεως ἰμόρου ἐκ τῶν ἐκεῖσε καλλιεργημένων Γαιῶν τῆς Μονῆς, ὑποχρεοῖ δὲ τὴν Κοινότητα Κράψη ἵνα πειθαναγκάζῃ τοὺς καλλιεργοῦντας τὰς Μοναστηριακάς Γαῖας ἵνα ἐτησίως χορηγῶσιν εἰς τὴν Μονὴν τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῦ ἰμόρου καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὑπεύθυνον ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει. Αναφορικῶς δὲ τῆς ξηλεύσεως τοῦ Οὐρμανίου ἐνεκρίθη ἵνα ἐκδοθῇ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον εἰς Κράψη καὶ τοῖς περιοικοῖς τοῦ οὐρμανίου χωρίου, ἵνα μὴ ξηλεύῃ τις τοῦ λοιποῦ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ τοποτηρητοῦ αὐτοῦ ἐκ συνεννοήσεως μετ' αὐτόν. Ἐφ' ᾧ καὶ εἰς ἔνδειξιν Συνετάχθη ἡ παροῦσα πρᾶξις δυνάμει τῆς ὁποίας ἐκδοθήσονται αἱ Σχετικαὶ διαταγαὶ εἰς Κράψη περὶ τοῦ ἰμόρου, ὡς καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον ἀναφορικῶς τῆς ξηλεύσεως τοῦ Οὐρμανίου (δάσους).

Τῇ 7 Νοεμβρίου 1882 Ἰωάννινα

Δημήτριος Α. Χαντέλης

Δ.Κ. Κρουστάλλης

Ἰωάννης Π. Γερωντάκης

19.4

Σελ. 271-272

Περὶ Μονῆς Ἡλιόκαλης Καταχώρησις Πράξεως.

Σεβασμιώτατε!

Εὐσεβάστως ἀπαιτοῦμεν καὶ ὑποβάλλομεν τὴν ταπεινὴν γνωμάτευσίν μας ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος περὶ τῆς ξηλεύσεως τοῦ δάσους τῆς Ἰερᾶς Μονῆς Ἡλιόκαλης, ἐξ οὗ ἐπισταμένως διήλθομεν τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπὸ 28 7βρίου 1886 παραπεμθείσης πρὸς ἡμᾶς ἀναφορᾶς, ἀναγνώσαμεν δὲ συνάμα καὶ τὰ προκατατεθέντα ἐν τῷ Γραφείῳ ἔγγραφα, τὸ τε ἐνοικιαστήριον καὶ τὰ Συναλλάγματα, καὶ ἐνεκρίναμεν νὰ κατακυρωθῇ ἡ ἐνοικίασις τῆς ξηλεύσεως τοῦ δάσους μὲ τοὺς ἐξῆς ὅρους. Νὰ ὀρισθῇ εἰς τὸ Συμβούλαιον ὅτι ὁ ἐνοικιαστὴς θὰ κόψῃ τὰ δένδρα τὰ ἔχοντα περιμέτρον ἀπὸ τριάντα ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου καὶ ἄνω καὶ τὰ ξερά. Νὰ δώσῃ ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων καὶ διὰ τὰ χρήματα καὶ διὰ τὴν ἀποζημιώσιν τῶν ξύλων, ἂν τυχὸν παραβῇ τὸ συμβόλαιον. Τὰ δὲ κάτω τῶν τριάκοντα ἑκατοστῶν θὰ ἀφήνῃ ἀνέπαφα, ἀλλιῶς θὰ ἀποζημιώσῃ τὴν Μονήν. Τὰ χρήματα μετὰ τὰ καὶ τῆς ξηλεύσεως νὰ κατατεθῶσιν εἰς τὴν Ἰ(ερὰν) Μητρόπολιν, αὕτη δύναται καταθέσῃ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἰ(ερᾶς) Μονῆς ἐντόκως ἐν

τὸ ταμείον τῶν ἐλεῶν, ὁ δὲ τόκος αὐτῶν νὰ χρησιμεύη διὰ τὰ Σχολεῖα τῶν περιοίκων, ἀφ' οὗ κανονισθῆ τὸ ζήτημα τοῦτο παρὰ τῆς Ἱ(ερᾶς) Μητροπόλεως. Ἐν τούτοις διατελοῦμεν τῇ α 8βρίου 1886 Ἰωάννινα.

Υ.Γ. Νὰ προσκληθῶσιν οἱ ἀπὸ {...} Ἰ. Μίκαρης, Χρῆστος Ζαραπλᾶς καὶ Θ. Τσαραπλᾶς ἵνα δώσωσι πληροφορίας περὶ τῶν 140 λιρ(ῶν) τῶν προερχομένων ἐκ τῆς προτέρας ξυλεύσεως.

(ὑπογρ.) Κωνστ. Καπέλλας, Γιαν. Π. Γεροντάκης, Ἰωάννης Γ. Μπίτζιος.

Ἐνεκρίθη ἵνα κατακυρωθῆ ἡ ξύλευσις, νὰ μὴ τεθῆ εἰς Πλειοδοσίαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ ἐνοικιασταὶ προέβησαν εἰς ἐκκοπὴν ἀρκετῆς προσότητος, τὰ δὲ συναλλάγματα νὰ ὀπισθογυρισθῶσι τῇ διαταγῇ Χαράλ(αμπου) Ἡγουμενίδου, Γραμματέως τῆς Ἐπαρχ(ιακῆς) Δημογεροντίας

6 8βρίου 1886 Ἰωάννινα (ὑπογρ.) Κωνστ. Καπέλλος, Γιαννάκης Π. Γεροντάκης.

20. ΜΟΝΗ ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΩΝ

Ι.Μ.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

20.1

Σελ. 109-110

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τὸ γεννέσιον τῆς Παναγίας εἰς τὸ χωρίον Θεodώριανα πλησίον τοῦ αὐτοῦ χωρίου.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν ἐνενηντα ὀκτῶ στρέματα χωράφια ταχυμηνά καθὼς καὶ οἱ ἀλευρόμυλοι καὶ τὸ ἐλεοτόπι ὡς φαίνονται γεγραμμένα, εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Παναγίας Θεodώριανης παλαιόθεν, διὰ τὰ ὅποια κανένα συνέτι δὲν ὑπάρχει ἔνεκα τῶν περιστάσεων, εἰμὴ μόνον τὸ χοτζέτι διὰ τὸ ἐλεοτόπι. ὅσα στρέματα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν, τὸ δὲ πολλὰ ὀλίγον ἥμορον ὁποῦ συνάζεται οἰκονομοῦνται τὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου καὶ εἰς ἐπισκευάς. Τοιαῦτα τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου καὶ τοιαῦτα τὰ κατέχω εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μοναστηρίου μου μέχρι σήμερον διὸ καὶ ὑποφαίνομαι –

1866: αὐγούστου 7: Μοναστήριον Θεodώριανης

21. ΜΟΝΗ ΚΑΣΤΡΙΤΣΑΣ

Ι.Μ.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

21.1

Σελ. 59-60

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς συλήψεως τοῦ Προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου τὸ ἐπιλεγόμενον Γαστριτζα

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν τριάντα ἕξ κομάτια χωράφια καὶ λυβάδια ὅλλα ξερικά εἰς στρέματα ἑξακόσια εὐδομήντα ὀκτῶ καὶ πέντε πενήντα μὲ τὰ συνορατὰ των ἄτινα ὑπάρχουσιν εἰς τὰ χώματα τῶν χωρίων Κουτζουλιού, Παρκιού, Μπαρκουμαδιού καὶ Γιάννηστας, εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου Γαστριτζας ἑξαμνημιονεύτων χρόνων, διὰ τὰ ὅποια ὑπῆρχον Χοτζέτια καὶ ταπιᾶ παλαιὰ ἄτινα διεργάγησαν ὁμοῦ μὲ ὅλων τῶν Ἱερῶν σκευῶν τοῦ Μοναστηρίου

ἐν καιρῷ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀλῦ πασᾶ, καὶ οὕτω δὲν σώζεται κανένα ἔγγραφο. Ἐκ τῶν ὁποίων χωραφίων καὶ λυβαδίων ὅσα εὗρήσκονται εἰς τὰ χῶματα τοῦ Κουτζουλιῦ, μπαρκουμαδιοῦ καὶ Γιάννιστας ἐδίδετο τὸ δέκατον εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας ἀπ' ὅσα ἐδουλεύοντο, ἐκ δὲ τῶν εὗρησκομένων εἰς τὸν τόπον παρκιοῦ ἐδίδοντο μόνον εἰς τὸν Χαζνέν Γρ(όσια): 160 διὰ Γκιουῶλ Χάση ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιλικὸν Ταντζημάτι δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν ἀπὸ ὅσα δουλεύονται, διότι πολλὰ ἐξ αὐτῶν τῶν χωραφίων μένουσιν χέρσα ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι ξερικὸς στέρφος καὶ ἄκαρπος. Τοιοῦτοτρόπως τὰ εὗρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μας, τοιαῦτα τὰ γνωρίζω μέχρι τὴν σήμερον καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ ὑποφαίνομαι.

1866: Μαρτίου α' Μοναστήριον Γαστριτζης.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

21.2

Σελ. 76

Πρᾶξις ΚΕ'

Διὰ τῆς παρούσης ἐπισήμου πράξεως διαδηλοῦται ὅτι, ἐπειδὴ Αὐτοκρ(ατορικῆ) Διαταγῆ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως ἀπητήθη ἡ ἐξαγωγή τῶν Β(ασιλικῶν) ταπίων ἐπὶ τῶν Μοναστ(ηριακῶν) καὶ Ἐκκλ(ησιαστικῶν) Γαιῶν, κατὰ δὲ τὸν θεμελιώδη Νόμον τῆς Ὁθωμ(ανικῆς) Αὐτοκρατορίας ἢ τάπισις Μοναστηριακῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν ἐπ' ὀνόματι Μοναστηρίου ἢ Ἐκκλησίας οὐκ ἐπιτρέπεται, καὶ κατ' ἀνάγκην ἐκδίδονται τὰ τοιαῦτα ταπία ἐπ' ὀνόματι ἀτόμων ἐχόντων νομίμους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς εἰς οὓς κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύϊ ὑπάρχοντας περὶ τούτου Νόμους μεταβιβάζεται ἡ ἰδανικὴ κυριότης τῶν πρώτων ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐταπίσθησαν τὰ κατωτέρω σημειούμενα χωράφια, λειβάδια καὶ παλαιάμπελον, Μετόχιον καὶ λοιπὰ κείμενα εἰς τὰ χωρία Μπαρκμάδι καὶ Παρκιὸ καὶ Κουτζουλιὸ καὶ Κατζικὰ τῆς περιοχῆς Μαλακασίου ὄντα καὶ ἐν τῇ καταγραφῇ (ταχρίρι Δζέτετ) τῆς Σεβ(αστῆς) ἐνταῦθα Γενικῆς Διοικήσεως, καὶ τὰ ὁποῖα εἰσὶ κτήματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τῆς κειμένης εἰς θέσιν Καστριτζα ἀπέναντι τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμιωτάτου κυρίου Παναγιώτου Βάσσως κατοικοῦ τοῦ χωρίου Μπαρκμάδι, ἡλικίας ὡς ἔγγιστα τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἔχοντος δύο ἄρρενα καὶ ἓνα θῆλυ, ἓναν ἀδελφὸν Βασίλειον καὶ ἀνιψίους ἀμέσους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς, καταβληθέντων τῶν πρὸς ἐξαγωγήν τῶν Β(ασιλικῶν) Ταπίων νενομισμένων δικαιωμάτων παρὰ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, χωρὶς ἢ τιμιότης του νὰ καταβάλλῃ οὔτε λεπτόν, ὡς ὁ ἴδιος συνομολογεῖ καὶ συναποφαίνεται, ὅτι ὄχι μόνον οὔτε λεπτὸν δὲν κατέβαλλε, ἀλλ' οὔτε δικαίωμα κυριότητος, ἢ ἄλλης τινος ἀπαντήσεως, ἔστω καὶ τῆς ἐλαχίστης, ἔχει δύναται, μῆτε διεγείρειν αὐτὸς τε καὶ οἱ Νόμιμοι κληρονόμοι του εἰς οὓς μετὰ τὸν θάνατόν του μεταβιβασθήσονται οἱ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων τίτλοι τῆς ἰδιοκτησίας, ὑποχρεουμένης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἵνα καταβάλλῃ πάλιν τὰ τῆς μεταβιβάσεως ἔξοδα ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ πληρώνη ἐνιαυσίως πρὸς τὴν Σ(εβαστῆν) Διοίκησιν τὸ ὠρισμένον Βεργί, ἄνευ εὐθύνης του. Εἰς πίστωσιν ὅθεν τῶν ἀνωτέρω συνετάχθη ἡ παροῦσα Πρωτοτύπως ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς τῶν Ἰωαννίνων Μητροπόλεως φέρουσα τὴν ὑπογραφὴν τῆς τιμιότης του, τὰς

μαρτυρίας τῶν προσυποφαινόμενων καὶ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Σωφρονίου. Ἀντίγραφα δὲ ταύτης ἐπίσημα ἀπεδοθήσονται ἀρμοδίως καὶ εἰς ἔνδειξιν διηγετικῆ καὶ παραστάσιν μόνιμον.

Ἐν Ἰωανν(ίνοις) 15 7βρίου 1873

παναγιότη βασο βεβηονο

22. ΜΟΝΗ ΚΑΤΑΜΑΧΗΣ

I.M.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Τσαρκοβίστας 1865-1866

22.1

Σελ. 11

Τὸ Μοναστήριον τῆς γεννήσεως τῆς Παναγίας, ὀνομαζόμενον καταμάχι - 1865: Αὐγούστου: 17:

ὁ ὑποφαινόμενος ἔχω σαράντα πέντε ἔτη ὅπου ἡγουμενεύω εἰς τὸ εἰρημένον Μοναστήριον εἶμαι εὐδομήντα πέντε χρόνων γέροντας, τοιουτοτρόπως εὖρον τὰ συνόρατα καὶ τοιουτοτρόπως μοῦ τὰ παρῆδωσεν ὁ προκάτοχος μου Σεραφεῖμ, καὶ ὁ προκάτοχος Παγερώτος καὶ τοιουτοτρόπως τὰ ἐγνώριζεν παλαιόθεν, ἦτον καὶ ταπιά ἀπὸ τοὺς σπαχίδες, ἀλλὰ ἐκάγηκαν εἰς τὸ ἔτος 1803: ὅταν πολεμοῦσε τὸ Σούλη ὁ ἀλῦ πασᾶς αὐτὸ γνωρίζω καὶ ὁμολογῶ ἐν βάρει συνειδήσεως μου, καὶ ὑποφαίνομαι.

«Χριστόφορος Ἰγούμενος του μοναστήριου κιαταμάχην»

23. ΜΟΝΗ ΚΑΤΣΙΚΑΣ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

23.1

Σελ. 80

Πρᾶξις λ'

Κατὰ συνέπειαν τοῦ γενομένου ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει πλειστηριασμοῦ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 22 Ἀπριλ(ίου) Ἑ(νεστώτος) Ἑ(τους) δι' ἧς ἐτίθεντο εἰς δημοπρασίαν τὰ ἐν Κατσικᾷ κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐπὶ τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 23 Ἀπριλ(ίου) Ἑ(νεστώτος) Ἑ(τους) καὶ λυγούσης τὴν 23 Ἰδίου τοῦ ἔτους 1877 ἑβδομήντα ἑπτὰ εἰς τὸν παρουσιασθησόμενον Πλειοδότην, αἰτήσις τοῦ κυρ. Ξενοφῶντος Α. Παναγιώτου δικαιουμένου λαμβάνειν ἀπὸ τὰ ἐν λόγῳ εἰσοδήματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κατσικᾶς δυνάμει Μαζμπατά, τοῦ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικοῦ ἐμποροδικείου ἐκδιδομένου ἀπὸ τῆς 7 Φεβρ(ουαρίου) 1872 κατ' ἔτος τὰ τῶν 800 γρ(οσίων) καθιερωμένων τῇ Μονῇ ἐπειδὴ ἐκ τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου Κατσικᾶς παρουσιάσθη πλειοδότης, ἐνεφανίσθη δὲ ἐνταῦθα τοῦτος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων κύρ. Κωνσταντῖνος Ἀθανάσιος Χαλιμέγας προσενεγκῶν ἐτησίως γρ(όσια) 1350 ἤτοι δι' ὅλην τὴν τριετίαν τὸ ὅλον γρ(όσια) τέσσαρας χιλ(ιάδας) καὶ πενήκοντα κατεκυρώθη ἡ ἐνοικίασις ἐπ' ὀνόματί του ἐπὶ τῶν ἐν Κατσικᾷ Μοναστηριακῶν κτημάτων, καὶ ὀφείλει ὁ ἐνοικιαστής κυρ. Κωνσταντῖνος, ἵνα λαμβάνη τὰ εἰσοδήματα τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων κατὰ τὸ Σενὲ Σαμπίκ, ποῦ θέλει πλιρόνει τὸ ἐτήσιον εἰς τὴν Ἱερὰν

Μητρόπολιν εἰς δύο δόσεις μίαν κατὰ τὴν α' Ἰουνίου καὶ μίαν κατὰ τὴν α' 7βρίου ἐκάστου ἔτους, θέλει δὲ φροντίσει ὁ ἐνοικιαστὴς ἵνα ἐξάγῃ καὶ τὸ Β(ασιλικὸν) Κοντράτον ὑπὸ ἄμεσον εὐθύνην του, καὶ περατωθείσης τῆς τριετοῦς ἐνοικιάσεως δὲν θέλει ἔχει καμμίαν ἀπαίτησιν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐπ' οὐδεμίᾳ προφάσει ἢ περιστάσει. Παρουσιάζει δὲ ἐγγυητὴν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων του τὸν προσυπογραφομένον Γ. Στράβον ἐκ Κονίτσης, ἐξ ᾧ καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑπογράφεται.

25 Ἰουνίου 1874 Ἰωάννινα
Κωνσταντῆνος Αθ. Χελιμεας
Γεώργιος Ν. Στράβον

23.2

Σελ. 89

Διὰ τῆς παρούσης ἐπισήμου πράξεως διαδηλοῦται ὅτι, ἐπειδὴ Αὐτ(οκρατορικῆ) Διαταγῆ τῆς Σ(εβαστῆς) ἡμῶν Κυβερνήσεως ἀπητήθη ἡ ἐξαγωγή τῶν Β(ασιλικῶν) ταπίων ἐπὶ τῶν Μοναστηριακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν, κατὰ δὲ τὸν θεμελιώδη Νόμον τῆς Σ(εβαστῆς) Αὐτοκρατορίας ἢ τάπισις Μοναστ(ηριακῶν) καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν ἐπ' ὀνόματι Μοναστηρίου ἢ ἐκκλησίας οὐκ ἐπιτρέπεται καὶ κατ' ἀνάγκην ἐκδίδονται τὰ τοιαῦτα ταπία ἐπ' ὀνόματι ἀτόμων ἐχόντων νομίμους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς εἰς οὓς κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύι ὑπάρχοντας περὶ τούτου Νόμους μεταβιβάζεται ἡ ἰδανικὴ κυριότης τῶν πρώτων ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐταπίσθησαν τὰ ἄνωθεν σημειούμενα κατ' εἰδικὸν κατάλογον χωράφια κείμενα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Κατζικά, ὄντα καὶ ἐν τῇ καταγραφῇ τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως / ταχίρι Δζετίτ / ἐπ' ὀνόματι ἐμοῦ τοῦ ὑποφαινομένου, ἅτινα εἰσὶ κτήματα ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα τῆς εἰς τὸ χωρίον Κατζικά Ἱερᾶς Μονῆς τῆς τιμωμένης ἐπὶ τῇ Σεβασμίᾳ μνήμῃ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καταβληθέντων τῶν πρὸς ἐξαγωγήν τῶν Β(ασιλικῶν) Ταπίων ἀναγκαιούντων ἐξόδων παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, χωρὶς ἐγὼ νὰ καταθέσω οὔτε λεπτὸν, ἐπομένως διαδηλῶ ἐπισήμως ὅτι τὰ ἀνωτέρω ταπισθέντα χωράφια ἐπ' ὀνοματί μου εἶναι κτήματα ἀναπόσπαστα τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, κατὰ συνέπειαν οὐδὲν δικαίωμα κυριότητος ἔχω ἐπ' αὐτῶν, ἢ ἄλλης ἀπαιτήσεως, ἔστω καὶ τῆς ἐλαχίστης, οὔτε οἱ υἱοὶ μου καὶ νόμιμοι κληρονόμοι μου εἰς οὓς μετὰ θάνατόν μου μεταβιβασθήσονται οἱ τίτλοι τῆς ἰδιοκτησίας ἐπ' ὀνοματί των, ὑποχρεουμένης τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς ἵνα καταβάλλῃ πάλιν τὰ τῆς μεταβιβάσεως ἔξοδα ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ νὰ πληρῶνῃ ἐνιαυσίως εἰς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν τὸ ὠρισμένον βεργί ἄνευ εὐθύνης ἐμοῦ καὶ τῶν νομίμων κληρονόμων μου. Εἰς πίστωσιν ὅθεν τῶν ἀνωτέρω συνετάχθη ἡ παρούσα πρωτοτύπως ἐν τῷ κώδικι τῆς Ἱερᾶς τῶν Ἰωαννίνων Μητροπόλεως, φέρουσα τὴν ὑπογραφήν μου, τὰς μαρτυρίας τῶν προσυποφαινομένων καὶ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Σωφρονίου. Ἀντίγραφα δὲ ταύτης ἐπίσημα ἐκδοθήσονται ἀρμοδίως εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παρὰστασιν μόνιμον

τῇ 12 Ἰανουαρίου 1876 εἰς Ἰωάννινα.

αναγνώστη μαρούλης ἀπο κατζηκα βεβηονο
κοστας ἀναγνοστης μαρουλη βεβεονο
Ξενοφῶν Α. Καπρίτσιος μαρτυρῶ

23.3

Σελ. 113

Καταχώρησις ἐγγράφου ἐκ Κατσικᾶς

Δηλοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τοῦ χωρίου Κατσικᾶς ὅτι σήμερον συνεφωνήσαμεν μετὰ τοῦ Κυρίου Ξενοφῶντος Α. Καπρίτσιου διὰ τὰ εισοδήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν Ἀποστόλων, τὰ ὅποια εἶχε κατεσχεμένα με μπασματᾶν τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως, καὶ συνεβιβάσθημεν μετ' αὐτοῦ, ἵνα τῷ δίδωμεν ἀπὸ τὰ εισοδήματα ταῦτα γρόσια τετρακόσια πενήντα ἀρ. 450 τὸν καθέκαστον χρόνον τὰ ὅποια θέλει λαμβάνει ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει ἐπιτροπή, ἢ καὶ ὑπαρχούσης τοιαύτης ἀπαντήσῃ δυσκολίας θέλομεν πληρῶναι ἡμεῖς ἢ Κοινότης τὰ χρήματα ταῦτα ἀλληλεγγύως. Εἰς ταῦτα μείνας σύμφωνος ὁ Κύριος Ξενοφῶν δὲν δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ Μπασματᾶ καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἀναιρέσει τὴν συμφωνίαν ταύτην θεωρεῖται παρ' αὐτοῦ τούτου ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος ὁ Μπασματᾶς ἐὰν δὲ δὲν λάβῃ τὰ χρήματά του θέλει ἐνεργεῖται ὁ Μπασματᾶς. Τοῦτο τὸ διορισμένον ποσὸν ἔχει νὰ λαμβάνει ὁ Κύριος Ξενοφῶν. Ἐὰν δὲ λυθῇ τὸ Μοναστηριακὸν ζήτημα, ὁ Κύριος Ξενοφῶν θέλει λάβῃ τὸ δίκαιον τοῦ ἐκεῖθεν χωρὶς ἡμεῖς νὰ ὑποχρεούμεθα εἰς ἄλλην χρηματικὴν δόσιν ἐκτὸς αὐτῆς καὶ ὑποφαινόμεθα

ἐν Κατσικᾶ τὴν 6 Ἰουλίου 1878.

Υ.Γ. Τὰ χρήματα θὰ δίδονται κατὰ ἀ^ην 8βρίου ἐκάστου ἔτους ὡς νόμιμα τρεχούμενα καὶ οὐχὶ καϊμέν.

Παπαχρῖστος ἐφημέριος βεβαιῶ τὸ γνήσιον τῶν ἄνω ὑπογραφῶν

Ἀναγνώστης Μαρούλης ὁμοίως

Κῶστα Πανῶλας ὁμοίως

Τὸ ἄνωτέρω ἐγγράφον κατεχωρήθη ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, ὅπερ μένει εἰς τὸ Γραφεῖον καὶ κατὰ συνέπειαν ἀκυροῦται ἢ ὑπὸ σελίδ(αν) 112 καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 10 αὐγ(ούστου) 1878. Συνταχθεῖσα πρᾶξις, ἀντίγραφα δε τούτου ἐπίσημα ἐκδοθήσονται πρὸς ἀμφοτέρω τὰ συμβαλλόμενα μέρη αὐθημερόν

παπα χρίστος εφίμέρος βεβεο το γνίσιον τα ανο υπογραφον

Ξενοφῶν Α. Καπρίτσιος

23.4

Σελ. 336

Ἀριθ. 5. Διὰ τοῦ παρόντος ἐνοικιαστηρίου Γράμματος δηλοποιεῖται ὅτι κατὰ συνέπειαν τοῦ γενομένου πλειστηριασμοῦ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 21 Ἰουνίου ἐπὶ τῶν κτημάτων τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Κατζικᾶς, κειμένων ἐπὶ τοῦ τοπρακίου τοῦ αὐτοῦ χωρίου, χωραφίων, οἰκιῶν, Μποστανίων, ἀμπελίων, Τσαηρίων, ἐνὸς λειβαδίου εἰς τὸν Μέγαν Κάμπον καὶ Μεσσαριῶν. Ἐνοικιάζει ταῦτα σήμερον ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Μοναστ(ηρίου) Μιχ(αήλ) ἀναγνώστου, τῇ ἀδείᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως διὰ τρία ὀλόκληρα ἔτη, ἀνὰ 2.650 Γρ(όσια) κατ' ἔτος, τὸ ὅλον Γρ(όσια) 7.950 εἰς τὸν πλειοδοτήσαντα λάμπρον Νικόλαον Βαρζώτην ἐκ Κατζικᾶς ἐπὶ τοῖς ἐπομένοις ὅροις.

Α'. Ὁ πλειοδοτήσας εἰς ὃν θὰ κατακυρωθῇ ἡ ἐνοικίασις ἐπισήμως παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὑπόσχεται δι' ἀξιοχρέου ἐγγυήσεως νὰ πληρῶσῃ τὸ δι' ἐνοικίασιν προσενεχθησόμενον ποσὸν εἰς τρεῖς δόσεις, ὧν ἡ Πρώτη

προπληρωτέα, ή δευτέρα κατά τὰς 15 αὐγούστ(ου) καὶ ἡ τρίτη κατά τὰς 15 ὀβριού.

Β'. Ὁ ἐνοικιαστὴς θὰ μετρήσῃ τὰ χρήματα ἐκάστης δόσεως εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ Μοναστηρίου.

Γ'. θὰ ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τοῦ ὅλου ποσοῦ τῆς ἐνοικιάσεως Γρ(όσια) 250, ἅτινα θὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν βοσκὴν τῶν ζώων τοῦ χωρίου εἰς τὸ εἰς Μέγαν Κάμπον Μοναστηριακὸν λειβάδιον, ἐὰν γίνῃ Βοῖδολεῖβαδον.

Δ'. Ἀπὸ τὰς οἰκίας ἐξαιροῦνται δύο, ὧν ἡ μία θὰ χρησιμεύῃ πρὸς κατοικίαν τοῦ Ἱερέως καὶ ἡ ἄλλη πρὸς ἀπόθεσιν τοῦ δεκάτου, ἧς τὸ ἐνοίκιον ὡς αὐτῶν ὑπολειπομένων, αἵτινες θὰ ἐνοικιασθῶσι παρὰ τοῦ ἐκμισθωτοῦ, ἐν γνώσει τῆς Κοινότητος, ἀνήκει εἰς τὸν ἐνοικιαστήν.

Ε'. Ὁ ἐνοικιαστὴς δικαιούται νὰ δώσῃ εἰς ἄλλους τσιφτσίδας πρὸς καλλιέργειαν ὅλα τὰ χωράφια ἐκείνων οἵτινες παραλαμβάντες ταῦτα πρὸς καλλιέργειαν ἤθελον ἀφήσει αὐτὰ χέρσα.

Στ'. Ὁ σπόρος τὸν ὅποιον ὁ ἐνοικιαστὴς θὰ δώσῃ πρὸς τοὺς τσιφτσίδες μὲ καθαρὰς καὶ τακτικὰς ἀποδείξεις, θὰ πληρωθῇ ἀπὸ τὸν ἐνοικιαστήν, ὅστις θὰ τὸν διαδεχθῇ μετὰ τὸ τέλος τῆς τριετοῦς ἐνοικιάσεως, ἧς ληξάσης, τὰ ἀνωτέρω ἐνοικιασθέντα κτήματα ἐπανέρχονται ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηριοῦ.

Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτη συνετάχθησαν δύο ὅμοια, φέροντα τὰς ὑπογραφὰς τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν, καὶ δοθείσης εὐκαιρίας θέλει ἐξαχθῶσι παρὰ τῆς Σ(εβαστῆς) Ἀρχῆς καὶ τὰ ἀρμόδια ἔγγραφα.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 26 Ἰουν(ίου) 1871

24. ΜΟΝΗ ΚΡΑΨΗΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

24.1

Σελ. 51

Τὸ Ἱερόν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας εἰς χωρίον Κράψι.

Γ' ἄνωθεν ἔνδεκα κομάτια χωράφια καὶ ἀμπέλια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ εἰς στρέματα ἑκατὸν ἑυδομήντα πέντε καὶ δύο ἀυλάκια ὡς φαίνονται γεγραμμένα μὲ τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα παλαιόθεν τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας εἰς τὸ χωρίον μας κράψι ἀπὸ τὰ ὅποια δίδεται μόνον τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν καὶ οὐχὶ ἄλλο. Τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ παπούδες μας, πατεράδες μας, καὶ ἕως τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα 1865: νοεμβρίου: 30 χωρίον Κράψι.

25. ΜΟΝΗ ΚΡΕΤΖΟΥΝΙΣΤΑΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

25.1

Σελ. 37-38

Τὸ Ἱερόν Μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς κρετζούνιστας κείμενον ἐπάνω εἰς ἕναν λόφον περικυκλωμένον μὲ δάσος παμπάλαιον.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν πενήντα ἕνα κομάτια χωράφια καὶ ἀμπέλια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ εἰς στρέματα ἑξακόσια εὐδομήντα δύο, καὶ δύο αὐλάκια καὶ ἑκατὸν πῖχας ὡς φαίνωνται μὲ τὰ συνόρατά των καθὼς καὶ ὁ ἀλευρόμυλος, εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ κρετζούνιστας ἐξ ἀμνιμονεύτων χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων χωραφίων ἐδίδετο μόνον ἓν δέκατον εἰς τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας κατὰ τὰ μπεράτια των, ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ βασιλικὸν ταντζηματί, δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν.

Τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ παπούδες μας, πατεράδες μας καὶ ἕως τὴν σήμερον καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα προσέτι ἔχει καὶ ἓν κομάτι χωράφι ποτιστικὸν εἰς χωρίον λεπτοκαργιᾶ καζὰ φιλιότης εἰς στρέματα 32: τριάντα δύο, ὀνομαζόμενον λογγίσια, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ ταπὶ βασιλικὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἡγουμένου Ἀνθιμου ὅστις τὸ ἀγόρασε μὲ χρήματα τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου πρὸ δέκα τρεῖς χρόνους. ὁμοίως ἔχει καὶ ἓν κομάτι χωράφι ποτιστικὸν εἰς τὸ χωρίον Σούλη ἀχμέτ ντίνου ἀπὸ στρέματα 10: δέκα παλαιόθεν εἰς ναχαγιέ Κουρέντου.

1865: νοεβ(ρίου) 13 Μοναστήριον Προφήτου Ἡλιοῦ

26. ΜΟΝΗ ΛΙΓΓΙΑΔΩΝ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

26.1

Σελ. 18

Πρᾶξις Ε'

Κατὰ συνέπειαν τοῦ περιεχομένου ἐν τῇ ὑπὸ 16 Μαρτίου τρέχ(οντος) ἔτους Γ. Πράξει, θεωρηθέντων τῶν λ(ογαριασμ)ῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς λιγγιάδων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1860 Δεκεμβ(ρίου) 30 μέχρι τοῦ ἔτους 1870, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ παλαιὰ χρῆα αὐτῆς ἀναβαίνοντα κατὰ τὴν ἐπόμενην ὀνομαστικὴν καταγραφὴν των εἰς Γρ(όσια) 13.350. Συσκέψεως γενομένης περὶ τῆς ἀποσβέσεως τούτων ἐκ τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων, ἐπεβλήθη τῷ Πανοσιωτάτῳ Ἡγουμένῳ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς κυρ. Σωφρονίῳ ἢ ἀπότισις τούτων ἐντὸς τετραετοῦς προθεσμίας ὅστις ἀνεδέχθη τὴν ἀπόσβεσιν αὐτῶν, ὑποσχόμενος ἵνα ἀνὰ πᾶν ἔτος πληρῶνῃ τὸ τέταρτον τοῦ ὄλου αὐτῶν εἰς δύο δόσεις ὠρισθείσας, ἥτοι τὴν μὲν πρώτην κατὰ τὴν α' Ἰανουαρίου τὴν δὲ δευτέραν κατὰ τὴν α' Ἰουλίου ἀρχομένης τῆς πρώτης δόσεως ἀπὸ τὴν α' Ἰαννουαρίου ἐλευσομένου ἔτους 1872, συνάμα δὲ καὶ τοὺς τόκους τῶν ὑπολοιπομένων τριῶν τετάρτων καὶ τῶν χρεῶν καὶ βαθμηδὸν εἰς τρόπον ὥστε ἐντὸς τῆς συμπληρώσεως τοῦ τετραετοῦς διαστήματος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν δόσεων ἡ Ἱερὰ Μονὴ ἔσεται ἀπηλλαγμένη καὶ ἐλευθέρῃ χρεῶν, καὶ εἰς τοὺς ἐτησίους λ(ογαριασμ)οὺς, οὓς θέλει παρουσιάζει ἀπὸ τῆς α' Ἰαννουαρ(ίου) 1870, ἀφ' οὗ θέλει σημειῶναι τὰ ἔξοδα κατ' εἶδος καὶ μὲ τὰς ἡμερομηνίας των γενήσεται μνεία καὶ περὶ τοῦ ὠρισθέντος εἰς ἀπόσβεσιν ἐνὸς τετάρτου. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν ὁ Ἡγούμενος δὲν συμμορφωθῇ μὲ τὰς ἀνωτέρω ὑποχρεώσεις, τότε ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς θέλουσι φροντίσει περὶ τῆς ἀποσβέσεως των διὰ τοῦ συμφερωτέρου καὶ ἐπωφελεστεροῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐγκριθησομένου τρόπου ἐντὸς τῆς ὠρισθείσης

προθεσμίας, ἤτοι τῆς συμπληρώσεως τῶν τεσσάρων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς παρούσης ἀποφάσεως, ἐφ' ᾧ καὶ εἰς ἔνδειξιν συνετάχθη ἡ παρούσα Πρᾶξις
24 Μαΐου 1871
ὁ Ἡγούμενος λιγγιάδων Σωφρόνιος

26.2

Σελ. 142-143

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται, ὅτι ὁ Πανοσιώτατος ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς λιγγιάδων κ. Σωφρόνιος πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀδεία τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ Ὀσιωτάτου ἡγουμένου Δίλλιου κυρ. Βενεδίκτου μεταβαίνοντος εἰς Ἀθήνας πρὸς θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐπετρόπη αὐτῷ ἢ εἰς τὰ ἐκεῖσε μετάβασίς του λόγῳ περιποιήσεως καὶ ἀναπαύσεως τοῦ εἰρημένου Γέροντος, πάσχοντος τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μετέβη μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας. Τοῦ Ὀσιωτάτου δὲ ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δίλλιου μετὰ τὴν γενομένην ἐγχείρησιν ἐπανελθόντος ἐξ Ἀθηνῶν πρὸ μηνῶν ἑπτὰ ἢ Πανοσιότης του διαμήνυσεν ὅτι ἀναβάλλει τὴν ἐπάνοδόν του ἐπὶ τινα χρόνον λόγῳ ὑποθέσεων του τινων. Ἐπειδὴ δὲ ἐβράδυνεν ἡ ἐπάνοδός του κατὰ μῆνα Δ(εκέμ)βριον τοῦ 1880 διετάχθη ὁ Γραμματεὺς τῆς Δημογεροντίας καὶ Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς. Χ. Ἡγουμενίδης ἵνα εἰδοποιήσῃ τὴν Πανοσιότητά του, ὅπως σπεύσῃ καὶ ἐπανέλθῃ, ὅτε δὴ τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς λιγγιάδων ἐκρῦθμῶς πῶς ἐχόντων, ἐλήφθη δὲ ἀπαίτησις παρ' αὐτοῦ διατελοῦσα ὅτι ὡς πάσχων τοὺς ὀφθαλμούς ἀναγκάζεται ἵνα παρατείνῃ τὴν ἐκεῖσε διαμονήν του μέχρι τῆς ἐντελοῦς θεραπείας του καὶ κατὰ συνέπειαν ἐζητήθη παρ' αὐτοῦ πιστοποιητικὸν διαδηλοῦν τὴν ὀφθαλμίαν του παρ' ἐπιστημόνων Ἰατρῶν ἐπίσημον ἢ φέρον τὴν ὑπογραφήν τοῦ Ἰατροῦ κ. Χασιώτου, γνωστοῦ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει τοῦδ' ὅπερ καὶ ἀπεστάλη.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὸ διάβημα τοῦτο ἰκανὸς χρόνος παρήλθεν καὶ ἡ Ὀσιότης του διατελεῖ διαμένων ἐν Ἀθήναις, ἐν Συνεδριάσει τῶν δύο ἐπαρχιακῶν σωμάτων ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ἵνα μὴ ἀμέσως ἀποκηρυχθῇ τῆς Ἡγουμενείας του ἐνεκρίθη τὸ τελευταῖον ὅπως ὁ Γραμματεὺς γράψῃ αὐτῷ ἢ νὰ σπεύσῃ νὰ ἔλθῃ τὸ πολὺ ἐντὸς δύο μηνῶν, ἢ ἄλλως ἀντικαταστήσεται, καὶ συνεπεία τοῦ μέτρου τούτου ἐστάλη Γράμμα παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸ κοινὸν τῶν λιγγιάδων διαδηλῶν πρὸς αὐτὸ διὰ τοῦτο ὅτι συμφέροντα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐξαναγκάζουν αὐτὸν ἵνα παρατείνῃ τὴν ἐκεῖσε διαμονήν του, ὑπὲρ ἧς ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἐμόχθησε, καὶ ὡς προτιθέμενος νὰ στείλῃ ἐν τῇ Μονῇ Γέροντα τινα ὡς κουρὰν αὐτῆς ἔχοντα καὶ σπουδαῖον χρηματικὸν ποσόν. Τούτων ἀπάντων ληφθέντων ὑπ' ὄψιν ἐν Συνεδριάσει τῶν δύο ἐπαρχιακῶν σωμάτων, ἀπεφασίσθη διὰ τοὺς λόγους τούτους, τὸν μὲν ὅτι δὲν εὑρίσκειται πρόσωπον κατάλληλον διαδεξάμενον τὴν ἡγουμενείαν ἵνα ἀποκηρυχθῇ ἡ Ὀσιότης του, τὸν δὲ δι' οὓς λόγους προβάλλει διὰ τοῦ γράμματός του, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν λιγγιάδων, ὅπως διορισθῇ προσωρινῶς τοποτηρητῆς καὶ διευθύνῃ τὰ τῆς Μονῆς ὡς Κανονικὸς Ἡγούμενος, ἀπολύτως πάσης ἀναμίξεως ἐντὸς τριμήνου διαστήματος, κατὰ τὸ ὁποῖον, ἐὰν μὲν ἐπανέλθῃ ἡ Ὀσιότης του, καλῶς, ἄλλως τε γενήσεται πρόνοια περὶ ὠρίσεως καταλλήλου προσώπου διαδεξαμένου τὴν ἡγουμενείαν.

Προσωρινῶς δὲ τοποτηρητῆς ἐνεκρίθη καὶ διωρίσθη ὁ Πανοσιώτατος Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παντελεήμονος ἐν Νήσῳ κύριος Χρῦσανθος, ὅς ἅμα τῷ διορισμῷ του ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν διευθύνσιν καὶ διαχείρισιν τῶν τῆς Ἱερᾶς

Μονῆς λιγγιάδων καὶ διευθύνῃ τὰ αὐτῆς ἀσχέτως πάσης ἀναμίξεως οἰουδήποτε, βασιτᾶ τακτικὸν λ(ογαριασμὸν) ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ πληρώσει ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὅτι ἡ Ἱερὰ Μονὴ ὀφείλει, περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου θέλει στείλῃ λ(ογαριασμὸν) τῆς διαχειρίσεως του. Καὶ ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἐνέργειαν καὶ προσπάθειάν του ὑπὲρ τῆς Μονῆς ἐπιδοθήσεται αὐτῷ ἐπίδομά τι ὅπερ ἐγκριθήσεται παρὰ τῶν δύο Σωμάτων κατάλληλον. Ἐνεκρίθη δὲ ἵνα ἐκδοθῇ παρὰ τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) τὸ σχετικὸν τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ Γράμμα.

Ἐφ' ᾧ καὶ εἰς ἐνδειξιν συνετάχθη ἡ παροῦσα Ἀπόφασις.

τῆ 7ῃ Μαρτίου 1881 Ἰωάννινα

26.3

Σελ. 280

Ἱερὰ Μονὴ λιγγιάδων

Θεωρήσαντες τοὺς λ(ογαρια)σμοὺς τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἡγουμένου κυρ. Σωφρονίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς λιγγιάδων τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Γεωργίου Βησσαρίωνος αἰδεσιμοτάτου Παπᾶ Γεωργίου εὔρομεν κατὰ τὸ δεφτέρι του ὅτι εἰς δύο ἔτη καὶ μῆνας τρεῖς ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 Ἰουλίου 15: μέχρι 15: 8βρίου 1887 ἐσύναξεν εἰσοδήματα Γρ(όσια) 26.168, καὶ ἐξόδευσεν Γρ(όσια) 26.013, ἔχει δὲ λαμβάνειν πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ μισθοῦ του ἕως 15: 8βρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους Γρ(όσια) 850 ὅλα δὲ τὰ χρέη, ὡς φαίνονται ὀνομαστὶ κατακεχωρισμένα εἰς τὸ δεφτέρι συνιστάμενα ἐκ γρ(οσίων) 513, 25 παράδες εἶναι εἰς βάρος τῆς Μονῆς.

Ὡς πρὸς τὴν διαχείρισιν δὲν εὔρομεν αὐτὸν καταχραστήν, οὔτε ὑπερβολικὸν εἰς τὰ ἐξοδα, τὸ μόνον δὲ δι' ὅπερ ἐπιβάρυνε τὴν Ἱερὰν Μονὴν μὲ περισσότερα ἐξοδα, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς διαμονῆς τοῦ ἡγουμένου κυρ. Σωφρονίου Δημητρίου Τούλη, ὅστις εἶναι πάντος ἄχρηστος καὶ ἐπιβλαβής, ἡ δὲ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ κρίνει εὐλογον νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς Ἱ(ερᾶς) Μονῆς συμφώνως καὶ τῇ διαταγῇ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πανοσιωτάτου ἡγουμένου περ' ἀπομακρύνσεώς του, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ἔλαβε δι' ἀποδείξεώς του ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 6 8βρίου 1885 παρὰ τοῦ αἰδ(εσιμοτάτου) παπᾶ Γεωργίου δύο λίρας δι' ὁδοιπορικὰ ἐξοδά του, καὶ ὑπόσχεται ν' ἀποχωρήσῃ καὶ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον.

Διὸ Συνετάχθη ἡ παροῦσα πράξις

14 8βρίου 1887 Ἰωάννινα

26.4

Σελ. 286

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, τοῦ Πανοσιωτάτου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ ἐπιλεγομένου Βησσαρίωνος κειμένης δὲ εἰς λιγγιάδες Ἱερομονάχου Σωφρονίου ἐπ' ἀδεία μεταβάντος εἰς Ἀθήνας λόγῳ ἀναρρώσεως τῆς ὑγείας του πρὸ ἐτῶν δύο καὶ ἡμίσεως καὶ ἐγκαταλιπόντος τοποτηρητὴν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ τὸν ἐκ τοῦ χωρίου λιγγιάδων αἰδεσιμώτατον Παπα Γεώργιον, ἐπειδὴ τὰ τῆς Μονῆς ἔβαινον ἐκρῦθμῶς πῶς προσεκλήθη ἐπανειλημμένως παρ' ἡμῶν ὅπως {...} τῆς ἐνταῦθα ὁδοῦ καὶ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα τῆς ὑπηρεσίας του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ὁσιότης του ἀπαντήσας ἐδήλωσεν ὅτι τὰ τῆς ὑγείας του δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν ἐπάνοδόν του, καὶ ὅτι ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ἐν τῇ ἀξιοχρέῳ προνοίᾳ αὐτῆς δύναται ἵνα προνοήσῃ περὶ τῆς διακυβερνήσεως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἴτε διὰ διορισμοῦ ἡγουμένου, εἴτε διὰ

Τοποτηρητοῦ, ἐν Συνεδριάσει τῶν δύο Σωμάτων τῆς τε ἀξιοτίμου ἐπαρχ(ιακῆς) Δημογερο(οντίας) καὶ κεντρικῆς Μ(οναστηριακῆς) Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν ἡμετέραν Προεδρείαν τῆς 10 Νοεμ(βρίου) 1887 (Βιβλ(ίον) Γ. Ἀρ. 82) μετὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ἐνεκρίθη ἵνα ὁ μέχρι τοῦδε ἐκκληρῶν χρῆ Τοποτηρητοῦ αἰδεσιμώτατος Παπᾶ Γιώργος ἐρωτηθεῖς ἂν παραδέχεται ἵνα ἐξακολουθήσῃ διακυβερνῶν τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, εἴτε ὡς Κανονικὸς ἡγούμενος εἴτε ὡς Τοποτηρητῆς καὶ ἐκδοθῆ συνεπῶς ὁ διορισμὸς αὐτοῦ. Τοῦ διαληφθέντος Ἱερέως δηλώσαντος τὴν συγκατάθεσίν του, ἐνεκρίθη ἡ Σύνταξις τῆς Παρούσης δι' ἧς διαδηλοῦμεν ὅτι ἀπολύομεν τῆς Ἡγουμενείας τὸν τέως κανονικὸν ἡγούμενον αὐτῆς Πανοσιώτατον κυρ. Σωφρόνιον, δικαιούμενον ἵνα κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του, εἴπερ βούληται, ἵνα διαμένῃ ἐν αὐτῇ ὡς κουρὰ αὐτῆς, Διορίζομεν δὲ κανονικῶς τοποτηρητὴν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς τὸν αἰδεσιμώτατον παπα Γεώργιον ἐκ λιγγιάδων, ὡς δεδοκιμασμένον ἐπὶ τιμιότητι καὶ Σεμνότητι, ληφθείσης ἅμα ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς δηλώσεως τῆς Κοινότητος λιγγιάδων ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅς ὀφείλει ἵνα διακυβερνᾷ τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας, διακρατῶν τὰ αὐτῆς καὶ φροντίζων ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω προόδου καὶ βελτιώσεως αὐτῆς διατηρῶν τακτικὸν λ(ογαριασμὸν) ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ ἐνιαυσίως ὑποχρεούμενος ἵνα δίδῃ πρὸς ἡμᾶς τακτικὴν λογοδοσίαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, μὴ δυνάμενος ἵνα ἀπεμπωλήσῃ τι ἐκ τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ περὶ πάσης ὑποθέσεως αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς, ὡς Κανονικὸν Κυριάρχην αὐτοῦ ἀναφερόμενος. Ἐφ' ᾧπερ Συνετάχθη ἡ παρούσα ἡμῶν κυριαρχικὴ πράξις πρωτοτύπως ἐν τῷ Κώδικι, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐκδοθήσεται τὸ περὶ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς Τοποτηρητὴν Σχετικὸν ἔγγραφο.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 3 Φεβρ(ουαρίου) 1888.

27. ΜΟΝΗ ΛΥΚΟΣΤΑΝΗΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

27.1

Σελ. 108-109

Τὸ Ἱερόν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας, ὀνομαζόμενον λυκοστάνη καὶ Τοπόλια

Τ' ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν χίλια τριακόσια ἔν στρέματα χωράφια καὶ ἀμπέλια ὡς ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των καθὼς καὶ ὁ χειμωνιάτικος ἀλευρόμυλος, καὶ ἑκατὸν εἴκοσι τέσσερα ἐλεόδενδρα εἰς τὸ χωρίον Ὀζντίνα Καζᾶ Παραμυθιάς (ἀἰδωνιάτι) εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας λυκοστάνης καὶ τοπόλια ἑξαμνημιονεύτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα χωράφια ὅσα στρέματα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνὲν τὸ δὲ ἥμορον ὁποῦ συνάζει τὸ μοναστήριον, οἰκονομεῖ τὸ ἔξοδον τοῦ Μοναστηριοῦ εἰς ζωοτροφίαν τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῷ καὶ εἰς φαγουλὸν τῶν νυκτοήμερων διαβατῶν, εἰς ἐπισκευάς, κανένα σενέτι δὲν ὑπάρχει ἔνεκα τῶν περιστάσεων, μήτε καμμίαν λογοτροβὴν ἔχει μὲ τὰ πλησιόχωρα. Τοιαῦτα τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου, καὶ τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζω μέχρι τὴν σήμερον, διὸ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ ἐν καθαρῷ συνειδότη καὶ ὑποφαινομαι.

1866: Ἰουνίου: 6 Μοναστήριον λυκοστάνης καὶ τοπόλια.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς 1871-1890

Πρᾶξις ΙΓ'

Συνεπῶς τῇ γενομένῃ ἀποφάσει ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 23 Νοεμβρίου 1871, δι' ἧς ὁ ἡγούμενος ὑποχρεοῦτο ἵνα παρουσιάσῃ εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν τοὺς λ(ογαριασ)μοὺς τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου λυκοστάνης διὰ τὸ λήξαν ἔτος 1871, προσκληθεὶς παρουσίασε τούτους. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἔμπροσθεν, καταγραφέντος τοῦ χρέους τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου καὶ ἐκ γρ(οσίων) 13.475 συνισταμένου, ἐν συνεδριάσει τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς τῇ ἐγκρίσει καὶ ἀδείᾳ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος, κατὰ τὴν 5^{ην} τοῦ μηνὸς 10βρίου τοῦ λήξαντος ἔτους, ἀπεφασίσθη ὅπως, πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ ἐν λόγῳ χρέους τεθῶσιν εἰς πλειστηριασμὸν διὰ τριετίαν αἱ καλλιεργήσιμα καὶ μὴ Γαῖαι τοῦ Μοναστηρίου τούτου, αἱ εἰς τὰ χωρία Κοβίλλιανη καὶ Βαγενίτι κείμεναι, κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου παρουσιασθέντα κατάλογον τούτων, ὡς τὸ περιεχόμενον τῆς ΙΑ' Πράξεως τὰ καθέκαστα τούτων ἀναφέρει. Γενομένου τοῦ ἐν λόγῳ Πλειστηριασμοῦ διὰ προκηρύξεως ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 5 Δεκεμβρίου, καὶ διαφόρων εἰς πλειοδοτήσιν παρουσιασθέντων, κατεκυρώθη εἰς τὸν πλειοδοτήσαντα κύριον Δημήτριον Μπίτζιον τῇ 8 Φεβρ(ουαρίου) Ἐ(νεστώτος) Ἐ(τους) διὰ γρ(όσια) δεκαοκτῶ χιλιάδας καὶ ἑκατόν, Ἀριθ. 18.100, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐκδοθήσονται τὰ ἐνοικιαστήρια ἔγγραφα. Κατὰ συνέπειαν τοῦ πλειστηριασμοῦ τούτου, ἐγένετο σύσκεψις περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀποσοβῆσονται τὰ ἀνωτέρω χρέη, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ὅπως, ὁ κύριος Δημήτριος Μπίτζιος, ἀναγνωρισθεὶς ὡς ἐνοικιαστής ἐπὶ τριετίαν, πληρώσῃ διὰ τὸ ἄνω χρέος κατὰ τὰς διαγραφείσας ἐν τῷ πλειστηρισμῷ δόσεις γρ(όσια) τὸ ὅλον ἔνδεκα χιλιάδας καὶ τριακόσια, Ἀριθ. 11.360, καὶ ὅστις ὑπεσχέθη τοῦτο, μένει δὲ ὑπόλοιπον ἐκ τῶν ἀνωτέρω χρεῶν γρ(όσια) 2.200, δύο διακόσια. Εἰς ταῦτα προσθετέων καὶ τῶν τόκων τῶν ἀνωτέρω χρεῶν γρ(όσια) 2.400, ἄνω κάτω, 1.400 τὸ τιμετοῦ τοῦ Μοναστηρίου καὶ 500 τοῦ Ἱερέως ὅστις θέλει διορισθῆ εἰς τὸ ἐν Τοπόλια Μοναστήρι παρὰ τοῦ Ἡγουμένου, ἵνα Ἱερουργῇ ἀπάσας τὰς Κυριακὰς καὶ λοιπὰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς ἑορτὰς καὶ μνήμας ἑορταζομένων ἀγίων, φέρουσι ποσότητα ἐκ γρ(οσίων) ἑξ χιλιάδων πεντακοσίων Ἀριθ. 6.500. Τὸ ποσὸν τοῦτο ὑποχρεοῦται ὁ ἡγούμενος νὰ μετρήσῃ μέχρι τὴν α' Μαρτίου τοῦ ἔτους 1873, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μοναστηρίου ἐν γένει, μετὰ τὴν διατήρησιν τῶν τοῦ Μοναστηρίου ἐξόδων, χωρὶς νὰ δύναται νὰ παρεκλίνη τῆς ἀποφάσεως ταύτης, καρπούμενος ἅπαντα τὰ εἰσοδήματα τοῦ Κάμπου καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν κτημάτων τοῦ Μοναστηρίου, ἐκτὸς τῶν ἐνοικιασθεισῶν γαιῶν, ὡς καὶ τὰ ἐκ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ λοιπῶν εἰσοδήματα διὰ δὲ τὸ τρέχον ἔτος 1872 ὑπόσχεται νὰ παρουσιάσῃ τακτικὸν λ(ογαριασ)μόν, κατ' εἶδος καὶ μὲ ἡμερολόγιον τῶν τε ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ ὀνομαστί, καταγράφων τοῦτο εἰς κατάστιχον, ὑποδειχθέντος αὐτῷ τὸν τρόπον τοῦ διατηρεῖν τοιοῦτον, ἐν ᾧ ὀνομαστί θέλει καταγράφει καὶ τὰ εἰσοδήματα τοῦ Μοναστηρίου, τὰ ἀπορρέοντα ἀπὸ Γαῖαι, πρόβατα γίδια καὶ λοιπὰ ἄνευ ἐξαιρέσεως. Προκειμένου δέ, κατὰ συνέπειαν γενομένης ἀποφάσεως περὶ ἐπισκευῆς τοῦ εἰς Τοπόλια Μοναστηρίου ἐκ του περισσεύματος ποσοῦ τῆς ἐνοικιάσεως, ἀκολούθως ἐν συνεδριάσει τῆς Μοναστ(ηριακῆς) Ἐπιτροπῆς παρόντος καὶ τοῦ ἡγουμένου, ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος

θέλει ὀρισθῆ τὸ ζήτημα τῆς ἐπισκευῆς εἰδικῶς, ὡς καὶ τὸ ποσόν, ὅπερ περὶ ταύτη προσδιωρισθήσεται. διὸ εἰς ἔνδειξιν συνετάχθη ἡ παροῦσα Πρᾶξις.

28 Φεβρ(ουαρίου) 1872 Ἐν Ἰωαννίνοις
ὁ ἡγούμενος λυκοστάνης πολύκαρπος

27.3

Σελ. 68

Πρᾶξις Κ'

Διὰ τῆς παρούσης Πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ἠγούμενος λυκοστάνης κυρ. Πολύκαρπος παρασταθεὶς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ἐζήτησε χρήματα ἀπὸ τὸν κύριον Δ. Μπίτσιον ἐκμισθωτῆν τῶν Μοναστηριακῶν Γαιῶν εἰς Κοβίλλιανη καὶ Βαγενίτι διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ ταπιά, Τσελέπικα καὶ Πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν τοῦ τρέχοντος ἔτους, ἀνεγνώσθη τὸ περιεχόμενον τῆς ΙΓ' Πράξεως ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Φεβρ(ουαρίου) 1872, δι' ἧς διαδηλοῦται ὅτι τὰ χρήματα τῆς ἐνοικιάσεως θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς ἀπόσβεσιν τῶν χρεῶν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Ἠγούμενος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν εἰς τὴν διαληφθεῖσαν πράξιν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ κύριος Δ. Μπίτσιος μετρήσῃ πρὸς τὸν Ἠγούμενον, διὰ μὲν τὰ ταπιά τῶν Μοναστηριακῶν Γαιῶν Βαγενίτης γρ(όσια) τρεχοῦμενα 1.455 διὰ δὲ τὰ τσελέπικα γρ(όσια) τρεχοῦμενα 1.385 καὶ διὰ Πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν τρέχοντος ἔτους, καθῶς καὶ διὰ ἐλέη ἄτινα θὰ δοθῶσι παρὰ τοῦ Ἠγουμένου εἰς ἀνώνυμα μέρη τῇ ἐγκρίσει τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος καὶ τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς γρ(όσια) 1450, τὸ ὅλον γρ(όσια) τέσσαρας χιλιάδας διακόσια ἑννεήντα ἀρ. 4.290 ἄτινα καὶ ἐμέτρησεν ὁ κύριος Δ. Μπίτσιος εἰς τὸν Ἠγούμενον. Ὁ δὲ ἡγούμενος ὑπεσχέθη καὶ ὑποχρεῖται μέχρι τοῦ τέλους προσεχοῦς μηνὸς Ὀκτωβρίου νὰ πληρώσῃ γρ(όσια) 1385 τὸ τσελέπικο καὶ 2.200 εἰς χρεὴ σύμφωνα μὲ τὴν προμνησθεῖσαν πρᾶξιν, τὰ ὅποια δὲν ἐπλήρωσε μέχρι τοῦδε, ἐκ τῆς ἐφετεινῆς ἐσοδείας τῶν προσόδων τοῦ Μοναστηρίου εἰς περίστασιν δὲ καθ' ἣν ὁ Ἠγούμενος δὲν ἐκπληρώσῃ τὰ ἀνωτέρω, τότε ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος θέλουσιν ἀποφασίσαι τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ ἄνω χρέους διὰ πωλήσεως αἰγοπροβάτων, ὑποχρεῖται πρὸς τούτοις ὁ Ἠγούμενος μετὰ παρέλευσιν 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς σήμερον νὰ παρουσιάσῃ τὸν λ(ογαριασμ)ὸν τοῦ Μοναστηρίου μέχρι τὴν α' Μαρτίου τοῦ τρέχοντος ἔτους 1873, νὰ προετοιμάσῃ δὲ καὶ τὸν λ(ογαριασμ)ὸν τῆς ἐφετεινῆς ἐσοδείας, ὃν θὰ παραδώσῃ τὸν προσεχὴ Ὀκτώμβριον. Διὸ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο ἡ παροῦσα

2 Ἰουνίου 1873 Ἰωάννινα
ὁ ἡγούμενος πολύκαρπος
Μιχαλόπουλος
Δ.Ι. Μπίτζιος

27.4

Σελ. 96

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Σ(εβαστὴ) Διοίκησις ἀπαιτεῖ λόγῳ τιμητοῦ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον λυκοστάνης λίρ(ας) ὀθ(ωμανικὰς) 19 δεκαεπτά διὰ τὰ ἔτη 1873-1876, ὁ δὲ ἡγούμενος ἐμφανισθεὶς κατέθεσεν ὅτι δὲν εὐκολύνεται, καὶ ἐπειδὴ ἦτο κατεπεύγουσα ἀνάγκη ἵνα πληρωθῶσι ταῦτα ἐνεκρίθη ἐκδοσις δανείου ἐκ λιρῶν 19, ἅτινας παρουσίασεν ὁ κύριος Εὐστάθιος

Ῥάδος ἐκδοθέντος συναλλάγματος ἐκ λιρῶν εἴκοσι ἀρ. 20, προστεθέντος καὶ τοῦ τόκου αὐτῶν, πληρωτέου μετὰ μήνας τρεῖς ἡμισυ ἀπὸ τῆς σήμερον ἐξοφληθήσεται ἐκ τῶν προσόδων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

Ἐπεταὶ τὸ συνάλλαγμα

ἐν Ἰωαννίνοις 19 Ἰουνίου 1876

Συνάλλαγμα διὰ λίρ(ας) ὀθωμανικὰς χρυσᾶς 20

30 7βρίου 1876 ἐμετρήθησαν τῶ κ. Ῥάδω δέκα λίραι ὀθωμανικαί, ἐκδοθέντος συναλλάγματος ἐκ δέκα λιρῶν πληρωτέων ἀτόκως μετὰ μήνας τρεῖς

Μετὰ μήνας τρεῖς ἀπὸ τῆς σήμερον ὑπόσχομαι ὁ ὑποφαινόμενος νὰ μετρήσω εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου Εὐσταθίου Ῥάδου τὰς ἀνωτέρω λίρας ὀθωμανικὰς χρυσᾶς εἴκοσι δὶ ἄλλας τόσας παρὰ τοῦ ἰδίου ἔλαβον σήμερον μετρητὰς καὶ μετὰ τὴν πληρωμὴν των θέλω λάβει τὸ παρὸν μου ἐξοφλισμένον κατὰ τὴν συνήθειαν, πρὸς ἐμὲ τὸν ἴδιον ἐνταῦθα

(ὑπογρ.) ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς λυκοστάνης Πολύκαρπος.

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι γινομένου τοῦ ἀνωτέρω δανείου, Ἀπεφασίσθη ἵνα δοθῆ μέρος τι τοῦ οὐρμανιοῦ τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου λυκοστάνης ὀνομαζόμενον Τσουρνέκου ἐπὶ πλειοδοσίᾳ πρὸς κατασκευὴν ἀνθράκων καὶ τῆς ξυλείας καὶ ἀποκοπῆς τῶν δένδρων τούτου τοῦ οὐρμανιοῦ, συνορεύοντος κάτωθεν μὲ μοναστηριακὸν χωράφι, ἐτέρωθεν μὲ στεφάνι Ραϊδιό, ἀφενὸς μὲ χωράφι Μοναστηρίου, καὶ ἐτέρωθεν μὲ τόπον περιέχοντα δένδρα, μὴ ἐμπεριλαμβανόμενα εἰς τὸ ἐν λόγῳ οὐρμάνιον. Τοῦτο δὲ ἐνοικιάσθη εἰς τοὺς ἐκ Κουρέντων Θεοχάρον Ἀθανασίου, καὶ Χρῆστον Μανώλην, ἵνα κάμωσι χρήσιν τῶν ἐν αὐτῶ δένδρων ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους. Α^{ον} ὀφείλουσιν οὗτοι εἰς τὸ μέρος τὸ προσεγγίζον τὸ Μοναστηριακὸν χωράφιον λεγόμενον Τσουρνέκου ἐπειδὴ καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο θὰ καλλιεργηθῆ μαζί μὲ τὸ χωράφιον, ἀφ' οὗ ἀνοιχθῆ νὰ ἀφήσουν πέριξ αὐτοῦ τριάκοντα δένδρα κατὰ παράτασιν ἵνα χρησιμεύωσιν ὡς μεθόριον. Β^{ον} Παραχωρεῖται εἰς αὐτοὺς τὸ ἐν λόγῳ σύρμα ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ ἵνα μετέλθωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν λίρας ὀθωμ(ανικὰς) 13 δεκατρεῖς πληρωτέας εἰς τρεῖς δόσεις, ὧν ἡ μία πληρωτέα περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου, πρὶν κάμωσιν χρήσιν τῶν ἐξαχθησομένων καρβούνων ἢ δευτέρα περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, καὶ ἡ τρίτη περὶ τὰ τέλη 7βρίου μηνός. Γ^{ον} Οἱ ἄνω ἐνοικιασταὶ ὑποχρεοῦνται, ἀφ' οὗ πληρώσωσι τὴν πρώτην δόσιν ἐκ λιρῶν τεσσάρων καὶ ἐνὸς τρίτου ἀρ. 4. 1/3, ἵνα ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τοῦ ἡγουμένου ἐξοδεύωσι τὰ ἐξαχθησόμενα κάρβουνα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐξαντληθοῦν ἐκεῖθεν πρὶν τοῦ τέλους τοῦ 7βρίου μηνός, πρὶν ἀπληρωθῶσιν αἱ τρεῖς δόσεις εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, ἤτοι τὸ ὀλικὸν ποσὸν τῶν δέκα τριῶν Ὄθωμανικῶν λιρῶν. Δ^{ον} ὑπόσχονται οἱ ἐνοικιασταὶ ἵνα ἀποζημιώσωσι τὸ Μοναστήριον λυκοστάνης διὰ πάσαν τυχόν ζημίαν προκλησομένην εἴτε ἀμέσως παρ' αὐτῶν εἴτε παρὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ συνεταιριστῶν αὐτῶν, εἰς ἐνδειξιν ὅθεν ἐγένετο ἢ παροῦσα εἰς ἣν ὑπογράφονται, ἐνθεν μὲν ὁ αἰδεσιμώτατος Παππᾶ Χρῆστος ἐκ μέρους τῆς Μονῆς ἐκπροσωπῶν τὸν ἡγούμενον, καὶ ἀφ' ἐτέρου οἱ ἄνω μνησθέντες ἐνοικιασταί, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐκδοθήσονται ἐν περιλήψει τὰ σχετικὰ ἐνοικιαστήρια ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω πράξεως.

23 Ἰουνίου 1876 Ἰωάννινα

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι ὁ Πανοσιώτατος ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λυκοστάνης καὶ Τοπολίων κυρ. Πολύκαρπος, κανονικῶς ἡγουμενεύων ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ ἀπὸ τοῦ ἔτους αωπθ, ἕνεκα τῆς γεγηρακυΐας ἡλικίας του, μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλέον διευθύνειν τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἀντέχειν, πρὸ πολλοῦ προφορικῶς ἐξητήσατο ἵνα ἀντικατασταθῇ διὰ κληρικοῦ προσώπου φέροντος τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, καὶ ἐπ' ἐσχάτων παρασταθεῖς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, συνεδριαζούσης τῆς ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος ἐπέδωκε τὴν ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου Ἑ(νεστῶτος). Ἐτους ἔγγραφον παραίτησίν του, δι' ἧς διαδηλοῖ ὅτι οἱ λόγοι οἱ ταύτην προκαλοῦντες εἰσὶν αὐτὰ τὰ βαθύτατα γηρατεῖα του, καὶ εὐσεβάστως ὑποδεικνύει ἵνα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ εἰ δυνατὸν ὡς ἀντικαταστάτης αὐτοῦ ἐγκριθῇ ὁ πρῶην Ὀσιώτατος ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Σωσίνου κυρ. Θεόκλητος, καὶ ὅτι ὑπόσχεται ἵνα παραδώσῃ ἀρμοδίως ἅπαντα τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Τῆς ἐγγράφου παραιτήσεώς του ταύτης ληφθείσης ὑπ' ὄψιν, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις ταύτην μὲν ἐπεδοκίμασε καὶ παρεδέξατο, ἕνεκα τῶν γηρατειῶν του, ὡς μὴ δυναμένου διευθύνειν τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἐνέκρινε δὲ τὴν προταθεῖσαν αἴτησίν του περὶ ἀντικαταστάσεώς του διὰ τοῦ τέως Πανοσιωτάτου ἡγουμένου τῆς ἐν Πογδόριανῃ ἐξαρχικῆς Μονῆς τοῦ Σωσίνου κυρ. Θεοκλήτου, ὡς ἀνδρὸς δεδοκιμασμένου ἐπὶ εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ πείρα τε καὶ τιμιότητι συγκεκριμένου, ἐφ' ᾧ ἐγένετο ἡ παροῦσα πράξις δι' ἧς διαδηλοῦται ἡ συνεπείᾳ τῆς παραιτήσεως τοῦ Ὀσιωτάτου κυρ. Πολυκάρπου κανονικῆ ἀποκατάστασις τοῦ Πανοσιωτάτου κυρ. Θεοκλήτου ὡς κανονικοῦ ἡγουμένου ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Λυκοστάνης καὶ Τοπολίων, καὶ ἐκδοθήσεται τὸ τῆς ἡγουμενείας του ἔγγραφον. Τούτου δὲ γενομένου ἐνεκρίθη ἵνα μεταβῇ ἐπιτοπίως ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας μετ' ἑνὸς μέλους τῆς Μοναστηριακῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κ. Νικολάου Παππᾶ Δημητρίου ἵνα γίνῃ Γενικὴ καταγραφή τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς κτημάτων καὶ πραγμάτων καὶ πάντων ἐν γένει τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων αὐτῆς εἰς δύο ὅμοια καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Νέον ἡγούμενον κυρ. Θεόκλητον, θεωρηθῶσι δὲ συνάμα οἱ λ(ογαριασ)μοὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ τέως ἡγουμένου κυρ. Πολυκάρπου καὶ διευκρινισθῇ ὅτι ἀναλαμβάνει ὑπὸ εὐθύνην του ὁ νέος ἡγούμενος προσόδους, χρέη καὶ λοιπὰ παρὰ τοῦ προκατόχου του, ὅστις διαμένων ἐντὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς θὰ τυγχάνῃ πάσης δυνατῆς περιποιήσεως καὶ περιθάλψεως παρὰ τοῦ διαδόχου του, σεβόμενος προσηκόντως. Λόγου δὲ γενομένου περὶ Διευθετήσεως τῶν περισσευόντων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐν τοῖς παρακειμένοις χωρίοις, ἡ Ἐπαρχιακὴ Δημογεροντία θὰ ὀρίσῃ τοῦτο, ἐν καιρῷ εὐθέτῳ ὅπως τὰ ἄπερ ἐγκριθῶσι περισσεύματα διατεθῶσιν ὑπὲρ τῶν παρακειμένων ἐκείνην κοινοτήτων, αἵτινες χρήζουσι βοηθείας λόγῳ ἐνισχύσεως καὶ διατηρήσεως ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ ἄλλων φιλανθρωπικῶν ἔργων. Διὸ εἰς ἔνδειξιν Συνετάχθη πρωτοτύπως ἡ παροῦσα πράξις ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Κώδικι.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 13 Νοεμβρ(ίου) αωοζ.

ο τεος ηγουμενος της ηερας μονης λυκοστανης πολυκαρπος

βεβαιο και αποδεχομε

ο τωρα ιγουμενος

Τῆς Ἱερᾶς Μονῆς σεμνυνομένης ἐπὶ τῇ Σεβασμείᾳ μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Τοπολίων, κειμένης δὲ κατὰ τὸ χωρίον Κοβίλλιανη καὶ ἐπιλεγομένης Λυκοστάνης, ἐχούσης ὑπὸ τὴν νόμιμον διακατοχὴν αὐτῆς καὶ κυριότητα ἐξαμνημονεύτων χρόνων ἓνα ἐλαιότοπον, κείμενον εἰς χωρίον Οὐσδένα τῆς ἐπισκοπῆς Παραμυθίας, καὶ περιέχοντα ἐλαιόδενδρα ἑκατὸν εἴκοσιν ἀρ. 120 καὶ συνορεύοντα τούτου ἄνωθεν μὲν μὲ τὰ περιβόλαια τῆς ἐν τῇ Νήσῳ Ἰωαννίνων Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐπιλεγομένου Σπανοῦ καὶ Ἰσοῦφ-Ἀγὰ Σαϊκου ἐκ Φιλιατῶν κάτωθεν μὲ τὰ περιβόλαια τῆς τε Ἱερᾶς Μονῆς Στούπαινας καὶ Ἀχιμπὶ Χουσεῖν Ἀγὰ ἐκ τοῦ χωρίου Μενίνης τῆς περιοχῆς Παραμυθίας, Δεξιόθεν μὲ τὸ περιβόλαιον τοῦ ἐξ Οὐσδίνης Ἰωάννου Πασχάλη καὶ Ἀριστερόθεν μὲ τὸ Περιβόλαιον τοῦ Ἰωάννου Οἰκονόμου ἐξ Οὐσδίνης καὶ μὲ λάκον, καὶ ἔνεκα τῶν καιρικῶν ἀνωμάτων περιπετειῶν ὑποχωρησάσης τῆς διευθύνσεως τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μονῆς εἰς τὸ κατ' ἔτος ἀποδίδειν λόγῳ τοῦ ἐπεισάκτου φόρου τοῦ ἀγαλλικίου λεγομένου, τῷ ἐνδοξοτάτῳ Μούσχη-Ἰμέρ ἐκ τοῦ χωρίου Μενίνης ὀρωμένῳ τὸ ἥμισυ τῶν προσόδων τοῦ ἐν λόγῳ ἐλαιοτόπου, καὶ τοῦ ὡς εἴρηται ἐνδοξοτάτου Μούσχη Ἰμέρ διὰ τοῦ ὡς ἐρρέθη ἐξ ἐπιβολῆς φόρου τοῦ ἀγαλλικίου δικαίωματα κατοχῆς καὶ κυριότητος ἀποκτήσαντος ἐπὶ τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἐλαιοτόπου, ἐπειδὴ ὁ εἰρημένος Μούσχη-Ἰμέρ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ὀσιωτάτου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς κυρ. Πολυκάρπου διεδήλωσεν ὅτι οἰκειοθελῶς καὶ εὐχαρίστως τῇ συνεννοήσει τῶν τε συγκληρονόμων καὶ νομίμων κληρονόμων αὐτοῦ προτίθεται ἵνα ἐκποιήσῃ τὸ ἀναλογοῦν αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ ἐλαιοτόπου, ἤτοι τὸ ἥμισυ αὐτοῦ, συγκατετέθη δὲ ἵνα ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀγοραστοῦ προτιμήσῃ τὴν Ἱερὰν ταύτην Μονὴν τῶν Τοπολίων, καὶ κατὰ συνέπειαν ἔμεινε σύμφωνος μετὰ τοῦ Ὀσιωτάτου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς ἵνα πωλήσῃ διὰ τῆς ἀρμοδίου ὁδοῦ εἰς τὴν Ἱερὰν ταύτην Μονὴν τὸ ἥμισυ τοῦ ὡς εἴρηται ἐλαιοτόπου μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἐξήκοντα ἐλαιοδένδρων διὰ γρ(όσια) τρεχούμενα ἑξ χιλιάδας ἀριθ. 6.000 μὲ λίραν ὀθωμανικὴν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἀρ. 170, ἔμειναν δὲ κατὰ συνέπειαν διὰ τῶν προκαταρκτικῶν μεταξὺ τῶν διαπραγματεύσεων τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη μεταξὺ τῶν Σύμφωνανα περὶ τῆς πωλήσεως καὶ ἀγορᾶς τοῦ ὡς εἴρηται ἥμισυ ἐλαιοτόπου, Σήμερον ἐν Συνεδριάσει τῶν ἀξιολίμων ἐπαρχιακῶν Σωμάτων τῆς τε Ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας καὶ Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς προεδρευομένων παρὰ τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητος ἐνεφανίσθη ὁ Ὀσιώτατος ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς καὶ ὑποβαλὼν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν αὐτῶν τὸ μέτρον τοῦτο, ἐξητήσατο ἵνα, ἅπαξ ἐγκριθῇ τοῦτο, ἐξουσιοδοτηθῇ ὅπως εἰσπράξῃ δάνειον ἐκ λιρῶν ὀθωμανικῶν τεσσαράκοντα ἀριθ. 40, ἢ ἐπιτροπῇ αὐτῇ, ἢ πραγματοποιήσῃς τοῦ παρ' αὐτοῦ ὑποβληθέντος τούτου Μέτρου περὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἡμίσεως ἐλαιοτόπου ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς αἰτήσεως τῆς Ὀσιότητός του καὶ γενομένης Συσκέψεως, ἐνεκρίθη ἡ ἀγορά τοῦ ἡμίσεως ἐλαιοτόπου, ὡς εἴρηται, καὶ ἐπετράπη αὐτῷ ἡ ἄδεια ἵνα εὕρῃ δάνειον ἐκ λιρῶν 40 ὀθωμανικῶν, καὶ ἐκδοθῇ τὸ Σχετικὸν ὁμόλογον, ὅπερ καταχωρηθήσεται ἐνταῦθα. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ περὶ τοῦ εἰκονικοῦ ὀνόματος εἰς ὃ μεταβιβασθήσονται οἱ τίτλοι τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ ἐν λόγῳ ἡμίσεως ἐλαιοτόπου, ἐνεκρίθη ἵνα ἐκδοθῇ τὸ Σχετικὸν ταπίον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κυρίου Κωνσταντίνου Σπέγγου, γεννησομένης προσεχῶς τῆς Σχετικῆς πράξεως διαδηλούσης ὅτι ὁ ἀγορασθησόμενος οὗτος ἐλαιότοπος εἶναι κτῆμα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπολίων, ὡς καὶ περὶ ἄλλων Μονῶν αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο.

Ἀναφορικῶς δὲ περὶ τῆς ἀποσβέσεως τῶν ἐν λόγῳ 40 λιβρῶν, ἐνεκρίθη ἵνα ἐκτεθῶσιν ἐπὶ πλειοδοσίᾳ καὶ ἐπὶ τριετίαν ἐνοικιασθῶσιν αἱ καλλιεργήσιμοι καὶ μὴ Μοναστηριακαὶ Γαῖαι εἰς Κοβίλλιανη, Βαγενίτι καὶ Περάτι, ὡς ἐν τῇ προλαβούσῃ ἐνοικιάσει διαλαμβάνονται, ὑπὸ ὄρους καθ' οὓς ἐξηκολούθησεν ὁ ἡγούμενος ἔκπαλαι λαμβάνων τὰ καθιερωμένα δικαιώματα τῆς Μονῆς ἀπὸ τοῦς καλλιεργούντας τὰς Μοναστηριακὰς Γαῖας, ὡς εἴθισται, καὶ ὑπὸ τὸν ῥητὸν ὄρον, ὅπως ὁ μὲν ἐνοικιαστὴς εἰς ὃν κατακυρωθήσεται ἡ ἐνοικίασις κατὰ μῆναν Μάρτιον τοῦ ἔτους 1880, ὀγδοήκοντα, πληρώνη εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν τὸ προσενεχθόσμενον ποσὸν διὰ τὴν ἐνοικίασιν ταύτην εἰς δύο δόσεις δι' ἕκαστον ἔτος, μίαν μὲν κατὰ τὴν 20 Αὐγούστου καὶ τὴν δευτέραν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 8βρίου. Ἐκ τῶν πρώτων δὲ τούτων χρημάτων θέλει γίνεαι φροντίς ἵνα πληρωθῶσιν αἱ ὡς εἴρηται 40 λίραι ἐν τόκῳ, τὰ δὲ λοιπὰ χρήματα διατεθήσονται πρὸς ἐξόφλησιν ἄλλων χρεῶν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς. Κατὰ συνέπειαν ἐνεκρίθη ὁ Γραμματεὺς ἵνα συντάξῃ καὶ ἀποσταλῶσι τὰ περὶ τῆς ἐνοικιάσεως σχετικὰ ἔγγραφα εἰς Κοβίλλιανη καὶ τοῖς πέριξ καὶ εἰς ἔνδειξιν συνετάχθη ἡ παροῦσα πράξις

τῇ 11 Δεκεμβρίου) 1879 Ἰωάννινα

Καταχώρησις Συναλλαγματικῆς

ἐν Ἰωανν(ίνοις) τῇ 13 10βρίου 1879

Συναλλαγματικὴ διὰ λίρας ὀθωμ(ανικὰς) χρυσᾶς 40

Μετὰ μῆνας τέσσαρας ἀρ. 4 ἀπὸ τὴν σήμερον διὰ τῆς παρούσης Συναλλαγματικῆς ὀφείλω πληρῶσαι διαταγῇ τοῦ κ. Κωνστ(αντίνου) Σπέγγου τὰς ἀνωτέρω λίρας ὀθωμανικὰς χρυσᾶς τεσσαράκοντα, τὰς ὁποῖας ἔλαβον σήμερον παρὰ τοῦ ἰδίου εἰς μετρητὰς παρελθούσης δὲ τυχὸν τῆς ἀνω προθεσμίας ὀφείλω πληρῶσαι αὐτὰς μετὰ τοῦ τόκου των πρὸς ἕνα τοῖς ἑκατὸν ἀριθ. 1 % τὸν καθέκαστον μῆνα μέχρι τελείας ξεπληρωμῆς ἀπροφασίστως καὶ ὑποφαίνομαι

ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Τοπολίων καὶ Λυκοστάνης Πολύκαρπος ὑπόσχομαι τὰ ἀνωθεν.

Υ.Γ. Ἐπειδὴ ἠγοράσθησαν ἐν Οὐσδίνη παρὰ τοῦ Μούχου Μάρου καὶ ἀδελφῆς του διὰ λ(ογαριασ)μὸν τοῦ Μοναστηρίου Τοπολίων καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ κ. Κωνστ. Σπέγγου ἔτερα τριάκοντα τέσσαρα ἐλαιόδεντρα μαζὶ μὲ τὸν τόπον των διὰ λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) εἴκοσι ἕξ, καὶ ἐνεκρίθη ἵνα ὁ ἡγούμενος εἰσπράξῃ δανειακῶς καὶ ταύτας, συμφώνως ταῖς Σχετικαῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἀγίου Παραμυθίας καὶ ἡγουμένου ἔλαβε ταύτας ὁ ἡγούμενος δανειακῶς παρὰ τοῦ κ. Κωνστ. σπέγγου καὶ ἐξέδωκε τὸ ἐπόμενον Συναλλάγμα, ὅπερ καταχωρεῖται αὐτολεξεί.

1880 Ἰανν(ουαρίου) 9 Ἰωάννινα Ἐπεται καταχώρησις Συναλλάγματος

27.7

Σελ. 243-244

Θεωρήσαντες τοῦς λ(ογαριασ)μοὺς τῆς διαχειρίσεως τῶν τε ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λυκοστάνης καὶ Τοπολίων παρὰ τοῦ κανονικοῦ ἡγουμένου αὐτῆς Κυρίου Κωνσταντίνου ἀπὸ 1884 Αὐγούστ(ου) 15 ἕως 1885 Αὐγούστ(ου) 13 εὔρομεν ὅτι τὰ μὲν ἔξοδα δὲν εἶναι ὑπερβολικά, εἰς δὲ τὰ ἔσοδα ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῆς διαφωτιστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν περιοίκων τοῦ κυρίου Πάνου Παπαδοπούλου καὶ Ἀλεξίου Μπίχλη, ἀφ' οὗ μᾶς ἐπαρουσίασε ἡ διαφωτιστικὴ ἐπιτροπὴ

κατάλογον τῶν εἰσοδημάτων τῆς Μονῆς κατ' αὐτὸν εὔρομεν τὰς ἀκολουθοὺς διαφοράς.

Ὁ ἡγούμενος λέγει ὅτι ἐσύναψεν καλαμπόκιον σπυρὶ ὀκάδες Ἀριθ. 8.699

Ἡ δὲ διαφωτιστικὴ ἐπιτροπὴ λέγει ὀκάδες 10.043 δέκα χιλ(ιάδας) τεσσαράκοντα τρεῖς, ἐξ οὗ πηγάζει διαφορὰ

Γρ(όσια) 1.344

Ἐπὶ τῆς προΐμιας ὁμοίως λέγει ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι ἐσύναξεν ὁ ἡγούμενος περισσότερον ἀπὸ ὀκάδ(ας) 241 πρὸς ἓν γρ(όσι)

241

Ἐπὶ τῶν πωληθέντων καρβούνων εὔρομεν διαφορὰ κατὰ τὸν λ(ογαριασμὸν) τῆς διαφωτιστικῆς ἐπιτροπῆς

Γρ(όσια) 1.378

Ἐπὶ τῶν πωληθέντων ξύλων ὁμοίως εὔρομεν διαφορὰν κατὰ τὸν λ(ογαριασμὸν) τῆς διαφωτιστικῆς Ἐπιτροπῆς

1.281

Γρ(όσια) 4.244

Πρὸς τούτοις ὑπάρχει καὶ μικρὰ διαφορὰ ἐπὶ τῆς πωλήσεως ζώων γρ(όσια) 300 ἄλλ' αὕτη μας ἐφάνη ἀβάσιμος, διότι ὁ ἡγούμενος ἔδειξε τοὺς ἀνθρώπους εἰς οὓς ἐπώλησεν αὐτά, τοὺς κρεοπώλας, καὶ εἶπομεν εἰς τὴν διαφωτιστικὴν Ἐπιτροπὴν νὰ ἐρωτήσῃ αὐτοὺς πρὸς πληροφορίαν τῆς καὶ μέχρι σήμερον δὲν μας ἔφεραν καμμίαν μαρτυρίαν, ἔτι ἐπωλήθησαν περισσότερον, περὶ δὲ τοῦ μαξουλίου τῶν αἰγοπροβάτων ὅτι ἔπιασε κατὰ τὴν διαφωτιστικὴν Ἐπιτροπὴν Περισσότερον Γρ(όσια) 623, ἀπερρίψαμεν τὴν αἴτησίν τῆς ταύτης, διότι πέρυσι τὰ ζῶα ἕνεκα τοῦ χειμῶνος ἔπαθον καὶ δὲν ἦσαν τόσον προσοδοφόρα, ὡς εἰς ἄλλα ἔτη. Περὶ δὲ τῶν σπουδαίων ἄνωθεν διαφορῶν ἀναβαινουσῶν γρ(όσια) 4.244, Συντάξαμεν Πρακτικὸν ὅπως ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν μετὰ τὴν ἐξέλεξιν τῶν λ(ογαριασμῶν) ἢ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ ἂν ὁ ἡγούμενος εἰσέπραξε τὰ ἄνωθι περισσότερα, καὶ ἐπειδὴ μέχρι σήμερον παρῆλθον εἴκοσι καὶ μία ἡμέραι καὶ καμμίαν ἀπόδειξιν δὲν ἐπαρουσίασεν διὰ τοῦτο δὲν ἐχρεώσαμεν μ' αὐτὰ τὴν μερίδα τοῦ ἡγουμένου, ὥστε μένει νὰ λαμβάνῃ ὁ ἡγούμενος κατὰ τὸν ἄνωθεν λ(ογαριασμὸν) γρ(όσια) 940:25, ἤτοι ἐννιακόσια τεσσαράκοντα καὶ παράδες εἴκοσι πέντε, ἐκτὸς τῶν λ(ογαριασμῶν) ἐξόδων καὶ ἐσόδων, ἃ ἐσύναξεν ὁ ἡγούμενος μετὰ τὸ πραξικόπημα τῶν περιοίκων χωρικῶν, οἵτινες κατέλαβον πρὶν τῆς ἐξελέγξεως τῶν ἐτησίων λ(ογαριασμῶν) τοῦ κανονικοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς καὶ διαχειρίζονται αὐτὴν ἄνευ τοῦ ἡγουμένου μέχρι σήμερον. Διὰ δὲ τὴν ἔκνομον ταύτην διαχειρίσιν θεωροῦμεν ὑπεύθυνους τοὺς περιοίκους τοὺς κατέχοντας τὴν Μονήν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 21 Δεκεμβρίου 1885

27.8

Σελ. 306

Ἐν Συνεδριάσει τῆς Μ(οναστηριακῆς) Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητος, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς αἰτήσεως τῆς Βασίλως Λάλη Χρήστου ἐκ Τσαρκοβίστης, δι' ἧς δηλοῖ ὅτι ὡς διαμείνασα ἐν τῇ Ἰ(ερᾷ) Μ(ονῇ) Τοπολίων καὶ Λυκοστάνης πολλὰ ἔτη καὶ ἔχει λαμβάνειν ἐκ δανείων τῆς παρὰ τῆς Ἰ(ερᾶς) Μονῆς Γρ(όσια) 860 ὀκτακόσια ἐξήκοντα παρατηρηθέντος τοῦ λ(ογαριασμοῦ) ἀπεδείχθη ὅτι ἔχει λαμβάνειν αὐτά, ἐπειδὴ δὲ ἀπέναντι τούτων ἔμβασεν εἰς αὐτὴν ὁ Αἰδεσιμώτατος Παπὰ Ἰωάννης, Γρ(όσια) 463, ἐξ ὧν ἀφαιροῦνται τὰ δ' ἰατρὸν δοθέντα πρὸς νοσηλείαν τῆς ἐν τῇ Μονῇ Γρ(όσια) 140; μένουσι Γρ(όσια) τριακόσια εἴκοσι τρία, ἅπερ ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὄσιωτάτου Κωνσταντίνου τέως ἡγουμένου τῆς Μονῆς ἐκπιπτομένων δὲ τούτων ἐκ τοῦ

ποσοῦ τῶν γρ(οσίων) 860, μένει λαμβάνειν καθαρὰ Γρ(όσια) πεντακόσια τριάκοντα ἑπτὰ Αρ. 587. Κατὰ συνέπειαν ἢ μὲν ἐπιτροπὴ ἐγκρίνει ἵνα ἐκδοθῆ Διαταγὴν παρὰ τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητος πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον Τοποτηρητὴν Παπᾶ Ἰωάννην ὅπως πληρώσῃ εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν προσόδων τῆς Μονῆς Γρ(όσια) 587, καὶ ἀφ' οὗ λάβῃ ταῦτα ἢ ῥηθεῖσα Βασίλω παρὰ τῆς αἰδεσιμότητός του οὐδεμίαν ἀπαίτησιν ἐν τῷ μέλλοντι ἔχει παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ὑπογράφει.

23 Μαρ(τίου) 1889 Ἰωάννινα

I.M.28.2. Μονὴ Λυκοστάνης:Διοικητικά

27.9

04/02/1888

Αντίγραφο

Αντ(ίγραφον)

Αρχεῖο ἀριθμὸς 1

βιβλ. Γ. Πρ. Αρ. 115

Ὑφισταμένης ἐκκρεμοῦς τῆς ὑποθέσεως περὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ Ὑψηλοῦ φερμανίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λυκοστάνης καὶ δικαζομένης εἰσέτι ταύτης, ἐνεργουμένων σχετικῶν ἀνακρίσεων, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτῶν ἢ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Λυκοστάνης διαμένουσα Βασιλικὴ λόλη Χρήστου ὑπηρετρία ἐκ τῶν ἀνακρίσεων αὐτῆς κατέληξε δηλώσασα ὅτι τὸ φερμανιον περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν αἰδεσιμωτάτων Ἱερέων Παπᾶ Χρήστου ἀπὸ χωρίον Καλοχώριον καὶ Παπᾶ Ἀλεξίου ἀπὸ χωρίον Δραγοψά. Ανακριθέντες δὲ καὶ οἱ εἰρημένοι Ἱερεῖς ἐδήλωσαν ἀπόλυτον ἄρνησιν εἰς ὅσα ἢ εἰρημένη Βασιλικὴ κατέθεσε περὶ τοῦ φερμανίου ἐνοχοποιούντα αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ καὶ ὑπέβαλον ὅτι οὐδὲν σχετικὸν περ' αὐτοῦ γνωρίζουσιν, οὔτε εἰς χεῖρας των περιῆλθον, οὔτε συνετέλεσαν πρὸς ἀπώλειαν αὐτοῦ, οὔτε τινα γνωρίζουσι κατέχοντα τοῦτο.

Δηλωσάντων δ' αὐτῶν ἀπόλυτον ἄρνησιν, ὡς ἐδηλώθη, ἐπροτάθη εἰς ἀμφοτέρους αὐτούς, ἐὰν συγκατατίθενται ἵνα δεχθῶσιν ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι οὐδὲν σχετικὸν γνωρίζουσι περὶ τοῦ φερμανίου, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προετράπησαν ἵνα σκεφθῶσιν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀποφανθῶσιν, ἐὰν δέχωνται τὸ ἐπιτίμιον ἢ οὐ. Σκεφθέντες δὲ ὡμολόγησαν ὅτι εἶναι ἀθῶοι ἐντελῶς, καὶ ὡς τοιοῦτοι εὐχαρίστως ὑποβάλλονται ὑπὸ τοὺς ὅρους τοῦ ἐπιτιμίου, ἐὰν εἶναι ἔνοχοι. Κατὰ συνέπειαν δὲ ἐνεκρίθη ἢ ἐκδοσις τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου δι' οὗ γράφοντες ἀποφαινόμεθα. Ἐὰν οἱ διαληφθέντες Ἱερεῖς οἱ τε Παπᾶ Χρήστος καὶ Παπᾶ Ἀλέξιος ὑπάρχουσιν ἀθῶοι, καὶ τὸ φερμανιον δὲν περιῆλθεν εἰς χεῖρας των, οὔτε γνωρίζουσιν ὅτι ὑπάρχει εἰς ἄλλον τινα, οὔτε συνετέλεσαν ἵνα ἀπωλεσθῇ τοῦτο ἢ παρακατεθῇ εἰς οἰονδήποτε, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶησαν εὐλογημένοι παρὰ θεοῦ καὶ συγκεχωρημένοι. Ἐὰν δὲ ἀπ' ἐναντίας ὑπεξέφυγον ἐκ προθέσεως ἵνα ὁμολογήσωσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἴτε ἀμέσως κατέχουσι τὸ φερμανιον, εἴτε γνωρίζουσιν ὅτι ἄλλος τις κατέχει τοῦτο, εἴτε συνετέλεσαν πρὸς τὴν ἀπώλειάν του, ἢ ἀπεμπώλησιν, ἢ παρακαταθήκην αὐτοῦ εἰς οἰονδήποτε ἐπὶ ἰδιοτελεῖ σκοπῷ, ἢ ἤκουσαν παρὰ τινος σχετικὸν τι καὶ ἀποκρύπτουσι τοῦτο, ἐὰν μὴ ἐπιστρέψωσι τοῦτο, εἴπερ τὸ κατέχουσι, ἢ ἐὰν μὴ εἰλικρινῶς ὁμολογήσωσιν ὅτι σχετικὸν γνωρίζουσι, οὔτοι ὡς Ἱερόσυλοι καὶ σφετερισταὶ τοῦ φερμανίου πρὸς τὸ

καταστρέψαι τὰ συμφέροντα καὶ δικαιώματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, εἶσαν καὶ ἀφωρισμένοι παρὰ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος ὡς κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι. Ἔχουσιν δὲ καὶ τὰς ἀρὰς τῶν ὁσίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων τῆς ἐκκλησίας τῶν ἐν Νικαίᾳ ἂν μὴ συμμορφωθῶσιν ὡς Γράφομεν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 4 Φεβρ(ουαρίου) 1888

+ ὁ Ἰωαννίνων Γρηγόριος

28. ΜΟΝΗ ΛΥΚΟΤΡΙΧΙΟΥ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

28.1

Σελ. 3-4

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ὀνομαζόμενον λυκοτρήχη καὶ Μύρκου

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν τριάντα πέντε κομάτια εἰς στρέματα διακόσια ὀγδόντα καὶ ἓν ἀλλάκι ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα τοῦ ῥηθέντος μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ὀνομαζόμενον λυκοτρίχι καὶ Μύρκου ἑξαμνημονεύτων χρόνων ἀπὸ τὰ ὁποῖα χωράφια ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν δερβένι πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μοναστηρίου ἐδίδετο δέκατον εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας Ἀσλάν μπέης Κατζηκέρμπης καὶ λοιποὺς κατὰ τὰ μπεράτια των. διὰ δὲ τὰ χωράφια καὶ σκαριά ὅπου εὐρήσκονται ὑποκάτω ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν δερβένι πρὸς τὸ μέρος τοῦ βάλλου ἐπλήρωνε τὸ Μοναστήριον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν διὰ Γκιουλ Χάση Γρόσια 625: ἑξακόσια εἴκοσι πέντε κατ' ἔτος κατὰ τὰς ἀποδείξεις ὅπου ὑπάρχουν. ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ βασιλικὸν Ταντζημάτι δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν βασιλικὸν Χαζνέν ἀπ' ὅλλα τὰ χωράφια τοιουτοτρόπως τὰ εὖρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου, καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζω μέχρι τὴν σήμερον καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ ὑποφαίνομαι.

1865: 8βρίου: 24: Μοναστήριον λυκοτρήχη καὶ Μύρκου

29. ΜΟΝΗ ΜΕΣΙΑΝΩΝ

I.M.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Τσαρκοβίστας 1865-1866

29.1

Σελ. 22-23

Τὸ Μοναστήριον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὀνομαζόμενον Μεσιανᾶ. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν κάτωθεν συνόρων

Τ' ἄνωθεν εἴκοσι ὀκτὼ κομάτια χωράφια εἰς εἴκοσι ἕξ ξερικά, καὶ δύο ποτιστικά, εἰς στρέματα τριακόσια τριάντα ἓνα τὰ μὲν διακόσια ἑννενηντὰ ἑννέα ξερικά τὰ δὲ τριάντα δύο ποτιστικά ὡς ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν φαίνονται καθὼς καὶ τὰ ἐλεόδεντρα καὶ μύλος ὑπάρχουν κτήματα τοῦ Μοναστηρίου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Μεσιανᾶς, διὰ τὰ ὁποῖα ὁμολογῶ ἐγὼ ὁ ὑποφαινόμενος Ἡγοῦμενος τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου Κωνστάντιος, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν χωρίῳ, ἀδελφοὶ ὅτι παλαιόθεν ὑπάρχουν τοιαῦτα ἀσάλευτα, τὰ ὁποῖα συνίστανται εἰς ἕνδεκα

ταγάρια κατὰ τὰ σενέτια τοῦ ἀλῦ πασᾶ, καὶ Μουχτάρ πασᾶ ἐκδεδομένα εἰς τὸ ἔτος 1802: καὶ 1804: καὶ κατὰ τὸ Μπουγιουρδῆ τοῦ ὁμέρ πασᾶ ἐκδεδόμενον τὸ ἔτος 1824: καὶ ποτὲ ἡμορον δὲν ἔχουν δώσει μήτε εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀλῦ πασᾶ, μήτε εἰς τοὺς κατακαιρὸν Βασιλικούς πασάδες, ἀλλὰ μόνον μία δεκατιά εἰς τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν βασιλικὸν Χαζνὲν αὐτὸ γνωρίζωμεν ἀπὸ προκατόχους μας καὶ μαρτυρούμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865: Αὐγούστου: 24: Μοναστήριον Μεσιανᾶ.

30. ΜΟΝΗ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ ΜΟΝΟΔΕΝΡΙΟΥ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

30.1

Σελ. 88

Καταχώρησις Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Ἐπιστολῆς περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Μονοδενδρίῳ

6 Σεπτεμβρίου 1875 Ἰωάννινα

Αριθ. πρωτ. 5.568

Ἰωακείμ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινουπό)λεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

+ Ὀσιώτατος ὁ τε ἡγούμενος κυρ. Ἀμβρόσιος καὶ λοιποὶ πατέρες τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων κατὰ τὸ χωρίον Μονοδένδριον κειμένου Ἱεροῦ Μοναστηρίου καὶ Ἄνω καὶ Κάτω Βίτζης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Τὴν σταλεῖσαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον ὑμῶν ἀναφορὰν ἀσμενῶς κομισάμενοι καὶ εὐχαρίστως διατιθέντες ἐπὶ ταῖς υἱκαῖς ὑμῶν προσήσεσιν ἕνεκα τῆς εἰς τὸν ἀγιώτατον Πατριαρχικὸν θρόνον τὸ δεύτερον τῆς ἐπανόδου ἡμῶν, ἠυλογήσαμεν ὑμᾶς πατρικῶς καὶ ἠυχήθημεν ἐκ ψυχῆς. Ἀκολουθῶς ἰδόντες ὅσα ἀναφέρετε ἡμῖν περὶ τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου ὅτι ἐστὶ ἐνοριακόν, καὶ ὅτι κατὰ λάθος ὑπελήφθη ὡς Σταυροπήγιον ἀντὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζήτζης, προαγόμεθα δηλῶσει τῇ τε ἡμῶν Ὀσιότητι καὶ τῇ ἡμῶν τιμιότητι, ὅτι, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Μοναστήριον, ἐνοριακόν ὄν τὸ πρότερον, ἐτεραίθη εἰς Σταυροπήγιον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Μπρούτζου, ὡς ἡμεῖς καλῶς γινώσκομεν ὡς μὴ ἔχον ὅμως πόρους πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ διεγράφη ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Σταυροπηγίων Μονῶν καὶ ἔστω πρὸς γνῶσιν καὶ ἡσυχίαν ὑμῶν ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

αωοε Σεπτεμβρίου ια'

+ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης

+Κυζίκου Νικόδημος

+Χαλκηδόνος Καλλίνικος

+λαρίσσης Νεόφυτος

+Γρεβενῶν Κύριλλος

+λήμνου Ἰωακείμ

+Βελιγράδων Ἄνθιμος

+ Σεσανίου Ἀμβρόσιος

+ Κώου Γερμανὸς

ἐν Χριστῷ εὐχέτες

30.2

Σελ. 297-298

Πραξις Ἀποκαταστάσεως Ἡγουμένου ἐν τῇ ἐν Μονοδενδρίῳ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ

Διὰ τῆς παρουσίας Πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι τοῦ Πανοσιωτάτου τέως Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Μονοδενδρίῳ Ἱερομονάχου Ἀμβροσίου πρὸ διετίας σχεδὸν πρὸς κύριον ἀποδημήσαντος, ἐλήφθη ἀξιοχρεως πρόνοια περὶ ἐγκαταστάσεως Κανονικοῦ ἡγουμένου, καὶ ἐπειδὴ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν εὐρέθη τὸ κατάλληλον κληρικὸν πρόσωπον διωρίσθη τοποτηρητῆς ἐν αὐτῇ ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ζελίστης αἰδεσιμώτατος Παπα Σπυριδῶν ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς καὶ ἐν χρεΐᾳ διατελῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ διαχειρίσει του εἰς τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ὡς καὶ τῇ συμπεριφορᾷ του {...} διὰ τε τὴν αὐταπάρνησίν του πρὸς τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν συμπεριφορὰν του πρὸς τοὺς εὐλογημένους χριστιανούς τῶν περιοίκων Κοινοτήτων, καθεστηκυίας δ' ἡλικίας τυγχάνων, ὡς ἄγων τὸ 60 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐλήφθη δὲ ἡ Γενικὴν ὑποβολὴν τῶν χριστιανῶν τῶν περιοίκων Κοινοτήτων Μονοδενδρίου, Ἄνω καὶ Κάτω Βίτζης ὑπὸ χρονολ(ογίαν) 20 Αὐγούστου 1888 δι' ἧς προσεπιμαρτυροῦσι τὰ ἀγαθόντα αὐτοῦ καὶ ἐξαιτοῦνται ἵνα εἴτερ τύχει τῆς ἡμετέρας ἐγκρίσεως διορισθῆ κανονικὸς Ἡγούμενος τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾷ Μονῆς, Κυριαρχικῇ ἀξιοχρέῳ πρόνοια ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῆς καὶ βελτιώσεως τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾷ Μονῆς ἔγνωμεν ἀποκαταστήσαι κανονικὸν ἡγούμενον αὐτῆς τὸν διαληφθέντα αἰδεσιμώτατον Παπα Σπυριδῶνα μετανομασθέντα διὰ τοῦ Ἀγγελικοῦ Σχήματος Σεραφεῖμ Ἱερομόναχον, ὡς κριθέντα ἱκανὸν καὶ φέροντα τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, καὶ δὴ ἀναγνωρίζομεν αὐτὸν κανονικὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾷ Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, ὅς ὀφείλει συμφώνως τῇ Μοναδικῇ Πολιτείᾳ ἵνα ἐπαγρυπνῆ περὶ τῶν ἐντὸς τῆς Ἱερᾷ Μονῆς ἀναγινώσκων τακτικῶς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς) Ἀκολουθίας κατὰ τὰς διατυπώσεις τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας, φροντίζη δὲ καὶ περὶ τῆς διεκπεραιώσεως καὶ ἐμφρόνου διαχειρίσεως τῶν τῆς Ἱερᾷ Μονῆς, διατηρῶν τακτικὸν λ(ογαριασμὸν) ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ ὑποχρεούμενος ἵνα κατ' ἔτος δίδῃ πρὸς ἡμᾶς τακτικὴν λογοδοσίαν τῆς διαχειρίσεως ὑποχρεώθη δὲ ἵνα παραλάβῃ τρία Βιβλία, ἅπερ ἐπισημειωθῆσονται παρ' ἡμῶν καὶ ἐν μὲν τὸ πρῶτον θὰ ἐγγράψῃ ἅπασαν τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν ἐν γένει εἰς τὸ δεύτερον θὰ διατηρῆ λογαριασμὸν τακτικὸν καθημερινὸν καὶ κατ' εἶδος, καὶ θὰ ἐγγράψῃ πᾶσαν προσφορὰν εἰς δὲ τὸ τρίτον θὰ κρατῆ Γενικὸν δοσοληπτικὸν λ(ογαριασμὸν). Ἐρωτηθεὶς δὲ ἂν εἰσήγαγε ἀτομικὴν τοῦ περιουσίαν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν ἢ θὰ εἰσάξῃ τοιαύτην, ἀπήντησεν ὅτι οὔτε εἰσήγαγε, οὔτε ἔχει εἰσάξειν. Δοθειςῶν αὐτῷ τοίνυν τῶν σχετικῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁδηγιῶν τεινουσῶν πρὸς τὴν ἀποστολήν του ταύτην συνετάχθη ἢ παροῦσα περὶ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ ὡς Κανονικοῦ ἡγουμένου Πραξις δυνάμει τῆς ὁποίας ἐκδοθήσεται τὸ τῆς ἡγουμενείας του Γράμμα καὶ ὑπογράφεται.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 21 8βρίου 1888

Παπα Σπυριδῶν

31. ΜΟΝΗΝΤΙΑΙΟΥ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

31.1

Πρᾶξις ΙΔ'

Κατὰ συνέπειαν ἀναφορᾶς ἀπεδοθείσης πρὸς τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα παρὰ τοῦ Πανοσιωτάτου Ἡγουμένου τῆς ἐν τῇ Νήσῳ Ἱερᾶς Μονῆς ντίλιου κυρ. Βενεδίκτου ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 3 τρέχοντος, μετὰ Ἰσολογισμοῦ τῶν τε προσόδων καὶ ἐξόδων αὐτῆς, δι' οὗ ἀποκαλύπτεται ἐπιβαρυνομένη αὕτη μὲ χρέη ἀναβαίνοντα εἰς λίρας Ὄθωμανικὰς ἑκατὸν εἴκοσι Ἀριθ. 120, καὶ ἄτινα ὀφείλονται ὡς ἑξῆς.

Εἰς τὸν Σούρκον μὲ ὁμολογίαν λίρ(ας) 62

Εἰς τὸν ἴδιον διὰ τὸ τιμετοῦ 18

Εἰς τὸν ἴδιον ἀπὸ προπληρωτέα διὰ τὸ ἐργαστήριον 30

Εἰς τὴν Ἑλένην Βασιλείου 10

120

προελθόντα ἀπὸ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ λιθοκτίστου μαγαζίου μετὰ τὴν συμβᾶσαν ἐνταῦθα πυρκαϊάν, δι' ἧς ἐκθέτων τὴν κατάστασιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς στερουμένης τῶν πρὸς συντήρησίν της ἀναγκαιούντων, ὡς ἐκ τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων μὴ δυναμένης τὸ ἀνωτέρω χρέος ἀποσβέση, ὑποβάλλει αἴτησιν διὰ τῆς αὐτῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα καὶ ὑποδεικνύει τὸ μέσον τῆς ἀποσβέσεώς του διὰ τῆς ἐκποιήσεως οἰκοπέδου τινός, ἀνήκοντος ὑπὸ τὴν κυριότητα τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, κειμένου πέριξ τῆς συνοικίας Ἁγίου Νικολάου εἰς Μποστάνια, ἀφ' οὗ προηγηθῆ ἡ Κανονικὴ ἄδεια παρὰ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αἴτησίς του αὕτη εἶναι δεδικοιολογημένη δι' οὓς λόγους ἐκθέτει ἐν τῇ ἀναφορᾷ του, ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ τόπου μένον οὕτω οὐδεμίαν πρόσοδον φέρει, καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ Μοναστηριακῷ τόπῳ ἔαν ἤθελεν ἀνεγερθῆ οἴκημα τι, ὄχι μόνον ὠφέλεια τις δὲν θὰ προσεγένετο εἰς τὴν Ἱερὰν Μονή, ἀλλὰ πρὸς τοῖς δαπανηθησομένοις διὰ τὴν ἀνέγερσιν οἰκήματος χρήμασι θὰ ἐπιβαρύνεται μὲ τοὺς ἐνιαυσίους τόκους των, ἄνευ τινος ἐπαισθητῆς ὠφελείας, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω βελτίωσιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἀπαλλαττομένης οὕτω τῶν ἀνωτέρω χρεῶν. Διὰ τοὺς προεκτιθέντας λόγους ἐγκρίνεται ἡ ἐκποίησης τοῦ εἰρημένου Μοναστηριακοῦ τόπου διὰ πλειοδοσίας, εἰς δὲ τὸν πλειοδοτήσαντα κατακυρωθήσεται ἀρμοδίως ἡ πώλησις, γενομένου γνωστοῦ ἐκ τῶν προτέρων τοῦ πλειοδοτήσαντος ἀτόμου, ὁ διαληφθεὶς Ἡγούμενος διεδήλωσε πρὸς τούτους ὅτι ἐπειδὴ τὸ εἰς ἐκποίησην προτιθέμενον οἰκόπεδον τοῦτο ἐγένετο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀποβιώσαντος Μακαρίτου Ἰωάννου λιάμπη, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εὐγενέστατοι κύριοι Βασίλειος καὶ Ἀλκιβιάδης οἱ εἰκονικῶς ἔχοντες τοὺς ἐπ' αὐτὸν τίτλους τῆς ἰδιοκτησίας θέλουσι συμμορφωθῆ ὥστε νὰ περιβάλλωσι τὸν ἀγοραστὴν τοῦ τόπου τούτου τίτλους ἀπολύτου ἰδιοκτησίας του μετὰ τὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Γενησομένην προσεχῶς πωλητήριον πρᾶξιν. Ἐφ' ᾧ καὶ συνετάχθη ἡ παροῦσα εἰς ἔνδειξιν εἰς ἣν ὑπογράφεται ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τὴν ταυτότητα τῶν ἀνωτέρω βεβαιῶν.

Τῇ 4 Ἀπριλίου 1872 Ἰωάννινα

ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγίου νικολάου ντίλιου Βενέδικτος.

32. ΜΟΝΗ ΟΡΟΥΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

32.1

Σελ. 3-6

Τὸ Μοναστήριον ἁγίας Παρασκευῆς ὀνομαζόμενον ὄρους καὶ ντζιῶρα, εὐρησκόμενον ἐντὸς τῶν κάτωθεν συνόρων.

Τὰ ὀπισθεν ἐννεήντα τέσσερα κομμάτια χωράφια εἰς στρέματα χίλια ὀγδοήκοντα πέντε, καὶ πίχας διακόσιας, ὡς ὀπισθεν ὀνοματοδῶς φαίνωνται τὰ ὅποια ὑπάρχουν ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ Μοναστηρίου καὶ εἰς τὰ πέριξ χωρία Κλαζιάδες, ἀρδομίστα, Γιάννιστα καὶ μπαρκουμάδι, ὅλλα ξερικά, καθὼς καὶ δύο μύλοι χειμωνιάτικοι, καὶ ἑκατὸν πενήντα ἐλεόδενδρα εἰς Ουζντίνα ὑπάρχουν κτήματα τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ὄρους καὶ ντζιῶρας ἑξαμνημιονεύτων χρόνων, τὰ ὅποια μόνον μία δεκατιά ἔδιδον εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας καὶ μετὰ ταῦτα ἀφοῦ συστήθη τὸ βασιλικὸν ταντζημάτι δίδεται ἡ δεκατιά εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν. διὸ τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ προκατόχους μας, ἀπὸ παππούδες μας καὶ πατεράδες μας καὶ ἕως τὴν σήμερον καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865 σεπτεβ(ρίου) 18 Μοναστήριον Ὅρους καὶ ντζιῶρας

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

32.2

Σελ. 298

Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι σήμερον τὴν α' Δ(εκεμβρίου) 1888 ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων σταλεῖσα παρ' Αὐτοῦ Ἑκτακτος Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ὅρους τῆ 26 Νοεμ(βρίου) 1888 Μ.Μ. κατὰ συνέπειαν τῆς εἰδοποιήσεως τῆς γενομένης πρὸς τὴν Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητα) παρὰ τοῦ πιστικοῦ Σιούλα ἀπὸ Καλύβια περὶ τοῦ συμβάντος φόνου τοῦ Ὀσιωτάτου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς μακαρίτου Κωνσταντίνου, συνισταμένη δὲ ἐκ τοῦ Πανοσιωτάτου ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελλᾶς κ. Γρηγορίου καὶ τοῦ ἀξιότιμου κ. Ἰ. Γεροντάκη, ἡτις ἐπιτροπὴ ἐδήλωσεν ὅτι κατὰ τὰς γενομένας καταθέσεις τὸ οἰκτρὸν δρᾶμα τοῦ φόνου τοῦ ἡγουμένου συνέβη πρὸς μέσας νύκτας τῆς 25 πρὸς τὴν 26 παρελθόντος καὶ ἡτις, Ἑκτακτος Ἐπιτροπὴ ἐπαρουσίασε καταγραφὴν τῆς Ἱ(ερᾶς) Μονῆς ὑπὸ χρονολ(ογίαν) 28 Νοεμβρίου 1888, ἡτις παρεκατετέθη ἐν τῷ Γραφείῳ μετὰ καὶ τινων ἐγγράφων ἅτινα ἐπαρουσίασεν ἐσφραγισμένα, περὶ ὧν κληθήσεται ἡ τακτικὴ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ ἵνα διέλθῃ ταῦτα καὶ σημειώσῃ κάτωθεν τῆς παρουσίας, τῆς δὲ ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς ἀναχωρησάσης ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς παρὰ τῆς Σ(εβαστιῆς) Ἐξουσίας ἀποσταλήσης Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀνάκρισιν ἐπὶ τοῦ γενομένου Δράματος κατὰ συνέπειαν ἐπιστολῆς τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) πρὸς αὐτὴν ἔμεινε προσωρινὸς διαχειριστὴς ὁ ἐκ Κλαζιάδων Αἰδεσιμώτατος παπᾶ Ἀθανάσιος συμφώνως τῇ ἐπιστολῇ τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος). Διὸ ἐγένετο ἡ παρούσα εἰς ἣν καὶ ὑπογράφεται.

Τὰ μέλη τῆς ἐκτάκτου Ἐπιτροπῆς

« Ἠγούμενος τῆς Ἱ. Μ. Βελλᾶς Γρηγόριος »

Ἰωάννης Π. Γεροντάκης.

Τῆς ἀνωτέρω πράξεως γενομένης προσεκλήθη ἡ Κούλα Χάτοβα ἣτις κατοικεῖ εἰς Σιαράβαν, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίαν διέμενεν ἔστιν ὅτε ὁ ἡγούμενος, καὶ ἠρωτήθη ἐὰν ὑπάρχωσι πράγματα τινὰ τῆς Μονῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ της, καὶ ἀπήντησεν ὅτι εἶναι δύο τετζερόπουλα καὶ ἓνα τεψόπουλον καὶ μία καρσέλα κενή, καὶ ὅτι ἐτοιμῶς ἔχει ἵνα παραδώσῃ ταῦτα ἀρμοδίως εἰς τὴν διαταγὴν τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητος, πρὸς δὲ ἐδήλωσεν ὅτι ἔχει καὶ μερικὰ ἔγγραφα ταπία εἰς μίαν δέσμην καὶ ἓνα τενεκὲ μὲ ἔγγραφα, ἅτινα ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητα καὶ ὅτι ἐκτὸς τούτων οὐδὲν ἔχει ἄλλο καὶ εἶναι ἐτοίμη νὰ δεχθῇ ἐπιτίμιον τὸ δὲ ὀσπήτιόν της εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἱερὰν Μονήν, καὶ ἂν καταβληθῶσι τὰ ἀναγκαιοῦντα ἔξοδα δύναται καὶ διὰ χοτζετίου νὰ καθιερώσῃ τοῦτο, ταῦτα καταθέσασα ὑπογράφεται.

α' Δεκεμ(βρίου) 1888 Ἰωάννινα

Κούλα Βλάχα Χάτοβα διὰ χειρὸς Χ. καὶ μαρτυροῦντος

32.3

Σελ. 312

Ἐν Συνεδριάσει τῆς ἀξιοτίμου Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Πρωτοσυγκέλου τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβ(ασμιότητος) τοῦ ἀγίου Ἰωαννίνων ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ἀνεγνώσθη ἡ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 15 τρέχ(οντος) μηνὸς αἴτησις τοῦ αἰδεσιμωτάτου Ἀναστασίου Ἱερέως δι' ἧς ὑποβάλλει ὅτι διορισθεὶς Τοποτηρητῆς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὅρους πρὸ ἑνὸς ἔτους σχεδὸν καὶ διευθύνας τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ὡς μὴ αὐτῷ δυνατόν, ἐπειδὴ δὲν φέρει τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα ἵνα παρατήνῃ τὴν ἐν αὐτῇ διαμονὴν του καὶ συνάμα δὲν ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ τὰ οἰκιακὰ του συμφέροντα ἵνα ἐξακολουθῇ ἐκπληρῶν καθήκοντα Τοποτηρητοῦ, διὰ τοὺς λόγους τούτους δίδει τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τῆς Τοποτηρητείας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἐξαιτῆται ἵνα δώσῃ τὴν λογοδοσίαν τῆς διαχειρίσεώς του ἐνώπιον τῆς ἀρμοδίου Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς καὶ συνάμα ἀντικατασταθῇ δι' ἑτέρου.

Τῆς αἰτήσεως του ταύτης ληφθείσης ὑπ' ὄψιν καὶ συσκέψεως γενομένης ἐνεκρίθη ἵνα ἐξακολουθῇ ἐκπληρῶν καθήκοντα τοποτηρητοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ μέχρι τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος, ὅποτε ἐνεργηθήσονται τὰ χρειώδη καὶ ἀποφασισθήσεται ὀριστικῶς ἢ κανονικῆ ἀντικατάστασις αὐτοῦ. Ἐφ' ᾧπερ συνετάχθη ἡ παροῦσα πρᾶξις εἰς ἔνδειξιν, ἣτις κοινοποιηθήσεται τῇ αἰδεσιμότητί του ἀρμοδίως.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 17 Νοεμ(βρίου) 1889

Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς

33. ΜΟΝΗ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς 1871-1890

33.1

Σελ. 214

Καταχώρησις ἐγγράφου

Ὁ ὑποφαινόμενος κανονικὸς ἡγούμενος τῆς ἐν τῇ Νήσῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων κειμένης Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἀγίου Μεγαλομάρτυρος καὶ Ἰαματικοῦ Παντελεήμονος διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου δηλοποιῶ ὅτι πρὸ εἴκοσι ἐτῶν

προσέλαβον ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ τὴν Καλογραίαν Ἀναστασίαν Γεωργίου Γκοβόσδη, ἣτις κατὰ τὸ εἰκοσαετὲς τοῦτο διάστημα ὑπηρετήσῃ μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ ζήλου τὰ συμφέροντα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, φροντίζουσα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς Διευθετήσεως τῶν αὐτῆς πραγμάτων εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἀπήτησεν ἀδιαφιλονείκητα δικαιώματα ἐπ' αὐτὰς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐμοῦ διὰ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς καταβληθέντας ἀτρήτους κόπους, διακηρύττεται μέλος καὶ κουρὰ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, ἐν ἣ θὰ διέλθῃ ἅπασας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς καὶ θὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς τοιαύτη καὶ παρὰ τῶν νομίμων διαδόχων μου, ὡς ἀφιερωμένη ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ πρὸ εἰκοσαετίας καθὰ προσελήφθη, διατρεφομένη ἐν αὐτῇ καὶ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα φορέματα καὶ λοιπὰ ἀπολαμβάνουσα, ὡς μὴ παραλαβοῦσα παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς οὐδ' ὀβολὸν ἀπέναντι τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς καὶ ὀψέποτε τυχὸν ὁ διάδοχος μου ἤθελεν ἀποπειραθῆ ἵνα ἀθετήσῃ τὰς πολυχρονίους ὑπηρεσίας αὐτῆς καὶ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν τῆς Μονῆς νὰ πληρῶνῃ εἰς αὐτὴν τοὺς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καθυστερουμένους μισθοὺς τῆς λογιζομένους πρὸς τέσσαρας λίρας ὀθωμανικὰς κατ' ἔτος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς εἰσήχθη καὶ ἀφιερῶθη ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ. Ὅθεν εἰς πίστῳσιν συνετάχθη τὸ παρὸν Ἀποδεικτικὸν περὶ τῆς ἀφιερώσεως αὐτῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ κεκυρωμένον παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτῇ εἰς διηνεκὴν ἔνδειξιν καὶ ἀναγνωρίζεται νομίμως καὶ ἀρμοδίως ὡς μέλος ἀναπόσπαστον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ὡς ἐν αὐτῷ ἀφιερῶθεισα καὶ μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας ἐκπληροῦσα τὴν Μοναχικὴν ἀποστολὴν τῆς. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος

ἐν τῇ Νήσῳ τῇ α' Ἰουνίου 1883 ὀγδοηκοστοῦ τρίτου ἔτους.

(ὑπογρ.)

Χρῦσανθος ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος

ὁ τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων Ἐπίτροπος Σακελλάριος ὑποβεβαιοῖ τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγουμένου Χρυσάνθου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

33.2

Σελ. 261-262

Πρᾶξις ἐγκαταστάσεως Ἠγουμένου ἐν τῇ κατὰ τὴν Νήσον τῶν Ἰωαννίνων Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Πρὸς Κύριον ἀποδημήσαντος τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Χρυσάνθου Ἠγουμένου διατελέσαντος ἐν τῇ κατὰ τὴν Νήσον τῶν Ἰωαννίνων Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος κατὰ τὴν 29^{ην} Ἰουλίου 1884 τέσσαρα καὶ μείνας τῆς Ἠγουμενικῆς ταύτης θέσεως ἄνευ κανονικοῦ Ἠγουμένου ἕνεκα τῆς ἡμετέρας μεταβάσεως εἰς Κων(σταντινούπο)λιν ὡς Μέλους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μετὰ τὴν αἰσίαν ἐπάνοδον ἡμῶν πρόνοϊαν ἀναλαβόντες περὶ εὐρέσεως καταλλήλου προσώπου ἐν τῇ ὡς ἠρρέθη Ἠγουμενικῇ ταύτῃ θέσει ἐγράψαμεν πρὸς τὴν Κοινότητα τῆς Νήσου ὅπως ὑποδείξῃ πρόσωπον κατάλληλον διὰ τὴν θέσιν ταύτην. Καὶ λαβόντες κοινὴν ἀναφορὰν τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν τῆς Νήσου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Μαΐου τρέχοντος ὑποδεικνυομένων τὸν ἐν Ἱεροδιακόνοις κ^{ον} Ἀβέρκιον Ἀντωνιάδην ἐξ Ἰωαννίνων, τὸν ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων τὸ τῆς Ἱεροδιακονίας ἐπάγγελμα μετερχόμενον, καὶ ἐκλιπαρούντων ὅπως ὁ ἐν λόγῳ Ἱερολογιώτ(ατος) κανονικῶς προχειρισθῇ καὶ ἐγκατασταθῇ Ἠγούμενος τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μονῆς ἥπερ ἐπιδοκιμᾶζει τὸν

διορισμὸν τοῦτον ἢ Ἱερὰ Μητρόπολις καὶ δηλώσαντες τὴν ἀνάγκην τοῦ διορισμοῦ ἡγουμένου τῆ ἀξιότιμῳ Δημογεροντίᾳ τῆς Πόλεως ἵνα μὴ τὰ τῆς Μονῆς ἐν ἐκρῦθμῳ καταστάσει διατελῶσι, διαπιστωσάσης δὲ τῆς ἀξιότιμου Δημογεροντίας τὸ κατάλληλον τοῦ ἐν λόγῳ προσώπου πρὸς τὸ ἀναλαβεῖν τὰ καθήκοντα κανονικοῦ Ἱγουμένου καὶ μὴ ἔχοντες αἰτίαν ἀποβλέπειν εἰς ἄλλο πρόσωπον, κανονικῶς προχειρίσαντες αὐτὸν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ τελεαρχικοῦ Πνεύματος Ἱερομόναχον, διορίζομεν αὐτὸν Κανονικὸν ἡγούμενον τῆς ῥηθείσης ἀνωτέρω Ἱερᾶς Μονῆς τέκνον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τυγχάνοντα. Τὸν διορισμὸν τοῦτον ἀποδεξαμένῳ ἐδηλώθησαν αὐτῷ τὰ ἐξῆς ἅπερ ἀπεδέχθη, μετὰ πάσης ἐλευθέρας τε θελήσεως καὶ διαβεβαιώσεως ὅτι συμμορφωθήσεται τῷ Γράμματι καὶ πνεύματι αὐτῶν.

Α^{ον}. Παραλαμβάνων εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν διακυβέρνησιν τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων αὐτῆς ὑπόσχεται νὰ διατηρήσῃ ἀμείωτον τὴν περιουσίαν, προσεπαυξάνων αὐτὴν ἐπὶ εὐσταθείᾳ καὶ προαγωγῇ διατηρῶν τακτικὸν λ(ογαρια)σμὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐν μέτρῳ δαπανῶν, καὶ μὴ ἀπεμπολῶν τὰ ἀγαθὰ τῆς Μονῆς ὀφείλει ἵνα διατηρῇ τρία βιβλία ἅπερ παραδοθήσονται αὐτῷ τῇ ἡμετέρᾳ ὑπογραφῇ ἀριθμημένων τῶν σελίδων, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἔσεται περιεκτικὸν τῆς περιουσίας κινητῆς τε καὶ ἀκινήτου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ πάσης πράξεως ἐπισήμου σχετιζομένης τοῖς συμφέρουσι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἴτε λόγῳ πακτώσεων κτημάτων, εἴτε ἄλλου τινος ἐγγράφου, ἀναγομένου εἰς τὰς σχέσεις τῆς γενικῆς ἀλληλουχίας τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐπὶ διακυβερνήσει τῶν τῆς Μονῆς. Τὸ δὲ Β^{ον} περιεκτικὸν ἔσεται τοῦ ἐτησίου ἀπολογισμοῦ. Τὸ δὲ Γ^{ον} χρησιμεύσει ὡς ἡμερολόγιον ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐξ οὗ ἐτησίως ἐξελεγχόμενων τῶν λ(ογαρια)σμῶν αὐτοῦ ὑπὸ δύο μελῶν τῆς ἀξιότιμου Δημογεροντίας τῆς Πόλεως διαφωτιζομένων χρείας τυχούσης καὶ παρ' εἰδότην θέλει δημιουργεῖσθαι τὸ προϊὸν τῆς ἐξελέγεώς του καὶ καταστρώνεσθαι τοῦτο ἐν τῷ ὡς ἠρρέθη ἑτέρῳ Β^{ον} Βιβλίῳ.

Β^{ον} Ἀπαγορεύεται τῷ Ἱγουμένῳ τὸ ἐνεργεῖν πακτώσεις ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Μητροπόλεως καὶ τῆς Δημογεροντίας ἐπὶ τῶν κτημάτων καὶ προσόδων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μήτε προβαίνειν εἰς πράξεις ἀποκλίνουσας εἰς κύκλον ἐμπορίας ἐπειδὴ τοῦτο ἀπαγορεύεται τοῖς κληρικοῖς.

Γ^{ον} Ὀφείλει ἐκτελεῖν τὰ τῆς Ἱερᾶς ἀκολουθίας ἐν γένει κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς καὶ τὰς διατυπώσεις τῆς Μητροδὸς ἡμῶν Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, μηδενὸς νεωτερισμοῦ ἐπιτρεπομένου ὑπακούων τῇ προϊσταμένῃ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ τῷ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτῃ τῆς καθ' ἡμᾶς Θεοσώστου ἐπαρχίας, καὶ ἀναφέρεσθαι αὐτῷ καὶ μόνῳ ζητῶν διαταγὰς καὶ ὁδηγίας ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως Μοναστηριακῆς, χρηζούσης τῆς ἀρωγῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, διατηρῶν τὴν προσήκουσαν ἐκκλησιαστικὴν ἐκοσμίαν καὶ καθαριότητα ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ Μονῇ προσέχων, ἵνα μὴ γίνωνται δεκτὰ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ πρόσωπα ἐπιληψίμου διαγωγῆς, καὶ μὴ τελῶνται διαχύσεις καὶ διασκεδάσεις ἀπαδούσαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεις, διατηρῶν ὁ ἴδιος συμπεριφορὰν Ἱεροπρεπῆ καὶ κοσμίαν προσήκουσαν τῷ Ἱερατ(ατικῷ) ἐπαγγέλματι ἐντὸς τε καὶ ἐκτὸς τῆς Μονῆς.

Δ^{ον}. Ὀφείλονται διδῶναι τακτικὸν ἐτήσιον λ(ογαρια)σμὸν ὡς εἴρηται οὐδόλως ἐπιτρέπεται αὐτῷ σημειῶναι ἔσοδα ἢ ἐξόδα ἐπὶ ἄλλου χάρτου εἰμὴ ἐντὸς τοῦ Γ. Βιβλίου τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα ἡμερολόγιον μηδόλως ἐπιτρεπομένου αὐτῷ

δανείζεσθαι ἢ δανείζειν χρήματα ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ Δημογεροντίας συμφώνως τῇ πρὸ χρόνων ἀπολυθείσῃ ἐγκυκλίῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, πᾶν δὲ τελὸν {...} ἐν ἀγνοίᾳ ὡς εἴρηται τῆς Μητροπόλεως τὸ τοιοῦτον δάνειον ἐπιβαρύνει αὐτὸν ἀτομικῶς καὶ οὐχὶ τὴν Ἱερὰν Μονήν, εἴπερ δὲν ἔχει χρήματα περισσεύμα πρὸς σχηματισμὸν δανείου ὀφείλει νὰ δηλώσῃ τοῦτο εἰς τε τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν καὶ Δημογεροντίαν.

Τῆς πράξεως ταύτης συνταχθείσης παρὰ τοῦ ἐν λόγῳ διορισθέντος ἡγουμένου Πανοσιωτ(άτου) κ. Ἀβερκίου εἰς ἣν ὑπογράφονται, καὶ συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἐκδοθήσεται τὸ τῆς Ἱγουμενεῖας ἐκκλησιαστικὸν ἔγγραφο, ὑπογράφομεν αὐτὸν ἰδίᾳ χειρὶ συν τῇ ἐπιθέσει τῆς Σφραγίδος τῆς Μητροπόλεως.

Τῇ 29ῃ 10βρίου 1886 ὀγδοηκοστοῦ ἔκτου ἔτους ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος πέμπτη ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἀποφαίνεται

ὁ Ἱγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Ἱερομόναχος Ἀντωνιάδης βεβαιῶ καὶ ὑπόσχομαι τὰ ἀνωτέρω.

34. ΜΟΝΗ ΠΑΡΔΑΣΤΑΝΗΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

34.1

Σελ. 42

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας τοῦ χωρίου τζαρκοβίστας, τζεφλικιοῦ τῆς χαϊρλιέ χανούμ Μετκόμπεη ὀνομαζόμενον παρδάστανη.

Τ' ἀνωτέρω δέκα ἐννέα κομάτια χωράφια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ ὁμοῦ μὲ τὸ ἀμπέλι εἰς στρέματα ἑκατὸν πενήντα ὡς φαίνονται μὲ τὰ σύνορά των, καθὼς καὶ ὁ ἀλευρόμυλος, εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας ὀνομαζόμενον παρδάστανη τοῦ τζεφλικιοῦ Τζαρκοβίστας, ἑξαμνημονεύτων χρόνων ἀφιλονεικῆτα, τὰ ὁποῖα δίδουν δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνὲν καὶ οὐχὶ ἄλλο.

Τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ παπούδες μας, πατεράδες μας, καὶ ἕως τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα

1865 νοεβ(ρίου) 14: Μοναστήριον Παρδάστανη.

35. ΜΟΝΗ ΠΑΤΕΡΟΥ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

35.1

Σελ. 44

Τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς κοιμήσεως Παναγίας Πάτερο μὲ δένδρα κουρῆ ὀλοτρόγυρα καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ὀρμανιοῦ ὑπάρχει τὸ Μοναστήριον.

Τ' ἀνωτέρω κομάτια χωράφια εἴκοσι ἐννέα εἰς στρέματα ὀγδοήκοντα δύο καὶ δύο ἀυλάκια ὡς ἀνωθεν φαίνονται μὲ τὰ συνορατὰ των, εἶναι κτήματα τοῦ Μοναστηρίου μας τῆς Κοιμήσεως Παναγίας τῆς χώρας μας Πάτερο ἑξαμνημονεύτων χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων χωραφίων δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν βασιλικὸν Χαζνὲν, ὑπάρχει καὶ μπουγιουρδὴ ἀπὸ τὸν Μουχτάρ πασᾶ υἱὸν τοῦ ἀλῦ πασᾶ ὅστις ἦτον μουλκισαϊμπές εἰς τὸ χωρίον μας ἐκδεδόμενον τὸ ἔτος

1808: 8βρίου 24 καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζομεν ἕως τὴν σήμερον καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.
1865: 8βρίου:14 χωρίον Πάτερο.

36. ΜΟΝΗ ΠΑΤΕΡΩΝ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

36.1

Σελ. 199

Διὰ τῆς παρουσίας πράξεως δηλοποιεῖται, ὅτι παυθέντος τοῦ τέως ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων Γερασίου δυνάμει ἐκκλησιαστικῆς Ἀποφάσεως προσεκλήθησαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κυρίου Σωφρονίου οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Κοινοτήτων, Ἰωαννίνων, Ζαγορίου καὶ Κουρέντων, ἐν Συνεδριάσει ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος καὶ κοινοποιηθείσης τῆς παύσεως τῆς Ὀσιότητος του ἐγένετο σύσκεψις περὶ διορισμοῦ τοποτηρητοῦ προσωρινῶς ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ μέχρι εὐρέσεως καταλλήλου προσώπου διαδεξαμένου τὴν Ἠγουμενείαν δυνάμει τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Σιγιλίων καὶ κατὰ συνέπειαν Συνετάχθη καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ ἡμερομηνίαν) 2 Νοεμβρίου 1882 Σχετικῆ πρᾶξις δι' ἧς ἐδιωρίσθη Τοποτηρητῆς ὁ Ὀσιώτατος Ἱερομόναχος Μελέτιος ὁ καὶ ἄλλοτε ὡς κουρὰ χρηματίσας ἐν αὐτῇ τέως δὲ τοποτηρητῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Βελλᾶς, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ἀπεστάλη ἡ Ὀσιότης του εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῶν Πατέρων συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Χαρισιάδου ἐκ μέρους τῶν Κοινοτήτων Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου καὶ Ν. Μαυριᾶ ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος Κουρέντων καὶ Σουβαρῆ τῆς Σ(εβαστῆς) Γεν(ικῆς) Διοικήσεως πρὸς ἐγκατάστασίν του εἰς αὐτὴν καὶ ἀφιχθεὶς ἐκεῖσε ἐξεδιώχθη ἐν καιρῷ νυκτὸς κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀφίξεώς του, ἤτοι τὴν ὀγδόην ἰσταμένου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν κατὰ τὴν ἔγγραφον κατάθεσιν των ὑπὸ ὀμάδος Ζιτσαίων. Σήμερον δὲ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Κοινοτήτων Ἰωαννίνων, Ζαγορίου καὶ Κουρέντων Συνῆλθον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) καὶ ἔλαβον γνῶσιν τῆς ἀθαιρέτου πράξεως τῆς Κοινότητος Ζίτσης καὶ τῆς ἐκδιώξεως τοῦ Τοποτηρητοῦ ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἐπειδὴ ἡ Πρᾶξις αὕτη τῆς Κοινότητος Ζίτσης ἀντίκειται εἰς τὸ πνεύματι των Σιγιλίων καὶ τῆς ὑπὸ χρονολογίαν 5 Μαρτίου 1862 Σ(εβαστῆς) Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιστολῆς δι' ἧς τὸ τῆς Κοινότητος Ζίτσης δικαίωμα ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων ἐφαπλοῦται ἐφ' ἀπάσης τῆς περιοχῆς τοῦ τμήματος Κουρέντων. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν εἰρημένων Κοινοτήτων βασιζόμενοι εἰς τὰ ἀδιαφιλονέικητα δικαιώματα αὐτῶν δυνάμει τῶν Ἱερῶν Σιγιλίων ἀπεφάσισαν ἵνα ἀνηνεχθῶσιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ἐφ' ᾧ ὁμοθύμως ἐνέκριναν ἵνα Συνταχθῇ ἡ παρούσα, δι' ἧς καθικετεύσωσι τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα τὸν Πανσέβαστον Οἰκ(οουμενικὸν) Πατριάρχην, ἵνα εὐαρεστηθῇ καὶ διὰ Σ(εβαστοῦ) Τακτριῶν Προκαλέσῃ Σ(εβαστὸν) Διάταγμα πρὸς τὴν Σ(εβαστὴν) Γ(ενικὴν) Διοίκησιν Ἰωαννίνων, πρὸς τε τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ διαληφθέντος Τοποτηρητοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ταύτῃ καὶ πρὸς περισομὴν πάσης εἰς τὸ μέλλον αὐτοδίκου καὶ ἀθαιρέτου πράξεως ἐκ μέρους τῶν Ζιτσαίων ἐπὶ τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ, Διὸ καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑπογράφονται καὶ παρακαλοῦσι τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα ὅπως

ἀντίγραφο τῆς παρούσης διευθύνῃ πρὸς τὴν Μ(ητέρα)ν ἐκκλησίαν πρὸς ταχεῖαν ἐνέργειαν τῶν δεόντων
Ἰωάννινα 1882 10 Δ(εκεμ)βρίου
Ἔπονται αἱ ὑπογραφαί
Οἱ ἀντιπρ(όσωποι) Ἰωαννίνων Οἱ τοῦ Ζαγορίου Οἱ τῶν Κουρέντων

36.2

Σελ. 209

Ἐν Συνεδριάσει τῶν παρευρεθέντων μελῶν τῶν τριῶν Κοινοτήτων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν αἱ ἐξῆς προτάσεις, α) ἡ ἀπότισις τῶν Δζελέπικων ἐκ γρ(οσιῶν) 2.807. β) ἡ ἀπότισις τῶν 50 μετζιτίων τῶν δοθέντων εἰς τὸν τέως ἡγούμενον Γεράσιμον, καθὼς καὶ τῶν καθυστερουμένων μισθῶν τῶν τζομπαναραίων καὶ λοιπῶν ὑπηρετῶν τῆς Μονῆς τῶν Πατέρων, καὶ συσκέψεως γενομένης ἐνεκρίθη ὅπως πληρωθῶσι τὰ Δζελέπικα διὰ σφαχτὰ 600 ἤτοι 120 Γαλάρια Πρόβατα, 103 στείρα Πρόβατα, Γίδια Γαλάρια 225 καὶ στείρα 152, ἀπὸ τὸ Μαχσοῦλι πρῶτον τῆς πωλήσεως τῶν μαλλίων, καὶ τοῦ βουτύρου καὶ τοῦ τυρίου Μπάτζιου καὶ ἀναφορικῶς τοῦ μαλλίου καὶ τοῦ βουτύρου ἐνεκρίθη ἵνα ἐνεργήσῃ τὴν πώλησιν ὁ Κ. Μαυριάς παρόντος καὶ τοῦ Γραμματέως Χαραλ. Ἡγουμενίδου, ὁ δὲ τσέληκας ὀφείλει νὰ στείλῃ τὸ μαλλί, ἅμα κουρηθῶσι τὰ ζῶα, ὡς καὶ τὸ βούτυρον εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Κ. Ν. Μαυριά, τὰ δὲ χρήματα νὰ πληρωθῶσιν {...} τοῦ {...} Σεβασμιότητος ἵνα δοθῶσι πρῶτον διὰ τὰ Δζελέπικα καὶ δεύτερον διὰ τὰ πεντήκοντα ἀργυρᾶ Μετζίτια, Διὸ ἐγένετο ἡ παροῦσα πράξις, εἰς ἣν προστίθεται κατὰ τὴν σημείωσιν τὴν δοθεῖσαν παρὰ τοῦ Τσέληκα Β. λάππα ὅτι ὑπάρχουσιν 153 Κατζικόπουλα ἐφεταινὰ καὶ 80 ἀρνιά.

τῇ 5 Μαΐου 1883 Ἰωάννινα.

ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος

Βασίλειος λάππας βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου Φώτου ὡς ἀγράμματος ὅστις καὶ μαρτυρῶ καὶ αὐτὸς βάζει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.+

Ἐπειδὴ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν ὁ Δζέληκας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων Βασίλειος λάππας καὶ κατέθεσεν ὅτι ψωμίν δὲν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, τοὺς μισθοὺς τῶν ζητοῦν, ἢ κυβέρνησις ζητεῖ τὰ Δζελέπικα ἀναφορικῶς δὲ τῆς πωλήσεως τοῦ Μαχσοουλίου συμφώνως τῇ ἀνωτέρῳ πράξει δὲν ἀφίνουσιν οἱ πιστικοὶ καὶ λοιποὶ ὑπηρετῆται ἵνα μετενεχτῇ εἰς Ἰωάννην πρὸς πώλησιν, ὡς ἔχοντες λαμβάνειν τοὺς μισθοὺς τῶν προσεκλείθησαν τὰ μέλη τῶν Δημογεροντιῶν τῶν τριῶν κοινοτήτων καὶ ἐνεφανίσθησαν ἐκ μὲν τῆς Πόλεως ὁ κ. Τασοῦλας Καζαντζῆς ἐκ τοῦ Ζαγορίου ὁ Κ.Δ. Σιάντας καὶ Μιχ. Τζιόβας καὶ ἐκ τῶν Κουρέντων ὁ κ. Κωνστ. Σπέγγος καὶ ἐνεκρίθη ἐνώπιόν των ὅπως γίνῃ διαταγὴ εἰς τοὺς λιθινιώτες νὰ δίδωσι τὸ ἀναγκαῖον γέννημα εἰς τὸν Δζέληκα ἐπὶ ἀποδείξει κατὰ πᾶσαν ἐβδομάδα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Μονῆς, νὰ λογαριάσῃ πόσοι μισθοὶ χρεωστοῦνται εἰς ἕκαστον τῶν ὑπηρετῶν τῆς Μονῆς καὶ τὸ μαχσοῦλι θὰ πωλήσῃ πρῶτον καθὼς καὶ ἀρνιά καὶ εἴτε ἄλλα ἐκ τῶν ζῶων ἅτινα πωλοῦνται ἢ στείρα ἢ κριάρια καὶ νὰ κάμῃ τὸν λ(ογαριασμόν) νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὴν Μητρόπολιν περὶ πληρωμῆν Δζελέπικου, 50 μετζιτίων δοθέντων εἰς τὸν Γεράσιμον πρὸς ὅλα τα χρέη καὶ τῶν ποιστικῶν τοὺς μισθοὺς. Διὸ ἐγένετο ἡ παροῦσα εἰς ἣν ὑπογράφεται ὁ Γραμματεὺς.

18 Μαρ(τίου) 1883 Ἰωάν(νινα)

Χ. ἡγουμενίδης

36.3

Σελ. 210

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι ἐπειδὴ Αὐτοκρ(ατορικῆ) Διαταγῆ τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως ἀπητήθη ἡ ἐξαγωγή τῶν Β(ασιλικῶν) Ταπίων ἐπὶ τῶν Μοναστ(ηριακῶν) καὶ ἐκκλ(ησιαστικῶν) Γαιῶν, κατὰ δὲ τὸν θεμελιώδη Νόμον τῆς Σ(εβαστῆς) Αὐτοκρατορίας, ἡ τάπισις Μοναστ(ηριακῶν) καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν ἐπ' ὀνόματι Μοναστηρίου ἢ Ἐκκλησίας οὐκ ἐπιτρέπεται καὶ κατὰ συνέπειαν ἐκδίδονται τὰ ταπία ἐπ' ὀνόματι ἀτόμων ἐχόντων νομίμους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς εἰς οὓς κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύϊ ὑπάρχοντας περὶ τούτου Νόμους μεταβιβάζεται ἡ ἰδανικὴ κυριότης τῶν πρώτων, ἐπὶ τῇ βάσει ταύτη ἐταπίσθησαν ἐπ' ὀνόματι ἐμοῦ τοῦ ὑποφαινομένου Διονυσίου Καρώνη πρὸ δεκαετίας σχεδὸν ὡς διατελοῦντος τότε Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων, ἐξελθόντων τῶν Γραφῶν τῆς Σ(εβαστῆς) Γ(ενικῆς) Διοικήσεως καὶ ἐγγραφόντων τὰ κτήματα, ἅπαντα τὰ κτήματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων τὰ τε περιλαμβανόμενα εἰς τὸ τοπράκι τοῦ Τσεφλικίου λιθίνου καὶ ἅπαντα τὰ ἐντεῦθεν τοῦ Καλαμά κτήματα αὐτῆς καλλιεργήσιμα καὶ μὴ ἵνα περιλαμβάνονται ἐντὸς τῶν ἐγνωσμένων ὀρίων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων, καταβληθέντων τῶν πρὸς τάπισιν τῶν κτημάτων ἀναγκαιούντων ἐξόδων παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων, μὴν δὲ ὀβολὸν ἐμοῦ καταβάλοντος πρὸς τοῦτο, ἐπομένως διαδηλῶ ἐπισήμως καὶ κηρύττω ὅτι τὰ ταπισθέντα ἐπ' ὀνόματί μου κτήματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων, ὡς ἐδηλώθησαν ὡς ὄντος ἐμοῦ Τοποτηρητοῦ, εἶναι κτήματα ἀναφερόμενα ἔκπαλαι ὑπὸ τὴν νόμιμον κυριότητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, καὶ οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἢ ἀπαίτησιν ἔχω ἐπ' αὐτῶν, οὔτε ἐγώ, οὔτε οἱ συγγενεῖς μου ἐν γένει, ἔνεκα τῆς ὡς ἐδηλώθη γενομένης ἐπ' ὀνόματί μου ἰδανικῆς μεταβιβάσεως τῶν τίτλων τῆς ἰδιοκτησίας των ἐπ' ὀνόματι μου καὶ διατελοῦντος τότε τοποτηρητοῦ, πρὸς δὲ ἐπισήμως ἐκδηλῶ καὶ ὑπόσχομαι ἵνα ἐμφανισθῶ ἐνώπιον τῆς Σ(εβαστῆς) Γ(ενικῆς) Διοικήσεως Ἰωαννίνων εἰς τὸ ἀρμόδιον τμήμα τῆς καταγραφῆς, ἵνα δηλώσω τὴν ἐπ' ὀνόματί μου ἰδανικότητα καὶ μεταβιβάσθωσιν οἱ τίτλοι τῶν ἐπ' ὀνόματι μου ταπισθέντων κτημάτων αὐτῆς εἰς οὓς τινὰς ὑποδείξει ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης καὶ οἱ ἀρμόδιοι ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Κοινοτήτων Ἰωαννίνων, Ζαγορίου καὶ Κουρέντων καὶ ὁψέποτε διατάξει ἵνα ἐνεργηθῇ τὸ μέτρον τοῦτο, ἐννομένων τῶν τῆς μεταβιβάσεως ἐξόδων ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς εἰς ἣν ἀνήκουσιν ἅπαντα τὰ ταπισθέντα ἐπ' ὀνόματί μου ὡς Τοποτηρητοῦ κτήματα, Διὸ εἰς ἔνδειξιν Συνετάχθη ἡ παρούσα εἰς ἣν ἰδιοχείρως ὑπογράφομαι

Τῇ 5 Μαΐου 1883 Ἰωάννινα

Διονύσιος Καρώνης βεβαιῶ τὰ ἀνωτέρω

36.4

Σελ.275

Ἐν συνεδριάσει τοῦ Συμβουλίου τῆς μικτῆς Δημογεροντίας ἀπαρτιζομένης ἐκ τῶν Μελῶν τῆς Δημογεροντίας τῆς πόλεως Ζαγορίου καὶ Κουρέντων ἐγένετο προτάσει παρὰ τῆς Α(υτοῦ) Σ(εβασμιότητος) ὅπως ἐκμισθωθῶσι τὰ κτήματα τῆς Ἱερ(ᾶς) Μονῆς τῶν Πατέρων Λιθίνου καὶ Ῥιαχόβου διὰ πέντε ἔτη ἀρχόμενα ἀπὸ πρώτης παρελθόντος Μαρτίου. Τὸ Συμβούλιον τῆς Δημογεροντίας λαβὼν ὑπ ὄψιν ὅτι κατὰ τὴν γενομένην Δημοπρασίαν παρουσιάσθη πλειοδότης ὁ κ.

Γεώργιος Ζωΐδης διὰ λίρας Ὄθωμανικὰς ἑκατὸν ἐξήκοντα Ἀριθμὸς 160 ἐνέκρινε ἵνα ἡ κατακύρωσις τῆς ἐκμισθώσεως τῶν εἰρημένων τσιφλικίων γίνῃ εἰς τὸν κυρ. Γεώργιον Ζωΐδην διὰ πέντε ὡς εἴρηται ἔτη καὶ πρὸς τοῦτο συνταχθήσεται τὸ πακτωτήριο ἐγγραφον, ὅπως ὁ εἰρημένος πακτωτῆς λαμβάνῃ τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς κατὰ τὴν ὑπὸ 4 Ἰουνίου 1885 δῆλωσιν τῶν πληρεξουσίων τῶν κατοίκων τῶν ῥηθέντων χωρίων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ῥηθείς πακτωτῆς θὰ δίδῃ κατὰ τὸ ἀπὸ 12 7βρίου 1884 καὶ Ἀρ. 788 πρακτικὸν γρ(όσια) τρεῖς χιλιάδες Ἀρ. 3.000. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν πλειοδοτήσῃ τις κατὰ τρεῖς Ἀρ. 3 τοῖς ἑκατὸν ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἀπὸ σήμερον ἡ κατακύρωσις γενήσεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοὺς ἐκτεθέντας ὅρους.

Ἰωάννινα τῆ 4 Μαΐου 1887

Ἐκτὸς τοῦ ἐκ τῶν ποτιστικῶν ἀραβοσίτου, ὅστις θὰ μοιράζεται κατὰ τὸ Νιζάμι ἔξαγομένου τοῦ δικοῦ του, τριτακάρικο, τουτέστι δύο καὶ ἓν.

36.5

Σελ. 278

Ἐν συνεδριάσει τῶν τριῶν Τμημάτων τῆς πόλεως Ἰωαννίνων παρόντων τῶν κ. ΑΛ. Διάμπεη, Ν. Κίγκου, Ν. Ασβεστᾶ τοῦ τμήματος Ζαγορίου τοῦ Ι. Λαμπριδῆ καὶ Κ. Κακλαμάνη καὶ τῶν Κουρέντων Ι. Μαυρουγᾶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος τοῦ Μητροπολίτου ἀγίου Ἰωαννίνων ἀπαρτίας οὔσης, ἀνεγνώσθη ἡ ἀναφορὰ τοῦ τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων Ἡγούμενου δὲ ἐν Ζήτησι κ. Γαβριήλ, δι' ἧς ὑποβάλλει ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Τσεφλικίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Πατέρων Λιθίνου καλλιεργοῦντες γαῖας ἐντὸς τῆς περιοχῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς πρὸς διατήρησιν αὐτῆς καθυστεροῦσι γεώμορα τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ τοῦ τρέχοντος χιλίας ἑπτακοσίας ὀκάδας κατὰ τὸ δεφτέρι τοῦ δεκατιστοῦ προσέτι ζητοῦσι 645 γρ(όσια) ἀπὸ βασιλικούς φόρους πληρωθέντας παρ' αὐτῶν, ὅτι πολλάκις ἐζητήθησαν παρ' αὐτῶν καὶ οὗτοι ἀποποιοῦνται ζητοῦντες νὰ διορισθῇ Ἡγούμενος, ὅτι κατακρατοῦν καὶ τὸ ὅλον ἡμωρον τοῦ 1884, ὅτι βόσκουσι διὰ τῶν ποιμνίων τῶν τὸν τόπον τοῦ Μοναστηρίου, ὅτι ἤρπασαν τὸν χόρτον ἐκ τοῦ λειβαδίου καὶ ἀκολούθως ἔπαιρναν καὶ ἔτρεφαν τὰ ζῶα των, ὅτι ἐμπόδισαν αὐτὸν νὰ πωλήσῃ γίδια τινα μικρά. Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ἀπάντησις τῶν κατοίκων Λιθίνου ὑπὸ ἡμερομηνία 10 8βρίου 1887 διὰ τῶν Μουχταροδημογερόντων δι' ἧς ὁμολογοῦσιν ὅτι ὀφείλουσι τὸ ἑφεινὸν γεώμορον, καὶ ζητοῦν καὶ μέρος ἐκ τοῦ παλαιοῦ συμφώνως πρὸς τὸν λογαριασμὸν των καὶ ὅτι ἐπλήρωσαν εἰς φόρους βασιλικούς διάφορα ποσά, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τακτικὴ διαχείρισις τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς καὶ ἐπειδὴ τὰ εἰσοδήματα ταῦτα σπαταλῶνται ἐνθενκακεῖθεν ἀντὶ νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Μονῆς καὶ λογαριασμοὶ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Μονῆς δὲν παρετηρήθησαν. Ζητοῦσι νὰ διορισθῇ κανονικὸς ἡγούμενος ἢ ὑπὸ δοκιμασίαν εἰς ὃν νὰ παραδίδωσι τὸ γεώμορον καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς Μονῆς. Τὰ μέλη τῶν τμημάτων τὰ ἀποτελοῦντα τὴν συνεδριάσιν συσσκεφθέντα, ἀποφασίζουσι παμφηφεῖ ὅτι οἱ ἐν λόγῳ Λιθινῶται οἱ καλλιεργοῦντες γαῖας ἀνηκούσας ὡς εἴρηται εἰς τὴν Μονήν, νὰ ἀποφασίζουσι καὶ παραδώσωσι οὗτοι τὸ καθυστερούμενον γεώμορον εἰς τὸν τοποτηρητὴν τῆς Μονῆς Γαβριήλ διαπιπτωμένων τῶν Βασιλικῶν φόρων οὓς οὗτοι ἐπλήρωσαν διὰ τὴν Ἱερὰν Μονήν. β) ἐπειδὴ πράγματι ὁ Ἡγούμενος ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀπαίτησιν τῶν Λιθινιωτῶν τοῦ νὰ διορισθῇ Ἡγούμενος τακτικὸς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ (τούτο δὲ οὔτε

διενοήθησαν οὔτε διανοοῦνται οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τμημάτων, οὔτε ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης νὰ μένη ἡ Ἱερὰ Μονὴ ἄνευ Ἡγουμένου ἄλλ' ἕνεκα ἐλλείψεως προσώπου), προσωρινῶς διορίσθη ὁ νῦν ὑπάρχων Γαβριήλ. Ἡ δὲ Σεβασμιότης του ἐπέδειξεν εἰς τοὺς ἀρμοδίους ἂν γνωρίζωσι τινα νὰ τὸν συστήσωσι καὶ ἡ Σεβασμιότης του νὰ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα τοιοῦτον δὲ ὑπέδειξαν τὸν ἐφημέριον Παπαβασίλειον χηρευάμενον καὶ ἐνεκρίθη νὰ προσκληθῆ καὶ προτραπῆ ὅπως δεχθῆ τὸν διορισμὸν Ἡγουμένου ἀφοῦ ἐπὶ ἓν ἔτος διατελέσῃ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ὑπὸ δοκιμασίαν, ἐνεκρίθη δὲ τελευταῖον ἡ σύστασις τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ὅπως ἐξελέγξῃ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Ἡγουμένου, εἰς οὓς παραχωρεῖται πᾶν μέσον ὅπως ζητήσωσι πληροφορίας ὅθεν ἐγκρίνουσιν ὅπως περαιώσωσι τὸ ἀνατεθέμενον ἔργον τῆς ἐξελέγξεως τῶν λογαριασμῶν. Διορίζει δὲ ὡς τοιούτους τὸν κ. Νικόλαον Κίγκον, Κ. Κακλαμάνην καὶ Ι. Μαυρυγάν. Ἡ παρούσα ἀπηγγέλθη εἰς τε τὸν Ἡγούμενον καὶ τὸν ἀντιπρόσωπον τῶν Λιθινιωτῶν.

Ἰωάννινα τῇ 10 8βρίου 1887

Υ.Γ. ὑποχρεοῦνται δὲ νὰ παραδώσωσι τὸ γεώμορον εἰς τὸν Τοποτηρητὴν Παν(οσιώτατον) Γαβριήλ ἐντὸς 21 ἡμερῶν ἀπὸ σήμερον.

37. ΜΟΝΗ ΠΛΕΣΙΑΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

37.1

Σελ. 38-39

Τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου πλέσιας με ὀρμανόδενδρα στρέμ(ματα): 120: ἐντὸς τοῦ ὀρμανιοῦ ὑπάρχει τὸ Μοναστήριον.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν σαράντα πέντε κομάτια χωράφια εἰς στρέματα διακόσια δύο, δύο αὐλάκια καὶ διακόσιας πίχας ὡς εἶναι φανερωμένα με τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τῆς χώρας μας πλέσιας (εὐρησκόμενον ἄντικρυ τοῦ χωρίου μας ἐπάνω εἰς ἓναν λόφον) ἐξαμνιμονεῦτων χρόνων, τὰ ὅποια ποτὲ ἡμορον δὲν ἔχουν δώσει μήτε εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀλῦ πασᾶ, μήτε μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν βασιλικούς Πασάδες, ἔδιδαν μόνον κεσῆμι εἰς τοὺς σπαχιδες τοῦ τόπου μας (Μουσταφά ῥέσον) καὶ λοιπούς, ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ βασιλικὸν ταντζημάτι δίδεται δέκατον εἰς τὸν βασιλικὸν Χαζνέν, τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ προσπαπούδες μας, παπούδες μας, Πατεράδες μας, καὶ μέχρι τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν με φόβον Θεοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865: 8βρίου 13: χωρίον πλέσια

38. ΜΟΝΗ ΠΟΓΔΟΡΙΑΝΗΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

38.1

Σελ. 21-23

Τὸ Ἱερόν Μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ πογδόριανη.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν ἐξήντα κομάτια χωράφια καὶ ἀμπέλια ξερικά καὶ ποτιστικά εἰς στρέματα τετρακόσια πενήντα τέσσερα, δύο αὐλάκια καὶ

διακόσιας πίκας, ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των, καθὼς καὶ οἱ ἀνωτέρω ἀλευρόμυλοι, μετόχι, καὶ κουρῆ, εἶναι κτήματα τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ πογδόριανης ἑξαμνιμονεύτων χρόνων, ἀπὸ τῶν ὁποίων κτημάτων μόνον ἐν δέκατον δίδεται εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνὲν ἐκπαλαι καὶ μέχρι τὴν σήμερον, καὶ οὐχὶ ἄλλο. Τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ προκατόχους μας, παπούδες μας, πατεράδες μας καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865: νοεβ: 6: Μοναστ. Προφήτου Ἡλιοῦ

39. ΜΟΝΗ ΡΑΨΙΣΤΑΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

39.1

Σελ. 22

Τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ἐντὸς τοῦ χωρίου ῥαψίστας εὐρήσκεται αὐτὸ τὸ Μοναστήρι.

εἴκοσι τέσσερα κομάτια χωράφια εἰς στρέματα τριακόσια ἑβδομήντα δύο ξερικά ὡς ἀνωθεν φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των, εἶναι κτήματα τοῦ ἀνωθεν μοναστηρίου μας τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐντὸς τοῦ χωρίου μας ἑξαμνιμονεύτων χρόνων, τὰ ὁποῖα τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ παπούδες, πατεράδες μας, καὶ μέχρι τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.-

1865 8βρίου 7 χωρίον ῥαψίστας.

40. ΜΟΝΗ ΡΟΓΚΟΒΟΥ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

40.1

Σελ. 280-281

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ρογκοβοῦ μὲν ἐπιλεγομένης, κειμένης δὲ παρὰ τῆ Κοινότητι Τσεπελόβου καὶ ἐπὶ τῆ ἐνδόξω μνήμῃ τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρομοῦ καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου σεμνυνομένης διατελούσης ἄνευ κανονικοῦ ἡγουμένου, οὕτω δὲ παραβλεπομένων τῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτῆς, πρόνοια ἀξιόχρεως ἐκκλησιαστικῆ ἐλήφθη παρ' ἡμῶν πρὸς εὐρεσιν καταλλήλου προσώπου διαδεξαμένου τὴν Ἡγουμενίαν τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς καὶ δὴ ἐν τῇ περ' τούτου σκέψει διατελούντων ἡμῶν ἐπαρουσιάσθη ἐν διαθεσιμότητι τυγχάνων ὁ τέως ἀπὸ τινων ἐτῶν διευθύνων τὴν ἐν {...} Ἱερὰν Μονὴν τὴν τιμωμένην ἐπὶ τῇ Σεβασμίᾳ μνήμῃ τῆς Ἁγίας Τριάδος Ὁσιώτατος Ἱερομόναχος Ἀγαθάγγελος, ἀπὸ τινος ἀποχωρήσας ἐκεῖθεν, ὑποβληθεὶς δ' ἅμα καὶ παρὰ τῆς Κοινότητος Τσεπελόβου καὶ ὡς ὑποψήφιος ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἔγκρισιν διὰ τῆς ἀπὸ 27 Νοεμβρ(ίου) Ἐ(νεστώτος) Ἐ(τους) ἐγγράφου ὑποβολῆς τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς. Ἐγκριθέντος δε τούτου πρὸς τὸ διορισθῆναι αὐτὸν Κανονικὸν ἡγούμενον Συνετάχθη ἐν δὲ τῷ Κώδικι τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἡ παροῦσα πράξις ἡμῶν, δι' ἧς διαδηλοῦται ὅτι διορίζομεν καὶ ἀποκαθιστῶμεν κανονικὸν ἡγούμενον τῆς διαληφθείσης καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς ἐνοριακῆς Μονῆς Ρογκοβοῦ τὸν εἰρημένον

Όσιώτατον Ίερομόναχον Ἀγαθάγγελον, ὡς φέροντα τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅς ἀναλαμβάνων τὰ τῆς Διεθύνσεως καὶ διαχειρίσεως αὐτῆς, ὀφείλει ἵνα ἀόκνως ἐπιγρυσπῆ καὶ φροντίζη μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας διευθύνων τὰ αὐτῆς, πρὸς προαγωγὴν αὐτῆς ἐπὶ τὰ βελτίω, μὴ δικαιούμενος ἵνα ἀπεμπωλήσῃ ἢ ἀπαλλοτριώσῃ πρᾶγμα τι ἐκ τε τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων αὐτῆς τῶν διὰ καταγραφῆς ἐπιδοθέντων αὐτῷ ἐν ἀντιγράφῳ κρατῆ τακτικὸν λ(ογαριασμ)ὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, καὶ κατὰ πᾶν ἔτος παρουσιάσῃ τακτικὴν λογοδοσίαν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀναφέρεται πρὸς ἡμᾶς περὶ πασησδήποτε ὑποθέσεως τῆς Ἡμετέρας Κυριαρχικῆς προστασίας χρηζούσης, πολιτευόμενος ἀμέμπτως κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ Μοναδικοῦ πολιτεύματος, ἐκπληρῶν δὲ ἐντὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀναλλοιώτως καὶ ἀπαραμειώτως τὰς Ἱερᾶς ἀκολουθίας κατὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατυπώσεις καὶ φροντίζων περὶ τῆς κοσμιότητος καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ διαιτωμένων, μὴ ἐπιτρεπομένης ἀπολύτως μηδεμίας πράξεως ἐντὸς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀποδόσης τῇ τῆς Μοναδικῆς Πολιτείας ἀποστολῇ καὶ συνεννοούμενος ἀμέσως μετὰ τῶν προκρίτων τῆς κοινότητος Τσεπελόβου καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἀσφάλειαν καὶ προαγωγὴν αὐτῆς. Ἐφ' ᾧπερ' ἐγένετο ἡ παροῦσα δυνάμει τῆς ὁποίας ἐκδοθήσεται καὶ τὸ τῆς ἡγουμενείας του Γράμμα, ὑποσχόμενος ἀπαραμειώτως διατηρῆσαι τὰς ἐν ταύτῃ ἀναφερομένας ὑποχρεώσεις καὶ ὑπογραφομένου Ἐν Ἰωαννίνοις 2 Δεκεμβρίου 1887
ἡερομόναχος ἀγαθάγγελος ἐποσκομεν τανοθεν

41. ΜΟΝΗ ΡΩΜΑΝΟΥ

I.M.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Τσαρκοβίτσας 1865-1866

41.1

Σελ. 14-15

Τὸ Μοναστήριον τοῦ Σωτήρως, ὀνομαζόμενον ῥομανοῦ.

Τ' ἀνωτέρω κομάτια χωράφια εἴκοσι πέντε ξερικά καὶ ποτιστικά εἰς στρέματα ἑκατὸν ὀγδοῆντα καὶ μισό, τὰ ὁποῖα εὐρήσκονται, ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἐκτὸς ὡς εἶναι σημιομένα, ὑπάρχουν κτήματα τοῦ ῥηθέντος Μοναστηρίου τοῦ Σωτήρως ἔκπαλαι, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν ἡμοριάσθησαν ἀλλὰ μόνον τὸ δέκατον ἔδιδαν εἰς τοὺς κατακαιροὺς σπαχίδες τοῦ τόπου μας, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸ Κραταιρὸ Δεβλέτι, διὰ τὰ ὁποῖα ἦτον καὶ μερικὰ ταπιά ἀπὸ τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες, ἀλλὰ ἐχάθησαν εἰς τὸν καιρὸν ὅταν ὁ ἀλῦ πασᾶς πολεμοῦσε τὸ Σούλη, καὶ ἀφοῦ ἐξουσίασε τὸ Σούλη ὁ ἀλῦ πασᾶς δὲν ἐπέιραξε καθόλου τὸν τόπον τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ τὰ χωράφια, καὶ μήτε κανεὶς ἀπὸ τοὺς κατακαιρὸν Βασιληκοὺς Πασάδες τοῦ τόπου μας μέχρι τὴν σήμερον, αὐτὸ γνωρίζομεν ἀπὸ τοὺς Πατεράδες μας, παποῦδες μας, καὶ ὡς πιστοὶ ῥαγιαῖδες τοῦ Κραταιωτάτου Βασιλέως μας ὅπου εἴμεθα, μαρτυροῦμεν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865: Αὐγούστου: 19: ῥομανό

42. ΜΟΝΗ ΣΑΝΤΟΒΙΤΣΑΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

42.1

Σελ. 50

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον ἀγίας Παρασκευῆς Σαντοβίτζα

Τ' ἄνωθεν ἑνδεκα κομάτια χωράφια ὁμοῦ μὲ ἓν ἀμπέλι εἰς στρέματα ἑξήντα δύο καὶ δύο ἀυλάκια ὄλλα ξερικὰ ὡς φαίνωται μὲ τὰ συνόρατά των εἶναι κτήματα ἀφιλονήκητα τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου τῆς ἀγίας Παρασκευῆς Σαντοβίτζας, ἐκ τῶν ὁποίων χωραφίων ἀπὸ στρέματα σαράντα δύο καὶ δύο ἀυλάκια τὰ εὐρησκόμενα εἰς τὸ μοναστήριον εἰς τὸν τόπον Σαντοβίτζης ἔδιδαν δέκατον εἰς τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας κατὰ τὰ μπεράτια των ἐκ δὲ τῶν εἴκοσι στρεμάτων εὐρησκομένων εἰς τὸν τόπον σταυρακιώτικον, ἔδιδαν ἓν κεσίμι τοπαλτὴ λεγόμενον. ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιλικὸν ταντζημάτι δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνὲν ἀπὸ ὄλλα. Τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ προκατόχους μας, παπούδες μας, πατεράδες μας καὶ ἕως τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα

1865: δεκεμβ(ρίου) 5 Μοναστήριον σαντοβίτζης

43. ΜΟΝΗ ΣΙΟΥΤΗΣΤΑΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

43.1

Σελ. 34

Τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας Σιοῦτηστας

Τ' ἄνωτέρω δεκαοκτῶ κομάτια χωράφια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ εἰς στρέματα ἑκατὸν δέκα ἑννέα καὶ τρία ἀυλάκια ὡς ἄνωθεν φαίνονται μὲ τὰ συνόρατά των, εἶναι κτήματα τοῦ ἄνωθεν Μοναστηρίου Σιοῦτηστας ἑξαμνημιονεύτων χρόνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐδίδετο δέκατον εἰς τοὺς κατακαιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας Γιανῶ πατβάνμπεη καὶ λοιποὺς κατὰ τὰ μπεράτια των. ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ βασιλικὸν Ταντζημάτι δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν βασιλικὸν Χαζνὲν. Τοιουτοτρόπως τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου, καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζωμεν ἕως τὴν σήμερον καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865: νοεβ(ρίου) 12: μοναστήριον Σιοῦτηστας

44. ΜΟΝΗ ΣΙΣΤΡΟΥΝΙΟΥ

I.M.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Τσαρκοβίστας 1865-1866

44.1

Σελ. 12-13

Τὸ Μοναστήριον τῆς γεννήσεως τῆς Παναγίας, ὀνομαζόμενον σηστρούνι, πλησίον τοῦ χωρίου σηστρούνι ἔχει καὶ μετόχι ἐπάνω στὴν ῥάχη.

εἴκοσι τρία κομάτια χωράφια ξερικὰ καὶ ποτιστικὰ ὡς ἄνωθεν, εἰς στρέματα ἑκατὸν ὀκτῶ καὶ τρία ἀυλάκια, ὑπάρχουν κτήματα ἑκπαλαι τοῦ ἄνωτέρω Μοναστηρίου τῆς Παναγίας, καὶ τῶν δύο ἐκκλησιῶν τοῦ χωριοῦ, τῆς τε ἀγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τὰ ὁποῖα γνωρίζωμεν ἀπὸ Πατεράδες μας

καὶ παπποῦδες μας καὶ προσπαποῦδες μας, διὰ τὰ ὁποῖα ἦτον καὶ μερικὰ ταπιά ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς σπαχίδες τοῦ τόπου μας ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1795: ὅταν πωλεμοῦσεν ὁ ἀλῦ πασᾶς τὸ Σούλη ἐκάγησαν καὶ ἐχάθησαν, καὶ ἀφοῦ ἐξουσίασεν ὁ ἀλῦ πασᾶς τὸ Σούλη συνάχθησαν πάλι οἱ παποῦδες καὶ οἱ Πατεράδες μας εἰς τὸ βατάνι μας καὶ μήτε ὁ ἀλῦ πασᾶς ἔβαλε χέρι ποτὲ εἰς τὰ εἰρημένα χωράφια τῶν βακουφιῶν μας καὶ μήτε ἄλλος βασιλικὸς Πασιάς μέχρι σήμερον, αὐτὸ γνωρίζωμεν ὡς πιστοὶ ῥαγιαδες τῆς Κραταιᾶς Βασιλείας ὅπου εἴμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινούμεθα.
1865: Αὐγούστου: 18: χωρίον Σηστρουῖνι

45. ΜΟΝΕΣ ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΥ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

45.1

Σελ. 16

Πρᾶξις Β'

Συνεδριάζουσης τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος, ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ὀνομαστικὸς κατάλογος τῶν τέως ἐπιτρόπων τῶν Ἱερῶν Μονῶν εἰς Σκαμνέλι Ἀγίου Νικολάου καὶ Ἀγίας Παρασκευῆς τῶν Ἀμπελοχωραφίων τῶν κειμένων εἰς χωρίον Ζίτσαν καὶ ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἀπαιτήθη ἵνα ταῦτα τεθῶσιν εἰς Δημοπρασίαν ἐπὶ πενταετίαν, τὸ δὲ εἰσόδημα τὸ προερχόμενον ἐκ τούτων νὰ δοθῆ εἰς τὸν πλειοδοτήσαντα πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ χρέους, ὅπερ αἱ ἐν λόγῳ Μοναὶ ἔχουσιν, ἀπεφασίσθη ὅπως ἐκδοθῆ Γράμμα πρὸς τοὺς Προκρίτους καὶ Μουχτάριδες τῆς χώρας Ζίτσης, δι' οὗ νὰ ἐρωτώνται οἱ κάτοικοι ἐὰν τὰ κτήματα ταῦτα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον, οὔτινος ἀντίγραφον πέμπεται εἰς τὴν Κοινότητα Ζίτζης, εἶναι κτήματα τῶν ἐν Σκαμνελίῳ Ἱερῶν Μονῶν, ὁποῖαν ποσότητα ἔδιδαν οἱ ἐργαζόμενοι ταῦτα μὲ Ἴμορον εἰς τὸν διευθυντὴν ἢ ἐπίτροπον τῶν Ἱερῶν Μονῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης, νὰ τεθῶσιν εἰς Δημοπρασίαν, τὸ δὲ ποσὸν τῶν Ἴμόρων τὸ προερχόμενον ἐκ τούτων τῶν κτημάτων νὰ δίδεται εἰς τὸν πλειοδοτήσαντα, καὶ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ χρέους των ἐξ ᾧ καὶ ἐγένετο ἡ παροῦσα Πρᾶξις.

Τῆ 16 Μαρτίου 1871 Ἐν Ἰωαν(νίνοις)

Υ.Γ. Τὰ χρέη τῶν Ἱερῶν Μονῶν θὰ ἐξελεγχθῶσι προηγουμένως παρὰ τῆς Μ(οναστηριακῆς) Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(υτοῦ) Σεβασμιότητος, καὶ ἀκολουθῶς θὰ ἀναγνωρισθῶσι γνήσια χρέη.

Τῆ ἰδίᾳ ἡμερομηνία

Ἰωάννης Παπαγεωργίου

Δ.Ι. Μπίτζιος

45.2

Σελ. 98

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι ἐπειδὴ αἱ ἐν τῷ χωρίῳ Σκαμνελίῳ τοῦ Τμήματος Ζαγορίου κείμενα Ἱεραὶ Μοναὶ αἱ ἐπὶ τῇ ἐνδόξῳ μνήμῃ τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ Ἀγίας Παρασκευῆς τιμώμενα ἔχουσι κτήματα ἀναπόσπαστα καὶ ἀναφαίρετα κείμενα ἐντὸς τῆς περιφερείας Ζήτησης καὶ συνιστάμενα ἀπὸ δύο Μετόχια, ἓνα δωμάτιον οἰκήσιμον, ἀπὸ χωράφια καὶ ἀμπέλια, κατὰ τὸν

κατωτέρω καταχωρηθσόμενον ειδικόν κατάλογον τούτων, ἐπειδὴ ἐκ τῆς πολυχρονίου πείρας κατεδείχθη ὅτι αἱ Ἱεραὶ αὐταὶ Μοναί, τελούσαι τοὺς τεταγμένους φόρους καὶ πολλὰ πρὸς τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν καταβάλλουσιν ὀλίγην ὠφέλειαν προσκτῶνται ταῦτα κατέχουσαι, ἐν ᾧ διὰ τῆς ἐκποίσεως αὐτῶν, ἀπεχόντων περὶ τὰς ἑννέα ὥρας ἐκ τοῦ Σκαμνελίου, καὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς των δι' ἄλλου κτήματος προσφορωτέρου καὶ ἐγγυτέρω τῶν Μονῶν κειμένου, ἢ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν χρημάτων τῶν ἐκ τῆς ἐκποίσεως προελευσομένων σὺν τόκῳ νομίμῳ, προσκτῆσουσιν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μεγίστην ὠφέλειαν, ἀπαλλαττόμεναι τῶν πολυειδῶν δαπανημάτων εἰς ἃ χάριν αὐτῶν κατ' ἔτος ἐκτίθενται, ἐπειδὴ τῇ παραστάσει τῶν διαχειριζομένων τὰ τῆς Μονῆς πολλάκις ὑπεβλήθη τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἰδίᾳ δὲ τῆς τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κυρίου Δημητρίου Οἰκονομίδου, φέροντος ἀρμοδίως ειδικὴν περὶ τούτου πληρεξουσιότητα κατὰ τὸ Β^{ον} Ἄρθρον τοῦ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 2 7βρίου 1875 ειδικοῦ πληρεξουσίου ἐγγράφου κατακεχωρημένου εἰς τὸ Β' βιβλίον τῆς ἐπαρχ(ιακῆς) Δημογερο(οντίας) ὑπ. Ἀριθ. 7 καὶ ὑποδείξαντος εἶπερ ποτὲ ἀναγκαίαν τὴν ἐκποίησιν τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων τείνουσαν ὑπὲρ πάντα λόγον πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ συμφέρον τῶν Ἱερῶν Μονῶν. Ἐπειδὴ οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ἀποφαίνονται περὶ ἐκποίσεως Μοναστηριακῶν Γαιῶν, ὅτε ἐκ τοῦ τμήματος τούτων ἀγορασθῆ ἕτερον τι κτῆμα προσοδοφόρον ὑπὲρ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἰς ἣν αὐταὶ ὑπάγονται, ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ τίμημα αὐτῶν ἐπὶ ἐδραίων βάσεων ἀσφαλισθὲν παρέχει ἐν συγκρίσει καὶ κατ' ἀπόλυτον λόγον ὑπερτέραν ὠφέλειαν, λαβόντες ὑπ' ὄψιν ταῦτα πάντα καὶ ὠρίμως διασκεψαμένοι ἐγκρίνομεν καὶ Ἀποφασίζομεν τὴν ἐπὶ πλειοδοσίᾳ ἐκποίησιν τῶν ἐν Ζίτζη κειμένων κτημάτων τῶν Ἱερῶν Μονῶν Σκαμνελίου, ἐνεργηθησομένων τῶν ἐπὶ τούτῳ χρεωδῶν ἐφ' ᾧ καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο ἡ παροῦσα πρωτοτύπως καταχωρηθεῖσα ἐν τῷ παρόντι Μοναστηριακῷ Κώδικι.

τῇ ἰδ' Ἰουλίου αωοστ. Ἰωάννινα

Συμφώνως τοῖς περιεχομένοις ἐν τῇ ἀνωτέρῳ Πράξει ἐπωλήθη ἓν χωράφιον τῶν Ἱερῶν Μονῶν Σκαμνελίου ὑπ' Ἀρ. 40 ὃν ἐν τῇ περιφερείᾳ Ζίτσης κείμενον καὶ συνιστάμενον ἐκ στρεμμάτων δύο καὶ πήχεων ἐπτακοσίων, εἰς θέσιν Πλάκες συνορεῦον ἐκ τὸ ἄνω μέρος μὲ δρόμον (Δερβένι) ἐκ τοῦ κάτω μέρους μὲ χωράφιον λάμπρου τοῦ χρόνη, δεξιόθεν μὲ χωράφιον Γιαννοπούλου γύφτου καὶ ἀριστερόθεν μὲ Ἰωάννην τζίτζη, εἰς τὸν λάμπρον Ζ. Παππᾶ Χρόνη ἐκ Ζίτζης, διὰ λίρας ὀθωμ(ανικὰς) δέκα τρεῖς Ἀρ. 13, αἵτινες κατετέθησαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, κατὰ συνέπειαν ἐκδοθήσεται τὸ ἀρμόδιον προκαταρκτικὸν πωλητήριο, ἵνα δυνάμει τούτου ἐκδοθῆ τὸ Β(ασιλικόν) ταπίον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ῥηθέντος λάμπρου Ζ. Παππᾶ Χρόνη, ἐφ' ᾧ ἐγένετο ἡ παροῦσα .

15 Ἰουλίου 1876 Ἰωάννινα

Αὐθημερὸν ἐξεδόθη τὸ πωλητήριο ἐκ μέρους τοῦ Κ. Οἰκονομίδου ἐπικυρωθὲν καὶ παρὰ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω πράξεως τῆς πωλήσεως μὲ τὰ ὄριά του.

45.3

Σελ. 170-171

Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῶν παρὰ τῇ Κοινότητι Σκαμνελίου τῆς περιοχῆς Ζαγορίου κειμένων, τιμωμένων δὲ ἐπὶ ταῖς Σεβασμίαις μνήμαις Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἁγίας Παρασκευῆς δίχως

κανονικοῦ ἡγουμένου διακυβερνωμένων, ὡς πρὸ πολλῶν ἐτῶν περιπεσουσῶν εἰς ὑπέρογκα χρέη, ἀφ’ οὗ προηγουμένως ἐλήφθη ἀξιόχρεως πρόνοια περὶ ἀποσβέσεως τούτων καὶ τὸ γε νῦν σχεδὸν διατελουσῶν ἐλευθέρων τούτων ὅπως διακανονισθῆ ἢ διαχειρίσῃς ἐπὶ τὸ βέλτιον, πρὸ ἐνὸς ἔτους σχεδὸν ἀπεκατέστη ἐν αὐταῖς Τοποτηρητῆς ἅμα καὶ διαχειριστῆς ὁ Ὀσιώτατος καὶ Ἱερομόναχος κυρ. Ζαχαρίας, ὁρῶμενος ἐκ τῆς Κοινότητος Ζήτζης, ἐπειδὴ ἡ Ὀσιότης του διαχειρίσθη ὡς Τοποτηρητῆς τὰ τῶν Ἱερῶν τούτων Μονῶν λίαν συνετῶς καὶ διεκρίθη διὰ τὴν τιμιότητα καὶ τὸ ἀκέραιον τοῦ χαρακτήρος του καὶ τὴν σεμνοπρεπῆ συμπεριφορὰν του, ἐλήφθη δὲ καὶ πιστοποιητικὸν τῆς Κοινότητος Σκαμνελίου ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 22 Φεβρ(ουαρίου) 1882, προσυπωμαρτυροῦν τὸ σεμνὸν τῆς διαγωγῆς του καὶ δι’ οὗ ἡ Κοινότης αὕτη ὑποβάλλει ἔνθερμον αἴτησιν ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ ἐν ταῖς μνησθείσαις Ἱεραῖς Μοναῖς, ὡς κανονικοῦ ἡγουμένου, ἐν Συνεδριάσει τῆς ἀξιότιμου ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν ἡμῶν ἐλήφθη ὑπ’ ὄψιν τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ μετὰ σύσκεψιν ἐμβριθῆ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνεκρίθη ἡ ἀποκατάστασις τοῦ εἰρημένου Ὀσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις κυρ. Ζαχαρίου ὡς κανονικοῦ ἡγουμένου ἐν αὐταῖς. Καὶ δὴ ἀπεφασίσθη ἡ Σύνταξις τῆς παρούσης δι’ ἧς διαδηλοῦται ὁ διορισμὸς αὐτοῦ ὡς Κανονικοῦ Ἡγουμένου, ὑποχρεουμένου ἵνα διαχειρίζεται μετὰ πάσης φειδοῦς καὶ συνέσεως τὰς προσόδους τῶν Ἱερῶν τούτων Ἐνοριακῶν Μονῶν, φροντίζη ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω βελτιώσεως καὶ προαγωγῆς αὐτῶν, διατηρῆ τακτικούς λ(ογαριασμούς) ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ ἐνιαυσίως παρουσιάζη τούτους πρὸς ἐξέλεξις ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει εἰς τὴν Κεντρικὴν ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν Ἐπιτροπὴν ἀναφέρεται δὲ πρὸς ἡμᾶς ἔστιν ὅτι περὶ πάσης αὐτῶν ὑποθέσεως τῆς ἡμετέρας Κυριαρχικῆς προστασίας χρηζούσης πρὸς δὲ ὀφείλη ἰδιαζόντως ἵνα μετὰ πάσης ἀκριβείας πολιτεύεται κατὰ τοὺς τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας κανόνας καὶ τὰς Ἱεράς ἀκολουθίας ἐκτελεῖ κατὰ τὰς διατυπώσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐσωτερικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγωγῆς τῶν ἐν αὐτῷ διαιτουμένων προσέχη καὶ ἐπαγρυπνῆ ἐφ’ ᾧ καὶ ἐγένετο ἡ παροῦσα περὶ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ Πρᾶξις.
Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 6 Μαρτίου 1882

46. ΜΟΝΗ ΣΚΟΠΕΤΖΑΝΗΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

46.1

Σελ. 101-102

Τὸ Ἱερόν Μοναστήριον τῆς ἀγίας αἰκατερίνης τοῦ χωρίου σκορέτζανα περιτυχησμένον μὲ περιοχὴ ἀπ’ ἔξω κουρῆ πουρνάρια παμπάλαια.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν τριάντα τρία κομμάτια χωράφια εἰς στρέματα ἑκατὸν εἴκοσι τέσσερα ὡς φαίνωνται μὲ τὰ συνόρατά των, εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς ἀγίας αἰκατερίνης τοῦ χωρίου Σκορέτζανης, ἑξαμνημονεύτων χρόνων, ὁσαύτως καὶ ὁ ἀλευρόμυλος μὲ τὸ μεντάνι καὶ νεροτροβιά καὶ ἀπὸ μὲν τὰ χωράφια ὅσα στρέματα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζινέ, τὸ δὲ ἡμορον ὅπου συνάζεται οἰκονομοῦνται τὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου καὶ εἰς ζωοτροφίαν ἀνθρώπων εἰς ἐπισκευὰς καὶ λοιπά. ὑπῆρχον καὶ ταπιὰ ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς σπαχίδες τοῦ τόπου μας, ἀλλὰ ἐχάθησαν μὲ ὄλλα τὰ Ἱερά

σκεύη ἐν καιρῷ ἀνταρσίας ἧτις ἀκολούθησεν κατὰ τὸ ἔτος 1854 καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχει κανένα σενέτι, ὅθεν τοιαῦτα τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου, καὶ τοιουτοτρόπως τὰ κατέχω εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μοναστηρίου μέχρι σήμερον χωρὶς καμμίαν λογοτρύβην ἀπὸ κανέναν, διὸ καὶ ὑποφαίνομαι.

1866: Αὐγούστου: 3: Μοναστήριον ἀγίας αἰκατερίνης Σκορέτζανης.

47. ΜΟΝΗ ΣΤΟΥΠΑΙΝΑΣ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

47.1

Σελ. 5-7

Τὸ Μοναστήριον τῆς κοιμήσεως τῆς Παναγίας ὀνομαζόμενον Στοῦπαινα Τὰ ὀπισθεν πενήντα ἔν κομάτια χωράφια εἰς στρέματα ἐννιακόσια ἕξ καὶ δύο αὐλάκια, καὶ πίκας διακόσιας καθὼς καὶ το προβατολύβαδο καὶ γιδοχειμάδο ὡς φαίνονται μὲ τὰ συνόρατα των, εἶναι κτήματα τοῦ ρηθέντος Μοναστηρίου Στιοῦπενας ἐξαμμιμονεῦτων χρόνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα χωράφια καὶ τόπους ἐδίδετο Κεσῆμι εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν σπαχίδες τοῦ τόπου μας Μπημπρίμπεη ζῆρου καὶ λοιποὺς κατὰ τὰ μπεράτια των. ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ βασιλικὸν Τζαντζημάτι, δίδεται δέκατον εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν. Τοιουτοτρόπως τὰ εὔρον ἀπὸ τοὺς προκατόχους μου καὶ τοιαῦτα τὰ γνωρίζω μέχρι τὴν σήμερον καὶ ὁμολογῶ καὶ μαρτυρῶ μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ ὑποφαίνομαι.

1865: 8βρίου 25: Μοναστήριον Στιοῦπενα.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

47.2

Σελ. 80

Πρᾶξις ΚΘ'

Σήμερον τὴν 18 Ἰουλίου 1874 ἀναγνωθείσης τῆς Σεβαστῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιστολῆς ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 2 Μαΐου Ἐ(νεστώτος) Ἐ(τους) ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς τῆς πραγματευομένης περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Ὀσιωτάτου ὑποψηφίου Κωνσταντίνου Ἰωάννου λώτζη ἐκ τοῦ χωρίου Δζοντίλας ὡς κουρᾶ καὶ συναντιλήπτορα τοῦ ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Στοῦπαινας παρόντος καὶ τοῦ Ὀσιωτάτου ὑποψηφίου τοῦ διὰ τῆς κουρᾶς μετονομηθησομένου Κυρίλλου, ἐπροτάθη αὐτῷ ἢ ἀποκατάστασις του εἰς τὴν ὀηθεῖσαν Ἱερὰν Μονὴν συμφώνως τῷ Πνεύματι τῆς ἐν λόγῳ Σεβ(αστῆς) Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιστολῆς. οὗτος δὲ κατέθεσεν ὅτι ἀπαιτεῖ ἵνα γίνῃ ἐκτελεστής καὶ διαχειριστῆς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἐναντίον τοῦ πνεύματος τῆς Ἐπιτροπῆς. καὶ μολονότι παρηνύθη πατρικῶς ἵνα ὑποχωρήσῃ καὶ συμμορφωθῇ τῷ Πνεύματι τῆς Σ(εβαστῆς) Ἐκκ(λησιαστικῆς) ἐπιστολῆς, δὲν ἐνέδωκε ἐπειπῶν ὅτι θέλει σκεφθεῖ, ἕξ ᾧ καὶ ἐδέησε ἵνα γίνῃ τὸ παρὸν Πρακτικὸν εἰς ἐνδειξιν τῆς καταθέσεως τῆς Ὀσιότητός του.

47.3

Σελ. 82

Πρᾶξις λβ'

Σήμερον τὴν 13 Ἰουλίου 1874 κατὰ συνέπειαν Σ(εβαστῆς) Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιστολῆς ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 2 Μαΐου Ἐ(νεστῶτος) Ἰ(τους) δι' ἧς συνίσταται ὁ ἐκ Δζοντίλλης Μοναχὸς Κύριλλος πρὸς Κουρᾶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Στούπαινας ὅπως συναντιλαμβάνηται καὶ βοηθῆ τὸν γηραιὸν ἡγούμενον συνεργαζόμενος μετ' αὐτὸν καὶ περιποιόμενος αὐτὸν προσηκόντων, χειροθετηθεὶς Μοναχὸς τῆ ἐκκλησιαστικῆ διακελεύσει μεταβαίνει σήμερον εἰς τὴν ἐν λόγῳ Μονὴν μετὰ Γράμματος πρὸς τὸν Ὀσιώτατον ἡγούμενον, ἵνα καταθέσῃ τὴν μετάνοιάν του, ἀφ' οὗ προηγουμένως ὠρίμως ἐσκέφθη μετὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην κατάθεσιν ἐναντίον τοῦ πνεύματος τῆς Σ(εβαστῆς) Ἐκκ(ησιαστικῆς) Ἐπιστολῆς, ὡς δηλοῦται διὰ τοῦ περιεχομένου τῆς ΑΘ. Πράξεως, ὅτι συμμορφοῦται καθ' ὀλοκληρίαν τῷ Πνεύματι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διακελεύσεως καὶ δὴ τῆ ἀποφάνσει τούτου ὅτι ὡς ἡ Ἐκκ(ησιαστικῆ) Ἐπιστολὴ διακελεύει, ἐξεδόθη τὸ πρὸς τὸν Ὀσιώτατον ἡγούμενον Σχετικὸν Γράμμα καὶ ἐγένετο ἡ παρούσα.

47.4

Σελ. 295

Καταχώρισις Ἀποφ(άσεως) Μ(οναστηριακῆς) Ἐπιτροπῆς
Ἐν Συνεδριάσει τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(ὐτοῦ) Σ(εβασμιότητος) τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων, ληφθεισῶν ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν περιοίκων τῆ Ἱ(ερᾶ) Μονῆ Στούπαινας Κοινότητος Δζοντίλλης, Περιβλέπτου, Βάρβεσης καὶ Μπράγιας, ὡς καὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἱ(ερᾶς) Μονῆς τῆς τιμωμένης ἐπὶ τῆ σεβασμίᾳ μνήμη τῆς κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, προκειμένης ἐνισχύσεως τινος {...} ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῶν ῥηθειςῶν Κοινοτήτων, Ἀπεφασίσθη ὡς ἑξῆς
α^{ον} ὁ Πανοσιώτατος ἡγούμενος κ. Παῖσιος νὰ προσφέρῃ ἐτησίως πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Παρθεναγωγείου Δζοντίλλης ἑπτὰ λίρ(ας) ὀθωμανικὰς ἀπὸ α' προσεχοῦς μηνὸς 7βρίου Ἐ(νεστῶτος) Ἰ(τους)
β^{ον} Εἰς Περιβλέπτον νὰ φροντίσῃ ἡ Πανοσιότης του νὰ εὔρη ἐφημέριον ὅστις νὰ μετέρχεται καὶ τὸν Γραμματοδιδάσκαλον καὶ νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸν ἐτησίως δέκα λίρ(ας) Ὄθωμανικὰς, τὴν διατροφήν θὰ χορηγῶσιν οἱ κάτοικοι Περιβλέπτου, μέχρι οὐδὲ εὔρη τοιοῦτον θὰ ἐξακολουθῆ νὰ δίδῃ ἐτησίως τὰς ἑπτὰ λίρας, ἅς δίδῃ εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ θὰ ἐκπληροῖ ὁ ἴδιος ἡγούμενος καθήκοντα ἐφημερίου.
γ^{ον} Εἰς τὴν Κοινότητα Μπράγιας καὶ Βάρβεση πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ κοινῶν Σχολείου των θὰ δίδῃ ἐτησίως τρεῖς λίρας. Διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν.
23 Ἰουλ(ίου) 1888 Ἰωάννινα.

Ι.Μ.46.2. Μονὴ Στουπαίνης: Διοικητικά

47.5

Πρωτότυπο

03/03/1873

ΣΤΟΥΠΑΙΝΑΣ 1844 ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Διὰ τῆς παρούσης Ἱεροσφραγίστου ἀποδείξεως δηλοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ἐπειδὴς ὑποφέρο καὶ πάσχο ἀπὸ τὴν ὑγείαν μου καὶ ἐ ὑποθέσεις τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου μου, κατὰ πατῶντε καὶ ἀφαρπάζονται, ἀπὸ τὸν μὲν καὶ δέν, ὅσον τὰ εἰς Ὀσδῆνα Μοναστηριακὰ μούλκια ἐλαιῶνες, κατὰ κρατῶνται, ὁ Μοχαμέθ

Μώρος και Κουραμέτας, ἀπὸ Μυύνα, καθῶς και ἐδῶ καταπατοῦν και κόπτουν τόπους και λόγκους, ἢ τῆς Περιβλέπτου ζευγίται, καθῶς και ὁ σπύρος δραγάτης βία δυναστεία αὐθερεσία ἀπόντος μου ἐπεῖρεν ἀπὸ τὸν ζευγίτην μου Μήχου, ἢ ὅτι ἐγροκήθησαν μετ' αὐτοῦ, ταγάρια δεκαπέντε -15- ἕως προφθάση δεκάτου διὰ τοῦτο σύμερον εὐχαρίστως, και παρακαλεστικῶς ἐδιόρισα εἰς ταῦτα πάντα ἀντιπροσωσπόν μου και τέλειον πληρεξουσίον μου, τὸν Κύριον Γεωργίτην ἵνα ἐνάξη αὐτοὺς εἰς τὸ δικαίωτατον κριτίριον ἅπαντας τοὺς τὸ Μοναστηρίον ἀδικούντας και ὅτι θέλει πράξη ὡς ἐμὲ τὸν ἴδιον, διὸ και ὑποφαινομαι τὴν 3 Μαρτίου 1873

ὁ τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου στοῦπηνα Καθηγούμενος Στέφανος

48. ΜΟΝΗ ΣΩΣΙΝΟΥ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

48.1

Σελ. 24-26

Τὸ Ἱερὸν σταυροπήγητον Μοναστήριον τῆς Παναγίας τῆς Εὐαγγελίστριας ἐπιλεγόμενου Σωσίνου κείμενον εἰς τὸ ὄρος Σωσίνου ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου περικυκλωμένον ἀπὸ δένδρα Παμπάλαια κουρη λεγόμενον, εἰς τὸ ὅποιον ὑπάρχουν και δένδρα καστανιές και εἰς τοὺς πρόποδας του βουνοῦ ὑπάρχουν σπήτια πογδοριανίτηκα.

Τὰ ὀπισθεν και ἄνωθεν σαράντα ὀκτῶ κομάτια χωράφια και ἀμπέλια ποτιστικὰ και ξερικὰ εἰς στρέματα πεντακόσια πέντε, και δύο αὐλάκια ὡς φαίνωνται μετὰ τὰ συνόρατά των καθῶς και οἱ δύο σημιόμενοι ἀλευρόμυλοι μετὰ δύο μεντάνια, δύο νεροτροβιαῖς και τρία σπήτια τῶν Μῦλων, εἶναι κτήματα τοῦ ῥηθέντος Ἱεροῦ Μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας Εὐαγγελίστριας ἐπιλεγόμενου Σωσίνου κείμενον εἰς τὸ ὄρος Σωσίνου ἐξαμνιμονεῦτων χρόνων, ἀπὸ τὰ ὅποια κτήματα δηλ(αδῆ) χωράφια και ἀμπέλια δίδεται μόνον ἓν δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν ἐξ ἀρχῆς και ἄνωθεν μέχρι τὴν σήμερον. Τοιαῦτα τὰ γνωρίζομεν ἀπὸ προκατόχους μας, παπούδες μας, και πατεράδες μας και ὁμολογοῦμεν και μαρτυροῦμεν μετὰ φόβον Θεοῦ και τῆς ψυχῆς μας και ὑποφαινόμεθα.

1865: νοεμβ(ρίου): 7: Μοναστήριον Σωσίνου

49. ΜΟΝΗ ΤΣΟΥΚΑΣ

I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Μαλακασίου 1865-1866

49.1

Σελ. 30-32

Τὸ Μοναστήριον τῶν Γενεθλίων τῆς Παναγίας ὀνομαζόμενον τζιοῦκα λοζετζιοῦ. Τὰ ὀπισθεν και ἄνωθεν ἐξήντα τρία κομάτια χωράφια ξερικὰ ὁμοῦ μετὰ δύο κομάτια ἀμπέλια εἰς στρέματα διακόσια ἐνενηντα ὀκτῶ ὡς φαίνωνται μετὰ τὰ συνόρατά των καθῶς και οἱ ἀλευρόμυλοι, νεροτροβιές και ὀρμάνια και στάνες εἶναι κτήματα τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου τῆς Παναγίας τῶν γενεθλίων ἐπονομαζόμενου τζιοῦκα ἐξαμνιμονεῦτων χρόνων ἀπὸ τὰ ὅποια ὅσα χωράφια, μῦλοι και λοιπὰ ὑπάρχουν εἰς τὸ χῶμα λοζετζιοῦ εἶναι ταπή ἀπὸ τοὺς τότε

σπαχίδες, τῆς χώρας μας ἐπ' ὀνόματι τοῦ χωριανοῦ μας Χρήστου Γιάννη Μίχου, ὅστις ἦτον μουτεβελῆς εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ ἔδιδεν μόνον κεσῆμι εἰς τοὺς σπαχίδες, ὅσα δὲ χωράφια εὐρήσκονται εἰς τὰ ἔξω χῶματα καὶ εἶναι φανερωμένα μὲ τὰ συνόρατά των ἔχουν ξεχωριστὰ παλαιᾶ ταπιὰ τῶν σπαχίδων καὶ ἐδίδοτο τὸ δέκατον, ἀφοῦ δὲ συστήθη τὸ Βασιλικὸν τανζημάτι δίδεται τὸ δέκατον ἀπ' ὄλλα εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνέν. τοιουτοτρόπως τὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ προκατόχους μας, παπούδες μας, Πατεράδες μας καὶ ἕως τὴν σήμερον, καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1865 8βρίου: 10 χωρίον λοζέτζι.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

49.2

Σελ. 135

Καταχώρησις πωλητηρίου Γράμματος

Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ ἔμμεαρτύρου Πωλητηρίου Γράμματος δῆλον γίνεται ὅτι παρασταθεὶς ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος ὁ ἀξιότιμος Κύριος Τασιούλας Γ. Καζαντζῆς ὡμολόγησεν ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ Κ. Παρασκευή, ἰδίᾳ αὐτῆς θελήσει καὶ ἀβιάστῳ προαιρέσει, ὡς τὸ εἰς τὴν συνοικίαν Βαϊράμ Πασσᾶ, Σουκί Παζάρ, ἀγίου Νικολάου, ἕνα ἐργαστήριον μὲ ἕν Μαγαζεῖον θολογυρισμένον Ἀρ. 220 καὶ μὲ τὴν αὐλὴν τοῦ ἄλλου δρόμου Μποστανίων Ἀρ. 2 καὶ εἰς τὸν ἴδιον δρόμον ἕνα Μποστάνι Ἀρ. 410 μὲ τὰ σύνορα ὅπως ἔκαμε ἀγορὰν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κ. Δημητρίου Γκίκα καὶ Στεφάνου Γκίκα, πεπώληκεν ἤδη πράξει τελείᾳ εἰς τοὺς κ. ἐπιτρόπους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐπ' ὀνόματι τῶν Γενεθλίων τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ἐπιλεγομένης Τσοῦκας τοῦ χωρίου Λοζετσίου καὶ διὰ ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου διὰ λίρας ὀθωμανικὰς πραγματικὰς ἐννιακοσίας ἀρ. 900, τὰς ὁποίας ἔλαβεν σήμερον εἰς μετρητὰς ἐπὶ χειρᾶς καὶ οὐκ ἔχει τοῦ λοιποῦ ἐξουσίαν τινα ἢ κυριότητα τὸ σύνολον. Ἐντεῦθεν τοίνυν τὸ διαλειφθὲν κτῆμα ὑπάρχει καὶ γινώσκεται ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα τοῦ εἰρημένου Ἱεροῦ Μοναστηρίου, ὡς κτῆμα ἴδιον τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου ἀναφαίρετον καὶ ἀναπόσπαστον, καὶ ὡς καλῶς ἀγορασθὲν καὶ τελείως ἀποπληρωθὲν ὡς εἴρηται, μηδενὸς ἐναντιωμένου ἢ κωλύοντος τὸ παράπαν. Τούτου γε χάριν καὶ ἡ ταπεινότης ἡμῶν καθ' ἣν ἐκούσιον μαρτυρίαν ὁ ῥηθεὶς κ. Τασιούλας ἐποίησατο ἔμπροσθεν ἡμῶν παριστῶμεν τὴν πώλησιν ταύτην βεβαίαν εἶναι καὶ ἀληθῆ καὶ τὸ κῦρος ἔχουσας ἐν παντὶ τόπῳ καὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης. Εἰς ὃ ἐγενέτο καὶ τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐνυπόγραφον τῆς πωλήσεως ταύτης Γράμμα, καὶ ἐδόθη εἰς τὸ ῥηθὲν Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Τζιούκας ἐπιλεγομένου ἕως ὅτου δώση καὶ τὸν λόγον τῆς ἐπισήμως ἢ μόνῃ τῆς ἡ ἐξ ἐπιτρόπου τῆς, διὰ νὰ γίνουν καὶ τὰ Βασιλικὰ ἐγγραφα τὰ ὁποῖα θὰ γίνουν εἰς ὄνομα του οὔτινος ἢ Κοινότης τῶν πληρεξουσίων τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου Λοζετσίου ἀποφασίσει καὶ θὰ γίνῃ ὡς Μουτεβελῆς ὅπως γίνονται ὅλα τὰ πωλητήρια τῶν βακουφίων, νὰ μὴν δύναται οὔτε αὐτός, οὔτε οἱ κληρονόμοι του νὰ τὸ πωλήσουν οὔτε νὰ τὸ μεταφέρουν εἰς ἄλλο ὄνομα, διότι ἡ πώλησις ἔγινε διὰ λ(ογαριασ)μὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, τὸ

ὁποῖον θὰ εὐρίσκεται χάριν ἀγαθοεργημάτων τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου
λοζετσίου καὶ εἰς ἔνδειξιν.

1880 Ὀκτωβρίου 20 Ἰωάννινα

(ὑπογρ.) Παρασκευὴ σύζυγος Γ. Καζαντζή

ὁ σύζυγός της Τασιούλας Γ. Καζαντζής

μαρτυρῶ

Δ. Καζαντζής μαρτυρῶ

Σπυρίδων Γ. Τατσηρᾶμος μαρτυρῶ

+ ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἐπικυροῖ τὴν πράξιν καὶ τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν.

Τὸ ἀνωτέρω πωλητήριο ἐν πρωτοτύπῳ ἐπικυρωθὲν καὶ καταχωρηθὲν
παρέλαβεν ὁ ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δημήτριος Χρήστου Μπακούλης μετὰ
καὶ τῆς σχετικῆς αἰτήσεως περὶ ἀγορᾶς ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος ὑπ. Αρ. 1510
τοῦ Γ. Βιβλίου τῶν καταχωρήσεων καὶ ἡμερ(ομηνίαν) 14 Φεβρ(ουαρίου) 1880 καὶ
ὑπογράφεται.

15 Νοεμβρίου 1880 Ἰωάννινα

Δημήτρης Χ. Μπακούλης

49.3

Σελ. 339

Ἀριθ. 10. Διὰ τῆς παρούσης πράξεως δηλοποιεῖται ὅτι τὸ ἐργαστήριο τὸ
κείμενον ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως Ἰωαννίνων κατὰ τὴν θέσιν Καμάρες ὑπ'
Ἀριθμὸν 120 καὶ συνορευθὲν μετὰ τοῦ Σπυρίδωνος καὶ ἀδελφῶν Ν. Μπογᾶ, ἔνθεν
δὲ μετὰ τοῦ Μπεχάρ ἐφέντη, ἀπὸ τὸ ὀπισθεν μέρος μετὰ τοῦ Μάνε καὶ Μίτη
Γκάτζου καὶ ἀπὸ τὸ ἔμπροσθεν μετὰ τὸν δημόσιον δρόμον, καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἀνήκον
ὑπὸ τὴν κυριότητα, τὸ μὲν ἥμισυ τούτου εἰς τὴν κατὰ τὴν Τζούκα κειμένην Ἱερὰν
Μονὴν τῆς Γεννήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ὑπὸ τὴν τοῦ
κυρίου Δημητρίου Γ. Μακροδήμα κατοικοῦ τοῦ χωρίου Συρράκου, πυρποληθὲν
κατὰ τὴν ἐσχάτως συμβοῦσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ πυρκαϊάν ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ὅπως
νῦν ἔχη μὲν πλάτος κατὰ μέτωπον ἐντὸς τῶν τοίχων ἐκ μέτρων τριῶν καὶ
τριάκοντα ἑκατοστῶν Αρ. 3. 30% μήκος δὲ ὡσαύτως ἐκ μέτρων ἑννέα καὶ ἥμισυ
Ἀριθ. 9.1/2 παρὰ τοῦ Κυρίου Δημητρίου Γ. Μακροδήμα καὶ τῶν κυριῶν Χρήστου
Σαράτζη καὶ Δημητρίου Μπακούλη ἐπιτρόπων καὶ διαχειριστῶν τῆς Ἱερᾶς
Μονῆς Τζούκας, καταβαλλόντων ἐξ ἡμισείας τὰς πρὸς ἀνέγερσίν του
ἀναγκαιούσας δαπάνας καὶ νεμομένων ἐξ ἡμισείας τὸ ἐκ τούτου προερχόμενον
ἐνοίκιον, τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ἐνοικίου ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἡμίσεως ἐργαστηρίου Δ. Γ.
Μακροδήμας κατέχων δικαίωματι ἰδιοκτησίας τὸ ἥμισυ τούτου τὸ πρὸς τὸ τοῦ
Σπυρίδωνος καὶ ἀδελφῶν Ν. Μπογᾶ ἐστραμμένον, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ τοῦ
ἐνοικίου οἱ διαληφθέντες καὶ ἤδη ἐν ἐνεργείαν ὄντες ἐπίτροποι τῆς Ἱερᾶς ταύτης
Μονῆς δικαίωματι ἰδιοκτησίας τῆς εἰς τὸ ἕτερον ἥμισυ τούτου τὸ πρὸς τὸ τοῦ
Μπεχάρ ἐφέντη ἐστραμμένον. Οἱ ἀνωτέρω διαληφθέντες ὁ Δ.Γ. Μακροδήμας
ἄμεσος ἰδιοκτήτης τοῦ ἡμίσεως ἐργαστηρίου, καὶ οἱ Ἐπίτροποι Χρήστος
Σαράτζης καὶ Δημ. Μπακούλης ἐκπροσωποῦντες τὰ δικαιώματα τῆς ἰδιοκτησίας
τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐπὶ τοῦ ἕτερου ἡμίσεως τοῦ ἐργαστηρίου, ἐν πλήρει
ὁμοφροσύνῃ ὄντες παρεστάθησαν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱερᾷ Μητροπόλει καὶ
ἐξητήσαντο ἵνα κατακυρωθῇ δι' ἐπισήμου ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἢ
ἀμοιβαιότης τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἐργαστηρίου καταχωρηθῇ
δὲ εἰς τὸν Μοναστ(ηριακὸν) Κώδικα καὶ δοθῶσιν ἀντίγραφα ταύτης ἐπίσημα εἰς

αυτούς. Καὶ δὴ τῇ αἰτήσῃ τούτων καὶ πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς δυναμένου ἐπηρεᾶσαι ἢ διαρρήξαι τὴν ἀμοιβαίότητα τῶν δικαιωμάτων των ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἐργαστηρίου εἰς τὸ μέλλοντα χρόνον διὰ τῆς παρούσης διαδηλοῦμεν καὶ βεβαιοῦμεν ὅτι τὸ ἐργαστήριον τοῦτο ὑπάγεται ὑπὸ τὴν νόμιμον Κυριότητα ὡς προεῤῥέθη, τὸ μὲν ἡμῖς τούτου ὑπὸ τὴν τοῦ Κυρίου Δ. Γ. Μακρυδήμα, τὸ δὲ ἄλλο ἡμῖς ὑπὸ τὴν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Τζούκαν, κειμένην πλησίον τοῦ χωρίου Λοζέτσι, ὑποχρεουμένων τῶν ἀμέσως διαφερουμένων τοῦ τε Δ. Γ. Μακρυδήμα καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διευθυντῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ συνεννοούμενοι ἐνοικιάζωσι ἐπὶ πλειοδοσία τὸ ἐργαστήριον τοῦτο, ἀποτίσαντες τοὺς νενομισμένους Β(ασιλικούς) φόρους, νεμόμενοι ἐξ ἡμισείας τὸ προερχόμενον ἐνοίκιον καὶ ἐπιφέροντες πᾶσαν ἀναγκαιοῦσαν ἐπισκευὴν ἀπαγορευομένης ἐκ τῶν προτέρων πάσης μονομεροῦς πράξεως ἐπ' αὐτοῦ. Ἐφ' ᾧ καὶ εἰς διηλεκτὴν ἐνδειξιν καὶ τὴν παράστασιν μόνιμον Συνετάχθη ἢ παροῦσα πρᾶξις καταστρωθεῖσα εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀντίγραφα δὲ ταύτης ἐπιδοθήσονται ἀρμοδίως.
15 Ἰαννουαρίου 1873 Ἐν Ἰωαννίνοις

I.M.48.2. Μονὴ Τζούκας: Διοικητικά

49.4

Πρωτότυπο

09/06/1857

Αρχεῖο ἀριθμὸς 22

Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἅγιον Ἰωαννίνων
καὶ Βελλᾶς Κύριον Κύριον Παρθένιον

Εἰς Ἰωάννινα

Σεβασμιώτατε

Οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τοῦ χωρίου Λοζέτσι κοινῶς, ἐμφανιζόμεθα ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος, ἵνα ἐκθέσωμεν τὰ ἐπόμενα.

Πρὸ καιροῦ τὸ Μοναστήριον Τζούκας εὑρίσκετο μὲ περίπου ὀγδοήκοντα χιλιάδων γροσιῶν ἀριθ. 80.000 κεφάλαιον ἕνεκα τῆς καλῆς διαχειρήσεως τῶν τότε Καλογήρων καὶ ἐπιτρόπων του, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπὸ τὰ 1830 μέχρι τῶν 1835 περιπεσῶν εἰς τὴν Ἡγουμενείαν τοῦ Κυρίου Γρηγορίου, καὶ ἕνεκα τῶν περιστάσεων τῶν Ἀλβανῶν Βελήμπεγη καὶ λοιπῶν, ἐφθάρη τὸ ἀνωτέρω κεφάλαιον, τῶν 80 χιλ(ιάδων) καὶ ἐχρεώθη προσέτι καὶ μὲ ἄλλας τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀριθ. 40.000 γρο(όσια) ὅθεν μὴ δυνάμενον οὐ μόνον τοῦ χρέους τὸ κεφάλαιον νὰ πληρώσῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς τόκους αὐτοῦ, οἱ τόκοι προσετίθεντο εἰς τὰ κεφάλαια καὶ βαθμηδὸν τὸ χρέος ηὔξανε, τούτου ἕνεκα ἢ τότε ἐπιτροπὴ τοῦ χωρίου βλέπουσα προοδεῦον τὸ κακόν, καὶ ὅτι μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ, οὐδέ τὰς εἰκόνας ἂν ἐπωλούσεν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ξεχρεώσῃ τὸ Μοναστήριον ἀδεία λοιπὸν τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως ἀφήρσε τὴν δοσοληψίαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἡγουμένων καὶ τὴν παρέλαβεν ἢ ἰδίᾳ ἐπιτροπῇ, σκεφθεῖσα δὲ ὠρίμως ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ πολλὰ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου πρὸς ἐλάφρυσιν τοῦ ὑπερόγκου χρέους του, ἐν δὲ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ὑπῆρξε καὶ τὸ χάνι, τὸ εὑρισκόμενον εἰς Ἰωάννινα, κατὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον, τὸ ὅποιον ἔδωκεν εἰς τοὺς ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου μας Κύριον Ἰωάννην Κ. Μπίμπη καὶ Σταῦρον Χ. Μπίμπη, ἄνευ δημοπρασίας εἰς τὸν τόπον ὅπου ἀνήκει, διὰ δεκαοκτώ χιλ(ιάδας) ἀρ. 18.000

γρόσια, με προφορικήν συμφωνίαν, ὅτι ὀψέποτε τὸ Μοναστήριον δυνηθῆ νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ἀνωτέρω χρήματα εἰς τοὺς διαληφθέντας Κυρίους, τὸ χάνι νὰ μένῃ, ὑπὸ τὴν ἀδιαφιλονείκητον κατοχὴν τοῦ Μοναστηρίου Τσιούκας.

Βλέποντες οἱ ὑποφαινόμενοι, ὅτι οἱ Κύριοι αὐτοὶ παραβάντες ἀσυνειδήτως τὴν ὑπόσχεσίν των, καὶ οἰκειοποιηθέντες τὸ χάνι, ἔδωσαν αὐτὸ προικεῖον εἰς τὴν θυγατέρα ἑνὸς τούτων, διαμαρτυρόμεθα ἐναντίον τῆς πωλήσεως τῶν ἀνωτέρω Κυρίων, καὶ ζητοῦμεν ἵνα ἐπιστραφῆ τὸ χάνι εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Μοναστηρίου καὶ οἱ διαληφθέντες Κύριοι νὰ λάβωσι τὸ ποσὸν τῶν δεκαοκτῶ ἀρ. 18.000 γροσίων.

Ταῦτα ἐκθέτοντες οἱ ὑποφαινόμενοι, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα, ἵνα εὐαρεστηθεῖσα διατάξῃ αὐτοὺς ἵνα παραιτηθῶσι τῆς κατοχῆς τοῦ Μοναστηριακοῦ χανίου καὶ εὐέλπιδες ὄντες ὅτι θέλει ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα ὑπὲρ τοῦ Μοναστηρίου βαθυσεβάστως ὑποσημειούμεθα.

Ἐν τῷ χωρίῳ Λοζέτσιον, τὰς 9 Ἰουνίου 1857

Τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος

Ταπεινώτατοι καὶ ἐλάχιστοι θεράποντες

Ανανηας Ιερομοναχος του μοναστηριου τζουκας

Ακολουθούν 32 υπογραφές + 2 σφραγίδες

49.5

Πρωτότυπο

23/04/1868

Αρχεῖο ἀριθμὸς 24

Οἱ ὑποφαινόμενοι καὶ πᾶσα ἡ Κοινότης ἡμῶν, εὐχαρίστως ἀπεφασίσαμεν σήμερον, καὶ ἐβάλαμεν τὸν Σταῦρον Βασιλείδην, Ἰωαννίτην Διδάσκαλον εἰς τὴν χώραν μας, δι' ἑν ἔτος, πρὸς τὸν ὅποιον θέλομεν δώσει μισθὸν γρόσια μετρητὰ τρεῖς χιλιάδας, Ἀριθ. 3.000 καὶ ὄχι ἕτερον.

Αὐτὸς δὲ ὑπόσχεται εἰς ἡμᾶς νὰ διδάσκῃ τοὺς μαθητὰς μὲ ὅλην του τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν, νὰ τοὺς παραδίδῃ τὴν Ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον, καὶ προκαταρκτικὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, τὰ δὲ χρήματα, θέλομεν πληρόναι τακτικῶς, εἰς τὸ τέλος ἐκάστης τριμηνίας τὸ ἀνάλογον, ἡμεῖς οἱ ἐπίτροποι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τσιούκας, καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς χώρας, εἰς τὸν ἴδιον.

Ἵθθεν ἔγινε τὸ παρὸν (εἰς ἔλλειψιν χαρτοσήμου) ἔμπροσθεν τῆς Κοινότητος καὶ ὑπογραφέν παρ' ἡμῶν, ἐδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ δι' ἑνδειξιν καὶ ἀσφάλειάν του.

λουζέτσιον τῆ 23^η Ἀπριλίου 1868 ὀκτῶ

(Ακολουθούν 20 υπογραφές)

50. ΜΟΝΗ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονῶν Κουρέντων 1865-1866

50.1

Σελ. 122-123

Τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ ἀγίου Νικολάου, ἐπιλεγομένου τοῦ σπανοῦ ἐκ τοῦ Νησίου τῶν Ἰωαννίνων, ὅσα κτήματα ἔχει εἰς τὸ χωρίον Βαενήτι καὶ ἀλλαχοῦ ὡς κάτωθεν ὀνοματοδῶς φαίνονται μὲ τὰ σύννορά των.

Τὰ ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν σαράντα τέσσερα κομάτια ἀμπελοχώραφα ξερικά εἰς στρέματα διακόσια εἴκοσι πέντε, δύο αὐλάκια καὶ διακοσίους πίχας ὡς φαίνονται μὲ τὰ σύνορα των ἄτινα εὐρήσκονται εἰς τὸ χωρίον βαενήτι καὶ μερικὰ εἰς τὸ τοπράκι κοβήλιανης καθὼς καὶ ἑκατὸν σαράντα ὀκτὼ ῥίζας ἐλεόδενδρα εἰς Ὀζντίνα εἶναι κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐπιλεγομένου τοῦ σπανοῦ ἐκ τοῦ Νησίου Ἰωαννίνων ἐξαμνιμονεύτων χρόνων, ἐκ τῶν ὁποῖων ὅσα δουλεύονται δίδεται τὸ δέκατον εἰς τὸν Βασιληκὸν Χαζνέν, τὸ δὲ ἥμορον συνάγεται διὰ ἔξοδα τοῦ Μοναστηρίου, καὶ διὰ Ζωοτροφίαν ἀνθρώπων καὶ ἐπισκευάς, κανένα σενέτι δὲν ὑπάρχει καθὼς διερπάγησαν εἰς τὴν πολυορκίαν τοῦ ἀλῦ πασᾶ ὁμοῦ σὲ ὄλλα τὰ Ἱερὰ σκευὴ καὶ λοιπὰ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου, μῆτε καμμίαν λογοτροβὴν ἔχομεν μὲ τοὺς ἄλλους ἀλιακασαϊμπήδες τοῦ χωρίου Βαενήτι, τοιαῦτα τὰ γνωρίζω καὶ τὰ ἔχω εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Μοναστηρίου μου διὸ καὶ ὑποφαίνομαι.
1866: Ἰουλίου: 18: Μοναστήριον σπανοῦ ἐν τῷ Νησί.

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

50.2

Σελ. 72

Πρᾶξις ΚΔ'

Διὰ τῆς παρούσης ἐπισήμου πράξεως διαδηλοῦται ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοκρατορικῆ διαταγῆ τῆς Σεβαστῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως ἀπητήθη ἡ ἐξαγωγή τῶν Βασιλικῶν ταπίων ἐπὶ τῶν Μοναστηριακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν, κατὰ δὲ τὸν θεμελιώδη Νόμον τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἢ τάπισις Μοναστηριακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Γαιῶν ἐπ' ὀνόματι Μοναστηρίου ἢ ἐκκλησίας οὐκ ἐπιτρέπεται καὶ κατ' ἀνάγκην ἐκδίδονται τὰ τοιαῦτα ταπία ἐπ' ὀνόματι ἀτόμων ἐχόντων νομίμους κληρονόμους καὶ συγγενεῖς εἰς οὓς κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύι ὑπάρχοντας περὶ τούτου Νόμους μεταβιβάζεται ἡ ἰδανικὴ κυριότης τῶν πρώτων, ἐπὶ τῇ βάσει ταύτη ἐταπίσθησαν τὰ κάτωθεν σημειούμενα χωράφια, ἀμπέλια, σπήτια, ἀλώνια καὶ Μάνδρες, κείμενα εἰς χωρίον Βαγενίτι τῆς περιοχῆς Κουρέντων, ὄντα καὶ ἐν τῇ καταγραφῇ (ταχρίρι Δζετετ) τῆς Σεβαστῆς ἐνταῦθα Γενικῆς Διοικήσεως, καὶ τὰ ὁποῖα εἰσὶ κτήματα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐπιλεγομένου Σπανοῦ, κειμένης ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων, ἐπ' ὀνόματι τῶν τιμοτάτων Κυρίων Βασιλείου καὶ Παύλου υἱῶν Ζώη Μίτζι κατοίκων τοῦ χωρίου Βαγενίτι τῆς περιοχῆς Κουρέντων, ἐχόντων ἡλικίαν τοῦ μὲν πρώτου εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν, τοῦ δὲ δευτέρου πενήκοντα ἐτῶν, καὶ τοῦ μὲν Βασιλείου ὄντος ἀτέκνου, τοῦ δὲ Παύλου ἔχοντος δύο ἀρῶνα καὶ μίαν θυγατέραν, καταβληθέντων τῶν πρὸς ἐξαγωγήν τῶν Β(ασιλικῶν) Ταπίων νενομισμένων δικαιωμάτων παρὰ τῆς ἐν λόγῳ Μονῆς, χωρὶς ἢ τιμιότης των νὰ καταβάλλωσιν οὔτε λεπτόν, ὡς οἱ ἴδιοι συνομολογοῦσι καὶ συνυποφαίνονται ὅτι ὄχι μόνον οὔτε λεπτὸν δὲν κατέβαλλον, ὥστε οὔτε δικαίωμα κυριότητος, ἢ ἄλλης τινος ἀπαιτήσεως, ἔστω καὶ τῆς ἐλαχίστης ἔχειν δύνανται, μηδὲ διεγείρειν αὐτοὶ τε καὶ ὁ νόμιμοι κληρονόμοι των, εἰς οὓς μετὰ τὸν θάνατόν των μεταβιβασθήσονται οἱ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων τίτλοι ἰδιοκτησίας, ὑποχρεουμένης τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς ἵνα καταβάλλῃ πάλιν τὰ τῆς μεταβιβάσεως ἔξοδα ἐν γνώσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ πληρώνη ἐνιαυσίως πρὸς τὴν Σ(εβαστὴν) Διοίκησιν τὸ ὀρισμένον Βεργὶ ἄνευ εὐθύνης των. Εἰς πίστωσιν ὅθεν τῶν ἀνωτέρω συνετάχθη

ἡ παροῦσα Πρωτοτύπως ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἱερᾶς τῶν Ἰωαννίνων Μητροπόλεως, φέρουσα τὴν ὑπογραφὴν τῆς τιμιότητός των, τὰς μαρτυρίας τῶν προσυποφαινομένων καὶ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Σωφρονίου. Αντίγραφα δὲ ταύτης ἐπίσημα ἐπιδοθήσονται ἀρμοδίως εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1873

Βασίλειος Ζῶη Μίτζης βεβαιόνω

50.3

Σελ. 254-255

Πρᾶξις ἐγκαταστάσεως Ἡγουμένου ἐν τῇ κατὰ τὴν Νήσον τῶν Ἰωαννίνων Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Φιλανθρωπινῶν ἐπιλεγομένου Σπανοῦ.

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐγκαταστάσεως κανονικοῦ ἡγουμένου ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Φιλανθρωπινῶν, ἐπιλεγομένου Σπανοῦ διαμεινάσης ἄνευ προστασίας τοιοῦτου μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἀποδημίαν τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Κωνσταντίνου ἡγουμένου διατελέσαντος ἐν τῇ μνησθείσῃ Ἱερᾷ Μονῇ κατὰ τὴν 10ην 10βρίου 1880 καὶ μέχρι τοῦδε ἕνεκα ἀφ' ἑνὸς τῆς παρατάσεως τῆς ἐξελέγξεως τῆς λογοδοσίας τοῦ τότε ἀμέσως διορισθέντος Τοποτηρητοῦ ἐπὶ δοκιμασίᾳ Ὄσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις Θεοφίλου, Κουρᾶ τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾷ Μονῆς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἕνεκα τῆς ἡμετέρας μεταβάσεως εἰς Κων(σταντινούπο)λιν ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Μετὰ δὲ τὴν αἰσίαν ἐπάνοδον ἡμῶν ἐδέησεν ἵνα διαληθῶσι κατηγορίαι τινες καταπτόμεναι τοῦ μνησθέντος Πανοσιωτ(άτου) Ἱερομ(ονάχου) Θεοφίλου, κατὰ δὲ τὴν ἀνενεχθεῖσαν ἐνώπιόν του ὑπὸ τὴν ἡμετέραν Προεδρείαν Συνεδριάζοντος Ἱερατ(ικοῦ) Συμβουλίου διαδικασίαν συμπαρασάντων τῶν τε κατηγορῶν καὶ αὐτοῦ κηρυχθέντος ἀθώου ὡς κατάδηλον γίνεται ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν ... καὶ ἀρ. .. ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ἱερατ(ικοῦ) Συμβουλίου γενομένη Πράξει, καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν κοινὰς ἀναφορὰς τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν κατοίκων τῆς Νήσου ἐκλιπαρόντων ὅπως ὁ ἐν λόγῳ Ἱερομόναχος Θεόφιλος ἐγκατασταθῇ κανονικὸς Ἡγούμενος τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μονῆς, ἥπερ ἐπιδοκιμάζει τὸν διορισμὸν τούτου κανονικῶς ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις καὶ δηλώσαντες τὴν ἀνάγκην τοῦ διορισμοῦ Ἡγουμένου τῇ ἀξιότιμῳ Δημογεροντίᾳ τῆς Πόλεως, ἵνα μὴ τὰ τῆς Μονῆς ἐν ἐκρῦθμῳ καταστάσει διατελῶσι διαπιστώσεως δὲ τῆς ἀξιότιμου Δημογεροντίας τὸ κατάλληλον τοῦ ἐν λόγῳ προσώπου πρὸς τὸ ἀναλαβεῖν τὰ καθήκοντα κανονικοῦ Ἡγουμένου καὶ μὴ ἔχοντες αἰτίαν ἀποβλέπειν εἰς ἄλλο πρόσωπον, διορίζομεν αὐτὸν κανονικὸν Ἡγούμενον τῆς ὡς ἠρρέθη Ἱερᾶς Μονῆς τέκνον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ κανονικοῦ Ἱερέα τυγχάνοντα καὶ ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ὡς κουρᾶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς διατελοῦντα. Τὸν διορισμὸν τοῦτον ἀποδεξαμένω ἐδηλώθησαν αὐτῷ τὰ ἐξῆς ἅπερ ἀπεδέχθη μετὰ πάσης ἐλευθέρως τε θελήσεως καὶ διαβεβαιώσεως ὅτι συμμορφωθήσεται τῷ Γράμματι καὶ πνεύματι αὐτῶν.

Αῶν Παραλαμβάνων εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν διακυβέρνησιν τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων αὐτῆς ὑπόσχεται νὰ διατηρήσῃ ἀμειώτων τὴν περιουσίαν προσουζάνων αὐτὴν ἐπὶ εὐσταθείᾳ καὶ προαγωγῇ διατηρῶν τακτικὸν λ(ογαρια)σμὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἐν μέτρῳ δαπανῶν καὶ μὴ ἀπεμπολῶν τὰ ἀγαθὰ τῆς Μονῆς ὀφείλει νὰ διατηρῇ τρία βιβλία ἅπερ παραδοθήσονται αὐτῷ τῇ ἡμετέρῃ ὑπογραφῇ ἀριθμημένων τῶν σελίδων ἐξ ὧν τὸ μὲν ἔν ἔσεται περιεκτικὸν τῆς περιουσίας κινητῆς τε καὶ

ἀκινήτου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ πάσης πράξεως ἐπισημοῦ σχετιζομένης τοῖς συμφέρουσι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς εἴτε λόγῳ πακτώσεως κτημάτων εἴτε ἄλλου τινος ἐγγράφου ἀναγομένου εἰς τὰς σχέσεις τῆς γενικῆς ἀλληλουχίας τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐπὶ διακυβερνήσει τῶν τῆς Μονῆς. Τὸ δὲ β^{ον} περιεκτικὸν ἔσεται τοῦ ἐτησίου ἀπολογισμοῦ. Τὸ δὲ τρίτον χρησιμεύει ὡς ἡμερολόγιον ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐξ οὗ ἐτησίως ἐξελεγχόμενων τῶν λ(ογαρια)σμῶν αὐτοῦ ὑπὸ δύο Μελῶν τῆς ἀξιοτ(ίμου) Δημογεροντίας τῆς Πόλεως διαφωτιζόμενων χρείας τυχούσης καὶ παρ' εἰδότας θέλει δημιουργεῖσθαι τὸ προῖόν τῆς ἐξελέγξεως καὶ καταστρώνεσθαι ἐν τῷ ὡς εἴρηται Β^{ον} Βιβλίῳ.

Β^{ον} Ἀπαγορεύεται τῷ Ἡγουμένῳ τὸ ἐνεργεῖν πακτώσεις ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἱ(ερᾶς) Μητροπόλεως καὶ τῆς Δημογεροντίας ἐπὶ τῶν κτημάτων καὶ προσόδων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μήτε προβαίνειν εἰς πράξεις ἀποκλίνουσας εἰς κύκλους ἐμπορίας ἐπειδὴ τοῦτο ἀπαγορεύεται τοῖς κληρικοῖς.

Γ^{ον} Ὄφειλει ἐκτελεῖν τὰ τῆς Ἱερᾶς ἀκολουθίας ἐν γένει κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς καὶ τὰς διατυπώσεις τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας μηδενὸς νεωτερισμοῦ ἐπιτρεπομένου ὑπακούων τῇ προϊσταμένη ἐκκλησιαστικῇ Ἀρχῇ τῷ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτῃ τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσώστου ἐπαρχίας καὶ ἀναφέρεσθαι αὐτῷ καὶ μόνῳ, ζητῶν διαταγὰς καὶ ὁδηγίας ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως Μοναστηριακῆς χρηζούσης τῆς ἀρωγῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, διατηρῶν τὴν προσήκουσαν ἐκκλησιαστικὴν ἐκοσμίαν καὶ καθαριότητα ἐν τε τῇ Ἱεραῖ Ἐκκλησίᾳ καὶ Μονῇ προσέχων ἵνα μὴ γίνωνται δεκτὰ ἐν τῇ Ἱεραῖ Μονῇ πρόσωπα ἐπιληψίμου διαγωγῆς, καὶ μὴ τελῶνται διαχύσεις καὶ διασκεδάσεις ἀπαδούσαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεις, διατηρῶν ὁ ἴδιος συμπεριφορὰν Ἱεροπρεπῆ καὶ κοσμίαν προσήκουσαν τῷ Ἱερατ(ικῷ) ἐπαγγέλματι, ἐντὸς τε καὶ ἐκτὸς τῆς Μονῆς .

Δ^{ον} Ὄφείλονται διδῶναι τακτικὸν ἐτήσιον λ(ογαριασ)μὸν ὡς εἴρηται οὐδόλως ἐπιτρέπεται αὐτῷ σημειῶναι ἐσοδα ἢ ἐξοδα ἐπὶ ἄλλου χάρτου ἢ μὴ ἐντὸς τοῦ Γ^{ον} βιβλίου τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα ἡμερολόγιον μηδόλως ἐπιτρεπομένου αὐτῷ δανείζεσθαι ἢ δανείζειν χρήματα ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ Δημογεροντίας, συμφώνως τῇ πρὸ χρόνων ἀπολυθείσῃ ἐγκυκλίῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἐὰν δὲ τυχὸν δανισθεῖ ἐν ἀγνοίᾳ ὡς εἴρηται τῆς Ἱ(ερᾶς) Μητροπόλεως, τὸ τοιοῦτον δάνειον ἐπιβαρύνει αὐτὸν ἀτομικῶς καὶ οὐχὶ τὴν Ἱεράν Μονήν εἴπερ δὲ ἔχει χρήματα περίσσευμα πρὸς σχηματισμὸν δανείου ὀφείλει νὰ δηλῶσι τοῦτο εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν καὶ Δημογεροντίαν.

Τῆς πράξεως ταύτης συνταχθείσης καὶ καλῶς ἐπιγνωσθείσης παρὰ τοῦ ἐν λόγῳ διορισθέντος Ἡγουμένου Πανοσιωτ(άτου) Θεοφίλου εἰς ἣν ὑπογράφεται καὶ συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἐκδοθήσεται τὸ τῆς Ἡγουμενίας ἐκκλησιαστικὸν ἐγγράφον ὑπογράφομεν αὐτὸν ἰδίᾳ χειρὶ σὺν τῇ ἐπιθέσει τῆς Σφραγίδος τῆς Ἱ(ερᾶς) Μητροπόλεως.

Τῇ 27^ῃ Μαΐου 1886 ὀγδοήκοντα ἕξ Ἰωάννινα

+ ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἀποφαίνεται.

Θεόφιλος Ἱερομόναχος

ἀποδέχομαι καὶ ὑπόσχομαι τὰ ἀνωτέρω.

Πράξεις περὶ ἀπαλλαγῆς τῶν καθηκόντων τῆς Ἡγουμενείας τοῦ Πανοσιωτάτου Ἱερομονάχου Θεοφίλου ἐκ τῆς ἐν τῇ Νήσῳ Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν.

Διὰ τῆς παρούσης Ἡμετέρας Κυριαρχικῆς Πράξεως δῆλον ἀποκαθίσταται ὅτι, ἀνηνεχθέντων τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν τῆς Κοινότητος τῆς Νήσου Ἰωαννίνων, ἐν ἣ κείται ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τῶν Φιλανθρωπινῶν ἢ ἐπιλεγομένη Σπανοῦ, δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν κοινῆς ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 11 Σεπτεμβρίου 1887 καὶ φερούσης ὑπογραφᾶς 120, κατὰ τοῦ Ὀσιωτάτου Θεοφίλου Φώκα Συγγέλλου καὶ ἡγουμένου τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς, ἐξαιτουμένων ὅπως παυθῆ ἐκ τοῦ ἀξιώματος τῆς Ἡγουμενείας, δι' ἃς περ διατυποῦσιν αἰτιάσεις, ὧν περ διακριθεισῶν κατὰ τὸ ποιόν, καὶ τῶν μὲν ἀρμοδίως παραπεμφθεισῶν ἐνώπιον τοῦ Ἱερατικοῦ Συμβουλίου πρὸς ἐκδίκασιν, τῆς δὲ ἀφορώσης εἰς τὸ προὔποσχεθὲν παρ' αὐτοῦ χρηματικὸν ποσὸν διδόναι ἐτησίως τῇ Κοινότητι ὑπὲρ τῆς Σχολῆς αὐτῆς, ὅπως λάβῃ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ σύστασιν τῆς Κοινότητος τῆς Νήσου πρὸς τὸ διορισθῆναι ἡγούμενον παραπεμφθείσης ἐνώπιον τῆς ἀξιότιμου Δημογεροντίας τῆς Πόλεως, ὡς ἀρμοδίου ἐπὶ τούτῳ Δικαστηρίου, καὶ γενομένης τῆς τακτικῆς διαδικασίας κατ' ἀντιμωλίαν, ἐκδοθείσης δὲ ὑπ' αὐτῆς Ἀποφάσεως ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 14 τρέχοντος μηνὸς Δεκεμβρίου) καὶ ὑπ' Ἀρ. 198, ἐκτιμώσης τὴν προὔποσχεθεῖσαν τριακοντάλιον προσφορὰν τῆς Ὀσιότητος του, ὡς ἀντιβαίνουσιν εἰς τὸν Νόμον καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἡγουμενείας, ἐπειδὴ ὁ μνησθεὶς Θεόφιλος Φώκας ἀπώλεσε τὴν προσήκουσαν ἐμπιστοσύνην ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ὡς οἴκοθεν ὑποσχεθεὶς καὶ μὴ παρεμφερῶς παραδώσας πρὸς τὴν ἔγγραφον αὐτοῦ ἀπόδειξιν ἔχουσαν ὡς ἐξῆς.

πρὸς τοὺς πληρεξουσίου τῆς Νήσου Ἰωαννίνων. - ὑπόσχομαι διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου, ἐὰν διορισθῶ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σπανοῦ, νὰ δίδω κατ' ἔτος τριάκοντα Ἀρ. 30 λίρας Ὀθωμανικὰς εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Νήσου ἄνευ ἀντιρρήσεως καὶ ὑποφαίνομαι. Ἐν Ἰωαννίνοις: τῇ 24 Ἀπριλίου 1886 (ὑπογρ.) Θεόφιλος Φώκας Ἱερομόναχος.

ἣτις ἀπόδειξις ἐχαρακτηρίσθη ὡς δέλεαρ πρὸς τὸ λαβεῖν τὴν ἐν λόγῳ ὑπὲρ τῆς συστάσεως τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ δήλωσιν πρὸς τὸ διορισθῆναι ἡγούμενον, ἐπειδὴ περὶ ἐπιδόματος χρηματικοῦ ὑπὲρ τῆς Σχολῆς σαφῶς ὀρίζεται τὸ πρακτέον ἐν τῇ ὑπ' Ἀρ. 19. Βιβλίον Τρίτον τῶν πρακτικῶν τῆς Δημογεροντίας τῆς Πόλεως Ἰωαννίνων καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 19 Μαΐου 1886 προπαρασκευαστικῆς πράξεως τῆς Δημογεροντίας, ἐν ἣ οὐδὲν ἐδήλωσε περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἀποδείξεως. Διὰ ταῦτα καὶ δι' οὓς ἡ μνησθεῖσα Ἀπόφασις τῆς Περὶ Ἡμᾶς ἀξιότιμου Δημογεροντίας τῆς Πόλεως ἀναφέρει λόγους ἔγνωμεν ἀπαλλάξαι τὸν εἰρημένον Ἱερομόναχον Σύγγελλον Θεόφιλον Φώκα τῶν καθηκόντων τῆς Ἡγουμενείας καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν τῆς Ἱερᾶς ὡς εἴρηται Μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, ἐπιτρεπομένου εἰς αὐτὸν τὸ γὰρ νῦν διαμένειν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ὡς κουρὰ αὐτῆς, ἐργαζόμενον καὶ τὰ τῆς Ἱερωσύνης ἐκτελοῦντα ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ὑπ' ὄψιν ἔχοντα τὸ κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας Πρόγραμμα καθ' ὃ οἱ ἐν τῇ Μονῇ κουρὰ τυγχάνοντες Μοναχοὶ καὶ Ἱερομόναχοι ὑποτάσσονται τῷ κανονικῷ προϊσταμένῳ αὐτῶν ἄνευ ἀντιλογίας κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ... πείθεσθε τοῖς Ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπακούετε..... καὶ προσέχοντα ὅπως κ' αὐτὸς προασπίζεται τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς συμφέροντα ἐν τῷ {...} αὐτοῦ, ὑπόχρεων ὄντα ὅπως παραδῶσι ἐν τῇ ἐμφανίσει τῆς Ἡμετέρας Κυριαρχικῆς Διαταγῆς πρὸς τὸν διορισθησόμενον Ἡγούμενον ἢ προσωρινὸν ἐπόπτην καὶ διαχειριστὴν τὰ τῆς

Ἱερᾶς Μονῆς διὰ καταγραφῆς καὶ παραδόσεως λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐν τῇ ἐγκαταστάσει αὐτοῦ γενομένης ἐγγράφου παραδόσεως. Ἐφ' ᾧ ἐγένετο Ἡ Παροῦσα καταστρωθεῖσα πρωτοτύπως ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ τῶν Ἱερῶν Μονῶν, διὰ τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 19 Δεκεμβρίου 1887 (ἐβδόμου ἔτους).

+ ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος

Ἀνηγγέλθη αὐθημερόν

Θεόφιλος Ἱερομόναχος Σύγγελος

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ὑπογραφὴν ἐπιδόθη τῇ Ὁσιότητί του καὶ ἡ ἔγγραφος δήλωσις τῆς παύσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν.

50.5

Σελ. 283

Διὰ τῆς παρούσης Ἡμετέρας Κυριαρχικῆς Πράξεως δῆλον ἀποκαθίσταται ὅτι συνεπεία τῆς γενομένης ἀποφάσεως τῆς Δημογεροντίας τῆς πόλεως Ἰωαννίνων ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 14 10/βρίου 1887 καὶ Ἀριθ. 11 καὶ τῆς Ἡμετέρας Κυριαρχικῆς Πράξεως ὑπὸ σελίδα 281-282 κατακεχωρημένης ἐν τῷ Κώδικι τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἀπαλλαγέντος τῆς Ἠγουμενείας τοῦ Ἱερομονάχου Θεοφίλου Φώκα Συγγέλλου ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Νήσῳ κειμένης Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τῆς ἐπιλεγόμενης τῶν Φιλανθρωπινῶν ἢ Σπανοῦ Καὶ ταύτης ἤδη χηρευούσης, μέχρις οὗ εὑρεθήσεται τὸ κατάλληλον κληρικὸν πρόσωπον ὅπως ἀναλάβῃ τὴν Ἠγουμενίαν ἵνα μὴ τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μένωσιν ἐν ἐκρύθμῳ καταστάσει διωρίσαμεν τὸν Πανοσιώτατον Ἀρχιμανδρίτην Θεόκλητον, τέως Ἠγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δουρούτης, πεπειραμένον περὶ τὸ διοικεῖν τὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ὡς τοποτηρητὴν καὶ διαχειριστὴν τῆς ἐν λόγῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἐν τῇ Νήσῳ καὶ ἐπιλεγόμενης τῶν Φιλανθρωπινῶν ἢ Σπανοῦ ὑπόλογον ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἀναφορικῶς τῆς ὅλης {...} ὡς κληρικοῦ καὶ διαχειριστοῦ τῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ὀφείλοντος ἵνα διατηρῇ τακτικὸν λογαριασμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ διδόναι τοιοῦτον ἐν πρώτῃ διαταγῇ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐνώπιον τῆς Δημογεροντίας τῆς πόλεως πρὸς ἐξέλεξις νὰ συμβῆ δὲ ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ μετὰ τοῦ τέως Ἠγουμένου Ἱερομονάχου Θεοφίλου Φώκα Συγγέλλου ὀφείλοντος τούτου ὑποταγὴν τῷ προϋσταμένῳ αὐτοῦ, ἐκτελοῦντος τὰ καθήκοντα τῆς κανονικῆς τάξεως ὡς κούρᾳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς συμφώνως ταῖς διατυπώσεις τῶν Ἱερῶν Κανόνων παραφυλάττοντος ὅσον τὸ ἐν αὐτῷ τὴν εὐκοσμίαν ἐν τε τῇ Ἱερᾷ Μονῇ καὶ τῇ Ἱερᾷ Νήσῳ καὶ τὴν σεμνότητα ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ συμπαρακολουθοῦντος πᾶν ὅτι ἡ νομιμότης τῆς διαμονῆς αὐτοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ὡς ὑφισταμένου ἐπιβάλλει αὐτῷ καὶ ἡ Ἱερότης τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ὑπαγορεύει τοῖς κληρικοῖς καὶ ἀπέχοντος πάσης αἰτίας δυναμένης διασεῖσαι τὴν ἀδελφικὴν συμβίωσιν καὶ τὴν προστασίαν τῶν ἀγαθῶν ἐν γένει τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῷ ἄρτῳ τῆς ὁποίας αὐτὸς τε καὶ ὁ προϋστάμενος αὐτοῦ διατηροῦνται. Ἐφ' ᾧπερ ἐγένετο ἡ παροῦσα δυνάμει τῆς ὁποίας ἐκδοθήσεται τῇ Πανοσιότητί του τὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ἔγγραφον ὡς ἐπιτρόπου καὶ διαχειριστοῦ.

Ἰωάννινα τῇ 29 10βρίου 1887

Ἡ παροῦσα ἀνηγγέλθη τῷ ἰδίῳ Πανοσιωτάτῳ Ἀρχιμανδρίτῃ Θεοκλήτῳ ὅστις ἀποδεχθεὶς ὑπογράφεται. Ἀρχιμανδρίτης Θεόκλητος ἀποδέχομαι

Ὁ Γραμματεὺς
Κωνσταντῖνος Θωμαΐδης Ἱερεὺς
Ἀπηγγέλη τῷ Θεοφίλῳ Συγγέλλῳ 31 Ἰουλίου 1887
Θεόφιλος Ἱερομόναχος Σύγγελος

51. ΓΕΝΙΚΑ ΜΟΝΩΝ

I.M.0.3.2.4. Κώδικας Μοναστηριακῆς Επιτροπῆς 1871-1890

51.1

Σελ. 308-309

Ἐν Συνεδριάσει τῆς τε Δημογεροντίας καὶ Μ(οναστηριακῆς) Ἐπιτροπῆς Συνεπείᾳ τοῦ ὑπ. Αρ. 302 πρακτικοῦ Βιβλ(ίου) Γ' Συσκέψεως γενομένης περὶ δυνατοῦ ἐράνου ἐκ μέρους τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς τε Ἐπαρχίας ὑπὲρ διατηρήσεως τῶν Νόθων ἐν γνώσει καὶ τῆς ἀξιοτίμου ἐπιτροπῆς αὐτῶν ἐνεκρίθησαν τὰ ἑξῆς ὑποχρεωτικὰ ποσὰ χορηγησῶσι παρὰ τῶν Ἱερῶν Μονῶν καθ' ἑξαμηνίαν προπληρωτέων ἐπὶ ἀποδείξει τοῦ ταμῆα τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς.

1. Ἱερὰ Μονὴ Τσοῦκας λίρας ὀθωμανικὰς δύο καὶ ἡμίσεια Αρ.	2: 54
2. I. Μονὴ λυκοτριχίου Γρ(όσια) τεσσαράκοντα	40
3. I.M. Στούπαινας λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) δύο	2
4. I.M. Πατέρων λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) ἡμίσεια	54
5. I. Μ. Προφ(ήτου) Ἡλιοῦ Ζίτζης Γρ(όσια) τεσσαράκοντα	40
6. I. Μονὴ λυκοστάνης λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) δύο	2
7. I. Μονὴ Δουρούτης λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) δύο	2
8. I. Μονὴ Περιστερᾶς λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς) μία	1
9. I.M. Καταμάχης Γρ(όσια) εἴκοσι	20
10. I.M. Μεσσιανῶν ἡμίσειαν λίραν	54
11. I.M. Ρωμανοῦ καὶ Σιστρουνίου Γρ(όσια) τριάκοντα	30

λ. 11: 86

Ἐκ Μεταφορᾶς

λ. 11: 86

12. I.M. Γαστριτζης μία καὶ ἡμισυ λίρα ὀθωμ(ανικὴν)	1. 54
13. I.M. Ἡλιόκαλης λίρ(αν) ὀθωμ(ανικὴν) μια	1
14. I.M. Δουραχάνης δύο λίρ(ας) ὀθωμ(ανικὰς)	2
15. I.M. λιγγιάδων Γρ(όσια) σαράντα	40
16. I.M. Ὅρους Γρ(όσια) σαράντα	40
17. I.M. Βοτσᾶς ἡμίσεια λίρ(αν)	54
18. I.M. Μακρύνου ἡμίσεια λίρ(αν)	54
19. I.M. Μονοδενδρίου σαράντα Γρ(όσια)	40
20. I.M. Εὐαγγελιστρίας λίρ(ας) δύο	2
21. I.M. Ασπραγγέλου μία λίρα	1
22. I.M. Ἁγίας Παρασκευῆς Ραψίστης λίρ(αν) μίαν	1
23. I.M. Κηπίνης Συρράκου Γρ(όσια) εἴκοσι	20
24. I.M. Χαλάσματα εἴκοσι Γρ(όσια)	20
25. I.M. Διχούνης Γρ(όσια) σαράντα	40
26. I.M. Σαντοβίτζης εἴκοσι Γρ(όσια)	20
27. I.M. Κατζικᾶς μίαν λίραν	1

Διό ἐγένετο ἡ παροῦσα προᾶξις
Ἐν Ἰωαννίνοις 9 Μαΐου 1889

51.2

Σελ. 312-313

Σήμερον τὴν 31 Ἰαννουαρίου 1890 ἡμέραν τετάρτην τὸ πρῶτον ἤδη ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ἢ Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότης ὁ Μητροπολίτης Ἅγιος Ἰωαννίνων Κύριος Γρηγόριος, καλέσας τὴν Μ(οναστηριακὴν) Ἐπιτροπὴν εἰς σύσκεψιν περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς Ἐπαρχίας ἡμῶν, καὶ συνελθόντων τῶν Κυρίων Κωνστ(αντίνου) Καπελλίδου, Στυλιανοῦ Εὐαγγελίδου καὶ Νικολάου Δ. Παπᾶ, πρῶτον ἢ Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότης εὐχήθη τὰ δέοντα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, κατόπιν δὲ ἐζήτησε περὶ πάσης ἐν γένει καταστάσεως τῶν Μονῶν λεπτομερεῖς καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας, τόσον περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν, ὅσον καὶ τῶν διευθυνόντων αὐτὰς Πανοσιωτάτων ἡγουμένων. Ἐκ τῶν ἀνταλλαγέντων συσκέψεων τῆς τε Αὐτοῦ Σεβασμιότητος καὶ τῶν ἀξιοτίμων Κυρίων ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως.

1^{ov}) Τῇ ἐρχομένη τρίτῃ 6 προσεχοῦς μηνὸς Φεβρουαρίου νὰ συσκεφθῇ ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ μετὰ τῆς Ἐντίμου Δημογ(εροντίας) τῆς Ἐπαρχίας περὶ καταλληλοτέρας Διευθύνσεως τῶν Μονῶν ἐκ τρόπου ὥστε νὰ φυλαχθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν αὐστηρότερον ἢ διαχειρίσις τῶν Ἱερῶν καὶ ἐθνικῶν αὐτῶν Σκηνωμάτων.

2^{ov}) Νὰ γραφῶσιν ἐγκύκλιοι πρὸς ὅλους τοὺς ἡγουμένους καὶ τοποτηρητὰς τῶν Ἱερῶν Μονῶν νὰ σπεύσωσι καὶ παρουσιάσωσιν ἕκαστος αὐτῶν τοὺς λ(ογαριασ)μοὺς τῆς διαχειρίσεως τοῦ τῶν παρελθόντων ἐτῶν καὶ τοῦ 1889 μέχρι 31 Δεκεμβρίου καὶ ἀπὸ τῆς 19 Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 19 Μαρτίου τρέχοντος ἔτους χωρὶς νὰ ἀμελήσωσιν.

3^{ov}) Συγχρόνως ἕκαστος ἡγούμενος καὶ Τοποτηρητὴς νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν λεπτομερῆ κατάλογον ὅλων τῶν ἀκινήτων κτημάτων τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῶν κινητῶν μέχρι καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἀντικειμένου, ἧγουν ζώων, πραγμάτων, ὑπαλλήλων καὶ λοιπῶν.

4^{ov}) Ἡ Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ αὐτοπροσώπως ἢ ἰδίᾳ καὶ ἢ Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότης ὡς εὐκαιρεῖ, θέλει παραλάβῃ τοὺς εἰρημένους λ(ογαριασ)μοὺς παρὰ τῶν ἡγουμένων ἢ τοποτηρητῶν.

5^{ov}) Ἀνεγνώσθη ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ἀναστασίου Ἱερέως Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱ(ερᾶς) Μονῆς Ὁρους ἀπὸ 4 Ἰαννουαρίου Ἐ(νεστώτος) Ἰ(τους) καταγγέλοντος τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Κράψη ὡς προβόντας εἰς καταγραφὴν καὶ σφράγισιν τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς ἄνευ ἀδείας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἡ Ἐπιτροπὴ θεωροῦσα ὑπόλογον τὸν Παπα Ἀναστάσιον μέχρι τῆς ἀνωτέρω ταχθείσης προθεσμίας τῆς 19 Μαρτίου Ἐ(νεστώτος) Ἰ(τους) διατάσσει αὐτὸν διὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως νὰ μεταβῇ καὶ καταλάβῃ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Μονῆς, μὴ δίδων προσοχὴν εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν χωρικῶν.

6^{ov}) Ἀνεγνώσθη ἡ ἀπὸ 3 Ἰαννουαρίου ἀναφορὰ τῆς Κοινότητος Κουτζουλιοῦ, αἰτούσης συνδρομὴν τινα ὑπὲρ τοῦ Σχολείου αὐτῆς ἐκ τῆς γειτονικῆς Γαστριτζῆς. Περὶ ταύτης ἀπεφασίσθη νὰ ἀναβληθῇ μετὰ τὴν θεώρησιν τῶν λ(ογαριασ)μῶν.

7^{ov}) Ἐπίσης ληφθήσεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἀπὸ 9 Ἰαννουαρίου ἀναφορὰ τοῦ χωρίου {...} αἰτούσης συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς.

8^{ov}) Ανεγνώσθη ἡ ἀπὸ 10 Ἰαννουαρίου ἀναφορὰ τῶν ἐκ Κράφης δι' ἧς καταγγέλλουσι τὸν Παπὰ Ἀναστάσιον καὶ ἔλαβε γνώσιν ταύτης ἡ Ἐπιτροπή.

9^{ov}) Ανεγνώσθη ἡ τοῦ Παπᾶ Ἰωάννου Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δουρούτης ἀναφορὰ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 22 Ἰαννουαρίου δι' ἧς παρουσιάζει ὑπόλοιπον λογοδοσίας καὶ ζητεῖ ἵνα μάθη ἂν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ διαχειρίζεται τὰ τῆς Μονῆς ἡ δὲ Ἐπιτροπή ἀπεφάσισεν ἵνα συμμορφωθῇ τῷ Πνεύματι τῆς Ἐγκυκλίου.

10^{ov}) Ανεγνώσθη καὶ ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ ἡγουμένου τῆς Ἱ(ερᾶς) Μονῆς Ἀσπραγγέλου Ἰωακείμ ὑπὸ ἡμερ(ομηνίαν) 11 Ἰαννουαρίου δι' ἧς δηλοῖ πρῶτον τὴν παραίτησίν του καὶ δεύτερον ὅτι διορίζει ἐκ μέρους του διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Μονῆς τὸν αἰδεσιμώτατον Σακελλάριον Παπὰ Γεώργιον καὶ τὸν Μοναχὸν Θεόδωρον. Ἡ Ἐπιτροπή θέλει προσκαλέσει τοὺς εἰρημένους νὰ δώσωσι λ(ογαριασ)μόν, θεωροῦσα ὑπεύθυνον τὸν ἡγούμενον διὰ πᾶσαν ἔλλειψιν.

11^{ov}) Ανεγνώσθη ἡ ἀπὸ 29 Ἰαννουαρίου ἀναφορὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀθανασίου ξενοδόχου ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ τῆς Ἱ(ερᾶς) Μ(ονῆς) Δουραχάνης καὶ ἀναβάλλει ἡ Ἐπιτροπή τὴν περὶ ταύτης ἀπόφασίν της μέχρι οὗ λάβῃ τὰς ἀναγκαίας πληροφορίες, μεθ' ὃ διελύθη ἡ Συνεδρίασις

+ ὁ Ἰωαννίνων Γρηγόριος

Σήμερον τὴν 6 τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ἡμέραν τρίτην ἐν Συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων τῆς τε ἐντίμου Ἐπαρχ(ιακῆς) Δημογεροντίας καὶ Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότητος τοῦ Μητροπολίτου ἁγίου Ἰωαννίνων Κυρίου Γρηγορίου, ἀναγνωσθέντος τοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 31 Ἰαννουαρίου Ἐ(νεστώτος) Ἐ(τους) πρακτικοῦ πραγματησομένου περὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω διαόρθωσιν καὶ βελτιώσεως τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς Ἐπαρχίας, καὶ τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβ(ασμιότητος) ἀφηγησαμένης τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ ζητηθείσης τῆς ἐπὶ αὐτοῦ γνωματεύσεως τοῦ Συμβουλίου μετὰ συζήτησιν Ἀπεφασίσθησαν τὰ ἑξῆς.

1^{ov}. Ἡ Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότης μετὰ τῆς ἐντίμου Μονασ(η)ριακῆς Ἐπιτροπῆς θέλουσι φροντίσει ἵνα εὕρωσι τὰ κατάλληλα κληρικὰ πρόσωπα πρὸς διορισμὸν αὐτῶν ἐν ταῖς χηρευσάσαις Ἱεραῖς Μοναῖς.

2^{ov}. Ἐγκρίνεται ἡ δι' ἀρμοδίων μέσων καταδίωξις τῶν χωρικῶν τῶν αὐθαιρέτως ἐπεμβαινόντων ἐπὶ τῶν περιουσιῶν ἐπ' ἐκείνων τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ὧν οἱ τίτλοι τῆς ιδιοκτησίας ἐπὶ τῶν γαιῶν τῶν εἰσὶν ἀδιαφιλονεικῆτοι, ἀφ' οὗ προηγουμένως γίνωσι παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως πρόσφορα διαβήματα καὶ ἐξαντληθῶσι τὰ πρὸς τοῦ σκοποῦ τούτου ἐκκλησιαστικὰ μέσα.

3^{ov}) Ἐπὶ τῶν Ἱερῶν δὲ Μονῶν ἐκείνων ὧν οἱ τίτλοι τῆς ιδιοκτησίας ἐπὶ τῶν Γαιῶν τῶν διαφιλονεικοῦνται θὰ ἐνεργῶνται προσφόρως ἠπιότερα ἐκκλησιαστικὰ διαβήματα κατὰ τῶν ἐπεμβαινόντων ἐπὶ τῆς Περιουσίας αὐτῶν, ἅπερ ἤθελον ἐγκριθῇ παρὰ τῆς Α(ὐτοῦ) Σεβ(ασμιότητος) καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν ὁποίων, ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμα τι γενήσεται ἡ περὶ τούτων δέουσα σκέψις.

4^{ov}) Νὰ ἐπαναληφθῶσι τὰ λαβέντα χώραν προηγούμενα διαβήματα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς δημοπρατήσεως τῶν Ἱερῶν Μονῶν Τοπολίων καὶ Λυκοστάνης, Στούπαινας κ.τ.λ. διὰ κοινῆς ἐπιστολῆς τῆς Δημογεροντίας πρὸς τὴν Α(ὐτοῦ) Θ(ειωτάτη) Παναγιότητα, τὸ δὲ Συμβούλιον αὐτῆς διορίζει εἰδικοὺς ἐπιτρόπους πρὸς σύνταξιν τοῦ σχετικοῦ τούτου ἐγγράφου τοὺς ἐκ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ

ἀξιοτίμους Κυρίου Π.Ν. Βλαχλείδην, Γ. Πολυχροσιάδην, Γ.Κ. Δζίτζον καὶ Γ. Γκάλγκον.

5^{ον}) Νὰ ἐπαναληφθῶσι καὶ εὐθύς ἐγκύκλιοι πρὸς τοὺς χριστιανοὺς περιοίκους τῶν Ἱερῶν Μονῶν, προτρέπουσαι αὐτούς, ἵνα ἀπέχῃσι πάσης ἐπεμβάσεως ἐπὶ τῶν περιουσιῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἄλλως ἀρμοδίως καταδιωχθήσονται οἱ τὰς τοιαύτας αὐθαιρέτους ἐπεμβάσεις διαπράττοντες.

6^{ον}) ἐγκρίνεται ἵνα ἅπαντες οἱ ἐπίσημοι τίτλοι τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν κατατεθῶσιν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ἐπὶ ἀποδείξει, ἢ δὲ ἐπιτροπῇ φροντίσῃ καὶ διὰ συνεισφορῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἀγοράσῃ ἕνα κιβώτιον σιδηροῦν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ τεθῶσιν οὗτοι, καὶ οὕτινος τὰς κλεις θὰ κατέχη ἡ Α(ὐτοῦ) Σεβασμιότης.

7^{ον}) Ἡ Α(ὐτοῦ) Σεβ(ασμιότης) μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς ὀφείλει ἵνα λάβῃ ἀξιόχρεων πρόνοιαν περὶ παντός συντελοῦντος πρὸς διακρίβωσιν τῶν ἀφορώντων τὰ τῶν Ἱερῶν Μονῶν ὅπως προλαμβάνηται πασαδήποτε κατάχρησις ὀθενδήποτε.

8^{ον}) Συνίσταται ἡ ἐνέργεια τοῦ προηγουμένου πρακτικοῦ τῆς Δημογεροντίας περὶ μεταβιβάσεως τῶν τίτλων τῆς ἰδιοκτησίας τῶν Γαιῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἡγουμένων ὄντων ἢ τοποτηρητῶν εἰς ὀνόματα λαϊκῶν φερόντων τὸ ἀξιόχρεον.

9^{ον}) Ἐγκρίνεται τὸ ἀπὸ 31 Ἰανν(ουαρίου) ἀναγνωσθὲν πρακτικὸν τῆς ἐντίμου Ἐπιτροπῆς καθόσον ἀφορᾷ τὰ τέσσερα ἄρθρα τῆς Πράξεως
+ ὁ Ἰωαννίνων Γρηγόριος

51.3

Ἄγνωστος ταξινομικὸς ἀριθμὸς

Σελ. 1-4

Ὁδηγία ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς καταγραφῆς τῶν ἀνέκαθεν ἐκκλησιαστικῶν καὶ Μοναστηριακῶν ἐν τῷ Βιλαετίῳ Ἰωαννίνων, αἵτινες δυνάμει Αὐτοκρ(ατορικοῦ) Ἰραδὲ καταγραφῆσονται παρὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ διορισθέντων ὑπαλλήλων, ὡς καὶ τῶν γαιῶν τοῦ Χαζινὲ τῶν εὐρισκομένων ἐντὸς τσιφλικίων τοῦ Μιρί.

Ἄρθρ(ον) 1. Πρὸς καταγραφὴν τῶν εἰρημένων γαιῶν ὁ Μεμούρης τοῦ Δεφτέρ Χακανῆ τῆς ἔδρας τοῦ Βιλαετίου, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Δεφτέρ Χακανῆ τῶν τριῶν ὑποδιοικήσεων, καὶ ὑπὸ τὴν διενεκῆ ἐποπτεῖαν τοῦ δυνάμει Αὐτοκρ(ατορικοῦ) διατάγματος διορισθέντος καὶ ἀποσταλέντος εἰδικοῦ ὑπαλλήλου, καὶ τὸ παρὰ τοῦ Δ(ιοικητικοῦ) Συμβουλίου διορισθὲν προσωπικὸν τῆς καταγραφῆς συγκείμενον ἐκ δύο γραμματέων καὶ δύο καταμετροῦντων εἴτε ἀμφοτέρων στρατιωτικῶν ἐπιστημόνων, ἢ ἂν τοῦτο δὲν εἶνε δυνατὸν τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἔξωθεν, συμφώνως ταῖς παρούσαις ὀδηγίαις θέλουσιν ἀρχίσῃ τὴν καταγραφὴν πρῶτον ἐκ τῆς ἔδρας τοῦ Καζᾶ ἐκάστης ὑποδιοικήσεως, συντάξωσι κατὰ τὸ εἰς χεῖρας τῶν ὑπόδειγμα τὰ δεφτέρια τῶν εἰρημένων γαιῶν, ἐπικυρώσωσι ταῦτα εἰς τοὺς δημογέροντας τῶν τόπων καὶ χωριῶν καὶ εἰς τὸ Διοικητ(ικόν) Συμβούλιον καὶ τὰ ὑποβάλωσιν εἰς τοὺς μεμούριδες τοῦ Δεφτέρ-Χακανῆ ταποῦ τῆς ὑποδιοικήσεως εἰς ἣν αἱ γαῖαι ὑπάγονται καὶ οἱ ῥηθέντες ὑπάλληλοι ἀφοῦ τὰ ἐπικυρώσωσιν εἰς τὸ Διοικητ(ικόν) Συμβούλιον τῆς ὑποδιοικήσεως θὰ τὰ πέμψωσιν εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ ὑπάλληλον, ὅστις ἀφοῦ τὰ ὑποβάλει καὶ ἐπικυρώσει εἰς τὸ Διοικητ(ικόν) Συμβούλιον τοῦ Βιλαετίου θέλουσιν ὑποβληθῆναι εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Δεφτέρ Χακανῆ, ὅπως κατὰ τὸν Αὐτοκρ(ατορικόν) Ἰραδὲν ἐκδοθῶσιν τὰ δέοντα Ἰλμουχαμπέρια. Ἐὰν οἱ ῥηθέντες ὑπάλληλοι τῆς

καταγραφῆς ἤθελον ἀπαντήσῃ τι μὴ διαγραφόμενον ἐν ταῖς παρούσαις ὁδηγίαις ἀφ' οὗ λάβωσι πληροφορίας παρὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Δεφτέρου Χακανῆ καὶ οὗτοι παρὰ τοῦ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας των ἀμέσως ἀπαντῶσιν, εἰς δὲ τὰ ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας των ζητήματα ὑποβάλλουσι τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Γ(ενικὸν) Διοικητὴν τοῦ Βιλαετίου καὶ ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὸ ῥηθὲν ὑπουργεῖον καὶ τὴν ἀπαντητικὴν διαταγὴν, ἣν θὰ λαμβάνωσι κοινοποιῶσι καὶ προσέχωσι καὶ καταβάλληται πᾶσα προσοχὴ πρὸς περαιώσιν τῆς ὑποθέσεως οὕτω, ὃ δὲ εἰδικὸς ὑπάλληλος ὅταν τὸ καλῆ ἢ ἀνάγκῃ θὰ μεταβαίνει εἰς τὰ χωρία καὶ τὰ τσιφλίκια, ὅπου ἐνεργεῖται ἡ καταγραφή καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ προσωπικοῦ τῆς καταγραφῆς εἰς ἐκάστην ὑποδιοίκησιν ἐνεργεῖται ἐπὶ παρουσίᾳ τους καὶ ἀφοῦ ἀρχίσει ἡ ἐργασία καὶ αἱ πράξεις κανονίζονται τότε θὰ μεταβαίνει εἰς ἄλλο μέρος.

Ἄρθρ(ον) 2) Ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀνέκαθεν εἰς Ἐκκλησίας καὶ Μονὰς προσηρηθέντων γαιῶν διὰ τὰς εὐρισκομένας εἰς Τσιφλίκια τοῦ δημοσίου ἐν τῷ καζᾶ Ἰωαννίνων πρὸ πολλοῦ ὑπεβλήθη παρὰ τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν Σ(εβαστὴν) Διοίκησιν Δεφτέρειον ἑλληνιστὶ γεγραμμένον περιέχον τὰ ὅρια καὶ στρέμματα αὐτῶν καὶ ἐπειδὴ ἤδη τὸ δεφτέρειον τοῦτο διὰ τῆς Μητροπόλεως μεταφράζεται τουρκιστὶ, ἀφοῦ τοῦτο παραβλήθη μὲ τὸ πρωτότυπον καὶ ἐπικυρωθῆ τὸ ἀκριβὲς αὐτοῦ παρὰ τοῦ Διοικητ(ικοῦ) Συμβουλίου τοῦ Βιλαετίου θέλει δοθῆ εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς καταγραφῆς, ὅπερ μετὰ τοῦ παρὰ τῆς Μητροπόλεως διορισθησομένου ὑπαλλήλου συμφώνως τῷ 1^ο ἄρθρῳ τῶν ὁδηγίων θέλει ἀρχίσει τὴν καταγραφήν καὶ ἐπὶ τόπου ἐφ' ἐκάστου ἀγροῦ θέλει καταγράψῃ καὶ καταμετρήσῃ τὰ ὅρια καὶ τὰ στρέμματα ὡς ἐξῆς, ἦτοι. Κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν γαιῶν τῶν ὀριζομένων μὲ ὅρια μὴ ἐνδεχόμενα μεταβολὴν (φυσικά) καὶ πλεόνασμα ἐὰν ἀναφανῆ συμφώνως τῷ 47^ο ἄρθρῳ τοῦ περὶ γαιῶν νόμου ἐπειδὴ λαμβάνονται ὑπ' ὄψει τὰ ὅρια ἐπὶ τοῦ περισσεύματος δὲν θὰ λεχθῆ τι, ἀλλ' ἡ παρούσα κατάστασις εἰς ὅτι ποσὸν καὶ ἂν ἀνέρχεται τόσον ποσὸν στρεμμάτων θέλει καταληφθῆ καὶ καταγραφῆ, τουναντίον δέ, ἦτοι αἱ γαῖαι, αἵτινες ὀρίζονται μὲ ὅρια ἐπιδεχόμενα μεταβολὴν π.χ. ἐὰν ἐν μέρος ἢ δύο μέρη ἢ τὰ 4 καὶ τρία μέρη ὀρίζονται μὲ γαίας τοῦ δημοσίου, τότε θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει τὰ ἐν τῷ δεφτερίῳ τῆς Μητροπόλεως γεγραμμένα στρέμματα καὶ τόσα στρέμματα θὰ καταγραφῶσι, τὸ δὲ περίσσευμα, ἐπειδὴ φυσικῶ τῷ λόγῳ θεωρεῖται ἐκ τῶν τοῦ δημοσίου θὰ ἐπιστραφῆ εἰς τὸν Χαζνέν, εἰς δὲ τὰ μέρη, δι' ἃ πρὸ καιροῦ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοιαῦτα δεφτέρια (Μητροπόλεως) δὲν ἐδόθησαν, θέλει ληφθῆ ὡς βάσις τὰ δεφτέρια τῆς καταγραφῆς καὶ ἐνεργηθῆ συμφώνως τῷ ἄνωθι λεπτομερεῖ διαληφθέντι τρόπῳ.

Ἄρθρ(ον) 3. Ἐκτὸς τῶν ἀνέκαθεν εἰς Ἐκκλησίας καὶ Μονὰς προσηρηθέντων γαιῶν, αἱ μετέπειτα ἦτοι αἱ διαμαχόμεναι διὰ ταπίου καὶ δι' ἀγορᾶς περιελθοῦσαι εἰς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς γαῖαι τσιφλικιῶν καὶ τινες ἄλλαι χωρισταὶ τοιαῦται ἐπειδὴ δι' εἰδικοῦ ἰραδὲ εἰσὶν ἐξηρημένοι ὅπως αὐταὶ κατέχονται διὰ ταπίου καὶ ἐνεργῶνται ἐπ' αὐτῶν τὰ τοῦ νόμου δὲν θὰ καταγραφῶσι, καὶ ἐπειδὴ αἱ τοιοῦτου εἶδους γαῖαι εἰσὶ καταγεγραμμέναι ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ Δεφτέρου Χακανῆ, διὰ τὰς γαίας ταύτας οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Δεφτέρου Χακανὶ τῶν ὑποδιοικήσεων θέλουσι καταβάλλῃ πᾶσαν φροντίδα ὅπως μὴ γίνῃ κατάχρησις τις κατὰ τὴν καταγραφήν διὰ τὰς γαίας ταύτας, ἡ δὲ ἐκ τούτου ἐπελευσομένη εὐθύνη θέλει ἀφορᾶ ἀπ' εὐθείας τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Δεφτέρου Χακανὶ καὶ τοὺς Γραμματεῖς τοῦ Γραφείου τούτου. Αἱ γαῖαι ὅμως, αἵτινες ἐν ᾧ

ἀνέκαθεν ἦσαν προσηρημένοι εἰς ἐκκλησίας καὶ Μονὰς κατὰ τὸν προλαβόντος....

I.M.I.2.3.3.4. Αλληλογραφία: Μητροπολίτης Γρηγόριος

51.4

Τῇ Μητροπόλει Ἰωαννίνων

Αρ. 116

Σεβασμιώτατε,

Ἡ ἐπὶ τῆς καταγραφῆς τῶν μονασ(ηριακῶν) κτημάτων ἐπιτροπὴ ἐγγράφως ἐξέθηκεν ὅτι ὁ παρὰ τῆς Μητροπόλεως διορισθεὶς ὑπάλληλος ὅπως μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς παρευρεθῆ εἰς τὴν ῥηθείσαν καταγραφὴν ἀντὶ εἰς τὴν ἐργασίαν νὰ ἐπιφέρῃ εὐκολίας ἔφερε δυσκολίας καὶ τῶν Μουχτάριδων τῶν χωριῶν τὴν γνώμην διετάραξε καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐπῆλθε βραδύτης εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς καταγραφῆς ἐφ' ᾧ κατ' ἀπόφασιν τοῦ Δ. Συμβουλίου ἀνακοινοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου μας τῇ Ὑμετ(έρῳ) Σεβασμιότητι ὅτι ἐν ᾧ ὁ τρόπος τῆς ἐξετάσεως καὶ ὁ προσδιορισμὸς καὶ ἡ καταγραφὴ τῶν βακουφικῶν γαιῶν σαφῶς δηλοῦται ἐκ τὰς παρὰ τοῦ ὑπουργείου τοῦ Δεφτέρ Χανὰ ἐπικυρωθείσας ὁδηγίας, αἵτινες συνετάχθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ὑψ(ηλῆς) διαταγῆς τοῦ ῥηθέντος ὑπουργείου καὶ τοῦ Μαζπατᾶ τοῦ Δ(ιοικητικοῦ) Συμβουλίου ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ ἡ ὑπογραφή τῆς Ὑμ(ετέρας) Σεβασμιότητος, ἐν ᾧ πᾶσα πρᾶξις τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς στηρίζεται εἰς ταύτας (τὰς ὁδηγίας) ὁ ἐπὶ σκοπῷ μόνον ὅπως λαμβάνη γνώσιν ἢ Μητρόπολις περὶ τοῦ πῶς λαμβάνουν χώραν αἱ ἐργασίαι τῆς καταγραφῆς παρευρισκόμενος ὑπάλληλος ἔνεκεν τοῦ ὅτι ἐξαιροῦνται αἱ ἀναφύμεναι ὅτι εἰσὶν ἐκτὸς τοῦ ὡς βάσιν ληφθέντος δεφτερίου τῆς Μητροπόλεως ὀλίγας ἢ πολλὰς γαῖας τὸ νὰ ποιῇ ἀσημάντους ἐνστάσεις καὶ παρακινή τοὺς μουχτάριδες νὰ μὴ ἐπικυροῦν τὰ δεφτέρια καὶ φέρεται μὲ τρόπον, ὥστε νὰ ἀναστέλλωνται αἱ οὐσιώδεις πράξεις τὸ τοιοῦτον ἐπειδὴ οὐδόλως γενήσεται παραδεκτόν, ἐπειδὴ ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταγραφῆς ταύτης διαταττομένη δυνάμει Αὐτ(οκρατορικοῦ) Ἰραδὲ φυσικῶ τῷ λόγῳ ἢ Κυβέρνησις ἐστὶν ὑπόχρεως νὰ ἐκτελέσῃ τὰ καθήκοντά της καὶ δὲν θὰ ἀναμῆνῃ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ διὰ ταῦτα ἀμέσως διορίσατε ἕτερον ὑπάλληλον, εἰς ὃν κοινοποιήσατε ὅπως καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει καθ' ἣν ἤθελεν παρατηρήσῃ οὗτος πρᾶξιν τινὰ τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς ἀντικειμένην εἰς τὰς ὁδηγίας ἐκθέσῃ ταύτην ἢ κατ' εὐθείαν ἢ διὰ τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἀποφύγη δὲ τοῦ νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν ἐργασίαν ἢ φεύγῃ ἢ τὸ καὶ περισσοτέρας προσοχῆς ἄξιον παραπλανᾷ καὶ διαταράττῃ τοὺς μουχταροδημογέροντας

Τῇ 23^ῃ Ζελκαδά 1308 17 Ἰουνίου 1307

1891

Βαλῆς Ἰωαννίνων

Ἀχμέτ Χιφζῆς

52. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΤΕΡΩΝ-ΖΙΤΣΗΣ

I.M.I.-ΔΗΜ. 4,1 4,2 Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπὴ Πατέρων-Ζίτσης

52.1

Φόρμα

Κατάλογος τῶν χωρίων Ζαγορίου 23

1. 960	καμνιά	(Ανθρακίτης) +
2. 3744		Καλοτά +
3. 3024		Φραγγάδες +
4. 1.200		βραδέτο
5. 960		Μανασί +
6. <u>1.392</u>		Στολοβό (Διπόταμο)
11.280		
7. 720		Μαυροβοῦνι +
8. 3.744		τζοντήλα (Δικόρυφο) +
9. 1.488		δόλιανη +
10. 2.064		Μακρίνον +
11. <u>2.880</u>		δομπρίνοβον (Ηλιοχώρι) +
22.176		
12. 2.064		Καπέσοβον +
13. 2.064		Δρεστενίκου (Τρίστενο) +
14. 3.840		Τζερονέτσι (Ελατοχώρι) +
15. 3.744		Μπάγια (Κήποι)
16. <u>2.064</u>		+
35.952		
17. 4.560		ἀρτζίστα + (Αρίστη)
18. 4.800		λεσηνίτζα + (Βρυσοχώρι)
19. 4.560		Γρεβενίτι
20. 1776		δραγάρι
21. <u>960</u>		Παλαιοχώρι +
52.608		
22. 3.024		Μονοδένδρι +
23. 4.560		Σκαμνέλι +
24. 4.560		Πάπιγγον +
25. 1.728		Κάτω +
26. <u>5.184</u>		λασκοβέτζι + (Λεπτοκαρού)
71.664		
27. 3.120		Φλαμπουράρι
28. 960		Βουβοῦσα +
29. 3.840		ἄνω Σουδενά +
30. 3.744		Τζερβάρι + (Ελαφότοπος)
31. <u>768</u>		ἀληζότ τζιφλίκι +
84.096		
32. 1.920		ἐπ(άνω) Ραβένια +
33. 2.256		Σωπουτζέλι +

34. 384	Μεσοβοῦνι +
35. <u>288</u>	ἅγιομηνάς +
88.944	
36. 5.280	Τζεπέλοβον +
37. 816	κάτω ραβένια +
38. 1.920	Μπούλζι (Ελάτη)
39. 4.800	Κάτω Σουδενά +
40. <u>3.024</u>	Κουκουλι +
104.784	
41. 2.400	νεγάδες +
42. 576	Καβαλλάρι +
43. 4.080	Δοβρά + (Ασπράγγελοι)
44. 960	λιγγιάδες +
45. 960	Βετζικό +
46. <u>6.240</u>	λάϊστα
120.000	

120.000 ἤτοι γρόσια ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες
τῆ 5: Φευρ(ουαρίου) 1859 Ἰωάννινα

ὁ τῶν Πατέρων Ἡγούμενος Ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος
ὁ τοῦ προφήτου ἡλιοῦ ζίτζης ἡγούμενος νικηφόρος
τύπος τῶν δοθέντων ὡς ἀνωτέρω ἀποδεικτικῶν

ἤτοι Γρόσια ὑποσχόμεθα νὰ πληρώσουμε εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ χωρίου ... τοῦ Ζαγορίου, ἀπὸ τὰ πρῶτα χρήματα τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων τῶν Πατέρων καὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Ζίτζη δι' ἀγαθοεργήματα οἷον διδασκάλων ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλην ἀνάγκην ἀγαθοεργήματος ἔχει ἐπὶ τῆ ὑποσχέσει νὰ παρουσιάσῃ ἐγκαίρως τὴν ἀποχρῶσαν ἀπόδειξιν εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ λάβῃ τὰ ἀνωτέρω χρήματα καὶ ὑποφαινόμεθα.
Τῆ 7^η 1859 Ἰωάννινα

52.2

Κατάλογος τῶν δοθησομένων Προικοδοσιῶν εἰς Κοράσια ἐκ Ζαγορίου 23

τύπος τοῦ ὡς ἀνωτέρω δοθέντων προικοδοτημάτων ἤτοι Γρόσια τρεχούμενα θέλομεν πληρώσει εἰς τὴν ἐκ τοῦ ταμείου τῶν Μοναστηρίων καὶ τοῦ προφήτου ἡλιοῦ ἐν Ζίτση διὰ προικοδοτήσεων μετὰ μῆνας ἕξ ἀπὸ τῆς στέψεως τῆς διό καὶ ὑποφαινόμεθα
Ἐν Ἰωαννίνοις τῆ 5. Φευρ(ουαρίου) 1859

52.3

Πρωτότυπο

26/01/1860

ἀναφορὰ Ζαχάρως Λτίτζη Καραλή ἀπὸ χωρίον Πετσάλη ζητούσης προικοδοτημα
26 Ἰαννουαρίου 1860

ἐδόθησαν διὰ τοῦ Ἡγουμένου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ γρ(όσια) 300 κατὰ τὴν
ἀπόφασιν 13 Μαρτίου 1860

Πανιερώτατε αὐθέντα καὶ Δέσποτα!

Πανοσιώτατοι ἅγιοι καθηγούμενοι τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων, σὺν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐπιτροπῇ

Ἡ ὑποφαινομένη ταπεινὴ δούλη σας εἶμαι εἰς τὸ ἄκρον πτωχὴ καὶ δυστυχῶς καταχρεωμένη ἀπὸ βαρύτατον χρέος καὶ λυμοκτωνῶ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Πρὸς τούτοις ἔχω καὶ μίαν θυγατέρα τῆς ἡλικίας, τὴν ὁποίαν ἐφρώντησα καὶ τὴν ἀρῶραβώνησα μὲ τὸν υἱὸν τοῦ παπᾶ Μιχαὴλ ἐκ χωρίου λαψήστα τὸ ὄνοματι Χριστόδουλον, καὶ ἔταξα εἰς αὐτὸν διὰ προικεῖον τὰ συνήθη χωριτὰ φορέματα καὶ λοιπά, καὶ χρησίμευσον διὰ αὐτὰ ἕως γρ(όσια) 1.000: καὶ τρόπον δὲν ἔχω διὰ ἓν ὑποκάμισον καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Γαμβρός ζητεῖ νὰ ρίψη τὸ δακτυλίδιον καὶ νὰ μνιστευθῇ ἄλλην. Διὸ σᾶς θερμοπαρακαλῶ νὰ λάβετε εὐσπλαχνίαν εἰς ἐμὲ τὴν πτωχὴν χριστιανὴν, καὶ νὰ μὲ ἐλεήσετε ἐκ τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων, διὰ νὰ ἐτοιμάσω τὰ συνήθη νὰ τὴν στεφανώσω, διότι εἶναι τῆς ἡλικίας καὶ ἀναγκαῖον νὰ δωθῇ εἰς χεῖρας ἀνδρός, ἢ πρᾶξις σας αὕτη θέλει καταγραφθῇ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀγαθοεργημάτων σας, διατελῶ βαθυσεβάστως

1860: Ἰαννουαρίου: 26

Τῇ Ὑμετ(έρᾳ) Πανιερότητι

Τῆς Πανοσιότητός σας δούλη ταπεινὴ Ζαχάρω σύζυγος Μήτζη Καράλη ἀπὸ χωρίον πετζάλη

I.M.I. ΔΗΜ. 4.2.2.

52.4

Πρωτότυπο

16/09/1857

+ ὁ Ἰωαννίνων Παρθένιος ἐπιβεβαιοῖ

Οἱ ὑποφαινόμενοι τοποτηρητὲς τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων τῶν Πατέρων καὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτζης, καὶ οἱ ἐπίτροποι αὐτῶν τῇ συναινέσει τοῦ ἀγίου Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς Κυρίου Παρθενίου ὑποσχόμεθα νὰ πληρόσομεν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ἐλεῶν γρ(όσια) 131.452 ἤτοι γρ(όσια) ἑκατὸν τριάντα μία χιλιάδα καὶ τετρακόσια πενήντα δύο ἐκ τῶν πρώτων εἰσελεусομένων μοναστηριακῶν χρημάτων, μετὰ τοῦ νομίμου αὐτῶν, τὰ ὁποῖα πηγάζουσι ἀφ' ὅσα κατὰ καιροὺς ἐμέτρισεν τὸ ταμεῖον τῶν ἐλεῶν, διὰ λ(ογαρια)σμὸν τῶν ῥηθέντων Ἱερῶν Μοναστηρίων, ὡς ὁ ἀναχειράς μας λογαριασμός καὶ ὑποφαινόμεθα.

τὰς 16 Σεπτεμβρίου 1857 Ἰωάννινα

(Ακολουθοῦν 13 υπογραφές)

52.5

Πρωτότυπο

24/03/1859

Πρὸς τὴν σεβαστὴν Διεύθυνσιν τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων!

Ἐπειδὴ ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον, ἵνα ἐκ τῶν Μοναστηριακῶν χρημάτων διορισθῶσιν ἰατροὶ τῶν πτωχῶν καὶ ἀπόρων τῆς πόλεως μας, καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰατρός Κύριος Ἀνδρέας Δηκολίτζας πολυχρονίως καὶ προθήμως ὑπηρετήσας τὸ κοινὸν ἀπεκατέστη καὶ κρίνεται ἀναγκαῖον, ἵνα ὑπηρετήσῃ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν διορισθησομένων οἱ ὑποφαινόμενοι διὰ τῆς παρουσίας μας ἀπευθύνομεν τὴν

ἐπιθυμίαν καὶ αἴτησιν μας, ὡς δικαιοῦχοι πολῖτες, ὅπως καὶ ὁ ῥηθεὶς Κύριος Δ. Δηκολίτζας συγκαταριθμηθῆ μετὰ τῶν ἄλλων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους καὶ τὰ αὐτὰ χρέη, καὶ μὲ ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν ὅτι ἡ αἴτησις ἡμῶν αὕτη, δὲν θέλει ἀποδοκιμασθῆ ἐκ τῆς Μοναστηριακῆς διευθύνσεως, διὰ τὸν λόγον, διότι μερικοὶ τῶν πολιτῶν, θέλουσι νὰ παραγκωνίσωσι τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν μένομεν μὲ σέβας

τῆ 24 Μαρτίου 1859 Ἰωάννινα

(30 υπογραφές)

53. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

53.1

Κῶδιξ Α' 34, σελ. 353-354, ἡμερ. 27.08.1862

Τῷ Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς κυρ. Παρθενίῳ.

Ἐγνώσθη βεβαίως τῆ Ἱερότητί της ἀπὸ τῆς σταλείσης αὐτῆ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἡμετέρας ἐπιστολῆς συνοδευούσης τὰς σταλεῖσας πρὸς τοῖς Ἰγουμενοῖς τῶν αὐτόθι Ἱερῶν Μοναστηρίων ἐγκυκλίου ἐκκλησιαστικὰς ἐπιστολάς καὶ διεκοινώθη τὸ γενικὸν μέτρον τῆς ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐλεύσεως ἐνταῦθα ὅλων τῶν ἡγουμένων τῶν ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς του καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου Ἱερῶν Μοναστηρίων, Σταυροπηγιακῶν τε καὶ ἐνοριακῶν, πρὸς ἐμφάνισιν τῶν Κωδῆκων, Χρυσοβούλλων, κτηματολογίων, καταστίχων, λογαριασμῶν καὶ παντὸς ἄλλου ἐγγράφου, ἀφ' ὧν ἔχει γνωσθῆναι ἡ ἐνετιοῦσα ἐκάστου οἰκονομικῆ κατάστασις. Ἐν ᾧ δὲ ἀνεμένοντο καὶ οἱ αὐτόθεν Ἰγούμενοι, ἐπληροφορήθημεν παρ' ἐλπίδα, ὅτι δέον ἵνα συνδράμη καὶ εὐκολύνῃ αὐτοὺς ἡ Ἱερότης της ὥστε τοιοῦτοι νὰ παρουσιασθῶσι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὐ μόνον τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἀποτρέπει αὐτοὺς τοῦ πραγματοποιῆσαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν διαταγὴν. Καὶ ἐπειδὴ, ὡς καὶ οἰκοθεν δια {...}, τοῦ τρόπου τούτου τί ἀπρόσφορο ὑπάρχει ἐν {...} καὶ ἀτελεσφόρητον μηδαμῶς δυνάμενος καταργηθῆναι ἢ μεταποιηθῆναι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀμεταθέτου ἀποφάσεως, ἀφορώσης γενικῶς τὰ Ἱερά Μοναστήρια καὶ βασιζομένης ἐπὶ τῶν βασιλικῶς ἐπικεκρωμένων κανονισμῶν. Γράφοντες διὰ τῆς παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, προτρεπόμεθα καὶ ἐντελλόμεθα αὐτῆ, ὅπως ἅμα τῷ λαβεῖν προτρέψη καὶ συνδράμη τοῖς τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων ἡγουμένοις, ἥτοι τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, τῆς Βελλᾶς, τῆς Παλιουρῆς καὶ τῆς ἀρτζίστας, οἷς καὶ ἡμεῖς γράφομεν ἐντονώτερα, ἵνα ἄνευ ἀναβολῆς κινήσωσι καὶ ἔλθωσι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἐφωδιασμένοι μετὰ τῶν ἀναγκαιοῦντων μοναστηριακῶν ἐγγράφων, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, ἥτοι Κωδῆκων, χρυσοβούλλων, κτηματολογίων, καταστίχων, λογαριασμῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων ὁ δὲ τῆς Παλιουρῆς ἡγούμενος, ἐὰν δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος, θέλει ἀποστείλει ἕτερον ὡς ἐκ μέρους του κατάλληλον καὶ εἰδήμονα, φέροντα τὰ ἀπαιτούμενα ὡς ἀνωτέρω μοναστηριακὰ ἔγγραφα. Ἐπειδὴ δε, ὡς μανθάνομεν, οἱ λογαριασμοὶ τῶν Πατέρων καὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ εἰσὶν ἀθεώρητοι πρὸ τεσσάρων χρόνων καὶ διὰ παράστασιν αὐτῶν οὐδεὶς ἄλλος ὑπάρχει ἰκανός, εἰ μὴ ὁ Γραμματεὺς αὐτῶν κύρ. Χριστόδουλος Κεραμάς, ἡ Ἱερότης της θέλει διευκολύνει καὶ τούτου τὴν ἔλευσιν ἐνταῦθα καθά καὶ ἡμεῖς αὐτῷ γράφομεν, ἀναγκαιοτάτης οὔσης τῆς ταχείας

θεωρήσεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μοναστηριακῶν λογαριασμῶν, εἰδοποίησι δὲ συγχρόνως καὶ τοῖς τιμιωτάτοις Προκρίτοις (ὡς μὴ οὔσης ἤδη ἐπιτροπῆς μοναστηριακῆς) ὥστε ἐὰν θέλωσι, νὰ συναποστείλωσιν ἐνταῦθα καὶ ὄν τινα ἄλλον ἐγκρίνουσι. Περιττὸν κρίνομεν νὰ ἐπαναλάβομεν εἰς τὴν φρόνησίν της, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀνωτέρω διαταγῶν τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ αὐτῆς καὶ σύμφωνος προθυμία ἀπαιτεῖται ἐξάπαντος, ἀφαιροῦσα πᾶν ἐκ τῆς ἐναντίας διαγωγῆς προκύψον δυσάρεστον ἀποτέλεσμα.

αὐξβ ἀυγούστου 27

+ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν χ(ριστ)ῶ ἀδελφός

+ ὁ Καισαρείας Παῖσιος + ὁ Ἐφέσου Παῖσιος + ὁ πρόεδρος Καρπάθου Μεθόδιος, + ὁ Λαρίσης Στέφανος + ὁ Ἄρτης Σωφρόνιος + ὁ Σμύρνης Χρυσανξθος + ὁ Μιτυλήνης Μελέτιος + ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος + ὁ Μελενίκου Διονύσιος + ὁ Τρασκοπρεσρένης Μελέτιος + ὁ Βελεγραδῶν Ἄνθιμος + ὁ Γρεβενῶν Ἀγάπιος ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀδελφοί.

53.2

Κῶδιξ. Α 66 σελ. 199-200, Ἀριθ. Πρωτ. 3595, ἡμερ. 18.07.1895

Τῶ Ἰωαννίνων Γρηγορίῳ

λαβόντες ἀνέγνωμεν Συνοδικῶς τὸ ἀπὸ β' παρελθόντος μηνὸς Ἰουνίου ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα, ἐκτιθέμενον ἐν ἐκτάσει τὰ κατὰ τὴν σύστασιν δύο Δημογεροντιῶν ἐν Ἰωαννίνοις, μίας ἐπαρχιακῆς καὶ ἐτέρας τῆς πόλεως.

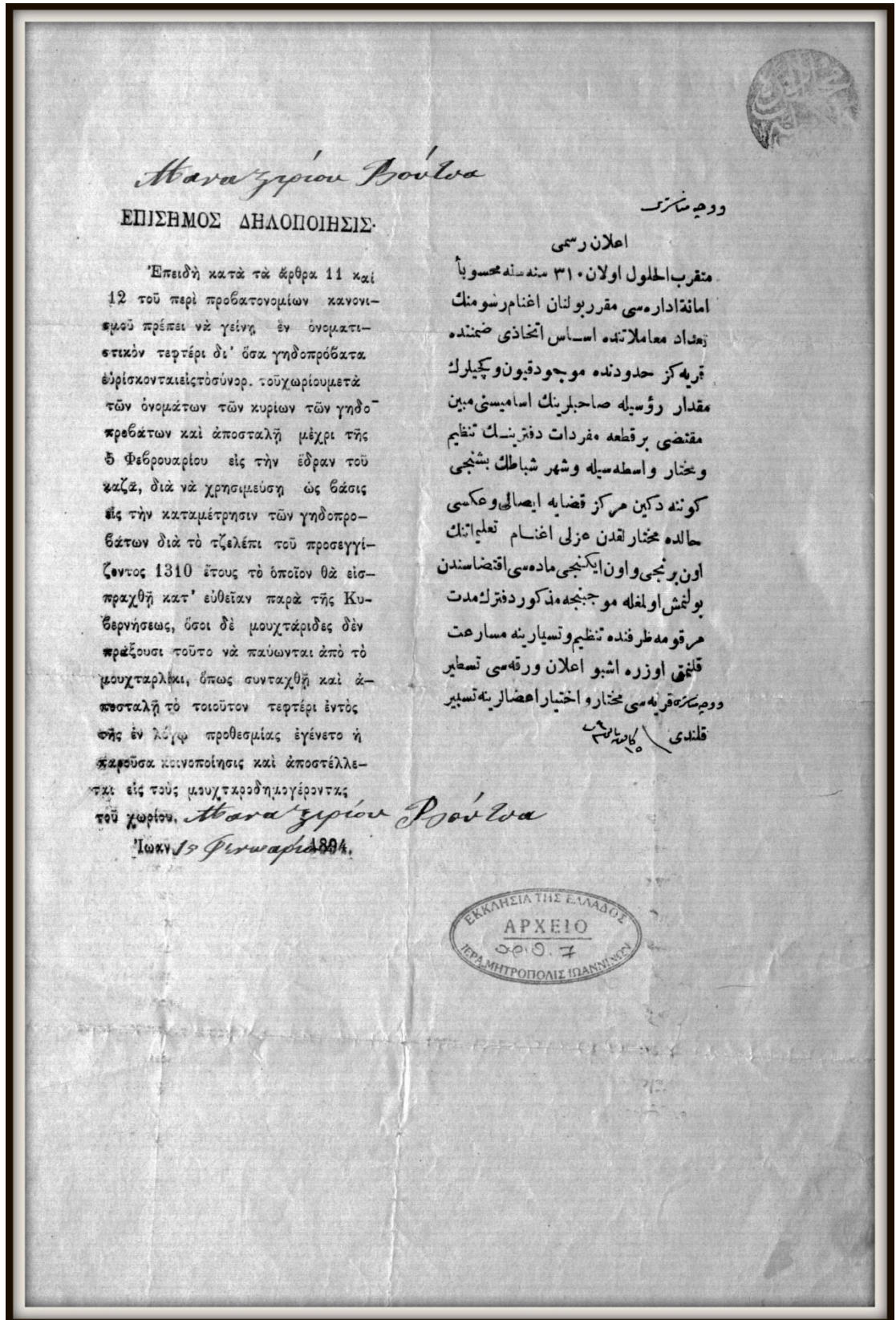
Ἐκ δὲ τῆς μελέτης τοῦ προκειμένου ζητήματος καταφαίνεται, ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1869 ἐπεκράτει ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῆς Μητροπόλει σύστημα τι, καθ' ὃ αἱ διάφοροι αὐτόθι παρεμπίπτουσαι ὑποθέσεις ἐθεωροῦντο καὶ ἐδικάζοντο ὑπὸ τῶν προκρίτων, οὐδεμιᾶς διακρίσεως γιγνομένης εἴτε πολιτῶν Ἰωαννιτῶν, εἴτε ἐπαρχιωτῶν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως τούτου τῇ ὑποδείξει τοῦ τότε Μητροπολίτου Ἰωαννίνων νῦν δ' Ἱερωτάτου Μητροπολίτου λέρου καὶ Καλύμνου κυρίου Σωφρονίου, προετάθη ἡ σύστασις ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας, ἀντιπροσωπευούσης τὰ τέσσερα τμήματα τῆς ἐπαρχίας, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὡς φαίνεται, τοῦ ὑπάρξαι καὶ ἐτέραν δημογεροντίαν τῶν πολιτῶν Ἰωαννιτῶν, μὴ στεργυόντων τούτων ἀναμιγνύεσθαι τοὺς τῆς ἐπαρχίας προκρίτους ἐν ταῖς τῶν Ἰωαννιτῶν ὑποθέσεσι. Τοῦτο δὲ καταδεικνύεται ἐκ τῆς συγκαταθέσεως τῶν πολιτῶν, σιωπιλῶς ἀποδεξαμένων τὴν σύστασιν τῆς ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας, καὶ ἐκ τῆς ταυτοχρόνου συστάσεως Δημογεροντίας ἐκ πολιτῶν, θεωρούσης ὑποθέσεις τῶν κυρίως πολιτῶν Ἰωαννιτῶν, οὐδόλως δικαιουμένης τῆς ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας ἀναμιγνύεσθαι ἐν ταῖς ὑποθέσει ταύταις, δικαζούσης δὲ προνομιακῶς τὰς ἐκ τῶν τεσσάρων τμημάτων τῆς ἐπαρχίας προερχομένας διαφορὰς καὶ ὑποθέσεις. Ἐκατέρω δὲ τῶν Δημογεροντιῶν τούτων διὰ πρακτικῶν ἐν τῇ Μητροπόλει Ἰωαννίνων ὤρισε τὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, ἄνευ κανονισμῶν θεωροῦσα τὰς ὑποθέσεις αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κανονικοῦ Μητροπολίτου, ἀνεξαρτήτως τῆς μιᾶς ἀπὸ τῆς ἐτέρας, καὶ οὐδαμῶς τῆς μιᾶς ἐπεμβαινούσης εἰς τὰ δικαιώματα τῆς ἐτέρας. Οὕτω καταστήσης τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεως τῶν Δημογεροντιῶν τούτων, εὐεξήγητοι ἀποφαίνουσιν αἱ κατὰ καιροὺς ἀναφυεῖσαι δυσχέρειαι, ὧν τινες ἐξωμαλίσθησαν

ἐπιτοπίως, ἐπὶ τελευταίας δὲ τινος ἄλλης ἀνηνέχθησαν πρὸ τινος οἱ τοῦ τμήματος Ζαγορίου τῆ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἐξαιτουμένοι ἵνα, ἀντὶ δύο μελῶν ἔχωσιν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τμήματα τρία μέλη ἐν τῇ Ἐπαρχιακῇ Δημογεροντίᾳ ἢ δ' ἐκκλησίᾳ ἐνέκρινεν ἵνα ἕκαστον τμήμα ἀνὰ τρία διορίσῃ μέλη ἐν τῇ Ἐπαρχιακῇ Δημογεροντίᾳ, ἐν ἧ ἔκτοτε δώδεκα ὑπῆρχον μέλη. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑπάρξεως δύο Δημογεροντιῶν ἐν Ἰωαννίνοις. περὶ δὲ τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἢ γε δηλωνοῦν ἕξεστιν ὑφίστασθαι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει δύο Δημογεροντίες, ἢ περὶ ἡμᾶς ἀγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τῷδε ἔλαβεν ὑπ' ὄψει. Αναφυσίσης ἐσχάτως διαφορᾶς τινος ἐπὶ τοῦ κληροδοτήματος λούλη, ἢ μὲν ἐπαρχιακῇ Δημογεροντίᾳ θεωροῦσα ἑαυτὴν δικαιουμένην ἀποφανθῆναι ἐξήνημεν ἀπόφασιν, ἣν οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐξεκάλεσαν εἰς τὴν τῆς πόλεως Δημογεροντίαν, ἐκδοῦσα ἑτέραν ἀπόφασιν ὅλως ἀντικειμένην τῇ ἀποφάσει τῆς Ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας. Ἀμφότεραι δὲ αἱ Ἀποφάσεις αὗται ὡς ἀντικείμεναι ἀλλήλοις καὶ μὴ δυνάμεναι διεκπεραιωθῆναι ἐπήγαγον ἀντεγκλήσεις τῶν δύο Δημογεροντιῶν, αἵτινες καὶ ἀνηνέχθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ ζητοῦσαι ἀπόφασιν ἐπὶ τε τῶν γενομένων καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἐὰν δέον ἵνα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει ὑπάρχωσι δύο Δημογεροντίαι. Διὸ μελετήσαντες ταῦτα πάντα καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψει ἀφ' ἑνὸς μὲν τοὺς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως ἐπικεκυρωμένους κανονισμοὺς καὶ τὴν τελευταίαν Βεζυρικὴν ἐγκύκλιον τὴν ἐπιβραβεύουσαν τὰ προνόμια τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἀνέκαθεν εὐσεβὲς καὶ φιλότιμον δημόσιον τῆς τῶν Ἰωαννίνων Κοινότητος, καὶ τέλος τὸ ὑπᾶρχον καθεστῶς ἐν ἀπάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον διατελούσαις ἐπαρχίαις, καθ' ὃ μία καὶ μόνη Δημογεροντία Ὑφίσταται ἐν ἑκάστη Μητροπόλει, ἔγνωμεν μετὰ τῆς ἡμῶν ἀγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, ἵνα καὶ ἡ θεόσωτος ἐπαρχία Ἰωαννίνων, συμφώνως πρὸς τὰ προειρημένα μίαν καὶ μόνην Δημογεροντίαν συγκροτήσῃ ἀδιακρίτως πολιτῶν καὶ ἀπαρχιωτῶν, τὰ καθέκαστα δὲ τῆς ἐκλογῆς τῆς δικαιοδοσίας τῶν δικαιωμάτων ὀρισθῶσι διὰ τακτικοῦ κανονισμοῦ, προσκαλουμένων ἐκ τε τῶν τμημάτων καὶ τῆς πόλεως ἀντιπροσώπων πρὸς ἐκλογὴν ἐπιτροπῆς ἣτις ἐπὶ τῇ βάσει τὸ μὲν τῶν γενικῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου διατάξεων τὸ δὲ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ τόπου, συντάξει τὸν τοιοῦτον κανονισμόν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς αὐτῆς ἱερότητος, ἣτις ὑποβαλεῖ ἀκολούθως αὐτὸν τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὰ περαιτέρω ἐν ἧ ὅμως περιπτώσει μὴ ἐγκριθῆ ὁ καταρτισμὸς μιᾶς καὶ μόνης Δημογεροντίας, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τότε δέον ἵνα ἕκαστον τμήμα τῆς ἐπαρχίας ἔχει ἰδίαν Δημογεροντίαν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη κ.τ.λ.

αωψέ Ιουλίου 17

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.

I.M.9.2. Μονή Βοτσάς: Διοικητικά

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΟΥ ΓΑΛΛΙΑΣ 1860

Προξενείον της Γαλλίας εις Ιωάννινα

Ημείς Βίκτωρ Βετράνδ Ιππότης του τάγμα της τιμής, Προξένου της Γαλλίας εις Ιωάννινα. Θεωρήσαντες την απαίτησιν, αφορώσαν τους κατοίκους του χωρίου Ιερομνήμης.

Πιστοποιούμεν ότι το όντι εις την εποχήν του χιλιοστού οκτακοσιοστού πεντηκοστού δευτέρου έτους, οι κάτοικοι της Ιερομνήμης, ευρισκόμενοι τότε εις πολυχρόνιον αγωγήν εναντίον της Αϊσσέ Χανούμ, ίνα εκτελέσωσιν, ν' αναγνωρισθή το χωρίον τους ως (Κεφαλοχώρι), τέλος πάντων απεφασίσθη υπό την προστασίαν Ημών, και συνδρομήν, και εις την του τότε Γενικού Διοικητού της Ηπείρου Ισμαήλ Πασιά και του Κυρίου Ιωαννικίου, τότε αρχιεπισκόπου Μητροπολίτου Ιωαννίνων, μία σύμβασις εις τα ενδιαφερόμενα μέρη δυνάμει της οποίας η Αϊσσέ Χανούμ και οι κληρονόμοι της έκαμαν, διά μίαν ποσότητα χρημάτων, εις το Μοναστήριον λεγόμενον (των Πατέρων) αντιπροσωπευόμενον από τον Ηγούμενόν του Κ. Κλήμην, και από τους επιτρόπους του τακτικώς αναγνωρισμένους, η παραχώρησις όλων των απαιτήσεων των εις ιδιοκτησίαν του ηρειμένου χωρίου Ιερομνήμης εις τίτλον σφεφλικίου, και ότι έγινε ρητή συμφωνία, και ανεδέχθη η υποχρέωσις μεταξύ του Μοναστηρίου, και της Κοινότητος Ιερομνήμης, ότι ευθύς όπου αύτη ημπορέση να αποδώση εις το Μοναστήριον την ποσότητα την εξ αυτού πληρωθείσαν εις την Αϊσσέ Χανούμ και κληρονόμους της. Το Μοναστήριον υποχρεώθη την απόδωσιν δια μόνην την αιτίαν, ότι το χωρίον Ιερομνήμης να επανέλθη εις Κεφαλοχώρι και ιδιοκτησία των κατοίκων του. Δια τούτο ημείς παραδίδωμεν το παρόν Μαρτυρικόν των κατοίκων Ιερομνήμης κατά την απαίτησίν των, ίνα τους χρησιμεύση προς ισχύν του δικαιώματός των.

Εν Ιωαννίνοις την εικοστήν εβδόμην Αυγούστου χιλίους οκτακοσίους εξήκοντα.

Ο Πρόξενος της Γαλλίας
(σφραγίδα και υπογραφή)

Αντίγραφο εκ του πρωτοτύπου Μαρτυρικού του Προξένου της Γαλλίας Βίκτωρος Βετράνδ.

Σημείωση: Με διαφορετικά γράμματα και διαφορετική μελάνη έγγραψε απο κάτω κάποιος ότι "το πρωτότυπο ευρίσκετε εις του σεντούκι του Βασίλ Χαταλή ή γεωργη Χαταλή."

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
1878

Αριθ.Πρωτ. 2168

Ακριβές Αντίγραφο

Ιερότατε Μητροπολίτα Ιωαννίνων, υπέρτιμε και έξαρχε πάσης Ηπείρου και Κερκύρας, εν αγίω Πνεύματι αγαπητέ αδελφέ και συλλειτουργέ της ημών Μετριότητος κυρ Σωφρώνιε· Χάρις ειη τη αυτής Ιερότητι και ειρήνη παρά Θεού. Επί τη αιτήσσει των χριστιανών κατοίκων του χωρίου Ιερομνήμονος, εκδοθείσης περίσου κατά την 21ην Φεβρουαρίου αποφάσεως υπό του εντίμου Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου επί της μεταξύ αυτών και της Ιεράς Μονής των Πατέρων προ ικανών ετών εκκρεμούς υφισταμένης διαφοράς, διεβιάσθη γράμμα ημέτερον προς τον εξοχώτατον Νομάρχη Ιωαννίνων Χουσή Πασάν συνοδευομένου μετά λεπτομερούς εκθέσεως της υποθέσεως ταύτης, ης τα καθέκαστα καλώς γινώσκεις και η Ιερότης της. Διά των εγγράφων εκείνων, και πινος τηλεγραφήματος συστησάμενος εις την προστασίαν της εκείνου εξοχώτητος τα δίκαια των ειρημένων χριστιανών, ζητούμεθα πρώτον την αναστολήν της εκβιάσεως αυτών και απόδοσιν του Ιμόρου, και ακολούθως την τελειαν απαλλαγήν αυτών από της επί τοσαύτα έτη επιφερομένης αυτοίς καταδυναστεύσεως ένεκα των αδίκων αξιώσεων της διαληφθείσης Μονής υπό τον όρον του αποδούναι προς αυτήν κατά την προϋπάρχουσαν αμοιβαίαν συμφωνίαν όσα αύτη προς εξαγοράν του χωρίου αυτών εμέτρησε τη Αϊσέ Χανούμ και ούτω μεταβιβασθώσιν επί τοις ονόμασι των υπ' αυτών υποδειχθησομένων προσώπων οι τίτλοι της ιδιοκτησίας αυτών εξαγοραζομένης και αναδεικνυομένης ως πρότερον, κεφαλοχώριον ανεξαρτήτου της τέως καταδουλώσεως των διά πολλών εκβιασμών και ραδιουργιών. Ο Χουσή πασάς διαφωτισθείς αρκούντως εκ των περιών ο λόγος εγγράφων τα καθέκαστα της υποθέσεως, και βεβαιωθείς περί των αναμφηρίστων δικαίων των χριστιανών συνέστησεν την ταύτην διεκπεραίωσιν εις τα αρμόδια συμβούλια ένθα και απεφασίσθη ίνα δώσωσιν οι ενδιαφερόμενοι ούτοι αξιοχρέους εγγυητάς προς την εκ διαλειμμάτων πληρωμήν εκατόν πενήκοντα τεσσάρων χιλιάδων γροσίων εις την Μονήν άπερ αύτη είχε τότε μετρήσει, υποχρεωθώσι δε οι επί τοις ονόμασι αυτών εικονικώς εγγεγραμμένους έχοντας τους τίτλους της ιδιοκτησίας ταύτης, ίνα μεταβιβάσωσιν αυτοίς εις τα ονόματα άτινα ήθελον υποδείξει αυτοίς οι κάτοικοι του χωρίου τούτου χριστιανοί. Επειδή δε η απόφασις εκείνη ουκ εξετελέσθη δια τον μεσολαβήσαντα θάνατον της εκείνου εξοχώτητος, οι δε ενδιαφερόμενοι εζητήσαντο την Εκκλησιαστικήν αντίληψιν δια του ενταύθα πληρεξουσίου επιτρόπου αυτών Βασιλείου Δημητρίου Χαταλή προς απαλλαγήν του χωρίου των από της αδίκου απαγωγής αυτών εν τη Μονή, και από των επιφερομένων αυτοίς καταπιέσεων και ήκιστα δικαίων απαιτήσεων του Ιμόρου· άλλως τε δε και ημείς και ως αρχιερατεύσαντες εν τη επαρχία ταύτη, και ως έχοντες και ακολούθως μετ' αυτής και των μοναστηρίων εφορικής σχέσεις, και πάντα τα κατά καιρούς ενεργούμενα μανθάνοντες καλώς γινώσκομεν, ότι η Μονή ουκ επλήρωσε τα χρήματα επί σκοπώ του να απαλλάξη το χωρίον από της Οθωμανικής υπαγωγής δια να καθυποτάξη αυτό υπ' εαυτήν, αλλ' όπως απελευθερώση αυτό τέλειον, και αναδείξη εκ φιλανθρωπίας ότι

5

τον σκοπόν εκείνον της αγαθοεργίας μεταβαλούσα πειράται ίνα εκμεταλλεύηται αυτό επί ίδια ηθική ωφελεία, και δεινόν ηγούμενοι εν τοις παρούσι μάλιστα καιροίς, το να λαμβάνωσι χώραν τοιαύτα αδικήματα, συνιστώντες την αυτή Ιερότητα την υποθέσιν ταύτην, και γράφοντες δια της παρούσης Πατριαρχικής και Συνοδικής ημών επιστολής εντελλόμεθα αυτή όπως διελθούσα μετά της δεούσης επιστασίας τα περικλειόμενα αντίγραφα και τας μεταφράσεις του τε Γράμματος ημών και της εκθέσεως της προδιαβιασθείσης τω αποβιώσαντι Χουσνή Πασά, ερευνήση και ανεύρη εν τοις Αρχείοις της Αυτόθι Νομαρχίας τα πρωτότυπα, και επί τη βάσει εκείνων ποιήσεται ως εκπροσώπου της Εκκλησίας τας δεούσας εντόνους παραστάσεις, παρά τη επιτοπίω αρχή και κατορθώση την εξομάλυνσιν και τελείαν διεκπεραίωσιν της προκειμένης υποθέσεως, υποχρεωμένων των χριστιανών κατοίκων Ιερομνήμης εις την δι' αξιοχρέου εγγυήσεως εξασφάλισιν της πληρωμής του οφειλομένου, ως είρηται, τη Μονή, ποσού των γροσίων 154.000 των δε επί τοις ονόμασιν αυτών εικονικώς εχόντων εγγεγραμμένους τους τίτλους της ιδιοκτησίας του εν λόγω χωρίου εις μεταβίβασιν αυτών επί των ονομάτων άπινα υποδείξουσιν αυτοίς οι δικαιούχοι εγχώριοι, και ούτως αναδειχθή το χωρίον αυτών κεφαλοχώριον και ελεύθερον της τέως υποτελείας και υποταγής. Όθεν και απεκδεχόμεθα ταχέως μαθείν τας επί του προκειμένου ενεργείας της και την έκβασιν της υποθέσεως ταύτης. Η δε του Θεού χάρις και το άπειρον έλεος είη μετά της Ιερότητός της.

1878 21 Μαρτίου

Αρχείο Βαγ. Οικονόμου

I.M.7.2. Μονή Βελλάς: Διοικητικά

CONTRAT DE LOCATION

ΠΡΟΣ 1 ΠΙΝΑΚΑ

Les parties qui ont souscrits le présent contrat se proposent, avec le consentement des parties contractantes déclarées que la location et la reprise de... (text continues)

Le Bailleur Le Locataire Le Notaire

ΠΡΟΣ 1 ΠΙΝΑΚΑ

Οι μέρη που έχουν υπογράψει το παρόν συμβόλαιο προτείνουν, με τη συναίνεση των μερών που έχουν δηλώσει ότι η μίσθωση και η ανάληψη... (text continues)

Ο μισθωτής Ο μισθωμένος Ο Νοτάριος

OBSERVATIONS

Οι μέρη που έχουν υπογράψει το παρόν συμβόλαιο, δηλώνουν ότι η μίσθωση και η ανάληψη... (text continues)

OBSERVATIONS

Οι μέρη που έχουν υπογράψει το παρόν συμβόλαιο, δηλώνουν ότι η μίσθωση και η ανάληψη... (text continues)

CONTRAT DE LOCATION

Από 6. - Tous les travaux d'embellissement que le locataire aura fait... (text continues)

Από 7. - Si le locataire désire renouveler le contrat, il doit en adresser le bail... (text continues)

Από 8. - La location est faite sans que le locataire s'oblige à aucune... (text continues)

Από 9. - Si des immeubles et y aura de démolitions (des travaux attachés et... (text continues)

Από 10. - Les vitres, clés et serrures (des parties qui sont de cette nature... (text continues)

CONDITIONS PARTICULIÈRES

CONTRAT DE LOCATION

ΣΥΜΦΩΝΗΤΑ

Από 1. - A la fin de la durée du bail le locataire est obligé d'évacuer les lieux... (text continues)

Από 2. - Le bailleur est tenu de faire toutes les réparations incombantes... (text continues)

Από 3. - La location est faite sans que le locataire s'oblige à aucune... (text continues)

CONDITIONS GÉNÉRALES

Από 1. - A la fin de la durée du bail le locataire est obligé d'évacuer les lieux... (text continues)

Από 2. - Le bailleur est tenu de faire toutes les réparations incombantes... (text continues)

Από 3. - La location est faite sans que le locataire s'oblige à aucune... (text continues)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Πίνακας 1

Ακίνητη ιδιοκτησία των Ιερών Μονών Μαλακασίου κατά τα έτη 1865-1866³⁴⁷

Ιερά Μονή	Στρέμματα	Αυλάκια	Πήχες	Μύλοι	Νεροτριβές	Μεντάνια	Ρίζες Ελιές
Όρους ή Τζιώρας	1253	-	200	2	-	-	150
Δερβεντίστας	67	3	200	-	-	-	-
Αγίων Αποστόλων Ραψίστης	372	-	-	-	-	-	-
Περιστεράς και Ψιάδη	721	-	200	-	-	-	-
Δουρούτης	1210	3	100	-	-	-	-
Γεράση	276	3	-	-	-	-	-
Τσιούκας	298	-	-	3	3	-	-
Πλέσιας Κατσανοχωριών	202	2	200	-	-	-	-
Πάτερου	82	2	-	-	-	-	-
Κράψης	175	2	-	-	-	-	-
Καστρίτσας	678	-	50	-	-	-	-
Ηλιόκαλης	416	2	-	1	-	-	-
Δουραχάνης	407	1	300	2	-	-	150
Βήληζας	60	-	-	1	1	1	-
Σκορέτζανης	124	-	-	1	1	1	-
Βουργαρελίου	338	-	-	1	1	1	-
Θοδώριανης	98	-	-	2	1	1	40
Σύνολο	6.777	18	1250	13	7	4	340

Πίνακας 2

**Ακίνητη ιδιοκτησία των Ιερών Μονών Τσαρκοβίστας κατά τα έτη 1865 -
1866³⁴⁸**

Ιερά Μονή	Στρέμματα	Αυλάκια	Πήχες	Μύλοι	Νεροτριβές	Μεντάνια	Ρίζες Ελιές
Καταμάχης	37	-	-	-	-	-	-
Σηστρουνίου	77	-	-	1	-	-	-
Ρωμανού	180	2	-	1	-	-	-
Μεσιανών	331	-	-	1	-	-	224
Βαλανιδιάς	254	-	-	-	-	-	-
Σύνολο	879	2		3			224

³⁴⁷ Ι.Μ.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου 1865-1866, σ. 2.

³⁴⁸ Ι.Μ.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας 1865-1866, σ 1-2.

Πίνακας 3

Ακίνητη ιδιοκτησία των Ιερών Μονών Κουρέντων κατά τα έτη 1865-1866³⁴⁹

Ιερά Μονή	Στρέμματα	Αυλάκια	Πήχες	Μύλοι	Μεντάνια	Νεροτριβές	Ρίζες Ελιές
Λυκοτριχίου και Μύρκου	280	1	-	-	-	-	-
Στούπαινας	906	2	200	-	-	-	-
Ζαγόριανης	204	2	-	1	-	-	-
Βελλάς	1222	-	300	1	2	2	-
Δόλιανης	478	2	-	1	1	-	-
Πογδόριανης	454	2	200	2	2	-	-
Σωσίνου	505	2	-	2	2	2	-
Σιούτιστας	119	3	-	-	-	-	-
Κρετζούνιστας	672	2	100	1	-	-	-
Τσαρκοβίστας	150	-	-	1	-	-	-
Σαντοβίτσης	62	2	-	-	-	-	-
Γκριμπόβου	150	-	-	-	-	-	-
Βουρούνης	205	-	-	1	-	-	-
Διχουνίου	220	-	-	-	-	-	-
Αγγελομάχου	602	2	-	-	-	-	-
Ζίτσης	1266	3	140	1	-	-	-
Λυκοστάνης και Τοπολίων	1301	-	-	1	-	-	124
Σπανού	225	2	200	-	-	-	148
Σύνολο	9.021	25	1140	12	7	4	272

Πίνακας 4.

Αντιστοίχιση παλαιάς-νέας ονομασίας και καθεστώσ των χωριών των τριών εκκλησιαστικών κτηματολογίων της Μητρόπολης Ιωαννίνων (1865-1866)³⁵⁰

Παλαιά ονομασία (19 ^{ος} αι.)	Νέα ονομασία (20 ^{ος} αι.)	Καθεστώς (1865-1866)
A. Ναχιγιές Μαλακασίου	A. Ναχιγιές Μαλακασίου	A. Ναχιγιές Μαλακασίου
Μάζια	Μάζια	Ιμπλιάκι
Γκοβριτζά	Κρουόβρουση	Ιμπλιάκι
Δεμάτι	Δεμάτι	Ιμπλιάκι
Χρυσοβίτζα	Χρυσοβίτσα	Ιμπλιάκι
Δερβεντίστα	Ανθοχώρι Περιστερίου	Ιμπλιάκι
Προσγόλι	Περιστέρι	Ιμπλιάκι
Ραψίστα	Πεδινή	Ιμπλιάκι
Κολονιάτη	Κολωνιάτη (συνοικισμός)	Ιμπλιάκι

³⁴⁹ I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων 1865-1866, σ. 1-2.

³⁵⁰ Πηγή: I.M.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου 1865-1866. I.M.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας 1865-1866. I.M.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων 1865-1866.

	Πεδινής)	
Λοζέτζι	Ελληνικό	Ιμπλιάκι
Κορίτιανη	Κορίτιανη	Ιμπλιάκι
Πλέσια	Πλαίσια	Ιμπλιάκι
Βαλτζώρα	Πηγάδια	Ιμπλιάκι
Πάτερο	Πάτερο	Ιμπλιάκι
Γότιστα	Γότιστα	Ιμπλιάκι
Καλέντζι	Καλέντζι	Ιμπλιάκι
Κράψι	Κράψη	Ιμπλιάκι
Ζοβίζδιανα	Προσήλιον	Ιμπλιάκι
Μιχαλήτζι	Μιχαλίτσι	Ιμπλιάκι
Χουλιαράδες	Χουλιαράδες	Ιμπλιάκι
Βασταβέτζι	Πετροβούνι	Ιμπλιάκι
Μπαρκουμάδι	Καστρίτσα	Τσιφλίκι Εκκλησίας Αγίου Γεωργίου
Κλαζάδες	Δροσοχώρι	Τσιφλίκι σαϊμπήδων
Μουρκιούς	Ηλιόκαλη	Τσιφλίκι σαϊμπήδων
Κοντοβράκι	Δαφνούλα	Τσιφλίκι Δημητρίου Αναγνωστόπουλου
Γεραπάρι	Πλατανιά	Τσιφλίκι Δημητρίου Αναγνωστόπουλου
Γούλας	Γούλας (συνοικισμός Πλατανιάς)	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Μπραντοβάρι	Χαροκόπι	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Μουζακαίοι	Μουζακαίοι	Τσιφλίκι Βεϋπ εφέντη και Αχμέτ εφέντη
Φράστανα	Κυπαρισσία	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Κουτζουλιό	Κουτσελιό	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Σερβιανά	Σερβιανά	Τσιφλίκι Νικολάου Παπαστυλιανού
Μπεζάνι	Μπιζάνι	Τσιφλίκι Φίλακτου και Νικολάου Εξάρχου
Αρδομίστα	Λογγάδες	Τσιφλίκι της Χανούμης συζύγου του Αχμέτ πασά και λοιπών ελιακασαϊμπήδων
Πέτρα	Πέτρα	Τσιφλίκι Μουρλάμπεη νηματήμπεη και λοιπών ελιακασαϊμπήδων
Λιάπη	Λιάπη (συνοικισμός Ιτέας Δωδώνης)	Τσιφλίκι του Ιζδρά Κοφίνου
Πράμαντα ³⁵¹	Πράμαντα (περιφέρεια Αρτης)	Ιμπλιάκι

³⁵¹ Εισπήδηση: Το χωριό Πράμαντα εκκλησιαστικώς υπάγεται στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης των Ιωαννίνων, αλλά διοικητικώς ανήκει στον Καζά Αρτης. Ι.Μ.0.3.2.1. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Μαλακασίου 1865-1866, σ. 89.

Λεσιανά	Αβγό	Τσιφλίκι Χριστοδούλου και Νικολάου Παπαστήλου
Σκορέτζανα	Καταρράκτες (περιφέρεια Άρτης)	Τσιφλίκι Μωσέ Κοφίνου
Βουλγαρέλι	Βουλγαρέλι (περιφέρεια Άρτης)	Ιμπλιάκι
Κακοραψίστα	Πλατανούσα	Τσιφλίκι Μπεμπρίμπεη Μετκόμπεη Ζαδέ
Τζωβίστα ³⁵²	Δαφνωτή (περιφέρεια Άρτης)	Τσιφλίκι του Μουσταφάμπεη Μετκόμπεη Ζαδέ
Β. Ναχιγιές Τσαρκοβίστας	Β. Ναχιγιές Τσαρκοβίστας	Β. Ναχιγιές Τσαρκοβίστας
Τσαρκοβίστα	Τσαρκοβίστα Δωδώνης	Ιμπλιάκι
Πλέσια	Αγία Αναστασία	Ιμπλιάκι
Δραμισιούς	Δραμισιοί	Ιμπλιάκι
Μπαγουσιούς	Μπαουσιοί	Ιμπλιάκι
Γρατζανά	Ασπροχώρι	Ιμπλιάκι
Έλεζνα	Αρτοπούλα	Ιμπλιάκι
Ρωμανό	Ρωμανό	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Μουκοβίνα	Μουκοβίνα	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Μπεστιά	Μπεστιά	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Αλποχώρι Μπότζαρη	Αλεποχώρι Μπότσαρη	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Δραγοβέτζι	Έλαφος	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Δερβίζανα	Δερβίζιανα	Ιμπλιάκι
Γεωργάνου	Γεωργανοί	Ιμπλιάκι
Μπάλα	(συνοικισμός Γεωργανών)	Ιμπλιάκι
Αρδωση	Αρδοση	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Τζερίτζανα	Τσερίτσανα	Ιμπλιάκι
Βαριάδες	Βαριάδες	Ιμπλιάκι
Μυλίχοβο	Μελιά	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Βαρλαάμ	Βαρλαάμ	Ιμπλιάκι
Κοπάνους	Κοπάνη	Ιμπλιάκι
Κωστάνιανη	Κωστάνιανη	Τσιφλίκι Μαλήκ πασά
Ραβένια	Ραβένια Δωδώνης	Τσιφλίκι Μετκόμπεη Μουρτζάμπεη Ζαδέ και Νικολάου Δραγαριώτη
Μπουρέλεσια	Κουμαριά	Τσιφλίκι Μεχμέτ εφέντη υιού Βεϋπ εφέντη
Ελευθεροχώρι	Ελευθεροχώρι	Τσιφλίκι Ντζιάμλιαγα
Κρυφοβό	Κρυφοβό	Τσιφλίκι Μετκόμπεη Μουρτζάμπεη Ζαδέ και

³⁵² Εισπήδηση: Τα χωριά Σκορέτζανα, Βουλγαρέλι, Κακοραψίστα και Τζωβίστα εκκλησιαστικώς μεν υπάγονται στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης των Ιωαννίνων, ενώ πολιτικώς εξαρτώνται από το Καμημακαμλήκι (διοίκηση) Άρτης. Αυτόθι, σ. 101.

		Νικολάου Δραγαριώτη
Βαλανιδιά	Βαλανιδιά	Τσιφλίκι Γιάχου Πρόνιου και λοιπών Προνιάτων και χριστιανών
Πράδαλα	Παρδαλίτσα	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι και Τσιφλίκι Προνιάτων
Λιβίκιστα	Ζωτικό	Τσιφλίκι Αμπεντίν Πρόνιου, και Μουχαμέτ Ισούφη Παραμυθιωτών
Λυβιάχοβο	Άγιος Ανδρέας	Τσιφλίκι Γιάχου και Μουχαμέτ Ισούφη Προνιάτων
Πετούσι ³⁵³	Πετούσι (περιφέρεια Θεσπρωτίας)	Τσιφλίκι Αμπεντίν αγά και Μετλή αγά Πρόνιου
Γ. Ναχιγιές Κουρέντων	Γ. Ναχιγιές Κουρέντων	Γ. Ναχιγιές Κουρέντων
Περίβλεπτος	Περίβλεπτος	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Ζαγόριανη	Χρυσόραχη	Ιμπλιάκι
Δολιανά	Δολιανά Πωγωνίου	Ιμπλιάκι
Μώσερη	?	Ιμπλιάκι
Πογδόριανη	Παηδονιά Πωγωνίου	Ιμπλιάκι
Γρύμπιανη	Αρετή	Ιμπλιάκι
Μαζαράκι	Μαζαράκι	Ιμπλιάκι
Κουκουλιό	Κουκλιό	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Σιούτηστα	Καστρί Ζίτσας	Ιμπλιάκι
Ζέλιστα	Φωτεινό	Ιμπλιάκι
Κρετζούνιστα	Δεσποτικό	Ιμπλιάκι
Τζαρκοβίστα	Εκκλησοχώρι	Τσιφλίκι Χαϊορλέ Χανούμ Μετκόμπεη
Ράικο	Ράικο	Ιμπλιάκι
Βελτζίστα	Κληματιά	Ιμπλιάκι
Δελβινακόπουλο	Δελβινακόπουλο	Ιμπλιάκι
Ζαγόρτζα	Πολύγυρος	Ιμπλιάκι
Σαντοβίτζα	Μάρμαρα	Ιμπλιάκι
Κόνιτζα	Κόντσικα	Ιμπλιάκι
Τζέλωβα	Βουνοπλαγιά	Ιμπλιάκι με αλιακάδες
Μικρό Γαρδίκι	Μικρό Γαρδίκι	Τσιφλίκι Δημητρίου Μέγκλα και Σπύρου Οικονόμου
Μεγάλο Γαρδίκι	Μεγάλο Γαρδίκι	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι
Ντζιοντίλα	Ζωδοχός	Τσιφλίκι Μετκόμπεη

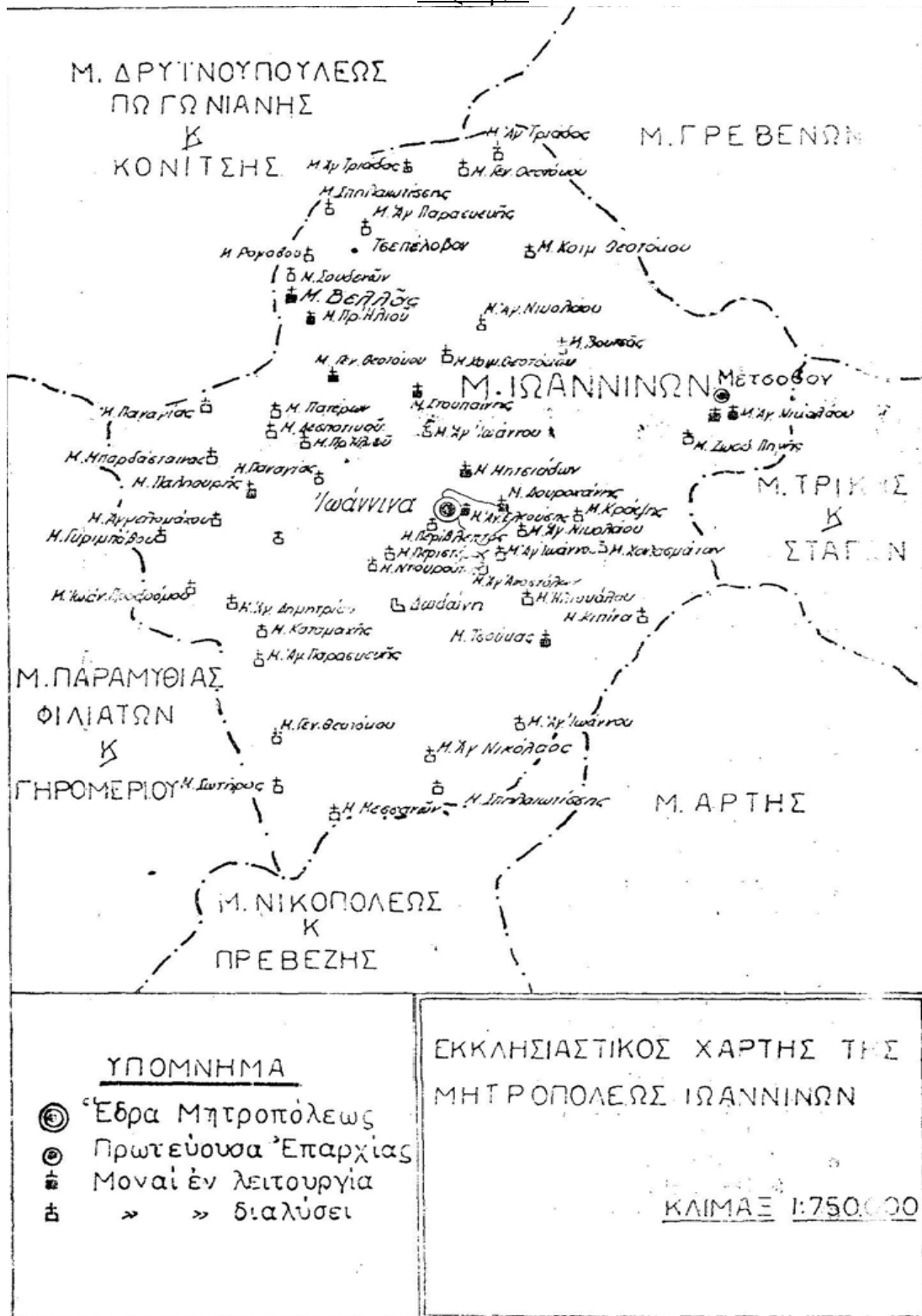
³⁵³ Εισπήδηση: Τα χωριά Βαλανιδιά, Πράδαλα, Λιβίκιστα, Λυβιάχοβο και Πετούσι εκκλησιαστικώς μεν υπάγονται στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης των Ιωαννίνων, αλλά διοικητικώς ανήκουν στον Καζά Παραμυθιάς. I.M.0.3.2.2. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Τσαρκοβίστας 1865-1866, σ. 48, 49, 51, 52.

Άνω Λαψίστα	Λαψίστα	Τσιφλίκι Χαϊρεντίν Μπέη Σουλεϊμάν Μπέη Ζαδέ
Κάτω Λαψίστα	Λαψίστα	Τσιφλίκι Αμπεντίν Μπέη Σουλεϊμάν Μπέη Ζαδέ
Μεγάλο Μπιζντούνι	Ελεούσα	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι και τσιφλίκι των παιδιών του Αχμέτ πασά
Πέραμα	Πέραμα	Τσιφλίκι Καχοριάν πασά και Ομέρ πασά Βρυώνι
Ντίσπερη	Λυκοτρίχι	Τσιφλίκι Μωσέ Γουρέλ Κοφίνα και αδερφού
Μπράγια	Κρανούλα	Τσιφλίκι Απτουραχήμ εφέντη Χατζή Σεχρί
Βάρβεσι	Άγιοι Απόστολοι Δωδώνης	Τσιφλίκι Ιμπραήμ Κεσήμ Καστρινού
Πετζάλι	Πετσάλι	Τσιφλίκι Ντζελιάλμπεη
Γαβρισιοί	Γαβρισιοί	Τσιφλίκι Αλύ εφέντη και Γεωργίου Κωνσταντίνου Ζωΐδη
Γλύζανη	Καταρράκτες	Τσιφλίκι Χαϊρλιέ χαρεμιού του Σαντήκ μπέη Τατάραγα
Σουλόπουλο	Σουλόπουλο	Τσιφλίκι Αναστάση Χρήστου Βασιλείου
Ριζώ	Ριζό	Ιμπλιάκι
Γρανιτζοπούλα	Γρανιτοπούλα	Τσιφλίκι Μαχμούτ Μπέη υιού νεϊμπεη Αργυροκαστρίτη
Μπουτσαράς	Βουτσαράς	Τσιφλίκι Χαϊρεντίν Μπέη Σουλεϊμάν Μπέη Ζαδέ
Γρύμποβο	Γκρίμποβο	Τσιφλίκι Μουσταφά Μπέη ασλάν μπέη πασιακαλού Ζαδέ
Βουρονία	Βροσίνα	Τσιφλίκι Μουσταφά Μπέη ασλάν μπέη πασιακαλού Ζαδέ
Ραδοβίτσι	Ραδοβίτσι	Τσιφλίκι Μετλή Πρόνιου και αγάδων Παραμυθιάς
Στραγανίτση	Διχούνι	Τσιφλίκι Κεσήμ πασά λαγουμτζή και Αϊντήν Φετάχ Παραμυθιωτών
Σενίκο	Σενίκο	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων αγάδων Παραμυθιωτών
Κεράσοβο	Κεράσοβο	Μετλή Πρόνιου και λοιπών αγάδων Παραμυθιωτών
Ντομολεσά ³⁵⁴	Δομολεσσά	Τσιφλίκι Γεσήμαγα Πρόνιου

³⁵⁴ Εισπήδηση: Τα χωριά Βουρονία, Ραδοβίτσι, Στραγανίτση, Σενίκο, Κεράσοβο και Ντομολεσά εκκλησιαστικώς μεν υπάγονται στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης των Ιωαννίνων, αλλά διοικητικώς ανήκουν στον Καζά Παραμυθιάς. Ι.Μ.0.3.2.3. Κώδικας Κτηματολόγιο Μονών Κουρέντων 1865-1866, σ. 78, 80, 82, 83, 84, 85.

		και λοιπών αγάδων Παραμυθιωτών
Γουργιάνιστα	Άγιος Χριστόφορος	Τσιφλίκι Ιωάννη Καρπαλιάγγου και Διαγώστη Σταμάτη
Κούρεντα	Κούρεντα	Τσιφλίκι Μαλήκ πασά
Καλοχώρι	Καλοχώρι	Τσιφλίκι Ιεράς Μονής Παλιουρής και Γιάννη Χρήστου Κρετζουνισιώτη
Σούλι του Πολυχρονη	Σουλόπουλο	Τσιφλίκι Παιδιών Αληζώτ Ντίνου
Ροδοτόπι	Ροδοτόπι	Ιμπλιάκι με Μουατζέλι και Τσιφλίκι Ηλιά Μιναχέμ Κοφήνου
Λυγοψά	Λιγοψά	Τσιφλίκι επτά εκκλησιών
Λύθινο	Λίθινο	Τσιφλίκι Ιεράς Μονής Πατέρων
Γερομνήμη	Ιερομνήμη	Τσιφλίκι Ιεράς Μονής Πατέρων επ' ονόματι των Νικολάου Αθανασίου και Αλεξίου Μύσιου
Κοκινόχωμα	Κοκκινόχωμα	Τσιφλίκι Ρηφάτ Εφέντη και Μουρλάμπεη
Πογδορά	Λυκοστάνη	Τσιφλίκι Ιεράς Μονής Λυκοστάνης και των ελιακασαϊμπήδων Σουρλά εφέντη και Στήνου Αργυροκαστροίτη
Κοβίλιανη	Πολύλοφος	Ιμπλιάκι και Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Δραγοψά	Δραγοψά	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Μουσπήνα	Λύγγος	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Ριάχοβο	Ριάχοβο	Τσιφλίκι Ιεράς Μονής Πατέρων επ' ονόματι των Νικολάου Αθανασίου και Αλεξίου Μύσιου
Περάτι	Περάτη	Ιμπλιάκι
Βαενήτι	Βαγενίτι	Τσιφλίκι ελιακασαϊμπήδων
Ψήνα	Ψήνα	Τσιφλίκι Ιεράς Μονής Ελεούσης επ' ονόματι του Νικολάου Αθανασίου και λοιπών ελιακασαϊμπήδων
Γραμμένο	Γραμμένο	Ιμπλιάκι

Χάρτης 1

355 Πηγή: Οικονόμου Φώτιος, Η ιστορία των τοπικών εκκλησιών της Ηπείρου, Η εν Θεσπρωτία εκκλησία - Η εν Ιωαννίνους εκκλησία, τ. Α', Αθήναι 1974.

Χάρτης 2

4. Η διοικητική διαίρεση του Ν. Ιωαννίνων κατά την οθωμανική περίοδο, σύμφωνα με τους πίνακες του Π. Αραβαντινού.

³⁵⁶ Πηγή: Νομός Ιωαννίνων, *Σύγχρονη Πολιτισμική Γεωγραφία*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1998.

ΠΗΓΕΣ - ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ.

Α. ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΕΣ.

Α. Ιστορικό Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων (Ι.Α.Ι.Μ.Ι).

1. Αρχείο Ιερών Μονών (Ι.Μ).

α. Κώδικες.

- Ι.Μ.0.3.2.1 Βιβλίο Κτηματολόγιο Ιερών Μονών Μαλακασίου 1865-1866
- Ι.Μ.0.3.2.2 Βιβλίο Κτηματολόγιο Ιερών Μονών Τσαρκοβίστας 1865-1866
- Ι.Μ.0.3.2.3 Βιβλίο Κτηματολόγιο Ιερών Μονών Κουρέντων 1865-1866
- Ι.Μ.0.3.2.4 Βιβλίο Μοναστηριακής Επιτροπής 1871-1890

β. Φάκελοι.

- Ι.Μ.0. Γενικά Ιερών Μονών
- Ι.Μ.1. Ιερά Μονή Αγγελομάχου Κουρέντων
- Ι.Μ.3.0. Ιερές Μονές Άνω Πεδινών σύμμεικτο αρχείο:
 - Ι.Μ.3.1. Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής Άνω Πεδινών
 - Ι.Μ.3.2. Ιερά Μονή Ευαγγελιστρίας Άνω Πεδινών
- Ι.Μ.7. Ιερά Μονή Βελλάς
- Ι.Μ.9. Ιερά Μονή Βοτσάς
- Ι.Μ.12. Ιερά Μονή Γκριμπόβου

- I.M.14. Ιερά Μονή Διχούνης
- I.M.16. Ιερά Μονή Δουραχάνης
- I.M.17. Ιερές Μονές Δουρούτης-Περιστεράς
 - I.M.17.1. Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Περιστεράς
 - I.M.17.2. Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής Δουρούτης
- I.M.18. Ιερές Μονές Ζίτσας σύμμεικτο αρχείο:
 - I.M.18.1. Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού Ζίτσας
 - I.M.18.2 Ιερά Μονή Πατέρων
- I.M.19. Ιερά Μονή Ηλιόκαλης
- I.M.22. Ιερά Μονή Καστρίτσης
- I.M.27. Ιερά Μονή Λιγγιάδων
- I.M.28. Ιερά Μονή Λυκοστάνης
- I.M.29. Ιερά Μονή Λυκοτριχίου
- I.M.30. Ιερά Μονή Μακρύνου
- I.M.31. Ιερά Μονή Μαρμάρων
- I.M.36. Ιερές Μονές Νήσου σύμμεικτο αρχείο:
 - I.M.36.2. Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Ντίλιου
 - I.M.36.3. Ιερά Μονή Αγίου Παντελεήμονος
 - I.M.36.4. Ιερά Μονή Ελεούσης
 - I.M.36.6. Ιερά Μονή Φιλανθρωπινών
- I.M.38. Ιερά Μονή Παλιουρής
- I.M.46. Ιερά Μονή Στουπαίνης

- I.M.47. Ιερά Μονή Τζιώρας ή Όρους
- I.M.48. Ιερά Μονή Τσούκας

2. Αρχείο Δημογεροντίας (ΔΗΜ)

Φάκελοι.

- ΔΗΜ.4. Εκπαιδευτικά-Μοναστηριακή Επιτροπή:
 - ΔΗΜ.4.1. Προικοδοτήματα-Υπότροφοι Αθηνών
 - ΔΗΜ.4.2. Ιερά Μονή Πατέρων-Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού Ζίτσας

3. Αρχείο Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων (I.M.I)

Φάκελοι.

- I.M.I.2.3.3. Αλληλογραφία Μητροπολιτών:
 - I.M.I.2.3.3.2. Μητροπολίτης Παρθένιος
 - I.M.I.2.3.3.3. Μητροπολίτης Σωφρόνιος
 - I.M.I.2.3.3.4. Μητροπολίτης Γρηγόριος

Β. Αρχαιοφυλακείο Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως

- Κώδικες Πατριαρχικής αλληλογραφίας: Κώδιξ Α'

Γ. Αρχείο Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

- Οθωμανικό Κτηματολόγιο 1894 (ΥΚΕ)
 - ΥΚΕ.Ι.1/1Α-1Β: Χωρίο Βροντισμένη - Χωρίο Ζαγόργιανη

ΥΚΕ.Ι.3/4 - Ι.3/5Α-Β: Χωρίο Λοζέτζι - Χωρίο Ζαγόρτσα - Χωρίο Μαζαράκιον

ΥΚΕ.Ι.4/6Α-Β-Γ-Δ: Χωρίο Περάτι - Χωρίο Κοβίλιανη - Χωρίο Δόμπρο - Χωρίο Δελβινακόπουλο

ΥΚΕ.Ι.5/7Α-Β: Χωρίο Κράψη - Χωρίο Χουλιαράδες

Δ. Foreign Office

- Public Record Office London
Foreign Office Archives

(F.O.) 78/files: 1766, 1935.

Β. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ.

Αραβαντινός Παναγιώτης, *Χρονογραφία της Ηπείρου των τε ομόρων και Ιλλυρικών χωρών διατρέχουσα κατά σειράν τα εν αυταίς συμβάντα από του σωτηρίου έτους μέχρι του 1854*, τ. Α-Β', Εκ του τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστού, Αθήνα 1856 [φωτομηχανική ανατύπωση Αθήνα 1969].

-*Περιγραφή της Ηπείρου εις μέρη τρία*, εισαγωγή Κ.Θ Δημαράς, επιμέλεια Ε. Νικολαΐδου, τ. 1-3, Εκδόσεις Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1984.

Αρχείο Αλή Πασά Γενναδείου Βιβλιοθήκης, Έκδοση- Σχολιασμός- Ευρετήρια Βασίλης Παναγόπουλος με τη συνεργασία των Δημήτρη Δημητρόπουλου- Παναγιώτη Μιχαηλάρη, τ. Α-Δ', Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Γάγαρης Γεώργιος «Μητρόπολις Ιωαννίνων: εκκλησιαστική και εκπαιδευτική κατάστασις», *Εικονογραφημένον Ηπειρωτικόν Ημερολόγιον Δωδώνη*, Έτος Πρώτον 1896, σ. 51-57.

Γεδεών Μανουήλ, *Πατριαρχικοί πίνακες: Ειδήσεις ιστορικά βιογραφικά περί των πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως από Ανδρέου του Πρωτοκλήτου μέχρις Ιωακείμ Γ' του από Θεσσαλονίκης, 36-1884*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1890.

-*Επίσημα γράμματα τουρκικά αναφερόμενα εις τα εκκλησιαστικά ημών δίκαια*, Εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, Εν Κωνσταντινουπόλει 1910.

Γενικοί Κανονισμοί περί διευθετήσεως των εκκλησιαστικών και εθνικών πραγμάτων των υπό τον Οικουμενικόν Θρόνον διατελούντων ορθοδόξων χριστιανών υπηκόων της Α.Α Μεγαλειότητος του Σουλτάνου, Εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, Εν Κωνσταντινουπόλει 1900.

Δεληκανής Καλλίνικος, *Τα δίκαια και προνόμια του Οικουμενικού πατριαρχείου*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1909.

Δελτίον του επί των Εξωτερικών Β. Υπουργείου Μέρος Δεύτερον, *Μελέται και Εκθέσεις επί πλουτολογικών, γεωργικών, εμπορικών, βιομηχανικών, ναυτιλιακών, στατιστικών κλπ. θεμάτων: Έκθεσις περί Γεωργίας, Βιομηχανίας και Εμπορίου εν Ηπείρω (1910-1911)*, Εκ του Εθνικού Τυπογραφείου, Εν Αθήναις 1912.

Ελευθεριάδης Νικόλαος, *Η ακίνητος ιδιοκτησία εν Τουρκία*, Εν Αθήναις 1903.

-*Τα προνόμια του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, Εν Σμύρνη 1909 [φωτομηχανική ανατύπωση Θεσσαλονίκη 1999].

-*Μελέται Μουσουλμανικού Δικαίου Οθωμανικής Νομοθεσίας και Δικαίων των εν Τουρκία Χριστιανών*, Τεύχος Πρώτον, Τύποις Σάλπιγγος, Εν Μυτιλήνη 1912.

-*Τα Δίκαια της πολιτείας επί των εν Μακεδονία και Ηπείρω γαιών*, Τυπογραφείον της Β. Αυλής Α. Ραφτάνη, Εν Αθήναις 1915.

-*Γνωμοδοτήσεις περί κτηματικών ζητημάτων και διαφορών εν ταις Νέαις Χώραις*, Εκ του εθνικού Τυπογραφείου, εν Αθήναις 1916.

-Γαίαι και δάση Ιερών Μονών Αγίου Όρους, Τύποις Κ. Σ. Παπαδόγιαννη, Εν Αθήναις 1939.

-«Τα ιμπλιάκια ή σουλτανικά κτήματα εν Ηπείρω», Δικαστική 11 (1939), σ. 481-482, 516-517, 550-551, 578-579.

Θεσπρωτός Κοσμάς - Ψαλίδας Αθανάσιος, Γεωγραφία Αλβανίας και Ηπείρου, Προλεγόμενα και σημειώσεις Αθανασίου Χ. Παπαχαρίση, Εκδόσεις Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1964.

Καλλικλής Α. Ζ, Το Οθωμανικόν δίκαιον εν Ελλάδι, Αθήναι 1931.

Καρατζίδης Μιλτιάδης, Ερμηνεία των νεότερων περί ακινήτων νόμων εν Τουρκία, Εκ του εθνικού τυπογραφείου, Εν Αθήναις 1913.

-Ερμηνεία του περί γαιών νόμου εν Τουρκία, Εκ του εθνικού τυπογραφείου, Εν Αθήναις 1914.

-Οθωμανικοί Δικαστικοί Νόμοι, Τυπογραφείον Δημητρίου Μ. Δελή, Εν Αθήναις 1915.

Λαμπριδής Ιωάννης, Ηπειρωτικά αγαθοεργήματα και άλλα δημοσιεύματα, τ. Α', Εκδόσεις Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1971.

-Ηπειρωτικά μελετήματα, τ. Β', Εκδόσεις Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1993².

Νικολαΐδης Δημήτριος, Οθωμανικοί κώδικες ήτοι συλλογή απάντων των νόμων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας διαταγμάτων κανονισμών οδηγιών και εγκυκλίων, Εκ του τυπογραφείου της Επταλόφου, Εν Κωνσταντινουπόλει 1869.

Νικολαΐδης Δημήτριος, Οθωμανικοί κώδικες ήτοι συλλογή απάντων των νόμων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας διαταγμάτων κανονισμών οδηγιών και εγκυκλίων, τ. Α-Δ', Τύποις Αδελφών Νικολαΐδων, Εν Κωνσταντινουπόλει 1891.

Νικολαΐδης Ευάγγελος, *Περί της μοναχικής ακτημοσύνης εν τω κοινώ και τω ελληνικώ Εκκλησιαστικώ Δικαίω*, Αθήνα 1901.

Το Κείμενον του Κανονισμού της πόλεως και επαρχίας Ιωαννίνων επικεκυρωμένον υπό του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Εκδίδεται δαπάνη και επιμελεία Γ. Δ. Χατζή Γεν. γραμμ. του Ελλην. Πολιτικού Συλλόγου, Ιωάννινα 1908.

Πετρακάκος Δημήτριος, *Οι μοναχικοί θεσμοί εν τη Ορθοδόξω Ανατολική Εκκλησία*, Αθήνα 1907.

Τσοποτός Δημήτριος, *Γη και γεωργοί της Θεσσαλίας κατά την Τουρκοκρατία*, Εν Βόλω 1912.

Χασιώτης Δημήτρης, *Διατριβαί και υπομνήματα περί Ηπείρου*, Αθήνησιν 1887.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Α. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ.

Αθηναγόρου Μητροπολίτου, «*Η Εκκλησία των Ιωαννίνων*», *Ηπειρωτικά Χρονικά* 3 (1928), σ. 3-49.

Αναστασίου Γιάννης, «*Ανέκδοτον Πατριαρχικόν Σιγίλλιον προς την Μητρόπολιν Ιωαννίνων*», *Ηπειρωτική Εστία* 1 (1952), σ. 772-780.

Άνθιμου Μητροπολίτου Αμάσειας, «*Ιστορική περιγραφή του προ της εφαρμογής των Εθνικών Κανονισμών πολιτεύματος του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και ο Γεροντισμός*», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, τ. ΚΑ'(1901), σ. 384-388.

Αρχιμανδρίτης Γερμανός Αφθονίδης, «*Το Μοναστηριακόν ζήτημα*», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, Έτος Δ (1883-1884), σ. 431-434, 461-464.

Αρχιμανδρίτη Φιλαρέτου Βιτάλη, «Κανονισμός της διοικήσεως των Ιερών Μονών Άρτης και Πρεβέζης», *Ηπειρωτική Εστία* 16 (1967), σ. 184-188.

Ασδραχάς Σπύρος (επιμ.), *Η οικονομική δομή των Βαλκανικών χωρών (15^{ος}-19^{ος} αιώνας)*, Εκδόσεις Μέλισσα, 1979.

- *Ελληνική οικονομική ιστορία: ΙΕ΄-ΙΘ΄ αιώνας*, τ. Α΄, Εκδόσεις Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2003.

Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος, *Ιστορία του βορείου ελληνισμού: Ήπειρος*, Εκδόσεις Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1992.

Βακάτσας Κωνσταντίνος, *Η Γενική διοίκηση Ηπείρου: Η αγροτική ιδιοκτησία 1913-1918*, Διδακτορική Διατριβή, Ιωάννινα 2001.

Βελλά: *Επιστημονική Επετηρίδα* τ. Ε΄, Εκδόσεις Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Βελλάς, Ιωάννινα 2009.

Βλάχος Κωνσταντίνος, «Κτηματολόγια των Μονών της περιοχής Κουρέντων Ιωαννίνων», *Ηπειρωτική Εστία* 25 (1976), σ. 155-160.

Γιαραλή Παπαδοπούλου Δέσποινα, «Η απογραφή του Χιλμή πασά στην Ήπειρο (1905) (Προξενικές εκθέσεις των Ν. Γ. Μπέτσιου και Σ. Δάτσικα)», *Δωδώνη* 7 (1978), σ. 117-140.

Γιούλη Ευαγγέλου, *Σταυροπήγια και εξαρχίες σε σχέση αλληλεξάρτησης: Η περίπτωση της Μονής Θεοτόκου Γηρομερίου (16^{ος}-19^{ος} αι.)*, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών-Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2016.

Δαρδαβέσης Θεόδωρος (επιμ.), *Ιωακείμ Γ΄ ο Μεγαλοπρεπής: ο από Θεσσαλονίκης Οικουμενικός Πατριάρχης και η εποχή του*, Θεσσαλονίκη 2012.

Δημητρόπουλος Δημήτρης, «Αγαλίκι», *Ιστορικά* τ. 26 (2009), σ. 73-82.

Δήμου Βασίλειος, *Η Ιερά Μονή των ταξιαρχών Γκούρας και τα εις Βλαχίαν μετόχια αυτής Βάλιας και Σταυρουπόλεως*, διδακτορική διατριβή, Ιωάννινα 1983.

Επιστημονική Συνάντηση στη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά, Εκδόσεις Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 1994.

Ζάγκλη Μαίρη –Γιαραλή Δέσποινα, *Οθωμανικό Κτηματολόγιο 1894 και Φορολογικοί Κατάλογοι 1913 της περιοχής Ιωαννίνων*, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Δωδώνη Παράρτημα 68.

Ζαχαριάδου Ελισάβετ, *Δέκα Τουρκικά έγγραφα για τη Μεγάλη Εκκλησία (1483-1567)*, Εθνικό ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 1996.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους τ. 13, Αθήνα 1980.

Κακαϊδης Νίκος, *Το Μοναστήρι του Προφήτη Ηλία στο Δεσποτικό Ιωαννίνων*, Έκδοση κληροδοτήματος Έλλης Πασχίδη, Αθήνα 1996.

Καρανάτσης Κωνσταντίνος, Αράπογλου Μιχάλης, Νιτσιάκος Βασίλειος, *Νομός Ιωαννίνων, Σύγχρονη Πολιτισμική Γεωγραφία*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1998.

Καραστεργίου Ζιώγου Σιδηρούλα (έκδοση-επιμέλεια), *Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, η Οθωμανική Διοίκηση και η εκπαίδευση του Γένους: Κείμενα-Πηγές 1830-1914*, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998.

Κοκολάκης Μιχάλης, «Πληθυσμός και απογραφές στην Ήπειρο της Ύστερης Τουρκοκρατίας», *Ηπειρωτική Εστία* 38 (1989), σ. 1-7.

-«Δημογραφικές εξελίξεις στην Ήπειρο 1830-1910», *Ίστωρ* 6 (1993), σ. 121-142.

-*Το ύστερο γιαννιώτικο πασαλίκι: χώρος, διοίκηση και πληθυσμός στην τουρκοκρατούμενη Ήπειρο (1820-1913)*, Εκδόσεις Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών / Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, Αθήνα 2003.

Κολιός Βασίλης, «Οι πρώτες εκλογές στην ελεύθερη Ήπειρο», *Ηπειρωτικά Χρονικά* τ. 24 (1982), σ. 359-384.

Κολοβός Ηλίας (επιμέλεια), *Μοναστήρια Οικονομία και πολιτική: Από τους μεσαιωνικούς στους νεώτερους χρόνους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2011.

Κονιδάρης Ιωάννης, *Το δίκαιον της Μοναστηριακής περιουσίας από τον 9^ο μέχρι και του 12^{ου} αιώνας*, Διδακτορική διατριβή, Έκδοσις Σάκκουλα, Αθήναι 1979.

-*Νομική θεώρηση των μοναστηριακών τυπικών*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1984.

-*Εγχειρίδιο εκκλησιαστικού δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2000.

Κονόρτας Παρασκευάς, *Οθωμανικές θεωρήσεις για το Οικουμενικό Πατριαρχείο 17^ο - αρχές 20^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1998.

Κορακίδης Αλέξανδρος, *Η Βελλά της Ηπείρου: η μεσαιωνική πόλη, η επισκοπή και μητρόπολη και οι Ιερές Μονές της*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα 1998.

Κοσμάς Θεόδωρος, *Η Ζίτσα του 19^{ου} αιώνα: Γένεση και εξέλιξη του εκπαιδευτικού φαινομένου (1778-1913)*, Διδακτορική Διατριβή, Ιωάννινα 2002.

Κοτσαγεώργης Φωκίων, *Το Ισλάμ στα Βαλκάνια: ένα ελληνόφωνο μουσουλμανικό χειρόγραφο από την Ήπειρο του 18^{ου} αιώνα*, Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχιολιτών, Αθήνα 1997.

-*Η Αθωνική Μονή του Αγίου Παύλου κατά την οθωμανική περίοδο*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002.

-*Μικρές πόλεις της ελληνικής χερσονήσου κατά την πρώιμη νεότερη εποχή: Η περίπτωση της Ξάνθης (15^ος -17^ος)*, Ξάνθη 2008.

Κωνσταντίνος Δημήτριος, «Ουζντίνα Θεσπρωτίας: Η ιστορική διαδρομή, η πολεοδομική εξέλιξη και τα μνημεία ενός αρχαίου και μεσαιωνικού οικισμού», *Δελτίο της χριστιανικής και αρχαιολογικής εταιρείας* 15 (1889-1890), σ. 89-104.

Κωστής Κώστας, «Κοινότητες, εκκλησία και μιλέτ στις ελληνικές περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας κατά την περίοδο των μεταρρυθμίσεων», *Μνήμων* 13, σ. 57-70.

Κωστή Μαίρη, *Προικοσύμφωνα: Εν τω Κώδικι της Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων 1885-1914*, Ιωάννινα 2005.

Λαζαρίδης Κώστας, «Οι Τούρκοι Σπαήδες», *Ηπειρωτική Εστία* τ. 1 (1952), σ. 137-142.

Λαΐου Σοφία, *Η Σάμος κατά την οθωμανική περίοδο*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002.

Λαΐου Σοφία, *Τα Οθωμανικά έγγραφα της Μονής Βαρλαάμ Μετεώρων 16^{ος} –19^{ος} αι.*, Ακαδημία Αθηνών - Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού, Αθήνα 2011.

Μανάφης Κωνσταντίνος, *Μοναστηριακά τυπικά – διαθήκαι*, Διδακτορική διατριβή, Τυπογραφείον Αδελφών Ρόδη, Εν Αθήναις 1970.

Μακρής Γεώργιος – Παπαγεωργίου Στέφανος, *Το χερσαίο δίκτυο επικοινωνίας στο κράτος του Αλή Πασά Τεπελενλή: Ενίσχυση της κεντρικής εξουσίας και απόπειρα δημιουργίας ενιαίας αγοράς*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1990.

Μίλας Νικόδημος, *Το εκκλησιαστικόν δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, Τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου, Εν Αθήναις 1906.

Μιχαηλάρης Παναγιώτης, *Αφορισμός: Η προσαρμογή μιας ποινής στις αναγκαιότητες της Τουρκοκρατίας*, Αθήνα 2004.

Μπέτσας Γιάννης, *Θεσμικές και λειτουργικές όψεις της εκπαίδευσης των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων της οθωμανικής επικράτειας από την έναρξη των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ έως την επανάσταση των Νεότουρκων*, Εκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2005.

Μπέττης Στέφανος, «Η δημογεροντία Ιωαννίνων (Ο θεσμός, η Επαρχιακή, η των τριών Τμημάτων κι ο Κανονισμός της)», *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο*, Ιωάννινα 1987, σ. 322-372.

Μπούμης Παναγιώτης, *Κανονικόν δίκαιον*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2002.

Νάκος Γεώργιος, *Το νομικό καθεστώς των τέως δημοσίων οθωμανικών γαιών 1821-1912*, Θεσσαλονίκη 1984.

Νανάκης Ανδρέας, «Διοργανισμός των εν Κρήτη Ιερών Μονών Σταυροπηγιακών τε και ενοριακών», *Απόστολος Τίτος* τ. 9 (2008), σ. 51-104.

-*Το Οικουμενικό Πατριαρχείο στην ύστερη Οθωμανική Αυτοκρατορία*, Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2013.

Νικολαΐδου Ελευθερία, «Προτάσεις της επιτροπής του Βιλαετίου Ιωαννίνων πάνω στο σχέδιο των μεταρρυθμίσεων της Πύλης (1879-1880)», *Δωδώνη* 10 (1981), σ. 339-367.

-«Σχολεία και δάσκαλοι της Μητροπολιτικής επαρχίας Ιωαννίνων (στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αι.)», *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο* 1981, σ. 159-212.

Οικονόμου Φώτιος, *Η ιστορία των τοπικών εκκλησιών της Ηπείρου, Η εν Θεσπρωτία εκκλησία - Η εν Ιωαννίνους εκκλησία*, τ. Α', Αθήναι 1974.

Παναγιωτάκης Παναγιώτης, *Σύστημα του εκκλησιαστικού δικαίου κατά την εν Ελλάδι ισχύν αυτού: Το δίκαιον των μοναχών*, τ. Δ, Έν Αθήναις 1957.

Παπαγεωργίου Γεώργιος, *Οικονομικές και κοινωνικές πραγματικότητες στο Βιλαέτι Ιωαννίνων (Τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.)*, Ιωάννινα 1984.

-Οι συντεχνίες στα Γιάννενα κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, Διδακτορική διατριβή, εκδόσεις ΙΜΙΑΧ, Ιωάννινα 1988.

-«Οικονομικές και κοινωνικές όψεις του Καζά της Πρέβεζας κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα», *Πρεβεζιάνικα Χρονικά* 24 (1990), σ. 34-45.

-Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί στον ορεινό χώρο: Ζαγόρι (μέσα 18^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.), Εκδόσεις Ριζαρείου Σχολής, Ιωάννινα 1995.

Παπαγεωργίου Κώστας, «Η Ηπειρωτική Επανάσταση του 1854», *Ηπειρωτική Εστία* 8 (1959), σ. 640-646, 775-782, 861-866, 955-961.

Παπαδόπουλος Στέφανος, *Η επανάσταση στην δυτική Στερεά Ελλάδα (Μετά την πτώση του Μεσολογγίου ως την οριστική απελευθέρωση της 1826-1832)*, Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 1962.

Παπαζήσης Δημήτριος, «Μισθοί διδασκάλων επί Τουρκοκρατίας», *Ηπειρωτική Εστία* 21 (1972), σ. 413-421.

Παπαστάθης Χαράλαμπος, *Οι κανονισμοί των ορθόδοξων ελληνικών κοινοτήτων του οθωμανικού κράτους και της διασποράς, τ. Α'*, Εκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1984.

-Θεσσαλονίκη και Μακεδονικά Ανάλεκτα, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1999.

-«Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η εσωτερική διοίκηση του Γένους κατά την περίοδο του Τανζιμάτ», στο: *Χαριστήριο Τόμος προς τιμήν του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου*, Αθήνα 2000, σ. 439-453.

Πανταζόπουλος Νικόλαος, *Εκκλησία και δίκαιον εις την Χερσόνησον του Αίμου επί Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1960-1963.

Πλουμίδης Γεώργιος, «Ο ελληνισμός της Ηπείρου τις παραμονές της απελευθέρωσης του (1905- περ. 1912)», *Δωδώνη* 6 (1977), σ. 355-375.

Πλουμίδης Σπυρίδων, «Η λειτουργία των Μικτών Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων Ιωαννίνων και Μοναστηρίου (1900-1911)», *Ηπειρωτικά Χρονικά* τ. 34 (2000), σ. 235-299.

Πρακτικά Επιστημονικού Δημέρου, *Εφαρμογές διαγραμμάτων και τίτλων ακινήτων*, Θεσσαλονίκη 1985.

Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου, *Το Άγιον Όρος στον 15^ο και 16^ο αιώνα*, Αγιορείτικη Εστία, Θεσσαλονίκη 2012.

Πρακτικά επιστημονικού Συνεδρίου, *Η εξακτίωση του Αγίου Όρους στον ορθόδοξο κόσμο: τα μετόχια*, Αγιορείτικη Εστία, Θεσσαλονίκη 2015.

Πυρσινέλλας Βασίλειος, «Η ίδρυσις των Ιωαννίνων και η ονομασία αυτών», *Ηπειρωτική Εστία* 8 (1959), σ. 854-860, 949-954.

Ράλλη Γ. - Ποτλή Μ., *Σύνταγμα των θείων και ιερών κανόνων τ. Α'-ΣΤ*, Εκ της τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος, Αθήνησιν 1852.

Ράλλης Κ., *Το αναπαλλοτριωτον της εκκλησιαστικής περιουσίας κατά το δίκαιον της ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, εν Αθήναις, 1903.

Σαλαμάγκας Δημήτριος, «Ζουλεϊχά: Δοκίμιο ιστορικής ανασύνθεσης», *Ηπειρωτική Εστία* 16 (1967), σ. 351-35 Δημήτριος 6.

Σαρρής Νεοκλής, *Οσμανική πραγματικότητα Συστημική παρά-θέση δομών και λειτουργιών – Η δοσιματική διοίκηση*, τ. Β, Εκδόσεις Ι. Δ Αρσενίδης, Αθήνα (χ.χ).

Σιάτρας Δημήτρης, *Οι αγοραπωλησίες ακινήτων στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα*, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1992.

Σταματόπουλος Δημήτριος, *Μεταρρύθμιση και εκκοσμίκευση: προς μια ανασύνθεση της ιστορίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου τον 19^ο αιώνα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2003.

-«Εθνικοί ανταγωνισμοί και κοινοτική ανασυγκρότηση: η ενδοκοινοτική σύγκρουση στη Θεσσαλονίκη (1872-74) και η σύνταξη του πρώτου κοινοτικού κανονισμού», *Βαλκανικά Σύμμεικτα*, 10 (1998), σ. 49-96.

- «Η Εκκλησία ως πολιτεία: αναπαραστάσεις και μετασχηματισμοί του Ορθόδοξου μιλλέτ στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (β' μισό του 19ου αιώνα)», *Μνήμων*, 23 (2002), σ. 183-220.

Στασινόπουλος Κ.Α, «Η επίμορτος καλλιέργεια εν Ηπειρώ εξεταζομένη ιστορικώς και νομικώς», *Πολιτική Επιθεώρησις τ. Α²* (1916), σ. 1292-1298, 1320-1325.

Σταυρίδης Βασίλειος, *Οι οικουμενικοί Πατριάρχαι 1860- σήμερον*, τ. Α', Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών- Επιστημονικά πραγματεία, Θεσσαλονίκη 1977.

Τζιόβας Πάνος, «Η Ενιαία Δημογεροντία Ιωαννίνων (Ανέκδοτες αποφάσεις)», *Ηπειρωτική Εστία* 28 (1979), σ. 1-13, 193-202, 621-640, 806-815, 1007-1020 *Ηπειρωτική Εστία* 29 (1980) σ. 25-35, 424-431, 817-826, 1006-1012 *Ηπειρωτική Εστία* 30 (1981), σ. 13-23, 234-243, 392-398.

- «Ηπειρωτικά Σύμμεικτα: Ο θεσμός των κοινοτικών εφοριών της επαρχίας Ιωαννίνων και η σχέση τους με τους διορισμούς των δασκάλων και την παύση τους.», *Ηπειρωτική Εστία* 30 (1981), σ. 977-985.

-«Ηπειρωτικά Σύμμεικτα: Η αγορά του χωριού Δεμάτι από το Τουρκικό Δημόσιο στα 1879 με βάση ανέκδοτα στοιχεία», *Ηπειρωτική Εστία* 31 (1982), σ. 20-25.

-« Ηπειρωτικά Σύμμεικτα: Η αναγκαστική παραίτηση του Μητροπολίτη Ιωαννίνων Σωφρονίου Χρηστίδη την 01-06-1906 με βάση ανέκδοτα στοιχεία», *Ηπειρωτική Εστία* 31 (1982), σ. 171-175.

-«Η νεότερη πολιτική ιστορία των Ιωαννίνων (Η κατάργηση του θεσμού γέννημα και θρέμμα στη χριστιανική κοινότητα των Ιωαννίνων στα 1908-1909 και η διοίκηση της πόλης και της επαρχίας τις παραμονές της απελευθέρωσης της 1909-1913)», *Ηπειρωτική Εστία* 34 (1985), σ. 473-486

Ηπειρωτική Εστία 35 (1986), σ. 10-20, 156-166, 316-329, 481-485· *Ηπειρωτική Εστία* 36 (1987), σ. 5-15.

Τζωρτζακάκη Τζαρίδου Σοφία, «Οθωμανικό Κτηματολόγιο και τίτλοι ιδιοκτησίας», *Επιστημονική επετηρίδα του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης* (3) 1982, σ. 31-45.

-*Το νομικό καθεστώς των αφιερωμάτων-βακουφίων στα πλαίσια του οθωμανικού εμπράγματος δικαίου (15^{ος}- 19^{ος} αι.), Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 1998.*

-«Το νομικό καθεστώς της ακίνητης ιδιοκτησίας των αγιορείτικων Μονών επί τουρκοκρατίας και ο μεταβολισμός του μετά την απελευθέρωση», *Χρονικά της Χαλκιδικής* 56-57 (2011-2012), σ. 93-120.

Τσόδουλος Πέτρος, *Παιδεία και Κοινωνία τον 19^ο και 20^ο αιώνα. Ο ρόλος των κληροδοτημάτων στο Νομό Ιωαννίνων*, Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, τ. I-II, Ιωάννινα 2010.

Φειδάς Βλάσης, *Εκκλησιαστική Ιστορία, Από την εικονομαχία μέχρι τη Μεταρρύθμιση*, τ. Β', Αθήναι 2002.

Φιλάρετος Γ. Ν, *Η μπλιακοποίηση των 79 κεφαλαιοχωρίων της Ηπείρου και αγώνες των κατοίκων των προς ανάκτησιν αυτών επί τε τουρκοκρατίας και ελληνοκρατίας*, Τυπογραφείον Π. Α Πετράκου, Εν Αθήναις 1915.

Φιλιππίδης Γαβριήλ, «Το νομικόν καθεστώς των εν Ελλάδι κτημάτων των Ιερών Μονών του Αγίου Όρους», *Κληρονομιά* τ. 12, Πατριαρχικόν ίδρυμα Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1980, σ. 329-352.

Φούκης Χαράλαμπος, «Η εκπαιδευτική δραστηριότητα στην εκκλησιαστική περιφέρεια της Μητρόπολης Ιωαννίνων, για το σχολικό έτος 1895-1896, σύμφωνα με την έκθεση του γενικού προξένου Ιωαννίνων», *Ηπειρωτικά Χρονικά* τ. 44 (2010), σ. 555-573.

Φρόντζος Κωνσταντίνος, «Ηπειρωτικά Έθιμα», *Ηπειρωτική Εστία* 4 (1955), σ. 221-232, 315-324, 533-539.

Ψιμούλη Βάσω, Σούλι και Σουλιώτες, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1998.

Β. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ.

Alexander J. C, *Towards a History of Post-Byzantine Greece: The Ottoman Kanunnames for the Greek Lands circa 1500-circa 1600*, Athens 1985.

-«The Lord Giveth and the Lord Taketh away: Athos and the Confiscation Affair of 1568-69», στο: *Ο Άθως στους 14^ο-16^ο αιώνες*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 1997, σ. 149-200.

Band V, *Nachrichten uber Industrie, Handel und Verkehr*, Wien 1874.

Brown Peter, *Society and the Holy in Late Antiquity*, Faber and Faber, 1992 (Η κοινωνία και το Άγιο στην ύστερη Αρχαιότητα, μετάφραση Αλεξάνδρα Παπαθανασοπούλου, Εκδόσεις Άρτος Ζωής, Αθήνα 2000).

Darling L.T., *Revenue-Raising and Legitimacy. Tax Collection and Finance Administration in the Ottoman Empire, 1560–1660*, E.J.Brill Darling Leiden-Νέα Υόρκη-Κολωνία 1996.

Davison Roderic, *Reform in the Ottoman Empire 1856-1876*, Gordian Press, New York 1973.

Edhem Eldem, «Stability against all odds: The Imperial Ottoman Bank 1875-1914» στο: John Consiglio-Juan Carlos Martinez Oliva-Gabriel Tortella (eds), *Banking and Finance in the Mediterranean*, Ashgate 2012, p. 95-118.

Fotic Aleksandar, “The Official Explanations for the Confiscation and Sale of Monasteries (Churches) and their Estates at the time of Selim II”, *Turcica* 26 (1994), p. 33-54.

Gibb H. A. R – Bowen Harold, *Islamic Society and the West*, Volume 1, Oxford University Press 1950 (Η ισλαμική κοινωνία και η Δύση, μετάφραση Ηλίας Κολοβός, τ.1, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005).

Inalcik Halil, "Application of the Tanzimat and its Social Effects", *Archivum Ottomanicum*, 5 (1973), p. 97-128.

-"Introduction to Ottoman Metrology", *Turcica* XV (1983), p. 331-348.

-*The Ottoman Empire. The Classical Age*, London 1973 (*Η Οθωμανική αυτοκρατορία Η κλασική εποχή 1300-1600*, μετάφραση. Μιχάλης Κοκολάκης, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1995).

Inalcik Halil - Quataert Donald (eds), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire, Volume One: 1300-1600*, Cambridge University Press, London 1994 (*Οικονομική και κοινωνική ιστορία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας*, μετάφραση Μαρίνος Σαρηγιάννης, τ. Α': 1600-1914, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2008).

-*An Economic and Social History of the Ottoman Empire, Volume Two: 1600-1914*, Cambridge University Press, London 1994 (*Οικονομική και κοινωνική ιστορία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας*, μετάφραση Μαρίνα Δημητριάδου, τ. Β': 1600-1914, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2011).

Zurcher Erik j., *Σύγχρονη ιστορία της Τουρκίας*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2004.

Kafescioglu Cigdem - Thys Senocak Lucienne (eds), *Essays in honour of Aptullah Kuran*, Published by Istanbul: Yapi Kredi Yayinlari, 1999.

Kermeli Eugenia-Robert Gleave (eds), *Islamic Law-Theory and Practice*, London 2001.

Keydar C. - F. Tabak (eds), *Landholding and commercial agriculture in the Middle East*, New York 1991.

Lewis Bernard, *The Emergence of modern Turkey, Volume 1*, Oxford University Press, London 1961 (*Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας*, μετάφραση Π. Κωνσταντέας, τ. Α', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001).

Minkov Anton, "Ottoman Tapu Title Deeds in the Eighteenth and Nineteenth Centuries: Origin, Typology and Diplomatics", *Islamic Law and Society*, Vol. 7, No. 1 (2000), pp. 65-101.

Mutafciena Vera, «Περί του ζητήματος των τσιφλικιών εις την οθωμανικήν αυτοκρατορίαν κατά τον ΙΔ'-ΙΖ' αιώνα», *Δελτίο Σλαβικής Βιβλιογραφίας* τ. 29, μετάφραση Ι. Λαμψίδης, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 83-117.

Ortayli Ilber, *Ο πιο μακρύς αιώνας της αυτοκρατορίας: ο οθωμανικός 19^{ος} αιώνας: Η πορεία προς τον εκσυγχρονισμό*, μετάφραση Κατερίνα Στάθη, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004.

Schacht Joseph, *An introduction to Islamic law*, Oxford University Press, London 1964.

Stanford J. Shaw – Ezel Kural, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808-1975*, Cambridge University Press 1977.

Stanford J. Shaw, "The Nineteenth-Century Ottoman Tax Reforms and Revenue System", *International Journal of Middle East Studies*", Vol. 6, No. 4 (1975), p. 421-459.